ปะเทสล้านช้างธี่มฮาว

๕ ล ๒

พอะธาฺปะวัตี ฮอง พอะยาตล้าท์อะนิ

ม ะ ห า ธ า ฺ ต :

(พอะเจ้าฟ้างุ่ม มะหาธาฺ)

ผู้ท้อบโธมปะเทสล้านช้าง

และ สะถาปะนาความเป็นเอกพาพ แต่ว่าต

พาถ ๑

****

โดย : ต่ำบุย สีสวัสดิ์

บ. มะนีวิ๋ล์ ผู้จัดพิมพ์และโถสบาเบียะย์

สหะธัตถ์อะเมธิกา ปี พ. ส. ๒๕๔๗ (๒๐๐๔)

****

P.O.Box 526 Clackamas, OR 97015 Tel:(503)430-7050 or
3002 Savannaket Street, LA 70518 Tel:(337)560-9619
Copyright 2005, All Rights Reserved

พาก ๑

ข้าพระเจ้า. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

ที่อยู่บ้าน, วันที่. . . . . เดือน. . . . . พ. ศ. ๒๕

ຄຳ ນຳ

****

ປຶ້ມປະວັຕິສາສຕຣ ຫົວນີ້ ເປັນຂອງຄົນລາວ ຈາກຜົລງານການຄົ້ນຄວ້າ ຂອງຄົນລາວຜູ້ນຶ່ງ ໂດຍໃຫ້ຊື່ວ່າ " ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຮົ່ມຂາວ " ແລະ ພຣະຣາຊປະວັຕ ຂອງພຣະຍາຟ້າຫລ້າ ທໍຣະນີ ມະຫາຣາຊ ຫລື ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ.

ການໃຫ້ຊື່ຂອງຫນ້ງສື ປະວັຕິສາຕຣ໌ຫົວນີ້ ໃນແບບດັ່ງກ່າວ ກໍ່ເພື່ອວ່າ ຜູ້ຂຽນຕ້ອງການຣົບໂຮມເອົາສາຣະຄວາມຮູ ທຸກໆແນວ ທີ່ເປັນຜົລງານ ຂອງປະເທສຊາຕ ອັນສືບເນື່ອງມາຈາກຍຸຄສມັຍຂອງການທ້ອນໂຮມແຜ່ນດິນ ຂອງສົມເດັຈພຣະຍາຟ້າຫລ້າທໍຣະນີ ມະຫາຣາຊ ມາຂຽນໄວ້ໃຫ້ຄົບຖ້ວນ ຕາມທີ່ພໍສາມາຕຖ໌ຫາໄດ້ ຈາກການຄົ້ນຄວ້າສຶກສາ ເປັນເວລາ 10 ກວ່າປີ.

ຫນ້ງສືຫົວນີ້ ແມ່ນການສືບຕໍ່ສະບັບທໍາອິດ ທີ່ຜູ້ຂຽນ ພິມພ໌ຂຶ້ນ ໃນປີ 1991 ໂດຍຖືເປັນສະບັບຊົ່ວຄາວ ເຊິ່ງມີຈໍານວນພຽງ 280 ກວ່າຫນ້າພິມພ໌ ແລະພິມພ໌ແຕ່ພຽງ 300 ຫົວ ທໍ່ນັ້ນ ສ່ວນສະບັບນີ້ ຖືວ່າ ເປັນສະບັບສົມບູຣນ໌ ແຕ່ກໍ່ບໍ່ໄດ້ຫມາຍຄວາມວ່າ ຖືກຕ້ອງຄົບຖ້ວນທ້ງຫມົດ ເພາະທຸກຢ່າງກໍ່ອາສັຍການຄົ້ນຄວ້າ ຈາກ ຕໍາຣັບຕໍາຣາ ແລະເອກສາຣຕ່າງໆ ເທົ່າທີ່ພໍຊອກຫາໄດ້ໃນປັຈຈຸບັນ. ການຂຽນໃນບາງຕອນ ນັ້ນ ໄດ້ອາສັຍການສັນນິຕຖານ ໂດຍອີງໃສ່ຫລັກຖານປະກອບ ແລະແນວຄຶດຂອງນັກຂຽນບາງທ່ານ ທີ່ສົ່ງສະທ້ອນໃຫ້ສາມາຕຖ໌ຕັ້ງຂໍ້ສັນນິຕຖານຂຶ້ນມາໄດ້ຕື່ມ.

ຫນ້ງສືຫົວນີ້ ຜູ້ຂຽນໃຊ້ເວລາ ຄົ້ນຄວ້າເອກສາຣ ແລະຊອກສແວງຫາຫລັກຖານ ເພີ່ມຕື່ມຈົນເຖິງ 12 ປີ ຈຶ່ງຂຽນຂຶ້ນມາໄດ້ກວ້ງຂວາງ ພໍສົມຄວນ. ແລະ ຄໍາວ່າ ພໍສົມຄວນ ນັ້ນ ຫມາຍຄວາມວ່າ ພວກເຮົາ ຍັງບໍ່ທັນມີເອກສາຣປະວັຕິສາສຕຣ໌ ສະບັບອື່ນ ໃນເຣື້ອງດຽວກັນນີ້ ມາກ່ອນ.

ປຶ້ມຫົວນີ້ ຍິ່ງໃຊ້ເວລາຄົ້ນຄວ້າ ໄປຫລາຍທໍ່ໃດ ກໍ່ຍິ່ງເຫັນແຈ້ງວ່າ ຄົນລາວ ເຮົາ ຈະຕ້ອງໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ຫາຫລັກຖານ ແລະຄວາມເປັນຈິງ ໃຫ້ຫລາຍກວ່ານີ້ ເພີ່ມຕື່ມກັນ ໄປເລື້ອຍໆ ຈຶ່ງຈະຄົບຖ້ວນສົມບູຣນ໌ຍິ່ງຂຶ້ນ ບໍ່ຄວນຈະເຊື່ອ ແລະຖືເອົາແຕ່ການສັນນິຕຖານ ຂອງຊາຕອື່ນ ທີ່ມີນະໂຍບາຍ ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດ ຫລືຍາກທັນເຫຄວາມເຊື່ອ.ຖື ຂອງຄົນລາວ ໄປໃນທາງເຂົ້າໃຈຜິດ ຕໍ່ຊາຕຂອງຕົນເອງ.

ປຶ້ມຫົວນີ້ ເກີດຂຶ້ນມາໄດ້ ແມ່ນອາສັຍແຮງດົນໃຈ ທີ່ໄດ້ມາຈາກພັຣຍາ ຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ແລະລູກໆຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ທີ່ໃຫ້ກໍາລັງໃຈ ໃຫ້ໂອກາສທຸກຢ່າງ ເຮັດໃຫ້ຄວາມໄຝ່ຝັນ ຂອງຂ້າພະເຈົ້າເກີດເປັນຈິງ. ນອກຈາກນີ້ ຂ້າພເຈົ້າ ກໍ່ຍັງໄດ້ແຮງດົນໃຈ ຈາກເພື່ອນຝູງ ຊາວລາວຫລາຍທ່ານ ທີ່ໃຫ້ທ້ງຄໍາແນະນໍາ ແລະໃຫ້ທ້ງກໍາລັງໃຈ ສະເພາະຢ່າງຍິ່ງ ຍັງໄດ້ຮັບແຮງດົນໃຈ ຈາກ

ພວກນັກສຶກສາລາວ ໃນມະຫາວິທຍາວ່ອຊິງຕັນ **(University of Washington = UW)** ແລະນັກສຶກສາລາວ ຂອງມະຫາວິທາລັຍແຫ່ງຣັຕວ່ອຊິງຕັນ (**Washington State Universty = WSU)** ທີ່ທ່າການຕ່ໍ່ວ່າເຖິງບຸຄຄົລ ໃນອະດີຕ ແລະຣະບົບການສຶກສ່າ ທີ່ບ່ໄດ້ຜລິຕສ້າງແລະບ່ໄດ້ເພີຍແພ່ຂີດຂຽນ ຕ່ໍາຣັບຕ່ໍາຣາວີຊາການໃດ ໄວ້ສ່ໍາຣັບອະນຸຊົນ ຈ່ໍາບ່ຄ່ອຍໄດ້ພົບເຫັນຕ່ໍາຣາວີຊາການຂອງລາວ ຫລາຍປານໃດ ໃນຫ່ໍສມຸທທຸກບ່ອນ ໃນຕ່ໍາງປະເທສ ເຊ່ັນນີ້ ພວກຂ້ານ້ເຈ້ົາບ່ອາຈ ຫາຄົ້ນຄວ້າ ກ່ຽວກັບຕ່ໍາຣັບຕ່ໍາຣາວີຊາການອັນໃດ ກ່ຽວກັບເມືອງລາວໄດ້ພ່ຽງພ່ໍ.

ຄ່ໍາຕ່ໍ່ວ່າ ຂອງພວກເຂົ້າ ທີ່ຜ່ານມາເຖິງຂ້ານ້ເຈ້ົາກ່ໍ່ເນ່ືອງໃນໂອກາສທີ່ຂ້ານ້ເຈ້ົາໄດ້ໄປກ່ຽວຂ້ອງ ຊັກຊວນພວກຂາເຈ້ົາ ໃນເວລາທີ່ໄດ້ຖ້ກມອບຫມາຍ ໃຫ້ຮັບເປັນປະທານຈັດກອງປະຊຸມຕ້ອນຮັບເຈ້ົາຟ້າຊາຍ ສຸຣິວົງສ່ວ່າງ ໃນປີ 1996 ແລະ 1997 ຢູ່ທ່ີ່ນະຄອນຊີອາໂຕ ຣັຕວ່ອຊິງຕັນ.

ຂ້ານ້ເຈ້ົາ ໄດ້ອະທິບາຍເຫຕຜົລຕ່ໍ່ງໆ ໃຫ້ພວກຊາວນຸ່ມເຫລ່ົານ້ັນ ໄດ້ຊາບ່ວ່າ

(1) ໃນຖານະທ່ີ່ບ້ານເມືອງເຮົາ ໄດ້ເອກຣາຊພຽງ 2 ປີ ກ່ໍ່ພົບກັບສ່ົງຄາມຮຸກຮານ ເຊ່ິງແມ່ນວຽດນາມເປັນຜູ່ສ້ົ່ງຂ້ຶ້ນ ແລະການທ່ີ່ບ້ານເມືອງ ບ່ໍ່ມີຄວາມສງ່ົບ ມີເສ້ິກທ່ົ່ງເຫນ ືອ ເສ ືອທ່ົ່ງ ໃຕ້ ຍ່ນ້ັນ ບ່ໍ່ວ່າປະເທສໃດ ກ່ໍ່ຍ່ອມບ່ໍ່ມີຄວາມສະດວກພ ໍ່ ໃນການຜລິຕສ້ົ່ງນ້ັກປ້ັນຍາຊົນ ແລະຕ່ໍ່ງໆ ຄວາມຮ ູ້ວ ິຊາການ ໄດ ້ຢ ່ ້ າງພ ຽງພ ໍ ່ . ນ ີ ້ ແ ມ ່ ນ ເ ວ ົ ້ າ ເ ຖ ິ ງ ຄ ວ າ ມ ຈ ່ ໍ າ ເ ປ ັ ນ ຂ ອ ງ ບ ້ ານ ເ ມ ືອ ງ ທ ່ ີ ຕ ິ ກ ຢ ່ ູ ໃ ນ ພ າ ວ ະ ຈ ່ ໍ າ ຍ ອ ມ ຕ ່ ໍ ເ ຫ ຕ ກ ານ ຣ ມ ຕ ານ ຄ ວ າ ມ ເ ປ ັ ນ ຈ ິ ງ . ເ ສ ິ ກ ເ ມ ືອ ງ ລ າ ວ ແ ມ ່ ນ ສ ອ ນ ນ ່ ໍ ງ ຂ ອ ງ ສ ົ ່ ງ ຄ າ ມ ອ ິ ນ ດ ູ ຈ ີ ນ ທ ່ ີ ເ ປ ັ ນ ສ ົ ່ ງ ຄ າ ມ ມ ະ ຫ າ ອ ່ ໍ ນ າ ຈ 2 ໂ ລ ກ ຕ ່ ໍ ສ ູ ້ ກ ັ ນ . ໃ ນ ນ ້ ັ ນ ກ ່ ໍ ່ ແ ມ ່ ນ ວ ຽ ດ ນ າ ມ ມ ີ ແ ຜ ນ ຂ ຍ າ ຍ ອ ່ ໍ ນ າ ຈ ຂ ອ ງ ຊ າ ຕ ິ ນ ເ ອ ງ ຕ າ ມ ແ ຜ ນ ນ ະ ໂ ຍ ບ າ ຍ ຂ ອ ງ ໂ ຣ ຈ ິ ນ ິ ນ ຫ .

(2) ເຮົາຕ້ອງເຂ້ົ້າໃຈວ່ າ ໃນສມ ັ ຍຝ ຣ ່ ັ ງ ເ ສ ສ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ລ າ ວ ນ ້ ັ ນ ກ ານ ສ ຶ ກ ສ າ ບ ່ ໍ ໄ ດ ້ ມ ີ ຫ ຽ ັ ງ ຖ ຶ ກ ປ ັ ບ ປ ຸ ງ ເ ພ ື ່ ອ ຊ າ ຕ ລ າ ວ . ປ ະ ເ ທ ສ ລ າ ວ ບ ່ ໍ ໄ ດ ້ ມ ີ ມ ະ ຫ າ ວ ິ ທ ຍ າ ລ ັ ຍ ຂ ອ ງ ຕ ົ ນ ເ ອ ງ ໃ ນ ກ ານ ຜ ລ ິ ຕ ນ ັ ກ ວ ິ ຊ າ ກ ານ ຊ ້ ັ ນ ສ ູ ງ ຈ ່ ໍ າ ເ ປ ັ ນ ຕ ້ ອ ງ ສ ົ ່ ງ ຄ ົ ນ ອ ອ ກ ຮ ຽ ນ ຕ ່ ໍ ງ ປ ະ ເ ທ ສ ແ ລ ະ ຕ ້ ອ ງ ໃ ຊ ້ ງ ົ ບ ປ ະ ມ ານ ຫ ນ ັ ກ ຈ ົ ນ ມ າ ຮ ອ ດ ປ ີ 1962 ຈ ່ ົ ່ ງ ວ າ ງ ຮ ູ ບ ຮ ່ າ ງ ມ ະ ຫ າ ວ ິ ທ ຍ າ ລ ັ ຍ ຂ ້ ຶ ນ ມ າ ໄ ດ ້ ແ ລ ະ ເ ນ ່ ົ ່ ອ ງ ຈ າ ກ ສ ົ ່ ງ ຄ າ ມ ອ ິ ກ ນ ້ ັ ນ ເ ອ ງ ທ ່ ີ ພ າ ໃ ຫ ້ ຫ ລ ້ ານ ຊ ້ າ ມ າ ຈ ົ ນ ຮ ອ ດ ປ ີ 1968 ຈ ່ ົ ່ ງ ເ ລ ີ ້ ມ ລ ົ ່ ງ ມ ື ປ ະ ຕ ິ ບ ັ ຕ ິ ຕ ົ ວ ຈ ົ ່ ງ ໄ ດ ້ ເ ພ າ ະ ຕ ້ ອ ງ ຖ ່ ານ ກ ານ ຜ ລ ິ ຕ ນ ັ ກ ວ ິ ຊ າ ກ ານ ໃ ຫ ້ ຄ ົ ບ ຂ ແ ນ ວ ວ ິ ຊ າ ກ ານ ເ ສ ັ ຽ ກ ່ ອ ນ .

(3) ກ ານ ທ ີ ່ ລ າ ວ ຂ າ ດ ຕ ່ ໍ ຣ ັ ບ ຕ ່ ໍ ຣ າ ວ ິ ຊ າ ກ ານ ນ ້ ັ ນ ເ ຫ ຕ ຜ ົ ລ ອ ັ ນ ນ ່ ໍ ງ ອ ິ ກ ກ ່ ໍ ເ ພ າ ະ ນ ັ ກ ຮ ຽ ນ ທ ີ ່ ຣ ັ ຕ ຖ ະ ບ າ ລ ສ ົ ່ ງ ອ ອ ກ ໄ ປ ຮ ຽ ນ ຢ ່ ູ ຕ ່ ໍ ງ ປ ະ ເ ທ ສ ນ ້ ັ ນ ໂ ດ ຍ ສ ະ ເ ພ າ ະ ສ ມ ັ ຍ ຝ ຣ ່ ັ ງ ເ ສ ສ ຄ ົ ນ ລ າ ວ ບ ່ ໍ ໄ ດ ້ ຮ ຽ ນ ພ າ ສ າ ລ າ ວ ເ ກ ືອ ບ ທ ົ ່ ວ ໄ ປ . ໃ ນ ໂ ຮ ງ ຮ ຽ ນ ຊ ້ ັ ນ ມ ັ ທ ຍ ົ ມ ທ ຸ ກ ແ ຫ ່ ງ ແ ມ ່ ນ ຝ ຣ ່ ັ ງ ຈ ້ າ ງ ແ ກ ວ ມ າ ເ ປ ັ ນ ນ າ ຍ ຄ ຣ ູ ເ ພ າ ະ ເ ງ ົ ນ ເ ດ ືອ ນ ບ ່ ໍ ແ ພ ງ ທ ່ ໍ ກ ັ ບ ຈ ້ າ ງ ຄ ົ ນ ຝ ຣ ່ ັ ງ ເ ສ ສ .

ອ ິ ກ ຢ ່ າ ງ ນ ່ ໍ ງ ໃ ນ ກ ານ ຈ ັ ດ ຫ ລ ັ ກ ສ ູ ຕ ຮ ຽ ນ ເ ນ ່ ົ ່ ອ ງ ຈ າ ກ ໃ ນ ໂ ຮ ງ ຮ ຽ ນ ກ ່ ໍ ມ ີ ລ ູ ກ ສ ິ ສ ຄ ົ ນ ແ ກ ວ ຈ ່ ໍ າ ນ ວ ນ

ຫລາຍ ເກືອບເທົ່າກັບລຸກສິສລາວ ສະນັ້ນ ພາສາລາວ ຈຶ່ງບໍ່ຖືກສົ່ງເສີມ ເພີ່ນໃຊ້ພາສາຝຣັ່ງ ເປັນ ພາສາກາງ. ສຳຣັບພາສາຝຣັ່ງ ກຳນົດຄະແນນໄວ້ 60 ເປີເຊັນທ໌ ສ່ວນພາສາລາວ ມີແຕ່ 40 ເປີເຊັນທ໌ ດວ້ຍເຫຕນີ້ ຄົນລາວ ຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ພາສາລາວຫລາຍ ຄັນໄດ້ມີໂອກາສ ໄປຮຽນເມືອງນອກ ກັບຄືນມາ ເຖິງຈະມີຄວາມຮູ້ ແຕ່ກໍ່ຈະຂຽນ ຫລືແປ ຖ່ອຍທອດອອກມາ ເປັນພາສາລາວບໍ່ໄດ້ ດວ້ຍເຫຕນີ້ ເມືອງລາວ ຈຶ່ງບໍ່ມີຕຳຣາພາສາລາວ ເປັນຂອງຕົນເອງ.

(4) ເນື່ອງຈາກ ປະຊາຊົນທົ່ວໄປ ຂາດການສຶກສາ. ທ່ານຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ໂຮງຮຽນລາວ ທີ່ແຜ່ ຂຍາຍໄປຮອດ ບ້ານນອກ ນັ້ນ ຫາກໍ່ ມີຂຶ້ນໃນສມັຍລາວ ໄດ້ເອກຣາຊ ທ່ໍນັ້ນ. ອັນທີ່ຄົນລາວພ່ອ່ານ ພາສາລາວໄດ້ ຫລືອ່ານອອກຂຽນໄດ້ ສຳຣັບສມັຍຝຣັ່ງເສສ ນັ້ນ ມີປະມານ 20 ເປີເຊັນທ໌ ທ່ໍນັ້ນ ຊາຕລາວເຮົາ ຕອ້ງນອບໃຫ້ເປັນບຸນຄຸນ ຂອງວັດວາພຣະພຸທທະສາສນາ ຄຣູບາອາຈານຣຍ໌ ບໍ່ ແມ່ນບຸນຄຸນຈາກຝຣັ່ງເສສ. ຝຣັ່ງເສສ ຜລິຕນັກຮຽນລາວນັ້ນ ສຳຣັບໃຊ້ເພື່ອພວກເຂົາຈະບັງຄັບ ປົກຄອງລາວ ໄດ້ ສະດວກ ທ່ໍນັ້ນ ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ພວກເຂົາກໍ່ຈະປ່ອຍໃຫ້ຄົນລາວເປັນຄວາຍ ເພື່ອຈະ ໃຊ້ຂີ່ຄໍ ໄດ້ງ່າຍ (ໃຫ້ຮູ້ພາສາລາວ ພ່ແຕ່ແປຄຳສັ່ງຂອງທາງການຝຣັ່ງເສສ ໃຫ້ຄົນລາວ)

ສະນັ້ນ ໃນເມື່ອຄົນບ່ອ່ານຫນັງສື ຕລາດຫນັງສື ກໍ່ແຄບ ດວ້ຍເຫຕຜົລນີ້ ຕລາດຂາຍໄພ້ ແຕ້ມແດງ ນັ້ນຈະຕອ້ງກວ້າງຂວາງ ຄົນລາວ ນັ່ງຊຸມໄພ້ຕລອດກາລ ນັ້ນ ຈຶ່ງກາຍເປັນຄົນຈົນ ປັນຍາ. ເມື່ອເປັນເຊ່ັນນັ້ນ ຈະໃຫ້ນັກຂີດນັກຂຽນ ພິມພ໌ປຶ້ມມາໃຫ້ໃຜອ່ານ? ຖ້າພິມໄດ້ ກໍ່ມີແຕ່ໃຫ້ ແຈກຟຣີ ທ່ໍນັ້ນເອງ.

(5) ປະເທສລາວ ເຄີຍເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງໄທຍ໌ ສະນັ້ນ ຄົນລາວ ກໍ່ຟັງພາສາໄທຍ໌ ຮູ້ເຮ້ືອງ ເກືອບທຸກຄົນ ດວ້ຍເຫຕນີ້ ພ່ຄ້າໄທຍ໌ ຈຶ່ງສວຍໂອກາສ ນ່ຳເອົາຕຳຣາວິຊາການ ຫ້ອກຂາຍ ຕິຕລາດ ຂອງລາວ ໄດ້ງ່າຍກວ່າ ທ່ີຈະໃຫ້ນັກຂຽນລາວ ລົງທຶນແຂ່ງຂັນກັບໄທຍ໌ ເພາະຕລາດ ຫນັງສືເຮົາແຄບ ຄົນອ່ານຫນັງສື ກໍ່ມີນອ້ຍ ການລົງທຶນ ກໍ່ຕອ້ງໃຊ້ເງິນຫນັກ ແຕ່ປານນັ້ນ ກໍ່ ຍັງມີພູ່ເສັ້ງສລະພິມພ໌ຂຶ້ນ ກໍ່ມີຢູ່ ເພາະຄວາມຮັກຊາຕ ຂອງເຂົາ.

ຍ້ົງຮອດເວລານ້ີ ໃນຍຸຄຂອມມຸນິສຕ໌ລາວແດງ ກໍ່ຍ້ົງຮ້ายแรงกว่าเก่า ວັທທະນະທັມການ ຫນັງສື ແລະພາສາຂອງໄທຍ໌ ແພ່ເຂ້ົາກົນລາວ ຜ່ານທາງຫນັງໄທຍ໌ ທີວີ ໄທຍ໌ ເກືອບຈະແນນ ບ່ເຫັນຄວາມເປັນລາວຢູ່ແລ້ວ ສ່ວນນັກສຶກສາລາວ ຮຸ່ນໃຫມ່ ມີຈ່ານວນມາກມາຍ ທ່ີສ່ຳເຣັດ ວິຊາການຕ່າງໆ ຢູ່ໃນສຫະຣັຕ ແລະປະເທສອ່ືນໆ ແຕ່ ພວກນັກສຶກສາຮຸ່ນນ້ີ ກໍ່ຈະກາຍເປັນ ປັນຍາຊົນ ທ່ີຈົນປັນຍາ ຕ່ໍໄປອີກ ເພາະອ່ານພາສາລາວບ່ໄດ້ ແລະອີກຈ່ານວນບ່ນ້ອຍເລີຍ ກໍ່ ເວ້ົາພາສາລາວ ບ່ໄດ້ຊ້ຳ.

ທ່ີກ່າວມານ້ີ ແມ່ນບັນຫາ ຂອງອະດີຕ ທ່ີລາວທຸກຄົນຄວນຊາບ ນ່ຳກັນ ແລະຫາທາງ ແກ້ໄຂ ບ່ແມ່ນຫາທາງຕິພູ້ນັ້ນ ຫລືພູ່ນ້ີ ເຊ່ົາບ່ແກ້ບັນຫາຫຽ້ງເລີຍ.

ນີ້ແມ່ນຄຳອະທິບາຍ ທີ່ຂ້າພະເຈົ້າ ເຄີຍໃຫ້ຄຳແນະນຳ ແກ່ນັກສຶກສາລາວ ໃນປີ 1996 ແລະ 1997 ທີ່ຜ່ານມາ ຈຶ່ງນຳມາຂຽນໄວ້ທີ່ນີ້ ຕື່ມອີກ ເພື່ອມອບໃຫ້ໄວ້ ເປັນຫນ້າທີ່ ທີ່ລຸກຫລານທຸກຄົນ ຈະພິຈາຣະນາ ແກ້ໄຂກັນຕໍ່ໄປ.

ສຳຣັບປຶ້ມຫົວນີ້ ສຳເຣັດຂຶ້ນມາໄດ້ ຍອັນແຮງດົນໃຈຫລາຍຢ່າງ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ແລະ ຂ້າພະເຈົ້າ ສັງເກຕເຫັນວ່າ ໃນເວລານີ້ ກໍ່ເປັນຫນ້າສົນໃຈ ຫົວດຽວ ຂອງຄົນລາວ ທີ່ຂຽນຢູ່ຕ່າງປະເທສ ເພື່ອຫວັງໃຫ້ຄົນລາວ ຮູ້ຈັກຄວາມເປັນມາ ຂອງຊາຕລາວ ແຕ່ ຄັນເມື່ອ ຂຽນອອກມາແລ້ວ ເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ບໍ່ແນ່ວ່າ ຈະເອົາໄປຂາຍໃຫ້ໃຜອ່ານ ຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງຝາກໄວ້ ກັບ ທ່ານຜູ້ສົນໃຈຄົ້ນຄວ້າສຶກສາ ແລະມີນ້ຳໃຈຊາຕ ທ່ໍນັ້ນ.

ຫນັງສືຫົວນີ້ ໃຊ້ວິທີຂຽນຕາມເຄົ້າສັພທ ໂດຍທົ່ວໄປ ແຕ່ ບໍ່ແມ່ນສົມບູຣນ໌ແບບ ເພາະ ລາວເຮົາ ບໍ່ມີຕົວຫນັງສື ຄົບຖ້ວນ. ເຫຕຜົລໃນການຂຽນແບບນີ້ ໃຫ້ເບິ່ງຄຳອະທິບາຍ ໃນ ຫນ້າຕໍ່ໄປ.

ຫນັງສືຫົວນີ້ ແບ່ງອອກເປັນ 4 ຕອນ ຄື:

ຕອນທີ 1: ວ່າດ້ວຍ ຄວາມຮູ້ທົ່ວໄປ ກ່ຽວກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ຣົ່ມຂາວ ເຊັ່ນຊົນຊາຕ ລາວ ອາຣະຍະທັມລາວ ແລະຄວາມເຊື່ອຖື ຂອງລາວ ເຊັ່ນ ສິລປະ ຄວາມນ່ວມຊື່ນ ການຟ້ອນ ການລຳ ການຄວັດແຕ່ມ ການຕຳຝາຍ ເຂັ້ນໄຫມ ແລະຣະບົບການປົກຄອງລາວ ແລະອີກ ສຳຄັນ ກໍ່ແມ່ນຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບການຂີດຂຽນ ແລະຕົວອັກສອຣລາວ

ຕອນທີ 2: ວ່າດ້ວຍ ຄວາມຫມາຍຂອງຄຳວ່າ ລາວ ໄທລາວ ແລະຄຳວ່າ ໄທຍ໌ ຫລື ສຍາມ ແລະແຜນນະໂຍບາຍຂອງສຍາມ ສມັຍກ່ອນ ໃນການກືນກິນຊາຕລາວ.

ໃນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ກ່າວເຖິງຄວາມຫມາຍ ຂອງຄຳວ່າ "ລາວ" ແລະຄວາມເປັນມາ ຂອງຊາຕລາວ ເຊັ່ນ ຊາຕລາວ ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ລ້ານລາວ ອານາຈັກຣ໌ແຖບຟ້າ ແລະ ອານາຈັກຣ໌ໝອງແສ ຫລືມ່ານເຈົ້າ ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ຈຶ່ງມາຣອດກຳເນີດຂອງຂຸນບູຣົມ ແລະເຈົ້າຂຸນອ້າຍລໍ.

ຕອນທີ 3: ວ່າດ້ວຍ ພຣະຣາຊປະວັຕ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຜູ້ຫລ້ອມ ໂຣມອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ທີ່ກະແຈກກະຈາຍ ເປັນນະຄອຣຣັຕຖ່ອຍໆ ເຖິງ 12 ອານາຈັກຣ໌ ຈົນມາຣອດການຍຶດອຳນາຈ ປົກຄອງນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ໃນປີ ຄ.ສ.1353.

ໃນຕອນນີ້ ຈະເວົ້າເຖິງ ດິນແດນປະເທສຕ່າງໆ ທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ເຂົ້າໄປກ່ຽວຂ້ອ ນາບຂູ່ ແລະຜາບປາມ ເພື່ອເປົ້າຫມາຍ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ ຈະໄດ້ໂອກາສຫລ້ອມໂຣມເຊື້ອຊາຕ ເພົ່າ ພັນທຸ໌ ໃຫ້ເປັນເອກພາພ ຕໍ່ໄປ.

ຕອນທີ 4. ວ່າດ້ວຍການຈັດການປົກຄອງ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ແລະຣະບົບ

ການປົກຄອງໃຫມ່ ທີ່ພຣະອົງຄ໌ຈັດຕັ້ງຂຶ້ນ ຮອມທັງ ຮີຕຄອງປະເພນີ ແລະວັທທະນະທັມຕ່າງໆ ຂອງລ້ານຊ້າງໃຫມ່ ຫລັງຈາກໄດ້ນຳພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂົ້ານາເຜີຍແຜ່ ໃນປະເທສລາວແລ້ວ ແລະການຮອບສິທເສຣີພາພ ແກ່ພົລ ເມືອງລາວ ພາຍທ້າຍນາ ກໍ່ໄດ້ຖືກປະຊານະຕິໃຫ້ພຣະອົງຄ໌ ຊົງສລະຣາຊບັນລັງກ໌.

ຫນັງສືປະວັຕສາສຕຣ໌ ແລະພຣະຣາຊປະວັຕຫົວນີ້ ຄົງຈະມີຢູ່ຫລາຍສິ່ງຫລາຍຢ່າງ ທີ່ຮຽກຮ້ອງຫາ ເພື່ອນ ຊາວລາວ ຜູ່ສົນໃຈ ໂດຍສະເພາະທ່ານຜູ່ຮູ້ຫລັກ ນັກປຣາຊຍ໌ ໃຫ້ໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຊ່ວຍກັນ ແລະຫາທາງແກ້ໄຂ ສືບ ຕໍ່ ໃຫ້ກວ້າງຂວາງ ແລະສົມບູຮນ໌ຂຶ້ນໄປຕາມລຳດັບ.

ອີກປະການນຶ່ງ ຫນັງສືຫົວນີ້ ອາຈມີຫລາຍສິ່ງຫລາຍຢ່າງ ທີ່ແຕະຕ້ອງໄປເຖິງປະເທສເພື່ອນບ້ານ ໃນບາງສິ່ງບາງ ບັນຫາ ທີ່ມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ກັບຊາຕລາວ ຫລືກັບປະເທສລາວເຮົາ ໃນສມັຍອະດີຕ ເຮື້ອງເຫລົ່ານີ້ ກໍ່ເປັນສິ່ງທັມມະດາ ເພາະແຕ້ມໄປຕາມເນື້ອຜ້າ ຂອງມັນ. ຄວາມຈິງນັ້ນ ເຮື້ອງຂອງຄົນໃນອະດີຕ ມັນໄດ້ສ້າງຜົລສະທ້ອນ ໃຫ້ແກ່ພວກ ເຮົາຄົນຮຸ່ນຫລັງ ທີ່ບໍ່ມີສ່ວນຮູ້ເຫັນ ຄວາມຮ້າຍຄວາມດີ ນຳ ແຕ່ກໍ່ມີຫລາຍສິ່ງ ກໍ່ໄດ້ຮັບຜົລສະທ້ອນ ໄປນຳກັນ.

ປະຊາຊົນລາວ ໃນປັຈຈຸບັນ ໄດ້ຕົກເປັນທາສ ຂອງອຳນາຈອະທັມ ທີ່ນາຈາກຊາວເພື່ອນບ້ານຂອງຕົນເອງ ໃນບາງຖິ່ນ ຫລາຍເກີນກວ່າ ທີ່ຈະບັຣຍາຍໄດ້.

ຫນັງສືຫົວນີ້ ພຽງສະບັບດຽວ ຄົງບໍ່ມີຄ່າຫລາຍປານໃດ ສຳຣັບຈະບັຣຍາຍເຖິງຄວາມເສົ້າສລົດໃຈຂອງຄົນລາວ ໃນອະດີຕ ນັ້ນໄດ້ ແຕ່ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ກໍ່ເປັນເຮື້ອງຜ່ານນາແລ້ວ. ຫາກມີການເກາະກຸ່ມ ນາເຖິງຍຸຄໃຫມ່ ຕໍ່ໄປອີກ ກໍ່ ເປັນທີ່ຫນ້າເສົ້າໃຈຍິ່ງ ສະນັ້ນ ຈຶ່ງຫວັງໃຈວ່າ ຖ້າຍຸຄໃຫມ່ນີ້ ເປັນຍຸຄຂອງຄົນ ທີ່ຮູ້ດີຮູ້ຊົ່ວ ມີນະໂນທັມ ສູງກວ່າຄົນ ຮຸ່ນເກົ່າແລ້ວ ກໍ່ຄຶດວ່າ ທຸກຢ່າງ ກໍ່ຄົງຈະມີການປ່ຽນແປງໄປ ໃນທາງທີ່ດີ.

ການຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ ຫົວນີ້ ຜູ້ຂຽນຂໍສແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນ ຕໍ່ນັກປຣາຊຍ ອາຈາຣຍ໌ທຸກ ທ່ານ ທີ່ໄດ້ອາສັຍຕຳຣັບຕຳຣາ ຂອງພວກເພີ່ນ ປະກອບການຂຽນ ບໍ່ວ່າແຕ່ທີ່ເປັນຄົນລາວ ແລະ ຄົນຕ່າງປະເທສ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນໄດ້ອາສັຍຕຳຣັບຕຳຣາ ຂອງນັກຂຽນໄທຍ໌ ຈຳນວນຫລາຍ ທ່ານ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ໜັງສືຫົວນີ້ ມີຄ່າຫລາຍຂຶ້ນ ເຊິ່ງຂ້າພະເຈົ້າ ບໍ່ອາຈກ່າວນາມ ໄວ້ໃນທີ່ນີ້.

ຫນັງສືຫົວນີ້ ສ່ວນທີ່ເປັນຄວາມດີໃດໆ ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍນ້ອມບູຊາຄວງອົມຍານ ຂອງບັຣພະບູຣຸສລາວ ໃນອະດີຕ ທຸກໆທ່ານ ສ່ວນຂໍ້ບົກພ່ອງໃດໆ ທີ່ອາຈມີຢູ່ ໂດຍຄວາມບໍ່ຮູ້ເທົ່າເຖິງການ ໃນຫນັງສືນີ້ ຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍນ້ອມຮັບເອົາໄວ້ ເພື່ອການແກ້ໄຂຕໍ່ໄປໃນຂ້າງຫນ້າ. ຂໍຄວາມສຸຂ ສົມຫວັງ ຈົ່ງເປັນຂອງຜູ່ອ່ານ ທຸກໆທ່ານ ຄ້ວຍເທີ້ນ.

ສຫະຣັຕ ອະເມຣິກາ, ວັນທີ 18 ມິນາ 2003

ຄຳພຸຍ ສີສວັສດິ

(ອະດີຕຜູ່ແທນຣາສດອນລາວ ແຂວງສີທັນດອນ)

ແລະອະດີຕ ອາຈານຍ໌ສອນ ວິຊາປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ

ທີ ມະຫາວັທຍາລັຍ ສຣີສວ່າງວົງ໌ ສາຂາ ສະຖາບັນວິຊາ ກົດໝາຍ

ແລະການປົກຄອງ (ປີ 1974-1975)

ສາຣະບານເຣ້ອງ

- ຄຳນ່ຳ..... ຫນ້ຳ ພິເສສ 1
- ສາຣະບານ..... ຫນ້ຳພິເສສ 6
- ວິທີກາຣຂຽນຫນ້ງສື ແບບຕານເຄ້ົ..... ຫນ້ຳພິເສສ 9

ຕອນທີ 1. ວ່ຳດ້ວຍ ຄວານຮູ້ທ່ົວໄປ ກ່ຽວກັບປະເທສລາວ ແລະຄວານເປັນນາ ຂອງຂອງຊ່ຳຕລາວ ຂອງພວກເຮ່ົ.

(1) ປະເທສລາວ ຂອງພວກເຮ່ົ.....ຫນ້ຳ 1

(2) ຊົນຊ່ຳຕລາວ ແລະຊົນເຜ່ົລາວ..... ຫນ້ຳ 5

(3) ອາຣະຍະທັນ ແລະຄວານເຊ່ືອຖ ຂອງຊົນຊ່ຳຕລາວ..... ຫນ້ຳ 21

(1) ກ່ຽວກັບຈັນມະທັນ ແລະຄວານຮູ້ວ່ິຊາກາຣ ຂອງລາວໂບຣານ.....ຫນ້ຳ 21

(2) ຄວານກ້ຳວຫນ້ຳ ໃນດ້ານກາຣກະວ່ິ ແລະກາຣປະພັນທ່ົ.....ຫນ້ຳ 33

(3) ແຄນ, ສິລປະກາຣຟ້ອນລ່ຳ ແລະກາຣດົນຕຣ ຂອງລາວ.....ຫນ້ຳ 55

(4) ແບບວ່ິທີກາຣຟ້ອນລາວ ແລະ ລະຄອນນ່ຳຕສິລປ.....ຫນ້ຳ 65

(5) ຄວານກ້ຳວໜ້ຳໃນດ້ານສິລປະກາຣຊ່ຳງ ແລະກາຣຄວັດແຕ້ນ.....ຫນ້ຳ 70

(6) ສິລປະກາຣຕ່ຳແພນແພ ຂອງລາວ.....ຫນ້ຳ 76

(6) ສິລປະກາຣຊ່ຳງໃນວັນນະຄະດ ພຣະເວສສັນດອຣແລະສ້ຳຊ່ສິລປ່ຊ້ຍ..ຫນ້ຳ 105

(7) ຄວານກ້ຳວຫນ້ຳຂອງລາວ ຈ່ຳກບັນທ່ືກຂອງວັນ ວຸສຕອຟ ປ່ 1642..ຫນ້ຳ 116

(4) ຣ່ິຕ 12 ຄອງ 14 ຣະບ່ບແລະນະໂຍບາຍກາຣປ່ກຄອງລາວໂບຣານ.....ຫນ້ຳ 130

(ກ) ຣ່ິຕ 12 ເດ່ືອນ.....ຫນ້ຳ 142

(ຂ) ຄອງ 14.....ຫນ້ຳ 148

(5) ວັທທະນະທັນ ໃນກາຣບາສ ສູ່ຂວັນ.....ຫນ້ຳ 156

(6) ພ່ຳສ່ຳແລະອັກສອຣສ່ຳສຕຣ ຂອງຊ່ຳຕລາວ.....ຫນ້ຳ 171

(7) ຣະບ່ບກາຣນັບ ວັນ ເດ່ືອນ ປ່ ຂອງຊ່ຳຕລາວ.....ຫນ້ຳ 178

ຕ ອ ນ ທ່ ີ 2. ວ່ຳດ້ວຍ ຄວານຫນ່ຳຍ ຂອງຄ່ຳວ່ຳ ລາວ ໄທ ສຍານ ແລະໄທຍ ແລະລາວກ່ອນຍຸຄສນັຍລ້ຳນຊ້ຳງ ແລະສະພ່ຳພບ້ຳນເນ່ືອງ ໃນດ່ິນແດນສຸວັນນະພູນ ກ່ອນຍຸຄຟ້ຳ້ນ.....ຫນ້ຳ 179

(1) ຄວານຫນ່ຳຍ ຂອງຄ່ຳວ່ຳ "ລາວ" ໄທ ໄທຍ ແລະສຍານ ແລະ ນະໂຍບາຍສຍານ ໂບຣານ ທ່ົດ່ຳເນ່ີນແຜນກ່ືນກ່ືນລາວ.....ຫນ້ຳ 182

ໜ້າພິເສສ 7

- ບັນຫາກ່ຽວກັບຄຳວ່າ ສຍາມ ຊາມ ຊາມ ສາມ ສຽມ ຊຶ່ມ ແລະ ທີ່ກ່ຽວກັບວຽງຈັນທນ໌ ແລະເວີ້ມຖາມ ຫລື ເວີ້ມຕາມ.....ໜ້າ 202

(2) ອານາຈັກຣ໌ລາວ ຍຸຄໂບຮານ ກ່ອນກຳເນີດຂອງລ້ານຊ້າງ..... ໜ້າ 242

(ກ) ອານາຈັກຣ໌ ອ້າຍລາວ.....ໜ້າ 242

(ຂ) ອ້າຍລາວ ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ແຖມຟ້າ ຄັ້ງທີ 1(ເພງາຍ) ..... ໜ້າ 248

(ຄ) ອ້າຍລາວ ຕາງອານາຈກຣ ແຖມຟ້າ ຄາງທ 2 ທ່ໜອງແສ..... ໜ້າ 253

- ພຣະເຈົ້າຂຸນບຸຣົມ ຄອງຣາຊສົມບັຕ ທີ່ໜອງແສ.....ໜ້າ 255
- ພຣເຈົ້າຂຸນບຸຣົມ ຂຍາຍອ່ານາຈ ສ່ົງໂອຣົສອອກກິນເມືອງ....ໜ້າ 257
- ກາຣປົກຄອງ ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ຫລ໊ືໜອງແສ..... ໜ້າ 258
- ຂຸນລໍ ກັບກາຣປົກຄອງ ເມືອງຊະວາ.....ໜ້າ 263
- ລາວມາຈາກໜອງແສ ຫລ໊ືຢູ່ກັບທ່ີ ໃນແຫລມທ່ອງ?..... ໜ້າ 266

(3) ຂອມ ແລະມອນ ແຫ່ງດິນແດນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນ້ຳເຈົ້າພະຍາ..... ໜ້າ 274

- ເຊ້ືອວ໋ງສ໌ ຂອງເຈົ້າຂຸນລໍ ທ່ີປົກຄອງເມືອງຊະວາ..... ໜ້າ 281

(4) ສະພາພກາຣເມືອງ ໃນປະເທສເພ່ືອນບ້ານ ກ່ອນໜ້າພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ...ໜ້າ 287

ຕ ອ ນ ທ ີ 3. ວ່າດ້ວຍ ສົມເດ໊ຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ແລະກາຣຕ່ໍສູ້ທ້ອນໂຮມ ປະເທສລ້ານຊ້າງ.....ໜ້າ 302

(1) ອານາຈັກຣ໌ເພ່ືອນບ້ານ ຣະຫວ່າງຍຸຄ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ.....ໜ້າ 305

(2) ຣາຊບັນລັງກ໌ລ້ານຊ້າງ ໃນຕອນທ່ີພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຖ໊ືກເນຣະເທສ.....ໜ້າ 313

- ຂໍ້ສັງເກຕ ກ່ຽວກັບກ໊ານບັນທ໊ຶກ ພ໊ົງສາວະດ໊ານລ໋ານ..... ໜ້າ 320
- ເມ່ືອກຸມ໊ານຟ້າງຸ່ມ ຖ໊ືກເນຣະເທສ ແລະກາຣເດ໊ນທ໊ານລ໋ອງນ້ຳຂອງ...ໜ້າ 323

(3) ສົມເດ໊ຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ແລະສ໋ົງຄາມທ້ອນໂຮມລ້ານຊ້າງ....ໜ້າ 334

- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 1 ທ ີ່ ອານາຈັກຣ໌ພຣົມທ໊ັຕ..... ໜ້າ 335
- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 2 ທ ີ່ ອານາຈັກຣ໌ກະບ໋ອງ..... ໜ້າ 337
- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 3 ທ ອານາຈກຣ ຈາປ໋ານສກ໊ດ..... ໜ້າ 353
- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 4 ທ ີ່ ອານາຈັກຣ໌ເຈ໊ດວຽງ.....ໜ້າ 363
- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 5 ທ ີ່ ອານາຈັກຣ໌ ພຣະນ້ຳຮຸ.....ໜ້າ 365
- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 6 ທ ີ່ ອານາຈັກຣ໌ພວນ.....ໜ້າ 366
- ບັ້ນຣ໊ົບ ຈຸດທ ີ 7 ທ ີ່ ອານາຈັກຣ໌ ສ໊ິບສອງເຈ້ົາໄທ..... ໜ້າ 418

ໜ້າພິເສສ 8

- ປັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 8 ທີ່ ອາມາຈັກຣ໌ ສິບສອງພັນນາ .....ໜ້າ 421
- ປັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 9 ທີ່ ຍຶດເອົາມະຄອຣຊຽງທອງ.....ໜ້າ 429
- ປັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 10 ທີ່ໂຈມຕີ ອາມາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ..... ໜ້າ 436
- ປັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 11 ທີ່ອາມາຈັກຣ໌ວຽງຈັນທນ໌-ວຽງຄໍາ..... ໜ້າ 448
- ການຍົກທັບຂົ່ມຂູ່ ເຈົ້ານະຄອຣສີອະຍຸທຍາ ແລະປັກປັ້ນເຂຕແດນ
  ແລະປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງປະເທສສຍາມ ໂດຍຫຽໍ.....ໜ້າ 458
- ປັ້ນຣົບ ຈຸດທີ 12 ທີ່ອາມາຈັກຣ໌ ຣອ້ຍເອັດປະຕູ..... .....ໜ້າ 476

ຕອນ ທີ 4. ວ່າດ້ວຍ ການສະຖາປະນາຣະບອບການປົກຄອງໃຫ່ມ ຂອງສົມເດັຈ
ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ,ການປະກາສແຕ່ງຕັ້ງນາມະຍົສ ແລະການປະກາສ
ພຣະຣາຊໂອງການ ກ່ຽວກັບການປົກຄອງ.....ໜ້າ 483

- ພິທີການຊຸມນຸມໃຫ່ຽ ສລອງຊັຍຊນະ ແລະປະກາສະຖາປະນາ
  ຣະບອບການປົກຄອງໃຫ່ ທີ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ .....ໜ້າ 483
- ຊົງປະກາສພຣະຣາຊໂອງການ ແຕ່ງຕັ້ງນາມະຍົສ.....ໜ້າ 483
- ສາຣະສໍາຄັນ ໃນພຣະຣາຊໂອງການ ກ່ຽວກັບຣະບອບການປົກຄອງ..... ໜ້າ 487
  (1) ຄວາມຍຕິທັມ ໃນດ້ານການປົກຄອງແລະສິທທິພົລເມືອງ.....ໜ້າ 488
  (2) ຄໍາວ່າ "ໄພ່" ແລະຄໍາວ່າ ຂອ້ຍຂ້າ ແລະຄໍາວ່າ ລາວເທິ່ງ.....ໜ້າ 490
  (3) ລັທທິສາສນາແຖມຟ້າ ແລະຄວາມເປັນມາຂອງຄໍາວ່າອ້າຍກ໊ົກ.....ໜ້າ 493
  (4) ຣະບົບແນວຄິດກ່ຽວກັບເສຕຖະກິຈ ຂອງພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ.....ໜ້າ 495
  (5) ຊົງກໍານົດໜ້າທີ່ ຂອງເຈົ້າຄອງນະຄອຣ..... ໜ້າ 496
  (6) ຊົງກໍານົດຣະບຽບກອງປະຊຸມຫລວງ ແຫ່ງຊາຕ.....ໜ້າ 498
  (7) ຊົງປະກາສເທິດທູນຣິຕຄອງປະເພນີ ແລະບັຣພະບຸຣຸສໃນອະດິຕ.....ໜ້າ 498
  (8) ນະໂຍບາຍການປົກຄອງ ຊົນເຜ່ົາ.....ໜ້າ 502
- ວິທີການຍົກຖານະຊົນເຜ່ົາ ໃຫ້ເທົ້າທຽມກັບຊາຕລາວ.....ໜ້າ 504
- ການນໍາເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂົ້ານາສ່ປະເທສລາວ..... .....ໜ້າ 509
- ສັງຄົມລາວໃຫ່ມ..... ໜ້າ 518
- ຄວາມຈະເຣິນກ້າວໜ້າ ຂອງປະເທສຊາຕໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ.....ໜ້າ 521
- ການສລະພຣະຣາຊບັນລັງກ໌ ແລະສວັຣຄົຕ..... ໜ້າ 522
- ບົທສະຫຸດີ ມະຫາຣາຊ ຜູ້ຍິ່ງໃຫ່ຽ ແຫ່ງຊາຕລາວ..... .....ໜ້າ 528

****

ວິທີຂຽນພາສາລາວ ໂດຍ
ວິທີ ສະກົດຕາມເຄົ້າສັພທ໌

ການຂຽນພາສາລາວ ມີຄວາມສັບສົນຫລາຍ ຍິ່ງໃນການຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຫລືຕ່າຣາວິ ຊາການຕ່າງໆ ທີ່ຕ້ອງການຮັກສາຄວາມຫມາຍຂອງພາສາ ຍິ່ງມີຄວາມລຳບາກໃຈທີ່ສຸດ ເພາະ ເປັນຫນັງສືທີ່ຕ້ອງການໃຫ້ໄດ້ຄວາມຫມາຍ ເຊື່ອຖືໄດ້ ບໍ່ແມ່ນໃຫ້ອ່ານແບບເດົາຫລືຕວງກັນໄປ ຫລືບໍ່ແມ່ນກົ້ນຫນາກົ້ນຕາ ຂຽນກັນໄປຕາມຍະຖາກັນ ໃຫ້ເປັນພາສາຕລາດ ຫລືພາສາ ຂອງຄົນ ປ່າ ຄົນພູ.

ເມື່ອສຶກສາເຫັນຄວາມຈຳເປັນດັ່ງນີ້ແລ້ວ ຜູ້ຂຽນຈຶ່ງຕັດສິນໃຈ ຂຽນຫນັງສືນີ້ ໂດຍໃຊ້ວິທີ ສະກົດຕາມເຄົ້າສັພທ໌ ແລະກໍ່ເຊື່ອໄດ້ວ່າ ເຫຕຜົລນີ້ ຈະພາໃຫ້ພາສາລາວຢູ່ຕົວຫລາຍກວ່າ.

ການຂຽນພາສາລາວ ຕາມເຄົ້ານັ້ນ ຄວນຊາບວ່າ ເຄົ້າສັພທ໌ທີ່ໃຊ້ກັນ ໃນພາສາລາວນີ້ ໄດ້ ມາຈາກໃສແນ່ ? ຄວາມຈິງ ທີ່ມາ ຂອງພາສາລາວ ກໍ່ມີສ່ວນພົວພັນທ໌ກັບທີ່ມາຂອງຊາຕ ຄືພົວ ພັນທ໌ ກ່ຽວຂ້ອງກັບປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແລະພູມິສາສຕຣ໌ ຂອງປະເທສເຮົາ ແລະຄວາມສັມພັນທ໌ ຣະ ຫວ່າງປະເທສ ທີ່ລາວເຮົາ ມີການຕິດຕໍ່ມາແຕ່ກ່ອນ.

ການຂຽນພາສາລາວ ຕາມເຄົ້າ ຄົນສ່ວນໃຫ່ຽ ມັກຮັບຮູ້ກັນ ສະເພາະເຄົ້າສັພທ໌ ພາສາຂຽນ ຫມາຍເຖິງເຄົ້າພາສາ ທີ່ໄດ້ພື້ນຖານຈາກສາສນາ ປະຈຳຊາຕ ຄືພຸທທະສາສນາ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນເຄົ້າພາສາປາລິ ສັນສກຣິຕ ຫລາຍກວ່າ. ແຕ່ ແທ້ທີ່ຈິງ ເຄົ້າສັພທ໌ພາສາ ທີ່ລາວເຮົາໃຊ້ກັນ ຢູ່ ກໍ່ມາຈາກຫລາຍເຄົ້າ ຫລືຫລາຍທີ່ມາ ເຊັ່ນ ມາຈາກພາສາຂອມ-ສຍາມ ພາສາຈາມ,ພາສາ ຂະມຸ ພາສາຈີນ ພາສາວຽດນາມ ແລະພາສາຢູໂຣບ.

ຍິ່ງໃນປັຈຈຸບັນ ໂລກທັ້ງໂລກ ໄດ້ໃຊ້ເຄື່ອງຜລິຕ ແລະເຄື່ອງເທັກໂນໂລຈີ ທີ່ໄດ້ຈາກທາງຢູໂຣບ ກໍ່ຈຳເປັນໄດ້ໃຊ້ຄຳຢູໂຣບ ນຳເຂົ້າ ຢ່າງຫລີກເສັຽບໍ່ໄດ້ ການຂຽນຫນັງສື ກໍ່ອີງໄປຕາມເຄົ້າສັພທ໌ ທີ່ມາຈາກສິ່ງຜລິຕ ແລະເຄື່ອງເທັກໂນໂລຈີເຫລົ່ານັ້ນ ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ມີຄວາມຫມາຍແປໄປທາງໃຫ່ ຫລືອາຈພາໃຫ້ຄ່ຳເວົ້າ ສັບສົນກັນຂຶ້ນ ເຊັ່ນຄຳວ່າ ແມດຕຣິກຕັນ (Metric ton =ຕັນແມດ) ມາຣ໌ ເທັຽໂຣໂລຈີ (Martyrology =ສມຸດລາຍຊື່ຜູ້ທີ່ສິ້ນຊີວິຕ ເພື່ອສາສນາ. ມາຣ໌ເທັຽໂຣ (Martyro= ວີຣະ ບຸຣຸສ ຜູ້ສິ້ນຊີວິຕໃນຫນ້າທີ່) ມັສຄາຣາ (Mascara) ນ້ຳຢາທາຂົນຕາ ຂອງສັຕຣີ ເປັນຕົ້ນ ຖ້າຈະ ຂຽນຄຳເຫລົ່ານີ້ ໄປຕາມໃຈ ຄື ທີ່ໂຕເອງເຄີຍຢູ່ໃສ ກໍ່ຈະຂຽນໄປຕາມທ້ອງຖິ່ນທີ່ເຄີຍຢູ່ ໂດຍບໍ່ຄຶດ ເຖິງມະນຸສອື່ນ ຄົນລາວເອງນັ້ນແລ້ວ ຈະກາຍເປັນຜູ້ດ້ອຍປັນຍາຕ່ໜ້າສັງຄົມໂລກ ເພາະ ຖ້າຈະ ຂຽນພາສາອັງກລິສ ຫລືຝຣັ່ງແບບທີ່ບໍ່ຕ້ອງມີຕົວ ຣ ແລ້ວ ມັນກໍ່ຈະກາຍເປັນຮູບດັ່ງນີ້

ຄື Metricton ເມັດຕະລິກ ຕັນ, Martyrology = ມາເທັຽໂລໂລ9ບ Martyro ມາເທັຽໂລ ຫລື Mas cara = ນັສກາລາ ເມື່ອບໍ່ມີຕົວອັກສອຣ ຄົບຖ້ວນ ຕາມທີ່ໂລກນິຍົມໃຊ້ກັນ ຄົນລາວ ກໍ່ຊິເປັນຄົນ ແປກໜ້າ ແຕ່ຊາຕດຽວ ຍ່ອມຈະເປັນໄປບໍ່ໄດ້.

ແລະ ການໃຊ້ອຳນາຈການເມືອງ ມາບັງຄັບຄວາມກ້າວໜ້າ ທາງວິຊາການ ນັ້ນ ຖືເປັນຄວາມ ຜິດພາດຢ່າງຮ້າຍແຮງ ແລະເປັນການຖ່ວງຄວາມຈະເຣີນຂອງຊາຕ ຫາກຈະຂຍາຍຕໍ່ໄປແບບ ນີ້ ກໍ່ຈະຝືນກັບການວິວັທທະນາການ ຕົວຈິງ ທາງສັງຄົມລາວ ແລະເປັນການຕັ້ງຕົ້ນ ທີ່ຜິດພາດ ສຳຣັບການຂຍາຍຕົວ ໃນອານາຄົຕຊາຕ ຂອງຕົນເອງ

ການໃຊ້ ຣ. ແລະ ລ. ຍົກຕົວຢ່າງ ການຂຽນຄຳເວົ້າງ່າຍໆ ໃນພາສາອັງກລິສ ທີ່ວ່າ Crew ຫລື Glue ເຖິງຈະອອກສຽງຄືກັນ ແຕ່ຄວາມຫມາຍແຕກຕ່າງກັນ, ຄຳແຣກ ແປວ່າ ລູກເຮືອ ແຕ່ຄຳ ຫລັງ ແປວ່າ ຢາງກາວ ສະນັ້ນ ຫາກຈະຂຽນແບບ ທີ່ຄນະຣັຕຖະບາລພັຄ ປປລ. ໃຊ້ກັນ ຢູ່ລາວ ກໍ່ຈະຂຽນໄດ້ແຕ່ຄຳວ່າ " ກລູ " ແບບດຽວທໍ່ນັ້ນ.

ແລະການຂຽນໂດຍອາສັຍຄວາມສັມພັນທ໌ໃນປໂຍຄ ເປັນຫລັກນັ້ນ ຈະບໍ່ມີຄວາມຣັດກຸມ ແລະບໍ່ຄົບຖ້ວນ ຕາມຄວາມຕອ້ງການ ຂອງມະນຸສ ແລະການວາງຮູບຮ່າງວິຊາການ ຕາມນະໂຍ ບາຍຂອງການເມືອງນັ້ນ ເປັນແນວຄຶດແຫລວໄຫລ ແລະຖ່ວງຄວາມຈະເຣີນຂອງຊາຕ.

ເຊັ່ນຫາກຈະຂຽນ "ພຣະເຈົ້າ " ເມື່ອບໍ່ມີຕົວ ຣ ກໍ່ຄົງຈະຂຽນໄດ້ວ່າ ພະເຈົ້າ ຫລື ພລະເຈົ້າ,ຂຽນ "ພຣະຣາຊາ" ກໍ່ຈະຂຽນວ່າ "ພະລາຊາ" ຫລື ພລະລາຊາ ເມື່ອເປັນກັນເຖິງແບບນີ້ ກໍ່ຈະກາຍ ເປັນພາສາມະນຸສ ທີ່ຫນ້າສົງສານ ທີ່ສຸດ.

ການຂຽນພາສາ ອີງເອົາແຕ່ສຽງ ໂດຍບໍ່ຮັບຮູ້ເຄົ້າສັພທ໌ ຫລືບໍ່ຕອ້ງຮຽນຮູ້ ໃດໆເຖິງທີ່ມາຂອງ ເຂົ້າແລ້ວ ພາສາລາວຂອງເຮົາເອງ ກໍ່ຈະຜັ້ນເຜືອໄປເອງ ຈະບໍ່ມີໃຜຊ່ອຍເຮົາໄດ້ເລີຍ ກໍ່ບໍ່ຈຳເປັນ ໃຫ້ມີ ນັກອັກສອຣສາສຕຣ໌ ແລະກໍ່ບໍ່ຈຳເປັນຕອ້ງມີວິຊາການ ຜແນກອັກສອຣສາສຕຣ໌ ໃນ "ມະ ຫາວິທຍາລັຍ ແຫ່ງຊາຕ" ຄືກັບທີ່ໂລກເຂົາມີກັນ ເລີຍ.

ສຳຣັບພາສາປາລີ ແລະສັນສກຣິຕ ທີ່ລາວໃຊ້ກັນມາ ແຕ່ສມັຍບັຣພະບຸຣຸສ ຈົນກາຍເປັນພາ ສາລາວຢ່າງຕາຍຈຕົວ ປຽນແປງບໍ່ໄດ້ ກໍ່ມີຫລາຍ ພອ້ມດຽວກັນ ກໍ່ຈະມີພາສາໃຫມ່ໆ ເພີ້ມເຂົ້າ ໃຊ້ອີກ ຢ່າງບໍ່ມີທີ່ສຸດ ສະນັ້ນ ຄົນລາວພວກເຮົາຕອ້ງສຶກສາຮຽນຮູ້ ແລະປັບຣະບົບການຂຽນພາ ສາ ຂອງຕົນເອງ ໃຫ້ເຫມາະສົມ ຄືສາມາຕຄຸ້ມເອົາຄວາມຫມາຍ ຂອງພາສາຕົນເອງ ໃຫ້ຢູ່ຕົວ ຫລື ເພື່ອຄວບຄຸມຄວາມຫມາຍຂອງພາສາ ບໍ່ໃຫ້ດີ້ນ ແລະບໍ່ໃຫ້ເກີດຄວາມຜັ້ນເຜືອ ໃນການໃຊ້ ແຕ່ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ຫມາຍຄວາມວ່າ ຈະຕອ້ງໃຫ້ຖືກກັບພາສາເຂົາ ຈົນຫມົດທຸກຢ່າງ.

ພາສາປາລີ ແລະສັນສະກຣິຕນີ້ ລາວເຮົາໄດ້ມາ ຜ່ານທາງສາສນາພຣາຫມ (ພຣາມ) ແລະ

ພຸທທະສາສນາ ນັບແຕ່ສມັຍລາວເຮົາ ອົພຍົພລົງມາ ຈາກພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ແຕ່ຕົ້ນພຸທທະກາລ. ກ່ອນອື່ນ ກໍ່ແມ່ນມາອາສັຍຮ່ວມຊີວິຕ ຢູ່ນໍາພວກຈາມ (ພວກລາວເທິງ ກຸ່ມຕ່າງໆ) ແລະມາຢູ່ ພາຍໃຕ້ອິທທິພົລ ຂອງພວກຂອມ ແລະມອນ ທີ່ນິຍົມໃຊ້ພາສາປາລິ ສັນສະກຣິຕ ເຊິ່ງໄດ້ມາຈາກ ສາສນາພຣາຫມ ແລະສາສນາພຣະພຸທທ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ສໍາຣັບຊົນຊາຕ ທີ່ມີກໍາເນີດໃຊ້ພາສາດຽວກັນ ຈາກສມັຍອ້າຍລາວ ກໍ່ຄື ພວກລ້ານນາ ພວກ ລ້ານຊ້າງ ພວກງ້ວ ພວກລື້ ພວກໄທດໍາ ໄທແດງ ໄທຂາວ ໄທພວນ ແລະສຍາມ ໂດຍຖືໄດ້ວ່າ ເປັນຊົນຊາຕສືບເຊື້ອສາຍ ມາຈາກຕະກຸລ "ອ້າຍລາວ" ໂດຍທາງສາກົລ ຮັບຮູ້ວ່າ ພາສາຕະກຸລ ໄຕ (T'ai Family group) ນັ້ນ ພວກສຍາມ ໃຊ້ພາສາປົນຂອມແລະສັນສະກຣິຕ ຫລາຍກວ່າ ເພື່ອນ ເພາະພວກຂາເຈົ້າ ເຂົ້າຢູ່ໃຕ້ອິທທິພົລຂອມ ແລະມອນ ເລິກກວ່າພວກອ້າຍລາວ ທີ່ຢູ່ ປາຍອານາເຂຕ ຂອງຂອມ ແລະມອນໄປທາງເຫນືອ ຫລາຍກວ່າ.

ຕາມຫລັກພາສາສາສຕຣ ຍ່ອມເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີ່ວ່າ ພາສາລາວ ເປັນພາສາຄໍາໂດດ ເປັນສ່ວນ ຫລາຍ ແຕ່ ທີ່ກາຍເປັນພາສາມີຫລາຍພຍາງຄ໌ ນັ້ນ ກໍ່ເພາະມີພາສາຂອມ ຫລືຂເມຣ ປາລິ ສັນ ສະກຣິຕ ເຂົ້າມາປະສົມຫລາຍຂຶ້ນ ຈົ່ງໄດ້ນໍາເອົາແບບວິທີການແປງ (ພແລງ) ພາສາຈາກພວກ ຂເມຣ ມາໃຊ້ຫລາຍ ຕາມຄວາມນິຍົມ ແລະອິທທິພົລທາງສາສນາ ແລະກໍ່ເປັນການຂຍາຍພາສາ ລາວ ໃຫ້ພຽງພໍກັບຄວາມຕອ້ງການ ຕາມຍຸຄຕາມສມັຍ ຄືດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

(1) ພາສາໂດດ ແບບລາວ ເຊັ່ນ ໄປ ມາ ກິນ ຢູ່ ຫລັບ ນອນ ຖົ່ມ ປ່ອຍ ເກັບ ຫຽມ ເປັນຕົ້ນ

(2) ຄໍາເວົ້າທີ່ມີຫລາຍພຍາງຄ໌ ໂດຍມີຢູ່ທົ່ວໄປໃນພາສາລາວ ແມ່ນມາຈາກຂອມ ປາລິ ສັນສະກຣິຕ ໂດຍສະເພາະທີ່ໄດ້ຈາກຂອມ ກໍ່ມີເຊັ່ນ: ຣະບົບ ຣະບຽບ ຣະເບີດຣະງັບ ຣະດັບ ຣະນຶກ ລະເມີດ ລະມ່ອມ ລະອຽດ ຣະມັດຣະວັງ ລະອາຍ ລະອາ ສງ້ວ ສະດັ້ບ ສະດວກ ສລວ ສລຽວ ສລົບ ສໄລ ສະໄບ ສະບຽງ ສະບາຍ ສະບົງ ສະບັບ ອໍາໄພ ອໍາພອຣ ອໍາພາ ອໍຣະໝອມ ອໍຣະໄນ (ຫລື ລະໄນ) ເປັນຕົ້ນ.

(3) ຄໍາປະສົມ ຄືຄໍາທີ່ລາວເຮົາ ປັບຄໍາເວົ້າຂອງຕົນເອງ ໃຫ້ຂຍາຍຕົວອອກໄປ ເພື່ອຂຍາຍ ຄວາມຫມາຍ ໃຫ້ໜັກແໜ້ນ ຫລືໃຫ້ມີພຽງພໍກັບຄວາມຕອ້ງການ ເຊັ່ນ: ຕັດ+ສິນ= ຕັດສິນ, ຕົກ+ ລົງ= ຕົກລົງ, ດັດ+ແປງ= ດັດແປງ, ຮັກ+ແພງ= ຮັກແພງ, ກໍາ+ແໜ້ນ= ກໍາແໜ້ນ, ໜັກ+ ໜ່ວງ= ໜັກໜ່ວງ, ແໜ້ນ-ໜາ=ແໜ້ນໜາ, ສ່ອງ+ໃສ= ສ່ອງໃສ,ຈິງ+ຈັງ=ຈິງຈັງ, ສຸຂ+ສັນຕ໌= ສຸຂສັນຕ໌ (ສຸຂສງົບ) ຈົດ+ຈ່ໍ= ຈົດຈ່ໍ, ກັ້ນ+ກອງ= ກັ້ນກອງ ເປັນຕົ້ນ.

(4) ຄໍາແປງ ຄືຄໍາພາສາທີ່ລາວເຮົາ ນໍາເອົາ ແບບວິທີການແປງຄໍາ ໃນພາສາຂເມຣ ມາໃຊ້

ໃນຣະບົບພາສາລາວ ເຊັ່ນຄຳວ່າ ຂນາບ ກ໋ານຣາບ ຂນາດ ຂນ້ງ ຂແມ ງ ຂນານ ຖນັດ ຖນອນ ຖນິ ຖແລ ງ ສະບາຍ ສະບຽງ ສະບັດ ສະບັບ ໝແມກ ໝນ້ງ ຈ໋ານິນ ຈ໋ານອງ ຈ໋ານແມກ ຈ໋ານຣັສ ທະນາຍ ທລາຍ ທ໋ານລາຍ ນະລາຍ ຈ໋ານ່າຍ ດ໋ານຣັສ ດ໋ານຣິ ຕ໋ານິ ຕ໋ານານ ເປັນຕົ້ນ.

ແທ້ຈິງ ພາສາລາວເຮົາ ໄດ້ຂຍາຍຕົວອອກ ທີ່ຣຽກໄດ້ວ່າ ໃນຂັ້ນປະຕິວັຕ ກ໋ແມ່ນໃນສມັຍທີ່ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ນະຫ໋ານາຊ ນ໋ານ່ເ໋ານ້ພຣະພຸທທະສ໋ານສນາ ລັທທິທິນະຍານ ຈ໋ານປະເທສ ຂແມຣ ເຂົ້ານ໋ານ້ຍ໋ານລ໋ານ້ວໃນປີ 1360 ເປັນຕົ້ນນ໋ານ ເຊ່ິ໋ານ້ພ໋ານ້ໃຫ້ເກີດນິ໋ານ້ຣຂຍ໋ານ້ຍຕົ໋ານ ໃນທ໋ານ້ສ໋ານ້ງຄົມ ສ໋ານ້ສນ໋ານ-ສິລທັມແລະວັທທະນະທັມ ແຫ່ງ໋ານ້ຊ໋ານ ໄປພ້ອມກັນ ຫລ໋ານ້ຍດ໋ານ.

ສ໋ານ້ຫ ຣັບພ໋ານ້ສ໋ານ້ທີ່ໄດ້ນ໋ານ ຜ່ານທ໋ານ້ພຸທທະສ໋ານ້ສນ໋ານ້ນີ້ ຈຸດເດັ່ນຂ໋ານ້ອງ໋ານ້ຊ໋ານ ລ໋ານ້ວ ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂ໋ານ້ອງ ຄື ລ໋ານ້ວລ້ານ້ນ໋ານ ແລະ ລ໋ານ້ວລ້ານ້ນ໋ານ້ຊ໋ານ້ງ ກ໋ແມ່ນພ໋ານ້ສ໋ານ້ປ໋ານ້ລິ ໂດຍສະເພ໋ານ້ະ ແມ່ນ໋ານ້ຜ່ານ ນ໋ານ້ນ໋ານ ທ໋ານ້ງ ສ໋ານ້ສ ນ໋ານ້ພ ທ໋ ລັທທິທິນະຍານ ນັ້ນເອ ງ ຈົນ ປັ ຈຸ ບັ ນ ໄດ້ ກ໋ານ ້ ຍ ເປັ ນ ພ໋ ານ ້ ສ ປ ະ ຈ ຳ ຊ ໋ ານ ້ ຊ ໋ ານ ໄ ປ ຈ ົ ນ ແ ຍ ກ ອ ອ ກ ບ ່ ໄ ດ ້ ດ ັ ່ ງ ເ ຊ ັ ່ ນ ຄ ຳ ເ ວ ົ ້ າ ທ ີ ່ ວ ່ າ ກ ານ ເ ວ ລ າ ກ ິ ຈ ກ ຽ ດ ກ ານ ກ ິ ລ ກ າ ຍ ບ ານ ບ ຸ ນ ຄ ຸ ນ ໂ ທ ສ ທ ານ ທ ິ ສ ຖ ານ ะ ส ิ ม บ ั ต ิ ส ี ล ธ ั ม ข ่ า ว ส า ส ์ น พ ร ะ (พ ร ะ = ม า จ า ก ป า ล ิ อ ะ ร ะ แ ป ว ่ า ฝ ุ ป ะ เ ส ิ ต ถ ์) ร า ช ก า ร ก ิ จ จ ะ ก า ร จ ิ ต ว ิ ม ย า ม ส า ส ม า ว ิ ธ ี ม ี ท า ม ม ี ย ิ ม ม ี ย า ม ย ิ ม ต ์ ย า ม ม ี ม ิ ม ต ์ ม ี ร ะ ม ิ ต ม ะ ม ั ส ก า ร อ ิ ง ค ์ ส ม ั ย ส ม า ม ส ม ั ค ม ี ร ะ โ ท ส (ม ี + โ ท ส ะ = ม ี ร ะ โ ท ส) ท ่ ร ะ ย ์ ส (ท ุ + ย ะ ส ะ) เ ม ร ะ ค ุ ม (ม ี + ค ุ ม ะ = เ ม ร ะ ค ุ ม) ค ว า ม ส ั จ ค ว า ม ท ุ ก ข ์ ค ว า ม ส ุ ข พ ย า ย า ม พ ย า บ า ล พ ย า บ า ท ป ร ิ เ ว ท ป ร ิ ว า ร อ า ย ุ ส ั ง ข า ร ส ั ม ถ า ม ส ถ ิ ต ม ิ ส ั ย ป ร ิ ส ั ท ป ะ ต ิ ว ั ต ป ะ ต ิ ร ู ป ป ะ ต ิ ส ั ง ข ร ป ะ ต ิ ก า ร เ ป ั น ต ้ น .

ສ ່ ວ ນ ພ າ ສ າ ສ ັ ນ ສ ะ ກ ฤ ต ท ี ่ ไ ด ้ ม ่ า ม า ใ ช ้ จ ิ ม ก า ย เ ป ั น พ า ส า ช า ต ล า ว ไ ป ย ่ า ง ส ม ิ ด แ ท ้ ม ก ็ ม ี ห ล า ย เ ป ั น ต ้ น ส ะ ถ า ม ส ะ ถ า ม ี ส ะ ถ า พ อ ร ร ั ก ส า ร ั ก ส า (ป า ล ิ ว ่ า ร ั ก ข า) ย ั ก ส า (ป . ย ั ก ข า) พ ั ร ย า (ป . พ ะ ร ิ ย า) บ ุ ส บ า (ป า ล ิ ว ่ า บ ุ บ ผ า) ส ึ ก ส า (ป า ล ิ . ส ิ ก ข า) ส า ส ต ร ์ (ค ว า ม ร ู ้) ส า ต ร ์ (อ า ว ห ห ร ื อ ส า ต ร า ว ห) ม ั ร ย า ท (ป . ม ะ ร ิ ย า ท ะ) ส ิ ล ป ะ (ป า ล ิ . ส ิ ป ป ะ แ ป ว ่ า ค ว า ม ร ู ้ ว ิ ช ช า ก า ร) ว ิ ท ย า (ป า ล ิ ว ่ า ว ิ ช ช า) จ ั ก ร ์ (ป . จ ั ก ก ะ) ส ว ั ร ค ์ (ป . ส ั ค ค ะ) อ า ม า จ ั ก ร ์ (ป า ล ิ ว ่ า อ า ม า จ ั ก ก ะ = ก ิ ง จ ั ก ร ์ แ ห ่ ง อ ำ ม า ต ย ์) พ ั ธ ม า (ป า ล ิ ว ่ า พ ั ม ม ะ ม า ห ร ื อ ว ั ม ม ะ ม า) ม ั ธ ย ะ ค า (ป . ม ั ค ค า) พ ั ธ ส า (ป า ล ิ ว ่ า ว ั ส ส า) ภ ั ล ย า (ป า ล ิ ว ่ า ภ ั ม ย า) บ ุ ร ุ ส (ป า ล ิ ว ่ า ป ุ ร ิ ส ะ) ส ั ต ร ิ (ป า ล ิ ว ่ า อ ิ ต ถ ิ)

ສ່ຳຣັບ ທາງສາສນາພຣາຫມ (ອ່ານວ່າ ພຣາມ) ອີງຕາມການພົວພັນທ໌ທາງສັງຄົມ ແລະ ອິທທິພົລ ທາງວັທທະນະທັມ ນັ້ນ ພາສາຂອງລາວ ໄດ້ຮັບພາສາສັນສະກຣິຕ ມາຈາກພວກຂອມ ແລະມອຣ ເປັນສ່ວນໃຫ່ ໃນສມັຍທີ່ພວກຂອມ ຍັງນັບຖືສາສນາພຣາຫມ ກ່ອນທີ່ຈະຫັນມານັບ ຖືພຸທທະສາສນາ ໃນພາຍຫລັງ.

ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ສ່ຳຣັບລາວ ພວກເຮົານັ້ນ ນິຍົມໃຊ້ພາສາປາລິ ເປັນຫລັກຫລາຍກ່ວາໃຊ້ພາສາ ສັນສະກຣິຕ ເວັ້ນໄວ້ ໃນແຕ່ເມື່ອພາສາປາລິ ຄ່ຳໃດ ທີ່ຂັດກັບລີ້ນຄົນລາວ ຈຶ່ງໄດ້ນ່ຳເອົາພາສາ ສັນສະກຣິຕ ເຂົ້ຳມາໃຊ້ ເຊ່ັນ ໃນຄ່ຳສັນສະກຣິຕ ທີ່ວ່າ ສຶກສາ ວິທຍາ ສວັຣຄ໌ ພັຣສາ ອັກສອຣ ເປັນຕົ້ນ ແຕ່ ບາງຄ່ຳ ເຮົາໃຊ້ທັ້ງພາສາປາລິ ແລະສັນສະກຣິຕ ປົນກັນໄປເລີຍກ່ໍມີ ເຊ່ັນ ພະຣິຍາ ແມ່ນປາລິ ແລະພັຣຍາ ແມ່ນສັນສະກຣິຕ.

ໃນສມັຍກ່ອນ ຄ່ຳວ່າ "ຕົວໜັງສື" ເຮົານິຍົມໃຊ້ເປັນປາລິ ວ່າ "ອັກຂະຣະ" ຄັນຕ່ໍມາ ກ່ໍໃຊ້ສັນ ສະກຣິຕມາໃຊ້ຄວບຄູ່ກັນ ວ່າ "ອັກສອຣ" ແຕ່ບາງຄັ້ງ ຍັງຄົງໃຊ້ ອັກຂະຣະ ຕາມປາລິຄວບກັນຢູ່.

ແຕ່ຢ່າງໃດ ກ່ໍຕາມ ການທີ່ລາວເຮົາ ໃຊ້ພາສາປາລິ ເປັນຫລັກ ນັ້ນ ກ່ໍເຫັນເປັນການດີ ແລະ ເໝາະສົມ ຫລາຍ ເພາະຈະພາໃຫ້ພາສາລາວເຮົາ ມີເອກລັກສນ໌ ໃນຕົວເອງ ກຽ່ວກັບຫລັກ ພາສາສາສຕຣ໌ ຂອງຊາຕຕົນເອງ.

ອັກຂະຣະປາລິ ທ່ີໃຊ້ຢູ່ໃນລາວ

ອັກຂະຣະປາລິ ມີ ສຣະ 8 ຕົວ ຄື ອະ ອາ ອິ ອີ ອຸ ອູ ເອ ໂອ

ພະຍັນຊະນະ ມີ 33 ຕົວ ໄດ້ແກ່ (ແຕ່ ສັນສະກຣິຕ ຈະມີຫລາຍກ່ວານ້ີ)

ກ. ວັຄ= ຄ ກ ຂ ຄ ໝ ງ
ຈ. ວັຄ ຄ ຈ ຊ ຊ ຊ ຍ
ຟ. ວັຄ= ຄ ຟ ຖ ທ ຕ ຕ
ຕ. ວັຄ ຄ ຕ ຖ ທ ຣ ນ
ປ. ວັຄ= ຄ ປ ຜ ພ ທ ມ

ວັຄ ພິເສສ ຄ ຢ ₹ ລ ວ ສ ຫ ຣ ຈ໋ງ (ं)

ເຖິງແມ່ນວ່າ ໃນທ້ີ ພວກເຮົາ ບ່ມີຕົວອັກສອຣປາລິ ໄວ້ຄົບ ເຊ່ັນ ພະຍັນຊະນະ ຕ່ໍໄປນ້ີ ຄ:ື ໝ ຊ ຊ ຊ ຟ ຖ ທ ຕ ຕ ຣ ແຕ່ຫ່ັງນ້ີ ກ່ໍຈ່ຳເປັນໃຊ້ຕົວອັກສອຣລາວ ທ່ີມີຢ່ ມາແທນກັນເອງ ແຕ່

ສົມຄວນຮູ້ຈັກຄວາມໝາຍ ຂອງເຄົ້າສັພທ໌ ທີ່ນ່ຳມາໃຊ້ ຈຶ່ງຖືໄດ້ວ່າ ເປັນເຈົ້າຂອງພາສາສາສຕຣ໌ ຂອງຊາຕຕົນເອງ.

ແຕ່ ໃນທີ່ນີ້ ສິ່ງທີ່ຈຳເປັນຕ້ອງຂໍອະພັຍຈາກທຸກທ່ານ ໄວ້ລ່ວງໜ້າ ກໍ່ຄື ການວາງກົດເກນສຳຣັບ ການຂຽນພາສາລາວຕາມເຄົ້າສັພທ໌ ທີ່ໃຊ້ຢູ່ໃນໜັງສືຫົວນີ້ ບ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າ ເປັນກົດເກນ ທີ່ໃຊ້ໄດ້ ຢ່າງສົມບູຣນ໌ ເພາະໃນເມື່ອຈຳເປັນຕ້ອງຂຽນ ກໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງອອກກົດເກນ ໃຫ້ເໝາະ ສົມ ຕາມທີ່ເຫັນສົມຄວນ ທ່ານັ້ນ ແລະບາງສິ່ງ ກໍ່ຍັງມີຂໍ້ບົກພ່ອງຢູ່ ຈຶ່ງຂໍເອົາໄວ້ໃຫ້ກອງວິຊາການ ດ້ານພາສາສາສຕຣ ຂອງລາວ ເປັນຜູ້ແກ້ໄຂປັບປຸງ ໃນອະນາຄົຕຕ່ໄປ ຕາມທີ່ເຫັນເໝາະສົມ.

ສຳຣັບພາສາປາລິ ແລະສັນສະກຣິຕ ທີ່ນ່ຳມາໃຊ້ໃນໜັງສືຫົວນີ້ໄດ້ວາງ ກົດເກນວິທີການສະກົດເອົາໄວ້ ດັ່ງຕ່ໄປນີ້:

(ກ) ອັກສອຣ ໃນວັຄດຽວກັນ ຖ້າເປັນພະຍັນຊະນະດຽວກັນ ຊ້ອນກັນເອງ ເມື່ອຢູ່ກາງ ຄ່ຳໃຫ້ຄົງໄວ້ຕາມເດີມ ຖ້າຢູ່ທ້າຍຄ່ຳ ໃຫ້ຕັດຖິ້ມຕົວນຶ່ງຄືຕັດຕົວພະຍັນະນະຕົວຫລ້າສຸດ ເຊ່ັ່ນ:

(1) ຖ້າຢູ່ກາງຄ່ຳ ໃຫ້ຄົງໄວ້ຕາມເດີມ ເຊ່ັ່ນ ຕັກກະສາສຕ໌ ສັຈຈະທັມ ສັຕຕະໂລກ ມັຄຄະວາລ ວັນນະສິລປ໌ ອັປປະລັກສນ໌ ມະນຸສສະໂລກ ອັຕຕະວິສັຍ ກັມມະກາຣ ກັມມະກອຣ ວັທທະມະທັມ ພຸທທະສາສນາ ວັຕຕະຈັກ (ສ.ຈັກຣ໌) ອັຕຕະພາພ ອັຄຄະວິງສ໌ ຈັກກະພິພ ຈິຕຕະສາສຕຣ໌ ສັພພະນາມ ອຸປປະສັຄ ອັປປະໂຍຊນ໌ ອັປປະລັກສນ໌ ເປັນຕົ້ນ.

(2) ຖ້າຢູ່ທ້າຍຄ່ຳ ຕັດຖິ້ມຕົວຫລ້າສຸດ ເຊ່ັ່ນຄ່ຳວ່າ

ສັຕຕະ ຂຽນເປັນ ສັຕ ເຊ່ັ່ນ ໝ່ມູສັຕ ໃນທ່ົວໂລກ. ສັຕ ທ້ົງຫລາຍທ້ົງປວງ (ສ.ສັຕວ໌)

ສັຈຈະ ຂຽນເປັນ ສັຈ ເຊ່ັ່ນຄ່ຳສັຈ ຄ່ຳຈິງ (ສ. ສັຕຍ໌)

ອາທິຈຈະ ຂຽນເປັນ ອາທິຈ ຄື ພຣະອາທິຈ (ສ.ອາທິຕຍ໌)

ຈິຕຕະ ຂຽນເປັນ ຈິຕ (ສ.ຈິຕຣ໌)

ກັມມະ ຂຽນເປັນ ກັມ ເຊ່ັ່ນ ທຸກຄົນມີກັມ ເປັນຂອງໆ ຕົນ (ສ.ກັຣມ໌) .

ວິຈິຕຕະ ຂຽນເປັນ ວິຈິຕ (ສ.ວິຈິຕຣ໌)

(ຂ) ແຕ່ ຖ້າພະຍັນຊະນະ ວັຄດຽວກັນ ຖ້າຕ່າງຕົວອັກສອຣກັນ ເຊ່ັ່ນ ຕົວ ຫ ກັບ ຣ ເປັນຕົ້ນ

(1) ສຳຣັບ ຢູ່ກາງຄ່ຳ ໃຫ້ຄົງໄວ້ທ້ົງຫມົດ ຕາມສຽງເດີມ ເຊ່ັ່ນ ວັທທະມະທັມ ພຸທທະສາສນາ ສິທຣິເສຣິພາພ ອິທຣິພົລ ເປັນຕົ້ນ

(2) ຖ້າຢູ່ທ້າຍຄຳ ຄົງໄວ້ທັງໝົດ ແຕ່ ໃຫ້ໃຊ້ໄມ້ "ການັນຕ໌ (ˊ) ໝາຍກຳນົດໄວ້ ສຳຣັບພະ ຍາງ໌ທີ່ບໍ່ອອກສຽງ ເຊັ່ນ ທຸກຂະ ຂຽນເປັນ ທຸກ໎ ຍັກຂະ ຂຽນເປັນ ຍັກ໎ (ສ.ຍັກສະ = ຍັກສ໌)

ວິວັທທະນາການ (ວິວັ ๓ ะ ນา การ) ຂຽນເປັນ ວິວັທທ໌

ວ້ຳສະ " ວ້ຳສ໌ ຫລື ພ້ຳສ໌

ປະສ້ຳຄະ " ປະສ້ຳ໎

ອະນ້ຳຄະ (ອະນະ+ອ້ຳຄະ= ເພສອ່ອນ) " ອະນ້ຳ໎

ປະຈັກຂະ (ພົບເຫັນຕໍ່ໜ້າ) " ປະຈັກ໎ (ສ.ປະຈັກສ໌)

ມະຫາຣັ ๓ ะ (ມະຫາຣັ๓ะ) " ມະຫາຣັ๓ ์

ສ້ຳ๓ะ(ສ້ຳຄະ) " ສ້ຳ໎ ຫລື ສ້ຳ๓ ์ ฯลฯ

ສັมพาสะมะ " ສັมพาสม์ ຫລື ສັมพาสก์

(ค) ภิดเหมการใช้พาสาปาลิ และสันสะกริต นั้น มีการปรุมแปงหลิ ปับใช้ ตามที่เหันเหมะสิม มาแต่สมัยโบราม ด้ังนี้ คิ:

- ปาลิ เว้าว่า ริกขา (ป.จาริกขา =การรักสาดุ้มดอง) สันสะกริตเว้าว่า รักสา
- ปาลิ เว้าว่า สิกขา (สิกขาบิท =ข้ ๓ ธุ ม ๎ ทลิ ข้ ๎ ปะติบัต ๎ อง ๎ พระ) สันสะกริต เว้าว่า สึกสา
- ปาลิเว้าว่า กันยา (กัลยา) นางสาว สันสะกริต เว้าว่า กัลยา
- ปาลิ เว้าว่า ธุกขา (ติ้มไม้ปะเพทต่าง ๆ) สันสะกริต เว้าว่า พริกสา เช่ัน พริกสาชาต เป็นติ้น
- ปาลิ เว้าว่า อัตตะพาวะ หลิ อัตตะพาพ (ตัวติม) สันสะกริต เว้าว่า อัตมะพาพ (ด่า ใช้ ๓ หมติอ ๎ อง ๎ พระ)
- ปาลิ เว้าว่า อัสสะ (ระดูฝัม หลิฝัม) สันสะกริต เว้าว่า พัธสา เช่ัน เว้ำพัธสา
- ปาลิ เว้าว่า วิชชา (ความ ๎ ที่ว่ไป) สันสะกริต เว้าว่า วิทยา
- ปาลิ เว้าว่า สิถะ (สอัม ชั้มฟ้า) สันสะกริต เว้าว่า สอัธะ หลิ สอัธ์ (สะวะธะ)
- ปาลิ เว้าว่า อัมมะ (ซิวพัม หมังสิ ด่ายอ้ย ด่าพัธมา) พัมมะมา สันสะกริต เว้าว่า อะธะมะ หลิ พัธมา
- ปาลิ เว้าว่า อัถะ (ชั้ม ตอม) สันสะกริต เว้าว่า อัธะ ใหย่อี่ ๎ ๒ ๎ ม"อัธธ์ " เพื่อก ๎ าทับสรุงให้เป็ม ท
- ปาลิ เว้าว่า สุอัมมะสาม (ชื่พระโพทิสิต อิงด่ที มี ใม ๑๐ ชาต) สันสะกริต เว้าว่า สุอัมมะสยาม
- ปาลิ เว้าว่า ปะริยายะ (ด่าอะทิบาย) สันสะกริต เว้าว่า ปะระยายะ) หลิ บิรยาย
- ปาลิ เว้าว่า สัททะ (สรุง สำมรุง) สันสะกริต เว้าว่า สัพทะ หลิ สัพท์
- ปาลิ เว้าว่า สุอัมมะ (ด่า) สันสะกริต เว้าว่า สุวะธะมะ หลิ สุอิธมะ (ป.สุอัมมะแ๒ต=ส.สุอิธมะกะแสตธ์)
- ปาลิ เว้าว่า ลิกขะมะ (เคื่องมีมีตหมาย) สันสะกริต เว้าว่า ลิกสมะ (ดั่งด่าเว้าที่ สันยะลิกสม์)
- ปาลิ เว้าว่า ปัมหา (ด่าถาม ความสิงสัย) สันสะกริต เว้าว่า ปริสมะ หลิ ปริสมา
- ปาลิ เว้าว่า ปากะมา (ความตอ้งการ) สันสะกริต เว้าว่า ปรากมา

- ปาลิ เว้าว่า ปะเทสะ (สะถานที่ ถิ่นแดน ปะเทส) สันสะกริต เว้าว่า ปะเทสะ หลิ ปะเทส
- ปาลิ เว้าว่า ปะเสตถะ (ดีหลายกว่า) สันสะกริต เว้าว่า ปะเสสตะ หลิ ปะเสีตถ์ ในที่นี้ หมายปะเสีตถ์
- ปาลิ เว้าว่า เสตถะกิจ (เสยถะ กิจจะ=วุฒกงานที่จะเธิม) สันสะกริต เว้าว่า เสธสตะกิจ หลิ เสธสตะกิจ
- ปาลิ เว้าว่า ปะธะปักขะ (ถิ่นฝ่ายอื่น หลิ สัตธุ) สันสะกริต เว้าว่า ปะธะปักสะ หลิ ปัธปักส์
- ปาลิ เว้าว่า ปะริปุธะมะ (สำเธ็ดธรูบธ้วย) สันสะกริต เว้าว่า ปะธะปิวธะมะ หลิ ปริบุธม์

ໝາຍເຫຕ: หลักการนำพาสาปาลิ สันสะกริต มาใช้เป็นลาว นั้น ถ้ามีพะยันชะนะ ติว ธ. ยู่หลังค่าใด จะต้องปรุมค่าพะยางค์หน้า ที่มีสรู +ะ ให้เป็นสธะ + (อ่) เช่น ปะธะปุธะมะ =บ่ธะบวธม์, ปะวะธะนา =ปะว่ธะนา, ดาวธึกส์ พะธะนิ =พ่ธะนิ, ภะธะนิยะ=ภ่ธะนิย์, สัธเสิน=ส่ธะเสิน, นะธะนะ =น่ธะนะ, ทะธะนิ =ท่ธะนิ, ทธะนังคะ=ท่ธะนิงค์ (ชีวิต-ติวติม ที่ชีวยู่ยางหนั้นแหล่ม) นะธะชะนะ =น่ธะชิน....ฯลฯ

- ปาลิ เว้าว่า มะนุสสะ (คิม) สันสะกริต เว้าว่า มะนุสยะ หลิ มะนุสย์
- ปาลิ เว้าว่า สัตตะ (สัต) สันสะกริต เว้าว่า สัตวะ หลิ สัตว์
- ปาลิ เว้าว่า สัจจะ (ถามจิง) สันสะกริต เว้าว่า สัตยะ หลิ สัตย์
- ปาลิ เว้าว่า ขัตติยะ (กะสัตริย์) สันสะกริต เว้าว่า กะสัตริยะ หลิ กะสัตริย์
- ปาลิ เว้าว่า เขตตะ (นา สวน ไร่) สันสะกริต เว้าว่า กะเสตธะ หลิ กะเสตธ์
- ปาลิ เว้าว่า ปุริสะ (มะนุสชุาย) สันสะกริต เว้าว่า ปุรุสะ หลิ บุรุส
- ปาลิ เว้าว่า อิตถี (มะนุส แม่ยิง) สันสะกริต เว้าว่า อิสัตริ หลิ สัตริ ฯลฯ

(1) <u>กิดเกมที่นำเอาพาสาปาลิ สันสะกริต นำมาใช้ เป็นลาว</u> นั้น ในบาง คำ ก่นิยมเอาติว ป. เป็น บ.เอาติว ธ เป็น ธ และเอาติว อ.เป็น พ.เช่น:

(1) เอาติว ป. เป็น บ. เช่น: - บุสปะ (ส. ดอกไม้) = บุสบา
- บาธะมิ = บาธะมิ
- รัตถะปาละ = รัตถะบาล
- บังสุกุลิกะ = บังสุกุล หลิ บังสะกุล
- ปิตา = บิดา
- บุวธะบัตติ = บิวธะบัต ฯลฯ

(2) เอาติว ธ. เป็น ธ. เช่น: รักสา= รักสา, อุปราช= อุปราช, อาราทมา= ราทมา, โธจมะ = โธจมา (รุ่งแจ้ง, รุ่งโธจม์ โธจะมา.... หลิ เธ็ดให้แจ้งชาว ต่ำกัน)
จาริตะ= จาริต (จาริตปะเพนิ) ฯลฯ

(3) ເອົາຕົວ ວ. ເປັນ ພ. ເຊັ່ນ: ວ້ຽສະ = ພ້ຽສະ ຫລື ພ້ຽສ໌ ເຊັ່ນ ເຜົ້າພ້ຽສ໌ ວ້ຽສະກຸລ
ວະຈະນານຸກົມ =ພ້ຈນານຸກົມ
ວ້ິຣະ = ພ້ິຣະ ເຊັ່ນ ພ້ິຣະອາຈຫານ ฯลฯ

(ຈ) <u>ສຳຣັບພາສາສຍາມ ແລະພາສາລາວ</u> ສ່ວນທີ່ໄດ້ມາຈາກ ຂອມ ກໍ່ມີການນຳໃຊ້ປົນກັນ ບາງຄຳກໍ່ບໍ່ສາມາຕຖ໋ແຍກອອກຈາກກັນໄດ້ ແລະທີ່ນັກມີຢູ່ໃນພາສາລາວຈຳນວນຫລາຍ ເຊິ່ງໃຊ້ກັນຢູ່ ໃນປັຈຈຸບັນ ກໍ່ຄື ຄຳແປງ ຫລືຄຳເວົ້າ ທີ່ມີຫລາຍພະຍາງ໌ ເຊັ່ນ:

ພະຍັນຊະນະ ก. ເกิด= ກຳເນີດ, กิด=ກຳນິດ, กัด= ກຳນັດ (ກັດກຸ້ນ ທາງການາຣົມຍ໌)

ພະຍັນຊະນະ ข. แขง= ຂແຫງ, ขาด= ຂນາດ ขิด= ຂນິດ, ขัง=ຂນັງ, ขิง= ຂນິງ
ขัม=ຂນັນ ฯลฯ

ພະຍັນຊະນະ ค. คลอง= ຄ້ລລອງ (ພວກສຍາມ ນິຍົມໃຊ້)

ພະຍັນຊະນະ จ จิง=ຈ່ຳນິງ, จอง= ຈ່ຳນອງ, จรัส =ຈ່ຳຣັສ, แจก=ຈ່ຳແນກ
จาย= ຈ່ຳນ່ຽ, จิม=ຈ່ຳນິນ (จิมตาแจ=ຫນົດປະຕູເດີນ)

ພະຍັນຊະນະ ส. สแดง=ສ່ຳແດງ, สัก= ສ່ຳນັກ, สัก=สลัก (สลักจอางหนังสือ)
สอง= สลอง, สาก = สลาก (เข้ົาสาก ຫລື ເຂ້ົາສລາກ)
สรง=สำนรง, สลอม = สอมลอม, สะบั้ม= สัมบั้ม, สับ= สมับ
(เຊັ່ນ สมับมือ) สึก= ສ່ຳນຶກ (ความรู้สึก= ความรู้สำนึก)
สลอง=สำลอง, (สลองพระบาท=เกิบ.สำลอง แปว่า ทิบแทน)

ພະຍັນຊະນະ ฆ. ฆะ= ฆ่ຳຣະ ຫລື ฆ่ຳຣະ, ฆะนะ= ฆ่ຳນະ, ฆุด= ฆ่ຳรุด

ພະຍັນຊະນະ ป. ปรุง= ป่ำรุง, เปริ= ป่ำเริ, ปราบ= ป่ำราบ (สยาม ນິຍົมใช้)

ພະຍັນຊະນະ ต. ตรัส= ต่ำรัส, ตรง= ต่ำรง, ตริ = ต่ำริ, ตรา= ต่ำรา, ติ=ต่ำนิ

ພະຍັນຊະນະ ฤ. ไฤ = ฤไล, (อิเลเฆฆ่า= ພวกสยาม ນิยົมใช้)

ພະຍັนຊะนะ ท. ทรง= ท่ำรง, ทลาย= ท่ำลาย, ทวาย= ท่ำนวย

ພะยันชะนะ ผ. แผก= ผแผก, ผัง= ผนัง, แผง= ผแลง,

ພะยันชะนะ พ. พัก (คว้างแรม) = พ่ำนัก, พัก (ขั้น ลั่น) =พนัก เช่น พนักใด ขั้นใด
พัน= พะนัน, พรด= พนรด.

ພະຍັນຊະນະ ຣ. ຣຽບ= ຣະບຽບ

ພະຍັນຊະນະ ອ. ອວຍ = ອຳນວຍ (ອຳນວຍພອຣ, ອຳນວຍຄວາມສະດວກ)

ອາຈ= ອຳນາຈ.

(ສ) ການປັບໃຊ້ ພາສາຂອມ ຫລືຂເມຣ ໃນພາສາລາວ ຄື:

(1) ຖ້າສຽງ ຂເມຣ ເປັນ ກຣ. ສຽງລາວ ຈະເປັນ ຂ. ເຊັ່ນ:

ກຣາບ=ຂາບ, ເຂົ້າກຣຽບ= ເຂົ້າຂຽບ, ໜາກຕາກຣົບ = ໜາກຕາຂົບ

ກຣອບ= ຂອບ, ຕາແກຣກ = ຕາແຂກ ຫລື ທ່າແຂກ (ເມືອງທ່າແຂກ)

(2) ຖ້າສຽງຂເມຣ ເປັນ ປຣ. ສຽງລາວ ຈະເປັນ ຜ. ເຊັ່ນ:

ປຣາບ= ຜາບ, ປຣາສາທ= ຜາສາທ, ປຣະເຊີນ = ຜະເຊີນ, ປຣະຈົນ= ຜະຈົນ

ມະປຣາງ=ໝາກຜາງ, ປຣໍາ (ໄທຍ ເວົ້າວ່າ ປຣໍາພິທີ) = ຜາມ,

ປຣິສາຈ= ຜີສາຈ,

(3) ຖ້າສຽງຂເມຣ ເປັນ ຕຣ. ສຽງລາວ ຈະເປັນ ກ. ເຊັ່ນ:

ຕຣຶກຕຣອງ= ກຶກກອງ, ຕຣາປະທັບ= ກາປະທັບ, ຕຣາກຕຳ= ກາກກ່ຳ

(ບໍ່ຂຽນ ກາກ-ກັ ນ) ຕຣະຕຣຽມ= ກະກຽມ, ຕຣະກຸດ= ກະຕຸດ (ເຄື່ອງແຄ້ວຂອງຄົ້ງ ປະເພທນຶ່ງ)

ຫລັກການຂຽນ ພາສາລາວ ຕາມເຄົ້ານີ້ ຍັງມີກົດເກນຫລາຍຢ່າງ ທີ່ຄວນນຳມາຂຽນໄວ້ ແຕ່ ເນື່ອງຈາກວ່າ ປຶ້ມຫົວນີ້ ບໍ່ມີເຈຕນາ ທີ່ຈະບັນຈຸວິຊາໄວຍາກອຣນ ໄວ້ ໂດຍກົງ ພຽງແຕ່ຢາກນຳ ຕົວຢ່າງ ຂອງການຂຽນພາສາປາລິ ແລະສັນສະກຣິຕ ທີ່ເປັນເຄົ້າສັພທ ທີ່ຫລຸ້ງຍາກ ມາຂຽນໄວ້ ໃຫ້ເປັນຕົວຢ່າງ ພໍປະມານ ທໍ່ນັ້ນ.

ຄວາມຮູ້ທົ່ວໄປ ກ່ຽວກັບປະເທສ ລາວ ແລະຄວາມເປັນມາ ຂອງຊາຕລາວ

****

(1) ປະເທສລາວ ຂອງພວກເຮົາ:

ປະເທສລາວຂອງພວກເຮົາປະກອບດວຍຫມູ່ບ້ານທັງຫລາຍ (1990) ບໍ່ຕ່ໍາກວ່າ 9,500 ຫມູ່ບ້ານໃນປັຈຈຸບັນ ເຊ່ິງຕ້ັງຢູ່ຢ້ັງຢາຍໄປຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ໍາສາຍຕ່າງໆທ່ີຕັດສວ່ນກັນເກ ືອບ ເປັນຕາບ່ວ ແລະກະແຈກກະຈາຍຢູ່ທ່ົວປະເທສ ອັນເປັນທັມມະຊາຕ ທ່ີສວຍງາມທ່ີສຸດ ແຫ່ງນ ຶ່ງ ຂອງໂລກ

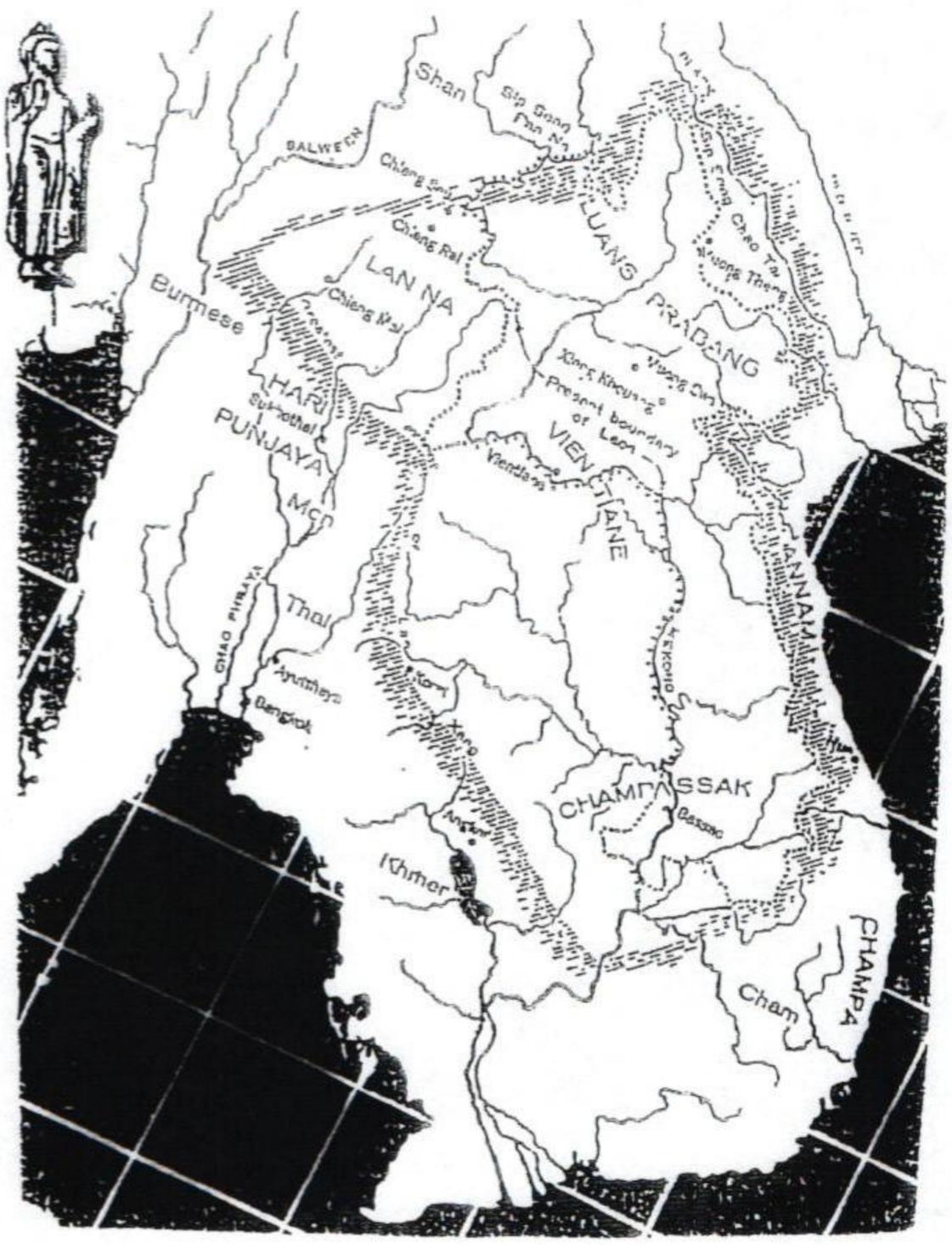

ແມ່ນ້ໍາຂອງທ່ີມ ີຄວາມຍາວປະມານ ເກ ືອ 2,600 ໄມລ ຈາກທ ີ່ຮາບສູງໃນ ທິເບຕ ລົ ງ ໄປຈົນເກ ືອທະເລຈ ີນໃຕ ທ ີ່ປະເທສວ ຽດນາມ ໂດຍ ຕັດຜ່ານປະເທສລາວ ຈາກເໜ ືອສຸດ ໃນແຂວງຫ ົ ວຂອງ (ຢູ່ທາງເໜ ືອ ປາກທາ ຂ ຶ້ນໄປ) ຈົນເກ ືອໃຕ ສຸດທ ີ່ແກ ້ງຫລ ີ່ ພ ີ ແຂວງ ສ ີ ທ ັ ນດອນ (ຫລ ື ຂ. ຈ ່ າປາສ ັ ກ) ເຊ ິ ່ ງເປ ັ ນ ແມ ່ ນ ້ ໍ າສ າ ຍ ຫ ລ ັ ກ ອ ັ ນ ເ ປ ັ ນ ບ ່ ອ ນ ມ າ ບ ັ ນ ຈ ົ ບ ຂ ອ ງ ບ ັ ນ ດ າ ແ ມ ່ ນ ້ ໍ າ ລ ່ າ ເ ຊ ແ ລ ະ ຫ ້ ວ ຍ ຮ ່ ອ ງ ອ ີ ກ ຫ ລ າ ຍ ສ າ ຍ ໃ ນ ທ ົ ່ ວ ປ ະ ເ ທ ສ ລ າ ວ . ສ ມ ັ ຍ ກ ່ ອ ນ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ບ ່ ອ ນ ນ ີ ້ ແ ຫ ່ ງ ລ ຸ ່ ມ ແ ມ ່ ນ ້ ໍ າ ຂ ອ ງ ໄ ດ ້ ເ ປ ັ ນ ກ ິ ່ ນ ກ ່ ້ ງ ເ ນ ິ ດ ແ ຫ ່ ງ ອ າ ຣ ະ ຍ ະ ທ ັ ມ ອ ັ ນ ມ ີ ຄ ່ າ ສ ູ ງ ສ ົ ່ ງ ໃ ນ ພ າ ຄ ພ ື ້ ນ ສ ວ ນ ນ ີ ້ ຂ ອ ງ ໂ ລ ກ ທ ີ ່ ຊ ົ ນ ຊ າ ຕ ລ າ ວ ບ ັ ຣ ພ ະ ບ ູ ຣ ຸ ສ ຂ ອ ງ ພ ວ ກ ເ ຮ ົ າ ຕ ່ າ ງ ກ ໍ ່ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ພ ູ ມ ໃ ຈ ເ ຊ ່ ນ ຄ ໍ າ ອ ້ ້ ງ ອ ີ ງ ທ ີ ່ ພ ວ ກ ເ ຮ ົ າ ບ ໍ ່ ຫ ລ ົ ງ ລ ື ມ ກ ໍ ່ ຄ ື

ປະເທສຂ ້ ອ ຍ ຊ ັ ້ ນ ຊ ື ່ ເ ມ ື ອ ງ ລ າ ວ ລ ວ ງ ກ ວ ້ ້ ງ ຍ າ ວ ສ ຸ ດ ຕ າ ເ ຫ ລ ື ອ ອ ່ ນ ນ ້ ໍ າ ຂ ອ ງ ພ ່ ານ ໄ ຫ ລ ຜ ່ າ ທ ົ ່ ວ ກ າ ງ ຕ ລ ອ ດ ...

ປ ັ ດ ນ ີ ້ ຕ ິ ດ ຕ ່ ໍ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ແ ມ ່ ນ ້ ໍ າ ຂ ອ ງ ດ ້ ານ ຝ ັ ່ ງ ຕ າ ເ ວ ັ ນ ຕ ົ ກ ປ ະ ເ ທ ສ ໄ ທ ຍ ຂ ຍ າ ຍ ຂ ອ ບ ເ ຂ ຕ ຂ ອ ງ ຕ ົ ນ ມ າ ຈ ່ ໍ າ ເ ກ ົ ່ ງ ຝ ັ ່ ງ ແ ມ ່ ນ ້ ໍ າ ໂ ດ ຍ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ຍ າ ວ ແ ຕ ່ ເ ໜ ື ອ ຮ ອ ດ ໃ ຕ ້ 415 ໄ ມ ລ ຄ ົ ນ ລ ະ ຝ ່ າ ກ ຝ ັ ່ ງ ກ ັ ບ ປ ະ ເ ທ ສ

ตอน ที่ 1

****

ว่าด้วยความรู้ทั่วไป กรุงกับ ประเทสลาวฮาวรุ่มฮาว และความ จะเริ่มก้าวหน้า ทางด้านสิลปะ วัททะนะทั่มลาว

****

(1) สะพาพติวจิง กรุงกับประเทสลาว ของพวกเรา

(2) ฮิมฮาตลาว และฮิมเผ่าลาว

(3) อาธะยะทั่ม ความก้าวหน้า และ ความเชื่อถื ของฮิมฮาตลาว

(4) ธิต 12 ถึง 14 มะโยบายการปิกถอง ลาว ในสมัยโบราม.

ລາວ ຂອງພວກເຮົາ. ນີ້ ແມ່ນຄວາມບໍ່ທ່ຽງແທ້ ແມ່ນອນ ຂອງໂລກ ອັນເນື່ອງມາຈາກພິລຣາ ຄື ຄວາມແຕກແຍກພາຍໃນ ຂອງຄົນລາວ ເມື່ອ ຄ.ສ.1707 ທີ່ຜ່ານມາ ນັ້ນເອງ.

ລ້ານຊ້າງ ແຕກແຍກກັນ ເປັນ 3 ອານາຈັກຣ໌ ໃນປີ 1707–1713 ຄື ລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ໌, ລ້ານຊ້າງຫລວງພຣະບາງ ແ ລະ ລ້ານຊ້າງນະຄອຣຈຳປາສັກ ຈົ່ງພາໃຫ້ລາວ ຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງສຍາມ ໃນປີ 1778 ຄື ຫລັງຈາກນັ້ນ ເມື່ອ 72 ປີ ຕໍ່ມາ.

ຄັນຜ່ານມາອີກຄັ້ງນີ້ ປະເທສລາວ ກໍ່ແຕກເປັນ 3 ຣະບອບເຈົ້າລາວ ໃນປີ 1960 ຄື ຣະບອບຂວາ ຢູ່ທີ່ວຽງຈັນທນ໌ ຣະບອບກາງ ຢູ່ທີ່ຄ້າໄຂ ໂພນສວັນ ແລະຣະບອບຊ້າຍ ຢູ່ທີ່ຊໍ່າເຫນືອ ຄັນຕໍ່ມາ ຮອດປີ 1967 (ຣະບອບກາງຢູ່ໄດ້ພຽງ 7 ປີ) ຣະບອບກາງຖືກຍຶດອຳນາຈ ໂດຍພວກຝ່າຍຊ້າຍ ເຊິ່ງ ມີປະເທສວຽດນາມເຫນືອ ເປັນພູ່ຮ້ມຊຸ ແລະຕໍ່ມາອີກພຽງ 9 ປີ ພວກຝ່າຍຂວາ ກໍ່ຕົກໄປ ໃຫ້ແກ່ ຝ່າຍຊ້າຍ ເຊິ່ງຫມາຍເຖິງຣາຊອານາຈັກຣ໌ລາວ ໄດ້ສິ້ນສຸດລົງ ອັນເນື່ອງມາຈາກພວກຝ່າຍຂວາ ແຕກກັນເອງ ເປັນ 2 ກຸ່ມ ຄື ກຸ່ມ ກາງ ແລະກຸ່ມຂວາ ໃນປີ 1960 ແລະກໍ່ມາແຕກກັນອີກ ຄັ້ງໃຫມ່ ຕື່ມ ຣະຫວ່າງຂວາ ກັນເອງ ໃນປີ 1965 ຈົ່ງຕໍ່ມາ ປະເທສລາວ ກໍ່ຕົກແກ່ອຳນາຈ ຂອງວຽດນາມ ຈົນເທົ້າທຸກມື້ນີ້ ເຊິ່ງໃນປີ 1977 ວຽດນາມ ກໍ່ນຳເອົາຣ່າງສັນຍາມິຕພາພ ລາວ–ຫວຽດ ມາບັງຄັບ ໃຫ້ບໍຣິວານຂອງຕົນຢູ່ລາວ ເຊັນຮັບເອົາກອງກຳລັງທັບ ເຂົ້າມາຄຸ້ມຄອງປະເທສລາວ ໃນຖານະ ຄື ກັບເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນແບບໃຫມ່.

ຜົລແຫ່ງຄວາມແຕກແຍກ ກັນເອງ ຣະຫວ່າງນັກປົກຄອງ ຢູ່ລ້ານຊ້າງ ໃນສມັຍອະດີຕ ກັບການແຕກແຍກ ເປັນ 3 ຣະ ບອບ ກາງ ຂວາ ຊ້າຍ ໃນຍຸຄປັຈຈຸບັນ ມີຄວາມເຈັບແສບ ແລະປະສົບຄວາມຫລົ້ມຈົມຫລາຍປານໃດ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ ລາວ ໃນອະນາຄົຕ ກໍ່ຈະບັນທຶກໃຫ້ລູກຫລານຄົນລາວ ໄດ້ອ່ານຮູ້ ຕໍ່ໄປ ຢ່າງບໍ່ມີສິ່ງປົກບັງ ອັນໃດເລີຍ.

ການຕົກເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງສຍາມແຕ່ປີ 1778 ຈົນມາຮອດປີ 1827 ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ອັນສວຍງາມ ກໍ່ຖືກເຜົາຖິ້ມ ຢ່າງຣາບກຽ ໂດຍກອງທັບສຍາມ ໂດຍບໍ່ມີຊາກໃຫ້ເຫລືອ ແມ່ນແຕ່ ກຳແພງເມືອງ ໄທຍ ກໍ່ຍັງບັງຄັບໃຫ້ຊະເລີຍເສິກລາວເອງ ໃຫ້ພາກັນມາທັບມ້ວງຖິ້ມຫມົດ ເຊິ່ງຍັງ ເຫລືອແຕ່ວັດສຣິສະເກສ ແຫ່ງດຽວ ທີ່ໄທຍ ໃຊ້ເປັນສູນຍ໌ບັນຊາການ ໃນການເຜົາວຽງ ຈົ່ງຍັງບໍ່ໄດ້ ເຜົາ ຄົງຍັງເຫລືອພັທທະສີມາ ນຶ່ງຫລັງ ຕັ້ງຢູ່ໃນຄວາມກະແຈກກະຈາຍ ແລະການຊຸດໂຊມ ອັນເປັນ ການສແດງໃຫ້ເຫັນຊາກ ແຫ່ງຄວາມໂຫດຫຽມປ່າເຖື່ອນ ຂອງມະນຸສ ໃນສມັຍນັ້ນ ເຊິ່ງກໍ່ແມ່ນປະ ເທສເພື່ອນບ້ານຂອງລາວ ແລະທີ່ເຮົາເອີ້ນວ່າ ບ້ານພີ່ເມືອງນ້ອງ ຮອດທຸກວັນນີ້.

ປະເທສລາວ ມີຄວາມຍາວ ໃນປັຈຈຸບັນ 650 ໄມລ໌ ແລະກວ້າງ 350 ໄມລ໌ ບ່ອນທີ່ແຄບທີ່ສຸດ ກໍ່ມີ 55 ໄມລ໌ ກົງກັບຈຸດຣະຫວ່າງ ແຂວງທ່າແຂກ ຈາກຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ໄປຫາແດນແກວ ຄື ຈຸດທີ່ນ້ຳແມ່ ນ້ຳກະດົງ ໄປເຖິງພູຊ້າຍໄຫລແລ້ງ ແລະພູຫລວງ ຕໍ່ແຂວງຣາດຕົນ ຂອງວຽດນາມ. ຊ້າຍແດນ ເຂຕ ຕິດຕໍ່ກັບຈີນ ແລະວຽດນາມພາຄເຫນືອ ມີຄວາມຍາວເຖິງ 700 ໄມລ໌ ຫນ້າດິນປະເທສລາວ ມີທັ້ງ

ໝົດ ໃນປັຈຈຸບັນ ເຫລືອຢູ່ ພຽງ 91,400 ຕາຣາງໄມລ.

ລາວ ມີ 3 ຣະດູ ຄື ຣະດູຝົນ,ຣະດູໜາວ ແລະ ຣະດູຮ້ອນ ຫລືຣະດູແລ້ງ ຊາຍແດນທີ່ຢູ່ໄກຈາກ ຝັ່ງທະເລ ແລະມີປ່າໄມ້ ພູຜາ ດົງດອນ ອັ້ນຮອບຢູ່ນັ້ນ ເປັນພິລດີ ຄື ພາໃຫ້ປະເທສລາວ ແຕ່ໃດມາ ບໍ່ຄ່ອຍມີລົມພາຍຸຮ້າຍແຮງ ເຖິງຂັ້ນທຳລາຍບ້ານເມືອງ ຊີວິຕ ຊັພຍສິນຂອງປະຊາຊົນ ຄືກັບປະ ເທສເພື່ອນບ້ານອື່ນໆ ອີກປະການນຶ່ງ ດິນແດນທີ່ຕັ້ງຢູ່ ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ໂດຍມີສາຍນ້ຳ ຫ້ວຍ ຮ່ອງຫນອງບຶງກະຈັດກະຈາຍທົ່ວໄປ ຕາມເຂຕແຂວງ ພາຄສ່ວນ ຂອງປະເທສນັ້ນຍັງພາໃຫ້ປະເທສ ລາວກາຍເປັນດິນແດນ ທີ່ເຕັມໄປດ້ວຍທັມມະຊາຕ ອັນສົດສວຍງົດງາມ ແລະອຸດົມສົມບູຮນ ໄປ ດ້ວຍພືຊພັນທຸ ທັນຍາຫານ ທີ່ເກີດມາເອງຕາມທັມມະຊາຕ ແມ່ນແຕ່ການປູກຝັ່ງ ທຸກຊນິດ ກໍ່ໄດ້ຜົລ ດີ ຢ່າງເປັນທີ່ພໍໃຈ ຄັນຫາກວ່າ ໄດ້ມີການສົ່ງເສີມເພີ່ມພູນຂຶ້ນ ດ້ວຍເທັກນິຄວິຊາການ ອັນເຫມາະສົມ ດ້ວຍແລ້ວ ສົ່ງຜລິຕເຫລົ່ານັ້ນ ຍົ່ງຈະທະວີເພີ່ມພູນ ໃຫ້ເກີດຄວາມອຸດົມສົມບູຮນ ຫລາຍຂຶ້ນກວ່າເດີມ.

ໃນອະດີຕທີ່ຜ່ານມານັ້ນ ອົງໃສ່ຂນາດ ແລະຈຳນວນພົລເມືອງທີ່ຢູ ປະເທສລາວ ບໍ່ເຄີຍມີບັນຫາ ທີ່ຮ້າຍແຮງເຖິງຂັ້ນຫົວຕາຍ ນອກຈາກເກີດມີເສິກສົງຄາມ ທີ່ເກີດມາຈາກເພື່ອນບ້ານຂົ່ມເຫັງໃນ ບາງຄັ້ງ ຄວາມອຶດຫິວ ຈົ່ງເກີດມີຂຶ້ນ. ດ້ວຍເຫຕຸຜົລ ທີ່ປະເທສລາວ ບໍ່ເຄີຍປະສົພບັນຫາ ຍອ້ນການ ອຶດຫິວ ຈົ່ງຊ່ອຍໃຫ້ຄົນລາວ ເກີດຄວາມຍົ່ງທ່ຣະນົງ ໃນການຕສັກສ໌ສຣິ ຂອງຕົນເອງ ຕລອດມາ.

ເຖິງແມ່ນໃນຍາມທຸກຂ ຮ້າຍແຮງປານໃດ ກໍ່ບໍ່ຄ່ອຍຈະເຫັນຄົນລາວ ນັ່ງຂໍທານຕາມຖນົນ ໂດຍ ຍົກມືໃສ່ຄົນແປກຫນ້າ ເພື່ອຂໍຄວາມເມຕຕາສົງສານ.

ໃນສມັຍກ່ອນປີ 1975 ຄື ກ່ອນທີ່ຄອມມູນິສ ຈະເຂົ້າຍຶດຄອງລາວ ຢູ່ຕາມຫນ້າຕລາດ ຫລືໃນງານບຸນໃຫ່ຍໆ ເຊັ່ນ ຄືໃນບຸນທາດຫລວງ ເປັນຕົ້ນ ຖ້າພວກເຮົາພົບຄົນຂໍທານ ເປັນຄັ້ງເປັນຄາວ ຟັ່ງສຽງປາກເຂົ້າ ຫລືຕາມຫາທີ່ມາຂອງເຂົ້າ ຫລືຂໍເບິ່ງບັຕປະຊາຊົນເຂົ້າ ກໍ່ຈະພົບໄດ້ທັນທີວ່າ ຄົນພວກນັ້ນບໍ່ແມ່ນຄົນຢູ່ເມືອງລາວ ພວກເຂົ້າ ແມ່ນໄປຈາກດິນແດນຕ່າງ ປະເທສ ທັງຫມົດ.

ຍອ້ນສົງຄາມທີ່ຜ່ານມາ ອັນເກີດມາຈາກການບ້ຽດ ແລະຂົ່ມເຫັງຂອງຊາຕເພື່ອນບ້ານ ໄດ້ ພາໃຫ້ປະເທສລາວ ຕົກຢູ່ໃນຄວາມທຸ້ຍຍາກສັບສົນຢ່າງບໍ່ເຄີຍມີມາກ່ອນ,ເມືອງທ້າເມືອງ ແຂວງ ທ້າແຂວງ ຕອ້ງຖືກເຄາະຫ ກັນ ບ້ານແຕກແຊກຂາດ ຜູ້ຄົນພົລເມືອງລາວ ຢູ່ຕາມບ້ານນ້ອຍເມືອງ ເລັກ ຕາມທອ້ງຖິ່ນຊົນບົທ ຕ່າງໄດ້ພາກັນອົພຍົພຫລົບພັຍ ຫລັ່ງໄຫລເຂົ້າມາຢູ່ອາສັຍ ຕາມຕົວ ເມືອງໃຫ່ ຕາມແຄມແມ່ນ້ຳຂອງ.ພວກຊາເຈົ້າອຸ້ມລູກຈູງຫລານ ເຂົ້າມາດ້ວຍມືເປົ່າ ພາໃຫ້ຣັຕ ຖະບາລສ່ວນກາງ ຕອ້ງເຂົ້າໄປແບກພາຣະກິຈ ຢ່າງຫນັກຫນ່ວງ ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຄາດຝັນ ເຊິ່ງ ມາຈາກການກັ່ນແກ້ງ ແລະຂົ່ມເຫັງຂອງຊາຕຕ່າງດ້ວ ຈົນກວ່າຈະສາມາຕຖ ຊ່ອຍພົລເມືອງ ເຫລົ່ານັ້ນ ໃຫ້ມີທີ່ຢູ ທີ່ກິນ ແລະລ້ຽງກຸ້ມຕົວ ໃນທີ່ສຸດ.

ການອົພຍົພຫລົບພັຍ ບ້ານແຕກທ້າບ້ານ ເມືອງແຕກຫທ້າເມືອງ ແລະແຂວງແຕກກັນທົ່ວ ແຂວງເຊັ່ນນີ້ ພາໃຫ້ອຳນາຈການຜລິຕ ຂອງພົລເມືອງ ຕົກຕ່ຳລົງໄປ ຢ່າງບໍ່ມີທາງແກ້ໄຂທັນ,ນອກ

ຈາກນີ້ ການຫມູນວຽນທາງເສຕຖະກິຈ ຂອງປະເທສ ກໍ່ຢຸດຊາດສະບັ້ນ ໂດຍບໍ່ມີການສືບເນື່ອງ ພຽງ ແຕ່ປະຊາຊົນຫວ່ານກ້າ ລົງໄປ ແຕ່ ບໍ່ໄດ້ດໍານາ ກໍ່ຍັງເຮັດໃຫ້ພົລພລິຕ ທາງເສຕຖະກິຈ ຢຸດສະບັ້ນ ແລະສູນເສັ້ຽຢ່າງຮ້າຍແຮງ ຢູ່ແລ້ວ.

ສະນັ້ນ ຜ່ານມານີ້ ຊາຕາກັມຂອງຊາຕ ຈົ່ງຕົກຢູ່ໃນການສ່ຽງພັຍ ຕລອດມາຫລາຍສິບປີ ພົລ ເມືອງລາວ ນອນຈົມຢູ່ໃນຄວາມທຸກຍ໌ທໍ່ຣະນາມ ຍ້ອນເສົກສົງຄາມ ລາວຂ້າລາວ ແລະຊໍ້າຍັງນໍາ ເອົາຄົນຕ່າງຊາຕ ມາຊ່ອຍຂ້າຕົ້ນອີກ. ຄວາມເປັນຢູ່ສງົບ ຂອງປະຊາຊົນລາວແລະຄວາມຈົບງາມ ທາງສາສນາແລະວັທທະນະທັມ ຂອງຊາຕ ຣວມທັງປ່າ ໄມ້ ພູຜາ ແລະສັຕສາວາສົ່ງ ໃນພູມປະເທສ ໄດ້ຖືກທໍ່ລາຍ ຈົບຫາຍລົງໄປ ຢ່າງເປັນຕາສັງເວຊ ທີ່ສຸດ. ພ້ອມກັນນັ້ນ ຈິຕໃຈ ນິສສັຍ ໃຈຄໍ່ຂອງ ຄົນລາວ ເມື່ອກ່ອນ ເຄີຍມີຄວາມສີວິໄລຊ໌ (Civilized) ທະນົງອົງອາຈ,ມີນໍ້າໃຈສູງສົ່ງໃນຄວາມ ຮັກຊາຕແພງເຊື້ອ,ມີນໍ້າໃຈຕໍ່ສູ້ ຢ່າງທໍ່ຣະຫົດອົດທົນ ດ້ວຍຄວາມພາຄພູມໃຈ ຕໍ່ສິທໃນຄວາມເປັນເຈົ້າ ແຫ່ງຊາຕ ບັດນີ້ ພົລເມືອງລາວ ມີການປ່ຽນແປງໄປ ເປັນຄົນລະຄົນ ກາຍເປັນຊາຕ ທີ່ອ່ອນເພັ ເປັ້ຽລ່ອຍ ໄປດ້ວຍຄວາມຮູ້ສຶກແລະຈິຕໃຈແຫ່ງຄວາມປຣາຊັຍ ຢູ່ໃນແຜ່ນດິນຂອງຕົນເອງ ມີແນວ ຄຶດຕົກຣະດັບໃນຄວາມພາຄພູມໃຈ ຕໍ່ຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງຊາຕ ແລະເຈົ້າຂອງແຜ່ນດິນ ຄົນບາງ ຈໍານວນ ກໍ່ມີແນວຄຶດອ່ອນແອ,ຫມົດຄວາມອາລັຍ ຕາຍຢາກ ໃນຊີວິຕ, ຢ້ານການຕໍ່ສູ ແລະ ເບື່ອ ນ່າຍການເມືອງ ມີນໍ້າໃຈຄັບແຄບ ເຫັນແກ່ຕົວ ເກີດແນວຄຶດ ສຸດສ້ວຍ ລົງໄປ ຈາກຄວາມຮູ້ສໍ່ານຶກ ຫນ້າທີ່ຊາຕ,ຫນ້າທີ່ພົລເມືອງດີ ຍັງເຫລືອແຕ່ແນວຄຶດເຫັນແກ່ຕົວແລະຄອບຄົວຕົນເອງ,ເກີດມີ ແນວຄຶດທ້ອງຖິ່ນ ແນວຄຶດພາຄ ແລະເຜົ່າ ຂອງໃຜຂອງມັນ,ຈໍານວນຫລາຍ ກໍ່ສິ້ນຄວາມທະນົງຕົວ ໃນ ຄວາມເປັນຊາຕລາວ ຫລົບຫລີກຄວາມຮັບຜິດຊອບ ໃນຊາຕາກັມຂອງບ້ານເມືອງ ແລະກາຍ ເປັນຄົນແຂວກະດ້າງ ຕໍ່ຊາຕຂອງຕົນເອງ.

ການທີ່ຊາຕລາວ ຍັງມີພົລເມືອງບາງສ່ວນ ຍັງສາມາຕຖ່ົງຮັກສາຄວາມຈົບງາມ ແລະຄວາມ ມີຈິຕໃຈຕໍ່ສູ ເພື່ອຊາຕລາວ ມາຮອດດຽວນີ້ ກ່ອຍ້ອນບຸນຄຸນບັຣພະບຸຣຸສລາວທີ່ໄດ້ກໍ່ສ້າງແລະສືບຕໍ່ ມູລເຊື້ອອັນສ່ງ່ງາມ ທາງວັທທະນະທັມ,ຄວາມຮັກຊາຕແພງເຊື້ອ ແລະນໍ້າໃຈອັນບໍ່ຣິສຸທ ສະອາດ ໃນອະດິຕ ໄວ້ແດ່ພວກເຮົາ ລູກຫລານ ຈົນມາຮອດຍຸຄປັຈຈຸບັນ.

****

(2) ຊົນຊາຕລາວ ແລະເຜົ່າລາວ

****

ພົລເມືອງລາວ ເຊິ່ງມີຖິ່ນຖານກຳເນີດ ຢູ່ໃນແຜ່ນດິນລ້ານຊ້າງ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ນັ້ນ ໄດ້ມີບັນທຶກໄວ້ ເຫັນບ່ຄ່ອຍຜາກົຕມີຫລາຍ ທ່ໃດ ນອກຈາກພົລເມືອງ ທີ່ກຳນົດເປັນ ໄພ່ (ພວກປະຊາຊົນທັມມະດາ) ແລ້ວ ກ່ມີພວກຂ້າ ເຊ່ັນ ຂ້າກັນຣາງ ທີ່ມີຊື່ມາແຕ່ສມັຍ ຂຸນລໍ.

ປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງຊາວຕ່າງປະເທສຫລາຍສະບັບ ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ມູລໄວ້ວ່າ ການທີ່ມີພົລເມືອງພວກນຶ່ງ ຖືກເອີ້ນວ່າ "ຂ້າ" ນັ້ນ ໄດ້ມີມາແຕ່ສມັຍຂອມ ຫລື ອານາຈັກຣ(**Funan**) ທີ່ມີອຳນາຈຄອບຄອງດິນແດນ ທ່ົວແຫລມອິນດູຈີນ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍກ່ອນຄຣິສຕະສັກຣາຊ (ກ່ອນ ຄ.ສ.) ເປັນຕົ້ນມາ ໂດຍພວກຂອມໄດ້ ບັງຄັບໃຫ້ພວກເຈົ້າຖິ່ນ ທີ່ກະຈັດກະຈາຍຢູ່ໃນເວລານັ້ນ ມາຣັບໃຊ້ເປັນຂ້ຍຂ້າຂອງຕົນ. ພວກຂ້າໄດ້ຖືກ ພວກຂອມ ທີ່ຄອງອຳນາຈ ບັງຄັບໃຫ້ຫຣັບຍ້າຍ ໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ຕາມພູດອຍ ຈົນມາຣອດປັຈຈຸບັນ. .

ທ່ານໂຮເວີຣ໌ດ ລິສສ໌ (**Howard Liss**) ໃນການຂຽນລາຍງານ ຕອນສຳຣວດແມ່ນ້ຳຂອງ ໃນນາມ ອົງຄ໌ການສຫະປະຊາຊາຕ ຕັ້ງແຕ່ຕົ້ນແມ່ນ້ຳ ທີ່ຢູ່ແດນຄ່າ (**Kham Area**) ໃນທິເບຕຈົນເຖິງເຂຕສາມ ຫລ່ຽມແມ່ນ້ຳຂອງໃນວຽດນາມໃຕ້ ໄດ້ຣິບໂຮມຂໍ້ມູລຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບພື້ນທ່ ແລະຫມູ່ພົລເມືອງເຜ່ົາຕ່າງໆ ເຊ່ົາ ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ໃນດິນແດນປະເທສຕ່າງໆ ຕັ້ງແຕ່ແດນທິເບຕ ໄປຈົນເຖິງວຽດນາມໃຕ້ ທ່ານໄດ້ໃຫ້ ຫລັກຖານ ກ່ຽວກັບ"ພວກຂ້າ" ໄວ້ວ່າ (1)

ພວກຂ້າ ໃນສມັຍດຶກດ່ຳບັຣພ໌ ໄດ້ຖືກຄອບຄອງ ແລະຄວບຄຸມ ໂດຍພວກຈາມ ກ່ອນອື່ນ ສ່ວນ ພວກ ຈາມ ຕັ້ງອານາຈັກຣ ຢູ່ທ່ີຕອນກາງ ຂອງແຫລມອິນດູຈີນ ຈ່ຶງບັງຄັບຊົນເຜ່ົາເດ່ີມ ໃຫ້ກາຍເປັນຂ້ຍ ຂ້າ ຂອງຕົນ ແລະຕ່ໍມາ ພວກຈາມກ່ໍຖືກຍຶດຄອງ ຈາກພວກຂອມ ຫລືພວກຟູນັນ (ພະນົມ) ແລະກ່ໍບັງ ຄັບໃຫ້ພວກຈາມ ແຫ ຣ່ເຂ້ົາໄປໃນດິນແດນແຫລມອິນດູຈີນ ທາງພາຄໃຕ້ ຄ ື ເຂ້ົາໃນບ່ຣິເວນ ໃນວຽດ ນາມໃຕ້ ປັຈຈຸບັນ ສ່ວນທ່ີຍ້ັງກະຈັດກະຈາຍ ຢູ່ຕາມໃຈກາງຂອງດິນແດນອິນດູຈີນ ກ່ໍຖືກພວກຂອມ ບັງຄັບໃຫ້ເປັນຂ້ຍຂ້າ ຂອງຕົນ ຕ່ໍໄປອີກ ພວກຂ້າຈ່ຶງມີຫລາຍພວກ ດ ້ວຍກັນ ເຊ່ົາກະຈາຍຢູ່ຕາມ ບ່ຣິເວນຕ່າງໆ ຂອງປະເທສລາວ ຫລືດິນແດນລ ້ານຊ ້າງ ຮອດປັຈຈຸບັນ,ຕ່ໍມາ ລາວ ກ່ໍເອ ີ້ນພວກນ ີ້ ວ ່າ " ຂ ້າ" ຕ ່ໍາກັນມາ ຕ າມທ ີ່ຊ ົນຊ າຕຂອມ ພ າເອ ີ້ນ ນ ັ້ນອ ີກ.

ທ ່ານພຣະຍາຫ ົ ວຂ ອງ (ຜຸຍ ຊຸນະນ ິກອຣ) ໄ ດ ້ຂ ຽນໃ ນບ ັ ນທ ຶ ກຊ ົ ວ ະປ ະວ ັ ຕ ິ ຂ ອງທ ່ ານ ພ ິ ມພ ໍ ສ ະບ ັ ບ ຄ ໍ າກ ອ ນ ປ ີ 1974 (2) ໄ ດ ້ຂ ຽນກ ່ ຽວ ກ ັ ບ ວ ິ ທ ີ ກ ານ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ແ ລ ະ ກ ານ ປ ະ ຕ ິ ບ ັ ຕ ຕ ່ ໍ ພ ວ ກ ລ າ ວ ເ ທ ິ ງ ຂ ອ ງ ຄ ົ ນ ຝ ຣ ັ ່ ງ ໃ ນ ເ ຂ ຕ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ພ ວ ກ ລ າ ວ ເ ທ ິ ງ ແ ຂ ວ ງ ອ ັ ຕ ປ ື ແ ລ ະ ສ າ ຣ ະ ວ ັ ນ ໂ ດ ຍ ສ ະ ເ ພ າ ະ ກ ່ ໍ ຄ ື ຂ ້ າ ຫ ລ ວ ງ

---

(1) Howard Liss , Mighty Mekong River 1967 Page 53-54

(2) ພຣະຍາຫ ົ ວຂ ອງ (ຜຸຍ ຊຸນະນ ິກອນ) ໃ ນ ຄ ໍ າກ ອ ນ ຊ ີ ວ ະ ປ ະ ວ ັ ຕ ິ) ໂ ດ ຍ ຄ ໍ າ ຜ ຸ ຍ ສ ິ ສ ວ ັ ສ ດ ິ ປ ີ 1974 ໜ ້ າ 258-59)

ຝຣັ່ງເສສ ປະຈຳແຂວງອັຕປື ທ່ານຟັງກະເລ (ງນີຫຣ່ຳພ ,ເສ່ຳພ8 ປະມານປີ 1926 ເຖິງ 1945 ທ່ານ ຂຽນໄວ້ວ່າ ທ່ານຟັງກເລ ໄດ້ຮັບການສນັບສນຸນຈາກທາງການຝຣັ່ງເສສ ປະຈຳລາວ ແລະອິນດູຈີນ ໃຫ້ຮັກສາ ຣີຕຄອງປະເພນີ ຂອງພວກຂ້າໄວ້ ບ່ໃຫ້ສາບສູນຍ໌ຫາຍໄປ ໂດຍສະເພາະວັທທນະທັມ ໃນ ການນຸ່ງຖື ຫລືການນຸ່ງກະຕຽວ ແລະການປ໋ວພຍາທ ໂດຍການປະບິນ ທີ່ເອີ້ນວ່າ ການເຢ໋ຳຜີ ແທນ ການໄປຫານາຍຫມໍ.

ແມ່ນພວກຂ້າເຂົ້າມາໃນເມືອງ ເຫັນເຄື່ອງນຸ່ງ ຜ້າແພ ແລະສົ້ງແບບລາວ ທີ່ທັນສມັຍ ເຖິງມີ ເງິນ ກ່ຈະຊື້ມາໃຊ້ ບ່ໄດ້ ເພາະຜິດນະໂຍບາຍຂອງຝຣັ່ງ ໃນການຮັກສາຣີຕຄອງປະເພນີ ຂອງພົລ ເມືອງລາວ. ການເຄ່ັງຄັດໃນການປະຕິບັຕນະໂຍບາຍ ແບບ ດ່ັງກ່າວ ພາໃຫ້ທ່ານຟັງເລ ໄດ້ຮັບຍົກ ຍ້ອງຈາກທາງການຝຣັ່ງຢຸ່ອິນດູຈີນວ່າ ເປັນນັກປົກຄອງທີ່ສລຽວສລາດ ແລະ ເປັນຜູ່ນ່ຳທີ່ດີ.

ໃນຈົດຫມາຍເຫຕຸການສ່ຳຣວດດິນແດນລາວ ແລະວຽດນາມ ຂອງທ່ານປາວີ **(Travel in Central Vietnam and Laos)** ແຕ່ປີ 1885 ເຖິງ ປີ 1890 ໄດ້ຂຽນບັນທຶກໄວ້ ໃນຮູບວ່າ ພວກຂາເຈົ້າ ໄປຣອດເມືອງຂ້າ ແລະກ່າວໄວ້ວ່າ ພວກຂ້າ ຕ້ອງການແຕ່ອິສຣະພາພທາງໃຈ ຂ໋ຍູ ຢ່າງມີເອກຣາຊ ແລະອິສຣະເສຣີ ໃນດ້ານສ່ວນຕົວແລະຈິຕໃຈ ທ່ໍ່ນັ້ນ(1)

ສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ໄດ້ພາກິຕກ່າວເຖິງພົລເມືອງ ທີ່ຢຸ່ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ໄວ້ ເປັນ 2 ປະເພທ ຄ໊ື:

(1) ໄພ່ລາວ ມີຈ່ຳນວນ 700,000 ຄົນ ທີ່ເຂ້ົາບັນຊ໊ີ ຢຸ່ໃນຕົວເລຂຊາຍສະກັນ ສາມາຕຖ໋ປະ ກອບເປັນກ່ຳລັງທັບໄດ້.

(2) ໄພ່ໄທ ຫມາຍເຖິງພວກທ່ີເອ້ີນຕົນເອງວ່າ " ໄທ" ເຊ່ັນ ພວກໄທພວນ, ໄທດ່ຳ, ໄທແດ໋ງ,ໄທ ຍ໋ໍ້, ໄທຍວນ, ໄທລ໊ື້,ໄທໃຫ໋ຽ, ເປັນຕ໊ົ້ນ ມີຢູ 300,000 ຄົນ

ໃນນ໊ີ ພວກທ່ີເອ້ີນວ່າ "ລາວ" ກ່ໍ່ຄ໋ງຈະແມ່ນ ພວກລາວລ້ານຊ້າງ ແລະລາວລ້ານນາ ທ່ີອາສ໋ຍຢຸ່ ຕາມເຂຕລຸ່ມແມ່ນ໊ຳຂອງ ທ໋ັງ 2 ຝ໋ັ່ງ ພວກດ໋ັ່ງກ່າວນ໊ີ ສ່ຳຣັບຢຸ່ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມັຍນ໋ັ້ນ ໂດຍ ອ໋ີງຕາມບັນທຶກ ນ໊ີ ຮຽກວ່າ "ໄພ່ລາວ" ທ໋ັງຫມົດ ໂຮມແລ້ວ ພົລເມືອງ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈ໋ົ່ງມີ ຈ່ຳນວນທ໋ັງຫມົດ 1 ລ້ານຄົນ ດ້ວຍກັນ.

ຕາມປະວ໋ັຕິສາສຕຣ໌ສມັຍນ໊ີ ໄດ້ກ່ຳນົດຣະບຽບການປົກຄອງຕົນເອງ ສ່ຳຣັບພວກຂ້າ ໄວ້ຕ່າງ ຫາກ ຄ໊ື ໃຫ້ພວກເຂົາ ມີຫ໋ົວຫນ້າປົກຄອງຕົນເອງ ເອ້ີນວ່າ " ຂຸນຣາສ " (ຣາສດຣ໌ : ອ່ານວ່າ ຣາດ) ໂດຍໃຫ້ຂ໋ຶ້ນກັບພຣະຣາຊໂອງການພ໊ເສສ ຂອງພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລ້ານຊ້າງ ໂດຍກົງ ດ້ງທ່ີສົມເດ໋ຈ ພຣະເຈ໋ົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຊ໋ົ່ງກ່ຳນົດຣະບຽບການໄວ້ ເປັນກ໋ົດໝາຍປະຕິບ໋ັຕທ໋ົ່ວໄປ ສ່ຳຣັບພວກ ຂຸນຣາສດຣ໌ ເຊ໋ົ່ງຫມາຍເຖິງການທຣົງຮັບຮູ ຄວາມຕອ້ງການຂອ໋ິສຣະພາພ ແລະການດ່ຳຣົງຕ໋ົ່ວຢຸ່ ໃຫ້ເປັນແບບສ໋ັນຕ໋ິວ໋ິທ ີ ຂອງພວກລາວເທ໋ົ່ງ ໄວ້ ດ້ັ່ງຕ່ໍ່ໄປນ໊ີ້ວ່າ

---

(1) **The Pavie Mission Indochinese Paper 1879-1895** ຫນ້າ...163–164

" ສູຢ່າ ບ່າ ຢ່າງ່ານ ແກ່ໄທ ແກ່ລາວ ສູຢ່າຍາດເອົາສິ່ງເອົາຂອງລາວ ອັນໃດກໍ່ດີ, ອັນນຶ່ງ ສູຫ່ານ ຜິດກັນ ແລະວ່າ ຈັກໄປຣົບ ໄປເລວກັນ ກໍ່ດີ ໃຫ້ສູຈົ່ດວ່ານມູສິ່ງນີ້ ມື້ກ່າບ ມື້ຮັບ ມື້ຮວ່າຍ ມື້ເມິ່ງ ມື້ເບີກ 5 ມື້ນີ້ ໃຫ້ເປັນມື້ເສີກ ສູຈັກຣົບຈັກເລວກັນ ກໍ່ຕ່ານສູ ສ່ວນ ມື້ກັດ ມື້ກິດ ມື້ຮວ່ງ ມື້ເຕ່ຳ ມື້ກ່າ, 5 ມື້ນີ້ ຢ່າໃຫ້ສູຣົບເລວກັນ ຢ່າໃຫ້ຍຸບເອົາຄວ່ານ ບ່ານເອົາເງິນ...(1)

ແລ້ວ ຕ່ຳຈ່ານນັ້ນໄປ ພຣະອົ່ງຄ໌ ກໍ່ຊົ່ງຄ່ານໂທສໄວ້ ສ່ຳຣັບພວກຂ້ຳທ້ຳຫລ່ານ ໂດຍໃຫ້ເສັ່ຽຄ່ຳບັບ ໄຫມ ມີນ້ຳໜັກເປັນເງິນ ທ່ໍ່ກັບຫີນກ້ອນນຶ່ງ ທີ່ນ່ຳມ່ຳຈ່ານສິບຄ່ານ (ປ່ານນ້ຳຄ່ານ) ທີ່ນະຄອຣຊ່ຽງ ທອງ ເຊິ່ງມີນ້ຳໜັກ 2,500 ບ່ານ.

ກ່ານຊົ່ງກ່ຳນົດນີ້ ຜິດກັນ ຫລືທ່ີ່ຈະທ່ຳກ່ານສູ້ຣົບກັນເອງ ຣະຫວ່ຳງພວກລ່ານເທ່ົ່ງ ກ່ຳນົດເວລ່ຳ 5 ປີ ໃນ 10 ປີ ນັ້ນ ເປັນວິທີກ່ານອັນດີ ສ່ຳຣັບກ່ານປົກຄອງ ສມັຍນັ້ນ ເພ່ຳະ ເປັນກ່ານຊ່ອຍລົດ ຄ່ວ່ານຂັດແຍ່ງ ໃນບັນດ່ຳພວກຊົ່ນເຜ່ົ່ຳຂອງລ່ານ ໃນປ່ະເທສເປັນຢ່ຳ່ງດີ ແລະເພ່ຶ່ອບ່ໃຫ້ກ່ຳະທົບກ່ຳະ ເທ່ືອນ ຕ່ໍ່ຄ່ານຫມັ້ນຄົ່ງ ທ່ົ່ວໄປ ແລະເພ່ຶ່ອບ່ໃຫ້ພຣະເຈ້ົ້ຳແຜ່ນດິນລ່ານ ໄດ້ຮັບຄ່ານທຮຸ້ຍ່ຳ່ກ່ານ ແລະຍ່ັ້ງເປັນກ່ານບ່ັ້ງຄັບໃນຕ່ົ ໃຫ້ຊົ່ນເຜ່ົ່ຳຢູ່ລ່ານ ດ່ຳຣົ່ງຢູ່ຣ່ວມກັນ ໂດຍສັນຕ່ິວ່ິທ່ີ ອ່ິກດ່ວ່ຍ.

ເປັນຕ່ຳສ່ັ້ງເກຕ ກໍ່ຄ໊ ໃນສມັຍນ່ີ ຍ່ັ້ງບ່ໜ່ຳກ່ິຕນ່ິ໊ ຂອງຊົ່ນເຜ່ົ່ຳອ່ືນ ເຂ່ົ້ຳມ່ຳປົນເປ ຢູ່ໃນປ່ະເທສ ລ່ານ ໂດຍສ່ະເພ່ຳະ ພວກແມ້ວ(ມ້ົ້ຽ) ຢ່ຳ້ວ ລ້ນແຕນ ອ່ິກ໊ (ຂ້ຳ່ກ໋ໍ) ນອກຈ່ານ ເຜ່ົ່ຳລ່ານເດ່ືມ ຄ໊ືຂະມ ກ່ະຫລ່ອມ ແລະພວກເຜ່ົ່ຳແຂກຈ່ານ ທ່ົ່ວໄປ.

ນ່ານອດສມັຍທ່ຳ້ວປ່ານຄ່ຳ ຂຽນຫນ້ັ້ງສ໊ືສ໋ິລປ໋ັ້ຍ ຈ່ົ່ງໜ່ຳກ່ິຕນ່ິ໊ຊ໋ື່ເຜ່ົ່ຳຕ່ານ່ໆ ຖ໊ືກບ້ັນທ໊ືກໄວ້ຕ່ໍ່ມ ຣະຫວ່ຳ່ງ ຄ.ສ. 1630–1650 ໂດຍສ່ະເພ່ຳະ ຈ່ານກຕ່ອນສມັຍຫລ້ັ ທ່ີ່ປ່ະເທສຈ່ານປ່ຳ ຖ໊ືກຍ໊ືດຄອງ ໂດຍວ່ຽດນ່ານ ແລ້ວ ທ່ຳ້ວປ່ານຄ່ຳ ຜູ່້ຂຽນຫນ້ັ້ງສ໊ື ວ່ັນມ່ະຄ່ະດ໋ ສ່ັ້ງຊ໋ ສ໋ິລປ໋ັ້ຍ ກ່ໍ່ໄດ້ຂຽນເຖ່ົ້ຳ່ຊົ່ນ ເຜ່ົ່ຳຕ່ານ່ໆ ໃນລ່ານ ໄວ້ ທ່ີ່ກ່ຽ່ວກັບສ່ົ້ງຄ່ານ ຣະຫ່ວ່ຳ່ງພວກລູກທ້ຳ່ວທ້ຳ່ງຫ໊ົກ ແລະ ລູກທ້ຳ່ວສ໋ິລປ໋ັ້ຍ.

ໃນທ່ຳ່ງປ່ະຕ່ິບ໋ັຕ່ິຈ່ົ່ງ ກ່ຽ່ວກັບຊົ່ນເຜ່ົ່ຳນ້ັ້ນ ມ່ີກ່ານຍ້ັ້ງຢ໋ືນໄວ້ວ່ຳ ນ່ັກກ່ານປົກຄອງລ່ານ ໂບຣ່ານບ່ໍ່ໄ ປ່ະຕ່ິບ໋ັຕ່ໍ່ພວກຊົ່ນເຜ່ົ່ຳ ຂອງຕ່ົ ໄປໃນທ່ຳ່ງໄຮ້ສ໋ິລທ໋ັ ແຕ່ປ່ະກ່ານໃດ ຄ໊ືກັບທ່ີ່ທ່ານ ມ່ານ໋ຕ່ິ ສຈວຣ໌ດ ຟອຣ໌ດ **(Martin Stuart–Fox)** ກ່ຳ່ວໄວ້ໃນປ໊ຶ້ມປ່ະວ໋ັຕ່ິສ່ຳ່ສຕຣ໌ ຂອງທ່ຳ່ນ ທ່ີ່ກ່ຽ່ວກັບລ່ານ ນ້ັ້ນເອ່ົ້ຳ (2)

ໃນສມັຍກ່ອນຍຸຄພຣະເຈ້ົ້ຳຟ້ຳ່ງຸ່ມ ມະຫ່ຳ່ຣ່ຳ່ຊນ້ັ້ນ ກ່ຳ່ຣປົກຄ່ອ່ງປ່ະເທສ ໃຊ້ຕ່ຳ່ມແບບອ່ຳ່ນ່ຳ່ຈ໋ັກ ຣ໌ ຫນ່ອ່ງແສ ຫລ໊ືນ່ຳ່ມເຈ້ົ້ຳ ເປັນຫລ໋ັກ ຄ໊ື ກ່ະສ໋ັຕຣ໋ິຍ໌ (ອ່ຳ່ນ່ວ່ຳ ກ່ະສ໋ັດ) ມ່ີຖ່ຳ່ນ່ະ ເປັນພ່ໍ່ຂຸນ ເຊ່ັ່ນ:

- ຂຸນບຸຣ໋ິມ,ຂຸນລໍ,ຂຸນຊ່ະ່ວ່ຳ່ລ່ຳ່ວ,ຂຸນສູ່ງ,ຂຸນເລ໋ັດ,ຂຸນຄ່ານ, ຂຸນຄຸມ ເປັນຕ້ົ້ນ (ທ່ີ່ລ້ຳ່ນຊ້ຳ່ງ) ເຖ່ົ້ຳພຣ່ະ່ຍ່ຳ່ລ້ຳ່ງທ໋ີ່ຣ່ຳ່ຊ (ຄ.ສ.1269–1316) ຕ່ໍ່ນ່ຳ ຈ່ົ່ງປ່ຽ່ນຖ່ຳ່ນ່ະເປັນ "ພຣ່ະເຈ້ົ້ຳ" ໃນຍຸຄສມັຍ ຂ່ອ່ງພຣ່ະເຈ້ົ້ຳຟ້ຳ່ງຸ່ມ ມ່ະຫ່ຳ່ຣ່ຳ່ຊ.
- ຂຸນເຈ໊ືອ່ງຟ້ຳ,ຂຸນລ່ຳ່ວເງິນເຮ໊ືອ່ງ,ຂຸນລ່ຳ່ວຊ໋ົ່ມ,ຂຸນລ່ຳ່ວນ໋ົ່ງ,ຂຸນລ່ຳ່ວເມ໊ືອ່ງ ແລະຂຸນລ່ຳ່ວ ເມ້ົ່ງ ເປັນຕ້ົ້ນ (ທ່ຳ່ງລ່ານ່ນ່ຳ)....ຈ່ົ່ງເຖ່ົ້ຳຍຸຄສມັຍພຣ່ະ່ຍ່ຳ່ເມ້ົ່ງຣ່ຳ່ຍ

(1) ຈ່ຳ່ກໜ້ັ້ງສ໊ືຕ່ຳ່ນ່ານຂຸນບຸຣ໋ິມ ສ່ະບ້ັບ ຫ່ສມຸດບ່ຳ່ງກ່ອກ ຂ່ອ່ງອ໊ົ່ງຄ໌ກ່ານຄ້ຳ ຄຸຣຸສ່ະພ່ຳ່ໄທຍ໌ ປ໊ີ 2512 ໜ້ຳ...16

(2) Martin Stuart- Fox a History of Laos University of Queensland, 1997 **Page 10**

– ຂຸນສຣິນາວນ່ຳຖຸມ,ຂຸນສຣິອິນທຣາທິບ່ດິທຣາທິຕຍ໌ (ຫລືຂຸນສຣິອິນທະຣາທິຕຍ໌) ຂຸນຜາ-ເມືອງ ຫລື ກະມອນເຕ້ງອັນ ຜາເມືອງ,ຂຸນບາງກາງຫາວ ແລະ ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ເປັນຕົ້ນ (ທາງສຸໂຂທັຍ ທີ່ສືບທອດມູລມ່ຣະດົກການປົກຄອງ ມາຈາກຂອມໂດຍກົງ)...ຕໍ່ມາເຖິງຍຸຄພຣະຍາລິໄທ ໂດຍ ຮຽກກັນວ່າ "ພໍ່ຂຸນ" ທັງຫມົດ ເຊິ່ງສມັຍນັ້ນ ເປັນການສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ການປົກຄອງ ໃນແບບອ້າຍ ລາວ ນັ້ນ ເປັນການປົກຄອງ ແບບພໍ່ປົກຄອງລູກ ສະນັ້ນ ກະສັຕຣິຍ໌ ແຕ່ລະອົງ໌ ຈຶ່ງມີຖານະເປັນ ພໍ່ຂຸນ.

ຄັນຕໍ່ມາ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ແລະອາມາຈັກຣ໌ ອື່ນໆ ຂອງຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ກໍ່ໄດ້ຮັບເອົາ ອິທທິພົລຈາກຂອມ ເພາະຊົນຊາຕຂອມ ມີອຳນາຈປົກຄອງດິນແດນແຫ່ງນີ້ ແລະໄດ້ວັທນະນະທັມ ມາຈາກຊົນຊາຕອິນເດັຽ ທີ່ນັບຖືສາສນາພຣາມ (ຂຽນຕາມເຄົ້າວ່າ ພຣາຫມນ໌) ເຊິ່ງສອນໃຫ້ຖືວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ (ອ່ານ:ກະສັດ) ເປັນຊົນຊັ້ນພິເສສ ທີ່ພຣະພຣົມ ສ້າງຂຶ້ນມາ ຈາກໄຫລ່ (ບ່າໄຫລ່) ຂອງ ຕົນໃນສມັຍທີ່ສ້າງມະນຸສ ຂຶ້ນມາໃນໂລກ ສະນັ້ນ ກະສັຕຣິຍ໌ ຈຶ່ງກາຍເປັນ ພຣະ ຫລືພຣະເຈົ້າ

ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງນີ້ ຫລັງຈາກພຣະຍາຄຳຣຽວ ປົກຄອງປະເທສແລ້ວ ກໍ່ສືບຕໍ່ມາເຖິງສົມ ເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຖານະຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ກໍ່ປຽ່ນໄປຕາມແບບຂອມ ຄື ກະສັຕຣິຍ໌ ໄດ້ ຖືກເອີ້ນວ່າ ເປັນພຣະເຈົ້າ ແຕ່ສມັຍນັ້ນ ຄົນທົ່ວໄປ ຍັງລ້ຳເລີຍ ໃນການໃຊ້ຊື່ກະສັຕຣິຍ໌ ເປັນພຣະ ຍາ ຢູ ຕາມເດີມ ຈຶ່ງນິຍົມເອີ້ນປົນກັນໄປ ເຊັ່ນ ເອີ້ນ ພຣະເຈົ້າສາມແສນໄທ ຫລື ພຣະຍາສາມແສນ ໄທ ປົນກັນຕໍ່ມາ.

ສ່ວນທາງສຣິອະຍຸທຍາ ນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ປຽ່ນຖານະກະສັຕຣິຍ໌ ເປັນພຣະຍາເຊັ່ນດຽວກັນ ນັບແຕ່ ຂຸນ ຣາມຄຳແຫງ ຮອດສມັຍຣາຊໂອຣົສ ຊື່ ລິໄທ ກໍ່ບ່ໄດ້ເອີ້ນ ຂຸນລິໄທ ຕາມພໍ່ ເອີ້ນວ່າ ພຣະຍາລິໄທ, ຕໍ່ ມາ ຮອດຍຸຄໂອຣົສຂອງພຣະຍາລິໄທ ກໍ່ແມ່ນພຣະເຈົ້າ ໄສຍະລິໄທ (ຄ.ສ.1377) ບ່ໄດ້ເອີ້ນ ພຣະ ຍາໄສຍະ ລິໄທ ຕົ້ມອີກເລີຍ.

ຢູທາງອາມາຈັກຣ໌ ລາວລ້ານນາ ກໍ່ເຊັ່ນດຽວກັນ ຫລັງຈາກສມັຍ ຂຸນລາວເມັ້ງ,ຣາຊບິດາຂອງ ພຣະຍາເມັ້ງຣາຍ ນັ້ນແລ້ວ ຖານະຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ກໍ່ປຽ່ນເປັນພຣະຍາ ຄື ເອີ້ນຊື່ວ່າ ພຣະຍາເມັ້ງ ຣາຍ ບ່ໄດ້ເອີ້ນ ຂຸນເມັ້ງຣາຍ (ຄ.ສ.1258–1317) ຄືກັບແຕ່ກ່ອນ.(ຢູລ້ານຊ້າງ ກົງກັບສມັຍ ຂອງພຣະຍາລ້ຽ ຕໍ່ມາ ກໍ່ປຽ່ນເປັນ ພຣະເຈົ້ານ່ຳກັນຫມົດ ເຊັ່ນພຣະເຈົ້າອູທອງ ແຫ່ງສຣິອະຍຸທຍາ (ຄ.ສ.1350–1371) ແລະພຣະເຈົ້າຜາຍູ ແຫ່ງອາມາຈັກຣ໌ ລາວ ລ້ານນາ (ຄ.ສ.1334–1367)

ໃນເມື່ອປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມັຍຕອນຕົ້ນ ນັບຖືຖານະຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ຕາມແບບຢ່າງຂອງອາມາ ຈັກຣ໌ຫນອງແສ ຄື ຖືກະສັຕຣິຍ໌ ເປັນ ພໍ່ຂຸນເຊັ່ນນັ້ນ ການປົກຄອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ຈຶ່ງຢູ່ໃນຖານະ ພໍ່ປົກຄອງລູກ ບ່ໄດ້ມີການຈຳແນກກັນຢ່າງຮ້າຍແຮງ ຄືກັບຣະບອບການປົກຄອງ ຢູ່ໃນປະເທສຈີນ ທີ່ຖືວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ ແມ່ນໂອຣົສ ຂອງສວັຣຄ໌ ທີ່ເອີ້ນວ່າ ຣ່ອງຕີ້ (ລູກສວັຣຄ໌)

ແນວຄຶດການປົກຄອງແບບພໍ່ກັບລູກ ນີ້ ໄດ້ຊາບຊຶມເຂົ້າຢູ່ໃນຈິຕໃຈ ຂອງຄົນລາວ ຕລອດ ມາ ເຊັ່ນຄືກັບທີ່ພາກິຕຢູ່ໃນວັມນະຄະດີ ຂອງຊາຕ ກໍ່ມີການຍັ້ງຍືນ ແນວຄຶດເຊັ່ນນີ້ ໄວ້ສເມີ.

ຫນ້າສື ສ້າງຂ໌ສິລປ໌ຊ້ຍ ກ່າວໄວ້ຕອນນຶ່ງ

ໂຍທາພຣ້ງ (ພຣ້ງ) ຄຶດຽວ ໂດຍລຸກ ເຮົາດ້ວຍ
ໃຜຜູ ພິດຣິຕແທ້ ພຣະອົງຄ໌ເຈົ້າ ໄຕ່ຕອງ
ໃຫ້ຄ່ອຍ ຄຶດແນບນ້ວ ມາສັ່ງສອນຄະດີ
ຄັນບ່ພຽງ ເຮົາຈັກ ສີ່ຄົນ ຄວນເວັ້ນ ฯลฯ

(ຄົນ ສີ່ປະເພທ ນັ້ນຄື (1) ຂ້ໍລັກຂ້ໍໂກງ (2) ຂ້ໍຄ້ານ (3) ຂ້ໍຕ໊ວະ (4) ຂ້ໍ ຂະບົດຄຶດລ້ວ)

ສະນັ້ນ ແມ່ນແຕ່ການປົກຄອງຊົນເຜົ່າ ຢູ່ໃນປະເທສລາວ ສມັຍກ່ອນ ບັນພະບູຣຸສລາວ ກ່ໍຍັງ ໄດ້ໃຫ້ຄວາມສ່ຳຄັນ ຫລາຍສົມຄວນ ໂດຍສນັບສນຸນໃຫ້ພວກຂາເຈ້ົາ ມີຫ໊ວຫນ້າປົກຄອງຕົນເອງ ທີ່ ເອ້ີນວ່າ ຂຸນຣາສດຣ໌ (ອ່ານວ່າ ຣາດ – ຜູ້ປົກຄອງຣາສດອຣ ຂອງຊົນເຜົ່ານ້ອຍ ຢູ່ລ້ານຊ້ າງ)

ເຖ້ິງແມ່ນຣະບົບການປົກຄອງ ແບບນ້ີ ຈະຖ໊ວ່າຫລ້າຫລັງເກ້ີນໄປ ເພາະໄດ້ຜ່ານຍຸຄມັຍມາເກ້ືອບ 1000 ປ ີ ແລ້ວ ແຕ່ ເມ້ືອປຽບທຽບກັບການປົກຄອງ ຢູ່ປະເທສອ້ືນ ລາວເຮົາ ກ່ໍຍັງນັບວ່ານ ີມະນຸສ ທັມຫລາຍສົມຄວນ ຈະເຫັນໄດ້ຈາກການປົກຄອງ ຢູ່ປະເທສອ ົມເດ ັ ແມ່ນແຕ່ໃນສັມຍຫລ້ັງ ບ່ດ ົນ ມານ ້ ກ່ໍຍັງເຫັນວ່າ ມ ີຄວາມແຕກຕ່ ັງກັນຢ ັ ງຈະແຈ ັ ງ ໂດຍສະເພາະ ກ ັ ບກັບການປົກຄອງພວກ ສູທຣ໌ (ສດ) ໄດ ົ ມ ີການແບ ັ ງແຍກກັນ ຈົນເຖ ັ ງຂ ັ ້ນທ ີ ່ວ ັ ່ ຢ ູ ່ຮ ົ ວມສ ັ ງຄົມ ກັນບ ່ ໄດ ້ ຫ ລ ື ຈ ັ ບຕ ັ ້ ງກັນບ ່ ໄດ ້ ເ ້ ັ ້ ສ ໍ ່ າ ຍ ໍ ່ ານຍສ ໍ ່ ານ ເ ຊ ົ ່ ງເ ປ ັ ນການຈ ໍ ່ າແນກຊ ົ ນຊ ັ ້ ນ ຢ ັ ່ ງຮ ້ າຍແຮງທ ີ ່ ສ ຸ ດ.ເ ມ ັ ້ ອສ ຶ ກສ ັ ່ ານ ັ ເ ຖ ັ ງສ ັ ງຄົມ ລາວ ຈ ົ ່ ງພ ັ ່ ານໃຫ ້ ພ ວ ກ ເ ຮ ົ ານ ີ ຄ ວ ັ ່ ານພ ຸ ມ ໃ ຈ ແ ລ ະ ຮ ຸ ສ ຶ ກ ສ ັ ່ ານ ັ ວ ່ ່ າ ຄ ົ ນ ລ ັ ່ ານ ສ ັ ງ ຄ ົ ນ ລ ັ ່ ານ ຍ ັ ງ ໃ ຫ ້ ຄ ັ ່ ານ ມ ເ ປ ັ ນ ທ ັ ມ ແ ກ ່ ແ ລ ະ ຍ ຸ ຕ ິ ທ ັ ມ ຕ ່ ໍ ຊ ົ ນ ເ ຜ ົ ່ ານ ້ ອ ຍ ແ ລ ະ ພ ິ ລ ເ ມ ັ ້ ອ ັ ງ ຂ ອ ັ ງ ຕ ົ ນ ເ ອ ັ ງ ຫ ລ ານ ັ ກ ວ ່ ່ ານ ັ ຄ ົ ນ ອ ົ ນ ເ ດ ັ ່ ງ ແ ລ ະ ກ ່ ໍ ດ ີ ກ ວ ່ ່ ານ ັ ກ ານ ປ ົ ກ ຄ ອ ັ ງ ຂ ອ ັ ງ ຈ ົ ນ ໃ ນ ກ ານ ປ ະ ຕ ິ ບ ັ ຕ ິ ຕ ່ ໍ ກ ັ ນ ເ ອ ັ ງ ໃ ນ ສ ມ ັ ຍ ອ ະ ດ ີ ຕ ຜ ່ ານ ມ າ ເ ຊ ົ ່ ງ ເ ຕ ັ ມ ໄ ປ ດ ້ ວ ຍ ນ ະ ໂ ຍ ບ ານ ຍ ກ ານ ຄ ຸ ມ ິ ນ ຊ ົ ນ ເ ຜ ົ ່ ານ ັ ຕ ່ ່ ານ ັ ໆ ເ ຊ ັ ່ ນ ຊ ານ ຕ ອ ົ ນ ເ ດ ັ ່ ງ ເ ອ ້ ັ ນ ຊ ົ ນ ເ ຜ ົ ່ ານ ້ ອ ຍ ເ ປ ັ ນ ພ ວ ກ ມ ລ ັ ກ ຂ ະ ທ ີ ່ ແ ປ ວ ່ ່ ານ ັ ຄ ົ ນ ປ ່ ່ ານ ັ (ມ ລ ັ ກ ໂ ຂ , ຫ ລ ື ຂ ະ ໂ ກ ແ ປ ວ ່ ່ ານ ັ ຄ ົ ນ ຈ ັ ນ ດ ານ ຫ ລ ື ຊ ົ ນ ຊ ານ ຕ ່ ໍ) ສ ວ ່ ນ ຈ ີ ນ ເ ອ ້ ັ ນ ຊ ົ ນ ເ ຜ ົ ່ ານ ້ ອ ຍ ວ ່ ່ ານ ັ ພ ວ ກ ໄ ປ ອ ີ ້ (ຄ ົ ນ ປ ່ ່ ານ ັ ຫ ີ ວ ເ ຫ ລ ົ ອ ງ ຫ ມ ານ ຍ ເ ຖ ັ ງ ພ ວ ກ ອ ານ ຍ ລ ານ ັ ແ ລ ະ ອ ົ ນ ໆ ສ ມ ັ ຍ ທ ີ ່ ໄ ດ ້ ສ ູ ນ ຍ ເ ສ ັ ຽ ເ ອ ກ ຣ ານ ຊ ແ ກ ່ ຈ ີ ນ ໄ ປ ແ ລ ້ ວ)

ການປົກຄອງພິລເມ ືອງສາມ ັ ນ ສ ົ ມເດ ັ ຈພຣະເຈ ົ ້ າຟ ້ ້ ່ ງ ມ ະ ຫ ານ ຣ ານ ຊ ຊ ົ ງ ມ ີ ພ ຣ ານ ຊ ໂ ອ ງ ການ ກ ່ ານ ເ ຖ ັ ງ ວ ິ ທ ີ ປ ະ ຕ ິ ບ ັ ຕ ິ ຕ ່ ໍ ພ ິ ລ ເ ມ ັ ້ ອ ັ ງ (ໄ ພ ່ ຟ ້ ້ ່ ງ ຂ ້ ້ ່ ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ຫ ລ ື ພ ິ ລ ເ ມ ັ ້ ອ ັ ງ ສ າ ມ ັ ນ) ດ ັ ່ ງ ຕ ່ ໍ ໄ ປ ນ ີ ້ :

ເ ຮ ົ າ ຫ ້ ້ ່ ມ ບ ່ ໃ ຫ ້ ເ ອ ົ ້ ່ ໄ ພ ່ ມ ານ ັ ເ ປ ັ ນ ຂ ອ ້ ຍ , ຖ ້ ້ ່ ໄ ພ ່ ຜ ິ ດ ໃ ຫ ້ ມ ີ ຄ ົ ນ ອ ົ ນ ພ ິ ຈ ານ ຣ ະ ນ ານ ັ ໂ ທ ສ ດ ຸ ກ ່ ອ ນ ໂ ທ ສ ຄ ວ ນ ກ ະ ທ ່ ານ ັ ສ ະ ຖ ານ ໃ ດ ຈ ່ ້ ່ ໃ ຫ ້ ທ ່ ານ ັ ຕ ານ ມ ເ ຫ ຕ ຸ ນ ັ ້ ນ ຖ ້ ້ ່ ສ ົ ມ ໂ ທ ສ ແ ລ ້ ວ ໃ ຫ ້ ປ ່ ອ ຍ ໄ ປ ຫ ານ ວ ຽ ກ ຫ ານ ັ ກ ານ , ຜ ູ ້ ໃ ດ ຂ ົ ນ ເ ອ ົ ້ ່ ໄ ພ ່ ມ ານ ັ ເ ປ ັ ນ ຂ ອ ້ ຍ ຕ ົ ວ ມ ັ ນ ຈ ັ ກ ເ ສ ັ ຽ ຫ ມ ານ ັ , ຕ ົ ວ ມ ັ ນ ຈ ັ ກ ເ ອ ົ ້ ່ ໃ ຊ ້ ແ ທ ນ ໄ ພ ່ "

ພ ຣ ະ ຣ ານ ຊ ໂ ອ ງ ການ ປ ະ ກ ານ ສ ອ ອ ກ ມ ານ ັ ມ ີ ນ ້ ່ ານ ັ ຫ ນ ັ ກ ເ ດ ັ ດ ຂ ານ ັ ເ ຖ ັ ງ ຂ ັ ້ ນ ນ ີ ້ ຫ ມ ານ ັ ຍ ເ ຖ ັ ງ ການ ສ ະ ຖ າ ປ ະ ນ ານ ັ ຣ ະ ບ ອ ບ ກ ົ ດ ຫ ມ ານ ັ ຍ ຮ ັ ບ ໃ ຊ ້ ປ ະ ຕ ິ ບ ັ ຕ ິ ນ ະ ໂ ຍ ບ ານ ຍ ກ ານ ປ ົ ກ ຄ ອ ັ ງ ໃ ຫ ່ ນ ທ ີ ່ ພ ຣ ະ ອ ົ ງ ຄ ໌ ສ ້ ້ ່ ງ ຂ ້ ້ ່ ນ ໃ ນ

ໄລຍະການປະກາສຈັດຕັ້ງແລະທ້ອນໂຮມປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນຍຸຄແຣກ. ພຣະຣາຊໂອງການນີ້ ເປັນ ຕົວຢ່າງໃນອະດີຕ ທີ່ຢັ້ງຢືນໄດ້ວ່າ ບັຣພະບູຣຸສລາວ ໃຫ້ຄວາມເປັນທັມ ຢ່າງສູງ ກຽ່ວກັບການປົກຄອງພົລເມືອງ ໃນປະເທສຂອງຕົນ.

ສຳຣັບ ການປົກຄອງຊົນເຜົ່ານ້ອຍ ກໍ່ໄດ້ຊົງກຳນົດອອກເປັນຣະບຽບການປົກຄອງ ຢ່າງແຈ່ມແຈ້ງ ຄື ມອບໃຫ້ແຕ່ລະເຜົ່າ ມີຫົວໜ້າຂອງໃຜລາວ ໃນການປົກຄອງກັນເອງ ຄືໝາຍເຖິງການຈັດຕັ້ງໃຫ້ມີຣະບົບການປົກຄອງ ຕົນເອງ ສຳຣັບຊົນເຜົ່ານ້ອຍ ;ງສດຊັກທຣຣຫ່ຳພ່ານ ຫົຫ່ຳທ 8 ເມື່ອຈະກ່າວສຣຸບ ໃຫ້ຈະແຈ້ງຕື່ມອີກ ກໍ່ຄື ການຈັດຣະບົບການປົກຄອງຕົນເອງ ໃນບັນດາຊົນເຜົ່ານ້ອຍ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມັຍນັ້ນ ຖືຫລັກການຢູ່ບ່ອນວ່າ ຄົນເຜົ່າໃດ ປົກຄອງກັນເອງ ຍ່ອມເປັນ ພົລດີ ໃນການທີ່ຈະໃຫ້ຄວາມເປັນທັມ ແກ່ກັນແລະກັນ ຢ່າງຖືກຕ້ອງ ຕາມຣີຕຄອງປະເພນີ ແລະ ຄວາມນິຍົມຂອງເຜົ່າຕົນ,ຣັຕຖະບາລ ຫລືກະສັຕຣິຍ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ກໍ່ຈະບໍ່ໄດ້ຖືກປະນາມຫລືຖືກ ຕ້ຳຕິ ຈາກພົລເມືອງ ບັນດາເຜົ່າຕ່າງໆ.

ເຖິງແມ່ນຣະບອບການປົກຄອງໂລກ ໃນສມັຍນີ້ ມີການປ່ຽນແປງໄປຫລາຍທີ່ສຸດ ແຕ່ວິທີການ ປົກຄອງປະເທສຕ່າງໆໃນໂລກສມັຍໂບຣານ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ແຕກຕ່າງກັນຫລາຍ ຄືກັບທີ່ພາກິຕ ໃຊ້ຢູ່ໃນປະ ເທສລ້ານຊ້າງ ຂອງພວກເຮົາ ເມື່ອ 700 ກ່ວາປີ ຜ່ານມາ. ແຕ່ ການປະກາສເປັນທາງການ ກຽ່ວ ກັບ ສິທການປົກຄອງຕົນເອງ ໃນບັນດາຊົນເຜົ່ານ້ອຍ ຢູ່ລາວ ເວລານັ້ນ ຖ້ວ່າ ເປັນວິທີປະຕິບັຕ ທີ່ ລ້ຳຍຸຄ ແລະຖ້ວ່າ ມີລັກສນະກ້ວໜ້າຫລາຍກ່ວາ ທີ່ເຄີຍພົບເຫັນ ສຳຣັບປະເທສອ້ອມແອ້ມລາວ ໃນສມັຍດຽວກັນ.

ສຣຸບແລ້ວ ພົລເມືອງໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ສມັຍຟ້າງຸ່ມ ແບ່ງອອກໄດ້ ເປັນ 2 ປະເພທດ້ວຍກັນ ຄື:

(1) ຊົນຊາຕລາວ ຫມາຍເຖິງພວກຊົນຊາຕ ທີ່ມີກຳເນີດ ມາຈາກຊາຕອ້າຍລາວ ໃນອະດີຕ ສມັຍດຶກດຳບັຣພ໌ (ອ່ານວ່າ ດຶກດຳບັນ) ທັ້ງຫມົດ ເຊັ່ນທີ່ເອີ້ນວ່າ ໄທລາວ ໄທພວນ ໄທດຳ ໄທແດງ ໄທລື້ ໄທເຂີນ ເປັນຕົ້ນ ລ້ວນຖືເປັນ "ຊົນຊາຕລາວ" ດ້ວຍກັນທັ້ງຫມົດ.

(2) ຊົນເຜົ່າລາວ ຫມາຍເຖິງພົລເມືອງ ທີ່ຖືກຳເນີດ ມາຈາກຄົນເຊື້ອຊາຕອື່ນ ທີ່ອາສັຍຢູ່ ໃນດິນແດນປະເທສລ້ານຊ້າງໃນອະດີຕ ມີຫລາຍຊົນເຜົ່າດ້ວຍກັນ ເຊັ່ນ ເຜົ່າຂະມຸ,ເຜົ່າກະຫລອມ, ມູເຊີ , ອີກໍ້,ລັນແຕນ,ເຜົ່າສີດາ,ເຜົ່າຣອກ,ລະວ້າ,ກະຣຽ,ລະມຽດ, ຖິ່ນ,ກຸ່ຍ, ປະຫລອງ, ພະນອງ,ກະ ຕາງ,ຣະແວ, ຣະແດ ແລະເຜົ່າຈະຣາຍ ເປັນຕົ້ນ.

ເວລານີ້ ບໍ່ມີບັນທຶກແນ່ນອນວ່າ ປະເທສລາວ ມີຊົນເຜົ່າແມ້ວ (ມົ້ງ) ແລະຢ້ວ ແລ້ວ ຫລືຍັງ ແຕ່ ບັນທຶກຕ່າງໆ ຂອງຊາວຕ່າງປະເທສ ໂດຍສ່ວນຫລາຍ ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ເຜົ່າແມ້ວ ໄດ້ເຂົ້າມາຂໍ ອາສັຍຢູ່ໃນລາວ ພ້ອມກັບເສີກຫ໌ ຄື ໃນຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1872–1885 ຫມາຍຄວາມວ່າ ໃນເວລາ ພຽງ 100 ກ່ວາປີ ຜ່ານມານີ້ເອງ.

ສ່ວນ ພົລເມືອງລາວ ເປັນເຊື້ອຊາຕອ້າຍລາວ ດ້ວຍກັນ ມາແຕ່ກ່ອນ ເຊິ່ງຊາວບ້ານເວົ້າກັນ ແບບຜິດໆ ວ່າ ເປັນຊົນເຜົ່າ ໃນຈຳນວນທີ່ວ່າ 68 ເຜົ່າຊົນນັ້ນ ແທ້ຈິງ ແມ່ນຊົນຊາດຽວກັບພວກ ເຮົາ ຄົນລາວ ເຊັ່ນ ພວກໄທພວນ, ພວກໄຕລື້, ຜູ້ໄທ ,ໄຕດຳ, ໄຕແດງ, ໄຕໄລ່, ໄທຍວນ, ໄທຍໍ້ ໄທ-ເຂີນ, ໄທງ້ວ, ໄທໂຊ້ ເປັນຕົ້ນ ເຊິ່ງຄົນພວກນີ້ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ພວກຂາເຈົ້າ ກໍ່ແມ່ນຊົນຊາຕ ອ້າຍລາວ ດ້ວຍກັນທັງຫມົດ ເພາະກຳເນີດດັ້ງເດີມ ມາຈາກຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ແລະມີວັທທະນະທັມ ປະເພນີ ແລະນິສັຍໃຈຄໍ ບໍ່ໄດ້ແຕກຕ່າງຈາກຄົນລາວທົ່ວໆໄປ ເຊັ່ນພວກເຮົາເຈົ້າຂອ້ຍ.

ທີ່ຜ່ານມານີ້ ການທີ່ພົລເມືອງ ໃນແຜ່ນດິນລາວ ມີການຈຳແນກກັນຂຶ້ນ ຈົນເກີດມີການຂັດແຍ່ງ ຣະຫວ່າງຄົນພາຍໃນເຜົ່າດຽວກັນ ຫລືຣະຫວ່າງ ຊົນເຜົ່າ ອາສັຍຢູ່ລາວ ກັບຊົນຊາຕລາວ ທີ່ເປັນເຈົ້າ ຂອງອຳນາຈປົກຄອງນັ້ນ ສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ມີຂຶ້ນຫລັງຈາກທີ່ປະເທສລ້ານຊ້າງ ແຕກແຍກກັນເປັນ 3 ອານາຈັກຣ ນັ້ນເອງ ທັງນີ້ ກ່ຍອ້ນເຫຕຸພົລຫລາຍປະການ ທີ່ຄວນຊາບດັ່ງນີ້ ຄື:

(1) ລາວ ໃນສມັຍເສັຽເອກຣາຊ

ລາວ ໃນສມັຍທີ່ເສັຽເອກຣາຊ ແກ່ສຍາມ ເປັນເວລາ 115 ປີ ແລະຕ່ມາ ກ່ຖືກຍຶດຄອງ ຈາກຝຣັ່ງ ເສສ ອີກຕື່ມ ເວລາ 60 ປີ ຈົນຮອດ ຄ.ສ.1955 ຣວມເປັນ 176 ປີ ຄັນຕ່ມາ ເມື່ອໄດ້ຮັບ ເອກຣາຊ ໃນປີ 1955 ກ່ພົບກັບສົງຄາມການຮຸກຮານ ທີ່ມາຈາກປະເທສເພື່ອນບ້ານວຽດນາມ, ໄລ ຮອດປັຈຈຸບັນ ທີ່ລາວເຮົາ ຕົກຢູ່ໃນຍຸຄເຂັນ ທີ່ເກີດບັນຫາພາຍໃນ ແລະ ສັບສົນໄປດ້ວຍຄວາມແຕກ ແຍກກະແຈກກະຈາຍ ມີເຖິງ 196 ປີ ແລະກ່ມາເສັຽການເມືອງ ໃຫ້ແກ່ກຸ່ມຄອມມູນິສຕ ຍອ້ນການ ແຊກແຊງ ແລະຮຸກຮານຂອງວຽດນາມ ອີກ 27 ປີ (ປີທີ່ຂຽນປະວັຕິ ນີ້ 2002) ໂຣມເປັນ 223 ປີ.

ໃນເວລາ 176 ປີ ທີ່ປະເທສລາວ ຂຶ້ນຢູ່ໃນກຳມື ຂອງສຍາມ ແລະຝຣັ່ງເສສ ນັ້ນ ການປົກຄອງ ສ່ວນກາງ ບ່ໄດ້ຢູ່ໃນຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຜູ້ນຳລາວ ໂດຍກົງ ສະນັ້ນ ໃນເວລາທີ່ຊາຕຕາເວັນ ຕົກຂຍາຍຫົວເມືອງຂຶ້ນ ເຂ້ົາມາຍັງດິນແດນແຖບນີ້ ຂາເຈົ້າ ກ່ຂຍາຍວັທທະນະທັມ ຕາເວັນຕົກ ວິ ຊາການ ແລະຄວາມຈະເຣີນກ້າວໜ້າຫລາຍຢ່າງ ເຂ້ົາມາຍັງພາຄພື້ນເອເຊັຽ ແຕ່ ໃນເວລາທີ່ຢູ ໃຕ້ອຳນາຈຂອງສຍາມ ປະເທສລາວ ເຮົາ ກ່ໄດ້ຖືກບີບໃຫ້ຢູ່ນອກຣະບົບການຂຍາຍຕົວ ຂອງອາຣະ ຍະທັມ ແບບໃຫ່ ຂອງໂລກ ແລະໃນເວລາດຽວກັນ ປະເທສລາວ ກ່ຖືກບີບໃຫ້ເປັນພຽງແຂວງນ້ຳ ສຳຣັບ ດິນແດນ ປາຍອານາເຂຕ ແຫ່ງສຍາມ ທີ່ເອ້ີນກັນວ່າ " ແຄ້ນລາວ" ແລະ ຄົນລາວ ຫລືພູ ນ້ຳລາວ ກ່ບ່ສາມາຕຖ່ເຂ້ົາປະກອບສ່ວນ ໃນການຕັດສິນອະນາຄົຕ ຂອງປະເທສຊາຕ ຂອງຕົນເອງ ໄດ້ເລີຍ ແມ່ນແຕກຳລັງປ້ອງກັນປະເທສ ສຍາມກ່ບ່ຍອມອະນຸຍາຕ ໃຫ້ມີຂຶ້ນ ຖ້າຫາກມີຂຶ້ນ ໂດຍທີ່ ສຍາມ ບ່ອະນຸຍາຕ ຍອ່ມຈະຖືກຖ່ວ່າ ເປັນຂະບົດ ແລະຈະຖືກພາບ ທັນທີ.

ພາຍໃຕ້ຫົວເມືອງຂຶ້ນສຍາມ ເວລານີ້ ເຫຕຸການຣ໌ໃຫ່ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ກ່ແມ່ນບັນຫາເສົກຫ ທີ່ເຂ້ົາ ມາກ່ກອນ ສ້າງຄວາມວຸ້ນວາຍ ໃນດິນແດນລາວ,ວຽດນາມ ໂດຍສະເພາະ ດິນແດນພວນ.

ເລີ້ມຕົ້ນ ຂອງເສິກຫໍ ເກີດຢູ່ພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ໂດຍແມ່ນພວກຂະບົດຊົນເຜົ່າຮັກກະ ເປັນຜູ່ກໍ່ການ ເຊິ່ງມີຫົງ ຊີວກວນ **(Hong Xiuw Kuan)** ເປັນຫົວໜ້າ ເອີ້ນວ່າ ຂະບົດໄຕຜິ໋ງ **(Teiping Rebellion)** ຕໍ່ມາ ກໍ່ໄດ້ຫ້ອນໂຮມເຜົ່າຕ່າງໆ ສ້າງຂະບວນການຣບູຊາພຣະເຈົ້າ (**God wordshiper's Movement)** ໂດຍໂຮມ ເອົາຊາວເຜົ່າແມ້ວແລະຢ້ວ ເຂົ້າປະກອບສ່ວນ ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ເລີຍຂຍາຍຕົວອອກເປັນກຸ່ມໃໝ່ ກາຍເປັນຂະບົດຊົນເຜົ່າແມ້ວ ເຂົ້າອີກຕື່ມ (1)

ຂະບົດໄຕຜິ໋ງ ເກີດຂຶ້ນໃນປີ 1851 ມາຣອດປີ 1864 ຫົງຊີວກວນ ຈຶ່ງຖືກກໍ່າຈັດ ສະມາຊິກຂອງ ຂະບວນການ ກະຈັດກະຈາຍ ອອກມາເປັນກອງປຸ້ນ ແຕກເຂົ້າມາເຂົ້າມາຍັງດິນແດນ ອະນາຈັກ ຫລວງພຣະບາງ ຄື ບໍຣິເວນ ລາວກາຍ ໄລ່ເຈົ້າ ແລະເມືອງແຖງ ສ່ວນນຶ່ງ ກໍ່ເຂົ້າໄປ ຍັງເຂຕ ຕົ້ງ ແກ (ວຽດນາມເຫນືອ) ພວກທີ່ ຂຍາຍເຂົ້າມາຍັງເຂຕລາວ ນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ເຂົ້າມາປຸ້ນທີ່ເມືອງພວນ ຊຽງຂວາງ ຈົນຕໍ່ມາຣອດມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ທີ່ເປັນເມືອງຣ້າງ ຢູ່ໃນເວລານັ້ນ.

ພວກຫໍ້ຂະບົດ ໄດ້ຖືກຜາບຈາກຣັຕຖະບານຈີນ ຈຶ່ງຍົກກໍ່ລັ້ງໂຕນເຂົ້າມາຣຸກຣານລາວ ມາຣອດ ເມືອງໃດ ກໍ່ທໍ່ການປຸ້ນຈີ້ຢູ່ເມືອງນັ້ນ ຍຶດຊັພຍ໌ສິນປະຊາຊົນຣາສດອຣລາວ ແລະຂຸດຄົ້ນເອົາຊັພຍ໌ ສົມບັຕຈາກວັດວາອາຣາມ ຂຸດບີ້ສີມ ເອົາສົມບັຕຂອງວັດ ທີ່ຝັ່ງໄວ້ຕາມພຣະທາຕເຈດີ໌ ໂດຍ ສະເພາະ ທີ່ເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ກໍ່ໄດ້ຂຸດຄົ້ນ ພຣະທາຕຫນອງບອນ ທາຕຝຸ່ນ ທາຕໂສກປ່າຫລວງ ແລະສະຖານທີ່ ວັດຣ້າງ ອ້ອມແອ້ມວຽງຈັນທນ໌ ຈົນຫມົດ.

ຕາມການເລົ່າລື ຈາກສມັຍກ່ອນ ມາຣອດວຽນີ້ ເຂົ້າໃຈກັນວ່າ ພວກຫໍ້ ໄດ້ພາກັນ ຍຶດເອົາຄໍາ ແລະເພັຊຣ໌ ຈາກຍອດພຣະທາຕຫລວງ ທີ່ມີນ້ໍາຫນັກຫລາຍກິໂລ ທີ່ເຫລືອຈາກມ້ານ ຂອງທະຫານ ສຍາມ . ພວກໂຈຣຫໍ້ເຂົ້າມາວຸ້ນວາຍ ຢູ່ໃນເຂຕແດນລາວ ແຕ່ປີ 1872 ຈົນເຖິງປີ 1887 ໃຊ້ເວລາ ເຖິງ 15 ປີ ຈຶ່ງສງົບລົງ ໂດຍຖືກຜາບຈາກກອງທັບ ຫລວງພຣະບາງ ແລະສຍາມ ປະສົມກັນ.

ຕາມບັນທຶກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຕ່າງຫລາຍສະບັບ ໄດ້ແຈ້ງໃຫ້ຊາບວ່າ ອານາຈັກຣ໌ ສິບສອງຈຸໄທ ໄລ່ເຈົ້າ ລາວກາຍ ແລະອື່ນໆ ໄດ້ຮັບການກະທົບກະເທືອນ ຈາກເສິກຫໍ້ນີ້ ແລະຖືກເສັຽຫາຍເພັ້ງລົງ ໄປ ຍ້ອນການກະທໍາຂອງໂຈຣຫໍ້ເຫນືອນກັນ ບາງຄັ້ງ ກໍ່ປະສົມກໍ່າລັ້ງຣ່ວມມືກັບພວກຫໍ້ ກໍ່ມີ.

ຍ້ອນຊົນເຜົ່າລາວ ບາງເຜົ່າ ສືບເນື່ອງຊີວິຕການຕໍ່ສູ້ ມາຈາກການຂະບົດຢູ່ເມືອງຈີນ ແຕ່ ສມັຍກ່ອນ ປະກອບກັບນະໂຍບາຍອິສຣະພາພ ທີ່ປະເທສລາວມອບໃຫ້ຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ມີການປົກ ຄອງຕົນເອງ ແຕ່ສມັຍໂບຣານຕລອດມາ ໂດຍບໍ່ມີການແກ້ໄຂປັບປຸງຕາມກາລະສມັຍ ອັນຄວນ. ແລະອີງໃສ່ການສູນຍ໌ເສັຽເອກຣາຊ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ທີ່ພວກຜູ້ນໍາລາວ ບໍ່ມີໂອກາສປົກຄອງ ຕົນເອງ ແລະຕັດສິນບັນຫາຂອງຊາຕ ຕົນເອງໄດ້ ຢ່າງອິສຣະເສຣີ ເປັນເວລາ 175 ແຕ່ພໍ່ມາເຖິງ

---

(1) ໃຫ້ເບິ່ງຫນັງສື ເຣື້ອງ **China from the Opium Wars to the 1911 Revolution** ຂຽນໂດຍຄນະທ່ານ Jean Chesneaux, Marianne Bastid, Mane-Clare Bergere....the Pantheon Book New York 1972.

ສມັຍສົງຄາມອິນດູຈີນ ທັງ 2 ຄັ້ງຜ່ານມາ ປະເທສລາວ ຊໍ້າມາຖືກກະທົບກະເທືອນ ແລະຖືກແບ່ງ ແຍກ ຈາກຊາຕຕ່າງດ້າວ ສະນັ້ນຄວາມກົມກຽວກັນເອງ ຣະຫວ່າງຊົນເຜົ່າລາວ ບາງເຜົ່າ ຈຶ່ງເປັນ ອຸປສັຄ ຢູ່ຕໍ່ຫນ້າການປົກຄອງລາວ ແມ່ນແຕ່ ໃນສມັຍການ ສົງຄາມອິນດູຈີນ ຫລືຫລັງຈາກການ ສົງຄາມ ຜ່ານມານີ້ກໍ່ຕາມ.

ແນ່ນອນ ການລົງມາອາສັຍຢູ່ໃນແຜ່ນດິນລາວ ໃນຄວາມຝັນດັ້ງເດີມ ກໍ່ເປັນສ່ວນນຶ່ງ ທີ່ພາໃຫ້ ຊົນເຜົ່າໃນລາວ ເກີດຄວາມຂັດແຍ່ງກັນເອງ ຫລືຂັດແຍ່ງກັບຄົນລາວ ທີ່ເປັນເຈົ້າຂອງປະເທສ ເປັນ ທັມມະດາ. ທ່ານ ດຣ.ໂລເວລ ເອ. ມາຣ໌ຕິນ (**Prof. Lowell A. Martin**) ທີ່ໃຫ້ຫລັກຖານເຣື້ອງນີ້ ສໍາຄັນຍິ່ງ. ຫນັງສືເຣື້ອງ **Lands and Peoples** ໄດ້ກ່າວໄວ້ຢ່າງເປັນທີ່ສົນໃຈວ່າ (1) ປະເທສລາວ ມີຫລາຍຊົນເຜົ່າ ປະສົມປົນເປ ກັນ ແລະຄົນບາງເຜົ່າໃນຈໍານວນນີ້ ຈົນບໍ່ຮູ້ວ່າ ດິນແດນທີ່ພວກ ເຂົາອາສັຍຢູ່ນີ້ ເປັນດິນແດນຂອງຊາຕໃດຊໍ້າ. ເພາະສະນັ້ນ ບັນຫາລາວ ໃນປັຈຈຸບັນແມ່ນບັນຫາ ກ່ຽວກັບການດອ້ຍການສຶກສາ ແລະການສົງຄາມເຊິ່ງເປັນຜົລຮ້າຍຕໍ່ມາ ຮອດປັຈຈຸບັນ.

(2) ພົນທພູມສາສຕຣ ຂອງລາວ

ສມັຍໂບຮານ ຍ້ອນ ດິນແດນລາວ ເປັນພູມປະເທສ ທີ່ເຕັມໄປດ້ວຍພູເຂົາເລົາກາຍາກແກ່ການ ຕິດຕໍ່ປະສານງານ ແລະການສເລ່ຽວັທທະນະທັມ ຣະດັບຊາຕ ຈາກສ່ວນກາງ ໄປຫາທ້ອງຖິ່ນ ຣວມ ທັງການແລກປ່ຽນວັທທະນະທັມກັນເອງ ຣະຫວ່າງຄົນໃນຊາຕ.ດ້ວຍອຸປສັຄດັ່ງກ່າວນີ້ ພວກຊາວລາວ ທີ່ຢູ່ພາຄເຫນືອ ບໍ່ເຄີຍໄດ້ພົບຄົນລາວພາຄໃຕ້ ເປັນປະຈໍາ ເມື່ອໄດ້ພົບຫັນເຂົ້າໂດຍການບັງເອີນ ໄດ້ ຍິນສຽງເວົ້າ ຫລືພົບເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ໃນດ້ານ ວັທທະນະທັມບາງຢ່າງ ເຊ່ັນການນຸ່ງຖື ຫລື ການຢູ່ ການກິນ ກໍ່ຈະຮູ້ເຫັນກັນ ຄືເປັນຄົນຕ່າງຊາຕ ຫລື ຄົນແປກແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ກໍ່ເກີດບໍ່ມີ ຄວາມໄວ້ວາງໃຈເຊິ່ງກັນແລະກັນຂຶ້ນທັນທີ ແລະເຫັນຄື ບໍ່ແມ່ນ "ຄົນພວກໂຕ"

ອີກປະການຶ່ງ ໃນການແຕກແຍກກັນເອງ ຣະຫວ່າງລາວຕໍ່ລາວ ຈົນກາຍເປັນ 3 ລ້ານຊ້າງນັ້ນ ພົລເມືອງລາວໄດ້ຮັບຄວາມບອບຊໍ້າ ຍ້ອນສົງຄາມຍາດແຍ່ງແຂ່ງອໍານາຈກັນເອງ ໃນບັນດາຜູ້ກໍ່ອໍາ ນາຈ ສມັຍນັ້ນ ຈົນພາໃຫ້ເກືອບຈະເປັນຄວາມຮູ້ສຶກ ເຖິງຂັ້ນທີ່ວ່າ ປະເທສລ້ານຊ້າງຈຽງຈັນຫມ ປະ ເທສລ້ານຊ້າງ ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ແລະປະເທສລ້ານຊ້າງນະຄອຣຈໍາປາສັກດ໌ ນັ້ນ ແມ່ນຄົນລະ ຊາຕບໍ່ແມ່ນຄົນລາວດ້ວຍກັນຊໍ້າ.

ຄວາມອ່ອນແອ ໃນຄວາມເຂົ້າໃຈກັນເອງ ຣະຫວ່າງລາວຕໍ່ລາວ ເຊ່ັນນີ້ ກໍ່ເປັນພື້ນຖານທີ່ສໍາຄັນ ທີ່ພາໃຫ້ຊົນເຜົ່ານ້ອຍອື່ນໆ ທີ່ອາສັຍຢູ່ໃນປະເທສນີ້ ຫລືຄົນເຜົ່າໃຫມ່ ທີ່ຫາກໍ່ເຂົ້າມາອາສັຍຢູ່ລາວ ໃນຣ້ອຍກວ່າປີ ຜ່ານມາ ໄດ້ຖືກບີບໃຫ້ນອນຈົມຢູ່ສະພາພດຽວກັນ ຄື ເມື່ອຄົນພວກນັ້ນ ບໍ່ແມ່ນເຜົ່າ ໂຕກໍ່ຖືວ່າ ເປັນຄົນຕ່າງຊາຕ ໄປເລີຍ ບໍ່ຍອມໃຫ້ຄວາມໄວ້ວາງໃຈຕໍ່ກັນແລະກັນ ບໍ່ຍອມຜຸກພັນທ໌ ຮັກ

(1) Grolier Incoporated of Canada ທີ່ຂຽນໃນເຣື້ອງ Lands and Peoples Vol..4 1965 Page 216

ແພງຕໍ່ກັນແລະກັນ ໃນຖານະ ທີ່ຢູ່ຮ່ວມແຜ່ນດິນດຽວກັນ.

ອີກປະການນຶ່ງ ໃນດ້ານພົມສາສຕຣ໌ ສມັຍຜ່ານມາ ຂອງປະເທສລາວ ກໍ່ເປັນບັນຫາສໍາ ຄັນ ທີ່ຈໍາກັດ ບ່ໃຫ້ພົລເມືອງ ລາວ ເກີດມີຄວາມໃກ້ຊິດສນິທສນົມກັນ ຄືກັບຊາຕອື່ນໆ ທີ່ເຂົ້າເປັນ ກັນຢູ່. ຟາກພູເບ້ຍ້ອງນັ້ນ ເປັນບ້ານລາວແມ້ວ (ປະກາສປ່ຽນຊື່ໃຫມ່ ວ່າ ມົ້ງ ປະມານ ປີ 1965) ອີກ ຟາກພູເບ້ຍ້ອງນຶ່ງ ກໍ່ເປັນບ້ານໄທພວນ ແລະ ອີກດ້ານນຶ່ງ ກໍ່ເປັນບ້ານໄທແດງ. ຖ້າບ່ຕັ້ງໃຈໄປຫາ ມາສູ່ກັນແທ້ ຫ້າປີ ຫລື ສິບປີ ກໍ່ບ່ມີທາງ ທີ່ຈະໄດ້ພົບກັນເລີຍ.

ຍິ່ງໃນສມັຍສົງຄາມອິນດູຈີນ ທີ່ສັຕຣູຄອມມູນິຕ໌ທໍາການແບ່ງແຍກປະຊາຊົນ ຍິ່ງມີບັນຫາ ສໍາຣັບຄວາມໄວ້ວາງໃຈຕໍ່ກັນແລະກັນ ຣະຫວ່າງຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ຂອງປະເທສລາວ ແລະຜູ້ນໍາ ຫລືພວກຫົວໜ້າ ຂອງຊາວເຜົ່າໃດ ກໍ່ກໍານົດຂອບເຂຕຄວາມເຊື່ອຖື ຢູ່ສະເພາະແຕ່ໃນໝູ່ຊາວ ເຜົ່າຂອງບ້ານໂຕ ຫລື ພວກທີ່ເວົ້າກັນຮູ້ເຮື້ອງ ຫລື ທີ່ເວົ້າພາສາກັນຮູ້ເຮື້ອງ ນອກຈາກເຜົ່າຕົນ ເອງ ກໍ່ຈະຖືເປັນຄົນອື່ນຫລືເຫັນກັນເປັນຄົນລະຊາຕໄປເລີຍກໍ່ມີ.ນອກຈາກນັ້ນແລ້ວ ໃນສມັຍຫົວ ເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຕ່າງຊາຕ ຄືສມັຍສຍາມ ແລະສມັຍຝຣັ່ງເສສ ຍິ່ງເຫັນມີອຸປສັຄຮ້າຍແຮງ ແກ່ ການຫອ້ມໂຮມກັນຣະຫວ່າງ ຄົນໃນຊາຕຂອງພວກເຮົາ ເພາະໄປຂັດກັບ" ນະໂຍບາຍການແບ່ງ ແຍກເພື່ອປົກຄອງ "ຂອງນັກປົກຄອງຫົວເມືອງຂຶ້ນ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ສໍາຣັບ ສມັຍຫລ້ງນີ້ ລາວເຮົາສາມາຕກ່ເວົ້າເຖິງຄວາມຮັກຊາຕ ຂອງຕົນໄດ້ ກໍ່ແມ່ນ ໃນຕອນທີ່ ທ່ານຊາຣ໌ລ ໂຣເຊຕ໌ (**Charles Rochet**) ຖືກສົ່ງເຂົ້າມາ ເປັນອະທິບໍດີຝ່າຍໂຄສະນາ ການ ປະຈໍາປະເທສລາວ ໃນປີ 1941–43 ທ່ໍ່ນັ້ນ ແຕ່ປານນັ້ນ ທາງອະທິບໍດີຝ່າຍສຶກສາ ຄື ທ່ານ ນົງໄຕ(**Mr.Monteil**) ຂອງຝຣັ່ງເສສ ຍັງບ່ໃຫ້ການສນັບສນຸນແລະເຫັນພ້ອມໃນການສົ່ງເສີມໃຫ້ ຄົນລາວ ຮູ້ຮັກຊາຕ ຂອງຕົນເອງຊ້ໍາ.

ສະນັ້ນ ຈາກຄວາມຈິງ ດັ່ງທີ່ກ່າວມານີ້ ຈົ່ງພາໃຫ້ຊົນຊາຕລາວ ແລະຊົນເຜົ່າມ້ອຍຕ່າງໆ ໃນປະເທສລາວ ເກີດມີຄວາມຫ່ວງເຫີນກັນເອງ ແລະໃນບາງບ່ອນ ກໍ່ຂັດແຍ່ງກັນເອງ ຕ່າງ ບ່ມີຄວາມໄວ້ວາງໃຈ ຫລືມີຊີວິຕກົມກຶມກັນຕ່ໍ່ງມາ ບ່ຄືກັບຊາຕເພື່ອນບ້ານ ອື່ນໆ ທີ່ເຂົ້າໄດ້ມີ ໂອກາສສ້ວ່ງເມືອສ້ວ່ງຕົວ,ສົ່ງເສີມແລະຂຍາຍການສຶກສາແລະວັທທະນະທັມ ຈາກສ່ວນກາງ ໄປຍັງທ້ວ່ງຖິ່ນ ແລະປັບປຸງພົລເມືອງຂອງຊາຕຕົນ ທຸກໆຊົນເຜ່ົາ ໃຫ້ຮັບຮູ້ຄວາມເປັນຊາຕ ແລະຣະບົບການເປັນຢູ່ ທາງສັງຄົມຂອງຊາຕ ເພື່ອຕ່ໍ່ສູ້ດ້ານ້ຶງຄວາມເປັນຊາຕ ແລະພັທທະນາ ບ້ານເກີດເມືອງນອນ ໃຫ້ປະສົພຄວາມຈະເຣີນກ້າວໜ້າຮ່ວມກັນ.

(3) ຄວາມແຕກຕ່າງໃນດ້ານວັທທະນະທັມ

ໃນແຕ່ລະຊາຕ ກໍ່ມີຫລາຍຊົນເຜົ່າ ຄືກັບປະເທສລາວ ຂອງພວກເຮົາ ແລະແຕ່ລະຊົນເຜົ່າ ຄວາມແຕກຕ່າງກັນຣະຫວ່າງ ວັທທະນະທັມ ຂອງແຕ່ລະເຜ່ ໆ ກໍ່ມີຢູ່ ເປັນທັມມະດາ ເຊິ່ງເປັນສິ່ງແນ່ນອນ ຄວາມແຕກຕ່າງທາງວັທທະນະທັມ ຣະຫວ່າງຊົນເຜົ່າ ໃນແຕ່ລະປະະເທສ ກໍ່ຄືເຊັ່ນກັບ ຢູ່ໃນລາວ ກໍ່ເປັນສາເຫຕນຶ່ງ ທີ່ພາໃຫ້ເກີດມີບັນຫາຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ທາງດ້ານແນວຄຶດຈິຕໃຈ ແລະກໍ່ໃຫ້ເກີດມີການຂັດແຍ່ງ ກັນເອງ, ແທ້ຈິງ ກໍ່ຫມາຍຄວາມວ່າ ວັທທະນະທັມ ສ່ວນກາງ ຂອງປະເທສ ແຜ່ຂຍາຍອອກໄປ ບໍ່ທົ່ວເຖິງຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ຂອງປະເທສ ໃນເວລາອັນສົມຄວນ ນັ້ນເອງ.

ເມື່ອສຶກສາເບິ່ງເຫຕຸຜົລນີ້ແລ້ວ ຖ້າບັນດາຊົນເຜົ່າລາວ ບໍ່ຄຶດໃນແງ່ທີ່ເປັນຄວາມຄັບແຄບ ເຫັນແກ່ຕົວເກີນໄປ ກໍ່ຍອມຈະເຂົ້າໃຈແລະເຫັນໃຈຣັຕຖະບາລສ່ວນກາງ ຕາມສົມຄວນ ເພາະນັບແຕ່ປີ 1949 ເປັນຕົ້ນມາ ຫລັງຈາກປະເທສລາວໄດ້ຮັບເອກຣາຊ ຈາກຝຣັ່ງເສສ ມີແຕ່ພຽງ 2 ປີ ປະເທສເຮົາກໍ່ພົບສົງຄາມກາງເມືອງ ເລື້ອຍໆມາ ຕລອດເວລາ 27 ປີ ຈຶ່ງບໍ່ມີເວລາພຽງພໍ ໃນການສ້າງສາພັທທະນາປະເທສຊາຕ ຢ່າງສົບເນື່ອງ ແລະ ຂຍາຍສ່ວນອອກໄປໄດ້ ຢ່າງສະດວກສະບາຍ, ເວລາດຽວກັນ ບໍ່ວ່າແຕ່ຊົນຊາຕລາວ ທໍ່ນັ້ນ ຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ກໍ່ນອນຈົມຢູ່ໃນຄວາມທຸກຍ໌ ຍາກທໍ່ຣະນາມ ອັນເນື່ອງມາຈາກສົງຄາມຮຸກຮານ ຢ່າງຫນັກບໍ່ພັ້ນ,ຈຽດນານຄອມມູນິສຕ໌ ບໍ່ຕ່ໍ່ກວ່າ 60,000 ຄົນ ເຂົ້າຮຸກຮານປະເທສລາວ ດ້ວຍອາວຸທ ທັນສມັຍທຸກໆຢ່າງ ບ້ານແຕກເປັນບ້ານ ເມືອງແຕກເປັນເມືອງ ແລະ ແຂວງ ແຕກເປັນແຂວງ ອົພຍົພ ຫລົບພັຍ ເກີດຂຶ້ນ ຢ່າງສັບສົນວຸ້ນວາຍທີ່ສຸດ,

ເຫຕການນີ້ ແມ່ນຕົ້ນຕໍທີ່ພາໃຫ້ປະເທສເຮົາ ຊຶ່ງດ້ອຍພັທທະນາຢູ່ແລ້ວ ແຕ່ເມື່ອສມັຍຫົວເມືອງຂຶ້ນ ກໍ່ໄດ້ກາຍເປັນດິນແດນທີ່ຕົກຢູ່ໃນເຂດທ່ຣ້ອຍ ສໍາຣັບພົລເມືອງລາວ ຕລອດເວລາທີ່ຜ່ານມາ, ຈະຖົ້ມໂທສໃສ່ຝ່າຍໃດຝ່າຍນຶ່ງ ກໍ່ເສັຽເວລາຄຶດນອກຈາກການຮ່ວມມື ແກ້ໄຂປຽ່ນແປງໃຫ້ດີຂຶ້ນ ຕາມໂອກາສແລະເວລາ ທີ່ພວກເຮົາ ພໍມີສິທສ່ວນ ໃນການຮ່ວມມືກັນແກ້ໄຂ ປຽ່ນແປງ ໂດຍຫລັກການ ອັນເຫມາະສົມ ແລະຊອບທັມ.

ສະນັ້ນ ການທີ່ວັທທະນະທັມສ່ວນກາງ ບໍ່ສາມາຕຂຍາຍຕົວອອກໄດ້ ຍ້ອນມີສາເຫຕ ນາ

ຈາກເສິກສ້າງຄວາມ ຫລືເຫຕຸອື່ນໃດ ກ່ຕາມ ກ່ເປັນຈຸດອ່ອນ ທີ່ພາໃຫ້ພົລເມືອງລາວເຜົ່າຕ່າງໆ ໃນ ປະເທສ ບ່ອາຈສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະເກີດຄວາມຮັກແພງກັນກືນກັນເອງ ໃນນາມເຄືອຍາຕ ເຊື້ອຊາຕດຽວກັນ ຄືກັບໃນປະເທສອື່ນໆ ທີ່ຂາເຈົ້າມີເງື່ອນໄຂດີກ່ວາພວກເຮົາ.

(4) ກົລອຸບາຍຕ່າງຊາຕ ທີ່ສ້າງຄວາມອ່ອນແອພາຍໃນ

ຈາກນະໂຍບາຍການແບ່ງແຍກເພື່ອປົກຄອງ ສມັຍຫ້ວເມືອງຂຶ້ນ ບ່ວ່າ ແຕ່ສມັຍສຍາມ ຈົນມາຮອດສມັຍຝຣັ່ງເສສ ກ່ນັບວ່າ ຍາວນານຫລາຍສົມຄວນ ຢ່າງນ້ອຍ ແມ່ນ 4–5 ຊົ່ວຄົນໃນ ຖານະທີ່ຄົນຢູ່ໃນດົນແດນ ປະເທສດຽວກັນ ທີ່ ຖືກເລ່ຫ໌ ກົລ ຂອງຕ່າງຊາຕ ບ່ໃຫ້ສາມາຕຖ່ທ້ອນ ໂຮມ ເປັນເຊື້ອຊາຕຫລືເຄືອຍາຕສາຍດຽວກັນໄດ້. ຊົນຊາຕລາວ ບັນດາເຜົ່າຕ່າງໆໃນສະພາພຫ້ວ ເມືອງຂຶ້ນ ຂອງຕ່າງຊາຕ ສ່ຳຣັບ ພວກທີ່ເຫລືອ ຈາກການຖືກຂັບໄລ່ ລົງໄປເປັນທາສ ຢູ່ສຍາມ ແລ້ວ ເກືອບຈະບ່ເຄີຍສ່ຳນຶກຮູ້ເລີຍວ່າ ພວກຕົນເອງ ເປັນຊາຕຫຽ ? ແລະອາສັຍຢູ່ປະເທສ ໃດ? ແລະມີການພົວພັນທ່ຊາຕາກັນ ຢູ່ກັບດົນແດນປະເທສນີ້ ໃນຮູບໃດ ? ຮູ້ພຽງແຕ່ວ່າ ຕົນອາ ສັຍຢູ່ໃນດົນແດນບ່ອນນ່ຶງ ເພື່ອອາສັຍທ່ຳມາຫາລ້ຽງຊົີພ ຂ່ພຽງການຢູ່ລອດປອດພັຍ ສ່ຳຣັບຊົີວິຕ ຕົນເອງ ແລະລູກເມັຽຍາຕພີ່ນ້ອງທ່ນັ້ນ ກ່ເປັນພ່ໃຈແລ້ວ ເພາະເວລາ 115 ປີ ຢູ່ໃນກ່ຳມືໄທຍ໌ແລະ ຕ່ມາອີກ 60 ປີ ໃນກ່ຳມືຂອງຝຣັ່ງເສສ ຖ້າຈະເວົ້າເຖິງວຽກບ້ານວຽກເມືອງຫລືເວົ້າເຖິງຄວາມບ່ເປັນທັມ ໃນທາງສັງຄົມແລ້ວ ກ່ຈະຖືກນັກປົກຄອງຫ້ວເມືອງຂຶ້ນ ຫາວ່າ ເປັນຂະບົດຄົດລ້ຽວ ກ່ຈະຖືກຜາບໃນທັນທີ ແຕ່ປານນັ້ນ ຢູ່ໃນບ່ຣິເວນເຂຕຕ່າງໆ ຂອງລາວ ກ່ຍັງໄດ້ມີການລຸກຂຶ້ນຕ່ສູ້ ທາງການເມືອງຫລາຍຄັ້ງ ໂດຍໃຊ້ກ່ຳລັງທະຫານໂດຍມາໃນຮູບ"ເຈ້ົາມັກບຸນ" ຫລືພຣະຍາທັມ ເຊ້ນ ຂະບວນກູ້ຊາຕ (ຂະບົດ) ຂອງຊຽງແກ້ວ ບ້ານນາໂອ (1790–1791) ຂະບົດພຣະສາ ຂຽດ ໂວ້ (1814–1819) ກຸ່ມຂະບົດຂອງ ພຣະຄຣູນຽມ(1861–62) ຂະບົດບາໃຈ (ເຈ້ົາຟ້າບາໃຈ) 1875 ຂະບົດຂ້າເມືອງເປີນ 1880 ຂ້າເມືອງໝັດສິບສອງຈຸໄທ ແລະຊ່ຳໃຕ້ 1879, ອ້າຍ່ແກ້ວກົມມະດ່ຳ ໃຊ້ເວລາ 27 ປີ (1910–1937) ຈ່ຶງຖືກຂ້າຫລວງສາຣະວັນ ຊ່ື ໂດເປລ(Mr.Dauplay)ຜາບລົງໄດ້.

ທາງພາຄອີສານ ຂອງໄທຍ໌ ກ່ໄດ້ມີການຂະບົດຕ່ສູ້ກັບທາງການສຍາມ ໃນຮູບການກູ້ຊາຕ ຂຶ້ນ ເຖິງ 24 ເທ່ື ເຊ່ິງໄທຍ໌ປຽ່ນເອ້ີນໄປວ່າ ຂະບົດຜີບຸນ ຫລືເຈ້ົາມັກບຸນ (1) ຄືຢູ່ເຂຕອຸບົລຣາຊ ທານີ ມີ 5 ຄັ້ງ, ເກີດຢູ່ເຂຕນະຄອຣຣາຊສີມາ 3 ຄັ້ງ, ເກີດຢູ່ໃນເຂຕ ມະຫາສາຣະຄາມ 3 ຄັ້ງ, ເກີດຢູ່ໃນເຂຕສຸຣິນທ໌ 2 ຄັ້ງ ແລະທີ່ເຂຕຊັຍພູມ,ຂອນແກ່ນ,ຫນອງຄາຍ,ສາກົລນະຄອຣແລະກາ ລະສິນທຸ໌ ອີກ 1 ຄັ້ງ ສະເພາະທີ່ຮ້າຍແຮງ ກ່ຄືຂະບວນກູ້ຊາຕລາວ ຂອງ ພຣະອາຈາຣຍ໌ບຸນມາ

(1) ນາງສາຍພິນ ແກ້ວງາມປະເສິຕຖ໌"ການເມືອງໃນອະນຸສາວະຣີຍ໌ ທ້າວສຸຣະນາຣີ "ປີ 1995 ໜ້າ 529-555

ຈະຕຸຣັສ ບ້ານໜອງໝາກແກ້ວ ແຂວງເລີຍ ແລະ ຂອງອົງຄ໌ໝັ້ນ ທີ່ແຂວງອຸບົລຣາຊທານີ ໃນປີ ຄ.ສ.1902 ເຊິ່ງມີກຳລັງຮ່ວມມືກັນ ເຖິງ 1500 ຄົນ.

ຈາກການລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ້ ໂດຍປາສຈາກແຜນການເມືອງ ແລະການນຳພາອັນສລາດ ແລະທ່າ ການຕໍ່ຕ້ານ ກຳລັງຂອງຣັຕຖະບາລ ທີ່ສລາດເໜືອກວ່າ, ມີນະໂຍບາຍປະຕິບັຕທາງການເມືອງ ທີ່ສລາດເໜືອກວ່າ ຈຶ່ງຖືກກຳຈັດຫລາຍເທື່ອ ຈົນເກີດຄວາມເຂັດຫລາບ ເຊິ່ງເປັນສິ່ງນຶ່ງ ທີ່ພາ ໃຫປະຊາຊົນລາວ ເກີດມີນິສັຍ ເສັຽ ຄືກາຍເປັນຄົນມີແນວຄຶດລັງເລໃຈ ຫລື ມັກບໍ່ມີຄວາມແນ່ ໃຈ ໃນຊາຕາກັມຂອງຊາຕຕົນເອງ ແລະບໍ່ຍາກຈະເຊື່ອໝັ້ນ ຕໍ່ການນຳພາ ຂອງຊາຕຕົນ ຫລື ຂອງຫົວໜ້າ ຫລືຂອງຜູນຳຂອງ ພວກຕົນເອງ ຫລາຍທ່ີໃດ. ສະນັ້ນ ເມ່ືອເວ້ົາ ເຮ້ືອງການຕ່ໍສູ ເພ່ືອຊາຕ ແລ້ວ ພວກຂາເຈ້ົາມັກຈະຖ້ີມເຮ້ືອງອອກໄປຈາກຕົນເອງ ຢູ່ສເມີ. ໃນຈິຕໃຈ ຂອງພ້ີລ ເມ້ືອງລາວ ຈ່ຶງເປັນຄອຍແຕ່ ງ່ຽງຫູຟັງ ຄຶດຫາຄວາມຝັນແບບຜິດໆທ່ີວ່າ ໃນວັນນ່ຶງຂ້ຽງໜ້າ ເທພເຈ້ົາ ຈະມາຊ່ວຍ ເຫລ້ືອຊາຕບ້ານເມ້ືອງຂອງຕົນ ໃຫ້ພຸ່ງພົ້ນຮຸ່ງເຮ້ືອງຂ້ຶນມາເອງ ພວກຂາ ເຈ້ົາຈະຄຶດເຖ່ິງນິທານ ເກ່ົາແກ່ປະຣໍາປະຣາ ເຊ່ິງຜູ້ເຖ້ົາຜູ້ແກ່ ອາຈສ້ຶາງໃຫ້ມ່ີເຮ້ືອງ ເຮ້ັດໃຫ້ເກ່ີດ ຄວາມຫວ້ັງສ່ໍາຣັບປະຊາຊົນ ຫລ້ືອນຸຊົນ ເຊ່ັນເຮ້ືອງພຣະຍາທັມມ່ິກະຣາຊ ເຮ້ືອງຜູ້ມ່ີບຸນ ແລະ ອ່ືນໆ ເພ່ືອປະໂລມໃຈ ຜູ້ທ່ີເຝ້ົາຫາອ່ິສຣະເສຣ່ິ ຂອງແຜ່ນດ່ິນ ມາຕລອດແລ້ວ ຂາເຈ້ົາກ່ໍຝັນໄປເຖ່ິງ ຄວາມເກ້ັງກ້ໍາສາມາຕຖ໌ ຂອງບັຣພະບຸຣຸສ ໃນສມັຍສ້ຶາຄວາມຕ່ໍຕ້ານສຍາມ ເຊ່ັນ ຝັນເຖ່ິງຄວາມ ເກ້ັງກ້ໍາສາມາຕຖ໌ ແລະວ່ິຣະກັມອັນປະເສ່ິຕຖ໌ ຂອງສົມເດ້ັຈພຣະເຈ້ົາອະນຸ ທ່ີນ່ໍາພາຕ່ໍສູ້ກູ້ຊາຕ ຈາກສຍາມ ຈົນສ້ຽງພຣະຊ່ິວ ຍອ້ັນຖ້ືກຈັບຕ້ົວໄດ້ ໄທຍ ຈ່ຶງນ່ໍາໄປຂ້ັງທ່ໍຣະມານ, ພວກຂາ ເຈ້ົາ ກ່ໍຝັນເຖ່ິງຄວາມເກ້ັງກ້ໍາ ສາມາຕຖ໌ຂອງເຈ້ົາຣາຊວ້ົງສ໌ ໃນການເຮ້ັດສ້ຶາຄວາມຕ່ໍສູ້ກັບສຍາມ ເຊ່ັນຄ່ໍາເວ້ົາທ່ີວ່ໍ

> ບ້ົາເຈ້ົາບ້ົາ ປ້ົາຣາຊວ້ົງສ໌ ຂ້ົາວຽງຈັນທ໌ ຣາຊວ້ົງສ໌ ເປັນເຈ້ົາ ເຫັນວ່ໍາ ວຽງຈັນທ໌ເສ້ົາ ສ້ົາວເອ້ັຍ ຢ່ໍາຟ້ົາວ່ໍາ ມັນຊ່ິໂປ້ບ້ົາດຫລ້ົາ ຫມ້ົາກແຕ້ົາຊ້ົາງມ່ວຍປ້ົາຍ ฯลฯ

ແລະດ້ວຍຄວາມຄຶດແຄ້ນ ທ່ີຂ້ັງຢູ່ໃນຄວາມຝັນເສ້ົາເຊ່ິງ ຂອງຊ່ົນຊາຕລາວ ກ່ໍມາລ້ົງເອ້ັຍ ແບບບ່ໍຄ່ອຍມ່ີຄວາມ ແນ່ໃຈ ສ້ຳຣັບອະນາຄ໌ຕບ້ານເມ້ືອງຂອງຕົນເອງ ໃນເມ່ືອຄຶດເຖ່ິງນິທານຂອງພຣະຍາສ່ີໂຄຕ ເຊ່ິງເປັນນິທານທ່ີເລ່ືອມ ລອຍ ໄຮ້ສາຣະ ຫລາຍທ່ີສຸດ ເຊ່ິງໄດ້ກ່ໍ່ອເຖ່ິງ ຄ່ໍາປ່ອ້ຍເອຣ (ສາບແຊ່ງ) ຂອງພຣະຍາສ່ີໂຄຕ ທ່ີກ່ໍ່ອກັນວ່ໍາ ໃຫ້ອ່ຽງ ຈັນທ໌ ມັນຈະເຮ່ີນ ທ່ໍ່ກັບ ຊ້ົາງພັບ ຫູ ງແລບ ລ້ີນ ເປ້ັນຕ້ົນ.ແນວຄຶດຈ່ິຕໃຈ ທ່ີມ່ີຢູ່ເຊ່ັນນ້ີ ບອກເຖ່ິງຄວາມຮູ້ສ່ຶກໄຝ່ ຝັນເຖ່ິງອະນາຄ໌ຕ ຂອງຊາຕບ້ານເມ້ືອງ ຂອງພ້ີລເມ້ືອງລາວ ທຸກຄົນ ດ້ວຍຄວາມເປ້ັນຫ່ວ່ງ ແລະສ້ັບສົນອຸ້ນອາຍໃຈທ່ີ ສຸດ, ມ່ີແຕ່ຄວາມຢ້ານກົວ ແລະບ່ໍ່ມ່ີຈ້ັນແນ່ໃຈບ່ໍ່ກ້ໍາເພ່ິງການຕ້ັດສ່ິນໃຈຂອງຕົນເອງ ແລະກ່ໍ່ບ່ໍ່ແນມເຫ້ັນທາງອອກ ອ້ັນ ແຈ່ມແຈ້ງ ວ່ໍ ພວກຕົນສ່ິນຄວນເຮ້ັດແນວໃດແທ້ ? ເພາະສະນ້ັນ ເມ່ືອມ່ີຜູ່ໃດ ຫາເຮ້ືອງມາເວ້ົາເຖ່ິງເຈ້ົາມ້ັກບຸນ ຫລ

ພຣະຍາທັມ ຢູ່ບ່ອນໃດ ຄົນລາວຈະຕື່ນໂຕ ແລະງ່ຽງຫູຟັງ ຢ່າງເອົາໃຈໃສ່ ເພາະຄວາມຝັນທີ່ມີຢູ່ ເພື່ອຢາກເຫັນອະນາຄົຕຂອງປະເທສຊາຕຕົນ ຖືກຄ້ຳປະກັນ ໃຫ້ຊີວິຕຕົນ ແລະເພື່ອນຮ່ວມຊາຕ ໄດ້ພົ້ນຈາກການຖືກຂົ່ມເຫັ່ງ ຂອງຊາວຕ່າງຊາຕ (ເພາະຖ້າຈະຄຶດຕໍ່ສູ້ເອົາເອງ ກໍ່ ກົວອິທທິພົລ ຢ່ານບໍ່ຊນະ ຄົນບ່ການຮຕສູ້ສມຍກ່ອນໆ ຫມນ່າຫລ່ຽຄ່ຽ ນ່ນເອງ)

ເມື່ອກ່າວເຖິງຄວາມຮູ້ສຶກ ຂອງຄົນລາວເຊ້ນນີ້ ສ່ຳຣັບຊົນເຜົ່າຢູ່ລາວ ກໍ່ບ່ໄດ້ມີແຕກຕ່າງກັນເລີຍ ພວກຂາເຈົ້າຝັນເຖິງອິສຣະເສຣີ ຂອງແຜ່ນດິນ ຢູ່ຕ່ານຫົວພູ ບ່ອນທີ່ພວກຕົນຕັ້ງຊີວິຕຢູ່ ຄຶດຢູ່ເທິງຫົວພູ ຂອງໃຜຂອງມັນ ໂດຍເຜົ່າໃຜເຜົ່າມັນ.ຍ້ນວ່າ ອ່ຳນາຈການປົກຄອງ ສ່ວນກ່ຽ ວ່ຽງເປົ່ຽ ບ່ມີຕົວຕົນ ພ່ຽໃຫ້ພວກເຂົ່ຽ ຄຶດເຖິງອິສຣະເສຣີຂອງເຜົ່າຕົນເອງຫລາຍກ່ວ່ຽ ທີ່ຈະຄຶດເຖິງຄວາມເປັນເອກຣາຊ ແຫ່ງຊາຕລາວ ແລະເອກພາພ ຂອງ ສ່ວນໂຮມ ໃນຣະດັບທ້ວ ປະເທສ.

ພ້ອມກັນນັ້ນ ໃນເມື່ອພວກຊາວຕ່ຽເວ້ນຕົກ ເຂົ້ຽມ່ຽຄຸມປະເທສລາວ ແທນສ່ຽມແລ້ວ, ແນວຄຶດຂອງຊາຕ ຜູ້ມີຄວາມສລ່ຽດສູ່ງກວ່ຽ ຈ່ຽງຫນຸນ ແຍກແນວ ຄຶດຂອງພົລເມ່ຽງລາວ ໃຫ້ເໜ້ຽ ຕ່ຽຮ້ນແຮ່ງຂຶ້ນ ແລະກໍ່ຫນຸນໄປຕ່ານແນວຄຶດຊາວຕ່ຽເວ້ນຕົກ ຫລາຍກ່ວ່ຽທີ່ຈະໜຸນເຂົ້ຽໃນ ຈຸດ ຄ່ຽກຄວາມເປັນຊາຕລາວ ອ້ນດ່ຽວກັນ. ອ່ກປະການນ່ຶ່ງ ພວກຊາວຕ່ຽເວ້ນຕົກຫລາຍຊາຕ ທ່ີເຂົ້ຽມ່ຽຄຸມອິທທິພົລ ຢູ່ໃນປະເທສຕ່ຽເວ້ນອອກ ໃນປ່ຽງສມ້ຍທ້ວເມ່ຽງຂຶ້ນນ້ນ ພວກຂາເຈົ້ຽ ນ່ຽມນ່ຽເອ່ຽສ່ຽສນ່ຽປະຈ່ຽຊາຕຂອງພວກຕົນ ເຂົ້ຽມ່ຽແຂ່ຽງແລະເຜ່ຽແຜ່ຫ້ນໂຮມເອ່ຽປະຊ່ຽ ຊົນ ໃນດິນແດນທ່ີພວກຕົນເຂົ້ຽຍຶດຄອງ ໃຫ້ເຂົ້ຽຣິຕສ່ຽສນ່ຽນ່ຽພວກເຂົ່ຽເປັນຈຸດຫນ້ກ ພ້ອມກ້ບ ນະໂຍບ່ຽຍ່ລ່ຽທ້ວເມ່ຽງຂຶ້ນ ຂອງຕົນ, ເມ່ຶອປ່ຣ໌ຕຸເກສ ເຂົ້ຽສຣິລ້ງກ່ຽ, ອ້ງກ່ລ່ສ ເຂົ້ຽຄຸມອິນເດ້ຽ ແລະພະມ່ຽ, ຝຣ່ຳ່ເສສ ເຂົ້ຽເມ່ຽງເຫ່ວ ແລະໂກ່ແຊ່ຽຊົນ,ຕ່ຽ່ແກ່ຽ,ເນ່ເທ່ຣ໌ແລນ໌ ເຂົ້ຽອ່ນໂດ ເນ່ເຊ້ຽ ແລະ ຝຣ່ຳ່ເສສ ເຂົ້ຽລາວ ແລະຂເມຣ, ວ່ທ່ກ່ຽຣທ່ີພວກຂາເຈົ້ຽ ດ່ຽເນ່ນນະໂຍບ່ຽຍ ເໜ່ືອນ່ຽກ້ນ ກໍ່ຄ່ ແຜ່ສ່ຽສນ່ຽຂອງຊ່ຽຕ່ຕົນ ນ່ຽສ່ປະເທສທ້ວເມ່ຽງຂຶ້ນ ເພ່ຶອດ່ຽງເອ່ຽພົລເມ່ຽງ ຂອງປະເທສນ້ນ ໃຫ້ເຂົ້ຽຣິຕສ່ຽສນ່ຽນ່ຽພວກຕົນ ຢ່ຽງເປັນຈ່ຽງເປັນຈ້ຽ ເພ່ຶອແຍກແນວຄຶດປະ ຊ່ຽຊົນ ເຂົ້ຽຮ້ບໃຊ້ລ້ທທ່ິທ້ວເມ່ຽງຂຶ້ນ.

ຢູ່ໃນປະເທສລາວ ໃນເມ່ຶອພົລເມ່ຽງສ່ວນໃຫ່ຽ ນ້ບຖ່ືສ່ຽສນ່ຽພຸທ ເປັນຫລ້ກ ແລະຖ່ືເປັນ ສ່ຽສນ່ຽປະຈ່ຽຊ່ຽຕຂອງຕົນ ເຊ່ນ້ນນ້ນ, ພວກບ່ຽທຫລ່ຽ ບ່ສ່ຽມ່ຽຕຖ່ຽຈະເຜ່ຽແຜ່ສ່ຽສນ່ຽປະ ຈ່ຽຊ່ຽຕຂອງຕົນໄດ້ສະດ່ວກ ກໍ່ພ່ຽກ້ນນ່ຽງຫນ້ຽດ່ຽເນ່ນແຜ ດ່ຽງເອ່ຽຊົນເຜ່ຽຕ່ຽ່ຽ ເຂົ້ຽຣິຕ ສ່ຽສນ່ຽຂອງພວກຕົນ ເປັນກ່ຽຣທ່ຽ່ວ່ນພ່ຶຊ ແຫ່ງຄວ່ນແຕກແຍກ ທ່ຽ່ວ້ທທະນະທ້ນ ພ່ຽຍ

ໃນປະເທສຫົວເມືອງຂຶ້ນ ທີ່ຕົນເຂົ້າຍຶດຄອງ ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ, ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ຣະຫວ່າງຊົນເຜົ່າຕາ ມິລ ກັບຊາວສິງຫົລ ຢູ່ສຣີລັງກາ, ເຜົ່າກະຣຽ ກະສິ່ນ ລະວ້ ກັບຊາວພະມ້າ ເປັນຕົ້ນ ທີ່ເຮັດ ສົງຄາມ ຕໍ່ສູ້ກັນມາ ຈົນຮອດປັຈຈຸບັນ ກໍ່ເນື່ອງມາຈາກພິສຮ້ຍ ຂອງລັທທິລ່າຫົວເມືອງຂຶ້ນ ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວນັ້ນເອງ.

ແລະ ຢູ່ໃນປະເທສລາວ ພວກບາທຫລວງ ໄດ້ພລິຕຕົວອັກສອຣ ໃຫ້ແກ່ຄົນເຜົ່າຕ່າງໆ ແທນ ທີ່ຈະຊ່ອຍສົ່ງເສີມພາສາຊາຕລາວ ທີ່ເປັນພາສາກາງ ການປະດິຕຕົວອັກສອຣນີ້ ມີເຜົ່າມົ້ງ ແລະຂະມຸ ຄົງຫມາຍເຖິງຄວາມສະດວກ ໃນການຮຽນພຣະຄັມພີຣ໌ຂອງເຂົາ ຜາກົຕວ່າຣັຕ ຖະບາລລາວ ສມັຍນັ້ນ ກໍ່ເຄີຍມີການທັກທ້ວງ, ແຕ່ກໍ່ທັກທ້ວງລ້ ບໍ່ມີນາຕການແກ້ໄຂ ໃດໆ.

ແທ້ຈິງ ໃນເມື່ອລັທທະນະທັມສ່ວນກາງ ເພີຍແຜ່ໄປ ບໍ່ເຖິງປະຊາຊົນບັນດາເຜົ່າຕ່າງໆ ປ່ອຍໃຫ້ລັທທະນະທັມ ຂອງເຜົ່າໃຜເຜົ່າລາວ ຂຍາຍຄວບຄຸມພື້ນຖານສັງຄົມ ທົ່ວໆໄປ ບັນຫາ ພາຍໃນຍ່ອມມີຂຶ້ນໄປສເມີ ເຊິ່ງແນ່ນອນ ຍ່ອມອັນເປັນອຸປສັຄ ຕໍ່ການປົກຄອງສ່ວນໃຫຽ່ ບໍ່ ຫລາຍກໍ່ນ້ອຍ ເຊິ່ງຣັຕຖະບາລທຸກປະເທສ ກໍ່ບໍ່ຕ້ອງການໃຫ້ມີຂຶ້ນ.

ຈາກນະໂຍບາຍ ສມັຍຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຄືນະໂຍບາຍແບ່ງແຍກເພື່ອປົກຄອງ ຈົນພາໃຫ້ສັງ ຄົມລາວ ເກີດຄວາມກະແຈກກະຈາຍ ຢ່າງເຕັມທີ, ຄັນສມັຍຕໍ່ມາ ພວກຄອມມູນິສຕ໌ ກໍ່ໄດ້ ອາສັຍຫລັກການເດີມ ດັ່ງທີ່ເຄີຍປະຕິບັຕມາ ໃນທຸກໆປະເທສ ທີ່ປົກຄອງໂດຍລັທທິນີ້ ແລະ ເປັນການແບ່ງແຍກທີ່ຮ້າຍແຮງທີ່ສຸດ ຄືແຍກພົລເມືອງໃຫ້ເປັນເຜົ່າໃຜເຜົ່າມັນ ແລະກ່ມໃຜ ກຸ່ມມັນ ເພື່ອກະຈາຍຕົວ ເຂົ້າໃຕ້ການຄວບຄຸມຂອງກຸ່ມຜເດັດການ ຂອງລັທທິພັຄຽວ ຊຶ່ມ່ າ ໄດ້ສະດວກ ແລະເມື່ອລັທທິນີ້ ເຂົ້າຍຶດຄອງປະເທສລາວ ກໍ່ນ່ າໃຊ້ຣະບົບດຽວກັນ ຄືແບ່ງແຍກ ຊົນເຜົ່າລາວ ອອກເປັນສ່ວນຍ່ອຍໆ ແມ່ນສຽງປາກ ຫລືເຄື່ອງນຸ່ງຖື ຈະແຕກຕ່າງກັນພຽງ ເລັກໆນ້ອຍໆ ໃນບັນດາຊົນຊາຕລາວ ກໍ່ຖືກແບ່ງອອກໄປຈົນກາຍເປັນ 68 ຊົນເຜົ່າ ແລ້ ຍັງ ນາແບ່ງຣວມຕື່ມອີກ ເປັນ 3 ຊົນຊາຕ. ສ່ າຣັບ ການແບ່ງແຍກນັ້ນ ບາງ ຄັ້ງກໍ່ຖືກ ກັບຈິຕໃຈ ແລະຈຸດປະສົງຄ໌ຂອງຊົນເຜົ່າ ຕ່າງໆຄືກັນ ເພື່ອຕົນຈະໄດ້ມີສ່ວນ ສ້າງອ ຳນາຈການຕ່ ລອງ ກັນເອງ ໃນຕ່ ຫນ້ າພັຄຄອມມູນິສຕ໌ເພື່ ອຄວາມເປັ ນ" ຕົວດີຕົວເດັ່ ນ"ຕາມແຜນຂອງເຂົ າ.

ແຕ່ ໃນດ້ ານຫລັກການປົກຄອງປະເທສ ສ ່ າຣັບໂລກເສຣີແລ ້ ວ ຍ ້ ອນວ ່ າບ ່ ມີການໃຊ ້ ອ ຳ ນາຈ ຜເດັ ຈການ ສະນັ ້ ນ ການແບ ່ ງແຍກນັ ້ ນ ຈະເປັ ນການສ ້ າງຄວາມບ ່ ເຂ ້ າໃຈກັ ນ ຣະຫວ ່ າງຄົ ນ ໃນປະເທສດຽວກັ ນ ຢ ່ າງບ ່ ມີ ປ ໂຍຊ ນ ์ ນອກຈາກແນວຄ ຶ ດແບບຂະບົ ດ.

(3) ອາຣະຍະທັມແລະຄວາມເຊື່ອກ ຂອງຊົນຊາຕລາວ

ນັບແຕ່ສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ເປັນຕົ້ນມາ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ລາວ ຢັ້ງຢືນວ່າ ເປັນຍຸຄແຫ່ງກາຣປະຕິວັຕຢື້ນຢູໃໝ່ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ແຕ່ກາຣປະຕິວັຕໃນ ສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ບໍ່ເປັນແບບກາຣປະຕິວັຕລັກສນະທຳລາຍ ພຣະອົງຄ໌ເປັນນັກ ຕໍ່ສູ ເພື່ອສືບຕໍ່ຍຸຄສມັຍ ແລະຟື້ນຟູຊາຕບ້ານເມືອງ ໃຫ້ກ້າວຫນ້າໄປອີກຂັ້ນໃໝ ຈິ່ງກ໋ວ່າເປັນ ຍຸຄໃໝ່ແຫ່ງປະເທສລ້ານຊ້າງ ຫລືທີ່ເອີ້ນວ່າ "ອານາຈັກຣ໌ຊຽງດົງຊຽງທອງ" ໃນສມັຍນັ້ນ, ພວກເຮົາຕ້ັງຕົ້ນ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງຊາຕ ເລີ້ມມາຈາກສມັຍ ຂອງພຣະອົງຄ໌ນີ້ເອງ ເຊິ່ງ ເປັນຍຸຄຂອງປະວັຕິສາສຕຣ໌ທີ່ມີຄວາມຈະແຈ້ງ ສຳຣັບຊົນຊາຕລາວ ຈົນມາຣອດສມັຍປັຈ ຈຸບັນ ນີ້ເອງ.

ຫລັງຈາກນຳເອົາພຣະພຸທທະສາສນາເຂ້ົ້າມາປະດິສການ ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງແລ້ວ ທຸກໆສິ່ງຢ່າງ ໃນດ້ານກາຣເມືອງ ກາຣປົກຄອງ, ດ້ານເສຕກະກິຈແລະສັງຄົມ ວັທທະນະທັມ ຕ່າງກໍ່ມີກາຣປະຕິວັຕຟື້ນຟູຂຶ້ນ ແລະ ເບ່ັງບານຂຶ້ນໄປພ້ອມໆກັນ. ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ລາວ ໃນຍຸຄຫລັງຕ່ໍໆມາ ໄດ້ຮັບຟື້ນການອັນດີ ດຳເນີນແຜນບໍຣິຫາຣປະເທສຊາຕບ້ານເມືອງ ຢ່າງ ເປັນຫລັກເປັນແຫລ່ງມາຕລອດ.

(1) ກ່ຽວກັບອັນມະກັມ ແລະ ຄວາມຮູ້ວິຊາການຂອງລາວ

****

ຣາຊອານາຈັກຣ໌ລາວ ຍຸຄຊຽງດົງຊຽງທອງ ນັບແຕ່ ປີ ຄ.ສ. 739 ຈົນເຖິງຍຸຄສມັຍຫລວງ ພຣະບາງຕອນຕົ້ນເລີ້ມແຕ່ປີ 1353 ເຊິ່ງພາຍຫລັງສືບມາ ວັທທະນະທັມຂອງຊາຕລາວແມ່ນ ປະຕິບັຕ ສືບມາຈາກອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໂດຍມີການປະຕິຮູບປ່ຽນແປງ ໃຫ້ດີຂຶ້ນ ຕາມລໍາ ດັບ ແລະສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມເອງ ກໍ່ໄດ້ຊົງກ່ຽວທອດເອົາວັທທະນະທັມ ຈາກອະດີຕມາ ບໍ່ໄດ້ຕັດຂາດແລະ ບໍ່ມີລຶບບໍ່ມີທໍ່າລາຍ, ພຣະອົງຄ໌ ໃນຫລາຍໆແຫ່ງແລະຫລາຍເຫຕຸການ ກໍ່ ມັກຈະປະກາສ ເອົາຄໍາສັ່ງສອນ ຂອງເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ ຫລື ພຣະຍາສຸວັນນະຄໍາຜົງ (ພຣະ ເຈົ້າປູ່) ມາປະຕິບັຕເປັນຕົວຢ່າງ ດັ່ງຄໍາປະກາສໃນຕອນນຶ່ງ ກ່າວໄວ້ວ່າ (1)

" .... ອັນວ່າ ໃຫ້ລຽງຟ້າ ລຽງແຖນ ປູ່ເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ ຫາກໄດ້ສັ່ງໄວ້ ໃຫ້ຮູ້ຈັກ ຫົວໃຈເຈົ້າຂຸນທ້າວນອນ ອັນຢູ່ໃນແຜ່ນດິນ ເມືອງລ້ານຊ້າງ ພູ່ຂີ້ ແລະພູ່ຄົດ ຈາກເຈົ້າ ແຜ່ນດິນ ຫັ້ນແລ ປູ່ເຮົາ ເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ ສັ່ງໄວ້ສືບໆມາ ດັ່ງນີ້ແລ.... ฯลฯ

ການສືບຕ່ຍຸຄສມັຍ ແມ່ນການສືບເນື່ອງຄວາມວິວັທນ໌ ທາງສັງຄົມ ແລະການປົກຄອງ ຕລອດແນວຄຶດຈິຕໃຈ ຣວມທັ້ງຄວາມກ້າວໜ້າທາງດ້ານວັຕຖຸ ແລະອື່ນໆ ຖືວ່າ ເປັນ ເງື່ອນໄຂ ແລະພື້ນຖານສໍາຄັນ ຂອງອະນາຄົຕ ຂອງຊາຕ. ສະນັ້ນ ການຍຶດອໍ່ານາຈການ ປົກຄອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ ຈຶ່ງໄດ້ກາຍມາ ເປັນຄວາມຫວັງໃໝ່ ຂອງບ້ານເມືອງ ແລະຂອງປະຊາຊົນ ດ້ວຍເຫຕນີ້ ຍຸຄສມັຍຂອງ ພະຣອົງຄ໌ ຈຶ່ງໄດ້ຖືກຕ້ອນຮັບ ຈາກປວງຊົນລາວ ໃນສມັຍນັ້ນ ເປັນຢ່າງດີ ໂດຍບໍ່ມີການ ຕ່ໍຕ້ານຂັດຂວາງໃດໆ. ການກໍ່ເກີດຂຶ້ນ ຂອງຄວາມຮຸ່ງເຮືອງສີວິໄລຍ໌ ແລະຄວາມຮູ້ວິ ຊາການ ແລະການຂີດຂຽນ ກໍ່ເລີ້ມແນມເຫັນເປັນຕົວຕົນຂຶ້ນ ຈາກຍຸຄສມັຍນີ້ເອງ.

ໃນສມັຍຫລວງພຣະບາງຕອນຕົ້ນ ມາຣອດສມັຍພຣະຍາຫລ້ໍາແສນໄຕຣ ພຸຈະນາຖ ເປັນຕົ້ນ ມາ ອັນເປັນຍຸຄຟື້ນຟູໃໝ່ ຫລ້ງສ້າງຄວາມຮຸກຮ້ານ ຂອງວຽດນາມ ໃນປີ 1478 ຖືວ່າ ເປັນການ ເລີ້ມ ຕົ້ນອີກຄັ້ງນຶ່ງ ປະເທສລາວ ຂອງພວກເຮົາ ໄດ້ຮັບຄວາມຈະເຣີນສູງສຸດໃນທາງສິລປະວັທທະນະ ທັມ ແລະການຂີດຂຽນຄັມພີຣ໌ພຸທທະສາສນາ ແລະຕໍ່ານານວິຊາການ ພາກິຕຂຶ້ນ ຢ່າງແຜ່ຫລາຍ ແລະພຽງພໍ ກັບຄວາມຕ້ອງການ ຂອງຍຸຄສມັຍ, ກ່າວກັນວ່າ ລ່ໍາພຣະເວສສັນຕະຣະຊາດົກ ໜັງ

ສົນາງຕັນໄຕ ແລະລ່ວມະຫາກາພຍ໌ທ້ວຣຸ່ງທ້ວເຈືອງ ກໍ່ໄດ້ພາກິຕຂຶ້ນ ໃນສມັຍພຣະຍາຫລ້າ ແສນໄຕຣພວະນາຖ (ຄ.ສ.1485–1497) ໃນດ້ານປະວັຕິສາສຕຣ ຫລືພົງສາວະດານ (ຕອນ 2) ກໍ່ບັນທຶກຂຶ້ນ ໃນສມັຍນີ້ ເຊັ່ນດຽວກັນ ເມື່ອສຶກສາເບິ່ງສາຣະ ຫລືພຸມບັນຍາ ຫລືຄຸນຄ່າທາງດ້ານ ວິຊາກາຣ ກໍ່ນັບໄດ້ວ່າ ເປັນຕໍາຣາ ທີ່ບັນທຶກຄວາມຮູ້ ໃນຣະດັບສູງພໍ່ສົມຄວນ ສໍາຣັບຍຸຄສມັຍ ບໍ່ ວ່າໃນດ້ານປະວັຕິສາສຕຣ ໃນ ດ້ານປຣັຊຍາ ແລະຄວາມຮູ້ດ້ານສັງຄົມສາສຕຣ (**Social Sciene)**

ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊາໄຕຣພຸວະນາຖ ຫລືພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ (ຄ.ສ.1500–1520) ໄດ້ມີກາຣສ້າງໂຮງຮຽນທາງກາຣຂຶ້ນ (ໂຮງຮຽນຫລວງ) ເປັນຄັ້ງທໍ່າອິດ ໂດຍໄດ້ຈ້າງອາຈາຣຍ໌ມາ ດໍ່າເນີນກາຣສອນກັນ ຢ່າງເປັນທາງກາຣ ພາກິຕທີ່ມີບັນທຶກໄວ້ບາງສ່ວນ ກໍ່ມີ ອາຈາຣຍ໌ນ້ອຍ ທັມ ມະຈຸລລາ ເປັນອາຈາຣຍ໌ສອນ ໃນນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ມີກາຣສອນແບບໂຮງຮຽນທັນສມັຍ ເຊັ່ນ ມີກາຣສອນ ພາສາປາລິ,ສັນສະກຣິຕ,ຄັມພີຣ໌ພຸທທະສາສນາ (ພຣະຕຣັຍປິດົກ) ພາສາສາສຕຣ ຄື ຄັມພີຣ໌ມູລະ ກັຈຈາຍະນະ ເປັນຕົ້ນ, ຄັນຕໍ່ມາເຖິງສມັຍສົມເດັຈພຣະໂພທິສາຣະຣາຊ ປີ ຄ.ສ. 1520–1540 ທີ່ພາ ກິຕເດັ່ນກໍ່ຄືກາຣສ້າງສາຍສັມພັນທ໌ທາງກາຣທູຕ ກັບນານາຊາຕ ເຖິງ 15 ປະເທສ ແລະ ເວລານີ້ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຂຍາຍຕົວເຕັມທີ ໄດ້ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ເຂົ້າເປັນວົງສາຄະນາຍາຕຊາຕ ດຽວກັນ.

ສໍາຣັບ ສາຍຄວາມສັມພັນທ໌ທາງກາຣທູຕ ສມັຍນີ້ ຖ້າພວກເຮົາ ຈະຄາດຄະເນເຖິງຈໍ່ານວນ ປະເທສ ທີ່ມີກາຣພົວພັນທ໌ ອາຈມີ ສຍາມ ພະມ້າ ກັມພຸຊາ ສິບສອງພັນນາລີ້ (ຫລືແສນຫວີຟ້າ) ສິບສອງເຈົ້າໄທຍ໌ ພະຍຸ ອານາມ ຈໍ່າປາ ຕົ້ງແກ ຈີນ ຫົ້ງສາວະດີ ອານາຈັກຣ໌ຊຽງຕຸງ (ສານ) ແພ ແລະນ່ານ ລໍ່າພູນ ລໍ່າປາງ ຫລື ອາຈມີບາງນະຄອຣຣັຕຖ໌ ທີ່ອາຈຫາຍໄປຈາກໂລກແລ້ວ.

ກາຣກໍ່ສ້າງສິ່ງສໍ່າຄັນ ໄດ້ພາກິຕຂຶ້ນມາແຕ່ສມັຍພຣະຍາສາມແສນໄທ ຕຣັຍພຸວະນາຖາທິປັຕຍ໌ ຕາມລໍ່າດັບ ໂດຍມີວັດວາອາຣາມຫລາຍແຫ່ງຖືກສ້າງຂຶ້ນ ເຊິ່ງປະດັບໄປດ້ວຍສິລປະ ອັນງົດງາມ ເຊິ່ງເປັນສິມືຊ່າງລາວ ໂດຍສະເພາະ ຫລັງຈາກວັດທີ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ ເຊິ່ງມີວັດປາສະ ມັນຕ໌ ຕ້ັງຂຶ້ນ ເພື່ອຖວາຍໃຫ້ເປັນທີ່ພໍ່ານັກ ຂອງພຣະມະຫາປາສະມັນຕ໌ເຖຣະເຈົ້າ. ຕໍ່ຈາກ ນັ້ນມາ ສມັຍສາມແສນໄທ ກໍ່ໄດ້ສ້າງວັຕແກ້ວຂຶ້ນ ແລະສ້າງທາຕຸກູໄຕ້ ກວມພຣະອັຕຖິທາຕພຣະຍາຟ້າ.

ສມັຍວຽງຈັນທນ໌ຕອນຕົ້ນ ແລະຕອນກາງ ຢູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ເກືອບທຸກວັດ ກໍ່ຈະມີຫໍ່ໄຕຣ (ຫໍ່ພຣະຕຣັຍປິດົກ ຫລື ຫໍ່ສມຸດ) ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ຢູ່ທຸກໆວັດ ເກັບຮົບໂຮມບົທຂຽນ ບົທປະພັນທ໌ ແລະ

ກ່ຽວກັບຫນ້າສື ຄວາມຮູ້ ວິຊາການອື່ນໆ ຫ້ໄຕຣ ເທົ້າທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ ຣອດປັຈຈຸບັນນີ້ ກໍ່ມີຢູ່ບ່ອນ ວັດອິນທ໌ແປງ ແລະວັດ ສຣີສະເກສ ທ່ານັ້ນ. ບາງວັດຢູ່ໃນວຽງຈັນທນ໌ ຍັງມີຊື່ ວັດໄຕຣນ້ອຍ ແລະ ວັດໄຕຣໃຫຽ່ ເຊິ່ງຫມາຍເຖິງວັດທີ່ສະສົມພຣະຄັມພີຣ໌ໄວ້ ໂດຍສະເພາະ ແລະ ກໍ່ອາຈມີຈຳນວນ ຫລວງຫລາຍ ອີກດ້ວຍ ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ຄົງບໍ່ພາກັຕຊື່ ເຊັ່ນນັ້ນ.

ໃນດ້ານສິລປະນັ້ນ ຫ້ໄຕຣ ຍອດຊໍ່ຟ້າ ຍອດມຸຂ ໄມ້ປ້ານລົມ ປະຕູຊົ່ງ ປະຕູສົ່ມ ຝາປ່ອງຮ້ມ ເສົາຄ້ຳເສົາຂວັນ ໃນສມັຍໂບຣານ ລ້ວນແຕ່ຖືກປະດັບປະດາ ດ້ວຍສີໄມ້ ລາຍມື ຂອງນາຍຊ່າງ ລາວ ທີ່ສ້ຳງໄວ້ອວດຜູ້ຊົມ ແລະອວດສາຍຕາ ຂອງນານາຊາຕ ເຊິ່ງເປັນສິ່ງອວດພູມ ອວດສີໄມ້ ລາຍມື ຂອງນາຍຊ່າງສມັຍນັ້ນ ນອກນີ້ ກໍ່ຈະມີຫີບສົບຄົນຕາຍ ຫ້ພຣະເມນ ແລະເຈດີຍ໌ອັຕຖິ ທາຕ ກໍ່ລ້ວນສແດງເຖິງພູມຖານ ຂອງນາຍຊ່າງ ທີ່ວາດລວດລາຍໄວ້ ເປັນສ່ຳ ເຊິ່ງສແດງເຖິງ ຄວາມທະນົງຕົວແລະກຽຕສັກດ໌ ສຣີ ຂອງຊາຕລາວ.

ຣະຫວ່ຳງປີ 1963 ຢູ່ທີ່ຫໍ່ແຈກ (ສາລາໂຮງທັມ) ວັດກາງ ເມືອງເພັຊຣ໌ບູຣີ ປະເທສໄທຍ ໄດ້ມີ ຫໍ່ທັມມາສນ໌ (ຫໍ ທັມມາດ) 2 ຫໍ ຕັ້ງຢູ່ເປັນສ່ຳ ປະດັບສາຍຕາຂອງຜູ້ຄົນ ໃນເມືອງນັ້ນ ຫໍ່ທັມ ມາສນ໌ 1 ຫໍ ເປັນສີມື ຂອງນາຍຊ່າງໄທຍ ແລະອີກ 1 ຫໍ ເປັນສີມື ຂອງນາຍຊ່າງລາວວຽງຈັນທນ໌ ເພາະໃນເຂຕເພັຊຣ໌ບູຣີ ແມ່ນຄົນລາວຖືກຈັບໄປຈາກວຽງຈັນທນ໌ ເປັນສ່ວນຫລາຍ ໃນສມັຍຣັຊ ການທີ 3 ທີ່ຖືກບັງຄັບ ໃຫ້ໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ທີ່ນັ້ນ. ເວລານ່ຳທຽ່ວສຶກສາສິລປະກັມຕ່ຳງໆ ໃນຄັ້ງນຶ່ງ ເມື່ອປີ 1963 ອາຈານ ຍ໌ສິລປະກັມ ຂອງໄທຍ ໄດ້ອະທິບາຍຕໍ່ນັກສຶກສາ ເຊິ່ງມີທັ້ງຄົນໄທຍ ຄົນລາວ ແລະຄົນຂເມຣ ເຖິງໄດ້ອອກປາກ ຢ່ຳກົ່ງໄປກົ່ງມາ ຍ້ອງຄວາມສ່ຳງ່ຳງາມ ແລະຄວາມອ່ອນຊ້ອຍ ນຶ້ມນວນ ຂອງສິລປະການຊ່າງສີມື ທັ້ງ 2 ປະເທສ ຄື ລາວແລະໄທຍ ຈາກຫໍ່ທັມມາສນ໌ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ ກ່ຳງສາລາໂຮງທັມ (ຫໍ່ແຈກ) ແຫ່ງນັ້ນ ແລະກ່ຳວສຣຸບວ່ຳ *ຂອງເຮົ່າ ສູ້ເຂົ່າໄມ່ໄດ້.*

ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າເສຕຖາທິຣາຊ (ຄ.ສ.1550–1572) ສິລປະການຊ່າງຂອງລາວ ຈະ ເຣິນຮຸ່ງເຣືອງສຸດຂີດ ການກໍ່ສ້ຳງວັດວາອາຣາມ ແລະຖ່ວຍອຣວັຕຖຸສະຖານ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນຢ່ຳງແຜ່ ຫລາຍເປັນຕົ້ນ ການສ້ຳງພຣະທາຕຫລວງວຽງຈັນທນ໌ ພຣະທາຕບ້ຳພວນ (ຕັ້ງຢູ່ເຂຕຫນອງ ຄາຍ ປະເທສໄທຍ) ພຣະທາຕບ໊ວບ໊ກ (ອຸດອຣທານີ) ພຣະທາຕເຊິ່ງຊຸມ (ສາກົລນະຄອຣ) ພຣະ ທາຕສຣີໂຄຕ ແຂວງທ່ຳແຂກ ນອກຈາກນີ້ ກໍ່ຍັງໄດ້ມີການສ້ຳງພຣະພຸທະຮູບ ທີ່ມີຄ່ຳໃນຣະດັບ ເປັນທີ່ເຄ້ຳຣົພບັຖ ໃນທົ່ວປະເທສ ເຊັ່ນ ພຣະເຈ້ຳອ້ຳຄ໌ຕ໊ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ພຣະເຈ້ຳອ້ຳຕ໊ ວັດ ນ້ຳໂມ່ງ ແຂວງຫນອງຄາຍ ພຣະສຸຂ ພຣະເສີມ ແລະພຣະໃສ ກໍ່ມີໃນສມັຍນີ້.

ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວ້ຳສາ ທັມມິກະຣາຊ (ຄ.ສ.1637–1694) ນັບເປັນຍຸຄພັທທະ ນາ ສ້ຳງສາ ໃນດ້ານວິຊາການຕ່ຳງໆ ຣະບົບຄວາມຍຸຕິທັມແຫ່ງຊາຕ ໄດ້ຖືກປະຕິຮູບ ປ່ຽນແປ່ງ

ກ້າວໜ້າຫລາຍ,ປະມວນກົດໝາຍລາວ ໄດ້ມີຂຶ້ນ ໃນສມັຍນີ້ ຢ່າງເຂົ້າຮູບເຂົ້າຮອຍ ພຣະໄຕຣ ປິດົກ ກໍ່ໄດ້ແປກັນອອກ ສະບັບແປເປັນພາສາລາວ ທີ່ຄົ້ງຍັງເຫລືອຢູ່ ແບບກະຈັດກະຈາຍ ກໍ່ຄົ້ງ ຈະເລີ້ມຈາກສມັຍນີ້ເອງ, ໃນສມັຍນີ້ ມີສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊ ສຸທທິໂສມ ໄດ້ເຮັດຄັມພີຣ(ຕຳຣາ) ປົວພຍາທດວ້ຍອຳນາຈຈິຕ ຄື ໃຊ້ວິທີການບໍຣິກັມກະສົມໃນການແກ້ພຍາທຕ່າງໆ ເຊິ່ງເປັນຕຳຣາ ທີ່ສຳຄັນ ເຊິ່ງສແດງຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາຕ ຂອງຄົນລາວສມັຍໂບຣານ.

ໃນປີ ຄ.ສ. 1826 ກ່ອນສົງຄາມກູ້ຊາຕ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸໆ ພາກົຕມີບັນທຶກຈາກ ທາງເມືອງແພ່ ວ່າ ທາງນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ໄດ້ຈັດສົ່ງພຣະຕຣັຍປິດົກ ສະບັບຂອງລາວ ໄປ ໃຫ້ເຈົ້າຄອງນະຄອຣເມືອງແພ່ ເຊິ່ງມີຄົບຊຸດ ຈຳນວນ 2825 ຜູກ ຫລື ແບ່ງອອກເປັນມັດໃຫຽ່ ມີ ທັງໝົດ 242 ມັດ (1)

ເມື່ອປຽບທຽບເຖິງຄວາມກ້າວໜ້າດ້ານວິຊາການ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນອະດີຕ,ພວກ ເຮົາ ກາຍເປັນເຫລັນເປັນຫລ້ອນ ຂອງເພິ່ນ ບັນພະບຸຣຸສເຫລົ່ານັ້ນ. ເຮົາຍ່າງໄປຫາຕູ້ປິດລັບ ທີ່ບໍ່ ເຄັຍມີຜູ້ໃດ ຊອກສົນໃຈອ່ານ ກໍ່ຈະພໍ້ຫລາຍຕຳຣາວິຊາການນອນລ້ຽ ຢ່າງບໍ່ມີຜູ້ໃຫ້ຄວາມສົນໃຈ ແຕ່ ກໍ່ພຽງຫວງແຫນໄວ້ໂດຍພຣະສົງຄ໌ ຈົນປະໃຫ້ປວກກົນ ຫລືແຕກຜູກ ແລະຂາດຖົ້ມໄປຫມົດ, ສົ່ງເຫລົ່ານີ້ ແມ່ນຄຸນຄ່າ ອັນມະຫາສານ ຂອງບັນພະບຸຣຸສ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນອະດີຕ. ພາສາ ລາວບົທນຶ່ງ ທີ່ຫລາຍຄົນມັກໃຊ້ເວົ້າຫລົ້ນສເມີ ກໍ່ຄືວ່າ " *ຫນັງສືກ້ວ ຕ່ວງຄົນຕ່ວງມີ* " ເຊິ່ງ ກໍ່ຫມາຍເຖິງວ່າ ຄວາມຮູ້ແລະວິຊາການ ຂອງອະດີຕ ນັ້ນ ຫນັງສືຜູກນ້ອຍ ຜູກໃຫຽ່ ກໍ່ພາກົຕມີ ຂຽນໄວ້ ຫລາຍແນວ, ຈົ່ງສແດງວ່າ ມີສັຍການບັນທຶກເຫຕຸການນ ຫລືຂີດຂຽນ ແລະການຄົ້ນ ຄວ້າສຶກສາ ຕຳຣັບຕຳຣາຕ່ວງໆນັ້ນ ເປັນວິນຍານຂອງຄົນລາວໃນອະດີຕ ຫລາຍກວ່າສມັຍນີ້ຊ້ຳ.

ຫນັງສື ທີ່ນັກຂຽນຝຣັ່ງເສສ ຂຽນໄວ້ ອັນກຽວກັບເຣື້ອງທີ່ປະເທສລາວກ່ຳລັງກ້າວເຂົ້າ ສູ່ຍຸຄປະຊາທິປະໄຕຍ໌ ໂດຍມີພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ເປັນປະມຸຂ ເຊິ່ງເປັນຫນັງສືທີ່ຂຽນຂຶ້ນ ເວລາ ທີ່ປະເທສລາວໄດ້ຮັບເອກຣາຊ ພາຍໃຕ້ເຄືອສຫະພັນທ໌ ຝຣັ່ງເສສໃຫມ່ໆ ນັກຂຽນ ແລະຜູ້ມີສ່ວນ ໃນການຄົ້ນຄວ້າຫາຄວາມອັຈສຣິຍະແຫ່ງຊາຕລາວ ໄດ້ກ່າວໄວ້ຢູ່ໃນຫນັງສື ບັນທຶກບາງສ່ວນ ຂອງຝຣັ່ງເສສ ເຊິ່ງມີຄຳບັຣຍາຍ ຢ່າງເປັນທີ່ພາຄພູມໃຈ ວ່າ:

ພາສາລາວ ແມ່ນສ່ວນປະກອບເບື້ອງຕົ້ນ ຂອງຄວາມເປັນເອກພາພ ແຫ່ງຊາຕ ເຊິ່ງເປັນ

(1) ດຣ.ອາມາໂຕນ ແປນຕິເຈ ໃນຫນັງສື ລ້ານນາໄທ ອະນຸສອຣນ໌ຣາຊພິທີ ເປີດພຣະບົຣົມຣາຊານຸສາວະຣິຍ໌ 3 ກະສັຕຣິຍ໌ ພ.ສ. 2526–27 ອ້າງບົທຄົ້ນຄວ້າ ຂອງ **L.. Pinot, "Recherches sur la literature Laotienne" in bulletin de l'Ecole Francaise d'Extreme – Orient, XVII-5 (1917) p. 63**

ຂອງປະເທສນຶ່ງ ທີ່ນີ 30 ຊົນເຜົ່າ ດຸດັນກັນຢ່ຢ່າງຫນັກຫນວ່ງ. ພາສາລາວ ນີສ່ວນນອນຖອ້ຍຄຳສັນ ພັນທ໌ ແລະຄຳສັພທ໌ ທີ່ເຄືອນຍ້ຍ ຂຍາຍຕົວ ຕິດແທນັ້ນກັນໄປສເມີ. ການສ້າງຄວາມຮ່ຳນີ ດວ້ຍ ຖອ້ຍຄຳທີ່ຫລ້ງລືມໄປ ເປັນສິ່ງທີ່ຂາດເສັຽບ່ໄດ ເພື່ອເປັນການຢຸກເບີກຂະບວນທ່ຽງໃຫນ ອອກ ຈາກການປົກຄອງສ່ວນກາງ ສແດງໃຫ້ເຫັນ 4 ແຂວງພາຄໃຕ ເຊ່ິງໄດ້ຫອ້ນໂຮມເຂ້ົ້າ ກັບອານາ ຈັກຣ໌ຫລວງພຣະບາງແລ້ວ ນາຢູ່ພາຍໃຕ້ການຄຸ້ມຄອງ ຂອງ ສົມເດັຈພຣະເຈ້ົ້ານະຫາຊີວິຕ ສຣິ ສວ່າງວ້ົງສ ທ້າວນີ ດວ້ຍການຊອ່ຍເຫລ້ອ ຂອງຝຣ່ັງເສສ ຫລ້ງຈາກສ້ົງຄາມໂລກຄ້ັ້ງທ່ີ 1. ເຮ້ືອງ ນີ ນັນຈະຕ້ອງແນ່ນການອາສັຍການຕ້ັ້ງຫນ້ັ ແລະແທນ້ັນຫນາ ຂອງພາສາລາວ ເພາະແນ່ນ ເສ້ົາຄ້ຳ ສ່ຳຣັບຄວາມເປັນເອກພາພແຫ່ງຊາຕ ໂດຍສ້ົ້າໃຫ້ເປັນພ້ືນຖານຫນ້ັນຄ້ົງ ຈ່ົ້າສາມາຕຖ ້ ຫວນຄ້ືນ ສູ່ຄວາມເປັນອັສຣິຍະຊາຕ ຂອງລາວ ເພ່ືອແກ້ໄຂຄວາມຫລ້ງລືນ ຂອງທຸກໆອັນນະກັນ ທ່ີຖືກລືນໄປແລ້ວ.

ຂ້ໍເທັຈຈິງ ເປັນສ່ິງທ່ີຮ້ັບອ້ັຍໄປ ແຕ່ ນັນກ່ໍເຣ້ັດໃຫ້ໃຈຕ້ືນເຕ້ັນ ແກ່ຜຸ້ຮອຊານແລະນັກຄ້ົນ ຄວ້ ເພາະອັນນະກັນຂອງລາວ ເປັນຄວາມຮ່ຳນ້ ແລະອຸດົມສົມບູຣນ ຢ່ໍາງເຫລ້ອເຊ່ືອ ແລະນັນ ກ່ໍເປັນພ້ຍານ ແຫ່ງຄວາມເປັນອັສຣິຍະພ້ສດານ ຂອງຄວາມກ້ົມກ້ົ ສັນພັນທະພາພ.

ເອກສານ ກ່ າວຕ່ໍໄປວ່ າ ເມ່ືອພ້ົບຄ້ັ້ງແຣກນ້ັ ນັນບ່ ຄ ຈະນັບເປັນນັກະວ ິ ໃຫຽ່ໂຕຫຽ້ າເລ ຍ, ກ ົ ງກ ັ ນຂ ້ ມ ເມ ື ອອ ່ ານເຂ ົ ້ ໍ ໄປເລ ກ ໆ ນ ັ ນກ າຍເປ ັ ນຄ ວ າມງ ົ ດ ງ າມ ຂ ອ ງກ ະວ ິ ສ ິ ລ ປ ์ ອ ັ ນກ ຽ ່ ວ ໂ ຍ ງ ໄປເ ຖ ົ ງ ນ ິ ທ ານ ສ ແ ດ ງ ເ ຖ ົ ງ ຄ ວ າ ມ ເ ຂ ້ ັ ນ ແ ຂ ງ ໃ ນ ຍ ຸ ຄ ຂ ອ ງ ພ ວ ກ ເ ຂ ົ າ ເ ຊ ່ ັ ນ ດ ຽ ວ ກ ັ ບ ນ ັ ກ ຄ ວ ັ ດ ແ ຕ ້ ມ ຕ ່ າ ງ ໆ ໃ ນ ໂ ບ ສ ถ ์ ข อ ง ป ะ เ ท ส ต ะ ว ั น ต ก ว ั น ต ก ์ แ ล ะ ห ม ู ่ น ั ก ป ะ พ ั น ห ์ ล า ว โ บ ร า ณ ก ่ ์ ค ้ ง เ ก ั บ ต ้ อ ย ู ่ ใ ม ค ว า ม เ ป ั น ผ ู ่ ม ี ร ะ น า ม (บ ่ ผ ะ ก ิ ต ช ื ่) แ ต ่ ผ ล ง า น อ ั น ใ ห ย ่ ท ล ว ง ย ่ า ง ม ะ ห ั ส จ ั ร ย ์ ข อ ง พ ว ก เ ข ้ า ไ ด ้ ม อ บ จ ้ ม ย ู ่ ข ้ า ง ใ ม ข อ ง ว ั ด พ ุ ท ธ ะ ส า ส น า . ท ่ ี ม ะ ค อ ร ว ง จ ั น ท ม ์ น ้ ั น ย ู ่ ว ั ด พ ร ะ แ ก ้ ว ม ี จ ่ า น อ น ห น ้ า ส ่ ี ย ู ่ 500 ผ ู ก ร ว ม ไ ว ้ ใ น ใ บ ล า น , ม ี ห ล า ย ร อ ้ ย ผ ู ก ถ ื ก เ ก ั บ ไ ว ้ ย ู ่ ว ั ด ส ร ิ ส ะ เ ก ส ม ี เ ถ ิ ง 2000 ผ ู ก ย ู ่ ท ่ ี ห ่ ้ พ ุ ท ธ ะ บ ั น ด ิ ต ส ะ พ า ท ่ ี ม ะ ค อ ร ห ล ว ง พ ร ะ บ า ง , ท ุ ก ๆ ว ั ด ใ น ป ะ เ ท ส ล า ว ไ ด ้ เ ก ั บ แ ซ ่ เ อ ิ า ส ม บ ั ต อ ั น ม ี ค ่ า น ี ้ ไ ว ้ โ ด ย บ ่ เ ค ย น ่ า อ อ ก ม า ศ ึ ก ษ า แ ล ะ ป ึ ก ษ า ห า ล ก ั น จ ร ิ ง เ ล ย .

ຟ ิ ล ง า น ท า ง อ ิ ช า ก า ร ค ื อ ั น ะ ก ั น ต ่ า ง ๆ ข อ ง ล า ว ม ี จ ่ า น อ น ม ห า ม า ย เ ช ่ ื ง ต ้ ม ส ะ บ ั บ เ ด ิ ม ไ ด ้ ถ ื ก ข ิ น ไ ป ไ ว ้ ท ่ ี ป ะ เ ท ส ส ย า ม โ ด ย พ ่ ธ ุ ร า ช า ร า ม ล า ว ป ี 1827 (ส ม ั ย พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ น ุ ฯ) เ อ ล า ท ่ ี ถ ื ก ไ ท ย เ ผ ิ า ม ะ ค อ ร ว ง จ ั น ท ม ์ แ ล ะ ป ั จ จ ุ บ ั น ย ั ง ย ู ่ ท ่ ี ห ่ ้ ส ม ุ ด ห ล ว ง ท ่ ี บ า ง ก อ ก เ ป ั น จ ่ า น อ น ห ล า ย พ ั น ผ ู ก .

ການຄ້ົນພ້ົບ ຈ່ ໍ ງ ບ ่ ໍ ດ ົ ນ ນ ี ้ ພ ໍ ໃ ห ้ ้ ເ ก ิ ด ค ว า ม ร ู ้ ส ึ ก ป ะ ท ั บ ใ จ ก ่ ์ แ ม ่ น บ ิ ห อ ั น ะ ก ั น จ ่ า น อ น

800 ຟຸກ ຢູ່ທີ່ວັດເມືອງສຸ້ຍ ທີ່ເຂຕທ່ຳໄຕຣມິນ ແຂວງຊຽງຂວາງ ພາຄກາງຂອງປະເທສ. ໃນຈ່ຳ ນວນວັນນະກັນ ທີ່ກ່າວນີ້ ມີບາງຈ່ຳພວກ (ບາງສ່ວນ) ທີ່ຕົກເຮ່ຽ ຈົນຮອດດຽວນີ້ ກໍ່ຍັງບໍ່ເປັນທີ່ຮູ້ ຈັກໄດ້ ກໍ່ແມ່ນໜັງສື ມູລະຕັນໄຕຣ ພາຄ 5. ພິລາງນີ້ ຍັງຂາດຢູ່ ສ່ຳຣັບນັກຄົ້ນຄວ້າ ແລະນັ້ນ ຍັງເປັນໜັງສື ທີ່ແປມາເປັນລາວແລ້ວ ຈາກຕົ້ນສະບັບ "ປັນຈະຕັນຕຣະ" ຂອງພາສາອິນເດັ ອັນເປັນນຶ່ງ ໃນກ່ຳເນີດຂອງນິທານ"ພັນ ແລະ ນຶ່ງຄືນ" ແລະປົ້ນຫ໊ວທີ 6 ແຫ່ງນິທານລາຟ້ງແຕນ

ໜັງສື ປັນຈະຕັນຕຣະ ນີ້ ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນມາ ແຕ່ສັຕວັສ ທີ 6 ຂອງຄຣິສຕະສັກຣາຊ ແລະກ່ ຍອ້ນການເຜີຍແຜ່ຢ່າງມະຫັສຈັຣຍ ໜັງສືນີ້ ຈ່ຳເຂົ້າໄປຢູ່ໃນວັນນະກັນ ຫລືວັນນະຄະດີ ຂອງ ຫລາຍໆປະເທສທ່ົວໂລກ ໂດຍສະເພາະ ຂອງຊາຕອິສລາມ. ທ່ານລາຟ້ງແຕນ ໄດ້ຮັບຄວາມເພ້ງພໍ ໃຈ ສ່ວນນຶ່ງ ເຊ່ິງເຂົ້າໄດ້ຊາບຊຶ້ງ ໃນພິລາງນ ຂອງນັກປຣາຊຍ ອິນເດັ ຯລຯ.

ຈາກງານຄົ້ນຄວ້າ ຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າທ່ານນີ້ ພວກເຮົາຫັນມາຮຽນຮູ້ແລະທ່ຳການ ປຽບທຽບ ທາງດ້ານແນວຄິດແລະວິຊາການ ຣະຫວ່າງສຍາມ ກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນ ສມັຍດຽວກັນ ຄ ບໍ່ນັບເອົາສມັຍຣັຕນະໂກສິນທ ຂອງສຍາມ ທີ່ຊາຕລາວ ຕົກເປັນຫ໊ວ ເມືອງຂຶ້ນຂອງເຂົ້າໄປແລ້ວ. ພິລາງນປຽບທຽບ ຄ ຈາກສມັຍວຽງຈັນທນ໋ຕອນຕົ້ນ ຮອດ ຕອນກາງ ເຊ່ິງກົງກັບສມັຍສຣີອະຍຸທຍາ ກ່ອນກ່ຳເນີດຂອງກຸງທົນບຸຣີ ແຫ່ງຕາກສິນ. ໜັງສືວັນນະກັນ ແລະ ພິລາງນການຂ໊ດຂຽນ ເຊ່ິງມັນໝາຍເຖິງຄວາມຈະເຣີນກ້າວ ໜ້າໃນດ້ານແນວຄ໊ດແລະມັນສມອງ ຕລອດເຖິງການສແດງໃຫ້ຊາບຄວາມກ້າວໜ້າ ໃນດ້ານວິຊາການ ໄປໃນຕ໊ວ ຈະພົບໄດ້ວ່າ ພິລາງນທາງວັນນະກັນ ຂອງລ້ານຊ້າງ ມີຢູ່ ຫລວງຫລາຍ ເວ້ົາຢ່າງກົງໄປກົງມາ ກ໋ຄ ເໜືອສິ່ງຜລິຕຂຶ້ນ ຢູ່ສຣີອະຍຸທຍາໃນສມັຍ ດຽວກັນຢ່າງທຽບກັນບໍ່ຕ໊ດເລີຍ(ບໍ່ກ່ຽວປະເທສລ້ານນາ ທີ່ສຍາມຍ໊ດເປັນຂອງຕົນ ນ່ຶງນີ້)

(ກ) ໜັງສືປະເພທວິຊາການແລະຄວາມຮູ້ປະກອບຊີ໊ວ໊ຕ

(1) ປະຖົມ ປັນນາ ເວ້ົາເຖິງກ່ຳເນີດພື້ນດິນພື້ນນ້ຳ ໃນສາກົລຈັກວານ ແລະລົມຟ້ອາ ກາສ ຈົນຕ່ຳມາ ກ່ໍມີມະນຸສເກີດຂຶ້ນ 2 ຄົນ ຄ ປ່ສ້ັງກະສາ ຍ່າສ້ັງກະສີ. ແລະຂຍາຍແພ່ເຊ້ືອພັນທຸ ຂອງມະນຸສຂຶ້ນມາທ່ົວໂລກ ທາງລ້ານນາ ໃຫ້ຊ່ືວ່າ ປ່ແສ້ງສີ ຍ່າແສ້ງໄສ ແລະຄັນພິຣທ່ີຂຽນໄວ້ ໃຫ້ຊ່ືວ່າ ເທວະມູລປະເພນິ.

(2) ປະຖົມກັປ ເວົ້າເຖິງຍຸຄສມັຍຂອງມະນຸສ ທີ່ວິວັທທະນາການມາ ຕາມຍຸຄສມັຍ ຂອງພຣະເຈົ້າ 5 ພຣະອົງຄ໌ ນັບແຕ່ພຣະເຈົ້າໄກ່ ຈົນມາເຖິງພຣະເຈົ້າງົວ ຄືພຣະ ໂຄດົມ ສັມມາສັມພຸທທະເຈົ້າ ຂອງພວກເຮົາ.

(3) ປະຖົມມູລ ຫລືມູລະກຣິຕ ເວົ້າເຖິງກຳເນີດຣິຕຄອງປະເພນີ ຂອງມະນຸສ ເມື່ອ ໄດ້ເຂົ້າມາໂຮມຕົວເປັນສັງຄົມຂຶ້ນກໍ່ຕ້ອງມີກົດເກນທ໌ ມີຂໍ້ຫ້ຳມແລະຂໍ້ອະນຸຍາຕ ຄືສິ່ງທີ່ຫ້ຳມ ບໍ່ໃຫ້ປະຕິບັຕ (ຄະລ່າ) ແລະສິ່ງອະນຸຍາຕໃຫ້ປະຕິບັຕໄດ້, ທ່ຳອິດ ກໍ່ອອກມາໃນຮູບທີ່ວ່າ "ໃຫ້ຄ່ຳຫລືຄະລ່ຳ" ເຊັ່ນ ຂໍ່ຄະລ່ຳ ທີ່ວ່າ ເດືອນຫ້ຳ ບໍ່ໃຫ້ ຂ້ຳ ເດືອນໜ້ຳ ບໍ່ໃຫ້ໄຕ່ຂ້ໍ ເປັນຕົ້ນ.

(4) ຄະດີໂລກຄະດີທັມ ເປັນຫນ້ຳສື ທີ່ເວົ້າເຖິງຣິຕຄອງປະເພນີ ຂອງຊາຕລາວ ເຊ່ືອົ້ງໃສ່ຄວາມເຊ່ືອຖ້ືຖ້ືງເດີມ ເຊັ່ນ ສົບຄົນຕາຍໃຫ້ນອນປ່ີນຫົວໄປທິສເໜືອ, ຫລືນອນຂວາງເອ້ີ ເອ້ີນວ່າ ນອນດອຍ, ຄົນຕາຍໜ້ຳ ບໍ່ໃຫ້ຝ້ຳຣ່ວມປ່ຳຊ້ຳ ເປັນ ຕົ້ນ,ກະດູກຄົນຕາຍ ຫ້ຳມເອົ້າໄວ້ໃນເຮ່ືອນ,ບໍ່ໃຫ້ຍ່ຳ້ງຂ້ຳມຂອນຜີ ເປັນຕົ້ນ.

(5) ກົດໝາຍ 4 ປະການ ທີ່ຊົ້ງປະກາສໃຊ້ ໃນຣັຊສມັຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົ້ງສາ ທັມມິກຣາຊ (ຄ.ສ. 1637–1694)

(6) ໜ້ຳສືລ່ຳພຣະເວສສັນຕຣະຊາດົກ ສັນນິຕຖານກັນວ່າ ແຕ່ງຂຶ້ນໃນສມັຍ ພຣະເຈົ້າຫລ້ຳແສນໄຕຣ ພູວະນາຖ (ຄ.ສ.1485–1497)

(7) ໜ້ຳສື ຕ່ຳນານອຸຣ້ຳຄະທາຕ ຫລື ປະວັຕພຣະທາຕພະນົມ ແລະຕ່ຳນານ ບ້ຳເມ້ືອງ ຢູ່ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ສມັຍຂອມ ຫລືກ່ອນອານາຈັກຣ໌ລ້ຳນຊ້ຳງ.

(8) ໜ້ຳສືໂລກມະຫານິ ເປັນຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບສັຕຣິເພສ,ຮວມທ້ຳ ຄວາມປະພຶ້ຕ ແລະນິສສັຍ ໃຈຄ໌ ຂອງສັຕຣິ.

(9) ໜ້ຳສືພຣະມະໄລເຖຣະ ເປັນໜ້ຳສືປະກອບການເທສນາ ໃນງານບຸນພຣະເວສ ສັນດອຣ, ມີຢູ່ 2 ຕອນ ຄື ມະໄລໜ້ຶ່ນ ແລະມະໄລແສນ ເວົ້າເຖິງສວັຣຄ໌ ຊ້ັ້ນຟ້ຳ ແລະ ເທພເຈົ້ຳ ໃນເທວະພົພ ຕ່ຳງໆ ຕລອດກ່ຳວເຖິງການະທ່ຳບຸນ ປະເພທໃດ ໄດ້ຮັບຜົລ ແລະໄປເກີດໃນສວັຣຄ໌ ຊ້ັ້ນໃດ ເປັນຕົ້ນ. ໜ້ຳສືປະເພທນ້ີ ກ້ຳກັນກັບໜ້ຳສືໄຕຣໂລກ ວິຕຖານ ຂອງສຍາມ ເຊ່ືອກັນວ່າແຕ່ງຂຶ້ນ ໃນສມັຍພຣະຍາລິໄທ,ອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ.

(10) ຫນັງສື ສຽວສວາດ ເປັນຫນັງສືປະກອບຄວາມຮູ ແລະສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈອັນ ດີ ກ່ຽວກັບຊີວິຕສັງຄົມມະນຸສ,ການຢູ່ຣ່ວມກັນ ຂອງມະນຸສ ທີ່ມີ ຊາຕມີປະເທສ ເຊົ່ງຈະ ຕ້ອງອາສັຍຄວາມສລາດຣອບຮູ ແລະເວົ້າເຖິງນະໂຍບາຍການປົກຄອງ ການຢູ່ຣ່ວມກັນ ດ້ວຍສິລທັມ ແລະມີຣະບຽບວິນັຍອັນດີ ສ່ວນຫລາຍຈະໃຊ້ນິທານປະກອບແລະທໍາການ ປຽບທຽບໃຫ້ຜູ່ອ່ານ ຕີຣາຄາເອົາເອງ.

(11) ຫນັງສື ລໍາຊມະສັນທະ ເປັນຫນັງສືຄໍາສອນ ໂດຍສະເພາະເວົ້າເຖິງພຣະຍາ ຊມະສັນທະ ຫລືບາງແຫ່ງຣອ້າງວ່າ ຫນັງສືສອນໂລກ ເປັນຫນັງສືປະກອບຄວາມຮູ້ແລະ ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສັງຄົມ ໂດຍສະເພາະ ຈະເວົ້າເຖິງຣະບົບຄວາມຍຸຕິທັມ ແລະ ກົດຫມາຍສມັຍໂບຣານ ເຊົ່ງເພີ່ນໄດ້ແບ່ງອອກເປັນບົທ ໂດຍອີງໃສ່ບົທຂອງສິລ ຣ ປະ ການ ຄື ບົທທີ 1 ເອີ້ນວ່າ ຫ້ອງປາມາຕິບາທ ຄືໂທສກ່ຽວກັບການຂ້າ ການທໍ່ຣ້າຍຣ່າງ ກາຍຂອງຜູ້ອື່ນ,ບົທທີ 2 ວ່າດ້ວຍ ຫ້ອງອະທິນນາທານ ໂທສວ່າດ້ວຍການລັກ ການປຸ້ນ ແລະການສໍ່ໂກງຊັພຍ໌ສິນ,ບົທທີ 3 ວ່າດ້ວຍຫ້ອງກາເມສຸມິຈສາຈານ ໂທສວ່າດ້ວຍການ ກະທໍາຜິດປະເວນີ ຄືການປະຕິບັຕຜິດຣີຕຜິວຄອງເມັຽ, ແລະການຫລົ້ນຊູ ຊູສາວ ທີ່ຍັງ ຢູ່ໃຕ້ການປົກຄອງຂອງພໍ່ແມ່ ຫລ້ຽງຕພີ່ນ້ອງ ແລະຕໍ່ໆໄປ ຕາມບົທຂອງສິລ ຣ ນັ້ນເອງ.

(12) ຫນັງສືສັງຄາຍະນາ ເວົ້າເຖິງກອງປະຊຸມສົງ໌ ຣອ້ຍກອງຄັ້ມພີຣ໌ ພຣະທັມ ວິນັຍຂອງພຸທທະສາສນາ ໃຫ້ເຂົ້າຣະບຽບ ບ່ໃຫ້ຄາດເຄ່ືອນ, ຜາກົຕວ່າ ໃນປະເທສລ້ານ ຊ້າງສມັຍສຸຣິຍະວົງສາ ທັມມິກຣາຊ ເຄີຍມີການປະຊຸມສົງ໌ຣອ້ຍກອງ ຫລືສັງຄາຍະນາ ພຣະທັມວິນັຍຂຶ້ນຄັ້ງນ່ຶງ (ເສັຽດາຍ ເອກສານນ້ີ ເຄີຍມີຜູ່ອ່ານພົບ ພິມພ໌ ຂຶ້ນເປັນພາສາ ໄທຍ໌ ໂດຍພຣະສົງ໌ລາວອີສານ ກ່ອນ ພ.ສ.2500 ແຕ່ຫາຍສາບສູນຍ໌ໄປ)

(13) ຫນັງສື ເຊຕຸພົລ ເວົ້າເຖິງກໍາເນີດ ຂອງເມືອງສາວັຕຖ ອັນເປັນເມືອງທີ່ປະ ທັບ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ສມັຍກ່ອນທີ່ພຣະພຸທທະເຈົ້າ ຊົງປະຕິສົນທິ.ເຣ້ືອງທ້າວໂສຕະ ວົນຍາມ ແລະນາງຈັງກອຣ ຈົນມາເກີດການສ້າງວັດພຣະເຊຕວັນ ມະຫາວິຫານ ໃນ ສມັຍພຣະພຸທທະເຈົ້າ.

(14) ຫນັງສືສັງກາສຫລວງ ຫນັງສືນ້ີ ໃຊ້ໃນການອ່ານເວລາເຣັດບຸນມະຫາເວສ ສັນຕະຣະຊາດົກ ເວົ້າເຖິງການຫມູນວຽນ ແຫ່ງຍຸຄສມັຍ ຂອງພຣະພຸທທະສາສນາ ຈົນ

ມາຮອດເວລາປັຈຈຸບັນ.

(15) ຫນັງສື ນາງໂພສົພ ປະວັຕຄວາມເປັນມາ ຂອງເຂົ້າ ທີ່ມະນຸສໃຊ້ກິນບໍຣິໂພຄ ປະຈຳວັນ.

(16) ກາລະນັບມື້ສ້ອຍ ເວົ້າເຖິງກາລະສມັຍ ຂອງພຣະພຸທທະສາສນາ ຈາກສມັຍ ພຸທທະກາລ ຈົນເຖິງເວລາ 5000 ປີ ກ່ຽວເນື່ອງກັບຄວາມວິວັທນ ຂອງສັງຄົມມະນຸສ.

(17) ຫນັງສື ພຣະຍາປັສເສນ ຖາມເຫຕ ເວົ້າເຖິງຄຳພຍາກອຣນ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ທີ່ກ່າວເຖິງຍຸຄສມັຍ ຂອງພຣະພຸທທະສາສນາ ເຊິ່ງໂລກຈະມີການປ່ຽນແປງໄປ ຢ່າງບໍ່ຄົງທີ່ ຈົນເຖິງ 5000 ປີ ແລະຕໍ່ໃສ່ຍຸຄສມັຍພຣະພຸທທະເຈົ້າອົງຄ໌ທີ 5 ແຫ່ງພັທທະກັປ ຄືພຣະສຣີອະຣິຍະ ເມຕໄຕຍ໌ ພຸທທະເຈົ້າ.

(18) ຫນັງສື ນິທານກາເຜືອກ ເວົ້າເຖິງປະວັຕພຣະເຈົ້າ 5 ພຣະອົງຄ໌ ແລະກຳ ເນີດຕົ້ນຕ ຂອງພຣະໂພທິສັຕ ທັງ 5 ພຣະອົງຄ໌.

(19) ນິທານພຣະໂມຄັລລາ ຫລົງທິບ ກ່າວເຖິງເຣື້ອງພຣະໂມຄັລລາ ສາວົກ ກ້ານຊ້າຍຂອງພຣະພຸທທະອົງຄ໌ ທີ່ສົນໃຈເຣື້ອງສາກົລຈັກວາລ ຈົ່ງທູນຂໍພຣະພຸທທະເຈົ້າ ຂໍເທາະທ່ຽວໄປສຳຣວດຈັກວາລ ພຣະພຸທທະອົງຄ໌ ຫ້ນເຖິງສາມຄັ້ງ ຄັ້ງທີ 4 ຈົ່ງຊົງ ອະນຸຍາຕແລະວ່າໃຫ້ຖືເອົາບາຕ 3 ນ່ວຍ ແລະເອົາເມັດງາໃສ່ ໃນບາຕ ໃຫ້ເຕັມ ທັງ 3 ບາຕ ຖ້າໄປເຖິງໂລກນ່ວຍໃດ ໃຫ້ຖິ້ມເມັດງາລົງ 1 ເມັດ ຄົນຫນົດເມັດງາ ທັງ 3 ບາຕແລ້ວ ໃຫ້ ກັບຄືນສູ່ໂລກມະນຸສທັນທີ.

ພຣະໂມຄັລລານະ ນ່ວນໃນການຊົມຈັກວາລ ຫນົດເມັດງາທັງ 3 ບາຕແລ້ວ ກໍ່ຫລຽວຄືນມາ ສູ່ໂລກ ເຫັນທ່ກັບໂປ້ມື ຍັງບ່ຍອມກັບ ໃນທີ່ສຸດ ຈົ່ງຫລົງທິບ ບໍ່ຮູ້ຈັກທິສທາງຈະກັບຄືນໂລກ ຣອ້ນ ເຖິງພຣະພຸທທະເຈົ້າອີກອົງຄ໌ນຶ່ງ ຢູ່ໃນໂລກອື່ນທີ່ໄປເຖິງ ພຣະພຸທທະເຈົ້າອົງຄ໌ນັ້ນ ຈົ່ງຊົງເປ່ງຣັສມີ ຣັງສີຂອງພຣອົງຄ໌ ມາຕ່ໃສກັບຣັສມີຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າຂອງເຮົາ ພຣະໂມຄັລລານະ ຈົ່ງກັບ ຄືນມາ ສູ່ໂລກມະນຸສ ນ່ວຍນີ້ໄດ້ອີກ.

ຫນັງສືສະບັບນີ ສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ໃນທາງພຸທທະສາສນາ ນັ້ນ ຄວາມຮູ້ທີ່ວ່າ ໃນຈັກວາລ ມີນ່ວຍໂລກຫລາຍນ່ວຍ ທີ່ອາຈມີສິ່ງທີ່ມີຊີວິຕອາສັຍຢູ່ໄດ້ ຄືກັບໂລກມະນຸສ ຂອງພວກເຮົານີ ນັບ ໄດ້ວ່າ ເປັນຄວາມເຊື່ອທີ່ມີມາກ່ອນການຄົ້ນພົບ ຂອງນັກປຣາຊຍ໌ຝ່າຍຕາວັນຕົກ ເສັ່ຽອີກຊ້ຳ.

(20) ຫນັງສື ເຣື້ອງນາງຕັນໄຕ ເປັນນິທານ ກ່ຽວກັບຄຳສອນ ແລະຄະຕິທັມອັນດີ ທັງ

ໃນດ້ານການເມືອງ,ການປົກຄອງ ໃນດ້ານການທູຕ ແລະຄວາມຮູ້ຕ່າງໆໃນດ້ານປຣັຊຍາ ຂອງ ຊາວຕາວັນອອກ ທີ່ບັນຈຸໄວ້ ດ້ວຍນິທານໃນຮູບຕ່າງໆ.

(21) ຫນັງສື ເຣື້ອງທ້າວຮູ່ງທ້າວເຈື້ອງ ຫລືຫນັງສືເຈື້ອງ ເປັນຫນັງສືນິທານກ່ຽວ ກັບຄວາມເກ່ັງກ້າ ຂອງບັນພະບຸຣຸສ ຂອງຊາວລ້ານນາ ແລະສິບສອງພັນນາ ຫລືນິທານອີງປະ ວັຕິສາສຕຣ ເປັນປະວັຕສຸ້ຄົນໃນດິນແດນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ຣະຫວ່າງສມັຍຂອມ ແລະມອນ ກ່ອນ ຍຸຄສມັຍອ້ຍລາວຕົ້ນ ແລະຕອນກາງ ໃນດິນແດນສຸວັນນະພູມປະເທສ.

(22) ປັນຍາສະຊາດົກ.(50 ຊາຕ) ສະບັບພາສາປາລິ ນັກປຣາຊ່ຍທົ່ວໄປ ຢັ້ງຢືນວ່າ ໄດ້ ແຕ່ງຂຶ້ນຢູ່ທີ່ ປະເທສລ້ານຊ້ຳ ຄັ້ງທຳອິດ ຕ່ມາກໍ່ແຜ່ໄປເຖິງລ້ານນາ ແລະຕ່ໄປຍັງສຍາມແລະ ຂເມຣ ສ່ວນທາງພະມ້ຳ ບ່ຍອມຣັບ ປະມານວ່າ ເປັນການສ້ຳເຣ້ືອງປອມແປງ.

(23) ທ້າວກຳພ້າ ຄຳສອນ ເປັນຫນັງສືບັນຈຸຄວາມຮູ້ ກ່ຽວກັບນິຣະລັກສນ໌ສາສຕຣ ຫລື ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບລັກສນະຂອງຄົນ ຫລືການດູລັກສນະແມ່ຍິງ ຜູ້ທີ່ສົມຄວນຈະເປັນແມ່ເຮືອນທີ່ດີ.

(24) ຄັນພິຣ໌ມູລະກັຈຈາຍະນະ ຫລືມູລະກັຈຈາຍນ໌ ເປັນຫນັງສືຕຳຣາໄວຍາກອຣນ໌ ພາສາປາລິ ສະບັບທີ່ໃຊ້ຮຽນພາສາປາລິ ໃນປະເທສລ້ານຊ້ຳ.

(25) ຕຳຣາມາມະກາຍ: ຕຳຣາມາມະກາຍນີ້ ເປັນຜົລງານຂອງສົມເດັຈສັງຄະຣາຊສຸຫທິ ໂສມ ແຫ່ງມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ບ່ຊາບແນ່ວ່າ ຢູ່ໃນຣັຊການໃດ. ເຂ້ົາໃຈວ່າ ຢູ່ໃນສມັຍ ສົມເດັຈພຣະເຈ້ົາສຸຣິຍະວົງສາ ທັມມິກຣາຊ. ຕຳຣາມາມະກາຍ ກ່າວເຖິງວິຊາການປົວ ພຍາທ ດ້ວຍການໃຊ້ວິຊາກະສິນ ກັມມັຕຖານ ໂດຍການອະທິຕຖານຈິຕ.

(26) ເຣ້ືອງພຣະລັກ໋ພຣະຣາມ ເປັນເຣ້ືອງກ່ຽວກັບວິຣະບຸຣຸສ ຂອງຊາວອິນເດັຽ ໃນຍຸຄ ສມັຍຊາວອະຣິຍະກະ ເຂ້ົາຍຶດອຳນາຈໃນຊົມພູທະວິບ ສມັຍໂບຣານ ແຕ່ລາວ ກໍ່ນາປັບເອົາເປັນ ການຕ່ໍສູ ໃນວົງການເມືອງລາວໂບຣານ.

(27) ນອກນັ້ນ ແມ່ນຫນັງສືພື້ນເມືອງຕ່າງໆ ຫລືປະວັຕິສາສຕຣ ຫລື ພົງສາວະດານຂອງດິນ ແດນບ້ານເມືອງຕ່າງໆ ໃນທ້ົວລ້ານຊ້ຳ ເຊ່ັນ ພື້ນເມືອງລ້ານຊ້ຳ,ພື້ນເມືອງຊາຍຟອງ, ພື້ນເມືອງ ນະຄອຣພະນົມ ແລະພື້ນພຣະທາຕພະນົມ, ພື້ນເມືອງພວນ,ພື້ນເມືອງຈ່ຳປາສັກ ຣວມທ້ັງບັນດາ ພົງສາວະດານ ແລະຕ່ານານຕ່າງໆ ເຊ່ັນຕ່ານານ ຂຸນບູຣົມ ແລະ ພົງສາວະດານ ເມືອງຫລວງ ພຣະບາງ ແລະ ພື້ນເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ແລະພົງສາວະດານລ້ານຊ້ຳ ເປັນຕ້ົນ.

ໝາຍເຫຕ:ໃນໜັງສືສະບັບນີ້ ມີອີກຫລາຍເຣ້ືອງທີ່ຍັງຄົ້ນບ່ພົບ ແລະບ່ອາຈນ່ຳມາຂຽນໄວ້ໃນທີ່ນ.

(ຊ) ຫນັງສືປະເພທບັນເທີງແລະນິທານຄະຕີທັມ

(1) ຫນັງສືສິລປ໌ຊັຍ (2) ຫນັງສືກາລະເກສ

(3) ນາງແຕງອ່ອນ (4) ນາງພິມຫອມ

(5) ເຣື່ອງທ້າວກາລະຖາ (6) ຈຳປາສີ່ຕົ້ນ (ໄທຍນ່ຳໄປແຕ່ງເປັນ ບົທລະຄອຣ ຂາຍອອກເປັນສິນຄ້າ ໂດຍໃສ່ຊື່ໃໝ່ໃຫ້ວ່າ ສີ່ຍອດກຸມານ)

(7) ນາງຣູຫອມ (8) ນາງອໍຣະພິມ

(9) ກຳພ້າພິນອ້ຍ (10) ກຳພ້າ ຫມາກສ້ົມ

(11) ກຳພ້າ ປາແດກປາສະຫມໍ (12) ຈັນທະຄາທ ສຸຣິຍະຄາທ

(13) ທ້າວສີທົນ (ໄທຍ່ວ່າ ສຸທົນຕ໌) (14) ປາບຸ່ທອງ

(15) ທ້າວລົ້ນທອງ (16) ທ້າວຄັທທະນາມ

(17) ທ້າວກຳພ້າ ເຈ້ດໄຫ (18) ທ້າວລົນທອງ

(19) ນິທານນິກກະຈອກ (20) ທ້າວໂສວັຕ

(21) ນິທານຂຸນທ້ຳ ຂຸນເທືອງ (22) ນິທານ ທ້າວໂສວັຕ

(23) ນິທານທ້າວລົ່ນຄ່ຳ (24) ນິທານຟ້າແດດ ສູ່ຍາງ

(25) ນິທານທ້າວສຸຣິວົງສ໌ (26) ນິທານຫນ້າຜາກໄກກະດົ້ນ

(27) ນິທານທ້າວເຕ່ົາຄ່ຳ (28) ນິທານໄກ່ແກ້ວ

(29) ພຣະຍາຄັນຄາກ (30) ນິທານນາງສິບສອງ

(31) ນິທານ ທ້າວແບ (32) ນິທານພາແດງ-ນາງໄອ່

(33) ທ້າວຂຸນລູ ນາງອົ້ວ (34) ທ້າວກຳພ້າ ຄຳສອນ

(35) ນິທານບົວຣອງ ບົວໂຣມ ບົວຣຽວ

(36) ນິທານຊຽງຫມຽ (ກ່ວກັນວ່າ ລາວເຮົາໄດ້ນ່ຳເອົາເຣື້ອງ ຊອງສີທະນົນໄຊ ຈາກ ປະເທສສຍາມ ທີ່ແຕ່ງຂຶ້ນ ໃນສມັຍພຣະນາຣາຍນ໌ມະຫາຣາຊ ແຫ່ງສຣີອະຍທຍາ ແລ້ວ ນ່ຳມາ ເພີ້ມຕົ່ມ ໃຫ້ມີກາຣຕລົກຫລາຍຕອນ ກ່ວາທີ່ມີຢູ່ໃນຕົ້ນສະບັບຂອງໄທຍ ຄືນ່ຳມາວາງເຄ້ົາໂຄງ ໃໝ່ ແລະຕັ້ງຊື່ໃຫມ່ ວ່າ " ນິທານຊຽງຫມຽ" ຫລືບັກຊຽງຫມຽ" ເປັນດ້ວຍເຫຕນີ້ ບ່ຮູ້ ທີ່ຄົນ ລາວມັກເອີ້ນຄົນໄທຍ ວ່າ ບັກຊຽງຫມຽ ອາຈຫມາຍເຖິງວ່າ ຕົວະເກ່ັງ ຫລືຕົວະແບບຕາເທັນ. ເປັນຄົນຫນ້າໄຫວ້ຫລ້ັງຫລອກ ຄືກັບບັກຊຽງຫມຽ ນັ້ນເອງ.

ໝາຍເຫຕ: ນິທານຕ່າງໆນີ້ ຍ້ງມີຫລາຍ ທີ່ຜູ້ຂຽນ ຍ້ງເກັບກຳມາໄດ້ບ່ໍຄົບ ກະຣຸນາທ່ານຜູ້ອ່ານ ຄົ້ນຄວ້າ ເກັບກຳຕື່ມກັນ

(ຄ) ຫນັງສື ປະເພທຄໍາສອນຕ່າງໆ

(1) ການປ່ສອນຫລານ (2) ການຫລານສອນປູ່

(3) ແທນນ້ໍານົມແມ່ (4) ອິນທິຍານສອນລກ

(5) ປະຖົມຍັນທູນ (6) ອຸນຫິສສະວິຊັຍ

(7) ປັນຍາປາຣະມີ (8) ສັກກາຣະວິຊາສູຕຣ

(9) ສນາດສົງສາຣ (10) ອາກາຣະວັຕຕະສູຕຣ

(11) ຫນັງສື ປະເພທ ເທສນາ ໃນງນສລອງຕ່າງໆອີກ ນາກນາຍ ຯລຯ

(ງ) ຫນັງສືປະເພທ ສແດງພຸທທະນິມຕ ແລະຄວາມສັກດິ໌ສິທ ຕ່າງໆ

ພຸທທະນິມຕ໌ຕ່າງໆນີ້ ເປັນສິ່ງຊ່ອຍສ່ົງເສີມອໍານາຈທາງຈິຕ ສ່ົງເສີມຄວາມເຊ່ືອຫມັ້ນ ໃນຕົວ ເອງ ຂອງພຸ່ບ່ຣິສັມພາວະນາ ເຊ່ັນ

(1) ພຣະພຸທທະນິມຕ ພຣະທັມ ມະຫາຈັກວັຕຕິຣາຊ

(2) ພຣະພຸທທະນິມຕ ມະຫາປະຖະວີຫລວງ

(3) ພຣະທັມ ທໍຣະນີຈິດ

(4) ພຣະທັມ ທໍຣະນີສາຣ

(5) ທັມ ກຸມາຣບໍ່ຣິເພັຊຣ

(6) ທັມ ບິທຈະຕຸວິກ 24

(7) ບິທ ແມ້ນ້ໍາທ້ົງທ້ໍາ

(8) ບິທພຣະຄາຖາ ຕ່າງໆ ເຊ່ັນ ນິມຕ໌ເສືອໂຄ່ງ ນິມຕ໌ຊ້ົງສາຣ ຝົນແສນຫ່າ ຟ້ົາຜ່າ ທໍຣະນີ ງ້ວທະນູ ສະພັດເຫລ້ົາ ສະພັດນ້ໍາລາຍ ນິມຕ໌ດໍານ້ໍາ ນິມຕ໌ຫ້ຽແຜ່ນດິນ ບ້ົງກາຍຫາຍໂຕ ຄ້ົງຄ້ອນ ຄ້ົງນິດ ຄ້ົງປືນ ກາຕອນເທ່ ມະຫາສເມທ ມະຫານິຍົມ ໃສ່ບ່ໍຖ້ອງລອງບ່ໍຖ້ືກ ເປັນຕ້ົນ.

****

(2) ຄວາມກ້າວໜ້າ ໃນດ້ານການຄະວີ

ການປະພັນທ໌ ບົທຮ້ອຍແກ້ວ-ຮ້ອຍກອງ

ເມື່ອປຽບທຽບກັບຕ່າງປະເທສ ໂດຍບ່ອນທີ່ໃກ້ຄຽງກັນ ກໍ່ຄື ສຍາມ ທີ່ພາສາແລະວັທທະນະທັນ ບໍ່ແຕກຕ່າງກັນຫລາຍ ໂດຍສະເພາະກ່ອນສມັຍຣັຕນະໂກສິນທ໌ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າລ້ານຊ້າງສມັຍ ອະດີຕນັ້ນ ມີຄວາມກ້າວໜ້າ ຢ່າງສູງສົ່ງ ແລະມີຄວາມເລິກເຊິ່ງ ທີ່ຍາກຈະຫາບ່ອນອື່ນທຽບໄດ້. ບົທວັນນະກັມ ແລະພົລງານການຂີດຂຽນ ທີ່ເຫລືອຢູ່ ສແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມເລິກເຊິ່ງ ດ້ານແນວ ຄຶດ ນັ້ນຄື ຄຸນຄ່າດ້ານປັນຍາ ແລະວິຊາການ ຂອງຄົນລາວ ໃນສມັຍອະດີຕ ນັ້ນເອງ, ຂ່ຍົກຕົວ ຢ່າງ ບົທຂຽນເຣື້ອງ ສາສນ໌ ລຶພສຸຣຍ໌ ຫລືລຶບບ່ສູນຍ໌ ບົທຂຽນຕ່ໄປນີ້ ກໍ່ຈະພົບຄວາມສຽບແຫລມ ແລະຄວາມເລິກເຊິ່ງ ໃນດ້ານປຣິສນາແລະດ້ານແນວຄຶດ ຂອງຜູ້ແຕ່ງ ທີ່ຝັງຢູ່ໃນບົທກະວີ ຂອງ ພວກເພິ່ນ ໃນຫລາຍໆບົທວັນນະກັມ ທີ່ລືເດ່ນ ຂອງລ້ານຊ້າງ ເຊັ່ນຊ້າງລ່ມນີ້:

ສາສນ໌ ລຶບບ່ສູນຍ໌

+ ບຸແຜ່ນທ່ຣະນີ ດັ້ນ ກຸມພຣະກັນ ກ່ຳໂຣບ (ພຣະກັນນ໌ະຫູ-ປາລິ)
ຄຶດໄຄ່ ເກັຍໂລບລ້ວ ສເມຣລ້ານ ໂຄ່ນຄອນ
ຄະຄ່ຽມ ຄຸງແກ່ນເຫງົ້າ ກາກາບໄກວກະຈັດ
ເສລາ ເນົາພູພາ ເກົ່ອນທະລ້ງທະລາຍຢ້ອງ
+ ອານິນທ໌ ເນົາແນບພື້ນ ເຟ້ອນຟາດຟອງສມຸທ (ອານິນທ໌-ປາໃຫ່ຽ)
ນາໂຄຄະ ຄາດໂຮງຮາມຢ້ອງ
ຈັກວາລເຫລ້ືອມ ພຣະຄີຣີ ໄຫວຫວັ່ນ
ນາຄກ່ ເຟ້ອນຟ້ງຟ້ວ ຟນເຟ້ືອຍ ແດ່ເຟ້ອຍ
+ ຄຸທ ກ່ອາປາກຂຶ້ນ ຂ່ຳເມຄ ເຣືອງຣິທ
ຈັນໂທ ເນົາມ໊ອນຸດ ນອດແສງສູຣຍ໌ ອ້ຳ ฯลฯ

ສາສນ໌ ລຶບບ່ສູນຍ໌ ຫລື ລຶພສຸຣຍ໌ ມີ 3 ຕອນ ຫລື ບັ້ນ ຄື ບ້ຽຣະຫັດ (ປິດບ້ງຄວາມລັບ) ບັ້ນສົມທ໌ຄຶດ (ບັ້ນ ສົມຫວ້ງ) ແລະບັ້ນສຸດທ໌ອ່ານ (ເກົນທ໌ຈະໄຜ່ຜັນ) ເປັນຄ່ານອນທ໌ສແດງໃຫ້ ເຫັນເຫຕການ໌ ແລະແນວຄຶດໃນການ໌ຕ່ສູ້ຂອງພວກພູ່ນ່ າ ສມັຍນັ້ນ ຕ່ບັນຫາບ້ານເມ໊ອງ ເພ໊ືອ ຄວາມຢູ່ລອດແຫ່ງຊາຕ ແລະອະນາຄົຕຂອງບ້ານເມ໊ອງ. ລວດລາຍ ທາງດ້ານສິລປະການ໌ຂີດ ຂຽນ ທ໌ີມ໊ີຢູ່ ພ້ອມກັບຄວາມຮັກຊາຕ, ຄວາມໄຜ່ຜັນ ແລະຄວາມພຸ່ງພ້ັນ ໃນດ້ານແນວຄຶດ ແລະ

ອຸດົມກາຣຕ່ໍສູ້ ນັບວ່າ ໄດ້ບັນຈຸຄວາມສູງສົ່ງໄວ້ ຢ່າງມະຫັສຈັຣຍ໌.

(1) <u>ຄໍາກອນສຽວສວາດ</u>

+ ຫນ້າພໍ່ເຈົ້າ ນ້ອຍໃຫ່ຽປານໃດ ? ຫນ້າພໍ່ຂອ້ຍ 10 ຄົນຂຶ້ນ ຂາດຽວບໍ່ກົ້ງ ບາດວ່າ ພໍ່ຂອ້ຍຂຶ້ນ ຂາຊ້າຍໂກ່ງມາ.

+ ແມ່ໃສ່ກົ້ນ ໄປຖືກກະໂບງຕາ ມະເມ ມະນາຕົກ ຢູ່ເທິງປາຍໄມ້ ຕົກໃສ່ນ້ໍາດ້ວ ປົກ ຕົກໃສ່ບົກດ້ວທ້ວມ ຕົກໃສ່ປ່າຫຽ້າປອ້ ດ້ວກອ້ງທົ່ວເມືອ.

+ ຈອ້ນຕຸດຂຶ້ນ ປົກລ່ວນປາຍຕົນ ຖຸຍລຸຍລ້ ລາກ ຂີ້ ດິນຈ່ໍາກົ້ນ

ເປັນຄໍາກອນ ທີ່ສແດງໃຫ້ເຫັນບັນຫາ ທີ່ຊຸກເຊື່ອງຢູ່ເບື້ອງຫລັງເຫຕກາຣນ໌ຕ່ໍາງໆ ທີ່ຍັງ ບໍ່ເກີດຂຶ້ນຫລືອາຈເກີດຂຶ້ນໄດ້ ໃນວັນຂ້ໍາງຫນ້າ ເຊ່ິງເຕັມໄປດ້ວຍຄວາມສ່ັນສົນເທຢ່ໍາງຍິ່ງ.

+ ຢາກກິນເຂ້ົ້າ ໃຫ້ປູກໃສ່ພລາມຫີນ ຢາກມີສີລ ໃຫ້ຂ້ົ້າພໍ່ຕີແມ່ ຢາກມີຄົນແວ່ ໃຫ້ ຂ້ົ້າພວກດຽວກັນ ຢາກມີສີສັນ ໃຫ້ນອນດິນເກືອກຝຸ່ນ ຢາກອຸ່ນໃຫ້ອາບນ້ໍາຍາມຫນາວ ຢາກ ກິນສົ້ມປາຂາວ ໃຫ້ຖືແຫຂຶ້ນໂລກ

ຄໍາປຣິສນາ ນີ້ ເປັນຄໍາເວ້ົ້າທີ່ຕອ້ງກາຣຊ້ໍແທ່ງບັນຫາ ຫລືລອງປັນຍາ ດວ້ຍຕົນເອງ ໃຫ້ ຖືກກັບຄວາມເປັນຈິງ ໃນແ່ງຂອງສີລທັນສາສນາ.

(2) <u>ຄໍາກອນ ເຣ້ົ້ອງພຣະຍາຄັນຄາກ</u>

+ ໃຫ້ເຈ້ົ້າແປງຕົນໃຫ້ ທ່ໍານຽມຄືນົກເຈ້ົ້າ ຢາມເມ່ືອບົນເຈ້ົ້ດເຈ້ົ້ຽຊີຂາວແຈ້ ດ້ວນົກຍາງ

+ ແມວ່ໍາ ທອງຄໍານ້ີ ຕົກດິນ ບ່ໍຫອ່ນຫມ່ໍນ ແມ່ນຊິເອ້ົາຜ້ໍາຣ້ວຍຫ່ໍ່ໄວ້ ກ່ໍຍ້ໍາເຫລ້ົ້ອມ ດ້ວເດ່ົ້ນ

+ ໃຫ້ຄ່ອຍຈຽມຕົນໄວ້ (ຖ່ອນຕົນເອງ=ບ່ໍຖ້ືຕົນ) ສເມ່ືນາຍຈຽມໄພ່ (ຄ້ືກັບພວກຊ້ໍ ຣາຊກາຣຈຽມປະຊາຊົນ) ຄ້ືລູກໄພ່ ຈຽມຍ່ໍາເຖ້ົ້າ ແມວນ້ີ ຊິຮຸ່ງເຮ້ືອງ ເຈ້ົ້າເອ້ີຍ

+ ຊາຕທ່ີ ດວງມະນ້ີໂຊຕ໌ ແກ້ວ ຫາກມ້ີຄ່ໍາຄວນແສນ ແມ່ນຊິເອ້ົາໄປຫມ້ົກຂ້ີ້ຕົນ ກ່ໍຮຸ່ງເຮ້ືອງດວງແກ້ວ

+ ຢ່ໍາເປັນໄມ້ໄພ່ບ້ານ ເກ່ົ້ດໃໝ່ ຫ່ວ່ໍາກ່ໍ ຢ່ໍາເປັນຊ້ໍາລ້ືມຂ່ໍ ໃຫ້ຫນ້ັນເລ່ົ້ງກາຣຫນ້ໍ

+ ໃຫ້ເຈ້ົ້າດອນຕົນໄວ້ (ຖນອນຕົນໄວ້) ຄ້ືໄຖນາ ຢ່ໍາຣານຮ່ໍາ ຄວາຍຊ້ືລ້ືມແອກນ້ອ ໄຖຊ້ືຫລ້ົ້ມ ບ່ໍສເມ ເຈ້ົ້າເອ້ີຍ

+ ໃຫ້ເຈ້ົ້າດອນຕົນໄວ້ ແປງຕົນໃຫ້ນ້ັນຄ່ໍ ໄມ້ບ່ໍທ້ັນແຫກດ້ວ ນ້ັນຊິສ້ົ້ມກ່ໍນສ້ົນ

+ ແຫບ່ໍສ້ົນຂ້ົ້ ຊະໂນລອຍ ນ້ັນບ່ໍຄ່ໍ ຕ້ານອດບ່ໍສ້ົນແ່ວ້ນແກ້ວ ແຍ້ງໄດ ກ່ໍບ່ໍຄ.

(ກ) ຄ່ຳພຍາ ຫລືປຣັຊຍາ
ຂອງຄົນລາວໂບຣານ

++++++++++++++++++++

ຄ່ຳພຍາ ມີຫລາຍປະເພທ ທີ່ຄົນລາວສມັຍໂບຣານ ໃຊ້ເວົ້າກັນ ທັ້ງໃນແວ່ຫລ້ືນ ແລະໃນແວ່ ອື່ຫລີ ໃນຊີວິຕປະຈ່ຳວັນ. ພຍາ ແມ່ນແນວຄຶດທີ່ອອກມາ ເປັນຄ່ຳກາພຍ໌ (ອ່ານວ່ຳ " ກາບ" ມາ ຈາກຄ່ຳວ່ຳ ກະວິ (ກາວະຍະ ໃນສັນສະກຣິຕ) ຫລືຄ່ຳກອນ ເຊ່ືງມີະຕິຫລືເປັນແນວຄຶດ ທາງ ປຣັຊຍາ ອັນເລິກເຊ່ືງ ເປັນຕ່ຳສຶກສ່ຳ ຫລືເປັນຕ່ຳຄຶດ,ບ່ຳງທີ ກໍ່ເວົ້າອອກມາ ເພ່ືອເປັນຄວ່ຳມ ມ່ວນຊ່ືນ ແລະເປັນກ່ຳຣຕລິກ ກໍ່ມີ. ປະເພທຂອງຄ່ຳພຍາ ມີດັ່ງນ້ີ ຄ່ຶ:

(1) <u>ພຍ່ຳເຕ້ັ</u> ແບບລັກສມະກ່ຳຣລ່ຳ ຂອງຊ່ຳວສ່ຳຣະວັນ ທ່ີມີຫລ່ຳຍຄົນ ອ່ານວ່ຳ ເຕ້ັຍ ເພ່ຳະຕ່ຳມລ່ຳວອ່ີສ່ຳນ ສມັຍກ່ອນ ອ່ານພ່ຳສ່ຳໄທຍ໌ຜ່ິດໄປ ເຕ້ັຽ ກໍ່ເລ່ຍກ່ຳຍເປັນ "ເຕ້ັຍ" ໄປເລ່ຍ. ມ່ີແບບເຕ້ັຽ ຕ່ຳງໆ ເຊ່ັນ ເຕ້ັຽສ່ຳຣະວັນ,ເຕ້ັຽພະນ້ຳລ່ຳຊ່ຳວ ແລະເຕ້ັຽຫ່ິວດອນຕ່ຳນ...

(ເຕ້ັຽຫ່ິວດອນຕ່ຳນ ແມ່ນແບບກ່ຳຣລ່ຳຄອນສວັນ ແບບນ່ຶງ ທ່ີມີຈ້ຳງຫວ່ະໄວກວ່ຳ ຂອງຄອນ ສວັນ ທ່ັມມະດ່ຳ ແລະດອນຕ່ຳນ ຕ້ຳຢູ່ຝ່ັ່ງຂອງຟ່ຳກຕ່ຳວ່ັນຕ່ິກ ຢູ່ເຂຕມຸ່ກດ່ຳຫ່ຳນ ກ່ິງກ່ັບສຸ່ວ່ັນມະ ເຂຕຂອງລ່ຳວ)

ກອນລ່ຳເຕ້ັຽ ບ່ຳງທ່ີກໍ່ເປັນກ່ຳຣຕລິກ ບ່ຳງທ່ີ ກໍ່ໃຊ້ຄ່ຳເພ່ະ ສ່ິກປ່ິກ ແຕ່ ກໍ່ແມ່ນເຣ້ືອງຄວ່ຳມ ມ່ວນຊ່ືນທ່ັມມະດ່ຳ ຂອງປະຊ່ຳຊ່ິນຊ່ຳວບ້ຳນ ຂອງລ່ຳວເຮ່ຳ ເຊ່ັນ:

+ ເຈ້ົ້ຳຟ້ຳ່ຳງມກະດ່ັດເດ້ ອ້ຳຍຫລ່ຳ້ເຊ ມ່ຳໃສ່
ຄ່ັນເມ່ືອໄດ້ເຈ້ົ້ຳແລ້ວ ຊ່ິແອວຊ່ຳ້ຍ່ຳ້ງເມ່ືອ ນ່ັ້ນດອກນ່ຳ ນ່ຳ້ງນ່ຳ
+ ເຈ້ົ້ຳຟ້ຳ່ຳງມກະດ່ັດ ເດ້ ຄ່ຳ້ງເປ ຄ່ືແປ້ນຫ່ອ່ຳ
ແອວກ່ອ່ຳ ຄ່ືໄມ້ຄ່ຳນ ຕ່ຳຫວ່ຳນ ຄ່ືດ່ັ່ງກ່ວ້ຍ
ຫ.ສ່ວ້ຍດ່ັ່ງກ່ຳບປ່ີ.....ນ່ັ້ນດອກນ່ຳ ນ່ຳ້ງນ່ຳ

ແລະກອນລ່ຳເຕ້ັຽ ກໍ່ມ່ີຫລ່ຳຍປະເພທ ສແດ່ຳອອກ ໃນຫລ່ຳຍໆອ່ຳຣ່ິມຍ໌ ຕ່ຳມແຕ່ພວກຫມ່ໍລ່ຳ ຈະພ່ຳກ່ັນຄ່ຶດອອກ ໃນເວລ່ຳນ່ັ້ນ.

(2) <u>ພຍ່ຳກ້ວ ຫລ່ືພຍ່ຳກ້ວສ່ຳວ (ກ້ວພ່ຳຣ່ຳສ່ິ)</u> ພຍ່ຳກ້ວ ເປັນຄ່ຳພຍ່ຳ ເພ່ືອກ້ວສ່ຳວ ລ່ິນສ່ຳວ. ໃນສມັຍໂບຣານ ທ່ີນ່ັກລ່ິນກ່ັນ ດ້ວຍວ່ິທ່ີໃຊ້ຄ່ຳພຍ່ຳນ່ຳກ່ັນ ຈ່ຶງຖ່ືວ່ຳ ເປ່ັນ

ກາຣສແດງເຖິງຄວາມຮັກຄວາມນັກກັນ ຢ່າງແທ້ຈິງ, ບາງທີ ຫລືໂດຍສ່ວນຫລາຍ ຄູ່ບ່າວສາວ ກໍ່ນັກໃຊ້ຂຽນສາສນ໌ ໄປຫາກັນ ແລະໃນສາສນ໌ນັ້ນ ກໍ່ແມ່ນພຍາກຽ້ວນັ້ນເອງ ເປັນສ່ວນໃຫຽ່, ເມື່ອ ສມັຍກ່ອນ ປີ ຄ.ສ. 1950 ນີ້ ຜູ້ຂຽນຍັງຈຳໄດ້ດີ ພວກຄູ່ບ່າວສາວ ຫລື ພວກນັກພຍາ ເຄີຍກ່າວຄຳ ພຍາໂຕ້ຕອບກັນ ໃນຍາມບຸນ ມີນາງວຽງຈັຍ ຈາກເມືອງອັຕປື ກັບຜູ້ບ່າວ ສີພັນດອນ ໄດ້ທຳກາຣ ໂຕ້ຕອບກັນດວ້ຍຄຳພຍາກຽ້ວ ຢ່າງເປັນຂ່າວເປັນເລື່ອ ຈົນມີຊື່ສຽງໃນຍຸຄສມັຍນັ້ນ ຢູ່ທາງເຂຕສີ ທັນດອນ ສ່ວນຫລາຍ ພວກເພີ້ນຈະອ້າງເອົາ ກອນພຍາ ໃນສາສນ໌ລຶບສູຣຍ໌ ແລະກອນສິລປ໌ຈັຍ ກາລະເກສແລະນາງແຕງອ່ອນ ແລະອື່ນໆມາໃຊ້ກັນ ໂດຍຖືວ່າເປັນຫນ່ລ່ຳເກ່ົາ ມີອາຈາຣຍ໌ເກ່ົາ ຫລືເປັນນັກອ່ານ ນັກຄົ້ນຄວ້າທີ່ດີ ເຊ່ັນ ອາຈາຣຍ໌ມະຫາເຄນ ວັດທ່າແຮ່,ໝ່ລ່ຳໂສນ ບ່ຄຶດແຂວງ ສີທັນດອນ, ໝ່ລ່ຳຄູນຫີ ນາງຫອງຍຸ້ນ ມ.ອຸບົລ ເປັນຕົ້ນ

ຕົວຢ່າງຄຳພຍາກຽ້ວ ມີດັ່ງນີ້:

(1) ອ້າຍນີ້ ຄືດ່ັງໂກສີກວ້ັງ ເປັນຫນອງນ້ຳຂຸ່ນ (ເນ ືອງໂກສີ ໃນເຣ ືອງແຕງອ່ອນ)

ມີແຕ່ ຕົນເກືອກກ້ົວ ຄາວຣ້ອຍສາບສະອ້ງ
ບ່ເປັນປໂຍຊນ໌ ຍອ້ນ ຊິເອົາແທບທຽມອົກ ອຸ່ນເອ ຍ
ຊ້ າຕທ ີ່ ແນວກ້ າດ ຳ ບ່ຫ ອ່ ນທຽມຫ ້ ົ ວສ ແ ້ ກ ້ ວ
ນ ອ ້ ້ ງນ ້ ັ ນ ແນວຫ ້ ົ ວສ ແ ້ ກ ້ ວ ທຽມກ ້ ຳ ຊ ້ ຳ ຕ ທ ີ ່ ເປ ັ ນ ບ ່ ໍ
ຊ ້ ຳ ຕ ທ ີ ່ ແສ ງ ຫ ້ ົ ວ ຫ ້ ອ ຍ ບ ່ ໍ ມ ີ ແ ຈ ້ ງ ດ ້ ວ ງ ພ ຣ ະ ຈ ັ ນ ທ ໍ ່ ດ ອ ກ ມ ້ ຳ

+ ອ້ ายนี้ เปันด่ ้ วงหมูต ็ อมอ ้ ย เดินไภทรงทอ่ ้ ง
เถ ิ ้ งจะท ำ เพสข ึ ้ น สเมือ ้ ง ก ่ ็ บ ่ เปัน มอ ้ ้ งเอ ิ ย(หน ้ ังส ื แตงอ ่ อม)

(2) อ้ายนี้ เปันด่ ้ วงปาเข ้ ้ าขอ ้ น หนองมาน ้ ำเจ ิ นขาด
ฝนบ ่ ำ ยโผดใ ้ ห ้ ตายกะแด ้ ง แดดเผ ้ ำ
อาสัย ต ่ ดอกขัดเค ้ ้ ำ ก ่ ็ บานอยู่กาวด ้ ง
อาสัยต ่ เคือพายสิง เพิ ่ นก ่ ็ มีล ่ ำกรัว (จาก หม ่ ล ่ ำสีพันดอน)

(3) เจ ้ ้ าผู ้ หมากพี ่ พ ่ อน มักหากสุกฟากมา
เจ ้ ้ าผู ้ หมากพ ิ ลา มันหากสุกฟากน ้ ำ ก ้ ามกองสเมหา
กากินแล ้ ว บ ิ นหน ิ รอ ้ ยคู่
เถ ิ ้ งอ ้ ายม ี จะม ีหม ื่ นผู ้ ตามอ ้ ้ างก ่ ็ บ ่ เห ็ น ดอกเด (มะหาสีลา วิธะวิาส์)

(4) ได ้ ยิน น ้ ำตองตาด ค ืนอ ้ ้ างแก ่ วงหลา น ้ ำตองฟา ค ืนอ ้ ้ างแกว่งอ ้ ้ อ ฟ ้ ายิกค ้ ้ อ ค ืนอ ้ ้ างแกว่งแขน (หม ่ ล ่ ำโบราณ).....ว่าบ ่ ม ีสองซอ ้ น ข ิ นค ้ ้ อเจ ้ ้ าส ้ างมาลา ว่าบ ่ ม ี สองซอ ้ น ข ิ นตาเจ ้ ้ าส ้ างมาหร ่ ำ หลืนอ ้ ้ างไปต ่ ผ ู ้ แคมร ้ ้ อป่าหมากเย ้ ำ ชั ้ นบ ่ ? (มะหาสีลา)

+ ເຈົ້າຜູ່ ແມວໜາກເດື່ອ ມັນຫາກສຸກ ຢູ່ຟາກນາ
ເຈົ້າຜູ່ໜາກສີດາ ມັນຫາກສຸກຟາກນ້ຳ ມີແຕ່ແຕນຕອມໄຕ່
ອ້າຍນີ້ ຄຶດຢາກໄດ້ ຢ້ານແມງເຜີ້ງ ຕໍ່ແຕນ ນ້ອງເອີຍ
(ຫລີ່ຜີ ສີທັນດອຣ)

ຄຳຜຍາ ເຣື້ອງ "ວ້ຳນ້ຳໃຈນາງ"

(5) ຄວາມນັກ ຄວາມຮັກມີຕໍ່ນ້ອງ ມັນຫາກເກີດກາງອົກ
ໜັກນ່ວງ ປານພູຜາ ໜຶ່ມດອຍເຕ້ງອ້ຍ
ຄັນຊິເອົາໄປໂຍນຖິ້ມ ທະເລຫລວງ ກໍ່ຄຶດຮອດ ນາງເອີຍ
ອ້າຍບໍ່ຮູ້ ບ່ອນຊຶມຮ້ຳ ຈ່ຳນອນກົ້ງ ຢູ່ຜູ່ດຽວ
+ ຄັນຊຶມຮ້ຳ ຢູ່ໃນປ່າ ກໍ່ຢ້ານນົກນາຕອມ
ຄັນຊຶມຮ້ຳ ຢູ່ໃນດົງ ກໍ່ຢ້ານຝູງ ງ່ຽ ມັນຊິມາຂົບຕອດ
ຄັນຊຶມຮ້ຳ ຢູ່ແມ່ນ້ຳ ກໍ່ຢ້ານຝູງເງືອກແຂ້ ມັນຊິກ້ຽວກອດກິນ
+ ຄັນຈະເກັບມ້ຽນ ຢູ່ບ້ານ ກໍ່ຢ້ານໜູຊາຍ ຊະເລ
ມັນຊຶມາ ປອງຫລອນ ຫອບໂຈນເອົານ້ອງ
ອ້າຍຈົ່ງ ເຫັນແຕ່ວ້ຳນ້ຳ ນະທີ່ໃສແສນສະອາດ ນາງເອີຍ
ວ້ຳນ້ຳໃຈ ແຫ່ງນ້ອງ ທີ່ແສນກວ້າງແລະເຍືອກເຍັນ
+ ຄວາມຮັກ ໜັກນ່ວງແຫນ້ນ ຂໍ່ນອບຫຸນຫົວ
ໄວ້ແກ່ ວ້ຳນ້ຳໃຈນາງ ວາສນາສູງຊັ້ນ
ສຸດຮັກ ສຸດແສນຊົ້ງ ຖນອມນາງພຽງພຣະເນຕ
ຂໍ່ເປັນທາສຮັບໃຊ້ ສເມີນ້ອນ ນອບກາຍ ນີ້ແລ້ວ
(ຫລີ່ຜີ ສີທັນດອຣ)

(3) ຄຳຜຍາພາສິຕ: ແມ່ນຄຳພາສິຕ ຫລືຄຳກອນທີ່ມີຄະຕິສອນໃຈ ຫລືຄຳເຕືອນໃຈ ບາງເທື່ອກໍ່ເວົ້າເປັນຄຳບັນຫາ ເຊິ່ງກ່ວເປັນຄຳກອນ ຫລືຄຳກາບ ຍົກຕົວຢ່າງ:

+ ໂພສຣິສອ້ຍ ໃບບໍ່ດົກ ນົກບໍ່ແກ່ນ ໜາກບໍ່ຫວານຈ່ອຍໆ ກາອ້ຽງບໍ່ສ່ຽວ
+ ຕາດີ ໄປຄ້ອງຊ້ຳ ສ່ຳມີ ຄືນມາເປົ່າ
ຕາບອດໄປຄ້ອງຊ້ຳ ຄ່ຳວມື້ ໄດ້ຂີ່ມ້າ
+ ກາກິນປີ້ງ ໄປຄ່ຳແຮ້ງ ເຮືອຄ່ຳແກ້ງ ໄປຫລົ້ມເຄິ່ງວ້ຳ

+ ຢາກທຸກຂ໌ ໃຫ້ເປັນນາຍຄົນ ຢາກສົລວົນ ໃຫ້ເອົາເມັ່ຽນອ້ຍ
+ ນົກອີ່ອ້ຽ ກິນໝາກໂພທີ ໄຣ ແຊວ໑ສຽ ບ່ມີໂຕຮ້ອ໑
ແຊວ໑ ຮອ້ ໂຕດຽວຫນົດຫມ່
ບັນຫາບ້ນເຈົ້ ແປເວົ້າວ່າຈັ່ງໃດ
+ ເຮືອຄ໑ແກ້ ກ໑ຽນເຫັນໃຫ້ກ໑ຽນແກ່ ແມ່ເດ
ບ໑ດວ່ ໄປນົ້ນແກ້ ເຮືອຊິໄດ້ແກ່ກ໑ຽນ ບ່ຮູ
+ ກົກບ່ເຕ້ອ໑ ຕົ໑ຕາຍຕັ້ງແຕ່ງ
ຄັນວ່ ງ່ບ່ເຫລ້ອ໑ ສັ໑ມ໑ເຕ້ອ໑ແຕ່ໃບ
+ ຍ໑ມເຈົ້າໄດ້ກິນຊິ້ນ ຢ່ລົ້ມປ໑ປ້ົ໑ຈ່ ແມ່ເດ
ບ໑ດໄຟໄຫມ້ ຫົ໑ບຊິ້ນ ຍັ໑ຊິ່ໂອ້ໃສ່ປ໑
+ ລູກຜູ້ຮັກ ເອົ໑ໄວ້ຂ໑ງຫລັ໑ ລູກຜູ້ຊ໑ ເອົ໑ໄວ້ຂ໑ງຫນ້ ໑
ຫ໑ປ໑ມ໑ປ້ອມ ມ໑ມ ຜູ້ຢູ່ຫລັ໑ຮັກກະດ໋ ບ່ຫລ໑ຽວຫນ້ ໑ລ່ ໑ແລ
+ ໃຈບ່ໃສ່ຕ່ແກ້ວ ແຍ໑ເ໑ົ ກະບ່ສ່ອ໑
ໃຈບ່ໃສ ຕ່ຄອ້ ຕົ໑ແລ້ວ ກະບ່ດ໑ງ.
+ ບຸນບ່ເຄີຍຂ໋ຊ໑ງ ຢ໑ມແຢ່ງພ໑ຕົ ກ
ບຸນບ່ເຄີຍ ຕ໑ຄົ ກ ສ໑ ກກະເບ໊ອຫ໑ ກພ໑ຍອ້ ມ

(4) ຄ໑ຜຍ໑ສ໑ຍ: ຜຍ໑ສ໑ຍ ແມ່ນຜຍ໑ທ່ໃຊ້ເວົ້ ເສີມເວົ້ ສ໑ຍເປັນ ກ໑ຣຕ່ ກ໑ມ ໃນເ໑ລ໑ຫມ່ລ໑ ຫ໑ ກລ່ ປ໑ງຄ໑ມຕ໑ມໃດຕ໑ມນ໊ ບ໑ງຄ້ ກ໋ເປັນ ນ໑ເພ ະ ຄ໊ໃຊ້ເວົ້ ເຍ້ ຍັ ຣະຫ໑ງພ໑ ກຊ໑ ວບ້ ນ ຫລ໊ເວົ້ ໃສ່ຫມ່ລ໑ ໂດຍ ກ໑ງ ກ໋ມ ເຊ່ ນ:

+ ນົກຂ໊ຖ໋ ບິນຂ້ ມປ ຍຕ ນ ເຂ໑ ໃຫ້ ກ ຣ ວ ແມ່ ນ ນ ທ ໑ ງ ປ ໑ ງ
+ ນົກຈົບ ສ໊ ນົກ ກະຈ ກ ນົກ ກະຈ ກ ຕ ກ ນົກ ກະ ທ ໑
ນົກ ກະ ທ ໑ ຟ ດ ນ ກ ລ ່ ກ ່ ນ ເ ຍ ຢ ່ ເ ຍ ຢ ່ ...
+ ເຈ້ ໑ ອ໑ ຖ໑ ເຈ້ ໑ ຜ ່ ກ ນ ຜ ກ ຫ ນ ໊ ໑ (ເ ກ ດ ທ ໑ ງ ເ ສ ງ)
ເ ຈ ້ ໑ ດ ໑ ງ ຂ ໑ ຂ ອ ້ ຍ ຂ ອ ້ ຍ ກ ່ ດ ໑ ງ ຂ ໑ ເ ຈ ້ ໑
ເ ຈ ້ ໑ ກ ່ ຄ ຽ ດ ໃ ຫ ້ ຂ ອ ້ ຍ ຂ ອ ້ ຍ ກ ່ ອ ຍ ເ ຈ ້ ໑
ເ ຈ ້ ໑ ກ ່ ດ ີ ນ ໑ ຂ ອ ້ ຍ ຂ ອ ້ ຍ ກ ່ ... ຟ ເ ຈ ້ ໑. (ລ ໑ ງ ພ ວ ້ ຍ ໝ ່ ສ ອ ຍ ສ ີ ພ ັ ນ ດ ອ ມ)

(ຜ ິ ວ ເ ມ ັ ຍ ກ ິ ນ ຜ ັ ກ ຫ ນ ໊ ໑ ງ ຫ ລ າ ຍ ນ ອ ນ ນ ໑ ກ ັ ນ ເ ລ ີ ຍ ປ ່ ອ ຍ ລ ົ ມ ໃ ຫ ້ ກ ັ ນ ດ ົ ນ ຈ ່ ໑ ງ ເ ກ ດ ຮ ້ ຍ ໃ ຫ ້ ກ ັ ນ ຂ ໊ ນ)

(๒) ປະເພທບົທຣ້ອຍແກ້ວ-ຣ້ອຍກອງ

ການແຕ່ງໂຄງ ການພຍ໌ ແລະກອນຂອງລາວ

****

ບົທປະພັນທ໌ຂອງລາວ ກໍ່ມີແບບການແຕ່ງ 2 ປະເພທ ຄືກັບຫລາຍໆຊາຕ ຄື (1) ປະເພທຣ້ອຍແກ້ວ ແລະ (2) ປະເພທຣ້ອຍກອງ. ສຳຣັບ ປະເພທຣ້ອຍແກ້ວນັ້ນ ຈະພົບເຫັນໃນແບບປະພັນທ໌ຂອງ ເຣື້ອງອຸຣັງຄະທາຕ, ໜັງສືພຣະລັກສ໌ ພຣະຣາມ, ໜັງສືທ້າວກຳພ້າ ປາແດກປາສະໜໍ ນິທານສຽວສວາດ ແລະນິທານນາງຕັນໄຕຣ ເປັນຕົ້ນ.

ເຊັ່ນ ເຣື້ອງພຣະລັກສ໌ ພຣະຣາມ ຂອງລາວ ໃນບາງຕອນ ຂຽນວ່າ (1)

ທີ່ນີ້ ຈັກຈາເຖິງພຣະຍາຣາມຣາຊ ແລະອຸປຣາຊທ້າວພຣະລັກສ໌ ອັນສເວີຍຣາຊສົມບັຕ ໃນເມືອງຈັນທະບູຣີ ສຣີສັຕຕະນາຄ ທີ່ນັ້ນ ກ່ອນແລ. ໃນເມື່ອກຸມາຣ ກຸມາຣີ ອັນເປັນລູກ ແຫ່ງເຈົ້າທັງສອງ ຂຶ້ນໃຫ່ມາໄດ້ 8 ປີ ແລ້ວ ພຣະຍາຣາມຣາຊ ແລະເຈົ້າອຸປຣາຊ ທ້າວພຣະລັກສ໌ ກໍ່ຜູກແຂນໃຫ້ລູກແຫ່ງຕົນ ເປັນຜົວເມັ່ງກັນ ຄືວ່າ ທ້າວອິງຄົ໌ຕ ອັນເປັນລູກນາງສຣີພິນພາຣາຊເທວີ ນັ້ນ ກໍ່ໃຫ້ເປັນຜົວນາງປະທຸມນາ ອັນເປັນລູກນາງເທວະດາ ທັ້ນແລ. ສ່ວນດັ່ງ ທ້າວອະຣະຍິສ ອັນເປັນລູກນາງພິມະສອຣຄອນຣາຊ ນັ້ນ ກໍ່ໃຫ້ເປັນຜົວນາງນາຣີກາ ອັນ ເປັນນາງ ເທວະດາ ທັ້ນແລ.ໆລໆ

<u>ສຳຣັບບົທຣ້ອຍກອງນັ້ນ ຈະມີທົ່ວໄປ</u> ສຳຣັບຂອງລາວເຮົາ ແບ່ງອອກເປັນ ຫລາຍປະເພທດ້ວຍກັນ ຄື ຄຳກາພຍ໌ (ປ.ກະວິ= ສ.ກາວ्यะ=ກາພຍ໌) ຄຳກອນ ຄຳໂຄງ ເຊິ່ງ ແຕ່ລະປະເພທ ກໍ່ແບ່ງອອກຫລາຍຮູບ ເຊັ່ນ:

<u>(1) ບົທປະພັນທ໌ ປະເພທຄຳກາພຍ໌</u>

ຈະມີພຽງ 7 ຄຳ ຄືໜ້າ 3 ຄຳ ຫລັງ 4 ຄຳ ຖ້າຫາກຄຳບຸພພະບົທເຂົ້າຕື່ມ 2-4 ຄຳກໍ່ສາມາຕຖ໌ເອົາໃຊ້ເປັນກອນລຳທາງສັ້ນ ໄປເລີຍ.

ຄຳກາພຍ໌ ຈະມີການສັມພັສ ຣະຫວ່າງແຖວຕໍ່ແຖວ ຄືຄຳທີ 3 ຂອງແຖວທີ 2 ຈະຕ້ອງເປັນ ສຣະດຽວກັບສຸດທ້າຍ ຂອງແຖວທີ 1 ສເມີໄປ (ຍົກເວັ້ນບາງກໍຣະນີ ທີ່ເຫລືອວິສັຍແທ້)

<u>ກາພຍ໌ພຣະມຸນີ ຫລືກາພຍ໌ວະຊິຣະປັນຕິ:</u> ທີ່ເອີ້ນກາພຍ໌ວະຊິຣະປັນຕິ (ຂອບ

---

1) ພຣະລັກສ໌ ພຣະຣາມ ຕອນທີ 2 ສະບັບທີ່ ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ໂດຍ ດຣ.ສະຫາຍ ສັຈຈິດາມັນທະ ນັກຄົ້ນຄວ້າ ຊາວ.ອິນເດັຽ ທີ່ມາຄົ້ນຄວ້າ ອັນນະຄະດີລາວ ທີ່ຖ່າຍທອດຈາກວັທທະນະທັມອິນເດັຽ ພິມພ໌ຂຶ້ນໃນປີ 1973 ທີ່ນະຄອຣວ່ຽງຈັນທນ໌.

ເພັຊຣ) ເປັນຊື່ແບບທົ້ວໄປ ໃນພາສາປາລິ ເຊັ່ນຕົວຢ່າງຄໍາກາພຍ໌ ມີດັ່ງນີ້:

+ ອິມພຸທໂທ	ນະໂມເປັນເຄົ້າ
ຂ້ານ້ອຍເວົ້າ	ເຣື້ອງພຣະມຸນີ
ພຣະມຸນີ	ຢູ່ຫົວເປັນເຈົ້າ
ເວົ້າເມື່ອຫນ້າ	ນັ່ນກວ້າງກວ່າຫລັງ
ອະນິຈຈັງ	ລຸກຫລານເຕັມບ້ານ
ຢ່ານ້ອຍຄ້ານ	ໃສ່ບາຕ ວັນສິລ ฯลฯ

<u>ກາພຍ໌ຫລານສອນປູ່ ເຊັ່ນ:</u>

+ ນະໂມນະມາ	ວັນທາສຸຣິທ
ກາພຍ໌ຕິດກາພຍ໌ ຕ່ໍ	ກາພຍ໌ກ່ໍ ເປັນກອນ
ເປັນຄໍາສອນ	ສິບເມື່ອພາຍຊ້ອຍ
ໃຫ່ຽແລະນ້ອຍ	ເມື່ອຫນ້າ ຈື່ຈໍາ
ທໍາເປັນຂຸນ	ໃຫ້ມີໃຈກວ້າງ
ຢ່າອວດອ້າງ	ຄໍາຮູ້ ບໍ່ຖາມ
ຄໍາໃດງາມ	ຖາມຂຸນພູຣຸ
ຢາກຫລິ້ນຊູ້	ໃຫ້ຖາມດອນເນັ
ຢາກເປັນເພັ	ໃຫ້ຖາມພີ່ນ້ອງ ฯลฯ

<u>ກາພຍ໌ ສໍານວນມະຫາແກ້ວ</u>

+ ປະເທສຂ້ອຍ	ຊັ້ນຊື່ເມືອງລາວ
ລວງກວ້ວງຍາວ	ເຫລືອຕາສຸດອ່ານ
ນ້ໍາຂອງພ່ານ	ໄຫລພ່າທ່ວງກ່ວງ
ນິທົນທ່ວງ	ຖນົນສະອາດ
ປະເທສຊ່ວຍ	ລ່ວງໃຫ່ ໄພສານ
ຝ່ງລຸກຫລານ	ຈື່ຈໍາເອົ້າໄວ້

ກາພຍ໌ ເຊ້ົ້ງປ້ັ້ງໄຟ ຂອງລາວຊຽງໃຫມ່ ຂາເຈົ້າເອ້ີນວ່າ "ຣ່ໍາປ້ັ້ງໄຟ" ກ່ໍ ເຫມ້ືອນກາພຍ໌ເຊ້ົ້ງຂອງພວກເຮົ້າ ລາວລ້ານຊ້ວ້ ຄ້ື:

+ ສ່ວທຸກ່ານ	ຍ່ມ້ືວ້ອນໄຫວ້
ເທພໄທ້	ຕ້ິນສ້ັພ້ັນຍ

+ ຫມູ່ຊຸມຕູ ຂ້ຕົກແຕ່ງສ້ວ
ບອ້ວໄຟຄ້ວ ຈກເປັນບຸຊາ
ຫົ້ຫັນທັນຕາ ຂຶ້ນປອນເມຄຟ້
ບ່ວສ່ວ ແຫ່ງນຫນ່ ຕ່ຟ ນ້ືດນ້ວ
+ ສຽງໂຫວດ ດ້ງລ້ວ ປ່ນດອຍຈະປ້ີນ
ບ່ວສ່ວ ຖ່ວດ້ີນ ສລ້ບ ສໄລ
ຍອດສຸດ ຫ້ວໃຈ ບ່ຕ່ວຍເນ້ເຈ້ົ

++++++++++++

(2) ບົທປະພັນທ໌ ປະເພທຄ່ໍາໂຄ

ຄ່ໍາໂຄນ້ີ ພວກລ່ວລ້ນ່ ທ່ງຊຽງໃຫ່ນ ເອ້ີນ່ວ່ ຄຣ່ວ ຈະມ້ທລ່ວຍເຣ້ືອ ອ່ນປະກອບໃສ່ຊ ເອ້ີນ່ວ່ ຄຣ່ວຈ ເຊ້ັນຄຣ່ວຈ່ເຣ້ືອ ຫ້ງ່ສ ພ່ວຄ່ໍ, ຄຣ່ວຈ່ເຈ້ົ່ສຸວ້ຕ ນ່ງ ບ້ວຄ່ໍ (ທຽບຂອ່ງລ່ວ ຄ້ືນ້ທ່ນ ທ່ວ້ວໂສວ້ຕ) ຄຣ່ວຈ່ ເຣ້ືອ່ງຫ້ງ່ສ້ທ້ນ ເປ້ນຕ້ົນ,ຕ້ວຢ່ໍ ຄຣ່ວ ຈ ໃນຊ້ື່ວ່ ຄຣ່ວ່ວສຣ້ຊ້ນ ຫລ້ືຄຣ່ວ່ວນ່ງຊ້ນ ທ້ີ່ແຕ່ງໂດຍພຣະຍ່ພຣ້ຫ່ນໂວ່ທ່ຣ ໃນປະມ່ນ ປ ຄ.ສ.1828 ຄ

+ ຣອ່ນຖ່ນ ສ ະອ້ດໂສ່ກຣອ້ນ ຫ່ນ້ກ່ນ ວ່ ຂອ້ນ ສ ະຫອ້ນອ້ກອ້ດ
ຄ ວ ຍ ຟ ້ ງ ເ ຖ ິ ະ ນ ວ ້ ງ ທ ີ ່ ຂ ວ ້ ງ ໃ ຈ ຕ ິ ດ
ຈ ັ ກ ປ ິ ດ ເ ວ ້ ົ າ ດ ວ ງ ຄ ະ ພ ວ ງ ນ າ ສ ອ ້ ນ
ຫ ລ ອ ນ ວ າ ຕ າ ເ ຊ ີ ຍ ນ າ ລ ວ າ ດ ອ ອ ້ ນ ຫ ອ ນ ດ ວ ງ ບ ານ ຊ ວ ່ ານ ຣ ິ ສ . ฯลฯ

ຄ່ໍາວ ໂຄ ໃນພ ສ ລ ວ ຕ ານຄ່ໍາອ ິ ບ ່ ວ ຍ ຂ ອ ງ ມ ະ ຫ າ ສ ິ ລ າ ວ ິ ຣ ະ ວ ົ ງ ສ ໃ ຫ ້ ຄ ວ າ ມ ສ ເ ນ ື ອ ່ ວ ່ ເ ປ ັ ນ ຄ ື ກ ັ ບ ໂ ຄ ງ ກ ະ ດ ູ ກ ຂ ອ ງ ຄ ົ ນ ເ ຮ ົ ່ ວ ທ ີ ່ ຄ ອ ້ ງ ຈ ອ ່ ງ ກ ັ ນ ເ ປ ັ ນ ລ ັ ່ ນ ໆ ຈ ົ ນ ສ ຸ ດ ເ ຣ ້ ື ອ ງ ດ ັ ່ ງ ຕ ່ ໄ ປ ນ ້ ີ :

(ກ) ໂຄ 4: ໂຄ 4 ມ ີ ຄ ່ ໍ າ ພ ະ ຍ າ ງ ค์ (ພ ະ ຍ າ ງ) ຫ ນ ້ ວ 2 ຄ ່ ໍ າ ຫ ລ ັ ງ 2 ຄ ່ ໍ າ ສ ັ ມ ຜ ັ ສ ຄ ອ ້ ງ ຈ ອ ່ ງ ກ ັ ນ ໄ ປ ດ ວ ້ ຍ ມ ີ ສ ຣ ະ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ ທ ໍ າ ກ າ ຣ ສ ັ ມ ຜ ັ ສ ກ ັ ນ ເ ອ ງ ເ ປ ັ ນ ຄ ູ ່ ໆ ເ ຊ ັ ່ ນ :

ຄໍາໂສລກ ຕິວເພິ່ງຕິວສເວີຍ: ຊິກນິກ (ຄຸຫ) ຊິກກວຽນ (ງົ່ວ)
ຫຽນແອ່ນ (ແມວ) ແບນໂຕ (ຊ້າງ)
ໂສພາບ (ຣາຊສີຫ໌) ນາບຟານ (ເສືອ)
ຫານນ້ຳ (ນາກ) ຊ້ຳໂກນ (ຫນູ)

(ຂ) <u>ໂຄງ 5,</u> ນີ້ຄໍາພຍາງ ເບື້ອງຫນ້າ 3 ຄໍາ ຫລັງ 2 ຄໍາ ທໍາການສັນຜັສຄ້ອງຈ່ອງກັນໄປ ໂດຍຄໍາໃດຄໍານຶ່ງ ໃນແຖວທີ 2 ມີສຣະດຽວກັນ ກັບຄໍາສຸດທ້າຍ ໃນແຖວທີ 1 ສເມີໄປ ແຕ່ໃນນີ້ ບາງບ່ອນ ອາຈມີຄໍາບຸພພະບົທ ຄືຄໍາເນັ້ນ ສໍາຣັບຖ້ອຍຄໍາ ທີ່ເຫລືອຈາກເນື້ອໃນ ຂອງບາທນັ້ນໆ ບາງບ່ອນ ກໍ່ມີຄໍາສ້ອຍ ເພື່ອເພີ່ມໃສ່ເນື້ອຄວາມ ທີ່ຍັງບໍ່ພໍ ໃນບາທນັ້ນໆ ເຊັ່ນ:

<u>ໂຄງພຣະເວສສັນຕະຣະຊາດົກ</u> (1) ສົນທຸໄວ ເຕັ້ນເຍາະຍ່ອງ ໆ
ພິວພ່ອງຫນ້າ ບົວໄຂ
ນາງສີໄວ ໂອວາທ
ເຊິ່ງເຊື້ອຊາຕ ຍົງຊາຍ
ວ່າ ເຈົ້າ ທ້ຽງຫລາຍເອີຍ ຈົ່ງຢູ
ເຣົາຈັກ ເຂົ້າໄປສູ ໄພສົນດ໌
ພຍາທຕົນ ຢ່າໄດ້ ບ້ຽງເກີດ
ສຸຂລ້ຳເລີດທຸກ໑ງຄົນ ເທົ້າຈັນເທີ້ນ (ບັ້ນ ທາມະກັນທ໌)
(2) ອັຈສາ ນາມະ ເອີ້ນຊື່ວ່າ ຫມີປ່າ
ໃຈກ້າຄຸ ແປວໄຟ
ຄົນໃດ ໄປ ໃນປ່າ
ຫມີຮ້າຍຄວ່າ ຫລຽວເຫັນ
ມັນແລ່ນມາ ຂົບກືນ ບ່ຊ້າ
ເປັນດັ່ງນ້ຳ ເຣວພລັນ (ບັ້ນ ຫົມະພານຕ໌)

ໂຄງຈິດຊຸມາລີ ດັ້ນ: ໄມ້ຄ່ອນເພື່ອ ລົມອອນ ລົມອອນພັດ ກ່ຳສ້ອຍ
ຄອນ ຄອນໃຈ ຕ່ຳຄ້ອຍ ຄ່ຳນ້ອຍໃຜ ບໍ່ເຫັນ
ນ້ຳຍ້ອຍຍ໑ດ ຕົນຜ໑ ເຊັນ໑ໄຫລ ຜ່ໄຄ້
ກົບຂຽດອ໑ ອຶ່ງຣອ້ ທ່ານໃຫ້ຄວ່າ ຟ້ ໑ສຽ ໑
ນອ້ ໑ເມືອ ໑ລຸ່ນ ຣັກໄຍ ສອ ໑ຊຽ ໑ຫ ໑ກ ເພິ ໑ຮູ

ກົກໄກວໃບ ຊີ້ຄ້ອ ນອ້ງພ້ອ ວອນກະສັນ

(ຈາກຫນ້ງສື ທ້ວຣຸ່ງທ້ວເຈືອ)

ຫມາຍເຫຕ: ໂຄງປະເພທນີ້ ບໍ່ຄ່ອຍນິບອ່ນໃຊ້ຫລາຍ ມະຫາສີລາ ວິຣະວົ່ງສ ໃຫ້ຊື່ວ່າ ໂຄງວິດຊຸມາລີ ດັ່ນ.

<u>ໂຄງ 6</u>: ມີຄ່ຳພຍາງ ຈ່ຳນວນ 6 ຄ່ຳ ຄື ຫນ້ ຳ 3 ຄ່ຳ ຫລ້ງ 3 ຄ່ຳ ສັນພັສກັນເອ ຣະຫວ່ຳ ແຖວຕ່ແຖວ ເຊ່ັນ:

+ ສຣີຊຸມຊຸ່ມ ຕື່ນເມືອງພຣົຫມ (ອ່ານວ່ຳ ພຣົມ)

ສົນນ ຢຸ່ສ້ຳ (ສັນນະເຈ້ຳ) ນ້ຳງສ້ງໂຄ

ໂພທິສັຕ ວັຕພຣະເຈ້ຳ

ເຕ້ຳຄົນໂຣມໆ

(ຄ່ຳສໂລກຄອ້ງວັຕ ເວລ່ຳຈະຊ້ຄ້ອ ຫລ້ຊ້ກອ)

<u>ໂຄງ 7 ຫລ້ໂຄງມະຫ່ສົນທຸມ່ຳລ</u>ິ: ທ່ເອ້ນວ່ຳ ໂຄງ 7 ຄ ມ້ຄ່ຳພຍ່ຳງ 7 ຄ່ຳ ຫນ້ຳ 5 ຄ່ຳ ຫລ້ງ 2-3 ຄ່ຳ ສັນພັສກັນເອ ຄ ຄ່ຳທ 5 ໃນແຖວທ 2 ສັນພັສ ກັບຄ່ຳສຸດທ້ຍ ຫລ້ຄ່ຳທ 7 ໃນ ແຖວທ 1 ແລະຄ່ຳທ 5 ໃນແຖວທ 3 ສັນພັສກັບຄ່ຳສຸດທ້ຍໃນແຖວທ 1. ຄ່ຳທ 5 ໃນແຖວທ 4 ສັນ ພັສກັບຄ່ຳສຸດທ້ຍ ໃນແຖວທ 2. ໂຄງນ້ ຝ່ຍສຍ່ຳມ ເອ້ນວ່ຳ ໂຄງສ່ສຸພ່ຳບ, ລ່ຳວເຮ່ຳ ເອ້ນຊ່ ຕ່ຳມຊ່ທ່ມ່ຳຂອ່ງໂຄງ ຄ ໃນພ່ຳສ່ຳປ່ຳລ ເອ້ນວ່ຳ ໂຄງມະຫ່ສົນທຸມ່ຳລ (ສ່ຍນ້ຳໃຫ) ເຊ່ັນ: ໂຄງ ມະຫ່ສົນທຸມ່ຳລ ຂອ່ງລ່ຳວລ່ຳນມ່ຳ (ຊ່ວ່ຳ ໂຄງອະມະຣ)

+ ເລ້ງໂສມນອ້ງແກ້ວ ອະມະຣ ນ້ັນນ

ແດນແຕ່ ຕົນປ່ຳທ ເກສເກລ້ຳ

ໃນມະນຸສ ໄຄຣສະຣ ທຽມແທບ ອວນແຫ

ຊ່ຍພ່ ຫ້ນ (ເຫ້ນ) ດ້ນບ ເຣ້ຳຣອ້ນ ຣ້ນຍ໌ສເມຫ (ສ້ເມຫ)

+ ນ້ຳນຸຊ ໂສມບ່ຳດ້ໄຫມ້ ອ້ກຄລອນ

ທຸກຫມ່ ຄ້ນສລອນ ໄຜ່ເອ້ື

ຫວ້ຳຊ້ນ ຣ້ສ ກລ່ນໄກຣສອຣ ຣຽ້ຳຣ່ວນ

ແຕ່ຳຂ່ນ ສ່ຍນອ້ນຫນ້ ໄຜ່ເຜ້ ທຸນທະເບ້ຳ

+ ເສຕ ຣ້ກລູກນອ່ຍ ນ້ຳຄຣ່ຳນ

ຈ່ຳຫມ່ ຊ່ຳວນ້ກກ່ຳຣ ແຕ່ຳຫ້ຳ

ປຣ່ຳງຄ໌ທ ເທພ ພ້ນ່ຳນ ປຣະຈ້ຕຣ ຈ່ຳນ້ຳແຫ

ປຣ່ຳສ່ຳທ ເສ້ຳດຽຈຕ້ ຊ່ຳ ຄຣຸ່ຳພຣຫ້ນ (ອ່ານ ພຣ້ນ)

ໂຄງເຮ້ືອງ "ຮັກທ່ີຜິດຫວັ້ງ"

+ ວິນຍາມຣຽມຢູ່ຄ້ຳຟ້ ທຽມສອ້ງ
ເຖ້ງບ່ອ້າຈ ສ້ມປອ້ງ ຣ່ວມດ້ວຍ
ໃຈດຽວ ບ່ມ້ີສອ້ງ ຍ້ືນຍ້ັດ
ຈະຢ ຄຽງຄ່ດ້ວຍ ກ່ືນແກ້ວ ດ້ວງສ້ມອຣ
+ ຣ້ວງຣຽນ ເມ້ົາແຫ່ງຫອ້ງ ຫ້ນໃດ ກ່ຕ້ວ້ມ
ຈະຢ່ໃກ້ ຫລ້ືໄກ ຟ້ວ້ກຟ້ຳ
ຈະຄຽງຄ່ ດ້ວງໃຈ ດ້ວ້ຍຮັກ ສ້ເ້ມ
ແມ່ນ້ວ ດ້ນປ້ກຫ້ນ ບ່ສ້ົ້ນຄ້ວ້ມສ້ເ້ມ ແທ້ເ້ອ້ຍ
+ ເສ້ຽອ້ັນໃດ ເສ້ຽ້ນ້ວ້ກດ້ວ້ຍ ໃດ້ ກ່ຕ້ວ້ມ
ບ່ເທ້ົ ເສ້ຽຫ້ວໃຈ ຮ້ກ້ນອ້ງ
ເສ້ຽຊ້ພຍ໌ສ້ນໃດ້ ຫ້ວ້ໃຫ່ ຄ້ນ
ເສ້ຽຫ້ວໃຈ ມ້ຕ່ນ້ອ້ງ ໂສ້ກ້ັ້ນ ຫ້ນ້ຝ້ນ ແທ້ເ້ອ້ຍ
+ ແມ່ນ້ວ ໂລ້ກ້ໃຫ້ຽ້ກ້ວ້ງ ເກ້ນ້ຄ້ະ້ນ ກ່ຕ້ວ້ມ
ໃນ້ມ ຣຽນແລ້ຫລ ແຕ່ນ້ອ້ງ
ບ່ມ້ີສ່ ໃດ ຈ ທຽມ
ມ້ະຫ້ວ້ສ້ມ ຸ້ຫປ້ອ້ງ ກ້ັ້ນ ໄ ຫ ໃ ໄ ຫ ວ
+ ແສ້ນ້ສ ວ ມ ້ ວ ້ ກ ດ ວ ້ ຍ ສ ເ ມ ຫ ວ
ບ່ເທ ້ ວ ້ ຄ ວ ້ ມ ປ ວ ້ ຖ ນ ວ ້ ຕ ່ ນ ອ ້ ງ
ນ ວ ້ ງ ດ ຽ ວ ຣ ຽ ນ ສ ແ ວ ້ ງ ຫ ວ ້ ຣ ່ ວ ມ ຮ ັ ກ
ເ ສ ື ອ ສ ວ ້ ງ ຫ ນ ້ ິ ແ ຣ ດ ຣ ອ ້ ງ ບ ່ ສ ະ ຫ ້ ວ ນ ເ ຖ ້ ງ ໃ ຈ
+ ທ ຸ ກ ສ ິ ່ ງ ໃ ນ ໂ ລ ກ ລ ວ ້ ນ ແ ປ ພ ັ ນ ແ ທ ້ ເ ອ ີ ຍ
ສ ້ ົ ນ ຮ ັ ກ ສ ້ ົ ນ ຄ ວ ້ ມ ພ ັ ນ ເ ຈ ິ ດ ຈ ້ ໍ
ເ ພ າ ະ ນ ວ ້ ງ ມ ີ ສ ັ ນ ພ ັ ນ ທ ໌ ຄ ິ ນ ໃ ຫ ມ ່
ເ ດ ື ອ ນ ຕ ິ ກ ດ ວ ຈ ຫ ວ ່ ງ ຟ ້ ໍ ດ ້ ງ ອ ້ ຍ ຫ ນ ິ ດ ຫ ວ ັ ້ ງ

(ບ ທ ປ ະ ພ ນ ທ ຂ ອ ງ ຫ ລ ຜ ທ ນ ດ ອ ຣ)

ສ ຳ ນ ວ ນ ເ ກ ົ ່ ວ ຈ າ ກ ຫ ນ ັ ງ ສ ື ທ ້ ວ ຣ ຸ ງ ທ ້ ວ ເ ຈ ື ອ ງ ເ ຊ ັ ່ ນ :

+ ດ ອ ກ ນ ຶ ່ ງ ບ ານ ຢ ູ ດ ້ ວ ວ ດ ວ ຣ ວ
ດ ອ ກ ບ ່ ເ ຫ ັ ນ ຫ ອ ມ ນ ວ ຣ ່ ວ ງ ເ ຮ ້ ໍ
ດ ອ ກ ນ ຶ ່ ງ ບ ານ ຈ ອ ມ ຜ ວ ທ ັ ນ ງ ອ ່ ນ
ດ ອ ກ ສ ິ ່ ງ ໃ ດ ນ ັ ້ ນ ເ ຈ ້ ໍ ຫ ອ ່ ນ ພ ້ ອ ຍ ເ ວ ຫ ວ

ສ່ານວນຈາກຫນັງສືນາງຕັນໄຕຣ ເຊັ່ນ:

+ ຂຸດຂຸມ ເສົາໃສ່ແດກ ດິນຖົມ
ສວດ ບໍ່ພຽງພໍສົມ ສົ່ງພົ້ນ
ຍົງທົ່ງຄັພ ຄົ່ງກົມ ທອ້ງໃຫຽ່ ປຸ້ມເອ
ກົມເຂົ້າບໍ່ໄຄ່ຂຶ້ນ ຕົ້ນພົ້ນ ຫນ່າຍຫນໍ

(3) ບົທປະພັນທ໌ ປະເພທ ຄ່ໍາກອນ

ບົທປະພັນທ໌ ປະເພທຄ່ໍາກອນນີ້ ສ່ໍາຣັບລາວເຮົ່ າ ຖືວ່ ່ າ ເປັນຄວ່ ່ ານນິຍົມພົ້ນຖ່ ່ ານ ໃນສັ ່ ງຄົມ ແລະເປັນຕົ້ນຕ ່ ໍ ມີຫລ ່ ່ ายປະເພທ ຂອ ່ ງຄ ່ ໍ ากอน และมีวิธีแต ่ ่ งหลายแบบดว ่ ้ ยกัน เชั ่ น

(1) ภอนอักสอนสังวาส หลีกอนสัมผัสอักสอร: หมายเถิงกอน ที่ใช้อักสอนดงวกัน สัมผัสต่เนื่องกันไป มี 2 ค่ า หลี 3 ค่ า หลี 4 ค่ า ติดต่กัน เชั่น: .

(ก) บั้ม มาคสะด้า จากหนังสีสีลป์ชัย

+ พ่เห้ัน ฟ้าสว่างแจ้ง เบียเบียกบิวธะพา พันเธี
นับแต่ พุทธอรุณ มะธาช ลิงลาไพ้
พระก่ หอมพิลพ้าย เวหาหลายลั่น
มะโนมาฤทาว ทวงฝั่นฝ่ายหลัง
+ รักห่ ่ รอ้ัน ธินยี่ง แสนย่า
ก่เพื่อ สองแพงพัด พากันไกล้า
ลอน ลอนม้า ชิลหิ นองอาบ
ลืดเร่งรอ้ัน แสนช้า แสบขลัง ฯลฯ

(ข) ค่ำกอน เร็อง "พิบนางในลวามหลัง"

+ ลวามหลัง เหลือยู่ลาง ลาเจตบ่เหียหาย
ธรมหอบ เอาลวามจ่า แนบใจ จินปานนี้
มาพิบ โสมสเลานอ้ัง นางดรง ในอะดิต
รูบธร่าง งามเลิดดอ้ัย มะโนม้องสว่างงาม
+ พาใช้ออ้ัย ติ่นเต้ัน ดิ้นดั่น โดยสเนห์
ขอ้ันพี่ โธมธรงกาย มอบถวายเถิงม้อง
จิตพี่ปองไปหน้า ผันไภภวมเมล
จิมยามอ้ัย จะบ่ยอมลอ่ยลา้ ทาภมิมอ้งมั่งธรง

+ ປາຖນາ ກ່ອມກ້ຶງ ຖວາຍຫອດຊີ້ວິຕ
ໄວ້ແກ່ດວງໃຈສມອຣ ຂອດພຣະໄນຕ໌ ແຕ່ນ່ານອ້ຽ
ຈະຖມອນສເນຫ໌ ເມື້ອ ນວນນາງນອນແນບ
ຣກຍາງເຫນອນວ່ຍແກ້ວ ສອງຂາງເມຕນຍ ພຸນແລວ
+ ຂໍ່ກອດແກ້ວຄ່ຳລ້ານ ດວງອາຈ ມະນີໃສ
ໄວ້ທີ່ ກາງດວງໃຈ ບ່ໃຫ້ຫນອງສູນຍ໌ເສ້ົາ
ຟ້ງເຈຕ ໃຈຫນາຍຫນັ້ນ ຖນອນນາງນອນແນບ
ເປັນນ່ຶງຂວັນຂອດຜັ້ນ ຄູນຄ້ຳ ຄູ່ພຣະທັຍ ນ້ີແລ້ວ

(ບົທປະພັນທ໌ ຫລ້ືສີທັນດອຣ)

(2) ກອນທຽນເຂຍ (ເປັນກອນທ່ີແຕ່ງຍາກ ເພາະຕອງສັນພັສຊ້ອນກັນ ຢູ່ໃນແຖວດຽວກັນ ບາງທ ເອ້ີນວ່າກອນສັພສອດ ຄ ຄ່ຳທ່ີ 5 ສັນພັສ ເປັນສຣະດຽວກັນ ກັບຄ່ຳທ 7 ເຊ່ັນ:

+ ເຍ້ືອນຍາກທ້ວ ທ້ັງແຮ່ງ ໂຮຍແຮ່ງ
ເດີນດອຍຫລວງ ຊ່ືວໄກ ລ ໄກ
ເລ້ຍຂຽວຂ້ວ ເຂ້ົາງອນ ເມ້ືອງ່ອນ
ຄ ດແມ່ ປ້ ປຸນໄຫ ຮ່ຳໄຮ
+ ຫລ້ົງດອກໄນ ກ້ານກ່ອງ ອ້ນທ່ກ່ອງ
ບາກ່ ຍ້ນດ ພາຍ ລ່ວງຊ່ອນ ຊ້ນຊ້ອນ
ພ່ໃຈເຈ ເດ້ນດຽວ ດ້ັນດຽວ
ຂ້ນ ຂອບ ດ້ວ ໄປຫນ້ າ ຫນ່ວງຫນ ฯลฯ
(ຈາກຫນ້ັງສ ສ ລປ ຊ ຍ)

(3) ກອນທຽນຄ: ກອນປະເພທນ້ີ ນ ກ ຣສັນພັສ ໂດຍສຣະດຽວກັນສັນພັສກັນ ຢ ໃນແຖວດຽວກັນ ຄ ຄ່ຳທ 3 (ບ່ໍນັບຄ່ຳບຸພພະບ ທ) ສັນພັສກັບຄ່ຳທ 4 ໃນແຖວດຽວກັນ ແລະຄ່ຳທ 5 ສັນພັສກັບຄ່ຳທ 6 ໃນແຖວ ດຽວກັນ (ບ່ໍນັບຄ່ຳສອ້ຍ) ແລະຄ່ຳທ 1-2-3-4 ຫ ລ 5 ໃນແຖວທ 2 ຫ ລ ແຖວ ຕ່ ມ ໃຫ້ສັນພັສ ກັບສຸດທ້ຍ ໃນແຖວກອນ ເຊ່ັນ:

ກອນລ່ຳທ້ວ ຫ ລ ລ່ຳປະວັຕ ສ ສ ຕ ร์

+ ຟ້ງເດ ເຈ້ົ ລ ວ ເຮ ົ ເຖ ົ ້ ແກ ່
ຫ ້ ງພ ່ ແມ ່ ພ ີ ່ ນ ້ ອ ້ ງ ຄ ອ ງ ຖ ້ ົ ວ ່ ່ າ ກ ອ ນ
ຊ ໄ ້ ດ ້ ເ ວ ້ ົ ົ ບ ອ ່ ນ ບ ້ ັ ນ ຊ ້ ັ ມ ່ ກ ອ ນ ຕ ອ ນ ຫ ລ ້ ງ
ນ ັ ບ ແ ຕ ່ ຊ ຸ ນ ບ ູ ຣ ິ ມ ຍ ້ ງ ນ ້ ັ ່ ງ ຄ ອ ງ ປ ອ ງ ປ ້ ານ

+ ສະຖາມພຣະອົງຄ໌ຍັ້ງ ຍ້ອງຄອງ ປອ້ງໄພ່
ຕັ້ງເປັນເມືອງໃຫ່ຽກວ້ວ ປວງຂ້ຳ ຊ່ວຍ
ທຸກຄ່ຳມື້ ພຣະອົງຄ໌ນັ້ງ ຍ້ັງສະຖຽຣ
ກ່ຳຫ້ວກ ລືພຣະກຽຣຕ໌ຫ້ວງ ຕ່ວງນະຄອຣ ຊະອອນໂອ້ (ກຽຣຕ໌ ອ່ານ ກຽຣ)
+ ລ້ວບ ໂສກ ເສ້ົ້ ເຫ້ວົ້ຫວ ຢ້ັນຢ່ອນ
ບ່ມີ ຄວ້ວມເດືອນຮ້ອນ ນອນຕຸ້ມ ຊຸ້ມເລ້ວ
ຕະເກ້ວຟ້ ຫລ້ວແພ້ນ ແດນໄຕຣ
ໃນນະຄອຣຫລວ້ວຍ ກ່ວ້ວກັນ ພັນຊ້ອນ
+ ນະຄອຣຄົນເອ້ົ ລ້ວເຣ້ວ ເຄ້ົ້ຄ້ັ້ວ
ພ້ວກັນຢ້ັ້ງຢູ່ສ້ວ ປ້ວງຄ໌ກ້ວ້ວ ຄ້ວ້ວດິນ
ບ່ໄດ້ໄປ່ ໄດ້ປ້ັ້ນ ດິນດ່ວນ ປ້ວນສ້ັຣຄ໌
ຢູ່ຫ້ວ ເມ້ົ້ວ່ຳກັນ ຣ້ວ່ນແພ້ວແຝ້ວເກ້ືອ
+ ໜູ່ເຄ້ືອລ້ວບ້ັ ແພ້ວພ້ັນທ໌ ຜ້ັນຣ້ວ່ນ
ບ່ມ້ີຄ້ວ້ວມເດ້ືອດແລ້ັ ແດນຫ້ວ ກ່ວ້ວກັນ
ທຸກສ້ິ່ວຊ້ັ້ນ ນະຄອຣໃຫ່ຽຫນອ້ວແສ
ເປ້ັນຕ້ວ້ຫລ້ຽວແລ ໃຫ່ຽຍ້ວ ລ້ວຕຸ້ມ
+ ອ້ັນ້ວ້ ຊຸ້ມລ້ວບ້ັ ໜ້ມ້ນ້ ໃຕ້ຕ່ຳ
ເພ້ືອກະທ່ຳປຸກສ້ວ້ ເຮ້ືອນຮ້ວ້ນ ໄຮ່ສ້ວນ
ທຸກສ້ິ່ວລ້ວ້ນ ໄດ້ດ້ັ່ວຫວ້ັ່ວຫ
ຊຸ້ນລ ຣ້ວຊ້ວ ຊ້ອຍແໜ້ນນ່ຳປ້ອ
+ ນ້ວປ້ອ້ງແປ້ວງສ້ວ້ ເມ້ືອ້ລ້ວ ທ້ວ້ວໃຫ່ນ
ຕ້ວ້ຢ່ ໃນລ້ວ້ນຊ້ວ້ ແຄ້ນຂ້ວ້ງຫ້ວ້ວ້ງຂ້ອ
ຊຸ້ນລ ທ່ວ້ນປ້ອ້ ຄ້ອ້ງຄ້ອບ ນະຄອຣສຣິ
ເມ້ືອ້ຊຽ້ງຫ້ອ ນ້ມ້ນ້ ແຕ່ເດ້ີມດ້ວ້ເຄ້ົ້
+ ລ້ວ້ວເຣ້ວ ນ້ວ້ປ້ອ້ ປຸ້ນປ້ອ ປ້ອ້ງນ້ັ່ງ
ສ້ອ້ງຜ້ັ່ງຂ້ອ ເຂ້ຕ້ນ້ ມ້ີແທ້ ແຕ່ລ້ວ
ທຸກຖ້ິ່ນດ້ວ້ວ ລ້ວ້ວປຸກປ້ອ້ງປ້ກ
ພ້ວກັນແຍ້ວ້ງຍ້ອ້ກ ຖ້ິ່ນຖ້ວ້ນ ນ້ວ້ນ້ມ້ັ
+ ສ້ິບສ້ອ້ງພ້ັນນ້ ລ້ັ ລ້ວ້ນນ້ ຟ້ວ້ເຣ້ືອ
ກ່ຳເປ້ັນເຄ້ືອຊ້ວ້ຕຫ້ວ້ວ ລ້ວ້ວດ້ວ້ຍ ດ້ັ່ວກັນ
ກ້ຳ້ເຂ້ຕຂ້ັ້ນ ປ້ະເທ້ສຕ້ວ້ ທ້ວ້ວ້ສ້ຍ້ວ້ນ
ແຕ່ກ້ອ້ນ ເປ້ັນ້ລ້ວ້ວ້ລ້ວ້ນ ເລ້ືອ້ນ້ແປ້ວ້ໄປ້ແລ້ວ

+ ເປັນແມວນາມເຊື້ອ ເຄືອອ້າຍລາວ ທ້າວໃຫຽ່
ກາຍເປັນໄທຍ໌ ບ່ກ້ວ ແກມເຊື້ອຊາຕເຮົາ
ເມືອງລ້ານຊ້າງ ແຕ່ເຄົ້າ ລາວຄອບຄອງສ່ວນ
ເມືອງພວນ ຊຽງຂວາງ ຄວ່ງລາວ ຄາວນັ້ນ
+ ຈ່ຳປາ ໂຂງຂັ້ນ ຊຽງແຕງແຈງຈອດ
ຈົນຮອດ ໂຄຣາຊພຸ້ນ ປຸນໄວ້ໃຫຽ່ຫລາຍ
ແຂວງຢ່າລາຍ ຕັ້ງແຕ່ເຄົ້າ ເຮົາຊື່ກອນຕຸ້ມ
ເວີນຊັຍ ທ້ວງແສນປາງ ກໍ່ແມ່ນລາວ ທ້ວມັ້ນ
+ ບ່ເກາະ ບ່ລອຍຕັ້ນ ຄັນຫມາກເຟືອງ ເກາະລາວ
ລາວເທິ່ງ ຫາດຮ້າຍ ສາຍເຊື້ອ ພໍ່ແມ່ເຮົາ
ທ້ວງເມືອງເຍິ່ງ ຕັ້ງແຕ່ເຄົ້າ ເມືອງວາວ ເມືອງຫຸ້ມ
ເມືອງຫລ້າ ເມືອງພີ້ງ ກໍ່ແມ່ນລາວ ທ້ວມັ້ນ
+ ເມືອງແຖມລາວກໍ ດຽນບຽນຟູ ເອີ້ນໃຫມ່
ກໍ່ແມ່ນລາວອ້ອຍຕ້ອຍ ສາຍເຊື້ອ ພໍ່ແມ່ເຮົາ
ລາວບ່ ຄູ້ເຂົ່ານ້ອມ ຍອມອ່ອນ ວ່ອນໃຜ
ບ່ໄດ້ຍອມທ່ຽໃດ ໄພ່ພົນທ້ນກ້າ
+ ລາວ ໂຮມຮຽງຫນ້າ ສ້ານັ້ຄຄີກວ້ວ້ງໃຫຽ
ຮັກສາຊາຕສືບໄວ້ ລາວຈົ່ງໄດ້ ຊື່ລາວ

ฯลฯ

(ບົທປະພັນທ໌ ຂອງຫລີ່ ສີທັນດອຣ)

(4) ກອນວະຊິຣະປັນຕິ ຫລືກອັນກາບເພັຊຣ: ກອນປະເພທນີ້ ໄດ້ຊື່ມາຈາກແມ່ບົທ ຄື ກາພຍ໌ ວະຊິຣະປັນຕິ ໃນພາສາປາລີ ມີກາຣສັມພັສກັນ ຣະຫວ່າງແຖວຕ່ໍແຖວ ຄື ຄ່ຳທີ 1-2-3 ຫລື 4 ຫລື 5 ໃນແຖວທີ 2 ສັມພັສ ກັບຄ່ຳສຸດທ້າຍ ຂອງແຖວທີ 1 ສເມີໄປ ເຊັ່ນ:

(1) ໂລກບ່ຫ່ອນ ແຕ່ງຕັ້ງ ຍ່ົງພາບສອງພົ້ວ
ຣຽມນີ້ ກ້ວປ່າປ້ັງ ບ່ວບເວຣ ພ່ວຍຫນ້ ້
ທ່ານຢ່ານາ ຊ່ວນເຂົ້ ້ ອະເວຈີ ຫນ້ ້ໃຫຽ.
ທ່ານຢ່ານາ ນ້ັ ່ງໄກ້ ຣຽມນີ້ ບ່ດີ ແທ້ດ່ວຍ

(ຈາກ ຫນ້ັ ງສື ທ້ ່ວສຸຣິວ ິ ່ວສ ์)

(2) ປະເທສລາວ ລ້ ່ວນຊ ້ ່ວ ສ ່ ັ ຍກ ່ ອ ່ ນ ລ ຶ ຊ ່ ວ
ເປັ ່ ນ ອ ່ ານ ່ ວ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ກ ຽ ຕ ສ ່ ວ ສ ິ ນ ເ ຊ ື ້ ອ
ທ ້ ່ ວ ລ ່ ວ ເ ຫ ນ ື ອ ລ ່ ວ ໃ ຕ ້ ລ ່ ວ ບ ່ ອ ່ ນ ໃ ດ ກ ່ ໍ ຣ ັ ກ ຊ ່ ວ ຕ
ສ ລ ່ ວ ດ ໂ ຣ ມ ຫ ່ ໍ ແ ຫ ນ ້ ນ ເ ປ ັ ນ ກ ອ ້ ນ ກ ຸ ່ ມ ດ ิ

24/VII

+ ບໍ່ຈ່າແນກ ພັນພີ້ ຣະບອບຊ້າຍ ກາງຂວາ
ຖືຕົວ ບົທກົດໝາຍ ບ່ລ່າຍພາງລວງລົ້ນ
ກາຣທີ່ ລາວສຸນຍ໌ສິ້ນ ຜືນດິນເອກຣາຊ
ຍ້ອນວ່າ ລາວຂາດສຽ້ງ ສນາມເຊື້ອຊາຕຽວ ຫັ້ນແລ້ວ

(ບົທປະພັນທ໌ ຂອງທ່ານ ສີທັນດອຣ

(5) ກອນວິດຊຸນາລິ ຫລືກອນສາຍຟ້າ:

ກອນນີ້ ກໍ່ໄດ້ຊື່ມາຈາກແມ່ບົທໃນພາສາປາລີ ຄື ກາພຍ໌ ວິດຊຸນາລິ ນິກາຣສັນພັສ ດັ່ງນີ້ ຄື ຄ່າທີ 1-2-3-4 ຫລື 5 ໃນແຖວທີ 3 ໃຫ້ສັນພັສ ກັບຄ່າທີ 7 ໃນ ແຖວທີ 1, ແລະ ຄ່າທີ 1-2-3-4 ຫລື 5 ໃນແຖວທີ 4 ໃຫ້ສັນພັສກັບຄ່າສຸດທ້າຍ ຂອງແຖວທີ 2 ເປັນດັ່ງນີ້ ເລື້ອຍໆໄປ ຈົນສຸດກອນ ເຊັ່ນ:

(ກ) ຕອນທ້າວຣຸ່ງ ຄຶດຮອດຊູ້ ນາງງ້ອມ ແລະຢາກຍົກທັບກັບຄືນເມືອງ.

(1) ຜ່ໍດູ ຟ້າສ່ອງແຈ້ງເຮືອງຣຸ່ງ ປະກາຍກອງ ພັນເຢ
ຣອງຣອງໃສ ສ່ອງງາມເງົາຊ້າຍ
ຟ້າຍິນ ຍຸງທອງຣ້ອງ ເຣສຽງ ສູນເຖື່ອນ (ນິກຍຸງ ສຽງສອຍວ່ອຍ ຕາມປ່າ)
ພຸຈະນາຖ ຫມ້ອນ ຍິນຮ້າຍ ຣຸ່ງນາງ (ຄຶດຮອດ ນາງງ້ອນ)
+ ຜ່ໍເຫັນ ດາວດາດຂ້ນ ແຝ່ງຝ່າຍ ທັກຂິນ ພັນເຢ
ວ່າໂຍ ຍັນ ເບີກບິນ ດາວຊ້າຍ
ສວ່າສວ່າ ກອ້ງ ໂກກິນ (ໂກກິລາ=ນົກກາເວົ້າ) ແກມໄກ່
ພຣະບາທເຈົ້າ ຍິນຮ້າຍ ຣຸ່ງຈວນ
+ ເຈົ້າຖ່ວຍພ້າ ລຸກອາບ ສ່ວງສີ
ຂຸນຄວາມຈັດ ຄາດປະໂຄນ ຄຽນຊ້ວງ (ປະໂຄນ ແຢ່ງຊ້ວງ)
ຝູງຄ້ວ ຍ້ວຍສາລິ ຄຽນແຈກ
ນ້ຳລຸບນີ້ວ ມືລ້ວງ ລວາດ ສເວີຍ
(2) + ຄອນຢຽດຖ້ວຍແຂຊອບ ຊັກຄະດີ (ຢຽດຖ້ວຍ=ອະທິບາຍເຫຕຜົລ)
ພຸທອນ ຄົນເມືອຫລ້ວ ໄພ່ໃຫ ທ່ານຕ່ານ
ດຸທີ່ ບ່າສຸຣິ ພຸ ພິລຄວນ ຄຶດນ່ານ ເຮວເທິ້ນ
ບ່ໄຄ່ ພ້ວຍແພ່ນລ້ານ ໄປໄດ້ ເພື່ອນພົລ ຊ່ານລື (ແທ້ບ່)
+ ຕຸຊ່າຂາ ຝຸ່ງຍາກ ນິຄົນ ງ່ວຍແລ້ວ
ເປັນຄົນກ້ວ ກຽດອັນ ອ່ວຍຫນ້າ
ຄອນຝືນຂໍ້ ແຂແຂ ຫ້ານແກ່ (ໃຊ້ຄ່າແຂ່ງຫ້ານປ່ານ)
ເມື່ອນັ້ນ ຂ້ານ່ານເຈົ້າ ທອງລ້ານ ລວາດວອນ

+ ຮູ້ວ່າ ຮັກພີ່ພຸ້ນ ພົ້ນແຕ່ ໃຈຈົ່ງ ຊອບດ້ວຍ (ຮັກແຕ່ທ່ວງໃຈສ້ວ)
ພຸທອຣ ຄຶນເມືອຫລ້ງ ສ່ວນວ້ວຍ ລຸ່ງປ້ຳ
(ຖ້ວ່ານ ຍົກກ່ຳລ້ງກັບຄຶນ ພໍ່ແມ່ພີ່ນ້ອ້ງປ້ຳລຸ່ງຂອ້ງລ້ວ ຈະຈົບຫ້ວຍໄປ ຫມົດ)
ອັນວ່ວ ປະສົ່ງຄ໌ສຣິສ້ອຍ ໃສສັນ ງ້ວັນນ່ວນ (ນ້ວ້ວງ້ວັນ ຜູ່ໃຈດີ)
ຄຶດອ້ອກພ້ນ ພ້ວຍຫນ້ວ ຢ່ວ່ໄລ ຊອບເມີ
+ ດ້ວ່ງນັ້ນ ແກ້ວປ່ອ້ຍຊ້ວ້ງ ຊົ່ງເກີບ ກ້ອ້ຍປ້ວ
(ຄັນ ພ້ວກແກ້ວ ເອ້ົ່ວຊ້ວ້ງເຂ້ົ້ວ້ຍ່ວ່ຍ ຍິ ລ້ວ້ວເຮ້ົ່ວເດ)
ພໍ່ທ່ີ ຣ້ວ້ວ ໄສ ສ່ົ່ວ້ງ ລ້ວ້ວ ເປ້ັນຂ້ອ້ຍ
ດູທ່ີ ຈ້ອ້ມຫ້ົ່ວ ຜູ້ ພ້ິ ລ ຄ ວ ນ ຄຶ ດ ອ ອ ກ ເຣ ວ ເທ້ີ ນ
ທ່ວ້ນ ຈ ັ ກ ລ ຸ ລ ວ ບ ເກ້ົ່ ວ ກ ຶ ຣ ອ ້ ຍ ຊ ່ ວ ້ ງ ຫ ລ ວ ນ ຯ ລ ຯ

****

(ຂ) + ປ ະ ເ ທ ສ ຊ ວ ຕ ແ ຕ ່ ວ ງ ນ ີ ້ ເ ປ ັ ນ ກ ຽ ຕ ພ ິ ລ ເ ມ ື ອ ງ ລ ວ ວ ເ ນ ີ
ເ ຣ ົ ວ ຄ ອ ່ ຍ ປ ອ ງ ແ ປ ວ ຖ ນ ອ ນ ໃ ຫ ້ ຍ ຶ ດ ຍ ວ ວ ເ ມ ື ອ ຫ ນ ້ ວ
ລ ິ ດ ພ ອ ່ ນ ຄ ວ ວ ນ ເ ຄ ື ອ ງ ແ ຄ ້ ນ ຂ ້ ັ ງ ໃ ນ ນ ວ ນ ສ ວ ່ ວ ງ
ຫ ວ ັ ງ ເ ພ ື ່ ອ ລ ວ ວ ຊ ວ ຕ ເ ຊ ື ້ ອ ຫ ລ ວ ນ ຫ ລ ້ ວ ຕ ່ ໍ ເ ຕ ີ ນ
+ ຍ ຸ ค ໃ ຫ ນ ່ ລ ວ ວ ຕ ື ່ ນ ຂ ຶ ້ ນ ຕ ວ ສ ວ ່ ວ ງ ແ ນ ນ ເ ຫ ັ ນ
ຊ ົ ມ ຊ ື ່ ນ ໃ ນ ພ ິ ລ ວ ວ ນ ແ ຕ ່ ເ ດ ີ ນ ໂ ດ ຍ ຖ ວ ນ
ສ ິ ່ ວ ງ ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ພ ິ ລ ສ ້ ວ ງ ສ ັ ກ ດ ິ ์ ສ ຣ ິ ສ ົ ມ ຄ ່ ໍ
ຫ ວ ກ ເ ຂ ົ ວ ເ ຫ ັ ນ ແ ຕ ່ ຕ ອ ່ ນ ຮ ້ ວ ຍ ຊ ິ ລ ິ ວ ນ ວ ນ ວ ນ ອ ່ ອ ນ ໃ ຈ ແ ຫ ້ ດ ວ ຍ ฯ
(ບ ิ ท ป ะ พ ั น ธ ์ ข อ ว ท ล ี ่ ผ ิ ส ิ ท ั น ด อ ธ)

(6) <u>ກ ອ ນ ມ ະ ຫ າ ສ ົ ນ ທ ຸ ນ າ ລ ิ ຫ ລ ิ ກ ອ ນ ສ ວ ຍ ນ ้ ຳ ໃ ຫ ຽ ່ :</u> ກ ອ ນ ນ ี ้ ກ ໍ ໄ ດ ้ ຈ ວ ກ ແ ມ ่ ບ ท ห ຄ ื ຈ ວ ກ ภ ว ย ์ ม ะ ห ว ส ม ท ุ ม ว ล ิ ใ ນ ພ ว ส ว ป ว ล ิ ເ ຊ ่ ນ ด ว ง จ ว ก ั น ไ ท ย ์ ม ี ย ม เ ร ี ย ก ว ่ ว ่ ว ่

+ ວິນຍານຮຽມ ຈະຢູ່ດວ້ຍ ຖນອມນາຖ ນາຣີ
ພຽງຜູ່ດີ ດວງສມອຣ ແມ່ນບ່ລືມ ນາງໄດ້
ເຖິງແມ່ນ ຊີວິອ້ວ ສລາຍໄປ ຫລືຄ້ຽຢູ່
ໃຈພີ່ ຂ່ຍູ່ໃກ້ ຖນອມເນື້ອ ແນບຄ້ຽ ນອ້ງເອີຍ
+ ແມ່ນວ່າ ຮູບຮ່າງອ້ວຍ ສະຖິຕຢູ່ ຫ້ນໃດ ກໍ່ດີ
ຈິຕໃຈ ຮຽນຄອງສເນຫ໌ ຮ່ວມພຣະໄມຕີ ບ່ມ່າຍມ້ວ
ຍອ້ນພີ່ ໃຈປະສົງ໌ ໄດ້ ວິນຍານຝັນເຜືອອຸ່ນ
ຊີວິຕ ເສັຽພາກຮ້ວ ນະໂມອ້ຍ ບ່ຫ່ວ່ງອວນ ແທ້ແລ້ວ
+ ສາວຜູ່ດີ ໃນໂລກກວ້ວ ສວຍນາກ ຊ່ວຍປະສົງ໌ ກໍ່ດີ
ຮຽນພີ່ ຈ່ົງໃຈຫມ່ວຍ ກອ່ນພຣະໄມຕີ ແຕ່ນ່ານອ້ວ
ແມ່ນ ນະຫາສມຸທ ຫ້ົ ທະເລຫລວ່ ລ້ົນໂລກ ກໍ່ຕ່ານ
ຄວ່ານຮັກປອ່ງຜ່ານຟ້ ນ່ານ້ານອ້ວ ຫອ່ນຊິຄ່ ໄດ້ຣ໊ົ
+ ແສນສ່ວ ມີນ່ວກດວ້ຍ ຮູບຮ່ວ ສເນຫ່ ຮຽນບ່ ໂສດ່ ຄ໊ດ ກອ່ນພຣະໄມຕ໌ ຄ່ງຂ້ວ
ນ່ວງດ່ຈ ໃນແດນຫລ້ ຮ່ຽນຝັນເຜືອກ່ຽວ
ເສືອສ່ວ ຫນີແຮດຊ້ວ ຂ່ວ່ງກ້ັນ ຫອ່ນຊິກ່ວ ແທ້ນ່ ?
+ ເສັຽອັນໃດ ຫ່ ໃຫມ່ໄດ້ ບ່ເທ້ົ່ ເສັຽຮັກ
ຄວ່ານຮັກ ສູນຍ໌ເສັຽໄປ ແມ່ນທະວີ ແຮ່ງຮ້ວຍ
ກ່ຽຕິສັກ ສູ່ວ່ັນ ບ່ມີແນວຊິມ່ ?ປ່ຽບ
ປືນ ຫອກ?ວ ແສນໂຫດຮ້ວຍ ມັນບ່ຮ້ວຍ ທ່ໃຈ ມະນຸສນ໌ີ
+ ແຕ່ວ່ ໃນໂລກລ້ວນ ບ່ຝືນ ສ່ົ?ແປພັນ ແທ້ເອີຍ
ຊ?ດຮັກ ສ?ຍສັນພັນທ໌ ທ່ີຮຽນປະສົງ?ໄດ້
ສ?ວປ່ຽນຄ?ວນ ຫນ?ຍຫນ້ັນ ຫ?ວໃຈຮຽນ ນ?ຍເນ່ືອຍ
ສູນຍ໌ເສັຽຮັກ ຄ໊ເດ໊ອນໃສ ຫນ?ຫ?ວຟ ສ?ຣ?ຄ ສ້ົນຫນ?ດ?ວ ຫ້ັນແລ້ວ

(ບ?ທປະພັນທ໌ ຂ?ວ?ຫລ?ຜ ສ?ທ້ັນດ?ຣ)

(7) <u>ກ?ນຈ?ຕຕະລະດ? ຫລ? ກ?ນເຄ?ວ?ນ</u>: ກ?ນປະເພທນ?ີ ກ່ໄ?ແ?ບ?ທ ໄ?ນ?ຈ?ກ ?ພ?ຍ ຈ?ຕຕະລະດ? ໃນພ?ສ?ປ?ລ? ແທ້ຈ?ງ ກ?ນແປດ ຂ?ວ?ໄທ?ຍ ກ່ນ?ຈ?ກແຫລ?ງດ?ຽ?ກ້ນ ຄ? ?ພ?ຍ ຈ?ຕຕະລະດ? ນ?ກ?ຣສ້ນ?ັສດ?ງ່ນ?ີ ຄ? ຄ?ທ? 1-2-3-4 ຫລ? 5 ໃນແຖ?ທ? 2 ສ້ນ?ັສກ?ບຄ?ສຸດທ?ຍ ?ຂ?ວແຖ?ທ? 1 ແລະຄ?ສຸດທ?ຍ ?ຂ?ວແຖ?ທ? 2 ຕ?ວ?ນ?ສຣະດ?ຽ?ກ້ນ ກ?ບຄ?ສຸດທ?ຍ?ຂ?ວແຖ?ທ? 3.

ສ?ວນ ຄ?ທ? 1-2-3-4 ຫລ? 5 ໃນແຖ?ທ? 4 ຕ?ວ?ສ້ນ?ັສກ?ບຄ?ສຸດທ?ຍ ?ຂ?ວແຖ?ທ? 3 ສ?ນ?ໄປ ສ?ບຕ?ໍ ?ຣສ້ນ?ັສ ?ຈ?ກ?ຈ?ລສ?ໍ ໃນ?ບ?ທນ?ັ້ນ? ໄປ?ຍ?ງ?ຈ?ລຣ?ບ ?ຂ?ວ?ບ?ທໃຫ?ໍ ເ?ື?ຍ?ງໄປ ເ?ັ່ນ:

+ ກາຍາມອ້າ ຄືຄ່າຄວມຄ່າ ງາມເດ
ຄືດັ່ງ ຢາດແຕ່ຟ້າ ຍາມຍິ້ມ ຍ່າງກ່ຳງາມ
ບຸນພີ່ ນາຟ່ານພໍ້ ອ້າຍຢາກໄດ້ຄອຍຖາມ
ສາວງາມ ໃນແດນດິນ ບໍ່ຄ່ອ ງາມ ຄືນອ້າ
+ ແຊ່ນສອດເກສາຊ່ອ ຍອຍຄ່ ຄຽນເກສ
ເພສ ແຫ່ງຍິງຜູ້ຮູ້ ຢາກຂໍກ້ຽວ ກ່ອນປະສົງຄ໌
ຫລ້ວຍຫນູ່ສາວ ສ່ຳເຊື້ອ ບໍ່ປຸນປຽບພະອວນອົງຄ໌ (ຂ.ພະໂອນ)
ນອ້ານອ່ນ ຄືດັ່ງຫົງສ໌ເດີນດິນ ໃຫ້ໂລກແນນ ນ່ຳກົ້ນ
+ ຍາມນອນ ອ້ຍຂໍ່ຊົ້ນ ຣຽງພະອວນອ້ອຍອຸ່ນ ແດແນ
ບຸນນອ້ ງາມເກົ່ງຟ້າ ຄິດ້ານດັ່ງພຣະອິນທ໌
ຄວາມຝັນ ອ້ຍແນບເນື້ອ ຈົນແຈບ ໃຈຖ້ວມ
ຂໍ່ປ່ອຍປີນ ປອງສ້ວນ ຕ້ານຊີວ້ັ ບໍ່ລືມໄດ້.
+ ແມ່ນໂລກ ໄກແສນກວ້ ດວ້ງໃຈ ບໍ່ໄກຫ່ ງ
ຂໍ່ຢູ່ເນົ້າແນບຂ້ ຖນອມແກ້ວແກ່ນຕ ງ
ຄວາມຮັກ ອ້ຍແມ່ແຫ້ນ ສດຍອດສເນຫ ງ
ຂໍ່ຮັກນ ງປ່ານ ດວ ງຕ ງ ຊຶກ່ອນນອນ ຄຽງຂ້ ງ
+ ຄືນວັນ ບໍ່ຫນີຣ ້ ງ ຣ ານໄກເກີນຫ ່ ງ
ຂໍ່ຣ ່ ນນອນແນບຂ ້ ງ ຖນອມແກ້ວຄູ່ໃຈ
ສຸດທີ່ ອ້ຍກ ່ ວພັ ນ ຢ ກຣຽງຣ ວ ນ ມະນີໃສ
ຖນອນ ດວ ງໃຈຮັກ ບໍ່ໃຫ້ນ ງເຄ ືອງແຄ ນ
+ ຫລ ຍສ ່ ງ ແຫ ວນຄ ່ ງແກ ້ ວ ມະນີສ ງແສນຄ ່ ງ ກ ່ ຕ ນ
ຫ ງໄປ ່ ທ ນທ ຽບນ ອ ້ ງ ຄ ນຄ ່ ງ ຄ ພຣະທ ຍ ນ ້ ແລ ້ ວ
ແ ່ ນ ວ ່ ງ ແສນຍ ກເ ຍ ້ ອນ ອ ຍ ່ ນ ອ ບດ ວ ງໃຈ
ໄ ້ ເ ື ່ ອຄ ວ ນ ສ ເນ ຫ ງ ຊ ກ ່ ອ ນ ຊ ນ ເ ຽ ນ ອ ້ ງ ຯ ລ ຯ

(ບ ທ ປ ະ ພ ນ ທ ຂ ອ ງ ຫ ລ ່ ສ ທ ນ ດ ອ ຣ)

(8) ກ ອ ນ ລ ຳ ທ ງ ສ ນ ເ ປ ນ ລ ກ ສ ນ ະ ກ ອ ນ ນ ອ ກ ແ ບ ບ: ກ ອ ນ ປ ະ ເ ພ ທ ນ ້ ນ ິ ຍ ນ ໃ ຊ ້ ກ ນ ທ ່ ວ ໄ ປ ໃ ນ ຮ ບ ກ ອ ນ ລ ຳ ນ ຈ ນ ຊ ຶ ່ ນ ໃ ນ ງ ານ ສ ລ ອ ງ ຕ ່ ງ ງ ຕ ນ ແ ບ ບ ຊ ງ ຈ ບ ນ ນ ຈ ່ ງ ເ ອ ້ ນ ໄ ດ ້ ວ ່ ງ ເ ປ ນ ກ ອ ນ ນ ອ ກ ຮ ບ ແ ບ ບ ຫ ລ ກ ອ ນ ລ ກ ທ ່ ງ ກ ່ ວ ່ ໄ ດ ້ **(Country Song)** ເ ປ ນ ຄ ຳ ກ ອ ນ ແ ບ ບ ປ ະ ສ ນ ທ ່ ນ ງ ຈ ກ ກ ອ ນ ປ ະ ເ ພ ທ ຕ ່ ງ ງ ຄ ຈ ກ ກ ອ ນ ອ ກ ສ ອ ຣ ສ ງ ວ ສ ກ ອ ນ ທ ຽ ນ ແ ອ ກ ແ ລ ະ ທ ຽ ນ ຄ ່ ແ ລ ະ ຈ ກ ກ ອ ນ ແ ບ ບ ຈ ະ ຊ ິ ຣ ະ ປ ນ ຕ ິ . ໃ ນ ກ ອ ນ ລ ຳ ໃ ນ ລ ກ ສ ນ ະ ນ ອ ກ ແ ບ ບ ນ ້ ກ ່ ນ ິ ກ ອ ນ ລ ຳ ແ ບ ບ ສ ິ ພ ນ ດ ອ ນ ລ ຳ ສ ຣ ະ ວ ນ ລ ຳ ຄ ອ ນ ສ ວ ນ ລ ຳ ນ ະ ຫ ງ ຊ ຍ ຕ ງ ຫ ວ ງ ລ ຳ ໝ ໄ ທ ຂ ນ ຊ ຽ ງ ຂ ງ ງ ຂ ນ ຈ ຳ ເ ຫ ນ ື ອ ຂ ນ ທ ມ ຫ ລ ວ ງ ພ ຣ ະ ບ ງ ງ ລ ອ ່ ງ ຂ ອ ງ ຂ ນ ງ ື ່ ມ ທ ້ ງ ຫ ນ ິ ດ ນ ້ ບ ງ ງ ຄ ັ ້ ງ ກ ່ ໃ ຊ ້ ອ ກ ສ ອ ຣ ສ ງ ວ ສ , ບ ງ ງ ຄ ັ ້ ງ ກ ່ ນ ິ ຍ ມ

ໃຊ້ກາພຍ໌ ວະຊິຣະປັນຕິ ຫລືກອນວະຊິຣະປັນຕິ ບາງຄັ້ງກໍ່ແມ່ນກອນທຽນແອກ ຫລືກອນທຽນຄຸ ປົນກັນໄປ ແລ້ວແຕ່ຄວາມຄອ່ງແຄ້ວ ຂອງຫນ່ລ່ຳ ເຊັ່ນຕົນຢ່າງ:

ກອນລ່ຳທາງສັ້ນ ກ້ວຍສາວຫນ່ລ່ຳ

+ ຟ້າງເດີຫລ້າ ນາທາມນ້ຳໃຫມ່ ເຈົ້າຜູ່ພ້ວດອກໄມ້ ບານຊ້ອຍຊົ່ນໃສ
ອ້າຍນີ້ນ ອ້າຍນ້ ຄຶດຢາກໄດ້ ນ້ອງນ້ອມ ນາແຝງ
ເຈົ້າຜູ່ແກ້ນແດງໆ ເຈົ້າຜູ່ນວຍພົນດ່ຳ ໃຫ້ລ່ຳແລ ນາພ້ີ
ຜູ່ດີ ເຫລືອລ້ົນ ເມືອງຄົນເຂົ້າຊ່ຳ ຢູ່ທາງໃຕ້ເຂົ້າກ່ໍວ່ຳ
ທາງເຫນືອ ເພີ່ນກ່ໍເວ້ົາ ລືເຈົ້າວ່າຜູ່ດີ

+ ຕ້ັງແຕ່ກ໋ີ ອ້ຽກ່ໍບ່ທັນພົບ ໄດ້ຍິນເຂົ້າລືຊ່ຳ ຊົ່ນ່ໍາງດ້ັງກ້ອ້ງ
ພ່ີນ່ໍາເຫັນນ້ອ້ງ ຄືສວັຣຄ໌ປັ້ນແຕ່ງ ຕ້ັງວ່ຳ ງ່ຳນດ້ັງແປ່ງ
ຄ໋ ພຣະອິນທ໌ ຫລ່ໍໄວ້ ໃນແປ້ນແຜ່ນທອງ ເຫັນຫນ້ຳນອ້ງ ງ່ຳນດ່ັງເຂົ້າຊົ່ນ ໂອຍ
ນ່ໍາເອີຍ ນອ້ງເອີຍ ສົນໃຈຊ່ຳຍ ວ່ຳສນ່ຳ ນ່ໍາພ້ ພ່ີຂ່ໍຕ່ຳຍດ່ວຍ ດ່ອນນ່ໍາຊ່ີໄດ້ບ່ໍ
ຫລ່ືວ່ຳ ພຽງແຕ່ພ້ ພ່ໍໄດ້ຕ້ັງແຕ່ຊົ່ນ...

+ ສົນຫ້ວໃຈ..ສົນໃຈອ້ຽ ຢ່ຳກຂ່ໍບ່ຳຍ ຂ່ໍລຸບ ຂ່ໍຈຸບບ່ອ່ນຫ້ັນ ຂ່ໍຄ້ັນບ່ອ່ນຫ້ນ ີ
ຂ່ໍໄດ້ແດ່ບ່ນ່ໍາ ? ເຈົ້າຕ່ໍາງຫລ່ໍ້ ວ່ຳສນ່ຳຂອ່ງນ່ໍາ ສ້ັ່ງນ່ໍາ່ງ່ຳນແທ້ອຸ່ນ
ບຸນຊ່ຳຍລ່ຳ ເມ່ືອໄດ້ນ່ໍາພ້ບ່ຫນ້ຳ ເຫັນນ້ອ້ງບ່ຢ່ຳກ່ຫນ ີ

+ ແກ້ນປ່ຫລ ີ ແກ້ນນ້ອ້ງປ່ຫລ ີ ເຈ້ົາຜູ່ເປ້ັນຄົນດ ີ ເກ່ືນ່ໍາ່ງນ່ໍາ ເກ່ືນຄ່ອ່ງ
ແທ້ເດ່ນ່ໍາ່ງເອ ີ ສ່ອ່ງຝ່ຳຍແກ້ນ ງ່ຳນແທ້ດ້ັງຄ່ຳ.

+ ເຈ້ົາອ່ຳຖ່ຳ ເຈ້ົາຜູ່ສ່ຳວຫນ່ລ່ຳ ເກ່ືນ່ໍາ່ງນປ່ຳນຫລ ໍ ເດ່ນນ້ອ້ງນ່ໍາ່ງເອ ີ
ເບ່ົ່ຳຄ ໍ ເຈ້ົ້ຳກ່ົນ ເບ່ົ່ຳນ່ົນເຈ້ົ້ຳຕ ໊ ົ ເບ່ົ່ຳຄ ົ ່ ເຈ້ົ້ຳສ ວ ້ ຍ ສ ວ ຍແທ ້ ດ ັ ່ ງສ ວ ັ ຣ ຄ ໌
ເ ມ ື ້ ອ ນ ້ ອ ້ ງ ນ ັ ້ ນ ຂ ່ ໍ ວ ່ ຳ ດ ັ ່ ງ ສ ່ ຳ ລ ິ ວ ່ ຳ ວ ່ ຳ ຈ ່ ຳ ວ ່ ຳ ວ ່ ຳ ຈ ິ ຄ ອ ່ ຽ ່ ຳ ນ ່ ໍ ່ ຳ ເ ຫ ລ ື ອ ລ ້ ົ ນ
ຂ ົ ນ ຕ ່ ຳ ຂ ົ ນ ຄ ້ ື ວ ເ ປ ້ ັ ນ ລ ິ ວ ເ ປ ້ ັ ນ ລ ັ ່ ນ ຄ ໊ ິ ສ ວ ັ ຣ ຄ ໌ ແ ຕ ່ ງ ໄ ວ ້ ງ ່ ຳ ນ ແ ທ ້ ອ ີ ່ ແ ມ ່ ສ ່ ຳ ວ
+ ຍ ້ ອ ຍ ບ ່ ຳ ຫ ກ ່ ຳ ວ ຄ ໊ ິ ດ ັ ່ ງ ຫ ່ ຳ ງ ສ ໌ ເ ຫ ົ ນ ... ຍ ້ ອ ຍ ບ ່ ຳ ຫ ກ ່ ຳ ວ ຍ ່ ຳ ນ ຍ ່ ຳ ງ ໄ ກ ວ ແ ຂ ນ
ຄ ື ນ ິ ກ ຍ ຸ ງ ລ ່ ຳ ແ ພ ນ ແ ອ ່ ນ ຕ ົ ວ ຫ ້ ວ ແ ຍ ້ ນ ສ ອ ງ ພ ິ ວ ແ ກ ້ ນ ນ ວ ນ ລ ະ ອ ອ ງ ຕ ອ ້ ງ ກ ົ ່ ນ
ຕ ້ ັ ງ ວ ່ ຳ ຫ ອ ນ ດ ັ ່ ງ ອ ້ ົ ນ ລ ິ ນ ຕ ອ ້ ງ ກ ົ ່ ນ ໄ ກ .....

+ ໂ ອ ຍ ນ ່ ຳ ງ ເ ອ ີ ຍ ນ ອ ້ ງ ເ ອ ີ ຍ ອ ້ ຽ ນ ີ ້ ນ ່ ຳ ອ ້ ຽ ນ ີ ້ ຄ ຶ ດ ຢ ່ ຳ ກ ໄ ດ ້ ນ ອ ້ ່ ຳ ນ ອ ່ ນ ນ ່ ຳ ງ ແ ຝ ງ
ທ ້ ່ ຳ ງ ່ ຳ ຍ ທ ້ ່ ຳ ງ ແ ລ ງ ບ ່ ່ ໃ ຫ ້ ເ ຄ ື ອ ງ ຄ ່ ຳ ຣ ອ ້ ນ ໃ ຫ ້ ນ ່ ຳ ງ ນ ອ ນ ສ ອ ້ ນ ແ ສ ນ ສ ະ ບ ່ ຳ ຍ ຕ ່ ຳ ຍ ຕ ່ ວ ່ ຳ ງ
ຈ ະ ຕ ວ ່ ຳ ງ ຣ ັ ກ ນ ອ ້ ່ ຳ ປ ່ ຳ ນ ແ ກ ້ ວ ນ ວ ່ ຳ ຍ ຕ ່ ຳ ... ແ ກ ້ ນ ປ ່ ຳ ລ ່ ຳ ແ ກ ້ ນ ນ ອ ້ ່ ຳ ປ ່ ຳ ລ ່ ຳ ເ ຈ ້ ົ ່ ຳ ຜ ູ ່ ນ ວ ນ
ໃ ນ ຕ ່ ຳ ບ ຸ ນ ຣ ຽ ນ ຊ ິ ໄ ດ ້ ກ ອ ່ ນ ແ ດ ບ ່ ນ ່ ຳ ງ ເ ອ ີ ຍ ຂ ່ ໍ ໃ ຫ ້ ເ ພ ີ ຍ ກ ່ ຳ ວ ຕ ້ ັ ນ ຂ ່ ຳ ນ ເ ຈ ົ ້ ຳ
ເ ບ ົ ່ ຳ ລ ະ ນ ່ ຳ ງ .... ພ ່ ີ ອ ້ ້ ຽ ວ ້ ຽ ວ ້ ຽ ຈ ົ ່ ຳ ໄ ດ ້ ຍ ່ ຳ ງ ນ ່ ຳ ຫ ່ ຳ ວ ່ ຳ ສ ນ ່ ຳ ຂ ອ ່ ງ ຊ ່ ຳ ຍ ສ ່ ຳ ພ ່ ໍ ປ ່ ຳ ນ ນ ີ ້
ນ ່ ຳ ເ ຫ ັ ນ ສ ີ ຫ ນ ້ ຳ ນ ່ ຳ ຣ ິ ວ ່ ຳ ດ ຄ ອ ່ ຽ ເ ຈ ົ ້ ຳ ຜ ູ ່ ຫ ອ ່ ຽ ຢ ູ ່ ເ ບ ົ ່ ຳ ເ ຫ ລ ົ ່ ຳ ເ ຫ ລ ື ້ ອ ນ ທ ົ ່ ວ ກ ່ ຽ ຍ

+ ເດ..ນອ້ ງເອີຍ ນາ ງເອີຍ ອ ້ ຍນີ ້ ຄ ຶ ດຕ ່ ນອ ້ ງ ປອ ງ ເຈ ຕ ໃ ຈ ຫ ນ ງ ຍ
ຊ ິ ບ ່ ສ ິ ນ ນ ່ ງ ຊ ງ ຍ ແ ດ ບ ່ ຄ ິ ນ ໂ ກ ້ ພ ີ ່ ໂ ສ ຕ ງ ຍ ດ ວ ້ ຍ ດ ອ ມ ນ ງ ເ ຊ ົ ້ ຳ ຄ ່ ຳ ອ ້ ຍ ນ ງ ເ ຫ ັ ນ ຫ ມ ່ ຳ ລ ຳ
ຜ ຸ ່ ທ ີ ່ ງ ງ ນ ຈ ້ ງ ນ ອ ້ ງ ປ ອ ງ ໄ ດ ຮ ່ ວ ມ ສ ອ ງ
+ ຢ ງ ກ ໄ ດ ້ ນ ອ ້ ງ ເ ປ ັ ນ ຄ ່ ຊ ີ ວ ິ ຕ ...ຢ ງ ກ ໄ ດ ້ ນ ອ ້ ງ ເ ປ ັ ນ ຄ ່ ຂ ວ ັ ນ ຮ ັ ກ ເ ກ ີ ນ ວ ່ ຳ ປ ັ ກ ຫ ົ ວ ໃ ຈ
ໃ ຫ ້ ພ ີ ່ ຊ ງ ຍ ແ ດ ດ ິ ນ ອ ້ ຍ ຢ ງ ກ ຂ ່ ບ ງ ຍ ສ ິ ນ ຢ ງ ກ ຂ ່ ບ ງ ຍ ເ ສ ື ້ ອ ບ ງ ຍ ແ ພ ບ ິ ງ ບ ່ ຽ ງ ເ ຈ ົ ້ ຳ ຜ ຸ
ເ ມ ື ້ ອ ກ ່ ຳ ກ ຽ ງ ຄ ິ ງ ສ ວ ້ ຍ ຈ ້ ງ ແ ມ ່ ນ ສ ວ ຍ ...

+ ໂ ອ ຍ ນ ງ ເ ອ ີ ຍ ເ ຖ ິ ງ ແ ມ ່ ນ ພ ີ ່ ນ ອ ດ ນ ວ ້ ຍ ໄ ປ ເ ກ ີ ດ ເ ປ ັ ນ ພ ີ ຈ ະ ບ ່ ລ ຶ ມ ຄ ິ ນ ດ ີ ຊ ິ ຍ ງ ງ
ແ ມ ນ ນ ່ ຳ ນ ອ ້ ງ ຂ ່ ບ ງ ຍ ຂ ່ ຕ ອ ້ ງ ຂ ່ ປ ອ ງ ເ ປ ັ ນ ຄ ູ ່ ຂ ່ ຢ ຸ ່ ແ ມ ບ ຂ ງ ງ ນ ງ ນ ອ ້ ງ ບ ່ ຫ ່ ງ ງ ຫ ນ ິ .
ສ ີ ຫ ນ ້ ຳ ນ ວ ນ ຊ ວ ຳ ນ ອ ້ ຍ ໄ ວ ້ ແ ດ ເ ຢ ່ ຳ ລ ຶ ມ ອ ້ ຍ .
(ບ ິ ທ ປ ະ ພ ັ ນ ທ ຂ ອ ງ ທ ລ ີ ພ ີ ສ ີ ທ ັ ນ ດ ອ ຣ)

++
****

(3) ແຄນ ແລະສິລປະການຟ້ອນລຳ

ແລະການດົນຕຣີຂອງລາວ ສມັຍໂບຣານ

****

ການດົນຕຣີ ແລະການຟ້ອນລາວ ມີມາແຕ່ສມັຍໂບຣານ ມີດົນຕຣີປະເພທການດີດ ສີ ຕີ ເປົ່າ ເຫັນວ່າ ມີຢູ່ຄົບຖ້ວນສົມບູຣນ໌ ເຄື່ອງດົນຕຣີປະເພທໃຊ້ມືດີດ ກໍ່ມີ ຫມາກກະຈັບປີ່ ເຊິ່ງມີມາແຕ່ດັ້ງເດີມ ເຄື່ອງມືປະເພທການຕີ ກໍ່ແມ່ນ ມີຣະນາດ ຄ້ອງວ້ອງ ແລະກອງປະເພທຕ່ຳໆ ຄືກອງຫາງ (ກອງອີ່ເທົ້ງ) ກອງທັດ ກອງຕະໂພນ ປະເພທທີ່ສີ ດ້ວຍມື ກໍ່ມີສີຊໍ ມີຊໍ້ ແລະຊໍດ້ວ ປະເພທທີ່ມີ ຍົນໃຊ້ຕີບ ກໍ່ມີ ແສ່ງ ສິ່ງ ບ້ວຣາດ ເຄື່ອງດົນຕຣີ ປະເພທເປົ່າ ກໍ່ມີພວກ ປີ່ ຂຸ່ຍ ແລະແຄນ.

ໃນບັນດາເຄື່ອງດົນຕຣີເຫລ່ານີ້ ແຄນເປັນເຄື່ອງດົນຕຣີແສນວິເສສ ທີ່ສຸດຂອງລາວ ແລະ ແຄນ ແມ່ນສິລປະຂອງລາວແທ້ ເປັນດົນຕຣີຂອງປະຊາຊົນ ທ້ວງສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ເຊິ່ງຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕລາວ ຂອງພວກເຮົາ ...ແທ້ຈິງ ກໍ່ບໍ່ແມ່ນຂອງຂອມ ແລະບໍ່ແມ່ນຂອງພວກສຍາມ ເພາະ ພວກສຍາມໂບຣານ ທີ່ໄດ້ຮັບວັທທະນະທັມ ມາຈາກຂອມ ກໍ່ບໍ່ເຄີຍມີແຄນໃຊ້ ແລະໃນປະເທສຂເມຣເອງ ກໍ່ບໍ່ມີຄວາມນິຍົມໃຊ້ແຄນ ເປັນດົນຕຣີປະຈຳຊາຕ ຂອງຕົນເລີຍ ສ່ວນຄົນຈີນນັ້ນ ກໍ່ບໍ່ມີສິລປະໃນການເສບຂັບ ແບບໃຊ້ແຄນ ເປັນເຄື່ອງມືບັນເລງ.

ໃນຫນັງສືບັນທຶກປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງທ່ານຫມໍ ຄລິປຕັນ ດອດ (Dr. Clifton Dodd) ເມື່ອເວົ້າເຖິງຄົນເຊື້ອຊາຕລາວ ຢູ່ຈີນ ທ່ານອ້າງເຖິງບັນທຶກຂອງທ່ານເບີຣ໌ນ. ກົງສຸລອັງກລິສ ປະຈຳປະເທສຈີນໃນປີ 1929 ເຊິ່ງວ່າ ທ່ານເບີຣ໌ນ ຂຽນບັນທຶກກ່ຽວກັບພົລເມືອງຈີນ ບ້ວງເຜົ່າ ທີ່ໃຊ້ດົນຕຣີແຄນ ປະຈຳຊຸມຊົນ ຂອງພວກຕົນ ຈຶ່ງຢັ້ງຢືນໄດ້ວ່າ ດົນຕຣີປະເພທນີ້ ທີ່ໃຊ້ກັນຢູ່ໃນປະເທສລາວ ປັຈຈຸບັນ ແລະ ໃນກຸ່ມພວກລາວອີສານ ທີ່ຢູ່ໃຕ້ຢູ່ອຳນາຈຂອງໄທຍ ບໍ່ແມ່ນຂອງໃຫມ່ ແລະ ເປັນສິ່ງເຄີຍມີໃຊ້ມາກ່ອນແລ້ວ ເຂົ້າໃຈວ່າ ຫລືບ້ວງທີ ກໍ່ແມ່ນ ມີມາແຕ່ສມັຍຫມອງແສ ຫມາຍ ຄວາມວ່າ ພວກລາວທີ່ຂຍາຍຕົວລົ້ງມາຈາກອານາຈັກຣ໌ຫມອງແສ ນັ້ນເອງ ທີ່ຮູ້ຈັກໃຊ້ແຄນເປັນ ດົນຕຣີຂອງຕົນ ສ່ຳຣັບພວກທີ່ມາກ່ອນສມັຍຫມອງແສ ຫລືພວກສຍາມ ທີ່ມີຖິ່ນກຳເນີດ ຢູ່ໃນອາ ນາຈັກຣ໌ມອນທະວາຣາວະດີ ກໍ່ບໍ່ເຄີຍມີແຄນໃຊ້ເປັນເຄື່ອງດົນຕຣີ ປະຈຳຊາຕ ຂອງຕົນເຊັ່ນກັນ.

ທ່ານເບີຣ໌ (Mr.Burns) ຂຽນບັນທຶກເຣື້ອງການໃຊ້ແຄນ ເປັນເຄື່ອງດົນຕຣີ ຂອງຊົນເຜົ່າຢູ່ຈີນໃນເຂຕມົນທົນຍູ່ນນານ ໂດຍຢັ້ງຢືນວ່າ ເຄື່ອງດົນຕຣີ ຂອງພວກນີ້ ທຳດວ້ຍໄມ້ໄຜ່ເປັນຮູບເໜືອນລຳກອງ ແລະ ເປົ່າດວ້ຍປາກ ຢ່າງຄຽວກັບເຄື່ອງດົນຕຣີ ທີ່ພວກປະຊາຊົນ ຢູ່ໃນແຄວ້ນລາວ ຂອງຝຣັ່ງເສສ ໃຊ້ກັນຢູ່...

ທ່ານເບີຣ໌ ຂຽນໄວ້ວ່າ..... *"ທີ່ເມືອງພິງໄມ (**Ping Mai**) ຢູ່ຫ່າງຈາກມົນທົນໄກວເຈົ໋າ ແລະຊາຍແດນມົນທົນກວາງສີ ປະມານ 3-5 ກິໂລ ເວລາທີ່ພວກເຮົາໄດ້ເດີນທາງໄປດວ້ຍເຮືອ ຕາມລຳແມ່ນ້ຳພິ ຣອດຍາມແລງ ກ່ຈອດເຮືອນອນ ເວລານັ້ນ ໄດ້ຍິນສຽງແລະເຫັນໝູ່ຄົນເດີນມາ ເປັນເໜືອນຂະບວນ ແຫ່ ຕາມອີກຝັ່ງຂ້າງນຶ່ງຂອງແມ່ນ້ຳ ມີແມ່ຍິງປະມານ 30 ຄົນ ແຕ່ງຕົວໃສ່ເສື້ອແຂນສັ້ນ ຍ່າງເປັນແຖວຕໍ່ມາ ກ່ມີພວກຜູ່ຊາຍ ເປັນຈຳນວນຫລາຍ ຍ່າງເປັນແຖວໆ ຕາມຫລັງແມ່ຍິງ ທັງສອງພວກ ມີດົນຕຣີເປັນຮູບ ເໜືອນກະບອກໄມ້ໄຜ່ ເວລາເປົ່າ ປາຍກະບອກຊີ້ຂຶ້ນເທິງປະມານ 60-90 ຊັງຕີແມດ ແລະໃຊ້ເປົ່າດວ້ຍປາກ ສຽງທີ່ເປົ່ານັ້ນ ນວ່ນອ່ນຊອນ ແລ້ວຂະບວນນັ້ນ ກ່ຂ້ຳມແມ່ນ້ຳໄປ ຂ້າພະເຈົ້າຊາບພາຍຫລັງວ່າ ພວກທີ່ເດີນເປັນຂະບວນ ພ້ມດວ້ຍເຄື່ອງດົນຕຣີນັ້ນ ແມ່ນພວກຊາວຕຸງເຈ້ຽ ຫລືພວກຊານ ເຊ່ງຢູ່ໃນເຂຕໃກ້ໆ ນີ້ເອງ.....*

ຕາມຂໍ້ຄວາມທີ່ຄັດມາເບື້ອງເທິງນັ້ນ ສແດງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ພວກໄຕທີ່ຢູ່ໃນເຂຕຈີນ ນັ້ນ ຍັງນິຍົມໃຊ້ແຄນເປັນດົນຕຣີ ຄືກັບລາວເຮົາ ຈ່ງສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ແຄນນີ້ ບ່ແມ່ນຂອງໃຫ່ມ ທີ່ມາຄິດໄດ້ ໃນເວລາທີ່ຄົນລາວ ອົພຍົພ ມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ບໍຣິເວນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ນີ້ແລ້ວ ຫໍ່ນັ້ນ ແຕ່ ຄົງຈະຮູ້ຈັກໃຊ້ແຄນ ເປັນດົນຕຣີ ມານານແລ້ວ ແລະຖືເປັນສົມບັຕມໍຣະດົກຖ່າຍທອດມາ ເຖິງຂະນຸຊົນລາວ ຈົນເທ້ຳຜອງທຸກວັນນີ້.

ການໃຊ້ແຄນ ຂອງລາວ ບ່ວ່າໃນງານສລອງ ຫລືເປົ່າຫລິ້ນ ໃນການໂອ້ລົມສາວ ໂດຍສະເພາະ ສມັຍໂບຣານ ກ່ອນໜ້ານີ້ຄ ື 30-40 ປີ ເຄີຍໃຊ້ຢູ່ຕາມໝູ່ບ້ານຕ່າງໆ, ນອກຈາກນີ້ ກ່ໃຊ້ ໃນເວລາມີງານສລອງປະຈຳໝູ່ບ້ານເກີດຂຶ້ນ ເປັນຕົ້ນຄ ື ເວລາວັນສົບ ຫລືວັນເຣ໊ອນດີ ວັນດອງ ວັນບຸນ ແລະການເປົ່າ ຍ້ງເຊ່ິນພິໄທ ພິແຖນ ເຊ່ິງນິຍົມກັນສລອງ ໃນຣະຫວ່າງເດ ືອນສາມເພ ັງ.

ປະວັຕຄວາມເປັນມາຂອງແຄນນັ້ນ ຍັງບ່ມີອັນແນ່ນອນ ຈະວ່າເກີດຍ້ອນໃຊ້ໄມ້ແຄນ ເປັນເຕ້ົາແຄນ ຈ່ງເອ ັ້ນຊ ື່ຕາມຊ ື່ໄມ້ແຄນ ຫລ ື ໄດ້ຊ ື່ຕາມນິທານ ທ ີ່ກ ່ຽວກ ັບວ ່າ ມ ີສ ັຕຣ ີ ຜ ູ ້ສ ລ າດ ເ ມ ື ່ອ ໄ ດ ້ ຍ ິ ນ ສ ຽ ງ ນ ົ ກ ກ ໍ ຣ ະ ວ ິ ກ ທ ີ ່ ຣ ອ ້ ງ ນ ວ ່ ນ ອ ່ ນ ຊ ອ ນ ຈ ່ ງ ຊ ອ ກ ວ ິ ທ ີ ຜ ລ ິ ຕ ເ ຄ ື ່ ອ ງ ດ ົ ນ ຕ ຣ ິ ໃ ຫ ້ ມ ີ ສ ຽ ງ ນ ວ ່ ນ ຄ ື ສ ຽ ງ ນ ົ ກ ກ ໍ ຣ ະ ວ ິ ກ ແ ລ ້ ວ ກ ່ ນ ໍ າ ໄ ປ ເ ປ ົ ່ າ ຂ າ ບ ຖ ວ າ ຍ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ມ ະ ຫ າ ຊ ິ ວ ິ ຕ ຊ ົ ງ ສ ະ ດ ັ ບ ແ ລ ະ ຊ ົ ງ ຟ ັ ງ ຫ ລ າ ຍ ຄ ັ ້ ງ ແ ລ ະ ກ ່ ຊ ົ ງ ຕ ໍ ານ ິ ຕ ິ ຊ ົ ມ ແ ລ ້ ວ ນ າ ງ ກ ່ ນ ິ ມ ກ ານ ປ ັ ບ ປ ຸ ງ ຫ ລ າ ຍ ຄ ັ ້ ງ ຈ ່ ງ ມ ີ ສ ຽ ງ "ແ ຄ ນ ແ ນ ່ " ຫ ລ ື "ດ ີ ຂ ຶ ້ ນ ກ ວ ່ າ ເ ດ ົ ່ າ " ຫ ລ ື "ໄ ຄ ແ ຄ ນ ແ ນ ່ " ກ ່ ເ ລ ີ ຍ ໃ ຫ ້ ຊ ື ່ ດ ົ ນ ຕ ຣ ິ ປ ະ ເ ພ ທ ນ ີ ້ ວ ່ າ "ແ ຄ ນ " ແ ຕ ່ ຜ ູ ້ ຂ ຽ ນ ຢ າ ກ ຈ ະ ສ ັ ນ ນ ິ ຕ ຖ ານ ວ ່ າ ເ ຣ ື ້ ອ ງ ທ ັ ງ ຫ ມ ົ ດ ແ ນ ່ ນ ກ ານ ອ ິ ຈ ັ ຍ ວ ິ ຈ ານ ກ ່ ຽ ວ ກ ັ ບ ເ ຣ ື ້ ອ ງ ຄ ວ າ ມ ເ ປ ັ ນ ມ າ ຂ ອ ງ ແ ຄ ນ .

ແທ້ຈິງ ແຄນ ກ່ເປັນເຄື່ອງດົນຕຣີວິເສສ ຫລາຍກວ່າເຄື່ອງດົນຕຣີປະເພທໃດໆ ໃນໂລກ ກ່ວ່າໄດ້ , ໃຊ້ໄມ້ລັບຫລອຍ (ປະເພທໄມ້ໄຜ່) ມີ 7 ຄູ່ ຫລ ື 8 ຄ ູ ່ ສ ຽ ງ ທ ີ ່ ເ ປ ົ ່ ງ ອ ອ ກ ມ າ ກ ່ ແ ນ ່ ນ ມ າ ຈ າ ກ ຈ ິ ນ ຕ ະ ນ າ ກ າ ຣ ໃ ນ ແ ບ ບ ຄົນລາວແທ້ໆ ຈະໄປໃຊ້ເປັນຈິນຕະນາການຂອງຊາຕອ ື່ນ ກ ່ ບ ໍ ຖ ກ ຄ ລ ກ ັ ນ ຫ ລ ື ບ ່ ເ ຂ ົ ້ າ ກ ັ ນ ເ ລ ີ ຍ ຫ ລ ື ແ ນ ່ ນ ຈ ະ ນ ໍ າ ໄ ປ

ອອກສຽງ ແບບຊາຕອື່ນໄດ້ ເຊັ່ນ ນຳໄປໃຊ້ເປົ່າເສບໃສ່ກັບລຳລິເກ ຂອງຂແມຣ ຫລືກັບເພງໄທຍ ຂັບເສພາ ຂຸນຊ້າງຂຸນແຜນ ກໍ່ບໍ່ນ່ວນຄືກັບທີ່ນຳໝາເປົ້າ ອອກສຽງ ໃນແບບລຳລາວໆ ໂອຍ....ລະນໍ..ຫລື ໂອ້... ..ໂອຍ.

...ເຊັ່ນແບບລຳທາງສັ້ນ ລຳທາງລອ່ງຂອງ ມີຈັງຫວະ ລົມພັດໄຜ່ ຊ້າງທຽມແມ່ ແລະກາເຕັ້ນກອ້ນ ເປັນ ຕົ້ນ ແມ່ນເຂົ້າກັນໄດ້ ອອ້ຍຕອ້ຍເລີຍ.

ແບບວິທີເປົ່າແຄນ ກໍ່ແມ່ນເປົ່າໄປຕາມຈັງຫວະການລ່າ ແລະຢູ່ໃນປະເທສລາວເຮົາ ກໍ່ຮ້ຳມີ ໄປດ້ວຍສິລປະດົນຕຣີຫລາຍປະເພທ ແຕ່ແຄນ ກໍ່ແມ່ນດົນຕຣີຫລັກ ທີ່ໃຊ້ກັນທົ່ວໄປ ມີການເປົ່າ ຈາກໃຕ້ ຂຶ້ນເຫນືອ ເຊັ່ນ ການລ່າສີ່ພັນດອນ ກໍ່ມີແຄນແບບສີ່ພັນດອນ , ລ່າສາຣະວັນ ກໍ່ມີແຄນ ແບບສາຣະວັນ, ລ່າຕ່ັງຫວາຍ,ນະຫາຊັຍ, ຜູ້ໄທ ມີ 2 ແບບ ຄື ຜູ້ໄທນອ້ຍ ແລະຜູ້ໄທໃຫ່ ຕ່າງກໍ່ ມີແບບເປົ່າແຄນ ຂອງໃຜຂອງມັນ ບໍ່ມີຊ້ຳກັນ. ນອກນີ້ ຍັງມີການລ່າຕ່ັ້ງຕ່າງໆ ເຊ່ິງມັນກໍ່ມີແບບ ແຄນຂອງຕົນເອງ ເຊັ່ນລ່າຕ່ັ້ງພະນ້ຳລ່າຂວ້ານ ຕ່ັ້ງຫ້ວຍອນຕາລ ເປັນຕົ້ນ(ດອນຕາລ ຕ້ັ້ງຢູ່ຝ່ັ້ງ ຕາວັນຕົກ ແມ່ນ້ຳຂອງ ກົງກັບສວັນເຂຕ ຕ່ັ້ງຫ້ວຍອນຕາລ ແມ່ນໄດ້ແບບມາຈາກລ່າຄອນສວັນ ແຕ່ມີຈັງຫວະທີ່ໄວກວ່າ)

ຍ້ອນຄວາມວິເສສ ຂອງແຄນ ທີ່ບໍ່ມີເຄ່ືອງດົນຕຣີຊາຕໃດ ປຽບທຽບໄດ້ ນີ້ເອງ ຈ່ຶງພາໃຫ້ບັຣ ພະບູຣຸສລາວ ຄືໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ, ສມັຍເສຕຖາທິຣາຊ ແລະສຸຣິຍະວ້ົງສາ ທີ່ເຣ້ັດສັນຍາປັກປັ້ນເຂຕ ແດນຣະຫວ່ ່າງລາວ-ວຽດນາມ ຈ່ຶງໃຊ້ແຄນເປັນການແຍກປະເພທຂອງພົລເມ ືອງ ຣະຫວ ່ ່າງເຂຕ ຊາຍແດນຕ່ໍ ກັນ ຂອງທ ັ ້ ງ 2 ປະເທສ ໂດຍໃຊ້ຄ ່ ໍ ວ ່ ່ າ *ພົລເມ ືອງຜູ ່ ໃ ໃ ດ ເປ ່ ົ ່ າແຄນ ແຫ ັ ນເຂ ້ ົ ່ າຫນ ່ ງ ວ ຄ ່ ້ ວປ ່ ່ າແດ ່ ນ ໃ ໃ ກ ໍ ຖ ໍ ເ ື ປ ັ ນພ ົ ລເມ ື ອງລ ່ ່ າວ.*

ຣວມແລ້ວ ຈັງຫວະແຄນ ຈະມີ 5 ຈັງຫວະດ້ວຍກັນ ຄ:ື

(1) ສຸດຊະແນນ ຫລ ື ສ ້ ອ ້ ຍສຸດຊະແນນ (2) ໂປ ້ ້ ຊ ້ ້ ຍ (3) ສ ້ ອ ້ ຍໃຫ ່ ່

(4) ສ ້ ອ ້ ຍນ ້ ອ ້ ຍ (5) ສ ້ ຍຍ ້ ວ

ແລະບ ່ ່ ວ ໍ ທ ໍ ເພ ິ ່ ນກ ່ ່ ວ ່ ່ ຈ ັ ງຫ ວ ະ ສ ້ ອ ້ ຍສ ຸ ດສ ະ ແ ນ ນ ລ ົ ມ ພ ັ ດ ໄ ຜ ່ ່ ຊ ້ ່ ວ ທ ຽ ມ ແ ່ ່ ກ ່ ່ ວ ເ ຕ ັ ້ ນ ກ ອ ້ ນ ແ ລ ະ ນ ້ ່ ວ ເ ຊ ່ ວ ະ ໄ ້ ກ ໍ ເ ຊ ່ ົ ່ ວ ຫ ມ ່ ຍ ເ ຖ ່ ິ ງ ຄ ວ ່ ມ ນ ່ ວ ນ ອ ່ ນ ອ ່ ນ ຊ ອ ນ ຕ ່ ມ ທ ັ ມ ນ ະ ຊ ່ ຕ ຂ ອ ່ ງ ແ ຄ ນ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ່ ງ.

****

ນິທານຂອງແຄມລາວ ກ່ມີຄວາມເປັນມາ ຍ່າງຍືດຍາວ ໄດ້ຮັບຄວາມເຈັບແສບມາຫລາຍ ສົມຄວນ ໂດຍສະເພາະສມັຍເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ຂອງໄທຍ ເຊ່ັນໃນປີ ຄ.ສ.1862 ສມັຍກະສັຕຣິຍ ໄທຍ ພຣະຈອມເກ້ົາ, ຣັຊກາຣທີ 4 ກ່ໄດ້ອອກພຣະຣາຊໂອງກາຣ ປະກາສ ບ່ໃຫ້ປະຊາຊົນໄທຍ ໄປເບ່ົາ ແລະຫລົ້ມແອ່ວລຳຫລິ້ລຳແຄນ ກັບພວກຄົນລາວທ່ີຖືກກວາດຕ້ອນ ໄປເປັນຂ້າທາສ ຢູ່ ພາຄກາງ ຂອງໄທຍ. ຄ່ຳປະກາສໃນພຣະຣາຊໂອງກາຣ ໂດຍໃຊ້ຖ້ອຍຄ່ຳທ່ີດູໝ່ິນ ແລະປະນາມ ເຊ້ືອຊາຕລາວຢ່າງຮ້າຍແຮງ ດ່ັງຄ່ຳວ່າ *ລາວແຄມ ເປັນຂ້າຂອງໄທຍ* ແລະໄທຍ ໄມ່ເຄ່ີຍເປັນຂ້າ ຂອງລາວ ຈະເອ້ົາຢ່ງລາວ ມາເປັນພ້ືນເມືອງໄທຍ ໄມ່ສົມຄວນ.

ຄ່ຳປະກາສໃນປີ ພ.ສ. 1862-1865. ເຫຕ້ຜົລສ່ຳຄັນ ກ່ເນ່ືອງມາຈາກວ່າ ຕາມຫ້ວເມ້ືອງຕ່ຳງໆ ທ່ີ ມ້ີຄົນລາວ ພວກຊະເລ້ຍເສ້ກ ຫລ້ືພວກທ່ີຖືກຈ້ບໄປເປັນທາສ ພາກັນຕ້ັງຊ້ືອ້ີຕຢູ່ ກ່ໄດ້ນ່ຳເອ້ົາວ້ັທະນະທັມ ກາຣຟ້ອນລຳແຄນ ໄປສແດງມ່ວນຊ່ືນ ກ່ອນອາຣ້ມຍ໌ພາຍໃນສ້ງຄົມຂອງພວກຕົນ ຢ່ຳງອອກໜ້ຳອອກຕຳ ແລະວ້ັທະນະທັມກາຣຟ້ອນລຳແຄນຂອງລາວ ກ່ເປັນທ່ີດ້ງດູດໃຈຂອງພວກຊ່າວໄທຍ ເຫນ້ືອກວ່ຳວ້ັທະນະ ທັມຄວາມມ່ວນຊ່ືນ ຂອງຊ່າວໄທຍ ທ່ີມ້ີຢ່ແ່ຕ່ເດ້ມ ຄ ກາຣລ່ຳຕ້ັດ,ຂ້ับເສພ-ຂ້ນຊ້ຳງຂ້ນແຜນຫລ້ືກາຣຮ້ອງ ລ້ເກ ທ່ີເປັນວ້ັທະນະທັມ ຂອງຂແມຣ ເຊ່ືງຄົນໄທຍຝ່ັງກ້ັນຈ້ນຈ້ດໃຈຫ້ມ້ດແລ້ວ, ວ້ັທະນະທັມກາຣລ່ຳລາວ ຖ້ວ່າເປັນຂອງໃຫ້ມ ແລະກ່ມ້ີລ້ກສນະກາຣປຸກຣະດົມ ມ່ວນຊ່ືນ ເປັນຢ່ຳງດ້ ໄດ້ອ້ີກດ້ວຍ ຈ່ຶງມ້ີພວກຄົນໄທຍ ເກ້ດນ້ຍົມໄປຮ່ວມຝ່ຶງ ເປັນທ່ີອອກໜ້ຳອອກຕຳ ຈ້ນພາໃຫ້ ກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ ຣ້ຊກາຣທ່ີ 4 ເກ້ດຄວາມອ້ຶດສາ ແລະກະວ່ນກະວາຍໃນພຣະທ້ຍ ຢ່ຳງຍ່ິງ ຈ່ຶງຊ້ຶງປະກາສຫ້ຳມ ບ່ໃຫ້ປະຊາຊົນໄທຍ ພາກັນໄປຮ່ວມເວທ້ກາຣ ລຳແຄນ ນ່ຳພວກຄົນລາວຂ້ຳທາສເຫລ່ຳນ້ັນ,

ຕ່ຳຄ່ຳປະກາສນ້ີ ມາຣອດສມັຍຣ້ຊກາຣທ່ີ 5 ທ່ີ 6, 7 ແລະ 8 ກ່ມ້ີກາຣແຕ່ງເພງ ຣ້ອງປະນາມລາວທ່ົວປະ ເທສ ຍ່ິງມາຣອດສມັຍຈອມພົລ ປ.ພ້ບູລສ້ງຄາມ ແລະຄນະຫລວງວ້ຈ້ຕ ວາທະກາລ ກາຣປະນາມລາວຍ່ິງ ຮ້າຍແຮງຂ້ຶນ ກ່ຳວ່ກ້ນວ່າເຮ້ືອງກາຣສ້ຳງວ້ຣະກ້ມອ່ິນາຍໂມ ເມ້ືອງໂຄຣາຊ ຈາກຄວາມບ່ມ້ີຕ່ວຕ້ນໃຫ້ກາຍ ເປັນວ້ຣະສ້ຕຣ ແລະນ້ກຮ້ບຜ່ຍ່ິງໃຫຽ່ ຈ້ນມ້ອະນຸສາວະຣ້ຍ໌ ສ້ຳງຂ້ຶນໃຫ້ຄົນໄທຍໂຫວ້ ກ່ແມ່ນໃນເວລານ້ີ້ເອງ ທ່ີຖ້ເປັນຕ່ວຢ່ຳງ ພາໃຫ້ຄົນລາວ ສ້ງເກຕເຫ້ນວ່ຳ ກາຣທ້ບຖ້ມແລະດູໝ່ິນ ຄວາມເປັນລາວ ແມ່ນນະໂຍບາຍ ສ່ຳຄັນ ແລະແມ່ນບ້ນຫາໃຫຽ່ ສ່ຳຮ້ບຜ່ນ່ຳໄທຍ ໃນສມັຍນ້ີ.

ກ່ອນປີ ເ୭ຽ୭ ນ້ັນ ສຽງເພງ ທ່ີປຸກຣະດົມທ້ບຖ້ມ ດູໝ່ິນລາວ ດ້ງກ່ອ້ງທ່ົວແຜ່ນດົນໄທຍ "ບ້ກ ເຈ້ົາວຽງຈ້ນທນ໌" ເຫນ້ືອນກ້ບວ່ຳ ຄົນໄທຍ ເກ້ດເປັນເດ້ືອດເປັນແຄ້ນໃຫ້ລາວ ເອ້ົາແທ້ເອ້ົາວ່ຳ.

ຈ້ນມາຣອດສມັຍຈອມພົລສຣ້ທ ທະນະຣ້ຕຖ໌ໄດ້ຂ້ຶນເປັນນາຍ໌ກຣ້ຕຖະມ້ນຕຣ້ໄທຍ ໃນປີ 1958 ຈ່ຶງຜ ກ໌ຕ່ວ່ຳ ຄົນລາວອ້ສານ ພ້ມ້ນຕ່ຳຫ້ນໃຈ ບ່ໄດ້ມ້ຄວາມລະອ່ຽຍຕ່ວເອງ ທ່ີຈະເວ້ົ້າພ່ຳສ່ຳລາວ ຢ່ຕ່ໍ່ໜ້ຳຄົນ ໄທຍຄ້ແ່ຕ່ກ່ອນ ແລະໃນປີຕ່ໍ່ມ່ຳ ກ່ໄດ້ຍ້ນສຽງຫ້ມລ່ຳລາວ ຫລ້ືຄນະລາວແຄນ ຖ້ກນ່ຳອອກອ່ຳກ່ຳສ ໂດຍ

ເອົາໄປຈົນກ ້ ງ ບ ່ ່ ວ ່ າແຕ ່ ຊ ັ ພ ຍ ໃ ່ ນພ ຣ ະ ຣ າ ຊ ວ ັ ງ ຫ ລ ວ ງ ຫ ລ ື ໃ ນ ຄ ວ ່ າ ຄ ຸ ້ ມ ບ ້ ານ ເ ຮ ື ອ ນ ຂ ອ ງ ຣ າ ສ ດ ອ ຣ ເ ສ ນ າ ອ ໍ າ ມ າ ຕ ຍ ໍ ຣ າ ຊ ມ ຸ ນ ຕ ຣ ິ ເ ສ ຕ ຖ ິ ແ ລ ະ ທ ວ ຍ ຄ ້ າ ແ ມ ່ ນ ຖ ື ກ ຍ ຶ ດ ໄ ປ ຫ ມ ົ ດ . ສ ິ ່ ງ ທ ີ ່ ມ ີ ຄ ່ າ ຄ ວ ນ ເ ມ ື ອ ງ ເ ຊ ັ ່ ນ ພ ຣ ະ ແ ກ ້ ວ ມ ໍ ຣ ะ ກ ິ ຕ ພ ຣ ะ ບ າ ງ ພ ຣ ะ ແ ຊ ກ ຄ ໍ າ ພ ຣ ะ ແ ກ ່ ນ ຈ ັ ນ ທ ໍ ແ ດ ງ ແ ລ ະ ພ ຣ ะ ພ ຸ ທ ຣ ູ ບ ສ ັ ກ ດ ສ ິ ທ ອ ີ ງ ຄ ື ່ ນ ໆ ອ ີ ກ ຈ ໍ ານ ວ ນ ນ ມ າ ກ ຫ ລ າ ຍ ແ ມ ່ ນ ແ ຕ ່ ຢ ູ ່ ໃ ນ ຕ ົ ວ ວ ັ ດ ວ າ ອ າ ຣ າ ມ ກ ໍ ຖ ື ກ ສ ຍ າ ມ ຍ ຶ ດ ປ ຸ ້ ນ ຢ ່ າ ງ ບ ່ ໄ ດ ້ ຍ ົ ກ ເ ວ ັ ້ ນ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ພ ຣ ะ ສ ົ ງ ฆ ์ ແ ມ ່ ນ ແ ຕ ່ ອ ົ ງ ค์ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ຈ ພ ຣ ะ ສ ັ ງ ฆ ะ ຣ າ ຊ ລ າ ວ ກ ໍ ່ ຍ ັ ງ ຖ ື ກ ຈ ັ ບ ຕ ົ ວ ໄ ປ ພ ້ ອ ມ . ກ ານ ກ ະ ທ ໍ າ ໃ ນ ແ ບ ບ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ ກ ່ ອ ນ ຫ ນ ້ າ ນ ี ้ ເ ຊ ິ ່ ง ເ ປ ັ ນ ต ัว ย ่ า ง ข อ ง ก า ร ป ุ ้ น ข ่ า ้ ย ึ ด บ ้ า น ย ึ ด ເ ມ ื ອ ง ใ ນ ส ม ั ย โ บ ร า ณ ก ่ ค ื ก า ร ย ึ ด อ ั ง ก ่ ร ว ั ด ใ ນ ป ี ค . ส . 1431 ເ ຊ ิ ่ ง ม ี ก า ร จ ุ ด ເ ผ ົ า ท ำ ล า ย ม ้ า ง จ ิ น บ ่ ม ี ส ิ ่ ง ເ ห ล ื อ ย ู ่ ค ้ า ง ເ ຊ ิ ่ ง ส ย า ม ไ ด ้ ก ะ ท ำ ต ่ า ม ม า ก ่ อ ນ เ ว ล า ย ึ ด ม ะ ค อ ร ว ร ว ง จ ั ນ ท ม ์ ใ ນ ป ี 1779.

ຄ ັ ນ ม า ร อ ด ส ม ั ย พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ ນ ุ ฯ ท ี ่ ล ุ ก ข ึ ้ ນ ก ู ้ ช า ต ก ่ ถ ื ก ส ย า ม ผ า บ ແ ล ะ ย ก ท ั บ เ ข ้ า ร ุ ก ร า ม ຢ ่ า ง ร ้ า ย ແ ร ง ใ ນ ป ี 1827 ม ะ ค อ ร ว ร ว ง จ ั ນ ท ม ์ ถ ก ู ເ ผ ົ า ผ า ส า ท ร า ช ว ั ง ห ่ ว ง ว ั ด ว า อ า ร า ม ถ ก ู ເ ผ ົ า ไ ห ม ้ จ ิ น ร า บ ເ ป ั ນ ห ม ้ า ก ๆ . ค ่ า ส ั ่ ง ข อ ง ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ส ย า ม ก ่ ค ื ใ ห ้ ท ำ ล า ย ม ะ ค อ ร ว ร ว ง จ ั ນ ท ม ์ ຢ ่ า ใ ห ้ ເ ก ิ ด ເ ป ั ນ บ ้ า ນ ພ ุ ่ ເ ม ื อ ง ค ิ ນ ต ่ ไ ป อ ี ก ເ ล ย . ส ะ ນ ั ้ ນ ແ ມ ่ ນ ແ ຕ ่ ກ ำ ແ ພ ง ເ ม ื อ ง ก อ ง ท ั บ ส ย า ม ก ่ ย ั ง บ ั ง ค ั บ ใ ห ้ ค ิ ນ ล า ว ท ี ่ ถ ก ู จ ั บ ເ ป ั ນ ข ะ ເ ล ย ใ ห ้ ท ำ ก า ร ม ้ า ง ເ พ ท ำ ล า ย ถ ิ ้ ม จ ิ น บ ่ ม ี ข า ก ເ ห ล ื อ ไ ว ้ ใ ห ้ ເ ห ั ນ . ก ่ อ ນ จ ุ ด ເ ผ ົ า ท า ง ก า ร ส ย า ม ก ่ ไ ด ้ ย ึ ด ເ อ ົ า ช ั พ ย ์ ส ิ ນ บ ั ต ส ิ ่ ง ท ี ่ ม ี ค ่ า ค ว ร ເ ม ื อ ง ข ึ ้ ນ ห ล ้ า ง ข ้ า ง ข ิ ນ ล ง ไ ป ป ะ ເ ท ศ ส ย า ม ເ ป ั ນ ต ้ ນ ເ ช ่ ນ *ເ ອ ก ส า ร เ ค ้ า* ข อ ง ต ำ ร า ว ิ ช า ก า ร ห ม ้ า ส ี พ ุ ก ແ ล ะ ເ ค ื ่ อ ง ส ิ ล ป ะ จ ั ນ ย ะ ก ั ນ อ ื ่ ນ ๆ . ก า ว ก ั ນ ว า ส ะ ເ พ า ะ ແ ต ่ ห ม ้ า ส ี ແ ล ะ ต ำ ร ั บ ต ำ ร า ท ี ่ ย ู ่ ใ ນ พ ร ะ ร า ช ว ั ง ແ ล ะ ย ู ่ ต า ม ห ั ว ไ ท ร ว ั ด ต ่ า ง ๆ ເ ช ่ ນ ว ั ด ส ี ส ะ ເ ก ส ว ั ด อ ิ ນ ท ์ ແ ป ง ว ั ด ไ ท ร ย ้ อ ย ว ั ด ไ ท ร ใ ห ญ ่ ท ี ่ ถ ก ู บ ั ນ ท ก ึ ข ิ ນ ล ง ไ ป ก ร ุ ง เ ท พ ฯ ม ี ท ั ้ ง ห ม ด ป ะ ม า ณ 20 ห ล ั ้ ง ข ้ า ง .

ส ่ อ ม ม ื ่ ง ท ี ่ ส ำ ค ั ญ ก ่ ค ื ก อ ง ต ุ ร ิ ย า ว ย ์ ค ณ ะ ม า ต ส ิ ล ป ์ ม ั ก ฟ ้ อ ม ม ั ก ส ແ ด ง ร ว ม ท ั ้ ง ม ั ก ป ร า ช ญ ์ ร า ช บ ั ณ ฑ ิ ต ก ่ ถ ก ู จ ั บ ต ัว ข ิ ນ เ อ ົ า ล ง ไ ป ก ร ุ ง เ ท พ ย ่ า ง ม ั บ บ ่ ถ ้ ว ม . ก า ว ก ั ນ อ ี ก ต ื ่ ม ว ่ า ห ้ พ ร ะ แ ก ว พ ร ะ ร า ช ว ั ง ห ล ว ง ແ ล ะ ว ั ด ว า อ า ร า ม ห ล า ย ແ ห ่ ง ใ ນ ก ร ุ ง เ ท พ ฯ ส ม ั ย พ ร ะ ນ ั ่ ง เ ก ้ า ล ้ ว ม ແ ม ่ ນ ส ี ม ื ข อ ง ช า ย ช ่ า ง ແ ล ะ ก ั ม ม ะ ก อ ร ล า ว เ ป ั ນ ผ ู ้ ก ่ ส ร ้ า ง ห ้ า ง ห ม ด . ค ั ນ ເ ม ื ่ อ ส ร ้ า ง ข ึ ้ ນ ส ำ จ ແ ล ้ ว ເ ข ົ า ก ่ ข ้ า ถ ิ ้ ม ເ พ ื ่ อ บ ่ ใ ห ้ ม ี ห ล ั ก ฐ า ม พ ย า ม ເ ห ล ื อ ไ ว ้ ใ ห ้ ม ี ก า ร ເ ล ่ า ล ื ต า ม พ า ย ห ล ั ง .

ป ะ ว ั ต ิ ส า ส ต ร ์ ย ั ้ ง ย ื ม ว ่ า ເ ม ื ่ อ ส ิ ้ ม เ ด ั จ พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ ນ ุ ท ธ ร า ช (พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ ุ ฯ)ไ ด ้ ส เ ด ็ ด ไ ป ก ร ุ ง เ ท พ ฯ ເ พ ื ่ อ ร ่ ว ม ใ ນ พ ิ ธ ี ป ิ ง พ ร ะ ส ี พ ข อ ง พ ร ะ เ จ ้ า เ ล ิ ศ ห ล ้ า ม ะ พ า ล ั ย , ร ั ช ก า ร ท ี ่ 2 ใ ນ ป ี ค . ส . 1826 ก ่ อ ນ ส ิ ้ ง ค ว า ม ก ู ้ ช า ต พ ร ะ อ ิ ง ค์ ก ่ ไ ด ้ ช ิ ้ ง ข ่ ร อ ้ ง เ อ ົ า ค ณ ะ ล ะ ค อ ม ช า ต ส ิ ล ป ์ ป ะ จ ำ พ ร ะ ร า ช ว ั ง ແ ล ะ ข ่ เ จ ้ า ย ิ ง ว ง ค ำ ก ั บ ค ิ ม เ ม ื อ ง ว ร ง จ ั ນ ท ม ์ พ ้ อ ม ด ว ย ข ่ ค อ บ ค ิ ว ล า ว ว ร ง จ ั ນ ท ม ์

ທ່ານຈອຫ໌ ໂບວ໌ຣິ ຜູ້ວ່າຣາຊການຣົງກົງ ຂອງອັງກິດ ຂຽນຍ້ອງແຄນ ແລະຍ້ອງສັຕຣີລາວ ທີ່ຖືກບັງຄັບໄປເປັນນາງບຳເຣີ (ເມັຽນ້ອຍ) ຂອງພວກເຈ້ານາຍຊັ້ນສູງ ຂອງໄທຍ໌ ໃນສມັຍໂບຣານ (ເວລານັ້ນ ແມ່ນສມັຍຣັຊການທີ 4)

ທ່ານຂຽນວ່າ....ລາວ ເປັນເທື່ອທຳອິດ ທີ່ຂ້ານ້ອຍ ຮູ້ສຶກມີຄວາມສົນໃຈກັບຄົນລາວຫລາຍທີ່ສຸດ. ເພາະແມ່ນ ແຕ່ເວລາ ຍ່າງຜ່ານຫ້ອງຖົມ ຫລືວ່າ ຕອນຂີ່ເຮືອລຽບຕາມແມ່ນ້ຳເຈ້ົາພະຍາ ຫລືວ່າ ເມື່ອມີການຂໍຮ້ອງ ມັກໄດ້ຍິນຢູ່ ເລື້ອຍໆ ຄື ສຽງດົນຕຣີອັນສຸດມ່ວນອ່ວນຊອນ ຂອງຄົນລາວ.

ຄັ້ງນຶ່ງ ຂ້ານ້ອຍ ໄດ້ເຂ້ົາໄປຖວາຍບັງຄົມ ພຣະເຈ້ົາແຜ່ນດິນອົງທ ີ 2 (ພຣະປິ່ນເກ້ົາ) ກໍ່ໄດ້ພົບວ່າ ພຣະອົງທ ກຳລັງຫລ້ົນ (ເປົ່າແຄນ) ກັບເຄ່ືອງດົນຕຣີ ທ່ີແສນກົ້ມກົ້ນ ແລະຍອດຢ້ຽມ ແລະທ່ີມີຄວາມອ່ອນຊອນ ເຊ່ືງເຮັດຂ້ຶນຈາກ ໄມ້ອ້ໍ (ໄມ້ລັບຫລອຍ) ປະເພທໄມ້ໄຜ່ນິດນຶ່ງ. ເຄ່ືອງຫລ້ົນຊນິດນ ີ້ ມີຄວາມຍາວປະມານ 8 ຟ ຸຕ ພຣະອົງທ ຊົງບອກວ່າ ໄດ້ ຮັບເປັນຂອງຂວັນ ຈາກເຈ້ົາລາວຜູ່ນຶ່ງ (ຄົງຈະແມ່ນເຈ້ົາເມືອງຫລວງ ຫລືເຈ້ົາຈຳປາສັກ ...ຜູ່ຂຽນ) ແລະພຣະ ອົງທ ພ້ພຣະທັຍມອບໃຫ້ຂ້ານ້ອຍ ຮັບໄວ້ ເປັນເຄ່ືອງອະພິນັນທະນາການ.

ໃນເວລາທ່ີຂ້ານ້ອຍ ໄດ້ໄປຢ້ຽມຢາມ ຄອບຄົວເຈ້ົານາຍສຍາມ ຜູ່ສູງສັກ ບາງທ່ານ ຂ້ານ້ອຍມັກຈະຖືກຖາມວ່າ ທ່ານຍິນດ ີ ຢາກເຫັນການຟ້ອນລຳບ ? ທ່ານຢາກຟັງການຂັບຮ້ອງ ບ ? ຫລ ື ທ່ານຢາກຟັງດົນຕຣີ ຂອງລາວບ ? .... ຂ້ານ້ອຍ ໄດ້ເຫັນສັຕຣີລາວ (ທ່ີພວກມີອຳນາຈສຍາມ ເອ້ົາໄປເປັນເມັຽນ້ອຍ ໃນສມັຍນ ັ້ນ...ຜູ່ຂຽນ) ຂອງ ເຈ້ົານາຍຊັ້ນສູງສຍາມ ເຊ່ືງຜູ່ເປັນນາຍ (ພ ົ່ອ) ສ ົ່ງມາ ເພ ື່ອໃຫ້ກຽຕແລະຕອບສນອງ ຕ ໍ່ຄວາມສົນໃຈ ຂອງຂ້ານ້ອຍ.. ສັຕຣີລາວເຫລ ົ່ານ ັ້ນ ພວກເຂ ົ້າຈະຫມອບຄານເຂ ົ້າມາຫາບ ່ອມ ທ ີ ່ນ ັ ່ງ ພ ້ອມທ ັ ້ງກ ົ້ມຫ ົ ວລ ົ ງ ທ ັ ້ງສ ັ ່ນທ ັ ້ງສ ານ ຕ ັ ້ງໃຈຟ ັ ງຄ ໍ າສ ັ ່ງ ຂອງຜູ່ເປັນນາຍ (ຄ ືພ ົ ່ອໄທຍ ໌) ເຄ ື ່ອງແຕ ່ງຕ ົ ວຂອງສ ັ ຕຣ ີ ລ າວ ຈ ະມ ີ ຄ ວ າມສ ງ ່ າ ຫ ລ າຍກ ວ ່ າຂ ອ ງ ສ ັ ຕ ຣ ີ ຊ າ ວ ສ ຍ າ ມ ໂ ດ ຍ ສ ະເ ພ າ ະ ກ ານ ແ ຕ ່ ງ ເ ນ ື ້ ອ ແ ຕ ່ ງ ຕ ົ ວ ຂ ອ ງ ພ ວ ກ ນ າ ງ ແ ລ ະ ກ ານ ຕ ົ ບ ແ ຕ ່ ງ ຜ ົ ມ ຂ ອ ງ ນ າ ງ ກ ໍ ່ ມ ັ ກ ຈ ະ ປ ະ ດ ັ ບ ດ ວ ້ ຍ ດ ອ ກ ໄ ມ ້ ສ ີ ຂ າ ວ ແ ລ ະ ມ ີ ກ ິ ່ ນ ຫ ອ ມ . ພ ວ ກ ຊ ຸ ນ ນ າ ງ ຊ ັ ້ ນ ສ ູ ງ ຂ ອ ງ ໄ ທ ຍ ໌ ເ ກ ືອ ບ ທ ຸ ກ ຄ ົ ນ ມ ີ ເ ມ ັ ຽ ເ ປ ັ ນ ຍ ິ ງ ລ າ ວ (ເ ມ ັ ຽ ນ ້ ອ ຍ) ໂ ດ ຍ ຖ ື ກ ັ ນ ວ ່ າ ເ ປ ັ ນ ແ ມ ່ ຍ ິ ງ ທ ີ ່ ໜ ້ າ ຮ ັ ກ . ພ ວ ກ ນ າ ງ ມ ີ ຮ ູ ບ ໂ ສ ມ ກ ະ ຈ ຸ ມ ກ ະ ຈ ິ ມ , ທ ່ າ ທ າ ງ ອ ່ ອ ນ ໂ ຍ ນ ແ ລ ະ ຍ ອ ດ ຢ ້ ມ ທ ີ ່ ສ ຸ ດ ມ ີ ແ ສ ງ ຕ າ ຫ ວ ານ ເ ຍ ິ ້ ມ ແ ລ ະ ອ ິ ກ ທ ັ ້ ງ ກ ານ ເ ຄ ື ່ ອ ນ ໄ ຫ ວ ໃ ດ ໆ ຂ ອ ງ ພ ວ ກ ນ າ ງ ກ ໍ ່ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ສ ງ ່ າ ງ າ ມ ຫ ລ າ ຍ .... ຯ ລ ຯ

****

ແຄນ ແມ່ນເຄ່ືອງດົນຕຣີເອກຣາຊ ສາມາຕຖ ໃຊ້ໂດດ ່ຽວ ໂດຍບ ່ມີເຄ ື ່ ອ ງ ດ ົ ນ ຕ ຣ ີ ອ ື ່ ນ ປ ະ ກ ອ ບ ກ ໍ ່ ໄ ດ ້ ແ ລ ະ ກ ໍ ່ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ອ ່ ອ ນ ຊ ອ ນ ໃ ນ ຕ ົ ວ ເ ອ ງ ຢ ູ ່ ສ ເ ມ ີ , ແ ຕ ່ ຄ ັ ນ ຕ ໍ ່ ມ າ ນ ັ ກ ປ ະ ພ ັ ນ ທ ์ ນ ັ ກ ສ ແ ດ ງ ກ ໍ ່ ປ ັ ບ ເ ຂ ົ ້ າ ໃ ສ ່ ເ ຄ ື ່ ອ ງ ດ ົ ນ ຕ ຣ ິ ລ າ ວ ເ ດ ີ ມ ຄ ື ປ ະ ກ ອ ບ ເ ຂ ົ ້ າ ເ ປ ັ ນ ຊ ຸ ມ ປ ີ ່ ພ າ ດ ບ າ ງ ທ ີ ກ ໍ ່ ມ ີ ກ ານ ເ ປ ົ ່ າ ຄ ູ ່ ຣ ຽ ກ ວ ່ າ ແ ຄ ນ ຄ ູ ່ ບ າ ງ ທ ີ ກ ໍ ່ ເ ປ ົ ່ າ ປ ະ ກ ອ ບ ສ ຽ ງ ໃ ສ ່ ກ ັ ບ ສ ຽ ງ ກ ອ ງ ແ ສ ່ ງ ແ ລ ະ ສ ີ ່ ງ ບ າ ງ ທ ີ ພ ວ ກ ຊ າ ວ ບ ້ ານ ທ ີ ່ ນ ັ ກ ນ ວ ນ ພ າ ກ ັ ນ ຕ ີ ປ ະ ກ ອ ບ ໃ ສ ່ ກ ັ ບ ກ ະ ບ ັ ້ ງ ໄ ມ ້ ໄ ຜ ່ ຫ ລ ື ກ ະ ຖ ັ ງ ແ ຕ ກ ແ ຕ ່ ປ ານ ນ ັ ້ ນ ສ ຽ ງ ແ ຄ ນ ກ ໍ ຍ ັ ງ ບ ັ ນ ດ ານ ໃ ຫ ້ ສ ີ ່ ງ ຕ ່ າ ງ ໆ ແ ມ ່ ນ ແ ຕ ່ ກ ະ ຖ ັ ງ ແ ຕ ກ ໃ ຫ ້ ກ ົ ມ ກ ຶ ມ ເ ຂ ົ ້ າ ກ ັ ນ ເ ກ ິ ດ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ນ ວ ່ ນ ອ ່ ອ ນ ຊ ອ ນ ໄ ປ ນ ຳ ກ ັ ນ ຈ ົ ນ ຫ ມ ົ ດ .

ສຽງແຄນນ ີ ້ ດ ວ ້ ຍ ວ ່ າ ມ ັ ນ ມ ີ ຄ ວ າ ມ ນ ວ ່ ນ ອ ອ ມ ຊ ອ ນ ຫ ລ າ ຍ ຄ ົ ນ ໂ ບ ຣ ານ ຈ ຶ ່ ງ ສ ້ າ ງ ນ ິ ທ ານ ພ ັ ຣ ນ າ ຍ ອ ້ ວ ຍ ເ ລ ົ ່ າ ກ ັ ນ ໄ ວ ້ ແ ຕ ່ ດ ົ ນ ມ ານ ມ ານ ານ ແ ລ ້ ວ ເ ພ ື ່ ອ ສ ແ ດ ງ ເ ຖ ິ ງ ຄ ວ າ ມ ວ ິ ເ ສ ສ ຂ ອ ງ ດ ົ ນ ຕ ຣ ິ ປ ະ ເ ພ ທ ນ ີ ້ ວ ່ າ :

" ໃ ນ ກ າ ລ ຄ ັ ້ ງ ນ ຶ ່ ງ ມ ີ ເ ສ ື ອ ໂ ຄ ່ ງ ໃ ຫ ຽ ່ ກ ຳ ລ ັ ງ ໄ ລ ່ ຕ ອ ນ ງ ົ ວ ໂ ຕ ນ ຶ ່ ງ ເ ພ ื ่ อ จ ะ ค ุ บ ก ิ น เ ป ็ น อ า ห า ร เ ว ล า

ນັ້ນ ກໍ່ມີຊາຍຄົນນຶ່ງທີ່ກຳລັງແບກແຄນ ຍ່າງຜ່ານປ່າ ໄປພົບເຫຕການ ນັ້ນ ເກີດຄວາມຢ້ານກົວເສືອໂຄ່ງ ແລະຢ້ານງົວ ຖືກເສືອຂົບກິນ ຊາຍຜູ່ນັ້ນ ບໍ່ມີທາງແກ້ໄຂຊ່ອຍງົວໂຕນັ້ນໄດ້ ກໍເລີຍ ໄດ້ແຕ່ເປົ່າແຄນ ໃຫ້ເກີດ ມີສຽງດັງໆ. ດວ້ຍສຽງແຄນທີ່ແສນຫວານ ແລະສຸດເປັນທີ່ອ່ອນຊອນ ນັ້ນ ຄັນເມື່ອເສືອໂຄ່ງໄດ້ຍິນເຂົ້າ ຈຶ່ງ ຢືນຕົກສະເງື້ ເກີດມີອາຣົມຍ໌ເຄີບເຄີມ ເລີຍຫມົດຄວາມຄຶດຢາກກິນງົວ ຕັ້ງໃຈແຕ່ຟັງສຽງ ອັນສຸດແສນ ຫວານ ຂອງແຄນນັ້ນ. ດວ້ຍເຫຕດັ່ງກ່າວ ງົວໂຕນັ້ນ ຈຶ່ງພົ້ນຈາກຄວາມຕາຍ "

ສຳຣັບເຄື່ອງດົນຕຣີ ຂອງລາວ ນັບເປັນສົມບັຕປະຈຳຊາຕ ມີມາແຕ່ເດີມ, ຢ່າງຊ້າ ກໍແມ່ນໃນສມັຍ ອານາຈັກຣ໌ຫມອງແສ ທີ່ປະສົມປະສານກັບເຄື່ອງດົນຕຣີ ຂອງຈີນ ແລະຕໍ່ມາກໍປະສົມປະສານໃສ່ກັບດົນຕຣີ ແບບຝູນັ ຕັ້ງແຕ່ປະມານຕົ້ນພຸທທະສັຕວັສ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ການເປົ່າປີ່ ການເປົ່າຂຸ່ຍ ການຫລິ້ນສີຊໍ ແລະ ແມ່ນແຕ່ເອົາລຳຕົ້ນເຝືອງເຂົ້າ ມາເຮັດເປັນປີ່ ກໍ່ສາມາຕຖ໌ເປົ່າອອກສຽງ ເປັນສຽງດົນຕຣີໄດ້ ເຊິ່ງນັ້ນໄດ້ ເກີດມາ ພ້ອມໆກັບອາຣົມຍ໌ສຸນທະຣິຍະສິລປ໌ ຂອງມະນຸສ ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງຖືວ່າ ການດົນຕຣີ ບໍ່ແມ່ນເຣື້ອງໃຫມ່ ສຳຣັບຊົນຊາຕລາວ ຂອງພວກເຮົາ.

ດົນຕຣີລາວເດີມ ແມ່ນສິລປະຄວາມນວ່ນຊື່ນ ທີ່ເກີດມາຈາກການດັດແປງ ປັບປຸງ ແລະປະ ສົມປະສານກັນ ໃຫ້ມີຄວາມກົມກືນ ເຂົ້າກັບຈັງຫວະການຣຣອ້ງ-ການລຳ ຂອງຄົນລາວເອງ.

ກຳເນີດຂອງການມະຫໍຣະສົພ ເກີດຂຶ້ນມາດົນນານ ເພາະ ໃນເມື່ອສັງຄົມມະນຸສມີການຈັດຕັ້ງ-ນຳພາ ດວ້ຍຣະບອບກະສັຕຣິຍ໌ ໃນເມື່ອກ່ອນ ຈຶ່ງພາໃຫ້ນັກຟ້ອນນັກລຳ ນັກດົນຕຣີ ແລະມະຫໍຣະສົພຕ່າງໆ ອັນເກີດ ຂຶ້ນຕາມທັມມະຊາຕຂອງມະນຸສ ເລີຍໄດ້ກາຍເປັນວິຊາການ ແລະຖືກປັບປຸງສົ່ງເສີມກັນ ຕາມລຳດັບພ້ອມ ກັບການສ້າງຕັ້ງແລະການຂຍາຍຕົວ ຂອງອຳນາຈການປົກຄອງ ເພື່ອອັນທີ່ເອີ້ນວ່າ "ການສເວີຍຄວາມ ສຸຂ "ຂອງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ຢູ່ໃນປະເທສນັ້ນໆ ແລະຖ່າຍທອດສືບຕໍ່ກັນມາ ໃນສັງຄົມ ຣອດປັຈຈຸບັນ.

ເຊັ່ນດຽວກັບ ຢຸພຣະຣາຊວັງແວ໊ກຊາຍ ຂອງຝຣັ່ງເສສ ກັບພຣະຣາຊວັງບັກກິງແຮມ ຂອງອັງ ກລິສ ທ້າວສອງແຫ່ງ ກໍ່ຄືກັບບ່ອນອື່ນໆ ຕ່າງກໍ່ແຂ່ງພູມຖານ ຄວາມສ່ວ່າຜ່າເຜີຍ ແລະຄວາມຍິ່ງ ໃຫຽ ຣະຫວ່າງກັນແລະກັນ ດວ້ຍການສະສົມບັນດາຫມູ່ນັກປຣາຊຍ໌ຣາຊບັນດິຕ ແລະຄວາມສ່ວ່າ ງງາມ ໃຫ້ເປັນທີ່ຂຶ້ນຊື່ລືຊາທັ່ງໃນດ້ານສິ່ງກໍ່ສ້າງ ສີໄມ້ລາຍນ ສິລປະລວດລາຍຢ່າງມີແບບມີແຜນ ຄົງໄວ້ເຊິ່ງສັນຍະລັກສນ໌ ແລະກຽຕິສັກດ໌ ອັນສູງສົ່ງ ຂອງຊາຕຕົນ.

ຢູ່ໃນບັນດາປະເທສເອເຊັຽອາຄະເນ ກໍ່ບ່ໄດ້ແຕກຕ່າງກັນ ເຊັ່ນກັບອ້າງກໍຣ໌ວັຕ ແຫ່ງມະຫາ ອານາຈັກຣ໌ ອັນຍິ່ງໃຫຽ ຂອງຂອມໂບຣານ ກໍ່ຖືເປັນຕົວຢ່າງ ແຫ່ງຄວາມມະຫັສຈຣັຍ໌ ແຫ່ງອຳ ນາຈການພ່າພາ ຂອງມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ສມັຍນັ້ນ.

ໃນສິ່ງມະຫັສຈັຣຍ໌ເຫລົ່ານັ້ນ ມີສິ່ງນຶ່ງ ທີ່ຂຶ້ນຊື່ລືຊາ ອັນເປັນຄວາມມະໂຫຣານ ພາຍໃນພຣະຣາຊວັງ ແຕ່ ລະປະເທສ ກໍ່ແມ່ນສິລປະການຟ້ອນລຳ ເຊິ່ງບ່ພຽງແຕ່ ຈະໃຊ້ເປັນການບຳເຣີ ຄວາມກະເສີມສຳຣານ ຂອງ

ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ທ່ໍ່ນັ້ນ ແຕ່ ມັນຍັງຄົງໄວ້ ເຊ່ິງຄວາມຍິ່ງໃຫຽ່ ໃນກຽຕສັກດ໌ສຣິ ແລະຄວາມທະນົງ ອົງຄ໌ອາຈ ຂອງປະເທສນັ້ນດວ້ຍ. ຢູ່ໃນພຣະຣາຊວັງ ຈະເຕັ້ມໄປດວ້ຍຫມູ່ນັກປຣາຊຍ໌ ນັກຄົ້ນຄວ້າ ຂ໊ຶກຂຽນ ແລະນັກສິລປະກັ້ນ ທຸກປະເພທ ອັນເປັນຕ້ົນກໍາເນ໊ິດ ຂອງຜົລງານຕ່ າງໆທ່ີສ໊ືບທອດມາ ຈົນຮອດທຸກມ໊ື້ນ໊ີ.

ຢ່ ທ່ີພຣະຣາຊວັງ ວຽງຈັນທນ໌ ກ່ໍບ່ ໄດ້ແຕກຕ່ າງຈາກພຣະຣາຊວັງ ຂອງປະເທສອ່ ືນ ເຊ່ ັນ ພຣະ ຣາຊວັງເຫວ້ ພຣະຣາຊວັງສຣິອະຍຸທຍາ (ກ່ ອນສມັຍກຸງເທພฯ) ພຣະຣາຊວັງຕອງອຸ ຫລ ື ພຣະ ຣາຊວັງຽງໃຫມ່ ເຊ່ ິງຖ ືເປັນບ ່ ອນກ ່ ໍາເນ ິ ດສ ່ ໍາຣັບຄວາມເປັນເອກລັກສນ໌ ແຫ ່ ງຊາຕ ແລະເປັນທ ່ ີ ມາ ຂອງຜ ົ ລງານອັນເລ ິ ດລ ້ ໍາ ເທ ົ ່ າທ ່ ີ ປະເທສຊາຕ ຍັງເຫລ ືອຢ ່ ູ ຮອດຍຸຄປັຈຈຸບັນ.

ເວລາທ ່ ີ ສຍາມ ຍ ຶ ດນະຄອຣວຽງຈັນທນ ໌ ໃນປ ີ ຄ.ສ.1779 ນ ັ ້ ນ ຊ ້ ພຍ ໍ ສ ິ ນບ ັ ຕຂອງຊາຕລາວ ກ ່ ໍ ຖ ືກຍ ຶ ດເອ ົ ້ າໄປຈ ົ ນ ກຽ ້ ງ ບ ່ ໍ ວ ່ ໍ າ ແຕ ່ ໃນພຣະຣາຊວ ັ ງຫລວງ ຫ ລ ື ໃນຄວ ່ ໍ າງຄ ຸ ້ ມ ບ ້ ານເຣ ຶ ອນຂອງຣາສດອຣ ເສນ ່ ໍ າອ ໍ ມ ່ ໍ າຕຍ ໌ ຣ ່ ໍ າຊມ ຸ ນຕ ຣ ິ ເສຕ ຖ ິ ແລະທ ອ ຍ ຄ ້ ໍ າ ແ ມ ່ ນ ຖ ືກຍ ຶ ດໄປຫ ົ ມ ດ . ສ ິ ່ ງທ ່ ີ ມ ິ ຄ ່ ໍ າຄ ວ ນ ເ ມ ຶ ອ ງ ເ ຊ ່ ັ ນ ພ ຣ ະ ແ ກ ້ ວ ມ ໍ ຣ ະ ກ ົ ດ ພ ຣ ະ ບ າ ງ ພ ຣ ະ ແ ຊ ກ ຄ ໍ ່ ໍ າ ພ ຣ ະ ແ ກ ່ ນ ຈ ັ ນ ທ ນ ໌ ແ ລ ະ ພ ຣ ะ ພ ຸ ທ ທ ะ ຮ ูป ส ั ภ ด ส ์ ิ ท อ ง ค ์ ึ ท ๆ อ ิ ก จ ่ ໍ า ນ ວ ນ ม า ก ท ล า ย , แ ม ่ น แ ต ่ ย ู ่ ใ ນ ว ั ด ว า อ า ร า ม ก ่ ໍ ຖ ືกสยามย ຶ ດ ເ ອ ົ ້ າ ແ ບ ບ ບ ่ ໍ ຈ ່ ໍ ງ . ຊ ້ ພ ย ໍ ส ິ ่ ง ข อ ง ๆ ส ง ฆ ์ ไ ด ้ ถ ู ก ย ึ ด ไ ป จ ั ม ก ร ้ ง , ท ั ้ ง ๆ ท ่ ี ป ะ เ ท ส ส ย า ม ก ่ ໍ ะ ก า ส ต ั ม เ อ ง เ ป ็ น บ ้ า น พ ุ ท เ ม ื อ ง พ ร ะ เ ถ ิ ง เ ช ่ ั น น ั ้ น พ ร ะ เ จ ้ า พ ร ะ ส ง ฆ ์ ก ่ ็ ถ ู ก ม ้ า ง อ ั ด ม ้ า ง อ า แ ม ่ น แ ต ่ ส ั ม เ ด ็ จ พ ร ะ ส ั ง ฆ ะ ร า ช ล า ว เ อ ง ก ่ ็ ย ั ง ถ ู ก ก อ า ด ต ้ ั ม ข ้ บ ไ ล ่ ห ม ิ จ า ก อ ั ด ใ ห ้ ล ี ้ ภ ั ย ไ ป อ ู ่ ก ร ุ ง เ ท พ ฯ ย ่ า ง บ ่ ม ี ก า ร ย ก เ ว ้ น , ป ะ เ ท ส ไ ท ย ค ั ม ไ ท ย ร ้ ง ม ื ้ น ย ่ า ง ท ั ม ต า .

ຄ ັ ນ ມ າ ຮ ອ ດ ส ม ั ย พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ น ุ ร ุ ท ว ร ย ง จ ั น ท น ์ (พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ น ุ ฯ) ท ่ ี ล ุ ก ข ึ ้ น ก ู ้ ช า ต ก ็ ถ ู ก ส ย า ม ย ก ท ั พ เ ข ้ า ร ุ ก ร า น น ะ ค อ ร ว ย ง จ ั น ท น ์ อ ี ก เ ป ็ น ค ั ้ ง ท ี 2. ป ั น ด า ผ า ส า ท ร า ช ว ั ง ห ล ว ง ว ั ด ว ร ว ง แ ล ะ อ ี ก บ ้ า น เ ร ื อ น ร า ส ด อ ร ม ี ป ร ะ ม า ณ บ ่ ต ่ ำ ก ว ่ า 8000 ห ล ั ง ไ ด ้ ถ ู ก เ ผ ำ ท ิ ้ ม แ ม ่ น แ ต ่ อ ั ด ว า อ า ร า ม ก ็ บ ่ ไ ด ้ ย ก เ ว ้ น ถ ู ก เ ผ ำ จ ม ก ร ้ ง . ค ำ ส ั ่ ง ข อ ง ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ส ย า ม พ ร ะ บ ั ่ ง เ ก ้ ำ ก ็ ค ื *ใ ห ้ บ ้ า ง ท ำ ล า ย เ ม ื อ ง ว ย ง จ ั น ท น ์ ย ่ า ใ ห ้ เ ก ิ ด เ ป ็ น บ ้ า น พ ุ เ ม ื อ ง ค ม ต ่ ไ ป อ ี ก เ ล ย .* ก ่ อ น จ ุ ด เ ผ ำ ท า ง ก า ร ส ย า ม ก ็ ไ ด ้ ย ึ ด ช ้ พ ย ส ิ น ส ม บ ั ต ิ แ ต ่ ช า ต ล า ว ส ิ ่ ง ท ี ่ ม ี ค ่ ำ ท ้ ง ห ม ด ข น ล ง ไ ป ก ร ุ ง เ ท พ ฯ จ น บ ่ ม ี ส ิ ่ ง เ ห ล ื อ ท ้ ง ผ ู ้ ค น พ ล เ ม ื อ ง ก ็ ไ ด ้ ถ ู ก จ ั บ ไ ป เ ป ็ น ท า ส บ ่ ต ่ ำ ก ว ่ า 3 แ ส น ค น . เ อ ก ส า ร เ ก ่ ำ ร ว ม ท ้ ง ส ั พ ว ะ ต ำ ร า ว ิ ช า ก า ร ต ่ า ง ๆ น อ ก จ า ก เ ผ ำ ท ิ ้ ม แ ล ้ อ ก ็ ไ ด ้ ถ ู ก ข น ล ง ไ ป ไ ท ย , ก ล ่ า ว ก ั น ว ่ า ส ะ เ พ ะ แ ต ่ ห น ั ง ส ื ต ำ ร ั บ ต ำ ร า ต ่ า ง ๆ ท ี ่ ถ ู ก ข น ไ ป ม ิ เ ถ ิ ง 20 ห ล ั ง ช ้ า ง .

ส ่ อ น ึ ่ ง ท ี ่ ส ำ ค ั ญ ก ็ แ ม ่ น ก อ ง ต ู ้ ย า ง ค ์ ค ณ ะ น า ต ศ ิ ล ป ์ น ั ก ฟ ้ อ น น ั ก ส แ ด ง ร ว ม ท ้ ง พ ว ก น ั ก ป ร า ช ญ ์ ร า ช ฆ ั น ก ็ ถ ู ก จ ั บ ต ้ อ แ ล ะ ถ ู ก ก อ า ด ต ้ อ ม ล ้ ง ไ ป บ า ง ก อ ก ย ่ า ง น ั บ บ ่ ถ ้ ว น .

ป ะ อ ั ต ิ ส า ส ต ร ์ ต อ น น ึ ่ ง ย ั ้ ง ย ื น ว ่ า เ ม ื อ ส ม เ ด ็ จ พ ร ะ เ จ ้ า อ ะ น ุ ร ุ ท ธ ร า ช ส เ ด ็ ด ล ้ ง ไ ป ก ร ุ ง เ ท พ ฯ เ พ ื อ ร ่ ว ม พ ิ ธ ี พ ร ะ บ ร ม ศ พ พ ร ะ เ จ ้ า เ ล ิ ก ห ล ้ า ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ร ั ช ก า ล ท ี 2 ใ น ค.ส.1826 ก ่ อ น ส ง ค ร า ม ก ู ้ ช า ต พ ร ะ อ ง ค ์ ไ ด ้ ช ั ก ช ว น ข อ ร ้ อ ง เ อ ้ า พ ร ะ แ ก ้ ว ม ร ะ ก ต , ค ณ ะ ล ะ ค อ ร น า ต ศ ิ ล ป ์ ป ะ จ ำ พ ร ะ ร า ช ว ั ง แ ล ะ ข ้ เ จ ้ า ย ง ด ว ง ค ำ ก ั บ ค ื น ว ย ง จ ั น ท น ์ พ ร ้ อ ม ค ร อ บ ค ั ว ล า ว ว ย ง จ ั น ท น ์ ท ี ่ ถ ู ก จ ั บ ใ น ส ม ั ย ร ุ ก ร า น ค ร ั ้ ง ท ี 1 ป ี 1778 เ ช ่ ิ ง อ า ศ ั ย อ ู ่ แ ข ว ง ส ร ะ บ ุ ร ี ท ี ่ พ ว ก เ ข ้ า ข อ ค ื น ม า ว ย ง จ ั น ท น ์ , แ ต ่ ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ไ ท ย บ ่ ย อ ม ใ ห ้ แ ม ่ น แ ต ่ ส ิ ่ ง ด ร ว ย .

ຄວາມຈິງ ເວົ້າເຖິງສິລປະການຂຽນນັ້ນ ລາວແລະໄທຍ໌ ຕ່າງໄດ້ແບບມາຈາກຂອມ ເປັນສ່ວນໃຫຽ່ ແທນທີ່ຈະໄດ້ມາຈາກອິນເດັຽ ຫລືຈີນ ທີ່ມີລີລາການຂຽນ ແຕກຕ່າງຈາກປັຫບາຫ ຂອງການຂຽນ ທີ່ລາວ ແລະໄທຍ໌ ມີຢູ່ໃນປັຈຈຸບັນ. ເມື່ອໄດ້ແບບແຜນຢືມມາຈາກຂອມ ເຊັ່ນນັ້ນ ແຕ່ລະຊາຕ ຈຶ່ງປັບປຸງພັທທະນາ ກັນ ໄປຕາມຣົສນິຍົມ ຕາມວັທທະນະທັມແລະນິສັຍໃຈຄໍ ຂອງແຕ່ລະຊາຕໃຜລາວ ຕາມລຳດັບມາ.

ພຣະຣາຊວັງຂອມໂບຣານ ພຣະຣາຊວັງມອນ ຫົງສາວະດີ ພຣະຣາຊວັງພະມ້າຕອງອູ ຕ່າງກໍ່ມີການ ແລກປຽນວັທທະນະທັມກັນໃນດ້ານນີ້ ຢ່າງຫລີກບ່ໄດ້ ຈະເຫັນວ່າການຂຽນລາວດວງເດືອນ ກໍ່ດີ ລາວສຽງ ທອນ ກໍ່ດີ ລາວແພນ ກໍ່ດີ,ຟ້ອນ ຫົງສ໌ຫອງ ສຸຂເສີມ ທີ່ເປັນແບບເພງຟ້ອນ ຂອງ ຊົນຊາຕລາວ ກໍ່ໄດ້ມີການ ແຜ່ຫລາຍ ໄປຍັງປະເທສເພື່ອນບ້ານຄືກັນ.

ຄວາມສູງຄ່າຂອງວັທທະນະທັມລາວ ຜາກົຕຂຶ້ນ ເມື່ອມີໂອກາສ ແລະມີການປຽບທຽບກັບຊາຕ ເພື່ອນບ້ານ ໂດຍສະເພາະ ຄືລາວແລະໄທຍ໌ ຕໍ່ຫນ້າຂອງຄົນລາວທາງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງຟາກຕາວັນ ຕົກ.ແລະ ອັນທີ່ໄທຍ໌ ບ່ອາຈກືນເອົາເປັນຂອງຕົນ ໄດ້ຢ່າງສນິທ ກໍແມ່ນ "ສິລປະການລຳແຄນ" ແລະປັຈຈຸບັນ ສິລປະດັ່ງກ່າວ ກໍ່ເລີຍຖືກຮັບເອົາ ແບບເລີຍຕາມເລີຍ ເຖິງແມ່ນວັທທະນະທັມ ປະ ເພທ ນີ້ ຖືກກະສັຕຣິຍໄທຍ໌ ປະນາມຢ່າງຮ້າຍແຮງ ເມື່ອ 150 ປີເມື່ອກ່ອນ ນັ້ນແລ້ວ.

ທ້ອປະເທສລ້ານຊ້າງ ກໍ່ຄືປະເທສລາວປັຈຈຸບັນ ຫນ່ວຍງານລາວມີຢູ່ທຸກພາຄ ຂອງປະເທສ ເຊິ່ງຫມາຍເຖິງ ວ່າ ຊົນຊາຕລາວ ຮັ່ງມີ ໄປດ້ວຍວັທທະນະທັມ ທີ່ບ່ມີວັນສລາຍຕົວ ໄປຈາກສັງຄົມລາວ, ທຸກວັນນີ້ສຽງແຄນ ສຽງລຳ ຂຍາຍທ້ອສັງຄົມຊາວອີສານ ເຊັ່ນກັບຢູ່ປະເທສລາວ ເຊິ່ງມັນໄດ້ກົມກືນ ຢູ່ໃນບັຣຍາກາສ ແຫ່ງ ຄວາມເປັນລາວ ຄືກັບທີ່ບັຣພະບູຣຸສລາວຂອງພວກເຮົາ ກ່ອຢັ້ງຢືນໄວ້ແລ້ວ ໃນອະດີຕ ຫລາຍຮ້ອຍປີ ຜ່ານ ມານັ້ນເອງ ໃນອຸດົມການຊາຕ ອັນດຽວກັນວ່າ

ຢູ່ບ່ອນໃດ ເຮືອນມີຮ້ານ ກວ້ານມີເສົາ (ຄືສາລເຈ້ຍຍົກສູງກວ່າພື້ນ) ເປົ່າແຄນ ແຫ້ນ ເຂົ້າຫນຽວ ຄຽວປາແດກ ຢູ່ບ່ອນນັ້ນ ເອີ້ນວ່າ ລາວ"

ດ້ວຍອາສັຍການລຳແຄນ ປະຈຳເມືອງ ປະຈຳພາຄ ດັ່ງທີ່ກ່າວມານີ້ ທີ່ໃຊ້ກັນໃນຊີວິຕປະຈຳ ວັນ ພາໃຫ້ປະຊາຊົນລາວ ຖືກຫລໍ່ຫລອມໃຫ້ມີນ້ຳໃຈຊາຕ ຂອງຕົນເອງ ອັນສູງສົ່ງ ເປັນລັກສນະ ພິເສສ ຄື ມີນ້ຳໃຈມິຕພາພ,ຄວາມຈິງໃຈ ແລະນັກຄວາມສງົບ ບ່ເຫັນແກ່ຕົວ ແລະ ເພາະນ້ຳໃຈ ອັນຊຶ້ງ ໃນແບບນີ້ ບ່ຮູ ລາວຈຶ່ງຖືກຊາຕເພື່ອນບ້ານ ຫລອກລວງ ແບ່ງແຍກແຊກແຊງ ຢູ່ສເມີ.

ຕົວຢ່າງສິລປະການຂຽນ ຕ່ໄປນີ້ ໄດ້ຈາກນິຕຍະສານ "ໂລກປັຈຈຸບັນ "ພ໊ສຈິກາ 1967
(ນຳສແດງ ໂດຍທ່ານຄຣູອ້ວນ ສຸຕຕະທັມມາ ອາຈານຍ໌ສອນນາຕສິລປ໌ ລາວ)

ຕົວຢ່າງ ສິລປະການດົນຕຣີ ຂອງລາວ ໃນສມັຍໂບຣານ

****

++

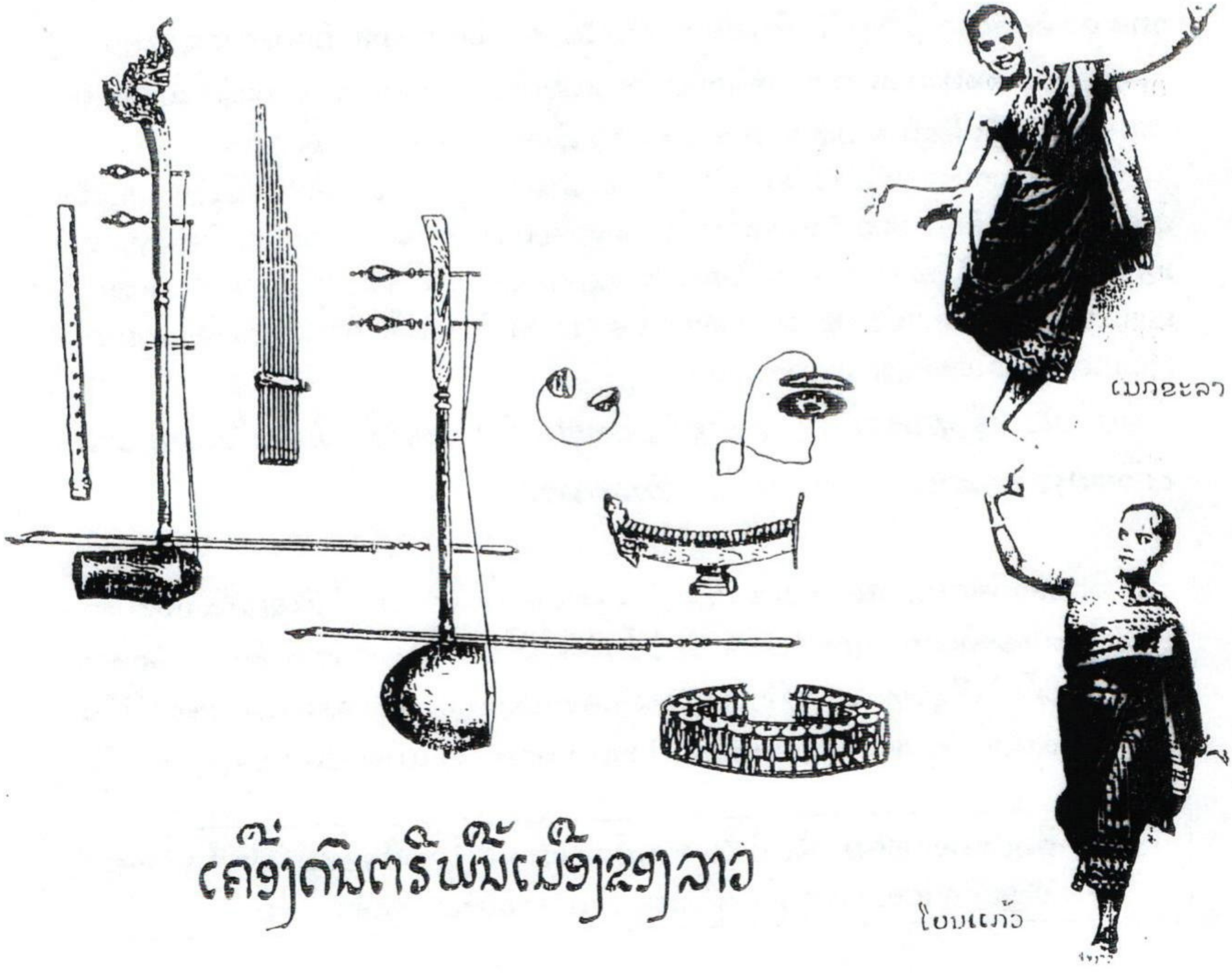

ພາບຂະລາ

ເຄື່ອງດົນຕຣີພື້ນເມືອງລາວ

ໂບຮານແກ້ວ

ສິລປະການຟ້ອນລາວ
ແລະລະຄອນ ນາຕສິລປ์

(ໂດຍທ່ານຄຣູອ້ວນ ສຸຕຕະທັມມາ)

(ຈາກນິຕຍະສານ ໂລກປັຈຈຸບັນ ພຶສຈິກາ 1967)

ສິລປะ ເປັນສິ່ງນຶ່ງ ທີ່ສະແດງ ເຖິງ ຄວາມຈະເຣີນກ້າວໜ້າຂອງປะເທດຊາດ ແລະສິລປะ ບາງຢ່າງ ຍັງບອກໃຫ้ ຊາບ ເຖິງຂນົບปะเพณี ນิสัยใจคໍและกิริยามารยาท ของ ชิมใม ชาด มั้ย ๆ ถ้อย.

ສิลปะย่างนึ่งของลาว ที่ชาวต่าง ปะเทดสิมใจและยกย้องหลาย จิม เถิงภับขูตามุทูด บางคนใม ลาวให้ ลูกหลามฝึกหัดกิ สิลปะการร้อง ร่ำทำเพ้งอันไพเราะ และมี ลีลาท่า ทางอ่อมช้อย งามงอนหลีที่เรา รูกกันอ่ามาตะสิม.

ครูอ้วน สุตะทัมมา ผู้ริเริ่ม ก่ตั้งโรงรงมมาตะสิมที่มะคอมองจัน และปัดจุบันเปันหัวพ้าผแมกละคอมของโรงรงมนี้ท่าอ่า ตามหลัก ฐาม ทาง ปอัดสาด เชื่อได้อ่า เรามีสิลปะ การร้องร่ำ ทำเพ้ง ของเราเองมาดิมมามแล้ว และเมื่ออาระยะทัมของ ชาอริมดูแพ่เข้ามาในพากพันนี้ เราก็รับเอาสิลปะการฟ้อนร่ำของเขามาดัดแปง ประสิมปะสามกับสิลปะของเรา ยุกใด สมัยใดพระราชอาณาจักลาวมีเอกราชและความร่มเยันเป้นสุก สิลปะปะเพดนี้กำจะเริ่ม ยุกใดต้องตกเป้นเมืองขึ้น หลีกเสิก เสือเพื่อใต้สิลปะด้านนี้ก็ตกต่ำ และในการฟื้นฟูบางสิ่ง บางย่าง ก็ต้องสิ่งคิมไปร่ำรงมจากปะเทดเพื่อนบ้าม.

คำอ่ามาตะสิม ตามที่ครูอ้วน ชุแจงมีความพายคุมเถิง การฟ้อน ร่ำ การหล้มโขม ลิเก ละคอน ดนตรีปี่พาด และดนตรีมะโหรีทั้งพด ดั่งนั้นจะเห็นได้อ่าการที่จะรงมรู้หลีเข้าใจ มาตะสิมย่างแจ่มแจ้งนั้นแม่นของง่าย ต้องใช้เวลาหลายและใจมักแท้ ๆ ในปะเทด

นางสาวจันสุดา สุตะทัมมา อายุ ๑๖ ปี นักรงโรงรงมนาตะสิมมะคอมองจัน ขะนะสะแดงท่าฟ้อนแม่บิดให้ ช่างพาบโลกปัดจุบันถ่าย.

ครูอ้วน สุตะทัมมา หัวหน้าผแบกละคอน โรงรงมนาตะสิม กำลังช่อยจัดท่าฟ้อนให้นางสาวจันสุดา ซึ่งเป้นหลาน.

ເທພນິມ

ປະຖົມ

ພົນສິ່ໜ້າ

ສອກສອ້ຍ

ກິນນະຣີ

ລຸງປຖ໋ວ

ອໍາໄພ

ອຶກຊ້າ

ละบาดเอกไม้

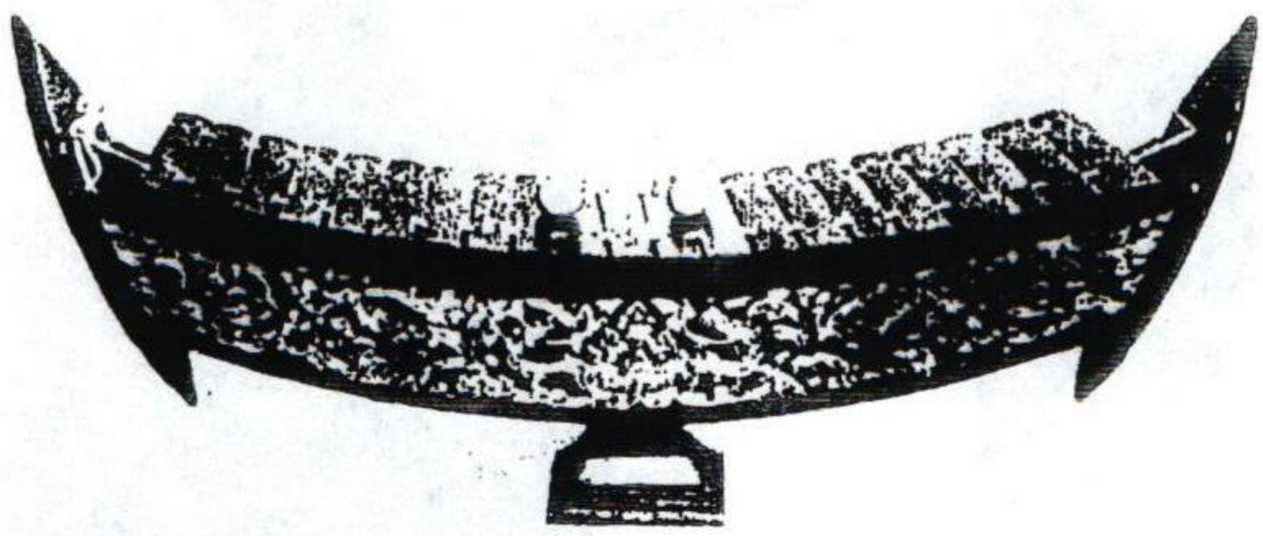

ไทจิมได้จัดให้มีผเมกมึ่งในมะหา อิทยาลัยสิลปะกอม เพื่อสอมก่อ กับเธ็องมี้โดยสะเพาะ.

แต่โดย ทิ่มาตะสิม เปันสิลปะ ปะจำชาดทิ่เราพากมุมใจ และ ได้ชุมกันยู่สเมิ โดยสะเพาะย่าง

ເມກຂະລາ

ໂຍນແກ້ວ

ແວວໄວ

ມະບຸເຣດພ້ອມ

ພິສໄນ

ຣງ໗ໝອນ

ບ້າບທ່າ

ມັດສາ

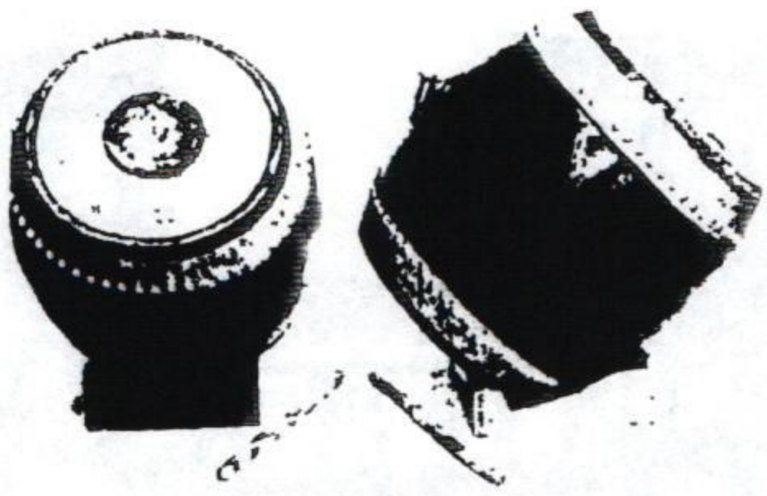

ภจ๊ทัด

ติที่ใช้ประกอบกามฟ้อม.

ลีลาท่าทางอันอ่อนช้อยในการฟ้อมต่าง ๆ เป็นต้นว่า ฟ้อมสิมอม ฟ้อมลาวแพน ฟ้อมมางแก้ว ฟ้อมเผ่าลาว และอื่น ๆ ส่วนหลายท่

ມາລາ

ເສິກສິນ

ກວາງເດິນດົງ

ຫົງບຶນ

ນາງນອນ

ພະນອນເຄ້ົ

ແຂກເຕ້ົ

ນາລາພຽງໄຫລ່

ຄ້ອງວົງນ້ອຍ

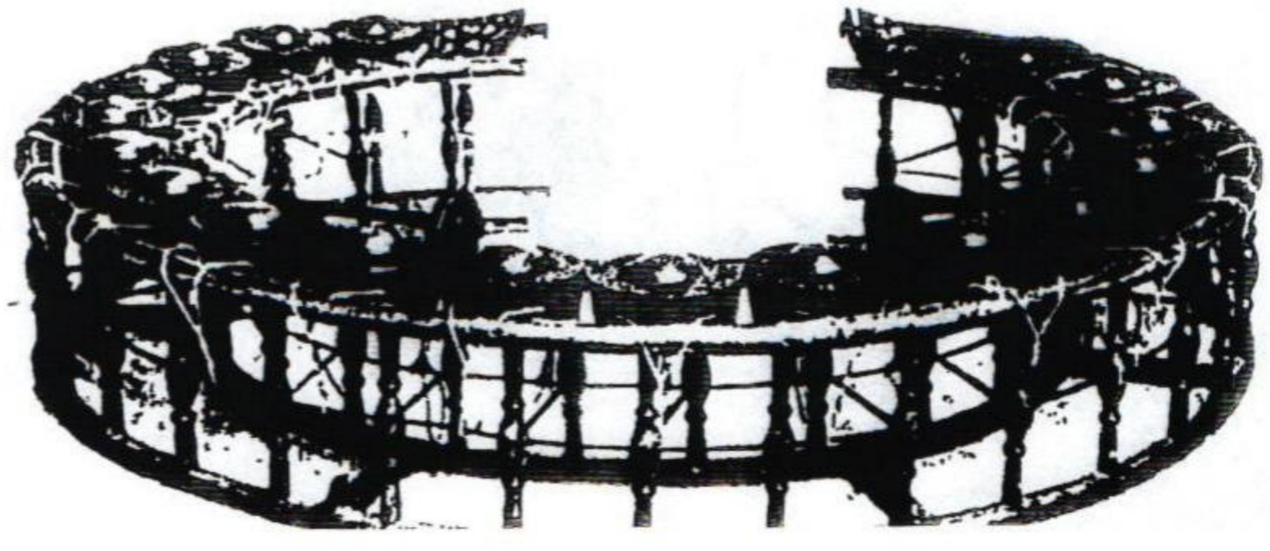

ຍ້ຽງການພ້ອມຕ່າງ ໆ ໜັ່ງສືໂລກປັດຈຸ
ບັນ ຈຶ່ງ ເຫັນວ່າ ໜ້າຈະ ເປັນ ປໂຍດ ບໍ່
ຫລາຍກໍນ້ອຍ ຫໍ່ຈະແນະນຳໃຫ້ທ່ານຜູ
ອ່ານຮູ້ຈັກ " ທ່າແມ່ບົດ " ອຶ່ງເປັນທ່າ
ຫລັກ ຫລືຣາກຖານ ຂອງ ການ ຟ້ອນທັ

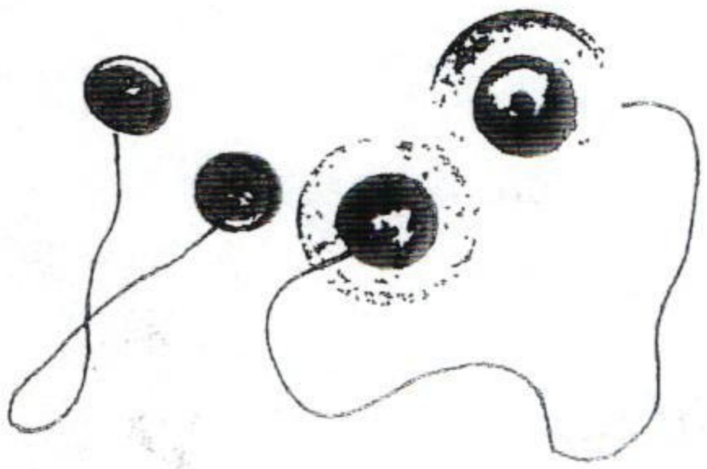

ສ້ວ-ແສ່ງ

ໄມ້ກລັບ

ປີ

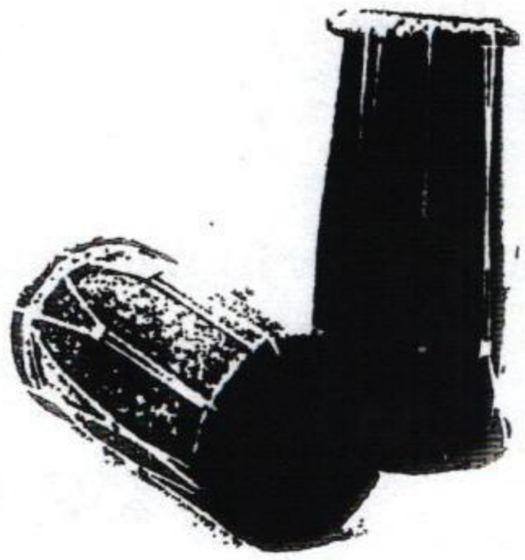

ກອງແຂກ

ມ່ຍ ຕ້ອງຈອງກັນດັ່ງ ຕ່ໄປນີ້ ເທພມີ ປະຖົມ ພັນສ໌ ພ້າ ສອດສຣ້ອຍ ມາລາ ເສ ດສັ ນ ກອ ງເດີ ມດັ ງ ຫົ ງ ບົ ນ ກົ ມ ມະ-ຣ໌ ລ ຽ ບ ຖ້ ຳ ອ ຳ ໄ ພ ອ ຶ ກ ຊ້ ຳ ມ ງ ມ ອ ນ ພ ະ ມ ອ ນ ເ ດ ຳ ແ ຂ ກ ເ ຕ ຳ ຜ າ ລ າ ຟ ງ-ໄ ຫ ລ ່ ເ ມ ກ ຂ ະ ລ າ ໂ ຍ ນ ແ ກ ້ ວ ແ ອ ວ ໄ ອ ມ ະ ຍຸ ເ ຣ ດ ຟ ອ ນ ໃ ນ ມ ະ ຜ າ ຟ ອ ນ ຍ ອ ດ-ຕອງ ຕ້ອງລົ ມ ພົ ມ ມິ ມ ຕ ພ ໍ ສ ໄ ມ ຣ ຽ ງ ໝ ອ ນ ຍ ້ າ ຍ ທ ່ າ ມ ັ ດ ສ າ ຊ ຸ ມ ສ າ ດ ອ ນ ພ ຣ ະ ສ ໍ ກ ອ ນ ຄ ່ ຳ ງ ຈ ັ ກ ຣ ໍ ດ ທ ໍ ຣ ຽ ງ

ດົ ນ ຕ ຕ ໍ ບ ັ ນ ເ ລ ງ ປ ະ ກ ອ ຍ ກ ານ ຟ ້ ອ ນ ມ າ ຕ ະ ສ ໍ ນ ຣ ອ ກ ວ ່ າ ວ ົ ງ ດົ ນ ຕ ໍ ່ ພ າ ດ ມ ີ ສ ອ ງ ຂ ນ າ ດ ຄ ໍ ວ ົ ງ ນ ້ ອ ຍ ແ ລ ະ ວ ົ ງ ໃ ຫ ຍ ່ ວ ົ ງ ນ ້ ອ ຍ ປ ະ ກ ອ ບ ດ ້ ວ ຍ ລ ະ ນ າ ດ ເ ອ ກ ໄ ມ ້ ລ ະ ນ າ ດ ທ ຸ ່ ມ ໄ ມ ້ ຕ ້ ອ ງ ວ ົ ງ ໃ ຫ ຍ ່ ຕ ະ ໂ ພ ນ ກ ອ ງ ທ ັ ດ ສ ່ ຽ ງ ແ ສ ່ ງ ແ ລ ະ ປ ີ ່ ສ ່ ອ ນ ວ ົ ງ ໃ ຫ ຍ ່ ມ ີ ເ ພ ີ ່ ມ ເ ຕ ີ ມ ຈ າ ກ ວ ົ ງ ນ ້ ອ ຍ ດ ັ ່ ງ ຕ ່ ໄ ປ ນ ີ ້ ລ ະ ນ າ ດ ເ ອ ກ ເ ຫ ລ ັ ກ ລ ະ ນ າ ດ ທ ຸ ່ ມ ເ ຫ ລ ັ ກ ຕ ້ ອ ງ ວ ົ ງ ນ ້ ອ ຍ ກ ອ ງ ແ ຂ ກ ຕ ້ ອ ງ ໂ ມ ່ ງ ແ ລ ະ ໄ ມ ້ ກ ລ ັ ບ .

ພ ວ ກ ກ ອ ງ ແ ສ ງ ປ ້ ອ ງ ພ ິ ມ ຄ ຳ ຄ ູ ໂ ຮ ງ ຮ ຽ ນ ນ າ ຕ ະ ສ ິ ນ ນ ະ ຄ ອ ນ ວ ຽ ງ ຈ ັ ນ ສ ະ ແ ດ ງ ທ ່ າ ຟ ້ ອ ນ ອ ັ ນ ເ ປ ັ ນ ສ ັ ນ ຫ ລ ັ ກ ຂ ອ ງ ຊ ົ ນ ເ ຜ ົ ່ າ ຟ ້ ອ ນ "ລ າ ວ ແ ພ ນ ນ ້ ອ ຍ" (ຊ ້ າ ຍ) ແ ລ ະ ຟ ້ ອ ນ ຄ ຳ ລ ົ ງ ທ ່ າ "ຊ ຸ ກ ແ ປ ້ ງ ນ ັ ດ ໜ ້ ຳ" (ຂ ວ າ).

(ຈ າ ກ ນ ິ ຕ ຍ ະ ສ ານ ໂ ລ ກ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ ພ ຶ ສ ຈ ິ ກ າ 1967) (ຈ າ ກ ນ ິ ຕ ຍ ະ ສ ານ ໂ ລ ກ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ ພ ຶ ສ ຈ ິ ກ າ 1967)

(4) ສິລປະການຕ່ຳຜ້າແພ ຂອງລາວ

สมัยโบราณ และ การหรือปักถักแส่อ หลือว่าสืบ

***

ແລະບັນທຶກ ຂອງປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ ຂຽນໂດຍຜູ້ຊ່ວຍສາສຕຣາຈານ໌ຍ໌ບ້ງອອຣ ປິຍະພັນທຸ ອ້ງເຖິງການຄົ້ນຄວ້າ ຂອງນາຍແພທຍ໌ສຸດ ແສງວິຊຽຣ ແລະນາຍແພທຍ໌ສັນໄຈ ແສງວິຊຽຣ ທີ່ນ່າກະດູກສ່ວນຕ່າງໆ ຂອງກະດູກຫົວມະນຸສສມັຍຫີນ ທີ່ພົບໄດ້ທີ່ແຂວງການຈະນະບຣິ (1).....

ແລະໂຄງກະດູກມະນຸສຍຸຄໂລຫະ ໃນພາຄອີສານ ຈາກແຂວງຂອນແກ່ນ ແລະອຸດອຣ ໄດ້ພົລສຣຸບວ່າ ເມື່ອ 4000 ປີ ມາແລ້ວ ມີຊົນຊາຕໄທຍ ອາສັຍຢູ່ໃນດິນແດນປະເທສໄທຍ ປັຈຈຸບັນ ມີບໍຣິເວນກວ້ງໃນພາຄ ກາງ ແລະໄດ້ສ້ງວັທທະນະທັມຂອງຍຸຄຫີນໃຫມ່ຂຶ້ນ ເປັນຄວາມຈະເຣີນເຊ່ັນດຽວກັບຍຸຄຫີນໃຫມ່ໃນຈີນ ວຽດນາມ ມະລ້ຍຸ ແລະພະມ້ ຍົກເວັ້ນ ຢູ່ພາຄອີສານຂອງໄທຍ ເຊ່ິງມີວັທທະນະທັມເກົ່າແກ່ ແລະສູງກວ່ າ ເພາະຄົນໄທຍ ໃນບໍຣິເວນພາຄອີສານ ສາມາຕຖ໌ສ້ງເຄ່ືອງມືເຄ່ືອງໃຊ້ດ້ວຍທອງສຳຣິດ ແລະເຫລັກໄດ້ກ່ອນ ແລະມີຄວາມຈະເຣີນສູງກວ່ າ ເຖິງຂັ້ນຮູ້ຈັກປູກເຂ້ົ າ ຮູ້ຈັກການຣ້ງໄຫມ ແລະທ່ໍ ຜ້ າໄຫມໄດ້....."

ທີ່ກ່ ວມານ ີ້ ໄດ້ແກ່ ການຜລິຕສິລປະການຊ່ ງປະເພທ ການທ່ ໄຫມ ຫ ากจะกล่าวเถิงในด้านอื่น เรา ก็จะพบอีก กรองกับการหล่อหลอม และช่างสีมีการปับปรุงวัตถุดิบ เงินค่า ออก มาเป็นเครื่องใช้ต่างๆ เป็นตุ้มต้างหู้ายัน และเครื่องประดับกาย ห้ างของสัตริ และของบุ รุสประเพท ต่างๆ นั้น คงจะมีมาแต่โบราณ ก่อนเกิดมีจันมะกัน พระเวสสันตะระชาดิก หลายพันปี บันทึกที่บันรายไว้ ในหนังสือเวสสันตะระชาดิก นั้นแห้ ดังต่ นี้:

.... " มีว้องเครื่องค่า ห้ างคุ่ างามพร้ งพุ่ บ่องค่า...แหวนลูกดิ กวางขนาด โรงคากเข้ าค่ าแกว (โรงแหวน หลือเรือนแหวน) กะจอนหุแปง ประดับแก้ว เครื่องเลิดแล้ว อุดม กะโจมค่ า สุบเก้ าเกส เครื่องวิเสส มีหลายพันม์ (มีสีสันต่างๆ) ประดับเป็นถ้ างามยิ่ง มีจันมะต่างสี่ ง แสงใส (แต่ละสี่ ก่ มีแสงสี แตกต่างกัน) เครื่องประดับนิม ละไม่ เครื่องประดับไหล่ ห้ า สอง เกิบติมทอง รองรับบาท สายอุะเองแก้ว คากแอวสี...ฯลฯ

หลักฐานที่นำมาประกอบ เพื่อความแจ่มแจ้งในเรื่องนี้ แม่นรูปต้ว จริง ของการช่างห่ ผ้ า และสิ้นไหมคำ ของบ้ นผานิมนะครหลวงพระ บาง ที่สืบทอดวิชาการช่างมาแต่สมัยบัรพะชิน คือที่ผากิตในหน้ าต่ ไป.

(ตัดจากหนังสื นิตยะสาร โลกปัจจุบัน เดือนพฤศจิกา ปี 1967)

---

(1) ผู้ช่วยสาสตราจารย์ บ้งอรร ปิยะพันธ์ จากหนังสื ประวัติสาสตร์ ไทย์ สะถาบันราชพัต มะครปะถม ปี 2538 หน้ า 33.

<u>ພາພນີ້</u>: ແມ່ນ ກິຈຈະກັມທ່ຜ້ຍ ຂອງລາວ ທີ່ປະຕິບັຕສືບຕ່ກັນມາ ແຕ່ສມັຍອະດີຕ ແສນນານ ຄ້ງນີມາແຕ່ຍຸຄສມັຍອ້ຍລາວ ແລະຢູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ກ່ແມ່ນຍຸຄວັທທະນະທັມບ້ານຊຽງ ທີ່ຄົ້ນພົບກັນ ຢູ່ແຂວງອຸດອນທານີ ໃນບໍ່ນານປີນານີ້.

ການທ່ຜ້ຍ ຫລືຕ່ຳຜ້ຍ ກ່ຈະເລີ້ມໄປຈາກເອົ້າດອກຝ້ຍທີ່ຕາກແຫ້ງແລ້ວ ນ່ຳມາອີ້ວ ດ້ວຍອີ້ວ ເພື່ອເອົ້າໄມຝ້ຍອອກ, ແລ້ວ ຈ່ຶງດີດນວມຝ້ຍ ອອກມາໃຫ້ເປັນປຸຍ ຄືທີ່ເຫັນໃນພາພ ແລ້ວ ກ່ເຮັດເປັນດ້ຝ້ຍ ຈ່ຶງນ່ຳມາເຂັນໃສ່ຫລາ ເພື່ອເອົ້າເສັ້ນ ແລ້ວກ່ປັ່ນໃສ່ຫລອດ ເພື່ອເອົ້າໃສ່ກະສວຍ ຈ່ຶງຕ່ຳອອກມາເປັນແພ່ແພ ໄດ້. ສ່ຳຣັບການຕ່ຳທຸກ ຕອ້ງໃຊ້ຟືມ ຟັດຕ່ຳ ດ່ັງຫນ້ງສືພຣະເຫວດ ກ່ າວໄວ້ວ່ າ ໃສ່ຟືມຂັນຟັດຕ່ຳ ຟຸ່ມພອ້ມພ່ຳ ອັນຄືນ ທ່ ເປັນຜືນສະໄບບາງບ່ງບ່ ແພງພ້ນຄ່ ຄ່ຳແສນ (ຄ່ຳໂຄງນ້ ເວ້ົາເຖ່ງການ ຕ່ຳຜ້ຳໄຫມ)

ປະຕິກາກັບພະບຸຣຸດ ບ້ານຜາມິມ

ห่างจากตัวเมืองหลวงพระบาง ออกไปทางตาเอ้ยออกสองเพื่อประมาณ ๔-๕ หลัก มีพู่บ้าน ๆ มั่งตั้งแต่ตีนฝั่งแม่น้ำคานและ ธัมเยัมปถ้อยต้นไม้ พู่บ้านแห่งนี้มีชื่อว่าบ้านผามิม ชาวบ้านผามิมเป็นผู้ที่เชื้อสายมาจากชินเผ่าลื้อ ผู้มีความจำนิจำนามในการต่ำหูก ขับพะบุธุถของชาวบ้านผามิมแต่ก่อนอยู่ในดินแดนทางตอนใต้ของจีนแต่เมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีมาแล้ว ได้เข้ามาอยู่ในพระธาตุอาณาจักลาวในฐานะเป็นช่างต่ำหูกประจำพระธาตุสำนัก.

ตลอดเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา ช่างต่ำหูกแห่งบ้านผามิมได้

นางสาวทองสี ธัมมะ (ซ้าย) กำลังเก้ง เถือหูก และนางสาวบัวคำ ทองเพ็ด (ขวา) เอาข้าหึ่นางต่ำใต้ช่างพาบชิม ทั้งสอง เป็น สาวงาม บ้าน บานิม เธักภาบ'ใบ กอง ทะหาบพาก ๑ และใช้เวลาว่างต่ำบ้า.

ຖ່າຍທອດຄວາມຮູ້ຊຸ່ງຖືເປັນຄວາມ ລັບ ຕິວໃນພິທີ ແລະງານບຸນຕ່າງ ໆ. ແລະເຣັດນາ.

ໃຫ້ສະເພາະລູກຫລານ ສຕຣີໃນບ້ານ ຜານົມຈຶ່ງມີຄວາມສາມາດໃນ ການ ຕ່ຳ ທູກເກັບຂຶດຫມໍລອດລາຍງາມ - ເປັນພໍ ເສດ.

ເມື່ອພົ້ນພັນທະຈາກການ ຕ່ຳ ທູກ ປະຈຳພຣະຣາຊສຳນັກແລ້ວ ຊ່າງຕ່ຳ ທູກບ້ານຜານົມໄດ້ຜລິດຜ້າ ອອກ ຂາຍ ໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນທົ່ວໄປ ຈົນມີຜູ້ນິຍົມ ທົ່ວປະເທດ ແລະພະຍາຍາມຫາທາງສົ່ງ ສົນຄ້າຂອງຕົນເຊັ່ນສົ້ມ ຜ້າແພບ່ອງ ຜ້າສະໄພລັ້ງ ຜ້າປູໂຕ໊ະທີ່ມີລວດລາຍວິ ຈິດພິສດານເປັນດອກຕ່ຳດ້ວຍໄໝເງິນ ໄໝຄຳໄປຂາຍຍັ້ງຕ່າງປະເທດ ເຊັ່ນ ເຢ້ວກັບສົນຄ້າຜ້າບາຕິກຂອງອົນໂດນີ ເຊັ່ຍແລະຜ້າໄໝຂອງໄທ ຜ້າທີ່ຕ່ຳແບບ ເກັບຂຶດນິຍົມໃຊ້ກັນເປັນເຄື່ອງແຕ່ງ

ສີ ນີ ການ ຕ່ຳ ບ້ຳ ແລະ ບ້ອມ ສີ ຂອງ ສາວ ໆ ບ້ານບ້ານນິຍົມວິທງານພຸງໃດ ຈະ ເຫັນໄດ້ ຈາກ ຜົນງານ ຂອງ ນາງສາວ ແພນຈັນ ທອງເພັດ (ຫົ່ມບ້ຳສີເລືອດ ໝູ) ແລະນາງສາວທອງສີ ຣັດນະ (ຫົ່ມບ້ຳສີຟ້ຳ) ໃນພາບຊ້ຳບນ (ຂວາ) ນາງສາວບົວຄຳ ຂະນະປັ່ນໄໝ.

ມອກຈາກມີສີມີໃນ ການ ຕ່ຳ ທູກ ເກັບຂຶດແລ້ວ ສຕຣີບ້ານຜານົມຍັ້ງມີ ຄວາມຮູ້ຄວາມຊຳນານໃນການປັ່ນດ້າຍ ແລະຍ້ອມສີຊຸ່ງປະສົມດ້ວຍຕົວຢາ ບາງ ຢ່າງທີ່ປົກປິດເປັນ ຄວາມ ລັບ ຢ່າງ ຍິ່ງ ໃນຈຳນວນ ໑໒໐ ຫລັງຄາເຮືອນຂອງ ໝູ່ບ້ານຜານົມ ເກືອບທຸກຄົວເຮືອນຈະ ມີກ໊ຳ ທູກຢູ່ກ້ອງຕາລ່າງເຮືອນແລະຈະ ໄດ້ຍິນສຽງຕ່ຳ ທູກທົ່ວທັ້ງໝູ່ບ້ານຕລອດ ວັນສ່ວນຜູ້ຊາຍມີ ອາ ຊີ ບ ທາ ງ ຕ່ ເຮ ືອ

ສິລປະຕ່າງ ໆ ເປັນທີ່ພາກພູມໃຈ ຂອງແຕ່ລະຊາດພຸງໃດ ລາວກ໊ພາກ ພູມໃຈໃນສິລປະການ ຕ່ຳ ທູກຂອງ ຊາວ ບ້ານຜານົມພຸງນັ້ນ ຈົນກະທັ່ງເມື່ອບ່ ມານມານ ໄດ້ຈັດຕັ້ງເປັນຮູບສະຫະກອນ ຂ້ນເພື່ອຫາທາງສົ່ງສົນຄ້າຫັດຖະກັມອັນ ເປັນສິລປະເກ໊ົ່ແກ່ນ ໄປຂາຍໃນ ຕ່າງ ປະເທດ ໂດຍໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫລືອ ຈາກອົງການອາສາສມັກ ລະ ຫວ່າງ ປະ ເທດ.

(5) ຄວາມກ້າວໜ້າໃນດ້ານສິລປະການຊ່າງ ແລະການຄວັດແຕ້ມດອກດວງ ລ້ວງລາຍ

****

ອີງຕາມຫນັງສື ຕຳນານວັຕຕ່າງໆ ຢຸ່ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ຣິບໂຣມໂດຍເຈົ້າຄ່ຳຫນໍ ວົງ ກົຕຣັຕນະ ໄດ້ກ່າວເຖິງສມັຍສິລປະ ການຊ່າງ ຂອງລາວ ໃນຍຸຄ ຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຣຫ ມະຄອຣ ຫລວງພຣະບາງ (ຄ.ສ. 1791–1815) ເຊິ່ງສແດງ ວ່າ ໃນສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸຣຫນີ້ ການຊ່າງ ຂອງລາວ ຈະເຣີນກ້າວໜ້າຫລາຍ ໂດຍພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຊົງສ້າງວັດແຫ່ງນຶ່ງຂຶ້ນ ເພື່ອໃຊ້ເປັນໂຮງ ຮຽນການຊ່າງ ໃຫ້ຊື່ວ່າ ວັດຫນຶ່ນຊ່າງ ໃນນັ້ນ ມີປະມວນຫລັກສູຕຣການສອນ ກ່ຄື ການຊ່າງ ທກປະເພທ ນັບແຕ່ຊ່າງໄມ້ ຊ່າງຕ່ຳຜ້າແພ ຫຽບແສ່ວ,ຊ່າງເຮືອນ ເຮືອນຫ້ວ ເຮືອນກ່ຳ,ຊ່າງຫລໍ່ ກ່ນີ ຫລໍ່ພຣະ ຊ່າງເຄື່ອງເງິນ-ຄຳ ແລະເຄື່ອງໃຊ້ອື່ນໆ,ຊ່າງຊຽນ ກ່ມີການຊຽນໄມ້ ເປັນຂັນ ເປັນ ພາໂຕກ ເປັນເຕົ້າ ເປັນຄົກ ເປັນດອກລາຍຕ່າງໆ, ຊ່າງສັບດອກ,ຊ່າງຊຽນ,ຊ່າງຄວັດ,ຊ່າງແຕ້ມ ຮູບ,ຊ່າງຫຸ້ມກອງ ແລະຊ່າງເຣັດບັ້ງໄຟເຊ່ນ ບັ້ງໄຟດອກ ບັ້ງໄຟຫາງ ບັ້ງໄຟຊ້າງຮ້ອງ ບັ້ງໄຟມ້າ ແລ່ນ ເປັນຕົ້ນ.

ຕາມຫລັກການທ່ວໄປແລ້ວ ວິຊາການຊ່າງເປັນວິຊາພື້ນຖານ ໃນການພັທທະນາບ້ານເມືອງ ຫາກການຊ່າງຈະເຣີນຂຶ້ນ ກ່ພາໃຫ້ຄວາມຈະເຣີນຫລາຍດ້ານ ຕິດຕາມມາ.

ຄວາມຈະເຣີນໃນດ້ານການຊ່າງ ຂອງລາວ ແລະການຈັດດອກລາຍຕ່າງໆ ເຫັນຈະມີມາແຕ່ ສມັຍຟ້າງຸ່ມ ເປັນຕົ້ນມາ ຈະເຫັນໄດ້ກ່ຽວກັບ ການສ້າງຈັດຕ່າງໆຂຶ້ນ ໂດຍປະກອບໄປດ້ວຍສິລປະ ກັນຕ່າງໆ ເຊ່ນວັຕປາສະນັ ສ້າງຖວາຍພຣະມະຫາປາສະນັຕະເຖຣະ ທີ່ນິມົນຕ໌ມາຈາກມະຄອຣ ຫລວງ ປະເທສຂເມຣ ສ້າງຖວາຍໃນປີ ຈຸລສັກຣາຊ 721 ຫລື ຄ.ສ. 1360. ເມື່ອໄດ້ນຳພຣະພຸທທະ ສາສນາ ມາເຖິງປະເທສລ້ານຊ້າງ. ສິລປະກັນ ຍ່ອມມີຂຶ້ນພ້ອມ ຕາມຮຸບການ ແລະ ສິລປະການ ສ້າງວັຕ ຂອງພຣະພຸທທະສາສນາ ເຊິ່ງມີຮຸບແບບພື້ນຖານ ເກ່ືອບເຫມ່ືອນໆກັນ ໃນທ່ົວໂລກ.

ມາຣອດສມັຍພຣະຍາສາມແສນໄທ ໄດ້ຊົງສ້າງໃຫມ່ ຄ່ືທາຕຸກ່ໄຕ ສຳຣັບພຣະຣາຊບິດາ ແລະສ້າງວັຕແກ້ວຟ້າ ທ່ີສ້າງຖວາຍພຣະມະຫາປາສະນັຕະເຖຣະເຈ້ົ້າ ແລະພຣະມະຫາເທພ ລ້ານາ ໂດຍໃສ່ຊ່ືຕາມພຣະນາມ ຂອງພຣະຣາຊມາຣດາ ຄ່ືພຣະນາງແກ້ວເກ້ງຍາ ຈ່ຶງໃສ່ຊ່ືວ່າ ວັຕແກ້ວຟ້າ ເຊ່ິງຈະເຫັນໄດ້ຄັກແນ່ ກ່ຽວກັບການຊ່າງຂອງລາວ ກ່ແມ່ນໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະ ເຈ້ົ້າວິຊຸລຣາຊ ເຊ່ິງພາກ່ຕຂຽນພັຣນາຄວາມງາມຂອງວັດວິຊຸລມະຫາວິຫານ ທ່ີພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຊົງ

ສ້າງຂຶ້ນ ໃນປີ ຈຸລສັກຣາຊ 874 ຫລື ຄ.ສ.1512 ເຊິ່ງມີຄຳພັຣນາ ກ່ຽວກັບລວາດລາຍຄວາມ
ງາມ ໃນການຊ່ວ ຂຽນເປັນໂຄງມະຫາສິນທຸມາລີ ປະສົມກອນ (1) ໄວ້ດັ່ງນີ້:

+ ວັຕ ວິຊຸລ ຄິຄອ່ງຟ້ຽ	ວິໄຊຍ ຍົນຕ໌
ສັພພະຣູບ ລ້ວນລາຍ	ສົມສວ່ານ
ຝ່ງນາໂຄ ຊ້ວງພ້ວງພາຍ	ເຫລືອແຫລ່ ສີເລີດ
ເຊ້ງຊ່ ເມືອງລ້ານຊ້ວ	ຊນະດ້ວແດນໄກ
+ ປ້ານຊ້ວຍ ສ້ຽງສວ້ານແທ້	ລ້ວນລາຍ
ສັພພະຣູບ ນິເຫລືອຫລ້ວຍ	ດຸຫລ້ານ
ນາໂຄ ນ້ານ ຍ້ຽງຍ້ວຍ	ຄ້ວນດອກ
ເທວະບຸຕ ຣະວ້ັງແວດລ້ອມ	ທ້ວເທ້ົ້ ສ້ານັຣພ໌ (?)
+ ສວ່ານໆ ເຄ້ົ້ວເທວະບຸຕ	ຍ້ວຍຍ້ັ ທ້ັ ສ້ີດ້ານ
ຫນ້ວຍນ້ຶ ເມືອງລ້ານຊ້ວ	ຊ້ວເທ້ົ້ ສັຕຕະນ້ (ສຣີສັຕຕະນ້ານ..?)
+ ສັຕຕະບ້ວຣະພັນ ຈອມຈິຕແກ້ວ	ພ້ຽງສເມຣ (ເຂ້ົ້ານ້ສຸເມຣຸ)
ອິສສິນທະເມ ບ່ຣິເວນ	ແວດລ້ອມ
ຍຸຄັນທອຣ ແກ້ວ	ຈະຕຸຣ ທ້ັ ສ້ີ
ສນຸກ ຍ້ວຍແວດລ້ອມ	ຢ້ຽບຕ່ອນ ຕິນສເມຣ

ฯ ล ฯ

ວັຕວິຊຸລມະຫາວິຫ້ານ ພຣະເຈົ້ານ້ວິຊຸລຣາຊ ຫລື ວິຊຸນທະຣາຊ (ວິຊຸລຣາຊ ແປວ່ານ ພຣະ
ຣາຊ້ານ້ທ້ີມ້ີອ່ານ້ານ້ານ(ຣັສມ້ີ) ດ້ັ່ງສ້ວຍຟ້ານ) ເປັນພຸຊ້ົ້ງສ້ານ້ ແລະສ້ານ້ເມ້ືອ ເດ້ືອນ 6 ຂ້ຶ້ນ 2 ຄ່ ນ້ຶ
ຣວ້ວຍຍ້ີ ປ້ີເຕ້ົ້ານ້ສັນ ຍ້ານ້ມຸດຕ້ັ້ງ ຈຸລສັກຣາຊ 874 ຫລື ຄ.ສ 1512 ສ້ານ້ໃສ່ນ້ານ້ໄຮ່ດ້ຽວ ຫລືນ້ານ້ເຂ້ົ້ານ
ຈ້ານ້ວ ເສ້ົ້ານ້ໄມ້ສູ ງ 15 ວ່ານ 1 ຄືບ ໃຫ ຽ 13 ກ່ານ 1 ມ້ີ 5 ຫອ້ງ ກ່ໍ້ພ້ຶ້ນ ນຸ້ງດ້ິນເຂ້ົ້ານ ແລະຝ່ານ້ແອ້ນ້ໄມ້ແປ້ນ
ຍ້ານ້ວ 18 ວ່ານ ກ້ວ້ານ້ 8 ວ່ານ ຕ້ັ້ງຊ້ຶ່ເສ້ົ້ານ້ 12 ເສ້ົ້ານ້ ດ້ວ້ຍຄ່ານ້ໂຄງມະຫ້ານ້ສິນທຸມ້ານ້ລ ປະສົມກ້ອນ ວ່ານ້ດ້ັ່ງນ້ີ:

ເສ້ົ້ານ້ ທ ີ 1: ເສ້ົ້ານ້ທ້ານ້ວ່ານ້ໜ້ານ້ກ້ານ້ແມ່ນ້ໍ້ານ້ຂ ອ ງ

ຊ້ຶ່ວ່ານ ສ ານ ແສ ງ ສຸ ຣ ິ ຍ ະ ເ ຣ ືອ ງ ຣຸ ງ ແ ຈ ້ ງ	ເ ວ ຫ ານ
ເ ອ ົ ້ ານ ປ ່ ານ ນ ້ ໍ ້ ານ ເ ລ ີ ຍ	ນ ານ ຣ ອ ດ
ເ ສ ້ ານ ນ ້ ີ ເ ປ ັ ນ ນ ຸ ງ ຄ ຸ ລ ຂ ອ ດ ແ ກ ່ ນ ຫ ນ ້ ັ ນ	ໄ ວ ້ ຫ ນ ້ ານ ຕ ່ ານ ວ ິ ຫ ານ ຣ

(1) ເຈ້ົ້ານ້ຄ ຳ ຫ ນ ້ ັ ນ ວ ົ ງ ກ ິ ຕ ຣ ັ ຕ ນ ະ ຈ ານ ກ ຫ ນ ັ ງ ສ ື ຕ ຳ ນ ານ ນ ອ ັ ຕ ໃ ນ ນ ະ ຄ ອ ຣ ຫ ລ ວ ງ ພ ຣ ະ ບ ານ ປ ີ 1973...ຫ ນ ້ ໍ 54-55

ເສົາທີ 2: ເສົາຄູ່ກ້ຳຕາວັນອອກ

ຊື່ວ່າ ບມເຣືອງ ແປວຜ່ານຟ້ ເອົາປ່າ ພຸເຍີຍ ນາຣອດ ເປັນຍອດເມືອງລ້ານຊ້າງ ກ່ວ່ຍອ້ງ ຍໍ່ໂສມ

ເສົາທີ 3: ເສົາຖ້ນສອງ ກ້ຳນ້ຳຂອງ ຊື່ວ່າ ບຸນຊຸ້ມ ເອົາປ່ານ້ຳອຸ ນາຣອດ ລືທ່ົວເທ້ົາ ຖວາຍເຈ້ົາພຣະຍອດເມືອງ

ເສົາທີ 4: ເສົາຄູ່ກ້ຳຕາວັນອອກ

ເສົານີ້ ຊື່ວ່າ ອິນທ໌ ລ້ົງຫລໍ່ ເອົາແຕ່ປ່າ ພຸເຍີຍ ນາຣອດ ຖວາຍບາຫລ່ຳພຣະຍອດຟ້ ກ່ວ່ຍອ້ງ ຍ່ຳງາມ

ເສົາທີ 5: ເສົາຖ້ນ ສາມ ກ້ຳນ້ຳຂອງ ເສົານີ້ ຊື່ວ່າ ພິທູມແກ້ວ ເອົາແຕ່ພາຍຫົນຫລ້ົງ ພາໄດ ແດນໄກຍ່ົງ ຈ່ົງແອ ຝ່ງຝ່ງ ໄທຍ ນ່ານ ຍວນ ແຫມແຫ ນາຖວາຍບາຫລ່ຳ ພຣະເປັນເຈ້ົາ ຈ່ົງໃຫ້ພ້ອ້ມຣາງວັນ

ເສົາທີ 6: ເສົາຄູ່ກ້ຳຕາວັນອອກ

ເສົານີ້ ຊື່ວ່າ ທຽມທອງສິງຫ໌ ນ່ົງໄມ້ ເອົາແຕ່ ປ່ານ້ຳໂສມ ນາຣອດ ປັດຂອດໄມ້ ເສົານີ້ງາມເລີດລ້ຳ ເກ່ົງພຽ້ງ ພຽງສເມຣ

ເສົາທີ 7: ເສົາຖ້ນສ່ີ ກ້ຳນ້ຳຂອງ ຊື່ວ່າ ແທ່ງທອງທິພຍ໌

ເອົາແຕ່ປ່ານ້ຳໂສມ ນາຣອດ

ປັດຂອດ ຝ່ງໄພ່ ໄທ ທ່ວຍລ້ ຈ່ົງໄດ້ ນາທູນຖວາຍ

ฯลฯ

ທ່ີກ່ວ່ເຖ່ົງສິລປະການຣສ້ ວ້ ດວ່ິຈຸລມະຫ່ວ່ິຫ່ານ ຂອ່ງສ່ົມເດ້ັຈພຣະເຈ້ົ່ວ່ິຈຸລຣ່ວ່ຊ ແ ມ່ ຍ່ວ່ກຈະກ່ວ່ເຖ່ົງຄ່ວ່ວ່ມກ່ວ່ວ້ຫນ້ ຂອ່ງກ່ານຊ ່ວ່ ກ່ານຄວ້ດແຕ້ ມດອກດ່ວ່ງລ ່ ງລ ່ ຍແລະຄ່ວ່ວ່ມ ຈະເຣ ິ ມ ໃ ນດ ້ ນວ້ ຕຖ ຸ ກ ່ ານ ກ ່ ່ ສ ້ ່ ວ ່ ງ ເ ຊ ່ ັ ມ ໃ ຊ ້ ວ ິ ທ ີ ສ ້ ່ ວ ່ ງ ອ ່ ່ ຄ ່ ານ ດ ວ ້ ຍ ກ ່ ານ ກ ່ ່ ພ ້ ັ ມ ແ ລ ະ ໃ ຊ ້ ດ ິ ນ ເ ຂ ່ ່ ຍ ມ ຸ ງ .

ພາພນີ້: ຄື ແຜ່ນປະຕູສີ່ມ ວັດວິຊຸລ ທີ່ສ້າງຂຶ້ນ ແຕ່ສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ ແຕ່ໃນປີ ຄ.ສ.1504. ເປັນຮູບສແດງເຣື້ອງພຣະລັກຂ໌ ພຣະຣາມ ໃນນິທານຣາມາຍະນະ ຫລືຣາມະກຽຣຕ໌ ຂອງອິນເດັຽ.

ພາພນີ້: ແມ່ນແຜ່ນປະຕູ ອີກແຜ່ນນຶ່ງ ຂອງວັດວິຊຸລ ຫລວງພຣະບາງ ເຊິ່ງສ້າງຂຶ້ນ ແຕ່ສມັຍພຣະ ພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ ທີ່ຂຶ້ນຄອງຣາຊ ໃນຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1500–1520.

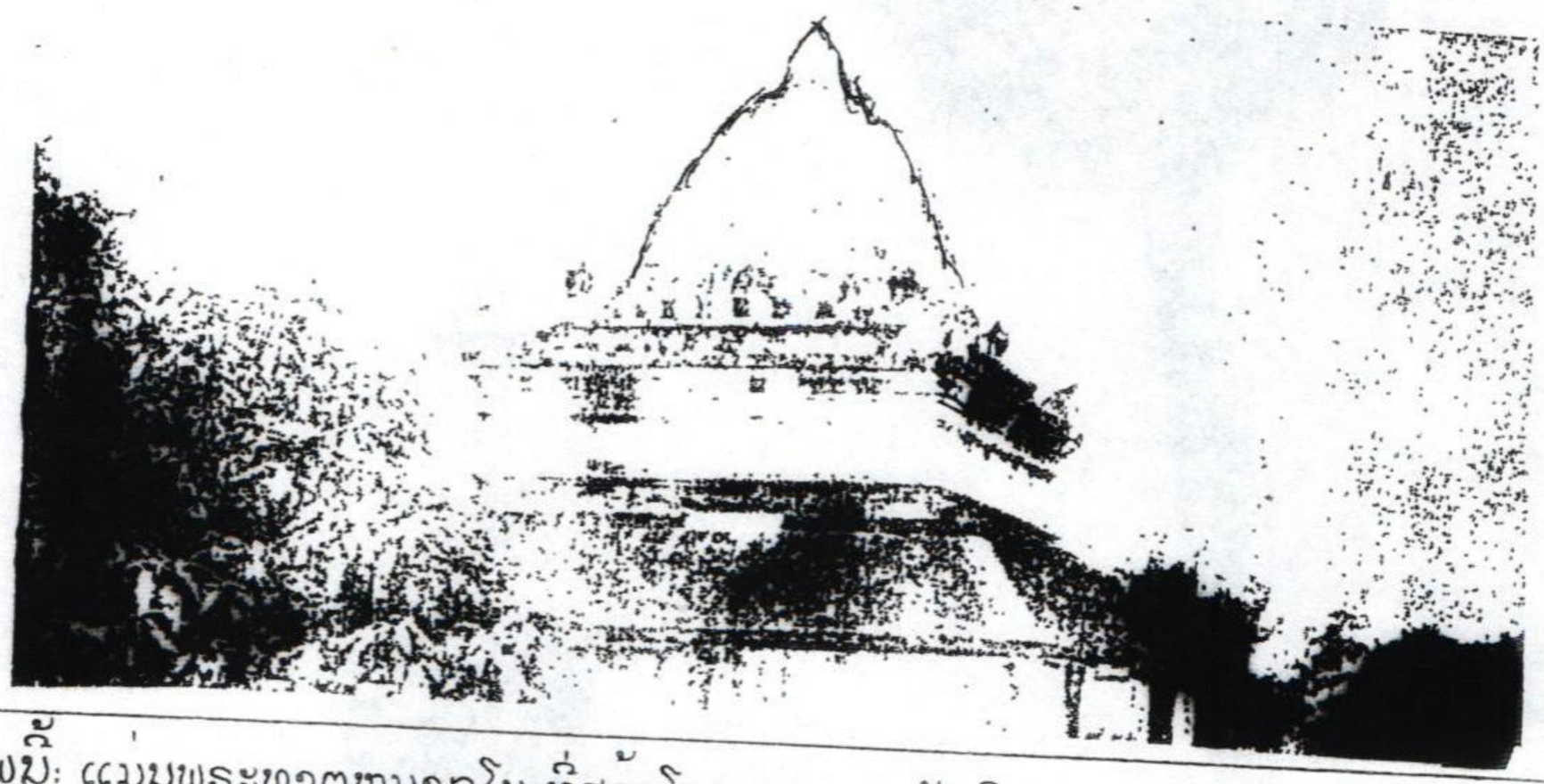

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕຫມາກໂມ ທີ່ສ້າງໂດຍພຣະນາງພັນຕີນຊຽງ ພຣະອັຄຄະມະເຫສີ ຂອງ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ ວິຊຸລຣາຊ (ວິຊຸນຫະຣາຊ=ສາຍຟ້າ) ສ້າງກວາມໜອງຊະວາ ໃນປີ ຄ.ສ. 1514 ແລະ ທາຕຫມາກໂມ ມີຄວາມສູງເຖິງ 23 ວາ.

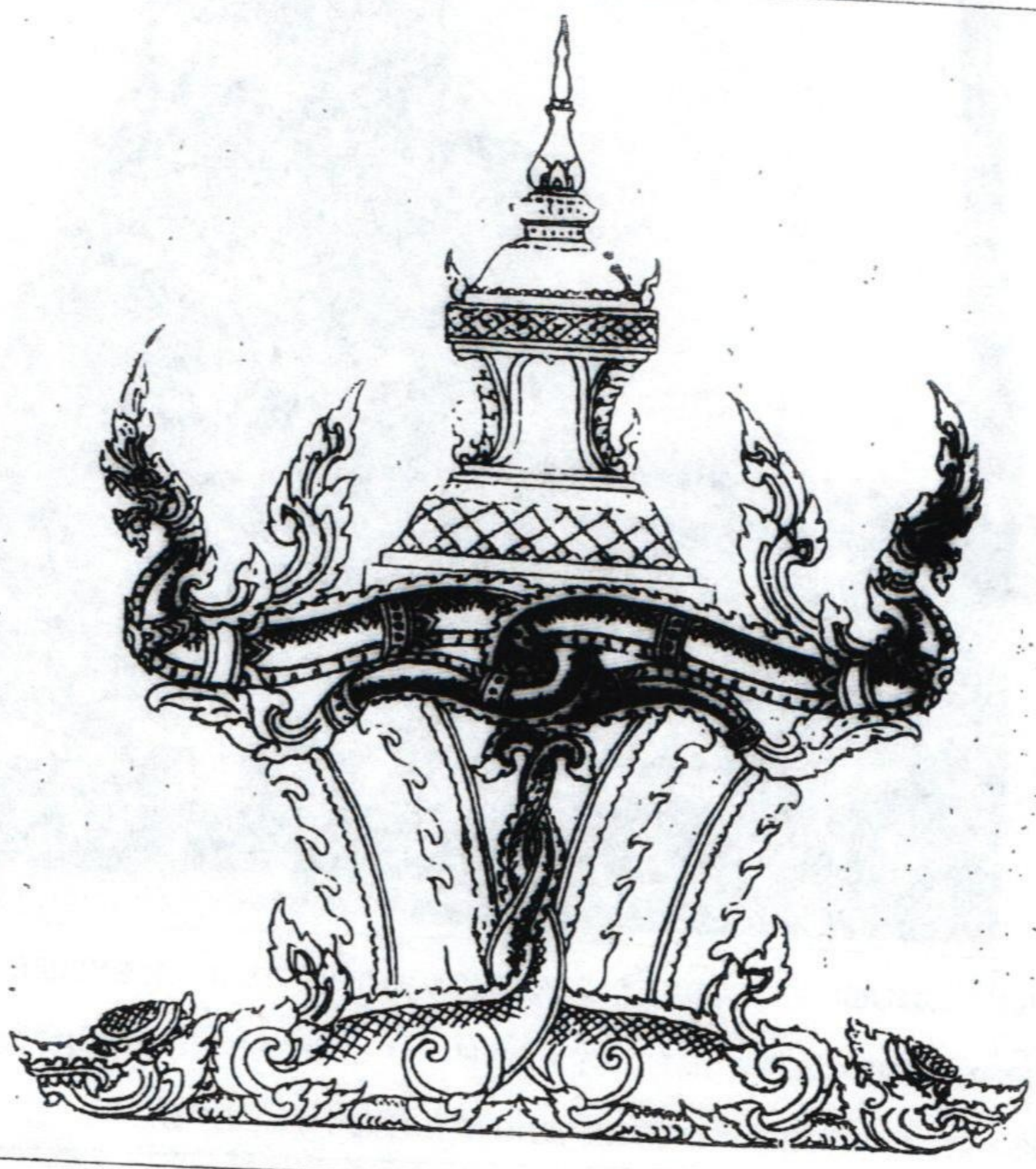

ພາພນີ້: ແມ່ນຣາວທຽນ ເປັນສິລປະການຄວັດລາຍ ຂອງຊ່າງລາວໂບຣານ ຕັ້ງຢູ່ພາຍໃນພັທ ທະສີມາ ຂອງວັດຊຽງທອງ ຫລວງພຣະບາງ.

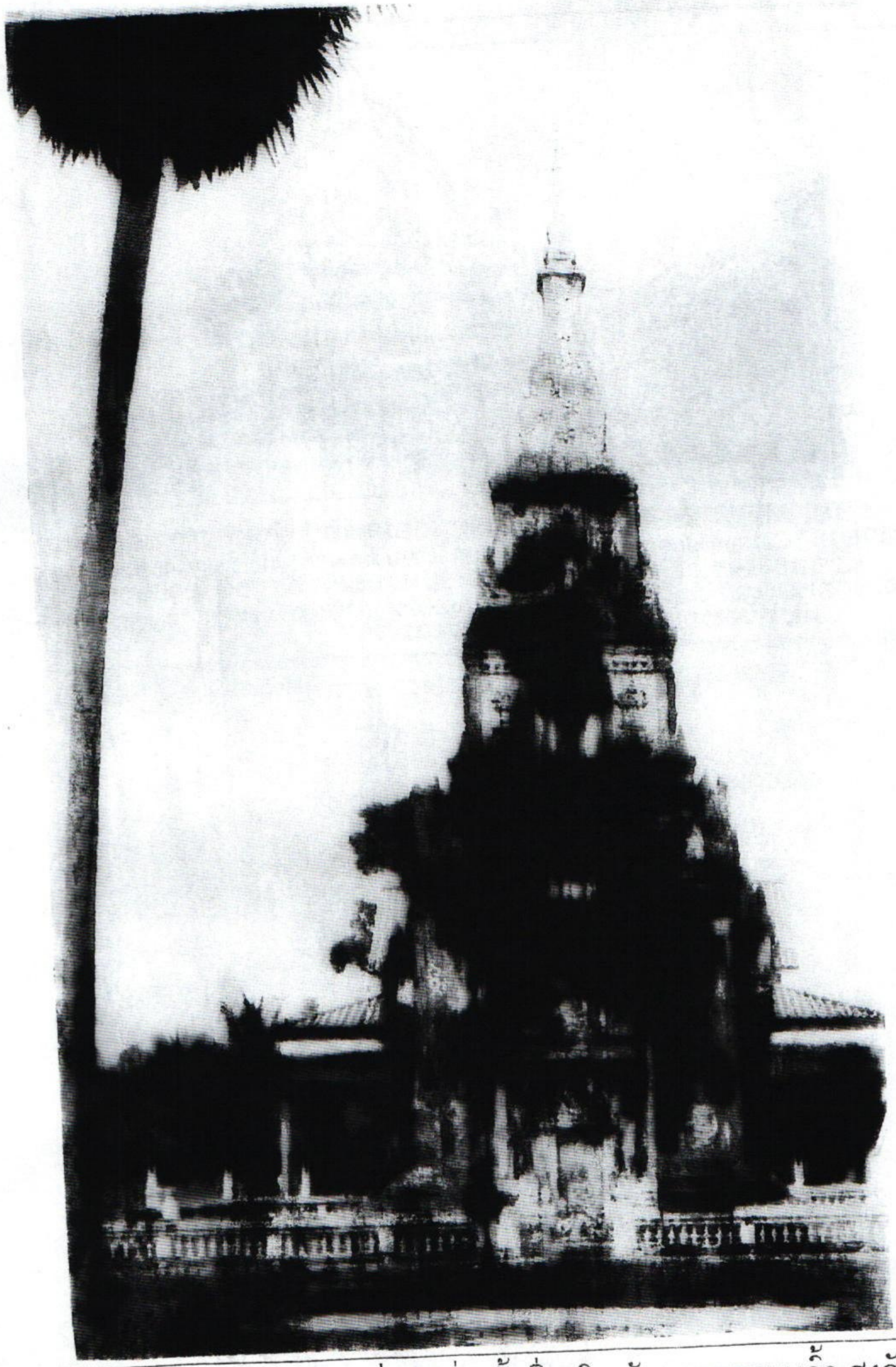

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕອີ່ງຮ້ັງ ເລົ່າກັນວ່າ ຄັ້ງບຶ່ງ ສົມເດັ່ຈພຣະພຸທທະເຈົ້າ ສເດັ່ຈ ມາທີ່ນັ້ນ ແລະມານັ່ງອີ່ງຕົ້ນໄມ້ຮ້ັງ ສັນພັຕຕາຫາຣ ຢູ່ທີ່ນັ້ນ. ພຣະທາຕນີ້ ຕັ້ງຢູ່ແຂວງ ສວັຣຄ໌ເຂຕ ເປັນສິລປະການຊ່ຳງຕະກຸລລ້ານຊ້ຳງ ໂບຣານ.

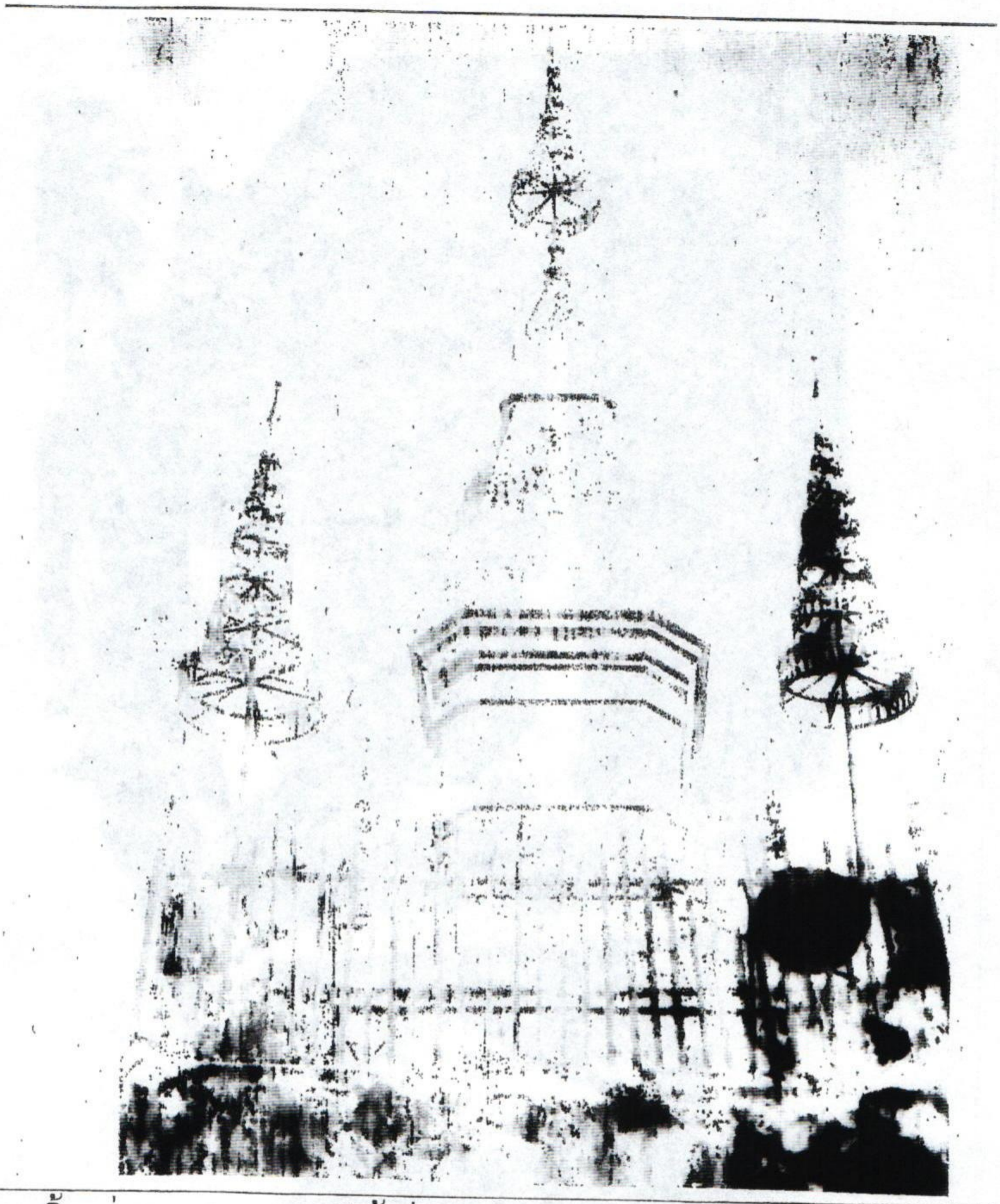

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕຈອມສຣີ ຕັ້ງຢູ່ຈອມພູສຣີ ກາງນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ແຕ່ກ່ອນເປັນພຣະທາຕອີງຄ໌ນ້ອຍໆ ຄັນຕໍ່ມາ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທ ແຫ່ງ ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ໄດ້ຈົ່ງສ້າງຂຶ້ນພຣະທາຕໃຫ່ຽ ໃນປີ ພ.ສ.2334 ກວ້າງດ້ານ ລະ 10ມ55 ເຊັນທ໌ ມີຄວາມສູງ 150 ແມຕ. ຄັນຕໍ່ມາອີກ ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ ສຣີສວ່າງວົງສ໌ ໄດ້ສ້າງຫໍ່ໄຫວ້ຂຶ້ນຕື່ມ (ບໍ່ພາກົດວ່າ ແມ່ນປີໃດແທ້) . ຄັນໃດຂຶ້ນເຖິງ ທີ່ຕັ້ງຂອງພຣະທາຕ ມີເຖິງ 337 ຂັ້ນ.

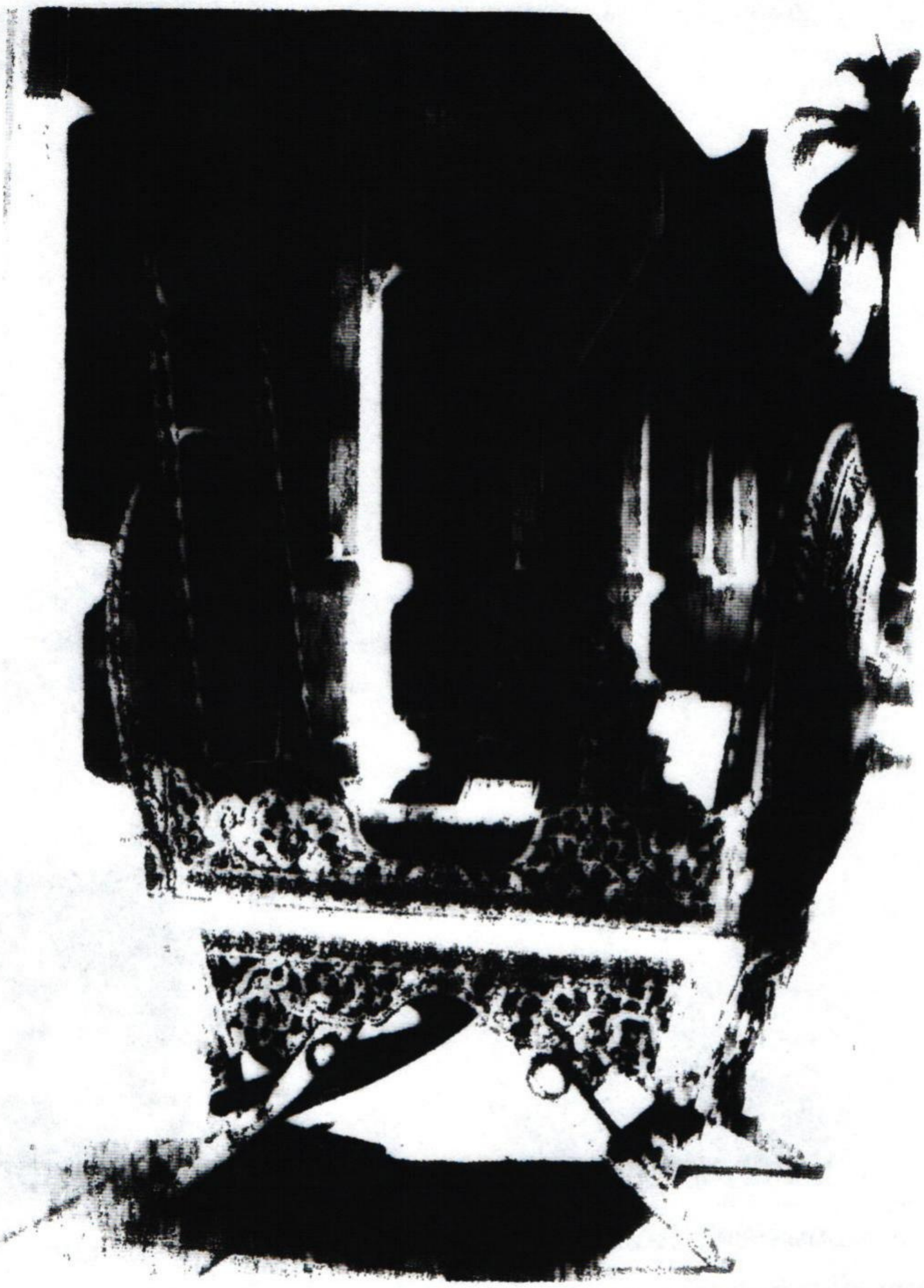

ພາພນີ້: ແມ່ນແຍ່ງຊ້າງ (ສລ່ຽງຊ້າງ) ທີ່ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ເຈົ້ານະຄອຣວຽງ ຈັນທນ໌ ໄດ້ຊົງສົ່ງໄປຖວາຍພຣະເຈົ້າມັນທາຕຸຣາຊ ແຫ່ງຫລວງພຣະບາງ ໃນຣະຫວ່າງ ປີ ຄ.ສ.1822 ເພື່ອພູກສັມພັນທະໄມຕຣີ ຣະຫວ່າງ 2 ນະຄອຣອາຍາຈັກຣ ໃນການຕ່ສູ ປົດປ່ອຍຊາຕ ອອກຈາກແອກຄອບຄອງ ຂອງປະເທສສຍາມ. ພາພໂດຍທ່ານ ໂກລດແລງ ຊັ ທີ່ເປັນຊາວຝຣັ່ງເສສ.ໄດ້ຈາກປະວັຕພຣະເຈົ້າອະນຸ ຂອງດຣ.ມະຍູຣີ ເທ ງ໌ສີວັທນ໌ ປີ 1988.

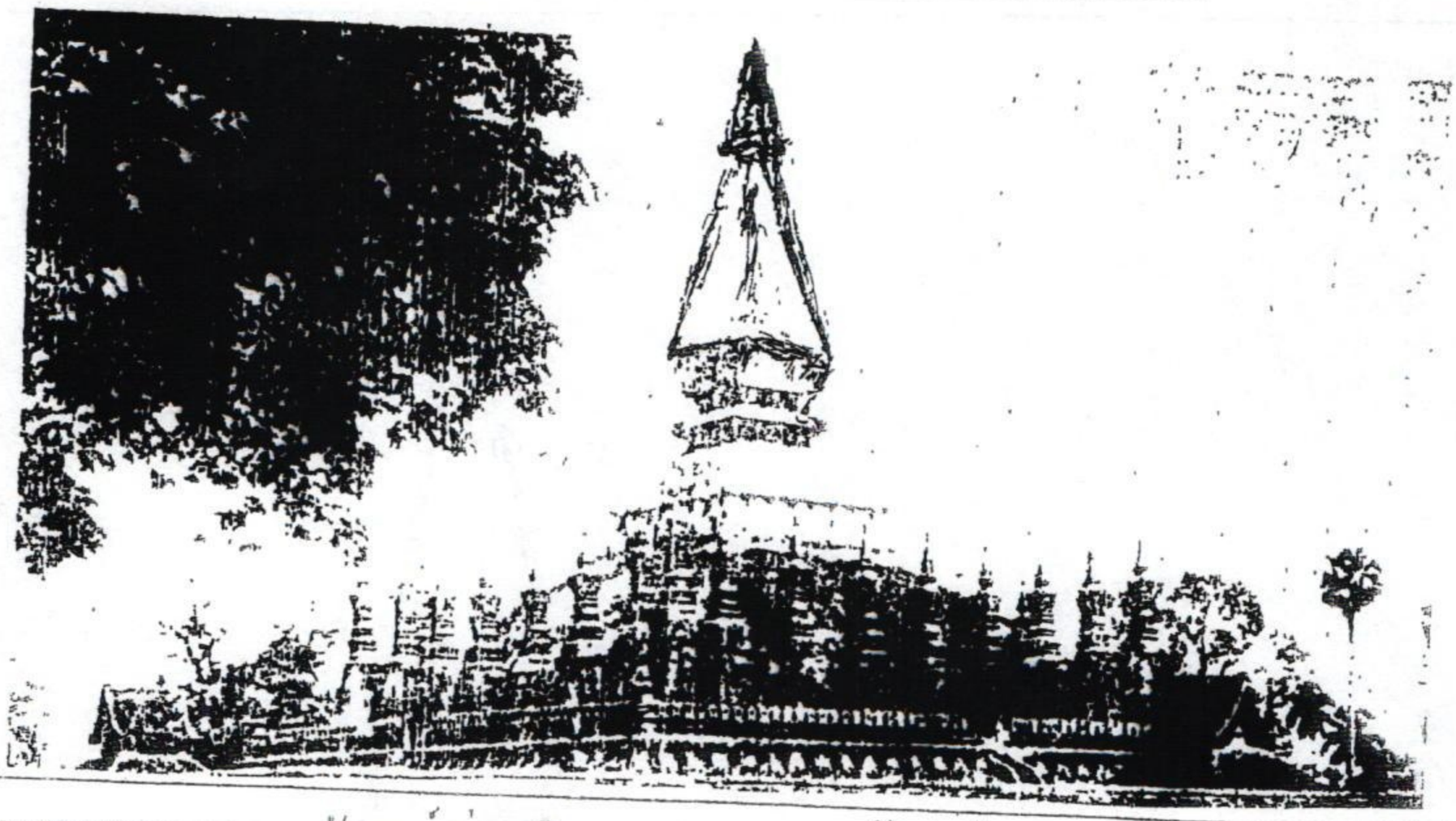

ພາພນີ້: ພຣະທາຕຫລວງວຽງຈັນຫນ ເດເດີມເປນພຣະທາຕນ້ອຍ ສ້າງໂດຍບຸຣີຈັນທ ອອຍລວຍ ເຈ້ານະຄອຣວຽງຈັນທ ຍຸຄປະຖົມ ຣະຫວ່າງ ພຸທທະສັກຣາຊ 250-300 (ເປັນທີ່ບັນຈຸພຣະບໍຣົມ ທາຕ (ພຣະທາຕຫົວເມົ່າ) ຈົນຮອດປີ ຄ.ສ.1566 ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ຈົ່ງສ້າງຂຶ້ນ ເປັນພຣະທາຕໃຫ່ ຄືດັ່ງທຸກວັນນີ້. ແລ່ວ ຕ່ນໆ ກໍ່ຖືກໄທຍ ແລະທໍ້ ທັບມ້ວງເພພ້າລ້ຳ ຍ້ວງເຫລືອ ແຕ່ຖານ ຮອດປີ ຄ.ສ.1927-35 ຣັຖຖະບານຝຣັ່ງ ຈົ່ງສ້ວງທ່ານໂພນ ແບຣ໌ໂຕ ມ້ວງເປັນຜູ້ ກໍ່ສ້ວງ ຄືນໃຫນ ຄືດັ່ງທີ່ເຫັນຟ່ນີ້:

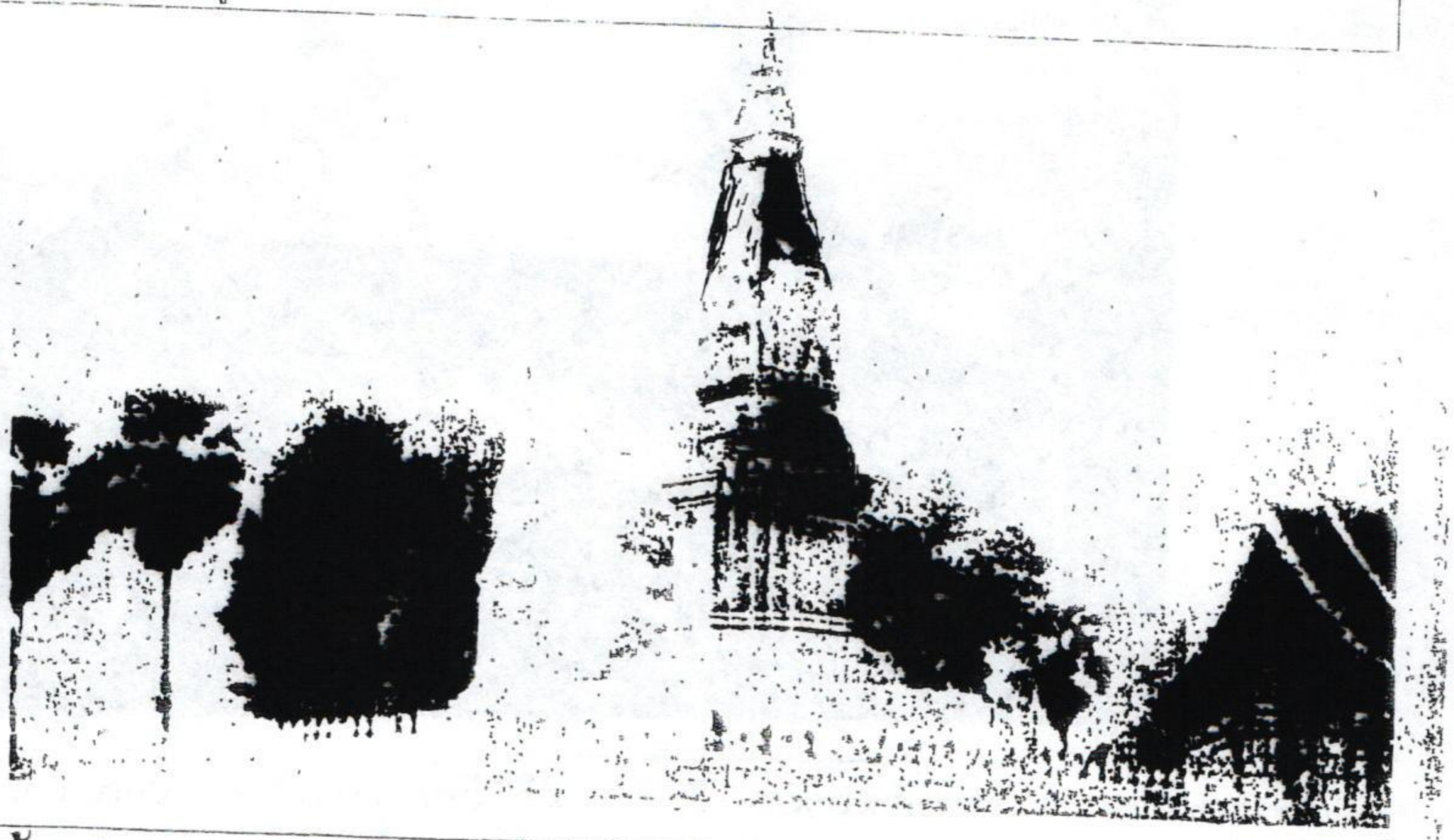

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕສີໂຄຕບອງ ຢູ່ແຂວງທ່າແຂກ ເປັນພຣະທາຕທີ່ສ້ວງໄວ້ ແຕ່ສມັຍສົມ ເດັຈພຣະເຈົ້າໂພທິສາຣະຣາຊ ທີ່ຄອງຣາຊ ຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.1520-1550.

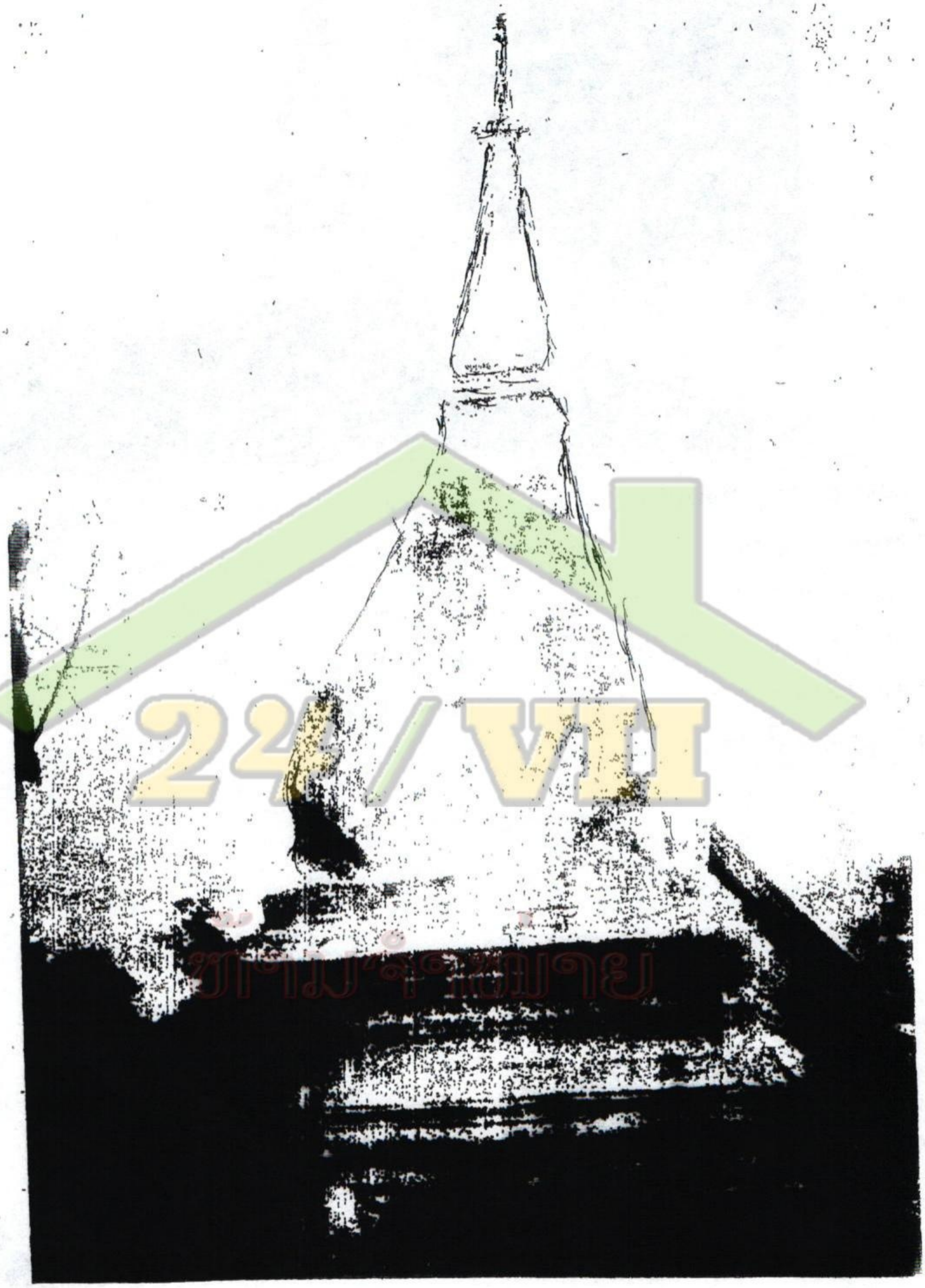

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕສຣີສອງຮັກ ຄື ສອງ "ສຣີ" ຮັກແພງກັນ ໄດ້ແກ່ ສຣີສັຕນາຄະນະຫຸຕ ກັບສຣີອະຍຸທຍາ ຖືເປັນຫລັກຫມາຍເຂຕແດນ ຣະຫວ່າງ 2 ອານາຈັກກຣ ໄປພ້ອມກັນ ຕັ້ງຢູ່ທີ່ ເມືອງດ່ານຊ້າຍ ຂອງລາວ ສ້າງໃນປີ ຄ.ສ.1560 ໂດຍພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ກັບພຣະເຈົ້າ ມະຫາຈັກກະພັຕ ຂອງສຍາມ. ແຕ່ບັດນີ້ ຖືກຍຶດເອົາໄປ ເປັນຂອງໄທຍ ແຕ່ ຄ.ສ.1893.

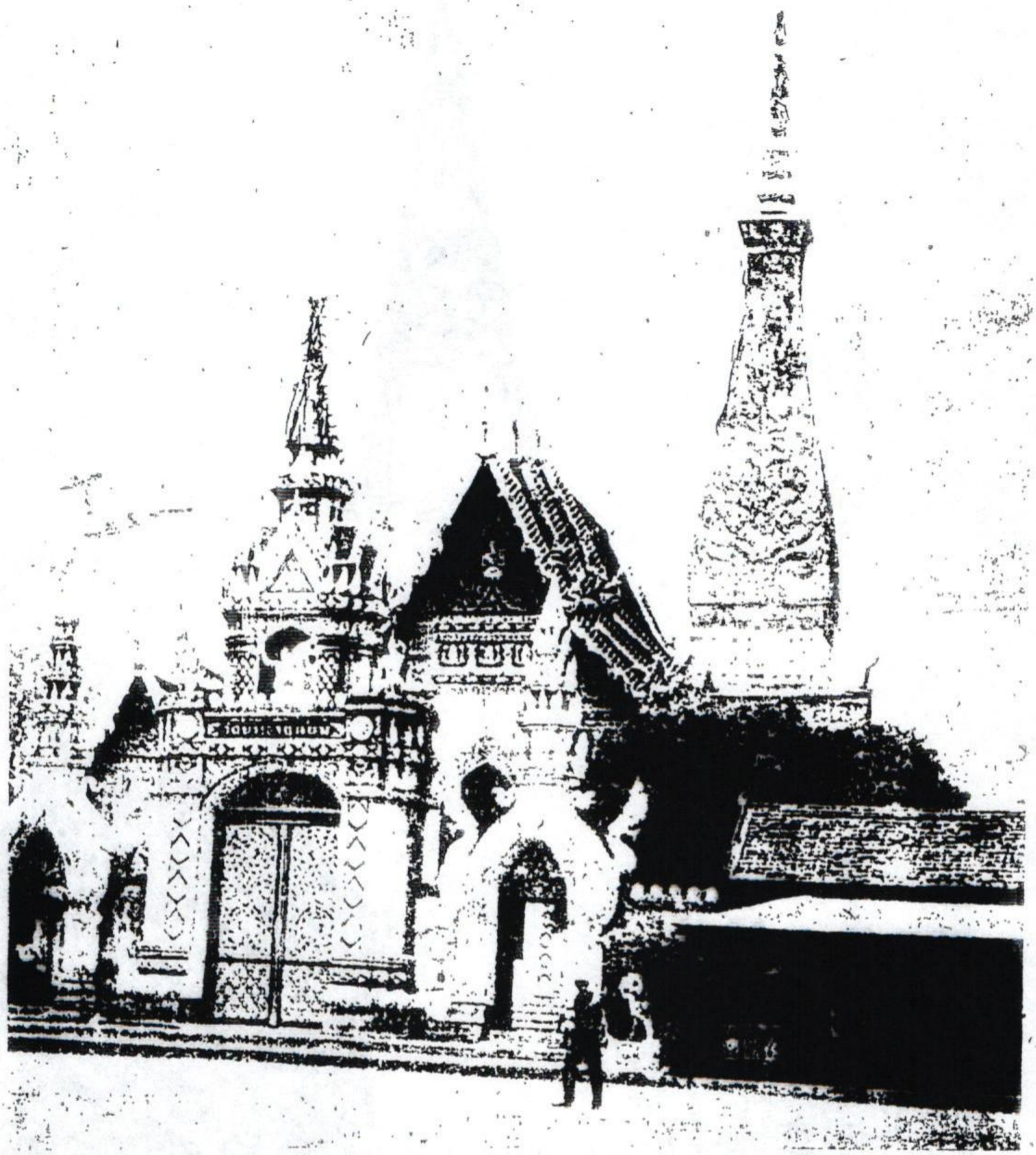

ພ້າພມີ: ແມ່ນ ພຣະທ້າຕພະນົມ ຄົນລ້າວມັກເອີ້ນວ່າ ທ້າດ-ຕຸ-ພະ-ນົມ ສ້ ້ງຂຶ້ນ ... ໂດຍເຈົ້ ້ ມູລສັທທ້ າຄ ີ ພຣະຍ ້ ມັນທະເສນ ແຫ ້ ງສຣ ີ ຄ ີ ຕະບ ້ ,ພຣະຍ ້ ສຸວັນມະພ ້ ງ ້ ຫນ ້ ງທ ້ ນຫລ ້ ງ ພຣະຍ ້ ຄ ້ ແດ ້ ຫນ ້ ງທ ້ ນນ ້ ຍ, ພຣະຍ ້ ຈຸລະນ ີ ພຣົມທັຕ ແຫ ້ ງອ ້ ນ ້ ຈັກຣ ້ ຈຸລນ ີ ພ ີ ຣົມທັຕ ແລະ ພຣະຍ ້ ອ ີ ນທະປັຕຖ ້ ນະຄອຣ ແຫ ້ ງອ ້ ນ ້ ຈັກຣ ້ ຂອມ ໂບຣ ້ ນ.

ຈອມທ ້ ຕ ແລະຫລ ້ ງຄ ້ ສ ີ ມ ແມ ່ ນສ ີ ລປະໄທຍ ້ ທ ີ ່ ເສ ີ ມຂຶ ້ ນໃຫ ່ ລ ີ ບລ ້ ງຣ ້ ງຣ ້ ຍເດ ີ ນ ທ ີ ່ ປຸຣະມ ຕ ້ ນຫລ ້ ງສຸດ ໂດຍສ ີ ມເດ ັ ຈພຣະຍ ້ ດແກ ້ ວ ໂພນສະເນ ັ ກ ຫລ ີ ເຈ ້ ້ ຣ ້ ຊຄຣຸຂ ີ ້ ທ ້ ມ ໃນຣະຫ ້ ງ ້ ປ ີ ຄ.ສ.1695-1697 ແລະພຣະທ ້ ຕນ ີ ້ ສ ັ ຍລ ້ ນ ້ ້ ງ ແມ ່ ນສ ້ ງ ້ ຂຶ ້ ນ ໂດຍພຣະເຈ ້ ້ ໂພທ ິ ສ ້ ຣະຣ ້ ຊ ໃນປ ີ ຄ.ສ.1539.

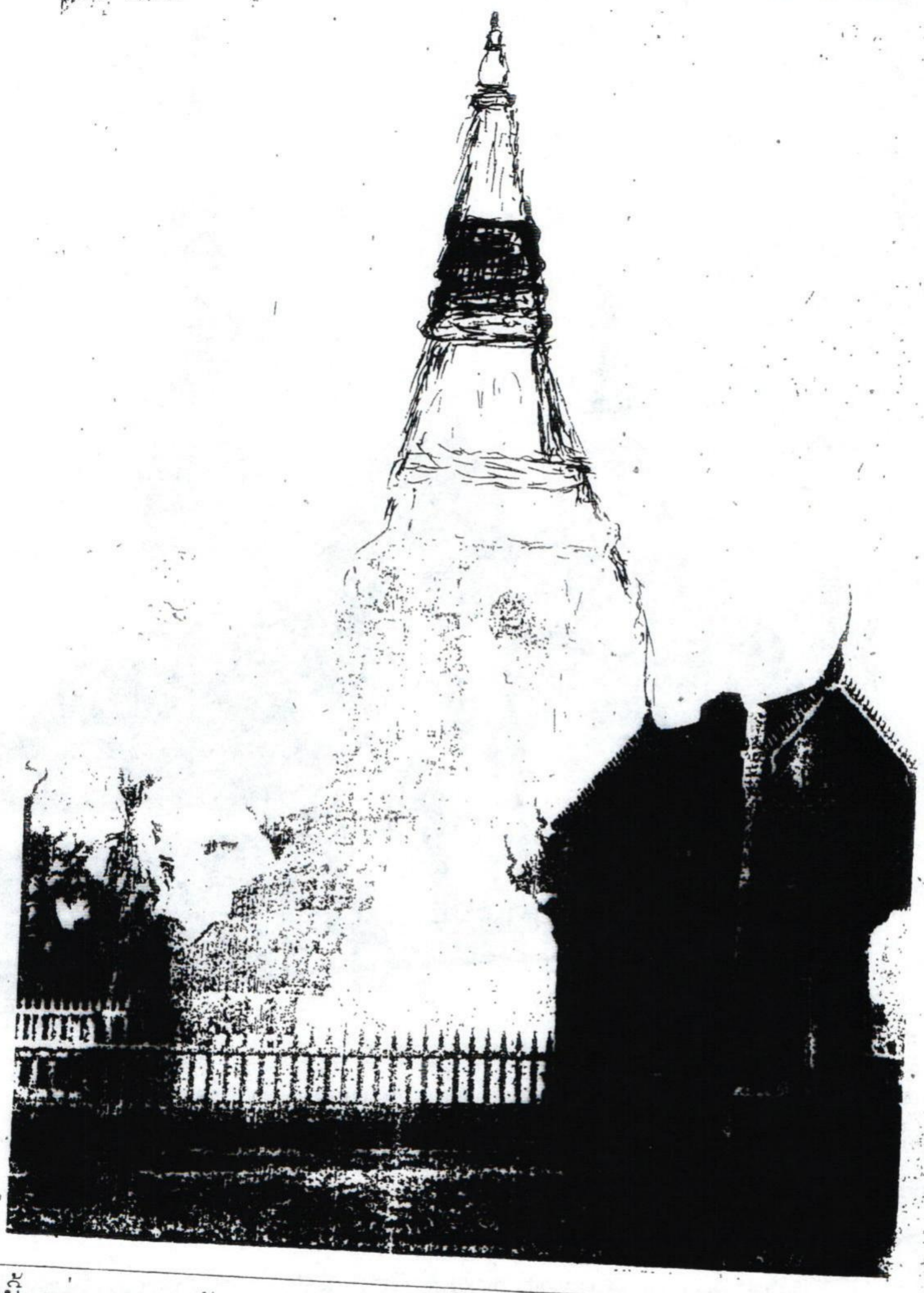

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕບ້ງພວນ ແຂວງຫນອງຄາຍ ສ້ງ້ຂຶ້ນໃນສັຍລ້ນຊ້ງ ບ່ຊ້ງບ່ວ່າ ໃນຍຸຄສັຍ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ອົ້ງຄ໌ໃດ ຍ້ງບ່ພົບປະວັຕເທ່ືອ.

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕຫລວງ ທີ່ນະຄອນຫລວງພຣະບາງ ສ້າງຂຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ.1818 ໂດຍສົມເດັຈ ພຣະເຈົ້າມັນທາຕຸຣາຊ. ແຕ່ກ່ອນເອີ້ນວ່າ ພຣະທາຕສຣີທັມມາໂສກຣາຊ.

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະທາຕເຊີ່ງຊຸມ ຢູ່ທີ່ແຂວງສາກົລນະຄອຣ ເປັນສິລປະການຊ່າງ ຂອງລາວ ໂດຍ ພັທທະນາຮູບແບບ ມາຈາກພຣະທາຕພະນົມ...ພຣະທາຕເຊີ່ງຊຸມ ດັ້ງເດີມນັ້ນ ສ້າງໂດຍ ພຣະຍາ ສຸວັນນະພິງຄາຣ ເຈົ້ານະຄອຣຫນອງຫານຫລວງ ແຕ່ສມັຍຫລ້າພທທະກາລ ເລັກນ້ອຍ.

ພາພນີ້: ແມ່ນທາດດ່ຽ ຕັ້ງຢູ່ຄຸ້ມທາດດ່ຽ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ ແຕ່ກ່ອນ ສະຖານທີ່ແຫ່ງນີ້ ເປັນ ວັຕນຶ່ງ ໃນນະຄອຣວຽງຈັນທນ ແຕ່ວັດ ຖືກເຜົາຖິ້ມ ໃນສມັຍຖືກກອງທັບໄທຍ ຮຸກຮານ ແລະບ່ ຊາບວ່າ ວັດນີ້ ເດີມມີຊື່ແທ້ ວ່າແນວໃດ ?

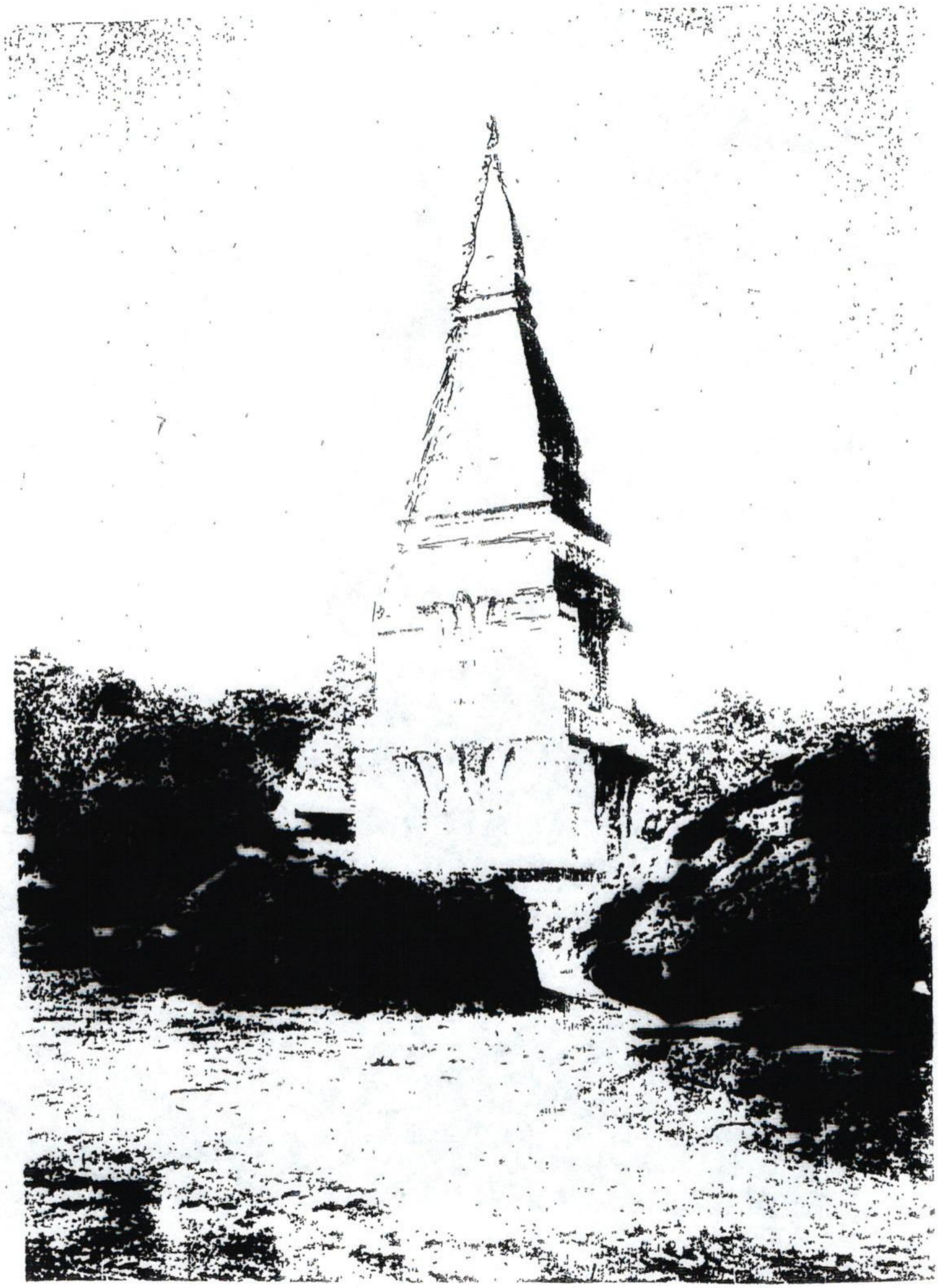

ພາພນີ້: ແມ່ນພຣະພຸທທະບາທບົວບົກ ຕັ້ງຢູ່ ອ.ບ້ານຜື ແຂວງອຸດອຣທານີ ສ້າງຂຶ້ນແຕ່ສມັຍ ລ້ານຊ້າງ ອາຈແມ່ນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ ນັ້ນເອງ ເປັນຜູ້ສ້າງຂຶ້ນ.

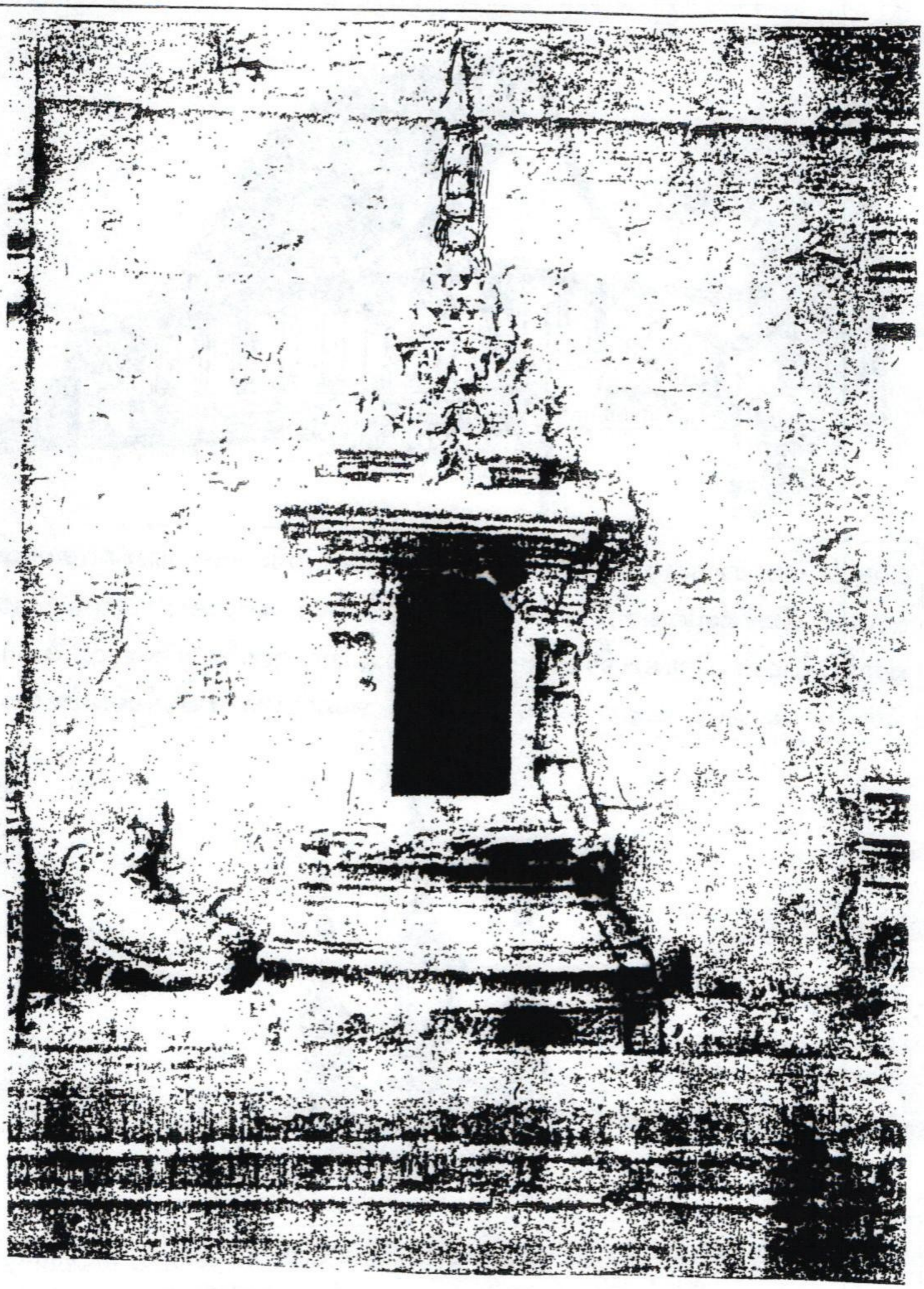

ພາພນີ້: ແມ່ນຫໍ່ໄຕຣ ວັດອິນທ໌ແປງ ມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ ພຽງ ແຕ່ຫໍ່ ສ່ວນພຣະ ຄັນພີຣ໌ ທັງຫລາຍນັ້ນ ບ່ມີສິ່ງໃດເຫລືອ ໄທຍໄດ້ເກັບກວາດອອກຫມົດ ທັງຫມົດ ພ້ອມກັບເອກ ສານ ຕົ້ນສະບັບຕ່າງໆ ຢູ່ທີ່ຫໍ່ໄຕຣ ວັດສີສະເກສ ແລະວັດອື່ນໆ ອີກດ້ວຍ.

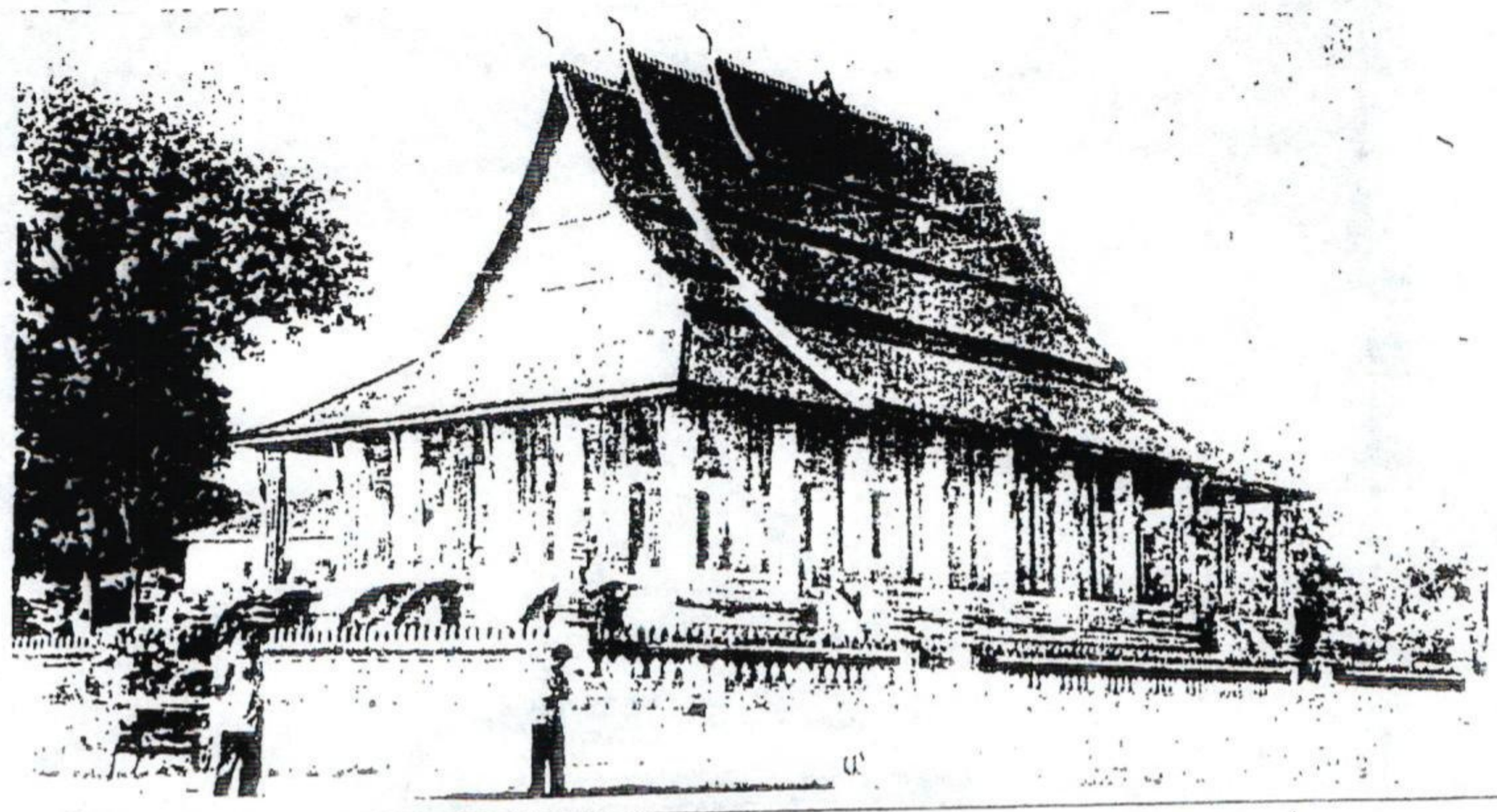

ພາພນີ້: ແມ່ນຫໍພຣະແກ້ວ ໃນສະພາພປັຈຈຸບັນ ທີ່ໃຊ້ເປັນສະຖານພິພິທະພັນ ຂອງລາວ ເຊິ່ງ ແຕ່ກ່ອນ ເປັນທີ່ສະຖິຕ ຂອງອົງຄ໌ພຣະແກ້ວ ກ່ອນທີ່ສຍາມ ຈະຍຶດເອົາມາ. ຫໍພຣະແກ້ວຫລັ້ງນີ້ ສ້າງຂຶ້ນ ໂດຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ສ້າງໃນປີ ຄ.ສ.1816 ຕໍ່ມາຖືກໄທຍ໌ເຜົ້າຖິ້ມ ໃນປີ 1828 ຄັນມາຮອດສມັຍຝຣັ່ງເສສ ທາງການຂອງຝຣັ່ງ ຈິ່ງອອກງົບປະມານຟື້ນຄືນອີກເທື່ອໃຫມ່.

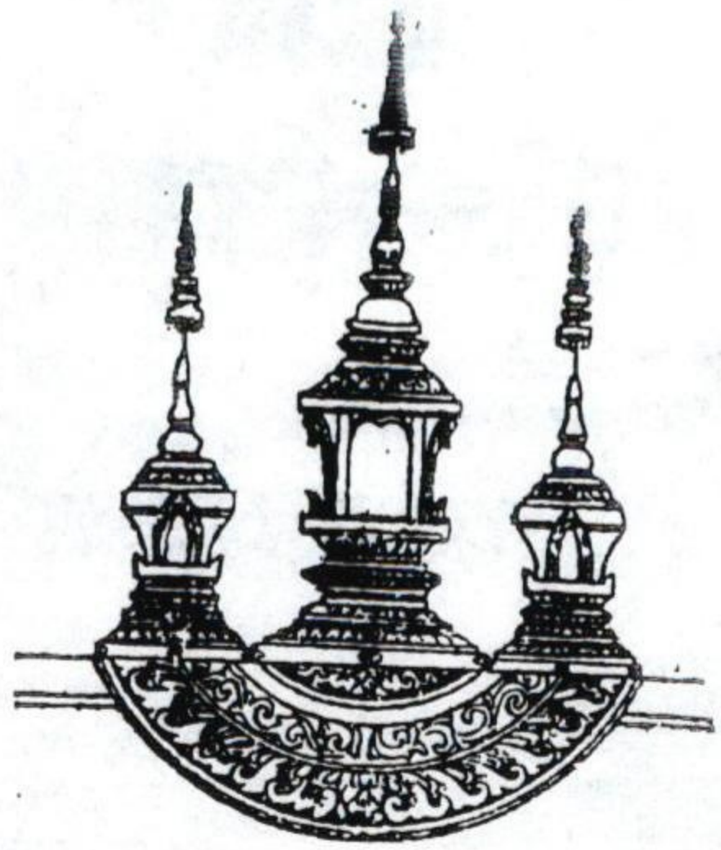

ພາພນີ້: ແມ່ນປະເພທ ຂອງຍອດຊໍ່ຟ້າ ທີ່ເຮັດຂຶ້ນປະດັບຫລັ່ງຄາສີມ ຫລືວິຫານ ຂອງທຸກໆແຫ່ງ. ນີ້ແມ່ນສິນີການຊ່າງຂອງລາວ ທີ່ມີມາແຕ່ເດີມ.

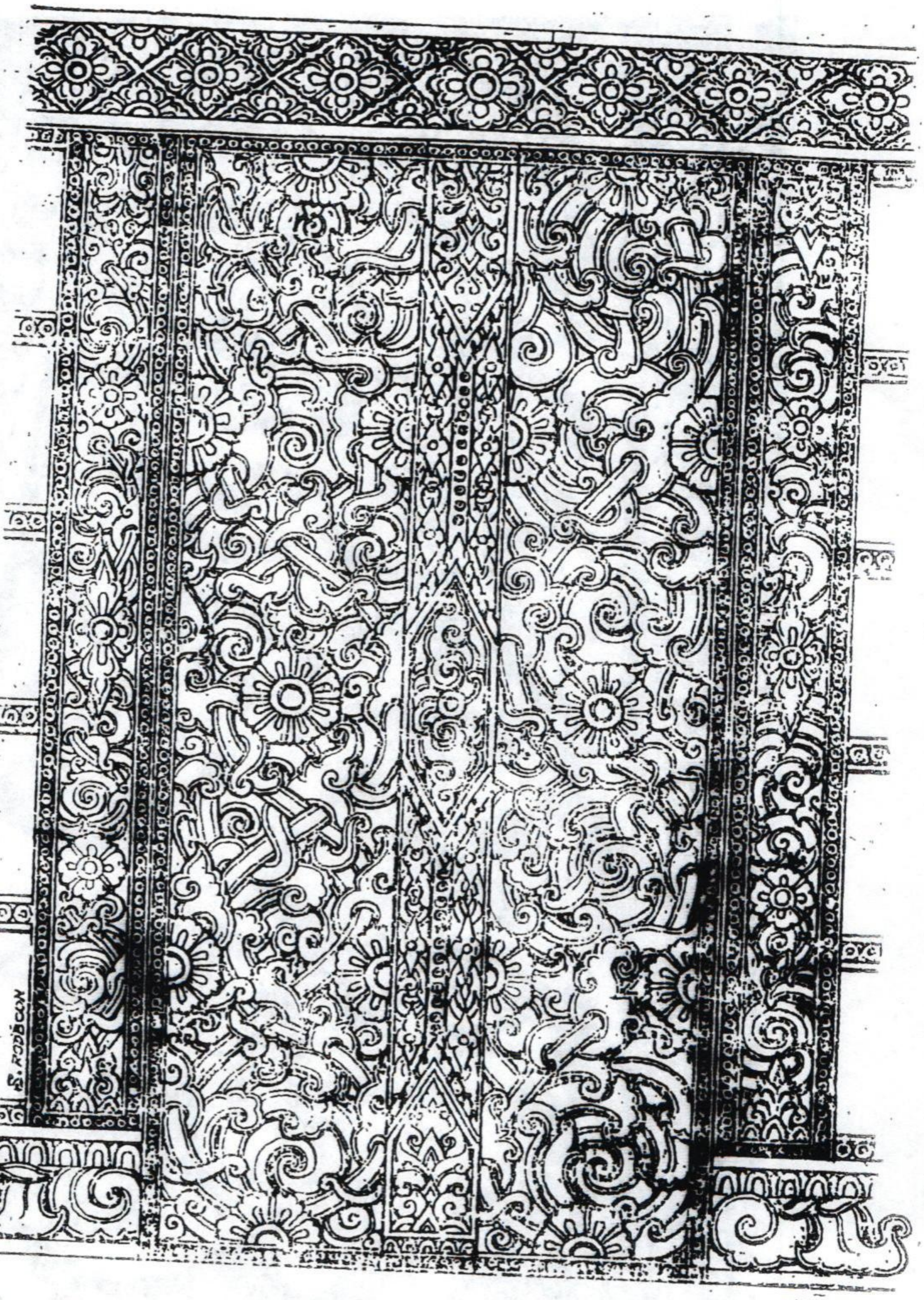

ພາພນີ້: ຄືແຜ່ນປະຕູຫໍ່ໄຫວ້ ພຣະທາຕອີງຮັ້ງ ແຂວງສວັນນະເຂຕ(ສຸວັນນະເຂຕ) ເຊິ່ງ ເປັນສິລປະການຊ່າງ ຂອງລາວ ແຕ່ສມັຍໂບຮານ.

ພາພນີ້: ແມ່ນແຜ່ນປະຕູໃຫ່ຽ ທີ່ຫໍ່ພະແກ້ວ ມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ແກະສລັກເປັນຮູບເທພເຈົ້າອວຍພອຣ (ເທພພະນົມ) ຫໍ່ພຣະແກ້ວ ແມ່ນສ້າງຂຶ້ນ ສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ແຕ່ຖືກກອງທັບໄທຍ໌ ນ້ຳແລະເຜົາຖິ້ມ ໃນປີ 1828 ຕໍ່ມາຝຣັ່ງເສສ ຈິ່ງມາຟື້ນຟູຄືນໃຫມ່.

ພາພນີ້: ແມ່ນຮູບຫໍ່ໄຕຣ ວັດສຣີສະເກສ ທີ່ສ້າງຂຶ້ນ ໂດຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ປະມານປີ ค.ส. 1811–12. ຢຸ່ປະເທສລາວເຮົາ ສມັຍລ້ານຊ້າງ ມີຫລາຍວັດ ໄດ້ສ້າງຫໍ່ໄຕຣ ຫລືຫໍ່ສມຸທປະຈໍາວັດ ເພື່ອໃຫ້ປະຊາຊົນ ໄດ້ເຂົ້າໄປຢືມຫນັງສືອ່ານ ຫລືເພື່ອເກັບເອກສາຣຕ່າງໆ ໃຫ້ຫມັ້ນຄົງ.

ວັດໄຕຣນ້ອຍ ວັດໄຕຣໃຫ່ ແມ່ນວັດທີ່ສ້າງຂຶ້ນເປັນຫໍ່ສມຸທ ສໍາຣັບເກັບພຣະຄັມພີຣ໌ຕ່າງໆ.

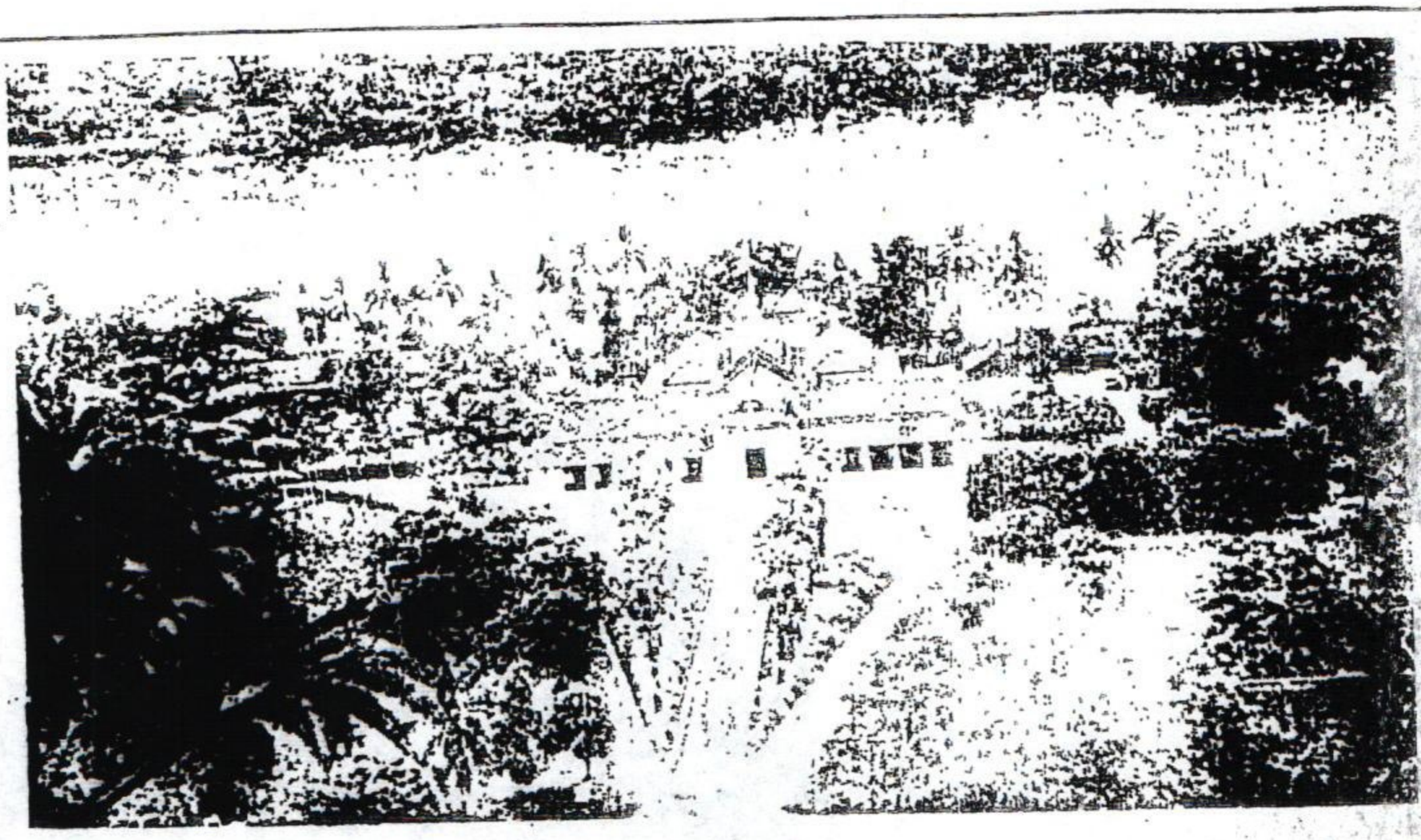

ພາພນີ້: ແມ່ນທິວທັສນ ຂອງພຣະຣາຊວັງຫລວງພຣະບາງ ທີ່ສ້າງຂຶ້ນ ໃນປີ 1911 ໃນສມັຍ ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ ສຣິສວ່າງວົງສ.

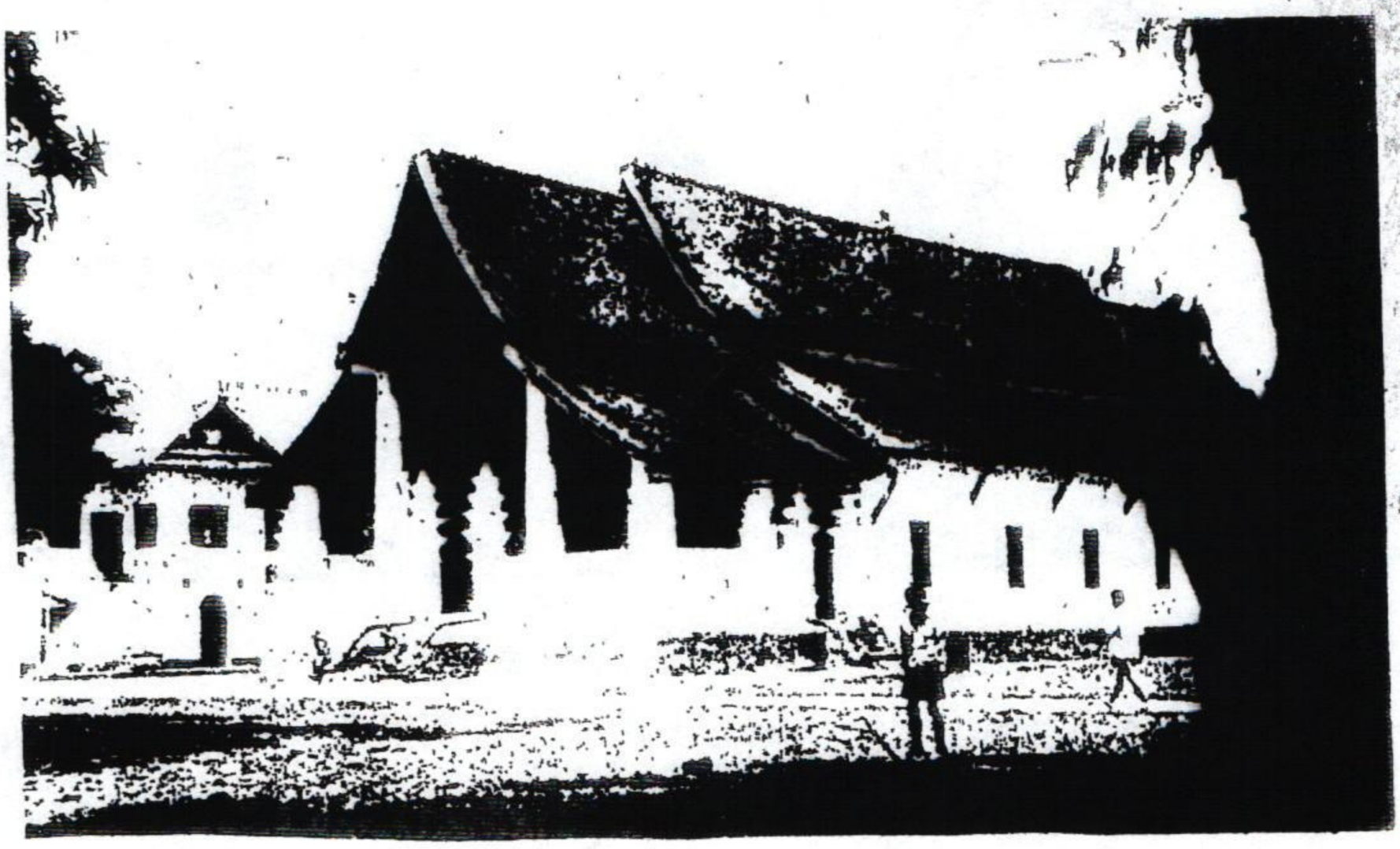

ພາພນີ້: ແມ່ນສົນວັດອົງຄ໌ຕື້ ນະຄອຣວຽງຈັນໃຫມ່ ສ້າງຄັ້ງແຣກ ໂດຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕ ຖາທິຣາຊ ແຕ່ດຽວນີ້ ເປັນສິລປະການຊ່າງ ຂອງລາວ ໃນຍຸຄໃຫມ່ ເພາະວັດອົງຄ໌ຕື້ ນັ້ນ ຖືກທ່າ ລາຍຖິ້ມຫມົດ ຍັງເຫລືອແຕ່ອົງຄ໌ພຣະ ຕໍ່ມາໄດ້ມີການຟື້ນຟູຄືນ ໃນສມັຍຝຣັ່ງເສສ

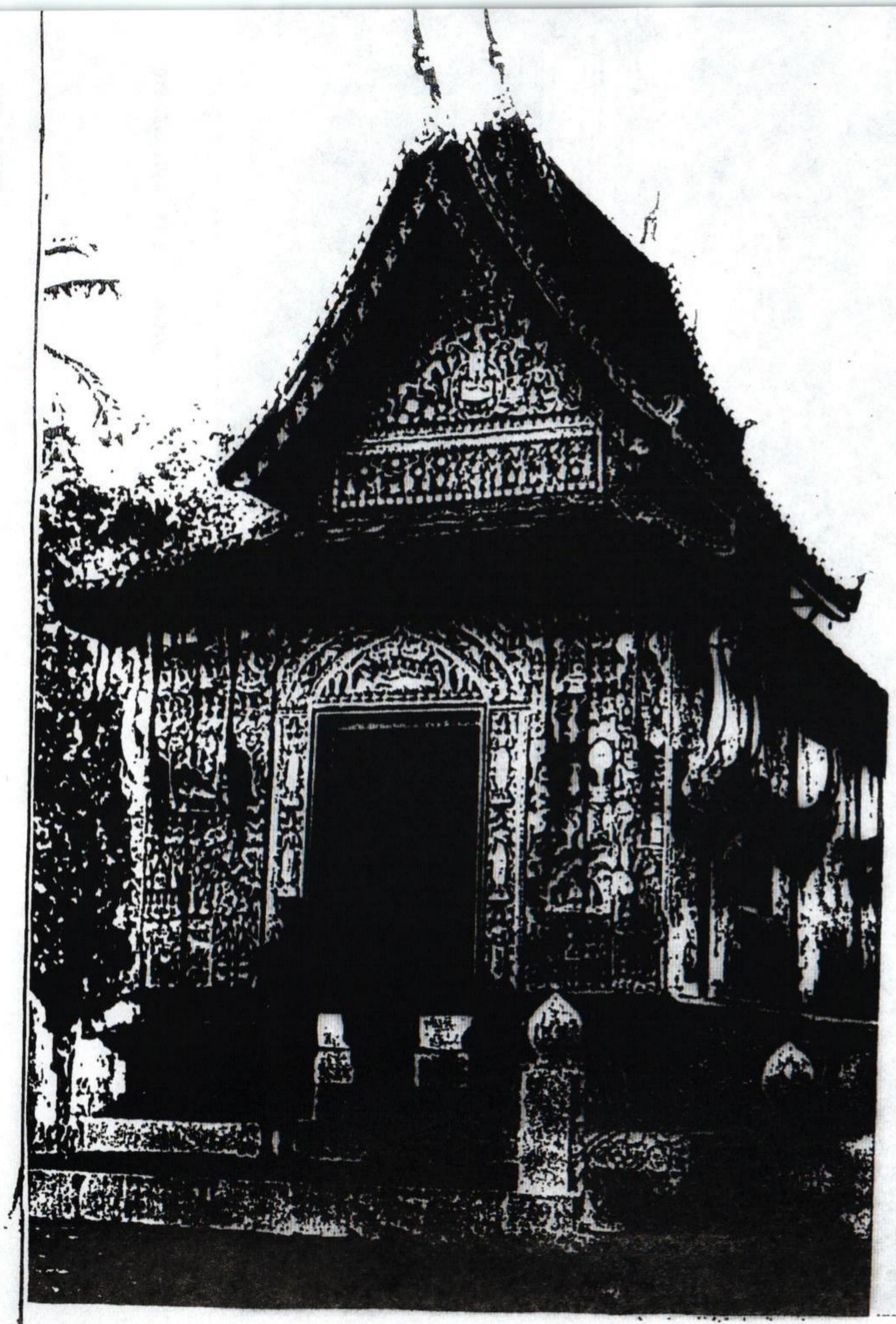

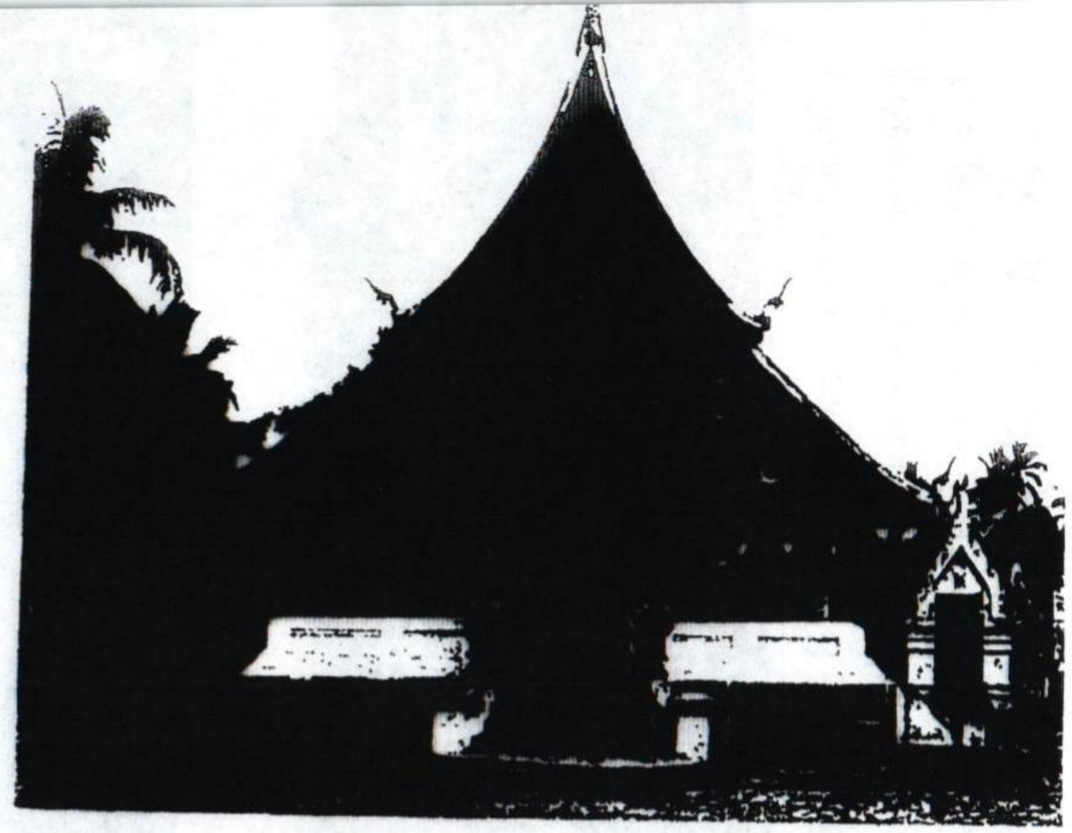

ວັດຊຽງທອງ ເປັນໜຶ່ງ ໃນຈຳນວນວັດທີ່ມີຄວາມສຳຄັນຫລາຍທີ່ສຸດ ໃນ
ຫລວງພຣະບາງ ໃນຍາມປູນຫາງສາມາຄົມເດັດພຣະເຈົ້າມະຫາຊີ
ພຣະເອກອັຄມະຫຄີ ໄດ້ຣະເດັດມາສັກກາຣະສາບໄຫ້ພັຂມດ້ວຍປ
ຊາວຫລວງພຣະບາງຕາມຮີຕຄອງປະເພນີເປັນປະຈຳ.

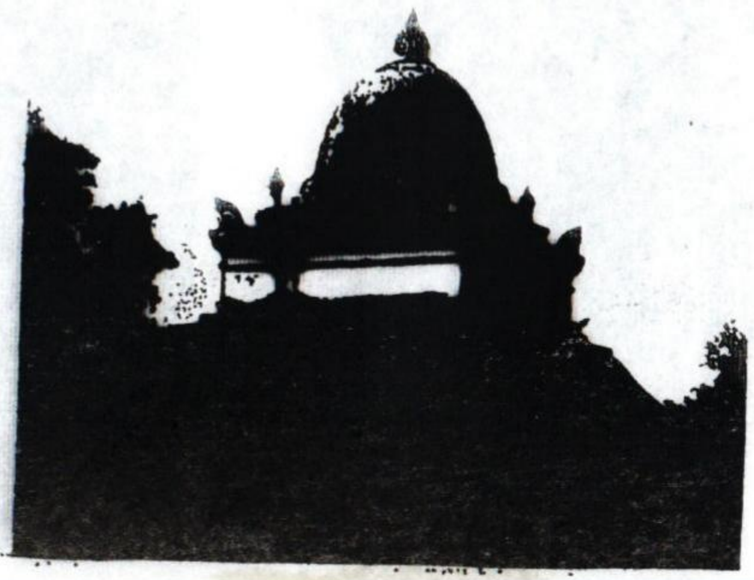

ທ່າດຜາກໂມ ໃນບໍຣິ
ວັດວິຊຸນ

ພາພນີ້: ການສແດງໄຫວ້ ປ່ເຍີ່ຍ່າເຍ ທີ່ນະຄອນຫລວງພຣະບາງ ເຊ່ິງເປັນການສລອງຈັນປີໃຫມ່ ປະຈ່າທຸກໆປີ. ພຣະຫາຕຫມາກໂມ ຢູ່ວັດວ໊ຊຸລ ສົມເດ໊ຈພຣະນາງພັນຕີນຊຽງ ພຣະອັຄຄະມະເຫ ຂອງພຣະເຈົ້າສີຊຸລຣາຊ ສ້າງຂ້ຶນກວມໜອງຊະວາ ປີ ຄ.ສ.1514.

ປ່ເຍີ່ຍ່າເຍ ນ້ັນ ເອ້ີນຊ່ື່ງ່ວ່າ ເທວະດາຫລວງ ຫລ໊ືປ່ສັງກະສາ ຢ່າສັງກະສ໊. ມ໊ນາແຕ່ສມ້ັຍພຣະ ຟ້ງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ. (ຮ ູບນ ້ີ ໄດ ້ຈ າກນ ິຕຍະສ ານ "ຂ ວ ັນນ າ" ຂ ອ ງສ ັຕຣ ິລ າ ວ ມ ະຄ ອ ນປ າຣ ິສ)

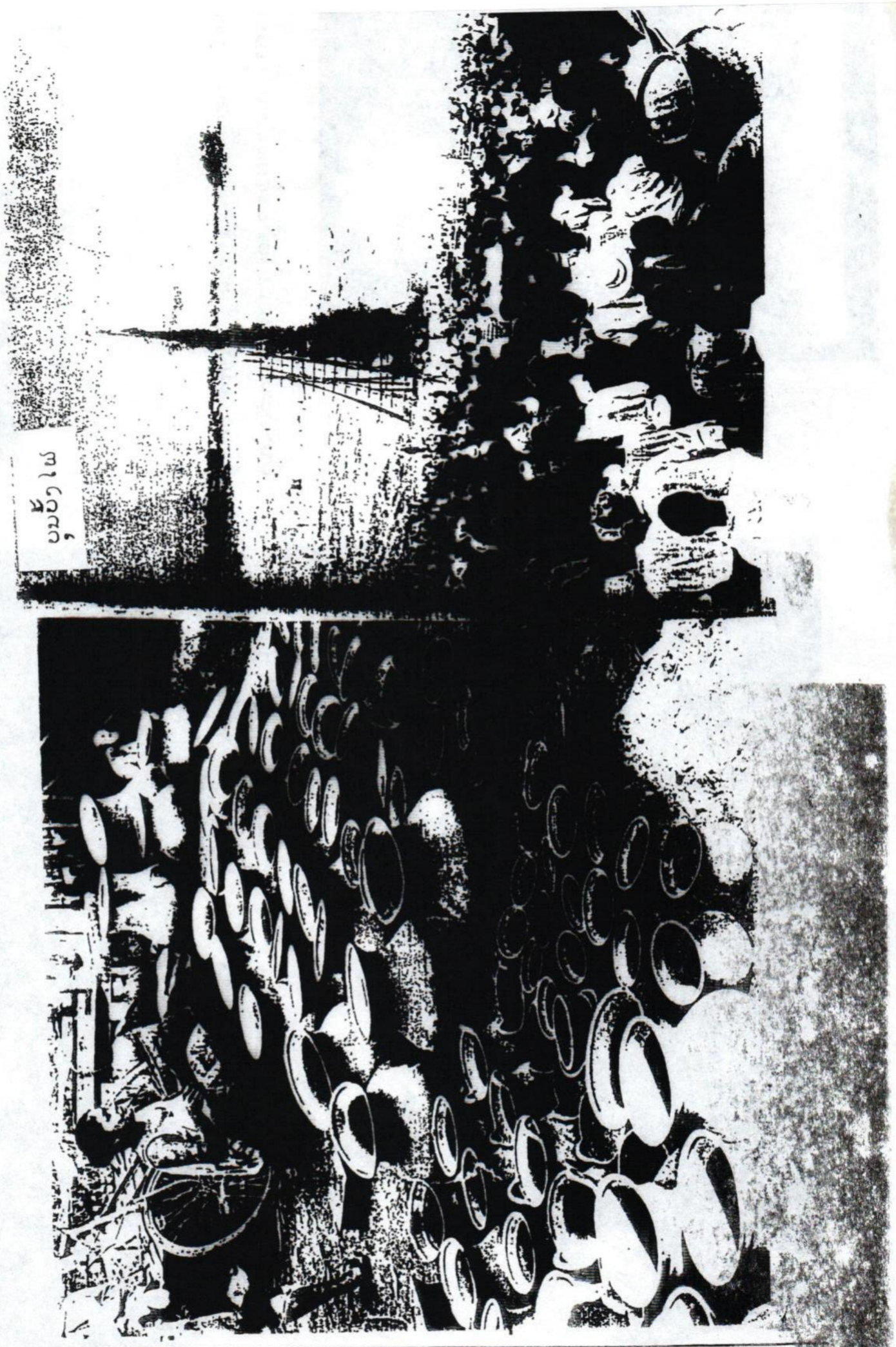

ภาพที่ ๑๗ ขบวนรถไฟ

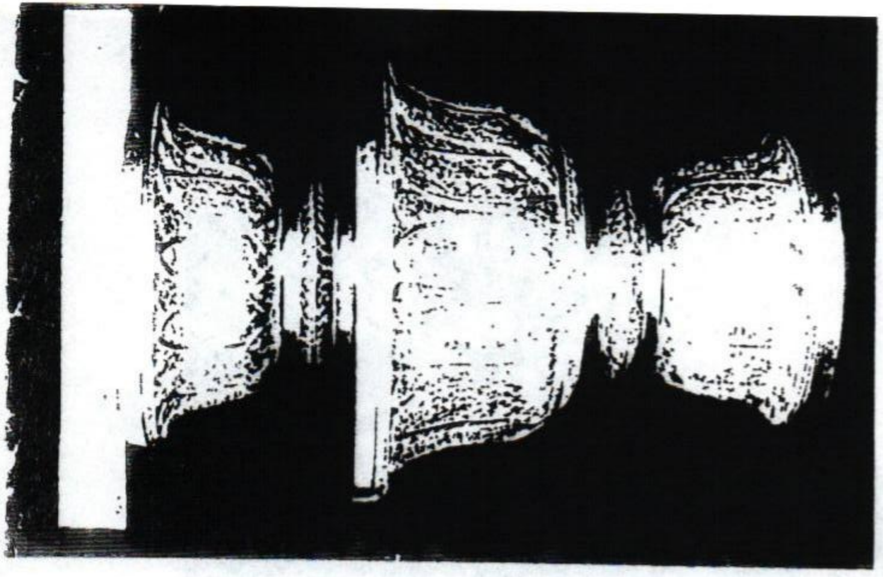

ສິລປະກັມ ແລະການຊ່າງ ທີ່ພາກິຕ ຢູ່ໃນວັນນະກັມ ພຣະເວສສັນດອຣ ແລະສ້າງຂໍ້ສິລປ໌ຊ້ຽ

****

ຫລັກຖານສ່ຳຄັນ ທີ່ໜ້າສົນໃຈຍິ່ງ ກ່ຽວກັບສິລປະວັທທະນະທັນ ແລະການຊ່າງສີ ຂອງ ລາວໂບຣານ ຈະພົບໄດ້ ຈາກການຮຍບັຮຍາຍ ແລະບັນທຶກເປັນຫລັກຖານ ຢູ່ໃນໜັງສື ລ່ຳມະຫາ ເວສສັນຕະຣະຊາດົກ ກ່າວກັນວ່າ ຂຽນຂຶ້ນ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຫລ້າແສນໄຕພຸວະນາຖ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1485-1497) ໂດຍຂຽນໄວ້ ຫລາຍຕອນ ກ່ຽວກັບສິລປະການຄວັດແຕ້ມ ແລະການຊ່າງສີ ດອກດວງຕ່າງໆ ເຊັ່ນ:

(1) <u>ຕອນນາງມັທທີ ສລົບ ແລະສົ້ນພຣະຊົນມ໌ ກ່າວບັຮຍາຍເຖົ້າລາຍຫົບສິ</u>ພ

ລາໂດງພຣະເວສສັນດອຣ ຕອນນີ້ ກ່າວໄວ້ວ່າ...

+ ນາງມັທທີ ສຣີສະແລ້ນ ສອງຟ່ຍແກ້ນ ແປກພິວຄ່ຳ ສອງຕາດ່ຳ ດິ່ງປອດ
ແຂນສ້ວຍ ສອດ ອົກໄຂ ຕົ້ນນົ້ໃສ ຂະຂອ່ນ ເນື້ອກຽ້ງອ່ນ ພິວນວນ ນວນ
ລັກຂະນະດີ ຄວນຄາດ ຄິ້ວກວນລວາດ ຕົ້ນພົ້ນ ຄ່ນາງກົ້ນ ເປັ້ນປອ້
ແນ່ນວ່າ ນາງບ່ເອ ຍອ້ງ ກ່ຫາກຄອ່ງສເນີສາວ....ฯลฯ

+..... ມັທທີ ດູລາມອ້ງມັທທີ ນະຕາ ພິ່ວ່ານາງນາຕາຍ ໃນທີ່ບ່ສົມຄວນຕາຍ ນ້ີຈານ ພິ່ວ່າ ນອ້ງມັທທີ ແລເມ້ືອຕາຍ ໃນເມ້ືອງທອງ ເຈຕຣາຊ ເມ້ືອງແກ້ວອາຈ ປະເຊຊັຍ ອັນໃຫ່ ກວ້ານ ພ່ີຈັກສ້ານໄມ້ໃສ່ ຫົບລວງລາຍ ພາຍບົນ ພ່ີຈັກແຕ້ມຫ່ຳພາສາທ ແປ້ນກະດາດ ພ່ີຈັກໃສ່ ລາຍລວງ (ຮູບນາຄ) ດວງປີ ພ່ີຈັກໃສ່ ຊ່ຳຟ້າ ກ້ຳຫນ້າພ່ີຈັກໃສ່ລາຍວັນ ທາງກາງ ພ່ີຈັກໃສ່ ຮູບ ກົນນະຣີ ກົນນະຣອນ ນອນທຽນຄູ ພ່ີຈັກແຕ້ມຮູບນິກຈັກກະພາກ ພ້ອນຫັສດີລິງຄ໌ ຮູບສົງຫ່ານ ນອນນ່ານ ຮູບກະຕ່ານເຕ້ັນ ຊົນກັນ ພ່ີຈັກແຕ້ມຮູບຫົ່ງສ໌ ນອນທຽນຄູ ເກາະກ່ານຢູ ເວຫາ ພ່ີຈັກ ແຕ້ມຮູບນາຄາ ລວງແລ່ນ ພ່ີຈັກແຕ້ມ ຮູບຫ່ານແອ່ນ ນ່ຳສາວ ຫາງຍາວ ພ່ີຈັກແຕ້ມ ລາຍເຄ້ືອ ເຈ້ືອວ່ິງວາດ ຕົ້ນພາສາທ ພ່ີຈັກແຕ້ມລາຍໂຄມຂັດ.

ຖ້ດນ້ັນ ໂບກຂວ້ຳ ພ່ີຈັກແຕ້ມ ຮູບຄວາຍ ໂບກຫ່ານ ພ່ີຈັກໃສ່ດອກພັກແວ່ນ ແປ້ນອັດໜ້ ພ່ີຈັກໃສ່ລາຍຈົ່ນ ຕົ້ນທ່ຣະນີ ພ່ີຈັກແຕ້ມຮູບເທວະດາ ຖ້ືທ່ງຊັຍ ເດ່ັຽຣະດາດ ຖ້ດນ້ັນ ພ່ີຈັກແຕ້ມ ຮູບທ້ວ ຈັກວັຕຕິຣາຊ ແກ່ວ່ງຈ່ຳນວນ ພ່ີຈັກປຸກເສົ່າທອງແດ່ງ ສະແລ້ນ ພ່ີຈັກຫາຊ່ຳງແຕ້ມນ່ ຂ້ດຂຽນລາຍ ລຽນຫລາຍສ່ີ ເສົ່ານ່ຶ່ງນ້ັນ ພ່ີຈັກພ້ນດ້ວຍຜ້າກ້ນພະລ ງ່ານເຮ່ືອງຣາຊ ສ້ງກາດ ລ້ນພາຍບົນ ເສົ່ານ່ຶ່ງນ້ັນ ພ່ີຈັກແຕ້ມຮູບກົນນະຣີ ແລະນ້ກແວ່ນ ແລ່ນແກນເຄ້ືອ ຮູບເສ້ືອສາງ

ແລະ ຄວາຍປ່າ ຖັດນັ້ນ ພີ່ຈັກແຕ້ມຮູບກະຕ່າຍເຕັ້ນ ຍ່ຫົ້ວ ຮູບດອກບົວບານ ງາມສະອາດ ດອກ
ນາດຟ້າ ຍາດຍາຍເຄືອ ນິລະບິລເຈືອ ຂຽວບານແປ່ງ ຣບອຫມພະຣາສ ດອກແກ້ວກາດ ໄກສອຣ
ລາຍນ້ັງກອຣ ກຸມຊອຣ ຊ້ວງເຖື່ອນ ທິວຣະພີ ນິທ້ັງຣາຊສີຫ ຢູ່ຖ້ຳ ນິທ້ັງລະລອກນ້ຳສາຄອຣ ລາຍ
ນ້ັງກອຣ ກຸມນາຄ ສະພາກພອ້ມ ຣິຈນາ.

ຖັດນັ້ນ ພີ່ຈັກແຕ້ມລາຍດອກ ແກມເຄືອ ເຈືອຈ້ັງກັນ ເຜືອຝາກ ປະຕູຂ້ັງຜາສາທ ພີ່ຈັກແຕ້ມ
ຮູບພຣະບາທໃຫ້ ຖືດອກໄມ້ ຢູ່ສອນລອນ..ບັດນີ້ ນ້ັງນ້ັງຕ້ັງໃນດ້ັງດອນປ່ານ້ັ. *(1)*

(2) ກ່ຳວ່ເຖ້ັງກ້ັງຣທ່ຳພ້ັ້ງຫລ້ົ່ຳຜ້ັ ເຄ່ືອ້ງເອ້ ແລະເຄ່ືອ້ງນຸ່້ງສ້ັຕຣ້ິລ້ັ້ງວ ໂບຣ້ັ້ງນ

....ນ້ັ້ງພຸສສະດ ຈ້ັ້ງໃຈແ່ຕ້ັ້ງແລ້ວ ກ່ຳຈ່ົ້ງໃຊ້ໃຫ້ຂ້ັ້ງແກ້ວແກ່ນ ນ້ຳຖ້ວ່ຍແກ່ສ້ັ້ງສະໄພ້ຣ້ັ້ງຊ
ນ້ັ້ງທ ດ້ວ່ຍຜ້ັ້ງທ້ັ້ງຫລ້ັ້ງ ຝ້ັ້ງນ ້ີ

ກ້ັ້ງປ້ັ້ງສ ກ້ັ້ງຈະ ຜ້ັ້ງພ ້ົ້ນ ນ ້ົ້ງ ຊ ົ້ວ້ັ້ງກ້ັ້ງປ້ັ້ງສ ໃ ສ ພ ້ັ້ງເພ ດ ເ ້ັ້ນຝ ້ັ້ງເ ດ ໄ ຍ ບ ົ້ວ ເ ົ້ັ້ງ ້ັ້ງ ້ັ້ງ ສ ້ັ້ນ
ແ ່ອ (ທ ້ັ້ງ ຫ ົ້ວ ສ ້ັ້ນ ຕ ້ັ້ນ ສ ້ັ້ນ) ເ ຫ ້ັ້ລ ້ົ້ອ ນ ເ ດ ແ ້ັ້ວ ດ ້ັ້ວ ຍ ໄ ຫ ນ ຄ ່ ້ັ ້ັ ້ັ

ອັນເກີດແຕ່ປະເທສຫ້ວ ທີ່ໂກໄສຍ ກະທຳດວ້ຍໄຫມ ເຫລ້ືອມດອກ ສາວເສ້ັນອອກເອົ້າໄຍ ຍອ້ັນ ແດ່ງໃສສະອ້າດ ກະທ່ຳກຽ້ງກ້າດ ເປ້ັນພືນ ພິຈ້ກຄ້ຣນ້ າ ຍືນ ຍ້ງຄ່ າ ເລີດລ້ຳກ່ວ້ານ້ແສນຄ່ ຳ ມ້ີວ້ັນ ນ້ະດ່ ຳແດ່ງ ຫລ້ວຍຫລ້ານ ດູພ້ານ້ຜຽ້ງຂ້ ຳວ້ຽ ຣ້ັສມ້ີທຽ ວ ຍ້ີຍ ້ ເຫລ້ືອມໄຫລຫລ ້ ຳ ຣ ້ ຳ ສ ້ ີ ທ ້ ັນ ທ ີ ຂ ້ ຳ ວ ກ ່ ຳ ຂ ້ ຳ ວ ດ ີ ສ ຸ ດ ທ ະ ຍ ່ ຳ (ສ ຸ ທ ຍ ່ ຳ) ມ ້ ີ ວ ້ ັ ນ ນ ະ ພ ຽ ້ ງ ສ ່ ຳ ສ ້ ຳ ງ ຂ ້ ຳ ນ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ບ ຸ ສ ບ ້ ຳ ບ ້ ຳ ນ ພ ິ ວ ພ ອ ່ ຳ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ມ ຸ ກ ແ ກ ້ ວ ສ ອ ່ ຳ ງ ໃ ສ ແ ສ ຳ ທ ້ ັ ນ ທ ີ ແ ດ ່ ງ ກ ່ ຳ ແ ດ ່ ງ ຍ ້ ີ ຍ ອ ່ ຳ ແ ດ ່ ງ ໃ ສ ສ ່ ອ ຳ ສ ຸ ຂ ຸ ນ ້ ຳ ລ ທ ຽ ນ ທ ອ ຳ ຈ ້ ຳ ນ ເ ຣ ້ ຳ ງ ເ ຣ ້ ຳ ອ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ດ ອ ກ ໄ ມ ້ ເ ມ ້ ຳ ອ ບ ້ ຳ ນ ເ ຣ ້ ຳ ງ ທ ້ ັ ນ ທ ີ ເ ຫ ລ ້ ຳ ງ ກ ່ ຳ ເ ຫ ລ ້ ຳ ງ ຫ ລ ້ ວ ຍ ຫ ລ ້ ຳ ນ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ດ ອ ກ ບ ຸ ນ ນ ະ ນ ້ ຳ ຄ ນ ອ ້ ຍ ສ ອ ້ ຍ ສ ຸ ຣ ະ ພ ິ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ດ ອ ກ ຈ ່ ຳ ປ ີ ຈ ່ ຳ ປ ຳ ກ ັ ຣ ນ ິ ກ ຳ ກ ້ ຳ ນ ເ ກ ສ ລ ວ ຍ ພ ຽ ້ ງ ເ ພ ສ ອ ະ ໂ ມ ຊ ຳ ນ ້ ຳ ລ ຳ ຫ ລ ວ ຍ ໄ ຂ ກ ຳ ບ ເ ຫ ລ ້ ືອ ມ ຍ ີ ຍ ຳ ບ ພ ຽ ້ ງ ພ ້ ັ ນ ້ (ວ ້ ັ ນ ນ ะ = ແ ສ ຳ ສ ີ) ທ ້ ັ ນ ທ ີ ຂ ຽ ວ ກ ່ ຳ ຂ ຽ ວ ດ ີ ຍ ີ ຍ ້ ັ ບ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ປ ີ ກ ແ ມ ຳ ງ ຄ ້ ັ ບ ພ ຽ ້ ງ ພ ຸ ທ ອ ຣ ທ ້ ັ ນ ທ ີ ອ ອ ນ ກ ່ ອ ອ ນ ຳ ງ ຳ ນ ສ ຸ ດ ຂ ນ ຳ ດ ຄ ້ ີ ດ ່ ຳ ງ ຫ ້ ຳ ງ ສ ะ ບ ຳ ທ (ຕ ິ ມ ຫ ້ ຳ ງ ສ) ພ ຽ ້ ງ ບ ິ ວ ໄ ຂ ມ ້ ີ ວ ້ ັ ນ ນ ะ ໄ ຫ ລ ຫ ລ ້ ວ ຍ ຫ ລ ້ ຳ ນ ໂ ສ ມ ພ ້ ຳ ດ ພ ຽ ້ ງ ວ ້ ັ ນ ຄ ່ ຳ ດ ູ ລ ່ ຳ ນ ່ ຳ ທ ຸ ກ ສ ິ ່ ງ ມ ້ ີ ທ ້ ຳ ງ ຣ ູ ບ ນ ້ ຳ ນ ິ ່ ງ ອ ັ ສ ສ ะ ດ ອ ຣ ຣ ູ ບ ກ ຸ ນ ຊ ອ ຣ ຊ ້ ຳ ງ ເ ຖ ື ່ ອ ນ ว ิ ว ລ ้ ຳ ນ ເ ລ ື ່ ອ ນ ທ ິ ວ ຣ ะ ພ ิ ມ ้ ີ ທ ้ ຳ ງ ຣ ู ບ ຣ ຳ ຊ ສ ີ ห ์ ຢ ู ถ ้ ่ ຳ ຣ ู ບ ล ะ ล ອ ກ ນ ้ ຳ ສ ຳ ຄ ອ ຣ ລ ວ ຍ ນ ้ ຳ ກ ອ ຣ ກ ນ ຳ ຄ ສ ັ ພ ะ พ ຳ ຄ ພ ອ ້ ນ ຣ ิ ຈ ນ ຳ ເ ປ ้ ັ ນ ວ ้ ັ ຕ ຖ ຳ ພ ืน ປ ะ ເ ส ิ ต ถ ์ ค ้ ี ด ่ ຳ ง เ ก ิ ด แ ต ่ ป ะ เ ท ส ห ้ ว ส ว ้ ำ ส ว ้ ั ร ค ์ . . . . . (พ ร ะ เ ว ส ส ้ ั น ต ะ ร ะ ช ำ ด ิ ก จ ำ ก ้ ั ม ห ์ ม ะ ค อ ร)

<u>(3) ภาธผลิตเค็ื่องมุ่ง ดวัยยางเป็ือกไม้</u>: ทางกจะบ่กล่าวเถิงคอามเป้นมา ทันมะดา พรางแต่เป้นนิทานล่ำพระเวส ท่ะนั้น ภาธผลิตเค็ื่องมุ่ง แบบใช้ยางเป็ือกไม้ ผักฝาด ให้ออกมาเป้นฝอย แล้ว จ่ำสาวออกเป้นไยฝ้าย ก่เคียมีผู่ที่มีคอามธู้ และประสิพภาธม์มากอ่นแล้ว เฉ่ินค่ำโคงที่อ่า "*.....โฆมะโภ อันบ่ำชื่อ่า โฆมะกา อัตถาพืมปะเสิตถ์เกิด แต่ประเทสหอ้ง มะคอธคาม ใช่จ้กท่ำทาม ดวัยฝ้าย ใช่จ้กกะท่ำ ดวัยดาย สอดสิ้นไหม ก่ท่ากเป้นแต่อิสัย ฆ่ากผู่สลาด กะท่ำดวัยเป็ือกไม้ฝาดฝอยขาอ เป้นไยยาอ ยิยอ่ กร้ังใสส่อง สุขุมาล (สุขุมาละ ละองด) คอ่ยท่ำทาม เป้นแผ่น ฆ่ากแก้วแก่น ล้งประสิงค์ เป้นพืมทร่ิงทรมแทบ พันมะ (สีสัม) แจงแจบเจ็อลาย.....*

จากการลายงาม ของ ดร.คลิปตัน ดอดด์ นักธรมประวัติสาสต์ กร่อกับฉิมฆาตไต ก่ได้อ้างเถิงคอามฆ่ำนาน ของคิมฆาตลาอ ในการธล้งมอ้ม ท่ำไหม ที่มีมาแต่สมัย อามาจักร์ อ้ายลาอ ก่อนพุททะสักราช.

<u>(4) ภาธแต่งต็วของสัตริ และนางกะสัตริย์ลาอ โบราม</u>: ตะโต เม็่อนั้ม มัทที อันว่า นางมัทที ทริงโสมสริ างมย่ิง ดวัยเค็่อง ปะดับส่ิง สันใด นางผุสดี

ຈ້ງໃຈແຕ່ງແລ້ວ ຍັງເຄື່ອງປະດັບແກ້ວ ແກ່ນໂສມສຣີ ປາເທສີ ກ່ໃຊ້ໃຫ້ໄປຖວາຍ ແກ່ສາຍສະໄພ ຣາຊມັທທີ ໂຂນັນຈະ ກາຍຸຣ້ງ ຄືວ່າ ນ້ວເຄື່ອງຄ່ຳ ຫ້ງຄູ ງ່ານພຽງພຸ ບ້ວຄ່ຳ ໃຫ້ຈ່ານ່ຳ ໃສ່ແຂນ ນ່ານ່ານ ດູອ່ານຈເຫລື້ອນໃສສີ ອ້ງຄະຫ້ງ ຄືວ່ ແຫວນລູກດີ ດວ່ງຂນ່ານ ໂຮ່ງຄ່ານເຂ້ົ່ ຄ່ຳແດ່ງ ກະຈອນຫູແປ່ງ ປະດັບແກ້ວ ເຄື່ອ່ງເລີດແລ້ວ ອຸດົມ ກະໂຈນຄ່ຳ ສຸບເກ້ົ່ານ່ເກສ ເຄື່ອ່ງວ້ິເສສ ນ້ິ ຫລ່ານພັນ ປະດັບເປ້ັນຖ້ນ ງ່ານຍ່ົ່ງ ນ້ິຈ້ນນະ ຕ່ານ່ົ່ງ ແສ່ງໃສ ເຄື່ອ່ງປະດັບນ້ິນລະໄນ ເຄື່ອ່ງ ປະດັບໄຫລ່ຫ້ງສອ່ງ ເກ້ົ່ບຕ້ິນທອ່ງ ຮອ່ງຮ້ບບ່ານ ສ່ານຊະເອ່ງແກ້ວຄ່ານ ແອ່ວສ ນ່ານຸ່ສດ ດ່ານ ແຕ່ງແລ້ວ ກ່ຈ່ຶ່ງໃຊ້ໃຫ້ຂ່ານ້ແກ້ວ ແກ່ນ່ຳຖ່ານ ແກ່ສ່ານສະໄພ ຣ່ານ່ມັທທ ທຣ່ິ່ງໂສມສຣ ໄຊ່ຊ່ຳ ຈ່ານແຕ່ໃຕ້ລຸ່ມຟ້ຳ ຣ ປ່ານ...(ຈ່ານກ້ັ່ມ ມ່ະຄ່ອຣ)

5) <u>ກ່ານ່ເຖ້ົ່ງຄ່ານ່ານ່ານ ຂ່ອ່ງສ້ັຕຣ ລ່ານ ສ້ັຍ ໂບຣ່ານ</u>: ສຸຕ້ັນຈະ ນ້ັທ ສຣ ນ້ັ ໂສ ບ່ໍ່ສູ່ງບ່ໍ່ຕ່ຳ ບ່ໍ່ກ່ຳບ່ໍ່ ຫ ບ່ໍ່ ຄ ນ້ັ ພ່ດ ພ່ົ່ງ ານ ເພ່ົ່ງ ເພ ພ ຜ ຂ ານ ແຂ ນ ບ ບ ານ ໂສ ນ ານ ຄ ານ ໄ ຊ ຊ (ໄ ຊ ຊ ່ ບ ່ ຂ ້ ຣ ້ ຍ) ຈ ແ ຈ ນ ຫ ນ ່ ໃ ສ ສ ປ ະ ດ ັ ບ ປ ະ ດ ່ ານ ດ ້ ສ ະ ພ ່ ານ ຄ ້ ວ ຂ ຽ ວ ຄ ່ ານ ຄ ້ ຄ ານ (ຄ ້ ວ ດ ່ ຳ ຄ ້ ຄ ານ) ຕ ານ ດ ່ ຳ ງ ານ ດ ີ ເ ລ ີ ດ ເ ຫ ລ ້ ອ ນ ແ ລ ້ ວ ເ ລ ີ ດ ມ ະ ໂ ນ ຣ ົ ນ ຍ (ເ ປ ັ ນ ທ ີ ່ ເ ພ ່ ົ ່ ງ ພ ່ ໃ ຈ) ດ ້ ງ ສ ູ ່ ງ ສ ົ ນ ສ ີ ຫ ນ ້ ຳ ງ ານ ເ ງ ື ່ ອ ນ ຟ ້ ຳ ປ ຸ ນ ແ ປ ່ ງ ຣ ົ ນ ປ ານ ແ ດ ່ ງ ຍ ່ ົ ່ ງ ແ ຕ ້ ນ ແ ຍ ້ ນ ແ ຍ ້ ນ ແ ລ ້ ວ ຈ ່ ຶ ່ ງ ຈ ານ ຣ ະ ຈ ານ ເ ກ ສ ານ ພ ົ ນ ເ ສ ້ ນ ເ ລ ່ ົ ່ ງ ແ ລ ບ ຄ ີ ດ ້ ງ ປ ົ ກ ແ ນ ່ ງ ພ ຸ ່ ພ ຽ ້ ງ ຣ ົ ທ ັ ນ ດ ຸ ພ ລ ັ ນ ຖ ້ ວ ນ ຖ ່ ຶ ່ ເ ມ ່ ຶ ່ ອ ນ ານ ແ ກ ້ ວ ຄ ວ ່ ຶ ່ ເ ມ ່ ຶ ່ ອ ຫ ລ ້ ງ ນ ານ ຍ ົ ນ ຍ ້ ງ ກ ານ ຍ ຄ ະ ນ ່ ອ ່ ງ ປ ານ ຍ ກ ຽ ້ ວ ກ ່ ອ ່ ງ ເ ມ ່ ຶ ອ ຂ ວ ່ ານ ຫ ຸ ບ ່ ໍ ່ ຫ ນ ່ ານ ຕ ານ ຊ ່ ຶ ນ ຊ ່ ອ ຍ ນ ົ ນ ເ ຕ ້ ່ ານ ອ ຍ ໃ ສ ສ ົ ນ ຄ ໍ ່ ກ ົ ນ ແ ກ ່ ວ ນ ສ ີ ສ ະ ອ ານ ເ ປ ັ ນ ລ ູ ກ ຫ ານ ້ ວ ນ ັ ທ ຣ ານ ຊ ເ ມ ່ ຶ ອ ງ ແ ນ ນ ນ ານ ວ ໃ ສ ່ ແ ຂ ນ ແ ຫ ວ ນ ຄ ່ ຳ ໃ ສ ່ ກ ອ ຍ ປ ັ ດ ນ ອ ຍ ສ ອ ຍ ສ ົ ນ ຄ ໍ ....(ຈ ານ ກ ັ ນ ທ ່ ມ ະ ຄ ອ ຣ)

ໃນຫນ້ານ້ີ ສ້ັງຂ້ົ່ນ ຊ ຍ ທ ່ ີ ່ ແ ຕ ່ ງ ຂ ້ ົ ່ ນ ໃ ນ ສ ມ ັ ຍ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ສ ຸ ຣ ິ ຍ ະ ວ ົ ງ ສ າ ທ ັ ມ ມ ິ ກ ຣ າ ຊ ຣ ະ ຫ ວ ່ າ ງ ຄ.ສ.1640–1650 ໄ ດ ້ ກ ່ າ ວ ພ ັ ຣ ນ າ ຄ ວ ານ ງ ານ ຂ ອ ງ ສ ັ ຕ ຣ ິ ລ ານ ທ ີ ່ ໃ ສ ່ ເ ຄ ື ່ ອ ງ ປ ະ ດ ັ ບ ອ ັ ນ ມ ີ ຄ ່ ່ ໂ ດ ຍ ບ ັ ຣ ຍ ານ ໄ ວ ້ ດ ັ ່ ງ ນ ້ ີ :

(ກ) <u>ຄວ ານ ງ ານ ຂ ອ ງ ນ ານ ທ ັ ້ ງ ເ ຈ ັ ດ ແ ຫ ່ ງ ມ ະ ຄ ອ ຣ ຈ ຳ ປ ານ</u>

+ ເ ຈ ັ ດ ສ ານ ເ ອ ້ ຶ ອ	ກ ຸ ມ ານ ຣ ິ ລ ູ ກ ນ ່ ົ ່ ງ
ງ ານ ເ ລ ີ ດ ເ ລ ້ ັ ນ	ເ ລ ້ ັ ງ ພ ້ ັ ຍ ພ ອ ່ ງ ຜ ິ ວ
ເ ນ ້ ຶ ອ ຣ ານ ກ ຣ ້ ງ	ຄ ັ ນ ທ ະ ຊ ານ ຕ ບ ້ ວ ບ ານ
ເ ກ ສ ີ ສ ລ ຽ ວ	ລ ຸ ບ ມ ັ ນ ນ ວ ຍ ດ ້ ົ ້ ວ
+ ຄ ິ ງ ຄ ຽ ນ ແ ກ ້ ວ	ແ ສ ນ ສ ານ ປ ະ ດ ັ ບ ຄ ານ

ສະໄບບຽງຜ້ ແດງດ້ັ ດອກຄ່ຳ
ຍິສຍິ່ງ ປອ້ ປຸ ນສິ່ງສາວສວັຣຄ໌
ໄຄຄອຍເຫັ ເມ ື່ອຍຕິ ນ ຕາກະດ້ າ ຯລຯ

(ຂ) ຝ ູງນາຄ ແລະຄຸ ທ ແປ ງເພສ ສແດ ງຄວ າ ມສວຍ ງ າ ມ ໃ ຫ ້ ສິ ລ ປ ໌ ຊ ັ ຍ ຊ ົ ມ

....ປະດັ ບ ເ ຄ ື ່ ອ ງ ແ ກ ້ ວ ວ ັ ນ ເ ຂ ັ ້ ນ ແ ຂ ່ ງ ຜ ິ ວ
ເ ກ ົ ້ າ (ເ ກ ົ ້ າ ຜ ົ ມ) ກ ວ ດ ຍ ອ ້ ງ ຂ ຽ ວ ຄ າ ດ ທ ຽ ມ ເ ທ ົ ້ າ
ຕ າ ຫ ລ ຽ ວ ໄ ຫ ລ ແ ປ ກ ນ ັ ້ ມ ສ າ ຣ ຍ ອ ້ ຍ
+ ໂ ມ ລ ິ ຄ ິ ້ ວ ກ ອ ມ ກ ົ ມ ກ ວ ມ ເ ມ ຕ
ຂ ະ ຈ ອ ມ ແ ທ ບ ໄ ທ ້ ວ ັ ນ ເ ຂ ັ ້ ນ ແ ຂ ບ ນ ິ ລ (ກ ະ ຈ ອ ມ ຫ ູ ສ ີ ເ ຂ ັ ້ ນ ປ ະ ສ ົ ມ ຂ ຽ ວ)
ບ ໍ ່ ໄ ຊ ່ ມ ອ ้ ย ປ ะ ม า ม ธ ู บ ร า ว ส า ว
ຄ ิ ง บ า ง บ ิ ง บ ร ่ ง ส ะ ไ บ บ ั ง เ ม ื ้ อ
+ เ ร ื ่ อ ง ง ๆ ม า ว เ พ ิ ง ค ่ า ค ร ู ม ค า ด
ม ื ้ อ ส อ ่ า ส ้ อ ย แ ห ว ม แ ก ้ ว ก อ ่ ม ต ว ย
พ ั ม ม า ง ม ร ั ม ม า ช ุ ม ช อ ่ า ง พ ร ะ เ ม ต
ป ะ จ ิ ต แ ผ ่ ผ ร ั ม ผ ิ ว ก ร ่ ง เ ก ่ ิ ง ส ว ั ร ค ์
+ ล ่ ำ ม ั ้ น ท ั ร ม ์ ย ่ า ส ้ า ง ส ิ ม พ ะ ล ิ อ ว า ม บ ่ า ว
เ ม ื ้ อ ก ่ า ย ก ร ง ่ แ ข ม ส ้ อ ย ส ิ ่ ง เ ห ล ิ ่ า
ผ ิ ว แ ล บ เ ล ั ้ ม ส ว ย ส อ ด ส า ย ค ่ า
ล ่ า ง แ ห ว ม ล ู ก ง า ม ร ง ว ล อ ้ ม
+ ค ิ ้ ว แ ก ว ม แ ก ว ม ะ ม ม ล ร ง ว ล ู ก
เ ช ิ ด ใ ส ่ เ ก ้ ำ ต ะ เ ก ิ ง ห ม ้ ำ แ ข ่ ง ข ร ม

ฯลฯ

(6) ຂ ะ ບ ວ ມ ທ ะ ຫ า ม ล า ว ส ม ั ย ໂ ບ ร า ณ: ບ ๆ ເ ມ ื ่ อ ເ ຈ ้ ำ ส ເ ด ັ ຈ ອ ອ ก ຈ า ก ป ่ ำ ไ ม ้ ห ิ ม ะ
พ า ม ต ์ ເ ล ือ ก ค ิ ม ห า ม ເ ป ั ม ห ิ ว ห ม ้ ำ ย อ ่ ม แ ก ่ ว ก ้ ำ ร ว แ ร ง ๆ ບ ๆ พ ่ อ ๆ ถ ื ห ม อ ก แ ด ง ค อ ม
ค า ด ບ ๆ พ ่ อ ๆ ถ ื ด อ ๆ ด า บ ด า พ า ย ບ ๆ พ ่ อ ๆ ถ ื ห ม อ ก ล า ย ค ่ ำ ใ ส ส ะ อ า ด ບ ๆ พ ่ อ ๆ ถ ื ห ม อ ก
ไ ห ม ค า ด ห ม ั ก ห ม า ບ ๆ พ ่ อ ๆ ถ ื พ า ล า ก ั บ ด า บ ເ ป ั ม ด ั ่ ง จ ั ก เ ต ั ้ ม พ า บ ค ะ โ ย ๆ แ ห ๆ ບ ๆ พ ่ อ ๆ
ถ ื ห ม อ ก แ ด ง ก ั บ ห อ ก ใ ห ร ่ ເ ข ๊ า เ ส ๆ ใ ส ่ ใ ห ้ ເ ป ั ม ม า ย ห ้ ๆ แ ข ม ล า ย ເ ป ั ม ห ม ู ่ ເ ป ั ม ค ู ่ ย า ย ไ ป

ພວກແພນຄ່ຳ ໄປຍິຍາບ ບາງພ່ອງ ແບກດາບກ້າ ດ້ວນຣີ ບາງພ່ອງ ແບກຄັນໄຊ ສຣີ ແຫ່ຫ້ວ ບາງພ່ອງ ແບກງ້ວແຜ່ນ ສະໄຫວໄຫວ ຍ້ວຍຕີນໄປສະພາດ ຫນ້າໄມ້ພາດ ຢາດຢ່ວຍໄປ ບາງ ພ່ອງ ຖືທະນູໄກວ ຍົງແມ່ນ ຫມູພາລາ ແລ່ນດາພາຍ ຫມູເຂາະຂ່ວຍ ຢ່ວຍຢາດ ເປັນຄົນອາຈ ອາສາ ເປັນໂຍທາ ຫານຫ້ວ ແຫນແຫ່ທ້ວ ພຸທອຣ ຊະລອນຊະລົນ ຊ້ວງກ່ວາຊ້ວງ ຈັກຊົນ ຄົນກ່ວາ ຄົນ ຈັກແລ່ນ ມ້ວກ່ວາ ມ້ວ ຈັກຫ້ຣະແຫນ ແລ່ນ ເຫາະໄປ ຣິຖ ກ່ວາ ຣິຖຈັກໄກວ ກ້ວ ແກ່ວ ເຂົ້າເຕັ້ນແຕ່ວ ກັນໄປ ລິລຸດ ລິແລ່ນ ບ່ຣຸກີແສນ ກີລ້ານ ເປັນຄົນປ້ານ ສົນຄາມ ເປັນຄົນ ການຫານຫ້ວ ແຫນແຫ່ທ້ວ ເຂົ້ານ້ວຍເນ້ວຍ....(ຈາກລ່ຳພຣະເວສ ກັນທ໌ ນະຄອຣ)

(7) ສິລປະ ໃນການປະດັບຕົບແຕ່ງບ້ານເນ້ວຍ ແລະການຕ້ອນຮັບ: ສ່ວນວ່າ ຫອ້ວງຣາຊມັຄຄາ ແຫ່ງພຣະຍາທັມເຈ້ົ້ າ ອັນຈັກໄຕ່ເຕ້ົ ຣິພິລຕົ່ນເຄ້ົ ໄຫລເຂົ້ານ້ວຍເນ້ວຍ ຫ້ນ ທ່ວງເຮ້ວຍ ສະພາດ ກ່ວຍອ່ວຍຢ່ວຍໄປ ນ້ຳເຕັ້ນໄຫ ສະອາດ ມີຫ້ວ່ທ່ວງກະດາດ ແລະທ່ວງຊ້ວຍ ໂຄມໄຟຕ່ານ ປະທີບ ຟ້ວ່ແຕ່ວຣິບ ນ້ຳມ້ນຫອມ ໂຄມໄຟມອມໄຕ່ເຕັ້ນ ເຈາະໄວ້ຫລົ້ນຊຸ່ຄ່ວ ຫ້ວ ຣ່ວ່ວທຽນ ຕ່ານປະທູບໄຕ້ ເຄ້ືອ່ວລຸບໄລ້ ຈ້ນທ໌ມ້ນ (ນ້ຳມ້ນຈ້ນທ໌) ຖ້ວນທຸກອ້ນແຕ່ວຕ້ັ ງໄວ້ ກ້ບຫ້ວ ດ່ວ່ວດອກໄມ້ແລະນ້ຳມ້ນ່ວ ສຸຣາ ເຫລ້ຳຢາ ເຫລ້ືອຫລ່ວຍແພ່ວ ບ່ວ່ວພ່ອ່ວແຕ່ວ ແຍ່ວບຸນ ອ່ວ ຫ່ວຣມ ເຫລ້ືອຫລ່ວຍຫລ່ວກ ເຂົ້ານ້ຳນ່ວກ ຢູ ກ ເພຣ ິ ໂຍ ກ່ວ ຫລ່ວ ຫລ່ວຍ ຖ້ວນຖ ີ ່ ພ່ວດ ຄ ້ ອ ້ ວ ປ ີ ່ ເນ ້ ອ ້ ວ ນ ້ ນ ປ ່ ວ ້ ວ ເນ ີ ່ ອ ເວ ສ ສ ັ ນ ຕ ະ ຣ ະ ຈ ອ ນ ທ ັ ຣ ນ (ຈ ອ ນ ທ ັ ຣ ນ ອ ່ ານ ວ ່ ່ ວ ຈ ອ ນ ທ ັ ນ) ແ ຫ ລ ່ ວ ຫ ລ ້ ່ ວ ສ ເ ດ ັ ດ ອ ວ ່ ່ ວ ຍ ຫ ນ ້ ່ ວ ເ ຂ ົ ້ ່ ວ ເ ນ ້ ອ ເ ນ ້ ອ ່ ວ ຍ ນ ັ ້ ນ ແ ລ ນ ່ ວ .

.....ປ່ວ່ວເນ ີ ່ ອ ພ ຣ ະ ຣ ັ ສ ສ ີ ສ ິ ກ ໃ ຫ ນ ່ ສ ເ ດ ັ ດ ອ ອ ກ ຈ ່ ວ ກ ປ ່ ວ ່ ວ ໄ ນ ້ ເ ຂ ົ ້ ່ ວ ເ ນ ້ ອ ເ ນ ້ ອ ່ ວ ຍ ສ ຽ ງ ນ ັ ນ ເ ນ ້ ອ ່ ວ ຍ ກ ້ ວ ້ ວ ອ ່ ວ ກ ່ ວ ສ ສ ຽ ງ ฟ ้ ່ ว ฟ ้ ່ ว ด ่ ว ท ์ ร ะ ม ิ ป ะ ถ ะ อ ี ไ ห ว ห ว ่ ั น ข ้ ่ ว เ ส ิ ก ส ั ่ น ก ิ ว ต ่ ว ย . . . . . ย ิ ว ร ะ ย ่ ว ต ร ์ ค ่ ว ไ ค เ ข ้ ่ ว ส ู ่ ว ร ่ ว ง ฉ ้ ย ะ น ะ ค อ ร ใ ห ่ ง ส ม ุ ก ใ ส ่ ส ่ ว ร ่ ว ม ม ิ ป ร ่ ว ก ่ ว ร ส ู ่ ว ส ะ ล ้ ย ห ่ ำ ใ ห ย ่ ต ้ ย ย ่ ว ย ย ้ ง ท ่ ว ต ห ้ ว ฝ ้ ง เ ม ื ่ ว ง แ ม บ เ ส ่ ว ห ว ่ ว ร แ ห บ ป ะ ต ู ว ร ง ้ ั น ใ ส ด ด ุ ฉ อ ้ ย ใ ฉ ต ม ์ (ใ ฉ ต ะ ม ่ ว = ร ุ ่ ว เ ร ื ่ ว ง) เ อ ่ ว ใ จ ส ม ุ ก ใ ม ม ะ ม ุ ส ใ ล ก ด ว ้ ย เ ค ื ่ ว ง บ ่ ร ิ ใ พ ค ห ล ว ย ป ะ ก ว ร ค ่ ว ่ ว อ ว ห ว ร ห ล ว ย ม ิ ม ว ก เ ข ้ ่ ว เ ห ล ้ ่ ว ห ล ว ก ห ล ว ย ป ะ ก ว ร เ ข ้ ่ ว ป ว ม ้ น ป ี ่ ว อ ่ ว ห อ ม ร ิ ส (ร ิ ด) ท ่ ว ห ้ ว เ ม ื ่ ว ง ส ง ว น ้ น เ ม ื ่ ว ง บ ่ ่ ข ว ด ค อ ้ ว ก อ ว ง พ ว ด พ ิ ม เ ผ ว ฝ ว ง ะ เ ม ้ ว ง ส ะ พ ว บ ฟ อ ้ ม ย ิ ย ว บ แ ผ น ค ่ ำ ด ุ ล ่ ำ น ่ ำ ท ุ ก ส ่ ิ ว ง น ิ ม ต ร ิ (ด ิ น ต ร ิ) ต ่ ิ ว ส ั พ พ ะ ก ว ร บ ุ ส บ ว บ ิ จ บ ว ม ห อ ม ร ่ ิ ม ข ั บ ฟ อ ้ ม ฉ ่ ิ ม ฉ ิ ม ข ว ั ม ป ว ว เ ม ื ่ อ พ ร ะ จ อ ม ท ั ธ ม ์ เ ม ื อ ธ อ ด แ ล ้ ว เ ม ื ่ ว ง แ ก ้ ว ย อ ด บ ุ ร ิ . . .

.... ป ว ว เ ม ื ่ อ พ ร ะ บ ว ท ห ว ้ ่ ว ส เ ด ั ด ต ่ ว ห น ว ้ ่ เ ข ้ ่ ว เ ม ื อ เ ม ื ่ อ ว ส ว ว ม ั น เ ม ื ่ อ ว ย ิ ย ว บ ฮ ุ ่ ส อ ว

ຕາບຂ້າງ ມັຄຄາ ພ້ອມກັນມາ ທຸກແຫ່ງ ກວັດແກວ່ງຟ້າ ບູຊາ ຜາຍບຸບຜາ ດວງດອກໄມ້ ເຂົ້າ ຕອກ ຫວ່ານໄວ້ ແລະຈວງຈັນທ໌ ເຂົ້າພ້ອມກັນ ຊື່ນຊົມຂວັນເຈົ້າຟ້າ ທຸກແຫລ່ງຫລ້າ ນາງເມືອງ ຖວາຍເຄື່ອງບູຊາ ແລະເຄື່ອງຢ້ອງ ຍ່ຍົ້ມຊ້ອງ ທຸມຖວາຍ ເຂົ້ານໍ່ບໍ່ເບິ່ງດາຍ ດູເປົ່າ ເພື່ອວ່າ ຮັບ ເຈົ້າເກົ່າ ເຂົ້ານາເມືອງ....(ຈາກຫນ້າສ ລ້ານຊ້າງ ພຣະເວສສັນດອຣ ກັນທ ນະຄອຣ)

(8) ຄວາມງາມ ແລະຄວາມກ້າວໜ້າ ຂອງສິລປະການກໍ່ສ້າງ

ການທີ່ເຫັນພາກົຕ ກ່ຽວກັບການສ້າງວັດວິຊຸລມະຫາວິຫານ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ເຊິ່ງຊີ້ໃຫ້ ເຫັນຄວາມກ້າວໜ້າ ທາງເສຕຖະກິຈ ສັງຄົມ ແລະສິລປະກັມການຊ່າງ ໃນການກໍ່ສ້າງຂອງຄົນ ສມັຍນັ້ນ ນອກນີ້ ກໍ່ຍັງມີຕົວຢ່າງສແດງເຖິງຄວາມກ້າວໜ້າ ຂອງລາວເຮົາ ອີກຫລາຍຢ່າງ ໃນ ຂັ້ນຕໍ່ນາ ຄືດັ່ງທີ່ພາກົຕເຫັນໃນວັນນະກັມ ສ້າງຂ໌ສິລປ໌ຊ້ຍ ທີ່ກ່າວເຖິງຄວາມກ້າວໜ້າ ແລະຄວາມ ງາມຂອງເມືອງເປ້ງຈາລແຫ່ງພຣະຍາກຸສຣາຊ. ວັນນະກັມ ເຣື້ອງສ້າງຂ໌ສິລປ໌ຊ້ຍ ສັນນິຕຖານວ່າ ແຕ່ງຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1640–1650 ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ທັນນິກະຣາຊ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

(ກ) ຄວາມກ້າວໜ້າ ແລະຄວາມສວຍງາມ ຂອງເມືອງເປ້ງຈານ

+ ນັຄເຣສຣ໌ ລ້ຳ	ຊັ້ນຊື່ເປ້ງຈານ
ນິຄົມ ຄົນ	ຄ້ຳເພ້ງ ພໍ່ຕໍ້
ຊຽງຫລວງລົ້ນ	ລຸງລ້ວງລ້ານຍ່ານ
ນ້ຳແພ່ລອ້ມ	ຣະວ້ຳຕ້ວຍຊົ່ວຕາ
+ ຣຸ່ງຄ່ຳລົ້ນ	ຊາວເທສ ທຽວສະເພົ້າ
ອຸດົມໂດຍ	ດ້ຳດາວະດົງສ໌ ຟ້າ
ລິກຽຣຕ໌ ເທົ້າ	ທ້ວດາ ແດນທິບ (ທ້ວດາ:ແພ່ນດິນ)
ເມືອງໃຫຽ່ກວ້ວ	ຄົນເຄົ້າ ຄ້ຳໂຣມ
+ ພຸເບສຣ໌ ສ້ວ ທ່ອນທ້ວ	ກຸສຣາຊ ນາມກະສັຕຣິຍ໌
ປາກຽຣຕ໌ ນັນ	ນອກຊຽງ ເຊ້ງອ້ວ
ນັບແຕ່ ບຸຣີລ້ຳ	ນະຄອຣຄົນ ໃດປຽບ
ໂຮງໃຫ່ຽ ກວ້ວ	ອໍຣະທົ້ນ ພ່ານຊຽງ
+ ປະດັບຊ໋ ຟ້າ	ມຸກມາດ ດາວຄ່ຳ
ມຸງທອງແດງ	ທລໍ່ຕັນ ຕາງຟ້າ
ນະເທສີ ເຈົ້າ	ຈັນທາ ທຽນຣາຊ

ໂສມ ຍິ່ງຍວ້ຍ ບຸນບັ້ນ ປຽບຂຽນ
+ ບໍຣິວາຣ ເຫນົ້າ ໃນປາງຄ໌ ນັບຫມື່ນ
ປະດັບເຄື່ອງຣວ້ຍ ຕະເກິງເກົ້າ ກ່ອນພົ້ວ
ພຸເບສຣ໌ ສ້ວ (ພຸເບສຣ໌ = ປ. ພຸ+ອິສຣະ) ນະຄອຣໃຫ່ຽ ຍູກະເສີນ
ນຽງ ພາຍ ງາ ຄ່ຳ ຢູ່ໂຣ ພັນຊ້ວ
+ ອັສດອຣ ນ້ຳ ນະໂມນັຍ ຣວ້ຍຄູ່
ຄວນແອບຟ້ອນ ພລານກວ້ວ ແກ່ວ່ງແພນ
ຣຸ່ງຄ່ຳ ອ໊ື ອຳນາຕຍ໌ ຊຸນສນານ (ທີ່ວ່າຣາຊການ)
ໂດຍເດີນ ກະບິລ (ຣະບຽບເມືອງ) ແຕ່ລາງປະຖົ່ນເຖົ້າ
+ ຊຽງຫລວງລົ້ນ ຣະງົ່ນເຄົ້າຄື່ນ
ທຸກນ່ວຍ ໃຕ້ລຸ່ນຟ້ ພັນທ້ວ ທອດທອງ
ລາດໃຫ່ຽຕັ້ງ (ລາດ-ຕລາດ) ເດັ່ຽຣະດາດ ຂອງຂາຍ
ອາຣາມເຮືອງ (ວັດວາຮຸ່ງເຮືອງ) ຮຸ່ງສີ ແສງແກ້ວ
+ ມີທ້ ສ້ງຄະຮ ແປທັມ ໄຂສາສຕຣ໌ (ການສຶກສາ)

ฯลฯ

(ຂ) <u>ນາງສຸມນທາ ພັຣນາເຖົ້າຄວາມຍິ່ງໃຫ່ຽ ແລະຄວາມງາມຂອງເມືອງ ເບ້ງຈາມໃຫ້ທ້ວ ສິລປ໌ຊ້ຍພ້ງ</u>

+ ນັຄເຣສຣ໌ ລ້ຳ ຍິສໃຫ່ຽເຂົ້ວຂ້ວນ
ແດນໃກ ກ້ວ ຊ່ວ ເຊ້ງ ກຽຣຕ໌ ກວ້ວ
ຜ ຈັກພັຣນາ ເບ້ຶ້ອງ ປ້ວກ ຍ້ວໂຍຊນ
ສຸດຊ້ວຕົນ ຕ້ວລຕ້ງ ແຕ່ລ້ວ
+ ເມຄ ນຸ້ງລ້ວ ຕັດຮູບໃບສຣີ
ເມນ ທອງທ້ວ ປ່ອ້ງສະບູ ເປ້ນປ້ວ (ສະບູ= ປ້ນໃຫ່ຽ)
ຫ້ນກ້ນ ກ້ົ້ງ ເສ້ວສູ ເສທ້ວ (ເຣັດເປ້ນໃບສ້ນ້ວ)
ນ້ຈຸ ດ້ວ ດ້ວຍເຂ້ັ້ນ ປ່ອ້ງທະ້ວ (ປະຕູ້ອ)
+ ເປ້ນທ່ ລ້ນ້ວຖ້ໃຫ້ ທຸກຂ້ວບເຂ້ົ້ວຂ້ວນ
ນ່ວ ພ້ັ ພ້ວຍ (ນ່ວຊ້ວ ນ້ວໃຫ້) ສ່ວຍໄຣ ທຸກທ້ວ

ມະໂນຣົມຍ໌ ຫ້ອງ ຫໍປາງຄ໌ ເຮືອງຮຸ່ງ
ຫລ້ງໃຫ່ຽກວ້ງ ອ່ຣະທົ້ມ (ມະໂຫຣາມ) ພ່ານຊຽງ
+ ມີຊໍ່ ຟ້ ຄຸຍໄ໋ ເງິນຂາວ
ນຸ່ງທອງແດ່ງ ຫລໍ່ຕັນ ຕ່ງຟ້ ່
ນຸກມ່ງ ແກ້ວ ລ່ງແລບ ອັສຈັຣຍ໌
ຄ່ ່ງສ ່ວນ ສົນ ປ ່ອ ່ງຊ ່ອນ ລ ່ງລ ້ວ
+ ຫລ ່ງໃ ດ ດ ້ວ ່ຍ ດ ່ອຍຄ ່ ່ງ ທ ້ ່ງແ ່ ທ ່ ່ງ
ເສ ່ ່ງໃ ຫ ່ ຽ ລ ້ວ ນ ທ ່ ່ງຫ ້ ້ ວ ຫ ລ ໍ ່ ຕ ັ ນ
ພ ້ ນ ກ ່ ່ ຍ ແ ປ ້ ນ ປ ູ ແ ພ ່ ນ ທ ່ ່ ງ ເ ຫ ລ ື ່ ອ ງ
ເ ຍ ື ່ ອ ງ ຄ ່ ່ ງ ລ ຽ ນ ລ ຽ ບ ຊ ່ ່ ງ ເ ຊ ້ ່ ງ ເ ຂ ້ ນ (ຊ ່ ່ ງ ແ ປ ້ ນ)
+ ຫ ລ ້ ່ ງ ນ ້ ີ ຣ ່ ່ ງ ເ ຊ ັ ນ ທ ຣ ໌ ສ ້ ່ ງ ນ ່ ່ ງ ແ ຕ ່ ປ ່ ່ ງ ປ ະ ຖ ົ ມ (ອ ່ ່ ນ ຣ ່ ່ ງ ເ ຊ ັ ນ)
ເ ຊ ້ ່ ງ ຊ ື ່ ຣ ່ ່ ງ ຊ ຄ ່ ່ ງ ຄ ່ ່ ເ ກ ່ ່ ງ ດ ່ ່ ງ ວ ະ ດ ່ ່ ງ ສ ໌ ຟ ້ ່ ງ
ຫ ລ ້ ່ ງ ນ ່ ່ ງ ຣ ່ ່ ງ ນ ໆ ເ ຫ ລ ້ ້ ອ ມ ຟ ່ ່ ງ ທ ອ ່ ່ ງ ທ ້ ່ ່ ງ ແ ຫ ່ ່ ງ
ເ ສ ່ ່ ງ ຊ ຽ ນ ກ ່ ່ ງ ທ ິ ມ ລ ້ ່ ນ ລ ຸ ບ ນ ້ ນ
+ ພ ້ ນ ໃ ສ ່ ໄ ມ ້ ເ ພ ່ ່ ງ ກ ່ ່ ວ ແ ກ ນ ແ ຂ ່ ່ ງ
ຊ ່ ່ ວ ່ ່ ງ ວ ິ ຊ ັ ຍ ເ ຊ ້ ່ ງ ຫ ນ ່ ່ ມ ນ ່ ່ ງ ເ ນ ່ ່ ງ ຫ ້ ນ
ລ ່ ່ ງ ນ ້ ນ ຍ ິ ນ ຍ ິ ນ ເ ຫ ລ ້ ້ ອ ມ ຫ ໍ ່ ເ ນ ່ ່ ງ ນ ່ ່ ງ ເ ອ ກ
ແ ປ ດ ແ ຫ ່ ່ ງ ລ ອ ້ ມ ລ ່ ່ ຍ ເ ລ ້ ນ ລ ຸ ກ ຕ ່ ່ ງ
+ ມ ີ ໄ ຊ ່ ອ ່ ່ ນ ຖ ວ ້ ນ ຍ ້ ່ ງ ຍ ່ ້ ່ ງ ເ ຫ ລ ົ ້ ອ ຫ ລ ່ ຍ
ຄ ວ ນ ທ ີ ່ ຈ ອ ນ ໃ ຈ ຮ ັ ກ ຫ ່ ່ ຊ ິ ນ ຊ ຽ ງ ລ ້ ນ (ຮ ັ ກ ຫ ່ ່ ເ ນ ື ້ ອ ງ ໃ ຫ ່ ຽ ແ ຫ ່ ່ ງ ນ ້ ີ)
ຖ ດ ນ ້ ນ ວ ິ ຫ ່ ່ ຣ ຫ ້ ່ ອ ງ ມ ະ ຫ ່ ່ ສ ນ ໌ ສ ະ ຮ ູ ບ (ສ ນ ໌ ອ ່ ່ ນ ວ ່ ່ ສ ົ ນ)
ເ ຮ ື ້ ອ ງ ເ ຮ ື ່ ອ ລ ້ ວ ນ ຈ ັ ນ ເ ຂ ້ ນ ແ ຂ ່ ່ ງ ປ ນ
+ ພ ່ ່ ງ ພ ່ ່ ງ ເ ຫ ລ ົ ້ ອ ມ ຄ ່ ່ ພ ອ ກ ພ ັ ນ ຫ ລ ້ ່ ງ
ຍ ິ ນ ຍ ິ ນ ຊ ່ ວ ເ ບ ້ ່ ງ ຈ ່ ນ ຈ ຸ ດ ທ ຽ ນ ຕ ່ ນ ໄ ຕ ້
ເ ຈ ດ ີ ຍ ໌ ດ ້ ວ ດ ່ ວ ງ ປ ີ ພ ົ ້ ນ ພ ຸ ່ ງ
ບ ່ ຮ ູ ້ ກ ິ ຫ ມ ື ່ ນ ຣ ອ ້ ຍ ເ ຮ ື ້ ອ ງ ເ ລ ັ ້ ນ ລ ຸ ກ ງ ່ ນ
+ ສ ່ ວ ່ ສ ່ ວ ່ ສ ້ ່ ງ ສ ັ ງ ຄ ະ ຣ ຊ ຣ ຽ ນ ທ ັ ນ
ແ ປ ດ ກ ່ ວ ໄ ຂ ຂ ນ ກ ວ ້ ່ ງ
ຈ ັ ນ ແ ລ ່ ງ ເ ຫ ລ ົ ້ ອ ມ ລ ົ ່ ງ ຟ ້ ່ ງ ທ ັ ມ ມ ະ ເ ທ ສ ນ ໌

ພຣະພໍ່ ເຈົ້າຕົ໋ວຊ້ອຍ ໃຈແຈ້ງ ຈອດບຸ່ນ
+ ສ່ຳນຶ່ງ ຄອບແຈບແຈ້ງ ໃຈປະກອບກັມມັຕຖານ
ວັນທີສັ້ນ ໂພຊນ໌ເພົາ ພຽນລ້ຳ
ຍາມທຽວແທ້ ແສງຕ່ຳຕົກຕ່ຳ
ເວັ້ນໂລກພົ້ນ ໃຈແຈ້ງສ່ວຍງາມ

ฯลฯ

(ຄ) ສຶກສາ ເບິ່ງຄວາມງາມ ຂອງຈຳປາມະຄອຣ ໃນວັນມະກັມ ເຣື້ອງສິລປ໌ຊ້ອຍ

+ ຫລ້ຽເຫັ້ນ ຊຽງຫລວງລ້ຳ ລຸງລ້ຽລ້ຳຍ່ານ
ເດັ່ຽຣະດາດລົ້ນ ລືຖ້ວ ຖົ່ນສລາ (ປຸກກົກຫນາກ ທົ່ວໄປ)
ຊະພົ່ມພ້ວ ລົ່ນເບີກໃບໄຫວ (ງາມ ໄປດ້ວຍຕົ້ນພ້ວຫລາຍ)
ປາກາຣ ກວມ ກໍ່ແປງເປັ້ນຕ້ຽ
+ ຊິລຫລວງລອ້ມ ຣະວ້ຽຄູ ຄົ່ນຄ້ຳ (ເອົາແມ່ນ້ຳຂອງເປັ້ນ ກຳແພງ)
ກົ ຫນົ່ນຊັ້ນ ຄົ່ນຄ້ຽທ່ຽງທຽວ
ຄົ່ນຄ້ຳລົ້ນ ນົ່ນກສ້ຽຂຍາ
ເຊ້ັງຈຳປາ ມະຄອຣຫລວງ ແຕ່ລ້ຽລ໊ົ້ວ
+ ນິທ້ຽ ສ້ຽຄະຮ໊ັ ຣຽນທັມ ໄຂສ້ຽສຕຣ໌
ວັຕໃຫ່ຽ ຕ້ຽ ປະສ້ຽຄ໌ສ້ຽ ເຮ໋ືອເຮ໋ືອ
ພຸເບສຣ໌ ເຈ້ົ້ຽ ໃຈສວ້ຽດ ສິລທ້ຽມ
ຊ໋ົ່ວ ກ້ຽມະທ້ຽ ທ້ຽ ແທ່ນທອ້ຽເປັ້ນເຈ້ົ້ຽ
+ ນິນທຽຣ ແກ້ວ ເຮ໋ືອງແສ້ງ ແສນຍອດ
ຍ້ຽມເມ໋ືອ ວັນວຸ໋ຕອ້ຽ ຕ້ຽເຫລ໊ົ້ອມ ຫລ້ຳ້ສິ
ຄອນລ່ຳ ແທ້ ທ້ຽທິບ ລິປ້ຽນ
ສະເພ້ຽທຽວເຖ້ຽ ຊຸ່ເມ໋ືອ້ຽມ້ຽເຕ້ົ້ຽ

++++++++++++++++

ໃນກ້ຽຣບ້ຽຍ້ຽຍເຖ້ຽງຄວ້ຽມງ້ຽມ ຂອ້ຽງບ້ຽ້ນເມ໋ືອ້ຽ ຫ້ຳພ້ຽສ້ຽຫພຣະຣ້ຽຊວ້ຽ ຂອ້ຽລ້ຽວສ້ຽໄຍ ໂບ ຣ້ຽມ ກ໋ໍ່ເປັ້ນທ໋ີ່ຫນ້ຽ້ພ້ຽຄພຸ້ນໃຈ ແຕ່ ສ໋ິ່ງນ໋ຶ່ງສ໋ຳ້ຄັ້ນໃນນ໋ີ ກ໋ໍ່ແມ່ນກ້ຽຣສ໋ຶກສ້ຽ ຂອ້ຽປະຊ້ຽຊ໋ົນຣ້ຽສ ດອຣລ້ຽວ ນ໋ິຄວ້ຽມກ້ຽ້ວຫນ້ຽ້ສ໋ົນກ໋ັບຍຸຄສ໋ັຍ ດ໋ັ່ງຈະເຫ໋ັ້ນໄດ້ຈ້ຽກຄ່ຳ້ກອ້ນທ໋ີ່ກ້ຽ້ວເຖ້ຽງເມ໋ືອ້ຽງເບ້ຽ ຈ້ຽລ ແລະຈ່ຳ້ປ້ຽມະຄອຣ ທ໋ີ່ບ້ຽຣ້ຽຍ້ຽຍເຖ້ຽງຄວ້ຽມກ້ຽ້ວຫນ້ຽ້ ໃນດ້ຽ້ນກ້ຽຣສ໋ຶກສ້ຽ ດ໋ັ່ງທ໋ີ່ກ້ຽ້ວໄວ້ຽ້ວ່ຽ

(1) ໃນຕອນກ່ຽວກັບຄວາມສວຍງາມ ຂອງເມືອງເບັ້ງຈາລ ມີກ່າວເຖິງການສຶກສາ ໄວ້ວ່າ

+ ສ່ວ່າ ສ່ວ່າ ສ້ວ່ງ ສ້ງຄະຣາຊ ຣຽນທັມ
ແປດີກ່າ ກ່ວ່ໄຂ ຂ່ານກ່ວ້ງ
ວັນ ແລ່ງ ເຫລ້ືອມ ລ່ົງຟ້ງທັມມະເທສນ໌
ພຣະພ່ໍເຈ້ົ້າ ຕ່ົວຊ່ອ້ຍ ໃຈແຈ້ງ ຈ່ອດບຸນ

ມີ<u>ຄ່ຳແປ</u>ວ່ຳ:

(1) ທ່ີເມ່ືອງເບ້ັງຈ່ຳລ:

ພຣະສ້ົງຄະເຈ້ົ້າ ກ່ໍມີການສຶກສາຮ່ຳຮຽນວິຊ່ຳການສ່ຳສນ່ຳ ຢ່ຳງເອ່ຳຈ່ຶງເອ່ຳຈ້ັງ ແລະມີການຄ້ົ້ນຄ້ວ້ຳ ພຣະປ່ຳລ່ີ ອ້ັຕຖ່ຳກ່ະຖ່ຳ ແລະຕ່ີກ່ຳ ຢ່ຳງກ້ວ້ຳງຂ່ວ້ຳງ ແລະແຕ່ກ່ສ່ຳນ,ທຸກ່ໆຕ່ອນເຊ່ົ້ຳ ແລະຕ່ອນຄ່ຳ ປ່ະຊ່ຳຊ່ົນຈ່ະລ່ົງອ້ັຕ ໄປຟ້ງພຣະ ທ້ັມມ່ະເທສນ່ຳ ເປ້ັນປ່ະຈ່ຳ ແມ່ນແຕ່ອ່ົງຄ໌ພຣະບ່ຳທ່ສ໊ົນເດ້ັຈພຣະເຈ້ົ້ຳມ່ະຫ່ຳຊ່ີວ່ິຕເອ່ງ ພຣະອ່ົງຄ໌ ກ່ໍຊ່ົງມ່ີພຣະຣ່ຳສ້ັທ່ຳທ່ຳ ເຫລ້ືອມໃສ ໃນບຸນສ່ິລກ່ິນ່ຳນ ແລະພຣະສ່ຳສນ່ຳ ເປ້ັນຢ່ຳງດ່ີ.

(2) ທ່ີເມ່ືອງຈ່ຳປ່ຳ<u>ມ</u>ະຄອຣ: ໃນຕ່ອນທ່ີ່ກ່ຳ<u>ວ</u>ເຖ່ິງຄ<u>ວ</u>ຳມ<u>ງ</u>ຳມຂ<u>ອ</u>ງຈ່ຳປ່ຳ<u>ມ</u>ະຄ<u>ອ</u>ຣ ກ່ໍ<u>ມ</u ີ ກ່ຳ<u>ວ</u>ເຖ່ິງກ<u>ຳ</u>ຣສ<u>ຶ</u>ກສ<u>ຳ</u> ຂ<u>ອ</u>ງພ<u>ຣ</u>ະສ<u>ົ</u>ງ<u>ຄ</u>໌ແ<u>ລ</u>ະປ<u>ະ</u>ຊ<u>ຳ</u>ຊ<u>ິ</u>ມ<u>ໄ</u>ວ້ ດ<u>ັ</u>ງ<u>ນ</u ີ ້:

ມ<u>ີ</u>ທ<u>ັ</u>ງ ສ<u>ັ</u>ງ<u>ຄ</u>ະຮ<u>ູ</u> ້ ແ<u>ປ</u>ທ<u>ັ</u>ມ ໄ<u>ຂ</u>ສ<u>ຳ</u>ສ<u>ຕ</u>ຣ ້ ວ<u>ັ</u>ຕ<u>ໃ</u>ຫ<u>ຽ</u>ຕ<u>ັ</u>ງ ປ<u>ະ</u>ສ<u>ົ</u>ງ<u>ຄ</u>໌ສ<u>ຳ</u>ງ<u>ເ</u>ຮ<u>ື</u>ອ<u>ງ</u>ເຮ<u>ື</u>ອ<u>ງ</u>

ມ<u>ີ</u><u>ຄ</u><u>ຳ</u><u>ແ</u><u>ປ</u> ດ<u>ັ</u>ງ<u>ນ</u ີ ້:

ພຣະສ<u>ົ</u>ງ<u>ຄ</u>໌ ກ<u>ໍ</u>ມ<u>ີ</u><u>ຄ</u><u>ວ</u>ຳມຮ<u>ູ</u> ້ ໃ<u>ນ</u>ດ<u>ຳ</u>ນ<u>ວ</u>ິ<u>ຊ</u>ຳ<u>ກ</u>ຳ<u>ຣ</u> ກ<u>ໍ</u>ອ<u>ັ</u>ທ<u>ິ</u>ບ<u>ຳ</u>ຍ ອ<u>ະ</u>ທ<u>ິ</u>ບ<u>ຳ</u>ຍ<u>ໃ</u>ນ<u>ດ</u>ຳ<u>ນ</u>ສ<u>ິ</u>ລ<u>ທ</u>ັ<u>ມ</u> ພ<u>ຣ</u>ະ<u>ສ</u>ຳ<u>ສ</u>ນ<u>ຳ</u> ແ<u>ລ</u>ະ<u>ວ</u>ິ<u>ຊ</u>ຳ ກ<u>ຳ</u>ຣ<u>ຕ</u>ຳ<u>ງ</u>ໆ<u>ໄ</u>ດ້ເ<u>ປ</u>ັ<u>ນ</u>ຢ<u>ຳ</u>ງ<u>ດ</u>ີ. ອ<u>ັ</u>ຕ<u>ຖ</u>ຳ<u>ພ</u>ຣ<u>ະ</u>ພ<u>ຸ</u>ທ<u>ທ</u>ະ<u>ສ</u>ຳ<u>ສ</u>ນ<u>ຳ</u> ກ<u>ໍ</u>ກ<u>ວ</u>ຳ<u>ງ</u>ໃ<u>ຫ</u>ຽ<u>ຍ</u> ແ<u>ລ</u>ະ<u>ມ</u>ີ<u>ຄ</u><u>ວ</u>ຳ<u>ມ</u><u>ຈ</u>ະ<u>ເ</u>ຮ<u>ີ</u>ມ<u>ຮ</u>ຸ<u>ງ</u>ເ<u>ຮ</u>ືອ<u>ງ</u>.

ສ<u>ະ</u>ນ<u>ັ</u>ນ ໃ<u>ນ</u>ເ<u>ມ</u>ື<u>ອ</u>ສ<u>ມ</u>ັ<u>ຍ</u>ໂ<u>ບ</u>ຣ<u>ຳ</u>ນ ກ<u>ຳ</u>ຣ<u>ສ</u>ຶ<u>ກ</u>ສ<u>ຳ</u>ຂ<u>ຶ</u>ມ<u>ຢ</u>ູ<u>ໃ</u>ນ<u>ວ</u>ັ<u>ຕ</u> ຈ<u>ົ</u>ງ<u>ສ</u>ແ<u>ດ</u>ງ<u>ວ</u>ຳ<u>ຄ</u><u>ວ</u>ຳ<u>ມ</u><u>ກ</u>ຳ<u>ວ</u>ຫ<u>ນ</u>ຳ ຂ<u>ອ</u>ງ<u>ວ</u>ັ<u>ຕ</u><u>ວ</u>ຳ<u>ພ</u>ຣ<u>ະ</u>ສ<u>ຳ</u>ສ<u>ນ</u>ຳ ຫ<u>ມ</u>ຳ<u>ຍ</u><u>ເ</u>ຖ<u>ິ</u>ງ<u>ຄ</u><u>ວ</u>ຳ<u>ມ</u><u>ກ</u>ຳ<u>ວ</u>ຫ<u>ນ</u>ຳ ທ<u>ຳ</u>ງ<u>ກ</u>ຳ<u>ຣ</u>ສ<u>ຶ</u>ກ<u>ສ</u>ຳ ຂ<u>ອ</u>ງ<u>ປ</u>ະ<u>ຊ</u>ຳ<u>ຊ</u>ິ<u>ມ</u> ພ<u>ິ</u>ລ<u>ເ</u>ມ<u>ື</u>ອ<u>ງ</u> ນ<u>ັ</u>ນ<u>ດ</u>ວ<u>ຍ</u>.

ສ<u>ຳ</u>ຣ<u>ະ</u>ສ<u>ຳ</u>ຄ<u>ັ</u>ນ ທ<u>ີ</u>ໄ<u>ດ</u>ຈ<u>ຳ</u>ກ<u>ວ</u>ັ<u>ນ</u>ມ<u>ະ</u>ນ<u>ັ</u>ກ ເ<u>ຮ</u>ື<u>ອ</u>ງ<u>ນ</u ີ ້ ນ<u>ອ</u>ກ<u>ຈ</u>ຳ<u>ກ</u> ກ<u>ຽ</u>ວ<u>ກ</u>ັ<u>ບ</u>ກ<u>ຳ</u>ຣ<u>ກ</u>ໍ<u>ສ</u>ຳ<u>ງ</u>ຫ<u>ໍ</u>ພ<u>ຳ</u>ສ<u>ຳ</u>ທ ຣ<u>ຳ</u>ຊ ສ<u>ະ</u>ຖ<u>ຳ</u>ນ<u>ວ</u>ັ<u>ດ</u>ວ<u>ຳ</u>ອ<u>ຳ</u>ຣ<u>ຳ</u>ມ ແ<u>ລ</u>ະ<u>ບ</u>ຳ<u>ນ</u>ເ<u>ຮ</u ື ອ<u>ມ</u>ຣ<u>ຳ</u>ສ<u>ດ</u>ອ<u>ຣ</u>, ກ<u>ຳ</u>ຣ<u>ຄ</u>ຳ<u>ຂ</u>ຳ<u>ຍ</u> ແ<u>ລ</u>ະ<u>ຊ</u>ີ<u>ວ</u>ິ<u>ຕ</u>ທ<u>ຳ</u><u>ງ</u>ສ<u>ັ</u><u>ງ</u><u>ຄ</u>ົ<u>ມ</u> ຕ<u>ລ</u>ອ<u>ດ</u> ກ<u>ຳ</u>ຣ<u>ສ</u>ຶ<u>ກ</u>ສ<u>ຳ</u>ຮ່<u>ຳ</u>ຣ<u>ຽ</u>ນ ຂ<u>ອ</u>ງ<u>ຄ</u>ົ<u>ມ</u>ລ<u>ຳ</u>ວ ໃ<u>ນ</u>ສ<u>ມ</u>ັ<u>ຍ</u>ນ<u>ີ</u> ້ ນ<u>ັ</u>ບ<u>ວ</u>ຳ ມ<u>ີ</u><u>ຄ</u><u>ວ</u>ຳ<u>ມ</u><u>ກ</u>ຳ<u>ວ</u>ຫ<u>ນ</u>ຳ<u>ຫ</u>ລ<u>ຳ</u>ຍ ສ<u>ົ</u>ມ<u>ຄ</u><u>ວ</u>ນ.

ຖ<u>ຳ</u>ຈ<u>ະ</u>ຮ<u>ັ</u>ບ<u>ຮ</u>ູ<u>ວ</u>ັ<u>ນ</u>ມ<u>ະ</u>ນ<u>ະ</u>ຄ<u>ະ</u>ດ<u>ີ</u>ເ<u>ຮ</u ື ອ<u>ງ</u>ສ<u>ຳ</u><u>ງ</u>ຂ<u>ສ</u>ິ<u>ລ</u>ປ<u>ຳ</u>ຊ<u>ັ</u>ຍ ກ<u>ຳ</u>ວ<u>ສ</u>ແ<u>ດ</u>ງ<u>ຄ</u><u>ວ</u>ຳ<u>ມ</u>ເ<u>ປ</u>ັ<u>ນ</u>ຈ<u>ິ</u>ງ ຂ<u>ອ</u>ງ<u>ກ</u>ຳ<u>ຣ</u>ຊ<u>ຳ</u>ງ<u>ໃ</u>ນ ສ<u>ມ</u>ັ<u>ຍ</u>ກ<u>ອ</u>ນ ເ<u>ຮ</u>ົ<u>ຳ</u> ກ<u>ໍ</u>ສ<u>ົ</u>ມ<u>ຄ</u><u>ວ</u>ນ ທ<u>ັ</u>ນ<u>ຄ</u>ືນ<u>ສ</u>ຶ<u>ກ</u>ສ<u>ຳ</u>ບ<u>ັ</u>ນ<u>ທ</u>ຶ<u>ກ</u> ຂ<u>ອ</u>ງ<u>ພ</u>ໍ<u>ຄ</u>ຳ<u>ຣ</u>ໍ<u>ລ</u>ັ<u>ມ</u>ດ<u>ຳ</u> ຄ<u>ື</u>ທ<u>ຳ</u>ນ ວ<u>ັ</u>ນ ວ<u>ຸ</u>ສ<u>ຕ</u>ອ<u>ຟ</u> ທ<u>ີ</u>ເ<u>ຂ</u ົ ້ ຳ ມ<u>ຳ</u>ຢ<u>ັ</u>ງ<u>ມ</u>ຍ<u>ຳ</u>ມ<u>ມ</u>ະ<u>ຄ</u>ອ<u>ຣ</u>ວ<u>ຽ</u>ງ<u>ຈ</u>ັ<u>ນ</u>ທ<u>ນ</u> ໃ<u>ນ</u>ປ<u>ີ</u> ຄ.ສ.1641–1642 ສ<u>ມ</u>ັ<u>ຍ</u>ພ<u>ຣ</u>ະ<u>ເ</u>ຈ<u>ົ</u>ຳ<u>ສ</u>ຸ<u>ຣ</u>ິ<u>ຍ</u>ະ<u>ວ</u>ົ<u>ງ</u>ສ<u>ຳ</u>ທ<u>ັ</u>ມ<u>ມ</u>ິ<u>ກ</u>ະ<u>ຣ</u>ຳ<u>ຊ</u>

ທີ່ບັນທຶກໄວ້ (1) ດັ່ງນີ້:

ບັນທຶກຄວາມກ້າວໜ້າ ຂອງລາວ ແລະຄວາມງາມ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນໜ ຂອງທ່ານ ວັນ ວຸສຕອຟ ພໍ່ຄ້າຊາວຮໍລັນດາ

****

ການເດີນທາງຂອງທ່ານ ວັນ ວຸສຕອຟ (**Van Wusthoff 1641- 1642**) ໃນທ້າຍສັຕວັສ ທີ 16 ພວກຣາສດອຣ ຮໍລັນດາ ທະວີບເອີຣົບ ໄດ້ນຳຣອຍຂອງຣາສດອຣ ປໍຣຕຸແກ ແລະ ເອສປາຍ ຍອນ (**Portugais & Espagnols**) ເພື່ອຊອຫາຕລາດ ບ່ອນທີ່ຈຳໜ່າຍສິນຄ້າຍາມ ພວກຮໍລັນດາ ໄດ້ມາເຖິງໝູ່ເກາະອິນໂດເນເຊັຽ ແລ້ວກໍ່ສ້າງສິນຄ້າຍາມ ກັບຄືນໄປຂາຍທີ່ປະເທສເດີມຂອງຕົນ.

ເມື່ອເວລາໄດ້ຕັ້ງທີ່ຫມັ້ນຂອງເຂົາຢູ່ປະເທສອິນໂດເນເຊັຽ ໂດຍຖືເອົາເມືອງບັຕຕາເວັຽ (**Batavia**) ເປັນເມືອງຫລວງ ພວກຮໍລັນດາ ໄດ້ຄົ້ນຄວ້າຫາຍາມ ຈົນມາຮອດປະເທສອິນດຈີນ ໃນ ຢູ່ທີ່ນີ້ ພວກເຂົາຕັ້ງສຳນັກງານການຄ້າຂອງເຂົາ ທີ່ຕ້ຽງແກງ ປະເທສອານາມ ແລະປະເທສຂເມຣ.

ຢູ່ປະເທສຂເມຣ ເຊິ່ງເວລານັ້ນ ເມືອງລະແວກ (ສີສຸນທອຣບຸຣີ) ເປັນເມືອງຫລວງຂອງປະເທສ ຢູ່ທີ່ນີ້ ເມື່ອພວກເຂົາໄດ້ ໄດ້ຕັ້ງສຳນັກງານການຄ້າຂຶ້ນ ໃນປີ 1616 ເປັນຕົ້ນມາ ໂດຍປະກອບພໍ່ຄ້າ ລູກມື ຈຳນວນຫລາຍ ບໍຣິສັທການຄ້າ ຂອງພວກເຂົາ ກໍ່ມີອຸປສັຄຫລວງຫລາຍ ໂດຍສະເພາະໃນ ເມື່ອ 10 ປີ ຕໍ່ມາພາຍຫລັງ.

ກ່ອນປີ ຄ.ສ.1641 ພໍ່ຄ້າລາວບາງຄົນ ໄດ້ໄປຂາຍຄັ່ງ ແລະຍາມຂອງຕົນ ຮອດເມືອງຂເມຣ ແລະເມືອງບັຕຕາເວັຽ ໂດຍເດີນທາງໄປນຳເຮືອສະເພົາຂອງທ່ານເບັລ ຕັສມານ(**Abel Tasman**) ແລະພໍ່ຄ້າລາວເຫລ່ານັ້ນ ໄດ້ຂໍຮ້ອງນຳທ່ານຟຸ່ວາຣາຊການຮໍລັນດາ ເພື່ອຂໍໃຫ້ສົ່ງທູຕການຄ້າ ໄປ ຍັງປະເທສລ້ານຊ້າງ. ຄວາມຂໍ້ນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ຮັບຜົລສຸດທ້າຍ ໂດຍຄາດວ່າ ອາຈຢູ່ໃຕ້ການແນະນຳ ຂອງຫົວໜ້າການຄ້າ ທີ່ຢູ່ເມືອງລະແວກ (**Lovek**) ນັ້ນເອງ.

ຟຸ່ວາຣາຊການ ຮໍລັນດາ ທີ່ປະເທສອິນໂດເນເຊັຽ ເວລານັ້ນ ແມ່ນທ່ານ ອັງຕວນ ແວນ ດີ ແມນ(**Mr. Antoine van Dieman**) ເຊິ່ງເປັນຟຸ່ສ້າງເມືອງບັຕຕາເວັຽ ໃຫ້ເປັນເມືອງຫລວງ ແລະ

(1) ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈາກໜັງສືພິມສາສະດາຣລາວ ນັທຍົມສຶກສາ ປີ 1973.....ໜ້າ 81-99

ທ້າວໄດ້ຍາດເອົາແຫລມມະລາຢູ ຈາກກຳມືຂອງປອຣ໌ກຕຸແກ ໃນ ຄ.ສ.1641 ທ່ານແວນ ດີອາແມນ ບໍ່ພຽງແຕ່ໄດ້ທຳການຊອກຫາການຮ່ວມມື ໃຫ້ພວກພໍ່ຄ້າ ຮໍລັນດາ ເຂົ້າມາທຳການຄ້າຂາຍ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ປໂຍຊນ໌ ຈາກສິນຄ້າ ຢູ່ໃນປະເທສເຫລົ່ານີ້ ແຕ່ ທ່ານຍັງໄດ້ຊຸກຍູ ໃຫ້ນາຍສະເພົາ ອາເບັລ ຕັສມານ ໃຫ້ໄປຊອກຫາໝູ່ປະເທສຕ່າງໆ ໃນແຖບນັ້ນ ຈົ່ງໄດ້ໄປພໍ້ປະເທສ ນິວຊີແລນດ໌, ປະເທສ ທັສມານ ແລະປະເທສອອສເຕຣເລັ່ຽ ອີກດ້ວຍ.

ເນື່ອງຈາກນະໂຍບາຍ ຂອງທ່ານຜູ່ວ່າຣາຊການ ຮໍລັນດາ ມີດັ່ງນີ້ ການຂໍຮ້ອງຂອງພໍ່ຄ້າລາວ ຈົ່ງໄດ້ຮັບການສນັບສນູນ ຈາກນາຍພົລແອນ ດີ ອາແມນ. ທ່ານນາຍພົລ ແອນ ດີ ອາແມນ ກໍ່ໄດ້ເຮັດໜັງສື ໄປຂາບທູນພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວ ໂດຍໄດ້ແຕ່ງໃຫ້ທ່ານອັນ ອຸສຕອຟ ເປັນຜູ່ຖືໜັງສື ເພື່ອໄປສືບສອນ ແລະຕົດ ຕໍ່ການຄ້າຂາຍ ກັບອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ທ່ານ ອັນ ອຸສຕອຟ ໄດ້ເດີນທາງຈາກກຸງລະແອກ ໃນວັນທີ 20 ກໍຣະກະດາ 1641 ເພື່ອຈະຂຶ້ນມາຢຸງຈັນທ໌ ເຊ່ິງມີພົລພອກມາດ້ວຍກັນຄື ຊາ່ງແຖຫນວດ 1 ຄົນ, ຄົນຄົວ ອາຫານ 2 ຄົນ ລວ້ນແຕ່ເປັນຊາວຮໍລັນດາ ທ້າວໜົດໃນນີ້ ກໍ່ມີພໍ່ຄ້າລາວຜູ່ນຶ່ງ ຄື ກວານເມືອງທິພ ພວກ ຮໍລັນດາ ມີນາຍພາສາຜູ່ນຶ່ງ ຊື່ ອິນສີລານັ່ງ **(Intsie Lannangh)** (ບໍ່ຊາບວ່າ ເປັນຄົນຊາຕໃດ?) ເຮ໊ອ ສິນຄ້າ ຂອງຊາວຮໍລັນດາ ທີ່ຂົ້ນມານີ້ ໄດ້ບັນທຸກແຜ່ນແພ ແລະເຄ່ືອງສິນຄ້າຕ່າງໆ ຫລາຍຢ່າງ ມີຣາຄາ ທ້າວໜົດພໍດີ 6601 ຟລໍແຮງສ໌ ກັບ 10 (**Florins and 10** ໃນນັ້ນ ຍັງມີເຄ່ືອງບັນນາການ ນຳຖວາຍພຣະ ເຈົ້າແຜ່ນດິນລາວອີກດ້ວຍ.

ປະວັຕການເດີນທາງເຂົ້າມາລາວແທ້ນັ້ນ ໄດ້ຖືກເກັບມ້ຽນໄວ້ໃນເອກສານລັບຂອງຣັຕຖະບານ ຮໍລັນດາ,ຈົນເຖິງ 27 ປີ ຕ່ໍມາ ຫລັງຈາກທ່ານວັນ ອຸສຕອຟ ມາລາວ ຈົ່ງມີຊາວຮໍລັນດາຜູ່ນຶ່ງ ຊື່ວ່າ ກັສຕີລິນ**(M.Casteleyn)** ທີ່ເມືອງຮາດເລັມ**(Harlem)** ໄດ້ພິມພ໋ອອກເຜີຍແຜ່ ໃນ ຄ.ສ.1669 ພ້ອມ ດ້ວຍປະວັຕຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບປະເທສຂເມຣ. ການບັຣຍາຍ ກ່ຽວກັບການເດີນທາງ ຂອງທ່ານວັນ ອຸສຕອຟ ໄດ້ຊີ້ແຈງໄວ້ໃນປຶ້ມຫົວທີ 1 ເຊ່ິງໃຫ້ຊື່ວ່າ "ການເດີນທາງໄລຍະໄກ ໃນອານາຈັກຣ໌ຂເມຣ ແລະລາວ ຂອງພວກຮໍລັນດາ ແລະ ສິ່ງທີ່ເປັນມາ ໃນປະເທສເຫລ່ົານັ້ນ ຈົນມາຮອດປີ ຄ.ສ.1644 (Le Voyage lointain aux Royaume du Cambodge et du Laos par le Neerlandais et de qui s'y est passe jusqu'en 1644) ປຶ້ມພາສາຮໍລັນດາ ສະບັບນີ້ ນັກຄົ້ນຄວ້າຝຣ່ັງເສສ ຊື່ ຟຣ້ັງຊິສ ການ໌ນີເອ **(M. Francis Garnier)** ແປອອກເປັນພາສາຝຣ່ັງເສສ ເຖິງດັ່ງນັ້ນກໍ່ດີ ກໍ່ຍັງມີສ່ວນຂາດ ຕົກບົກພ່ອ ຫລາຍຢູ່ ກ່ຽວກັບເອກສານຕ່າງໆ ຂອງບໍຣິສັທການຄ້າ ຂອງພວກຮໍລັນດາ ອັນທີ່ ກ່ຽວພັນທ໌ກັບເອເຊັ່ຽ ຕາວັນອອກໄກ.

ເອກສານເຫລ່ົານັ້ນ ຖືກພິມພ໋ເປັນພາສາຮໍລັນດາ ໃນຄຣິສຕະສັກຣາຊ 1917 ດ້ວຍການຊັກຊວນ ຂອງສະມາຄົມນັກປຣາຊຍ໌ຝຣ່ັງເສສຕາວັນອອກໄກ (L'Ecole Francais d'Extreme Orient) ໃນ ຄ.ສ.1908, ເວລານັ້ນທ່ານມູລເສ (**Dr.P.N Muller)** ທີ່ຜ່ານຣາໂນຍ ກໍ່ໄດ້ຖືກຊັກຊວນຕື່ນອີກ ໂດຍ ທ່ານ ໂກລດເດີ໌ ເອີແຊນ ແມດເຕຣ(**M. Claude Eugene Maitre**) ເຊ່ິງໃນເວລານັ້ນ ກໍ່ເປັນຜູ

ອຳນວຍການສະມາຄົມນັກປຣາຊຍ໌ ທີ່ກ່ຽວກັບການພິມພ໌ເອກສານ ຈາກພາສາຣໍລັນດາ ມາເປັນ ພາສາຝຣັ່ງເສສ.....

ການຕອນຮັບແຂກຊາວຣໍລັນດາ ແລະ ພິທີການທູຕສມັຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ

ການຕອ້ນຮັບແຂກຊາວຣໍລັນດາ ໃນສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາ ທັມມິກະຣາຊ ກໍ່ຄົງ ຈະບໍ່ຕ່າງກັບສມັຍໂບຣານກ່ອນໜ້ານັ້ນ ຫລາຍປານໃດ. ໃນການຕອ້ນຮັບແຂກຊາວຣໍລັນດາ ໃນ ປີ 1641 ນັ້ນ ທາງການເຈົ້າໜ້າທີ່ ພິທີການທູຕລາວ ຈະຕອ້ງໄດ້ກວາດຄົ້ນ ແລະກຳນົດເບິ່ງຣາຄາ ເຄື່ອງຣາຊບັນນາການ ແລະຂໍ່ໃຫ້ເພີ້ມຕື່ມ ໃນເມື່ອເຄື່ອງນັ້ນ ມີຄ່ານອ້ຍເກີນໄປ.

ທ່ານ ຈັນວຸສຕອຟ ໄດ້ບັນທຶກໄວ້ວ່າ (1) ຕອນເຊົ້າວັນທີ 16 ພຶສຈິກາ 1641 ພຣະຣາຊວັງ ສົ່ງ ຊ້າງມາຫລາຍໂຕ ເພື່ອຈະຮັບຕອ້ນເອົາສາສ໌ນ ຂອງທ່ານນາຍພົລ ດີອາແມນ. ສາສ໌ນນັ້ນ ເອົາໃສ່ ອຸບຄ່ຳ ບົນຫລັງຊ້າງຕົວທີ 1 ທີ່ຍ່າງໄປກ່ອນໝູ່ ພວກຂ້າພະເຈົ້າຂີ່ຊ້າງຄົນລະໂຕ ໄດ້ກາຍໄປຕ່ ໜ້າພຣະຣາຊວັງ ສອງຝາກທາງ ມີທະຫານຍືນລຽນແຖວ ພວກເຮົາຜ່ານມາເບື້ອງຫລັງ ຂອງ ພຣະຣາຊວັງ ຢູ່ເທິງຫລັງຊ້າງ ຫລຽວເຫັນເມືອງມີກຳແພງອ້ມສູງປະມານເຄິ່ງຕົວຄົນທີ່ນັ່ງເທິງ ຫລັງຊ້າງນັ້ນເອງ. ຈາກກຳແພງປະມານ 1 ສ່ວນ 4 ໄມລ໌ ເປັນບ່ອນທີ່ ຈະຊົງຮັບສາສ໌ນ ພວກຂ້າ ພະເຈົ້າລົງຈາກຊ້າງເຂົ້າໄປທີ່ພັກ ທີ່ຈັດໄວ້ເພື່ອພວກເຮົາ ຄອຍຖ້າເວລາທີ່ເພີ່ນຈະຮຽກເຂົ້າເຝົ້າ.

ອ້ມຜ່ານພວກຂ້າພະເຈົ້ານັ້ນ ສຳຣັບພວກເສນາອຳມາຕຍ໌ ກໍ່ມີຜ່ານຂອງພວກເພີ່ນຄືກັນ ແລະ ມີບ່ອນພັກສຳຣັບທະຫານ. ສຳຣັບຊ້າງແລະມ້າ ມີສຽງອຶກທຶກສັບສົນ ທຽບໄດ້ວ່າ ແມ່ນກອງທັບ ຂອງພຣະເຈົ້າອໍຣ້ານເຊ (**Prince D'Orange** *) ພວກຂ້າພະເຈົ້າຄອຍຖ້າ 1 ຊົ່ວໂມງ ພຣະເຈົ້າມະ ຫາຊີວິຕ ຈົ່ງສເດັຈມາບົນຫລັງຊ້າງເພ໊ອກ ພຣະທີ່ນັ່ງ ກາຍໜ້າຜ່ານພວກຂ້າພະເຈົ້າ ເບິ່ງແລ້ວ ຄືກັບພຣະອົງຄ໌ຫນຸ່ມແຫນ້ນ ອາຍຸປະມານ 23 ປີ ນີ້ແລ້ວ(ແທ້ຈິງເວລານັ້ນ ອາຍຸ 28 ປີ) ຕ່ໜ້າ ຊ້າງພຣະທີ່ນັ່ງ ມີທະຫານ 300 ຄົນຖືປືນຍ່າງກ່ອນ ຫລັງຊ້າງເພ໊ອກ ມີຊ້າງອຶກຫລາຍຕົວ ບັນທຸ ທະຫານ, ຕ່ໄປ ກໍ່ແມ່ນພວກດິນຕຣີ ຕ່ນັ້ນອຶກ ກໍ່ແມ່ນພວກທະຫານຈ່ານວນ 2000 ຄົນ,ຖັດນັ້ນ ກໍ ແມ່ນຊ້າງ 16 ໂຕ ມີນະເຫສີ 5 ອົງຄ໌ ຂີ່ມາດ້ວຍ....ຕ່ມາ ກໍ່ມີເຈົ້າໜ້າທີ່ສົ່ງພານມາໃຫ້ 8 ອັນ ມີ ອາຫານການກິນຄົບຖ້ວນ,4 ໂມງ ບ່າຍ ພວກຂ້າພະເຈົ້າ ກໍ່ຖືກເຊີນເຂົ້າເຝົ້າ ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຢູ່ຕ່ໜ້າພຣະທາຕ. ທາຕຫລວງ ມີຍອດໂອບຄ່ຳ ທ້ງໜົດ ວ່າກັນວ່າ ມີນ້ຳໜັກ ເຖິງ 8 ຫາບ.

---

(1) ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈາກພົງສາວະດານລາວ ກະຊວງສຶກສາທິການ ນັຍຍົມສຶກສາ ປີ 1973 ໜ້າ....87

ເມື່ອປຽບທຽບລາຍງານຂອງທ່ານວັນ ວຸສຕອຟ ກັບບົທບັຣຍາຍ ໃນວັນນະກັມຂອງສັງຂສິລປ໌ຊັຍ ພໍຈະສຶກສາຫາຄວາມຈິງໄດ້ ດັ່ງນີ້:

ການຂຽນບັຣຍາຍບ້ານເມືອງ ຂອງທ້າວປາງຄຳ ໃນຫນັງສືສິລປ໌ຊັຍ ກຽ່ວກັບ 2 ຕົວເມືອງ ຄືເມືອງເບັ້ງຈາລ ແລະເມືອງຈຳປານະຄອຣນັ້ນ ບ່ໄດ້ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນປະການໃດ ໂດຍສະເພາະກຽ່ວກັບຄວາມສວຍງາມ ແລະຄວາມໃຫຽ ຂອງຕົວເມືອງທັງສອງ ແລະຄວາມສງ່າ ແລະ ອຳນາຈວາສນາ ຂອງພຣະມະຫາສັຕຣິຍ໌ຂອງແຕ່ລະເມືອງດັ່ງຄຳບັຣຍາຍ ມີດັ່ງນີ້:

+ *ຫລົງເຫັນ ຊຽງຫລວງລ້ຳ ລຸງລ້ວງລ້ວນຍ່ານ ເດັ່ງຣະດາດລົ້ນ ລົ້ຖວັນ ຖົ່ນ ສລາ* .ນະຄອຣນີ້ ໃຫຽ່ແລະສລັບສັບຊ້ອນ ເຕັມໄປດ້ວຍຕົ້ນຫມາກ ຕົ້ນພ້ວ ປູກໄວ້ຢ່າງ ສວຍງາມ...*ປາການກວມ ກໍ່ແປງເປັນຕ່ວຍ ຊົລຫລວງລອັ້ນ ຣະວ້ຳຄູ ຄົນຄັ່ງ ກົ ຫມົ່ນຊັ້ນ ຄົນຄ້ຳທ່ວງທຽວ*...ຕົວເມືອງມີຄ່າແພງອ້ອນ ກໍ່ຂຶ້ນເປັນຕ່ວຍ ແລະມີແມ່ນ້ຳ ອ້ອມຢູ່ອີກດ້ານນຶ່ງ ກໍ່ຄືແມ່ນ້ຳຂອງ,ມີພວກພໍ່ຄ້າຊາວຂ່ວຍ ຢູ່ຫລ່ວຍປະເພທ..ຖ້າຈະສຶກສາ ສະພາພຂອງນະຄອຣຈຳປາສັກ ຣົກສ໌ບ້ານຣົກສ໌ເມືອງ ໃນປັຈຈຸບັນນີ້ແລ້ວ ກໍ່ເປັນເຊັ່ນນັ້ນ ແຫ້.

ກຽ່ວກັບເມືອງເບັ້ງຈາລ ໃນທີ່ນີ້ ຫມາຍເຖິງນະຄອຣຣວຽງຈັນທນ໌ ເພາະ ຕາມຫນັງ ສືເຣ້ືອງພຣະລັກສ໌ພຣະຣາມ ຂອງລາວ ໄດ້ຍົກໃຫ້ນະຄອຣຣວຽງຈັນທນ໌ ເປັນຊື່ ເມືອງເບັ້ງ ຈາລ ຂອງພຣະຣາມ.

ດັ່ງນັ້ນ ທ້າວປາງຄຳ ຄົງຈະສ້າງເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ໃຫ້ເປັນເມືອງເບັ້ງຈາລ ແຫ່ງພຣະຍາ ກຸສຣາຊ. ວັນນະກັມສິລປ໌ຊັຍ ໄດ້ບັຣຍາຍຄວາມສວຍງາມ ຂອງບ້ານເມືອງ ທ້ົງທ່ຳພາສາທ ຣາຊ ນິນທຽຣ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ເມືອງເບັ້ງຈາລ ຄື ປະເທສລ້ານຊ້ຳ ເວລານັ້ນ ເຊ່ິງຫມາຍເຖິງຍຸຄສມັຍ ທີ່ທ້າວປາງຄຳ ພົບເຫັນດ້ວຍຕົນເອງ ຄືໃນຣັຊສມັຍພຣະເຈົ້າສຸຣິຍະວົງສາທັມມິກະຣາຊ ນັ້ນເອງ ໂດຍຫນັງສືສິລປ໌ຊັຍ ຂອງທ້າວປາງຄຳ ໄດ້ກ່າວບັຣຍາຍໄວ້ດັ່ງນີ້:

(1) ວ່າດ້ວຍ ຄວາມຍິ່ງໃຫຽ ແລະສິລປະການກໍ່ສ້ຳ: ມີຄຳບັຣຍາຍວ່າ

+ ນິຄົມຄົນ ຄ້ຳເພ້ົາພ່ຕ໊ ຊຽງຫລວງລົ້ນ ລຸງລ້ວງລ້ວນຍ່ານ ນ້ຳແພ່ລ້ອມ ຣະວ້ຳຕ່ວຍຊ໊ວຕາ: ໃນຄຳບັຣຍາຍນີ້ ຄຳວ່າ *ເພ້ົາ ພ່ ຕ໊* ຫມາຍເຖິງ ນິພົ້ຄົນຢູ່ຕ້ົງຄັບ

ຄ້ງແຫ້ນ ຈ່ານວນຕື້ (ເພັ້ງ= ເຕັ້ມ) ແມ່ນລັກສນະ ແຫ່ງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຕາມລາຍ
ງານ ຂອງຈັນວຸສຕອຟ ຄື ມີຈ່ານວນພົລເມືອງຫລວງຫລາຍ (ຄວນຊາບ ວ່າ ສິລປະການ
ຂຽນບົທວັນນະຄະດີ ຂອງຄົນສມັຍກ່ອນ ນັກສແດງບອກຈ່ານວນ "ຄວາມຫລາຍ"ດ້ວຍນ່ຳເອົາຄ່ຳ
ຈ່ານວນລ້ານ ຫລືຈ່ານວນຕື້ ນ່ານໃຊ້ບັຣຍາຍ ເຊ່ິງສແດງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ມີຫລວງຫລາຍ ຢ່າງນັ້ນບໍ່ຖ້ວນ
ນັ້ນເອງ) ແລະນະຄອຣເບ້ັງຈານ ເປັນເມືອງໃຫ່ຽສລັບສັບສົນ ມີຫລາຍຄຸ້ມຫລາຍຄ່ວາ
ອ້ັງອ່ແຫ້ນນຫນາ ດ້ວຍບ້ານເຮ່ືອນແລະຜູ້ຄົນ ແລະມີນ້ຳອ້ມເປັນຄູ (ຕ່ານ) ປ້ອງກັນ
ຫມູ່ສັຕຣູ.

(2) ວ່ານກ່ານຄ້ານ້ຳຂ່ານ ແລະສິນຄ້ານ້ຳຕ່ານ:

*+ ຣຸ່ງຄ່ຳລັ້ນ ຊ່ານເທສ ທຽວສະເພ່ານ ອຸດົມດ້ ດ້ັງດ່ານອະດ່ານສ໌ຟ້ ລ້ານຣຕ໌ ເທ້ົ່ານ
ທ່ານດ່ານແດນທ້ົບ ເມ້ືອງໃຫ່ຽກ່ານ້ານ້ານຄ້ົນເຄ້ົ້ານ້ັ້ງໂຣມ:* ຄ່ຳບັຣຍາຍນ້ີ ຫມ່ານຄວາມວ່າ
ທ້ັງມ້ືເຊ້ົ້ານແລະຄ່ຳ ຈະມີເຮ້ືອສະເພ່ານຂອງພວກພ່ໍ້ຄ້ານ ທຽວຂ່ານຂອງ.ແລະເມ້ືອງນ້ີເປັນທ່ີ
ລ້ືຊ່ານ ດ່ານດ້ັງໄປຍ້ັງນ່ານ່ານຊ່ານຕຫລ່ານຍໆປະເທສ ໂດຍເປັນເມ້ືອງໃຫ່ຽ ທ່ີຫນ່ານແຫ້ນ ດ້ວຍ
ພູ້ຄົນພົລເມ້ືອງ ສວຍ່ານມແລະອຸດົມສົມບູຣນ໌ ເຫ້ືອນດ້ັງເມ້ືອງສວັຣຄ໌ຊ້ັ້ນຟ້ານ.

+ ລ່ານໃຫ່ຽຕ້ັ້ງ ເດ້ັ່ຽຣະດ່ານຂອງຂ່ານ: ມີຕລ່ານໃຫ່ຽສ່ານ້ຶ້ນ ເຕັ້ມໄປດ້ວຍສ່ິ່ານ
ຂອງຂ່ານ.

ກ່ຽວກັບກ່ານຄ້ານ້ຳຂ່ານນ້ັ້ນ ຈະເຫັນຈ່ากลายงามของจันทวุสตอฟ ที่ขยมไว้ว่า:

*"....ภารตั้งภารค้าของร่ำลือดาที่องค์จันทน์ นั้น ถ้าจะได้พิลดิ ก่ำจะตอ้งได้ยาดแย่งกับพวกพ่ำ
ค้าไทย พ่ำค้าพะมา้ และพ่ำค้าตีงแกง เข่ำได้มาค้าขายอยู่เมืองนี้ แต่ดินมานแล้ว. ในเรื่องการขาย
ยานและตั่งนั้น พวกชาวลาวแลกปรุ่นย่างแพง กับของต่างประเทส โดยที่รู้ดีว่า สินค้าลาว มีรา
คาสูง. พวกพ่ำค้าต่างประเทส ที่ก่ำล่วนามานี้ เดินทางมาทางดิน โดยผ่านเมืองไทย ท่านจันวุสตอฟ
ได้ให้ข่ำสังเกตว่า ถ้าเรามาตั้งร้านจ่ำน่ายสินค้าอยู่องค์จันทน์แล้ว เราสามาดกุ่แข่งขันได้ ในเมื่อ
เรามีสุนยการค้า ที่ดนั้นแน่น อยู่ประเทสขแมร (พิงสาวะดารลาว มัทยมสึกสาปี 1973 หนา ...89)*

(3) ความย่ิ่งใหญ่ ของการก่่อสร้างพาสาทราชมนทร: มีค่ำบัรยายไว้ว่า

*+ปาการ์ต์ นั้น มอกรูงเร้ืองอ้ำ นับแต่ปูรีล่ำ มะดอรดมใดปรุบ โรา
ใหญ่กวำ้ อ่ระทึ้มพ่ามรูง.ปะดับรุ่ฟ้า มุกมาด ดาวล่ำ มุาทอางแดาหล่ำ
ตั้น ตาวฟ้า*....มีชื่สรูง แผ่ไปมอกราชอาณาจักร์ บ่มีประเทสใดสมีเหมือน และ พระ

ຣາຊວັງນັ້ນ ກໍ່ສຸດກວ້າງໃຫຽ່ ຄືກຄຶ້ນ ແນມເຫັນໄກ ໄປຮອດ ນອກຕົວເມືອງ. ປະດັບຍອດຊໍ່ຟ້າ ດ້ວຍເຄື່ອງນຸກ ແລະນຸ່ງດ້ວຍທອງແດງ ໃຊ້ແທນໄມ້ແປ້ນແລະເຄື່ອງນຸ່ງອື່ນໆ.

+ ບໍ່ຣິວາຣເຫນົ້າໃນປາງ ນັບຫນຶ່ນ ປະດັບເຄື່ອງຮ້ຍ ຕະເກົ້າເກົ້າກ່ອນພີ້ອ:

ນິນາງສນົນແລະນາງຟ້ອນ ໃນພຣະຣາຊວັງເປັນຈ່ານວນຫນຶ່ນ ນີແຕ່ສາວສວຍ ເຊິ່ງປະດັບປະດາ ໄປດ້ວຍເຄື່ອງຄ່ຳ ເປັນທີ່ສວຍງາມສົມສ່ວນ ຂອງຜິວພັນ.

(4) *ການຕຽມການປ້ອງກັນປະເທສ:* ໂດຍນີຄ່ຳບັຣຍາຍໄວ້ດັ່ງນີ້

+ ພູເບສຣສ້ຳ ນະຄອຣໃຫຽ່ຍກະເສີນ ນຽງໆ ພາຍງາຄ່ຳ ຢູ່ໂຣງພັນຊ້ຳ ອັສ ດອຣນ້ຳ ນະໂມນັຍຣ້ອຍຄູ ຄວາມແອບຟ້ອນ ພະລານກ້ວາງແກ່ວງແພນ.

ພຣະເຈົ້ານະຫາຊີວິຕ ຊົງສ້ຳງບ້ານເມືອງໃຫ້ສຸຂສະບ່ຳຍ ນີຫມູ່ຊ້ຳງເປັນພັນໆ ທີ່ໃຊ້ເຄື່ອງຄ່ຳ ປະດັບໃຫ້ງ່ຳງຊ້ຳງ ສວຍງາມ. ແລະນີນ້ຳງຈ່ານວນຫລ່ຳຍຮ້ອຍຄູ ປະຈ່ຳຢູ່ທີ່ໂຣງນ້ຳ ໂດຍນີພວກ ນ່ຳຍຄວາມນ້ຳ (ນ່ຳຍຝຶກນ້ຳ) ເຝິກແອບໃຫ້ຮູ້ຈັກຟ້ອນດ່ຳບແກ່ວງດ່ຳບ ແກ່ວງທ່ຳ ຢູ່ທີ່ສນ່ຳມ ເຝິກນ້ຳ ຂອງຫລວງ.

ການທີ່ນ່ຳເອ່ຳເຣື້ອງລ່ຳພຣະເວສສັນຕະຣະຊ່ຳດ່ຳ ແລະສ້ຳງຂ ສິລປ ຊ້ຳຍ ນ່ຳຽນໄວ້ ກໍ່ເພື່ອສແດ່ງໃຫ້ເຫັນເຖ່ຳງສິລປະການຊ່ຳ ຂອງຄົນລ່ຳວ ສມັຍໂບຣ່ຳນ ທີ່ບັນທຶກແລະ ບັຣຍາຍໄວ້ ໃນວັນນະກັນ ທີ່ສ່ຳຄັນນີ້ ວ່ຳ ສິລປະວັທທະນະທັນ ຂອງຊ່ຳຕເຮ່ຳທີ່ບັນຈຸຢູ່ ໃນບົທວັນນະກັນເຫລ່ຳນີ້ ເປັນທີ່ຫນ້ຳສຶກສ່ຳຫລ່ຳຍສ່ຳງຫລ່ຳຍຢ່ຳງ, ທີ່ຈ່ຳງແລ້ວ ນັນກໍ່ແມ່ນ ບັນທຶກ ຄວ່ຳມເປັນຈ່ຳງ ທີ່ນີຢູ່ໃນຫມູ່ຄົນ ແລະສ້ຳງຄົນລ່ຳວ ສມັຍນັ້ນແທ້.

ສະນັ້ນ ຜູ້ຄົນໃນສມັຍນີ້ ຖ່ຳຫ່ຳກຢ່ຳກຮູ້ເຫັນ ຄວ່ຳມຈະເຣີນຂອງສ້ຳງຄົນ ຫລືຂອງຄົນໃນອະດີຕ ກໍ່ຈະຕ້ອງໄດ້ຄົ້ນຄວ້ຳ ຫ່ຳຄວ່ຳມຈ່ຳງ ຜ່ຳນຈ່ຳກສິລປະວັນນະກັນ ແລະວັຕຖຸໂບຣ່ຳນຕ່ຳງໆ ທີ່ນີຢູ່ ຍ່ອມສ່ຳມ່ຳຕຖ໌ພິສູຈນ໌ໄດ້ ເຖ່ຳງຄວ່ຳມເປັນຈ່ຳງ ແຕ່ຫ້ນຫລ້ຳງ. ໃນວັນນະກັນ ພຣະເວສສັນດອຣ ນີ້ ຈະນີບັນທຶກຄວ່ຳມຈ່ຳງໄວ້ຫລ່ຳຍຢ່ຳງ ກ່ຽວກັບວັທທະນະທັນ ລ່ຳວ ສມັຍໂບຣ່ຳນ ຫ່ຳກຫ່ຳຍເຖ່ຳງ ຍຸຄສມັຍ ແຕ່ງຫນ້ຳສຶພຣະເວສ ຄື ສມັຍພຣະຍ່ຳຫລ້ຳແສນໄຕຣ ພ້ອະນ່ຳຖ ແທ້ ກໍ່ສແດ່ງໃຫ້ເຫັນ ຄວ່ຳມກ້ວ່ຳຫນ້ຳ ໃນດ້ຳນສິລປະກັນ ຕ່ຳງໆ ເຊ່ນ ໃນກ່ຳຣຄວັດລ່ຳຍດອກແລະກ່ຳຣຊ່ຳງສີ ກ່ຳຣ ແຕ້ມລ່ວ່ຳດລ່ຳຍຕ່ຳງໆ ໃນສມັຍນັ້ນ ເທ້ຳທີ່ພູແຕ່ງຫນ້ຳສຶພຣະເວສ ແນນເຫັນໄດ້ ໃນຊີວິຕປະຈ່ຳ ວັນ ຂອງທ່ຳນ ໃນສມັຍທີ່ແຕ່ງຫນ້ຳສ ເຊ່ນວ່ຳ:

(1) *ລັກສນະຫ້ນສິພສມັຍໂບຣ່ຳນ ແລະພິທີສ້ຳງສະກ່ຳນ:* ລັກສນະຫ້ນສິພແລະ ກ່ຳຣປະດັບຕ້ນແຕ່ງ ສມັຍໂບຣ່ຳນ ກັບ ສມັຍປ້ຈຈຸບັນຫລືກ່ຳຣແຕ້ມຮູບໃສ່ຫ້ນສິພ.

ໃນນີ້ ເຮົາຈະເຫັນຄວາມກ້າວຫນ້າ ໃນສມັຍນັ້ນ ມີຫຽັງແດ່? ເຊັ່ນ ການໃຊ້ແປ້ນກະດາດ ການຂຽນຮູບນາຄ ຫລືຮູບລາຍລວງ ໃສ່ໂລງສົພ ແລະ ການໃຊ້ເສົາເຊິ່ງຕະກອນ ຫລື ເສົາພຣະເມນ ດວ້ຍທອງແດງ ການໃຊ້ຜ້າກັນພິລ ຫລືຜ້າຂົນສັຕ ໃຊ້ຫ່ໍສົພ, ຣບແຕ້ມ ຄົ້ນຫ້ານະຫາສມທ (ລະລອກນ້ຳ ສາຄອຣ) ທີ່ຫ່ໍພຣະເມນຈະມີປະຕູຂົງ ຂຽນລວດລາຍ ຢ່າງສວຍງາມ ເປັນຕົ້ນ

(2) <u>ການປະດັບຕົບແຕ່ງ ເອ້ຍອ້ງ ຂອງປະຊາຊົນພົລເມືອງ.</u> ສິລປະການຕ່ຳ ຫູກເຂັນໄຫມ ຜລິຕເຄື່ອງນຸ່ງຫົ່ມຂອງຄົນໃນສມັຍນັ້ນ ແລະລັກສນະການແຕ່ງຕົວຂອງ ສັຕຣີສມັຍໂບຣານ ເຊັ່ນ ການທ່ໍຜ້າໄຫມຄ່ຳ ທີ່ມີຄວາມປະນີຕ ແລະມີຄ່າສູງ ດັ່ງຄ່ຳເວົ້າ ຢູ່ໃນບົທໂລງ ທີ່ວ່ຳ:

- *ເສັ້ນຝ້ຍເລິດ ໄຍບົວ:* ຫມາຍເຖິງຄວາມປານີຕ ຂອງການທ່ໍເສັ້ນຝ່ຍ ຫລືໄຫມ ປັ່ນເອົາຈົມແລບ ຄືກັບໄຍບົວ

- *ເຊິ່ງຊາຍຫົວ ສົມແສ່ວ ເຫລື້ອມເລິດແລ້ວ ດວ້ຍໄຫມຄ່ຳ:* ທີ່ຊາຍຜ້ຳ ຫລືເຊິ່ງຜ້ຳ ຫລືຫົວສົ້ນແລະຕີນສົ້ນຈະແສ່ວ ດວ້ຍໄຫມຄ່ຳ ໃຫ້ມີສີເຫລື້ອມງາມ ທ້ຳແສ່ວໃຫ້ເປັນຍອຍງາມ.

- *ເປັນພຶ້ນບາງ ສະໄບບ່ຳ ແພງພົ້ນຄ່ຳຄ່ຳແສນ:* ເປັນແພສະໄບບຽ່ງ ເຊິ່ງມີຣາຄາ ເກີນກວ່ຳແສນຄ່ຳ. ນີ້ ກ່ໍຮູ້ໄດ້ວ່ຳ ການໃຊ້ແພບຽ່ງໂຕ່ງ ຂອງສັຕຣີລາວ ມີມ່ຳແຕ່ສມັຍໂບຣານ.

- *ດວ້ຍຝ້ຍເທສ ຍອ່ງໂຍງພ້ຳ ປົດ ປຍ ປ້ຳ ຍ້ຍາບ ຟ້ດຫລາຍຄາບ ພຽ້ງພ້ັນທີ ປັ່ນເປ້ຽຕົຕົບແຕ່ງ..* ຄ ືວິທີປັ່ນຝ້ຍ ຫລືທ່ໍຝ້ຍ ມີການໃຊ້ຝ້ຍ ທີ່ໄດ້ແມ່ນມ່ຳຈ່ຳກຕ່ຳງປະເທສ ເອ່ຳມ່ຳຟ້ດຍອ່ງອອກເປັນປຸຍຝ້ຍ ແລະທຸບຕີຫລ່ຳຍຄ້ັ້ງຫລ່ຳຍຫົ່ນ ເພ່ືອໃຫ້ໄດ້ຝ້ຍທ່ີລະອຽດ

- *ຂ້ຳເຂ້ຳຈ້ຳວ ແຂງຂ່ຳວ ແລບເລ້ຳຍ່ຳວ ໄຍຍອດ:* ເພ່ິນໃຊ້ນ້ຳເຂ້ຳຈ້ຳວແຊ່ໃຫ້ເມ້ືອ ຜ້ຳແຂງ ຄ ື ເຮ້ັດໃຫ້ເສ້ັນຝ້ຍແລບ ແລະແຂງດ ີ.

- *ສ່ຳວເສ້ັນສອດ ສົມກ້ັນ:* ຫມ່ຳຍຄ່ຳມວ່ຳ ສ່ຳວເສ້ັນໄຫມ ປະສົມສີຫລ່ຳຍສ ີ ເຂ້ຳໃສ່ກ້ັນ

- *ໃສ່ພ ຶ້ນຂ້ັນ ຟ້ດຕ່ຳ ພຽນພອ້ັນພ່ຳ ອ້ັບຄ ຶ້ນ:* ຄ ືໃຊ້ພ ຶ້ນຖ ີ ຕ່ຳ ເພ ື່ອຄ ວ່ຳມປ ່ຳນ ິຕຂ ອ ງຜ ້ຳ ສ ້ັ ນ ຫ ລ ື ແ ຜ ່ ນ ແ ພ ທ ີ ່ ຕ ່ຳ ນ ້ັ ນ ໂ ດ ຍ ໃ ຊ ້ ຄ ວ ່ຳ ມ ພ ຽ ນ ຫ ລ ່ຳ ຍ ຄ ຶ ນ ຫ ລ ່ຳ ຍ ອ ້ັ ນ ຈ ່ ຳ ສ ່ຳ ເ ຮ ້ັ ດ , ທ ້ ຳ ຕ ອ ້ ່ ຳ ຕ ່ຳ ໃ ຫ ້ ້ ມ ີ ຮ ູ ບ ລ ່ຳ ຍ ຕ ່ຳ ງ ໆ ປ ະ ກ ອ ບ ກ ້ັ ນ ເ ຂ ້ ຳ ຫ ລ ່ຳ ຍ ແ ບ ບ ເ ຊ ັ ່ ນ ຄ ່ຳ ເ ວ ົ ້ ຳ ທ ີ ່ ວ ່ ່ ຳ " *ຊ ່ຳ ງ ຣ ິ ຈ ນ ່ຳ ແ ລ ້ ວ ດ ວ ້ ຍ ຮ ູ ບ ເ ນ ື ້ ອ ຕ ່ຳ ງ ໆ ນ ່ຳ ນ ່ຳ ສ ັ ພ ພ ະ ນ ່ຳ ລ ່ຳ ລ ່ຳ ຍ ລ ຽ ນ ລ ວ ່ຳ ດ ເ ດ ັ ຽ ຣ ະ ດ ່ຳ ດ ດ ວ ້ ຍ ດ ອ ກ ດ ວ ່ຳ ດ ີ ຈ ຸ ມ ຈ ິ ເ ຈ ື ອ ຈ ່ຳ ວ ຈ ່ ຊ ິ ດ ຊ ອ ້ ັ ນ ຊ ່ ລ ່ຳ ຍ ວ ້ ັ ນ ສ ັ ພ ພ ະ ສ ັ ຣ ພ ์ ມ ີ ທ ຸ ກ ສ ່ຳ ມ ີ ຫ ້ ຳ ຣ ຸ ບ ນ ້ ຳ ມ ່ ຳ ອ ່ຳ ຊ ະ ໄ ມ ຍ .....*

(3) <u>ຄວາມງາມຂອງຜ້າແພ ຫລື ສິ່ງປົບຍັບ ຂອງແພສິ້ນ:</u> ເຊັ່ນຄຳເວົ້າທີ່ວ່າ *ກະທ່ຳ ດວ້ຍໃຫມ ເຫລື້ອມດອກ ສາວເສັ້ນອອກ ເອົ້າໄຍ ຍອ້ມແດງ ໃສສະອາດ ກະທ່ຳກຽ້ງກາດ ເປັນ ຜືນ ພິຈັກຄັຣນາ ຍືນຍ້ງຄ່າ ເລີດລ້ຳກວ່າແສນຄ່ຳ:* ຜ້າສິ້ນ ເຊິ່ງກະທ່ຳດວ້ຍໃຫມ ສີເຫລື້ອມ ສາວ ອອກມາຈາກຝັກດອກ (ຫລືຕ້ວນອ້ນ) ແລ້ວ ເອົ້າມາຍອ້ມ ໃຫ້ມີສີແດງ ງ່ານໃສ ຈົ່ງຕ່ຳອອກມາ ເປັນຜືນ ຖ້າຈະຄາດຣາຄາ ຂອງຜ້າແພທີ່ຕ່ຳແລ້ວ ກໍ່ຈະມີຄ່າເກີນກວ່າ ແສນຄ່ຳ.

<u>(4) ສີຂອງຜ້າແພ:</u> ເພີ່ນພັຣນາໄວ້ດັ່ງນີ້ *ມີອັນມະດ່ຳແດງ ຫລາຍຫລາກ ດູພາຄພຽ້ງຂາວ ຂຽວ ຣັສມີທຽວ ຍີຍ່ຳ ເຫລື້ອມໄຫລຫລ່ັ ຮ້ັງສີ....* ສີຂອງຜ້າແພ ເຫລື້ອມຍິບຍັບ ຈະເຫັນເປັນ ຫລາຍສີ ສະທ້ອນໃສ່ກັນ ບາງຄ້ັ ກໍ່ເຫັນເປັນສີແດງ ບາງ ຄ້ັ ງກໍ່ຄື ມີສີດ່ຳ ແລະບາງຄ້ັ ກໍ່ເປັນສີ ຂາວ ທັນທີຂາວ ກໍ່ຂາວສຸທຍິ່ງ ເວລາເຫັນເປັນສີຂາວ ກໍ່ຈະຂາວບໍຣິສຸທ ອີ່ຫລີ ຂາວ ຄືກັບໄຂ່ມຸກ ທີ່ມີແສງສ່ອງໃສ ທັນທີແດງ ກໍ່ແດງຍິຍ່ຳ: ເວລາເຫັນເປັນສີແດງ ກໍ່ແດງແທ້ ແດງ ຄືກັບ ດອກທອງ ດອກຈານ. ທັນທີເຫລືອງ ກໍ່ເຫລືອງ ຫລາຍຫລາກ: ຍາມທີ່ເຫັນເປັນສີເຫລືອງ ກໍ່ ເຫລືອງງ່ານ ຫລາຍສີສລັບກັນ ຄືກັບດອກບຸນນາຄ ດອກສອ້ຍ ດອກຈ່ຳປາ ດອກຈ່ຳປີ ດອກເກສ ແລະດອກກັຣນິກາ. ທັນທີຂຽວ ກໍ່ຂຽວດີ ຍິຍັບ ຄືດ່ັງປີກແມງຄັບ ພຽ້ງພູທອນ: ເວລາຂຽວ ກໍ່ຂຽວ ງ່ານຄືປີກແມງຄັບ ທັນທີອອນ ກໍ່ອອນງ່ານ ສຸດຂນາດ ຄືດ່ັງຫ້ົາສະບາຫ ພຽ້ງບ້ົວໄຂ: ຍາມທີ່ເກີດ ສີອອນ (ສີນ້ຳທະເລອ່ອນ-ປີນເຫລືອງອ່ອນ) ກໍ່ອອນງ່ານ ຄືດ່ັງຕີນຫ້ົາສ ຫລືສີດອກບ້ົວບານ.

<u>(5) ສິລປະເຄ່ືອງຄ່ຳ ຂອງລາວ ສມັຍໂບຣານ</u>

- *ນ້ົວເຄ້ືອງຄ່ຳ ທ້ົາຄູ:* ຫມາຍເຖ້ົາ ນ້ົວໃສ່ແຂນ ທ້ົາຄູ ຫລືສາຍແຂນ ທີ່ມີຮູບ ລວາດລາຍ ສວຍງ່ານ.

- *ແຫວນລາດີ ດວງຂນາດ ໂຣງຄາດເຂ້ົາຄ່ຳແດງ:* ແກ້ວຊນິດດີ ແລະມີເຣ່ືອນ ແຫວນ (ໂຣງແຫວນ) ທີ່ເປັນຄ່ຳຊ້ັນດີ.

- *ກະຈອນຫູແປງ ປະດັບແກ້ວ:* ກະຈອນຫູ ຫລືຕຸ້ມຫູ ຕ້ົາງຫູ ທີ່ໃຊ້ແກ້ວຢ່ົາງດີ.

- *ກະໂຈມຄ່ຳ ສຸບເກສເກ້ົາ:* ກະໂຈມຫ້ົວ ທີ່ປະດັບດວ້ຍເພັຊຣ ແລະຄ່ຳຊ້ັນດີ ໃຊ້ສ່ຳ ຣັບກະສັຕຣິຍ, ເປັນນ່ຶ ໃນຈ່ຳນວນເຄ່ືອງຣາຊກະກຸທທະພັນທ 5 ປະການ ສ່ຳຣັບພຣະ ມະຫາກະສັຕຣິຍ.

- *ເຄ່ືອງປະດັບນົມ ລະໄນ:* ເຄ່ືອງຄ່ຳ ຫລືເຄ່ືອງໄຫມຄ່ຳ ທີ່ອ້ົາມົນສັຕຣິ ສ່ຳຣັບນ້ົາ ພຣະຍາ ຫລືນ້ົາກະສັຕຣິຍ ຈະເຣັດດ້ວຍເຄ່ືອງຄ່ຳ ທ້ົາຫມົດ.

- *ເຄື່ອງປະດັບໄຫລ່ ຫ້າສອງ:* ເຄື່ອງຄ່ຳ ທີ່ປະດັບໃສ່ 2 ບ່າໄຫລ່ ຂອງ ນາງກະສັຕຣິຍ໌ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ຈະມີລັກສນະເປັນຊ່ຳຄ່ຳ ຕັ້ງເຫນືອບ່າ ຫ້າສອງ.

- *ເກີບຕີນທອງ ຮອງຮັບບາທ:* ເກີບຄ່ຳ ຫລືເກີບທີ່ທາດ້ວຍສີຄ່ຳ ຫລືເຄືອບຄ່ຳ ຫລືປະດັບດ້ວຍເກັດຄ່ຳ ເປັນຕົ້ນ.

- *ສາຍຊະເອັ້ງແກ້ວ ຄາດແອວສີ:* ສາຍຊະເອັ້ງ ຄືສາຍຄ່ຳ ທີ່ປະສົມດ້ວຍເພັຊຣ໌ ຫລືແກ້ວຊນິດດີ ຫລາຍສີ ສຳຣັບຄາດແອວ ນາງກະສັຕຣິຍ໌ (ຫລື ສາຍແອວ)

(6)<u>ພິທີການປະດັບບ້ານເມືອງ ໃນການຕ້ອນຮັບ</u>: ໃນທີ່ນີ້ ຈະໄດ້ເຫັນນີການປະດັບ ຖນົນຫົນທາງບ້ານເມືອງ ໃນເວລາຕ້ອນຮັບພຣະເວສ ເຂົ້າເມືອງ ເຊັ່ນ ຖນົນຫົນທາງ ປະດັບດ້ວຍຕົ້ນກ້ວຍ ຕົ້ນອ້ອຍ ມີໄຫນ້ຳຕັ້ງໄວ້ຕາມແຄມທາງ ທົ່ວໄປ ແລະຕົດທາງກະ ດາດຫລືທຸງເຈັ້ຽ ທຸງຊ່ຳທຸງຊັຍ ແລະມີການໄຕ້ທຽນ (ສມັຍທີ່ບ່ມີໄຟຟ້າ) ຮຸງຕາມທ້ອງ ຖນົນຫລວງ ໃນນັ້ນ ກ່ມີນ້ຳມັນຫອມໄວ້ສຳຣັບຊົດຖວາຍພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ທີ່ສເດັດ ເຂົ້າເມືອງມີຫ້ານ້ຳມັນຈັນທ໌ ດອງດອກໄມ້ ແລະນ້ຳມັນງາ (ບ່ຊາບວ່າ ໃຊ້ນ້ຳມັນງາ ເພື່ອຫຽ?)

(7) <u>ເຄື່ອງມະຫໍຣະສົພ:</u>ຈະເຫັນຊື່ຄ່ຳວ່າ ພາດຄອ້ງ ແລະປີ່ ສແດງວ່າ ການໃຊ້ຄອ້ງວ້ຽ ຫລື ພາດຄອ້ງ ໄດ້ເກີດມີມາແຕ່ສມັຍນັ້ນ. ນອກນີ້ ໃນຕອນຕ່ໄປ ເຮົາຍັງໄດ້ຍິນຄ່ຳວ່າ *ຄອ້ງກອງພາດ ພິນ ເພຼ ຝຼ ຣະເນ້ຽ ສະພາບ ຟອ້ນ ຍິຍາບ ແພນຄ່ຳ ດຸລ່ຳນ່ຳທຸກສ່ຳ ນິນຕຣິ* (ດົນຕຣິ=ລາວເອ້ີນ ນິນຕຣິ ຫລື ຕຸຣິຍະນິນຕຣິ= ກອງຕຸຣິຍາງຄ໌) ເຊ່ຶງຫມາຍຄວາມວ່າ ສິລປະການເສບສມັຍໂບຣານ ທີ່ໃຊ້ພິນ ໃຊ້ເພຼ ຣະເນ້ຽ ຄືອາຈເປັນການຟອ້ນ ທີ່ມາຈາກຂອມ ແລະມອນ ທີ່ເອ້ີນວ່າ ຟອ້ນ ຣະ ເນ້ຽ ຄືຟອ້ນແບບຂເມຣ ຫລືມອນ ແບບຟອ້ນລິເກ ຫລືເຕ້ັນລະບ່ຳ ຫລືຟອ້ນໂຂນ ສ່ວນວ່າເຄື່ອງ ດົນຕຣີປະເພທພິນ ນັ້ນ ແມ່ນໄດ້ມາຈາກອິນເດັຽ.

ອີກປະການນ່ຶງ ໃນການສເດັດກັບຄືນເມືອງ ຂອງພຣະເວສ ເວລານັ້ນ ຈະໄດ້ເຫັນພິທີການ ຕ້ອນຮັບ ພວກສາວງ ແລະປະຊາຊົນຊາວເມືອງ ຈະມີການກວັດແກວ່ງຜ້າ, ຫວ່ານດອກໄມ້ ແລະ ເຂົ້າຕອກ ຊົດນ້ຳມັນຫອມ ຄືນ້ຳມັນຈັນທ໌ ແລະມີການນ່ຳເຄື່ອງເອ້ ຕ່ຳງ ອອກມາຖວາຍພຣະ ເວສ ແລະນາງມັທທິ...ໂດຍ ໃນຄ່ຳໂຄງຂຽນຢ້ຳວ່າ " ເຂົາກ່ບ່ເບ່ົາດາຍ ດຸເປ່ົາ ເພື່ອວ່າ ຮັບເຈ້ົາ ເກ່ົາ ຊົມຂວັນ "

(8) <u>ຂະບວນກອງທັບ ແລະການນຸ່ງເຄື່ອງຂອງທະຫານລາວ</u>: ໃນການຈັດຂະບວນ

ແຫ່ຈະເຫັນຄວາມເປັນຣະບຽບ ແລະມີຄວາມຈິງຈັງ ຫລາຍ ໃນຄ່າເວົ້າທີ່ວ່າ *ຂະບວນຊ້າງ ຂະບວນມ້າ ແລະຂະບວນທັບທາງຕີນ(ຂະບວນທະຫານບົກ)* ຂະບວນຣົຖ ເປັນຂະບວນແຫ່ ທີ່ຈັດແຖວ ເປັນຣະບຽບດີຫລາຍ ຄ່າບັຣຍາຍກາວວ່າ *ຊ້າງກ່ວາ ຊ້າງຈັກຊົນ ຄົນກ່ວາ ຄົນຈັກແລນ ມ້າກ່ວ່າ ມ້າຈັກທົ໊ຣະແທ່ນ ແລ່ນເຫາະໄປ ຣົຖກ່ວ່າ ຣົຖຈັກໄກວ ກົ້ງແກວ່ງ ເຂົ້າເຕັ້ນແຕ່ງກັນໄປ ບ່ຮູ້ກົ໊ແສນ ກົ໊ລ້ານ.....* ຂະບວນຊ້າງ ກ່ໍ່ຄືກັບຕຽມພ້ອມ ທີ່ຈະຊົນຂ້າເສິກ ຂະບວນທະຫານ ກ່ໍ່ມີຄວາມຈິງຈັງ ຢູ່ໃນທ່າຕຽມພ້ອມ ທີ່ຈະຣົບ ຂະບວນມ້າ ກ່ໍ່ມີການຕຽມພ້ອມ ຄືກັບ ຈະເຫາະເຫີນເດີນອາກາສ ຂະບວນຣົຖ ກ່ໍ່ເຮ້ັ່ງຣົບ ປັ່ນກົ້ງຫມຸນ ຢ່າງບ່ໍ່ມີຢຸດເຊົ້ າ ຈ່ໍານວນພູ້ຄົນຢູ່ໃນຂະບວນ ມີທ່ໍ່ໃດ ຈົນບ່ໍ່ຮູ້ຈ່ໍານວນແສນຄົນ ຫລ໊ ານ້ ຄົນ....ທະຫານທຸກຄົນ ພວກເຂົ້ າເປັນຄົນປ ານ້ ສົນຄວາມ (ສົນຄວາມ =ສົ້ ງຄວາມ=ຕ່ໍ່ສ ້ ູສົ້ ງຄວາມ) ເປັນຄົນການ ຫານຫ ານ້ ວ...

ພວກທະຫານ ຖ໊ ືຫມວກຄ່ໍາສ ີ ແດ ົ ງ ກ່ໍ ມ ີ ຖ ໊ ືຫມວກລ ົ ງ ຄ ່ ໍ າ ກ ່ ໍ ມ ີ ບ ົ ງ ພ ວ ກ ໃ ຊ ້ ຫ ມ ວ ກ ທ ີ ່ ທ ໍ ່ ດ ວ ້ ຍ ໄຫມ ທຸກຄົນ ສັກແຂນລາຍ ບ ົ ງ ພ ວ ກ ຖ ໊ ືແພນຄ ່ ໍ າ (ທ ົ ງ ສ ີ ຄ ່ ໍ າ) ບ ົ ງ ພ ວ ກ ຖ ໊ ືດ ົ ງ ບ ທ ້ ມ ມ ະ ດ ົ ງ ບ ົ ງ ພ ວ ກ ຖ ໊ ືດ ົ ງ ບ ຄ ້ ມ ຍ ົ ງ (ພ ຣ ະ ຂ ້ ມ ໄ ຊ ສ ຣ ິ) ບ ົ ງ ພ ວ ກ ຖ ໊ ືງ ົ ງ ແ ລ ະ ໃ ສ ່ ເ ຄ ່ ໍ ື ອ ງ ຫ ້ ມ ເ ກ ົ ະ (ເ ຂ ົ ະ ຂ ົ ່ ຍ) ບ ົ ງ ພ ວ ກ ກ ່ ໍ ຖ ໊ ືຫ ນ ້ ົ ງ ໄ ມ ້ ບ ົ ງ ພ ວ ກ ກ ່ ໍ ຖ ໊ ືທ ະ ນ ູ ສ ອ ຣ ຕ ົ ງ ກ ່ ໍ ຈ ັ ດ ກ ້ ມ ເ ຂ ົ ້ ໍ ເ ປ ັ ນ ແ ຖ ວ ມ ີ ຣ ະ ບ ຽ ບ ຣ ຽ ບ ຣ ອ ້ ຍ ສ ົ ມ ກ ັ ບ ທ ່ ໍ ່ ເ ປ ັ ນ ທ ະ ຫ ານ ຫ ານ ຄ ໊ ື "ເ ປ ັ ນ ຄ ົ ນ ປ ້ ນ ສ ົ ນ ຄ ວ ານ ເ ປ ັ ນ ຄ ົ ນ ກ ານ ຫ ານ ຫ ້ ວ ... ຄ ໊ ື ເ ປ ັ ນ ກ ່ ໍ ານ ລ ັ ງ ຕ ່ ໍ ່ ສ ູ ຂ ້ ານ ເ ສ ິ ກ ໃ ນ ກ ານ ຣ ົ ບ ແ ລ ະ ມ ີ ຄ ວ ານ ຮ ັ ບ ຜ ິ ດ ຊ ອ ບ ເ ອ ົ ້ ານ ວ ຽ ກ ເ ອ ົ ້ ານ ກ ານ ໃ ນ ກ ອ ງ ທ ັ ບ ຢ ່ ານ ຈ ິ ງ ຈ ັ ງ ....

ການຈັດຣະບົບກອງທັບ ສມັຍໂບຣານ ຈະເຫັນໄດ້ໃນ ຫນັງສ ືກ ັ ນ ທ ່ ໍ ມ ະ ຄ ອ ຣ ເ ຊ ່ ໍ ື ມ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ ດ ັ ່ ງ ບ ິ ห ໂ ຄ ງ ຊ ຽ ນ ວ ່ ໍ າ

ເ ມ ື ່ ອ ນ ັ ້ ນ ປ ັ ້ ນ ພ ຣ ะ ຍ ານ ິ ຣ ົ ນ ມ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ์ ก ่ ์ จ ่ ์ ป ์ า พ ร ะ ร า ช อ า ม า จ า ร ์ อ ั ค ว ่ ์ ร ะ อ า ช ย า ใ ส ่ ห ์ อ เ ส ม า 4 จ ่ ์ า พ ว ก ค ์ อ ว ่ ์ า เ ส ม า เ จ ้ ์ า ช ้ า ว เ ส ม า เ จ ้ ์ า ม ้ า เ ส ม า เ จ ้ ์ า ร ์ ถ แ ล ะ เ ส ม า ไ ป ต ่ ์ แ ผ ่ ม แ ล ่ น ท ์ า ง ต ์ ี น จ ่ ์ า ใ ห ้ เ ข ์ า แ ต ่ ์ ง เ ค ์ า ค ์ า ก ั บ ท ้ ์ า ว โ ย ท ์ า ท ์ า ห ์ า ร ห ์ ิ ก ห ์ ื ม ห ์ ื ม ห ์ า ช ้ อ ย ช ื ่ ม โ ส ม ์ า ง ห ร ์ ิ ว เ ค ื ่ อ ง ส ์ า ง ว ์ า ม ล ่ ์ า ย อ ้ ์ า ต ่ ์ า ส ่ ์ ิ ง อ อ ้ ์ อ า ส ์ า อ ุ ป ม ์ า ด ั ่ ง เ ข ์ า ค ้ ั น ท ะ ม ์ า ณ ช ์ า ต ข อ ์ า ง ห อ ม ห ิ พ 10 ส ์ ิ ่ ง ด ู ล ้ ์ า ย ่ ์ ิ ง ห ั น ์ า ห ั น ์ า ... อ ั น เ ป ั น ท ี ่ ย ่ ์ แ ห ่ ์ า เ ท พ ด ์ า ...

ການຈັດຈ ໍ ່ ານ ວ ກ ເ ສ ມ ານ 4 ຈ ໍ ່ ານ ວ ກ ນ ັ ້ ນ ແ ມ ່ ນ ຣ ະ ບ ົ ບ ກ ານ ທ ະ ຫ ານ ຂ ອ ງ ລ ານ ວ ສ ມ ັ ຍ ກ ່ ອ ນ ໂ ດ ຍ ມ ີ ຢ ູ ່ ຕ ລ ອ ດ ຈ ົ ນ ຮ ອ ດ ສ ມ ັ ຍ ຟ ຣ ັ ່ ງ ເ ສ ສ ຄ ໊ ື ຈ ັ ດ ເ ປ ັ ນ ກ ົ ມ ທ ະ ຫ ານ 4 ກ ົ ມ ໃ ຫ ຽ ່ ດ ວ ້ ຍ ກ ັ ນ ຄ ໊ ື :

(1) ເ ສ ມ ານ ບ ່ ໍ ດ ີ ฝ ่ า ย ก ำ ล ั ง ท ั บ ช ้ า ง เ ອ ີ ້ ນ ว ่ า เ ส ม า เ จ ้ ์ า ช ้ า ว

(2) ເ ສ ມ ານ ບ ່ ໍ ດ ີ ฝ ่ า ย ก ำ ล ั ง ท ั บ ม ้ า เ ອ ີ ້ ນ ว ่ า เ ส ม า เ จ ้ ์ า ม ้ า

(3) ເ ສ ມ ານ ບ ່ ໍ ດ ີ ฝ ่ า ย ก ำ ล ั ง ท ั บ ร ์ ถ เ ອ ີ ้ ນ ว ่ า เ ส ม า เ จ ้ ์ า ร ์ ถ

(4) ເ ສ ມ ານ ບ ່ ໍ ດ ີ ฝ ่ า ย ก ำ ล ั ง ท ั บ เ ด ิ น ต ี น เ อ ี ้ ນ ว ่ า ท ั บ เ ด ิ น เ ท ้ ์ า (ท ะ ห า ร บ ก)

ໃ ນ ย ุ ค ห ล ั ง ๆ ค ์ ื ร อ ด ส ม ั ย พ ร ะ เ จ ้ ์ า ส ร ิ ส ว ่ ์ า ง ว ์ ิ ว ส ์ ก ่ ์ ย ั ง ม ี ต ่ ์ า แ ม ่ ง แ บ บ โ บ ร า ณ ใ ช ้ ก ั น ย ู ่ ค ์ ื

(1) ເຈົ້າກົມແສງ ເຈົ້າຝ່າຍ ທີ່ກ່ຽວກັບເຄື່ອງສາຕຣາວຸທ
(2) ເຈົ້າກົມຊ້າງ ເຈົ້າຝ່າຍ ທີ່ກ່ຽວກັບກອງທັບຊ້າງ
(3) ເຈົ້າ ກົມມ້າ ເຈົ້າຝ່າຍ ທີ່ກ່ຽວກັບການຮຸກຟ້ງ
(ດັ່ງຕຳແໜ່ງ ຂອງເຈົ້າສຸວັນນະພຸມາ ກ່ອນປີ 1975)
(4) ເຈົ້າກົມຂຸນ ເຈົ້າຝ່າຍ ທີ່ກ່ຽວກັບນ່ວຍພວກຂ້າຣາຊການ (ຝ່າຍປົກຄອງທ້ອ ສນາມຫລວງ)
(5) ເຈົ້າກົມພຣະຄັງມະຫາສົມບັຕ ເຈົ້າຝ່າຍທີ່ ກ່ຽວກັບນ່ວຍການເງິນ ຫລືພຣະ ຄັງຫລວງ.
(6) ເຈົ້າກົມທ້ວ ເຈົ້າຫນ້ທີ່ຝ່າຍ ກ່ຽວກັບນ່ວຍການສຶກສາແລະຄວາມປອດ ພັຍ ຂອງຣາຊໂອຣົສ ແລະຣາຊທິດາ ຂອງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ.
(7) ເຈົ້າກົມສັສດິ ຮັບຜິດຊອບຈັບກຸມ ຜູ້ກະທຳຜິດກົດຫມາຍແລະລ້ຽງໂທສ

ຕໍ່ຈາກຕຳແໜ່ງ ຂອງເຈົ້າ ເຊັ່ນນີ້ແລ້ວ ກໍ່ແມ່ນຕຳແໜ່ງ ພຣະຍາ ທີ່ຫມາຍເຖິງຂ້ຣາຊ ການຊັ້ນສູງ ທີ່ບໍ່ແມ່ນເຊື້ອພຣະວົງສ໌ ແລະຈະບໍ່ຂໍນຳມາກ່າວໄວ້ ໃນທີ່ນີ້.

ฯลฯ

(ø) <u>ການຜລິຕຕຸກຕາ ແລະເຄື່ອງຫລິ້ນເດັກນ້ອຍ:</u> ໃນຫນັງສືພຣະເວສ ຕອນ ກຸ ມານ ບັ້ນປາຍ ໄດ້ຂຽນເຖິງເຄື່ອງຫລິ້ນເດັກນ້ອຍ ຫລືເຄື່ອງປັ້ນຕຸກຕາ ແລະການຄວັດຮູບຕຸກຕາ ໄວ້ດັ່ງນີ້ ວ່າ....." ອິເມ ຮູປາ ອັນວ່າ ຮູບທ້າງຫລາຍຝູງນີ້ ຄືວ່າ ຮູບຄຸຊສ໌ງ ງາມໄວແວ່ນ ຮູບນ້ຳ ແລ່ນເຫາະເຫິນ ຮູບງ໊ວເດີນຊົ່ມແມ່ ອັນເຜືອຂ້າ ເຄີຍແກ່ຫລິ້ນຊູວັນ ໃນພຣະປັ້ນນະສາລາ "

ໃນຫນັງສືກັນທ໌ນັທທິ ກ່ຽວກ່າວໄວ້ວ່າ ພຣະເວສ ໄດ້ຜລິຕເຄື່ອງຫລິ້ນ ຕຸກຕາ ໃຫ້ແກ່ລູກ ນີຄ້ຳໂຄງກ່າວວ່າ ".... ຮູບນາງກາງ ໄວວາດ ຮູບຊ້າງມ້າ ຣາຊສີຫ໌ ສ໌ງຫ໌ ຮູບນົກຫັສດິລ໌ງ ແລະແຂກເຕົ້າ ຮູບນົກເຄົ້າແລະສາລິກາ ສັພພະຮູປາ ນິຫລາຍຫລາກ ຮູບນົກຈັກພາກ ຢຽ ຢຽວຢາ ນິທ້າຮູບນາຄາ ນາຄີ ກົນນະຣີ ກົນນະຣອນ ຈອນເຈ໊ອຄ ຈັບໄມ້ຢ່ສອນລອນ ນົກນ້ອຍ ຊ້ອນ ຄ່ອອກ ຢຽ ຢອກຫລິ້ນ ຍ່ຫາງ ເຫົ່ນຫ້ວກາງ ຕາກປົກ ທ້ອຍເຕັ້ນຫລິກ ເສ໊ອສ໌ງຫ໌ ສັພ ພະຮູປາ ນິຮູບຫລາຍ ບ່ນ້ອຍ ບ່ຮູ້ກີຣ້ອຍ ພາຄລ໌ງຫລາຍ....

ຈາກຫນັງສືສ້ງ ສິລປ໌ຊ້ຍ ທີ່ກ່ຽວເຖິງ ນາງຈັນທາ ແລະນາງລຸນ ເມ່ືອຖືກເຣ້ອ ເນຣະເທສ ອອກຈາກເມືອງ ໄປຢ່ວ໌ງກ໌ຕຄີຣີ ຖືກພຣະອິນທ໌ ນິຣະມິຕທີ່ຢ່ອາສ້ຍ ແລະໃນນັ້ນ ກໍ່ມີເຄື່ອງຫລິ້ນ ເດັກນ້ອຍ ເພ່ືອໄວ້ໃຫ້ທ້ວສິລປ໌ຊ້ຍ ສິໂຕ ແລະສ້ງ ທ້ອງຫລິ້ນ ດັ່ງຄ່ຳກອນກ່ຽວວ່າ

+ ຊຸມນຶ່ງ ຮູບຊ້າງປ້ຳ ແຢະຢຽດ ນາຍມື
ປນດ່ຳ ທັມມະຊາຕັງ ແຕ່ງກະເບນ ຈຳຈອນ
ຊຸມນຶ່ງ ອັສສດອຣ ຫ້າວ ສຽງເມືອງ ນັນຫ໋ຳ
ຄວາມຂີ້ຢ້ານ ຄືພ້ານ ເພັ່ນພຍອງ
+ ຊຸມນຶ່ງ ຮູບຊ້າງນ້ອຍ ນອນແນບນາເຄັນທຣ໌ (ອ່ານວ່າ ນາເຄນ)
ຢຽວຢອງຈັບ ຈ່ອງນົນນາງຊ້າງ
ຊຸມນຶ່ງ ມະຫ໋ຳສານ້ວ ນອນດາດົນລຸກ
ບຸຕ ຕ່ານ້ວເຕັ້ນ ຕ່ຳຊ້າງ ແມ່ນັ້ນ
+ ຊຸມນຶ່ງ ຮູບຫ່ານຮຸ້ງ ຫ໋ຳສ໌ ເຫບປອງປາ
ຢຽວຢອງສັບ ສວາບຊົ່ວ ຊົ່ງກຸ້ງ
ຄວນທີ່ ທາຣະນາຫລົ້ນ ຫລາຍຊຸມ ຊົ່ນຊຶ່ນ
ຫລາຍຫລາກລ້ຳ ພຣະອິນທ໋ເຈົ້າ ປ່ານປະດາ ฯลฯ

****

ຄວາມສັມພັນທ໋ ຣະຫວ່າງປະເທສ

****

ໃນການສຶກສາວັມນະກັມ ຂອງສມັຍໂບຣານ ສິ່ງທີ່ຈະໄດ້ຊາບ ແລະຮຽນຮູ້ຈາກບົທວັມນະກັມ ສມັຍນັ້ນ ກ່ໍມີສິ່ງນຶ່ງ ທີ່ສຳຄັນ ຄື ຜູ່ອ່ານສາມາຕຖ໋ ເຂົ້ຳໃຈເຖິງສັງຄົມສມັຍນັ້ນ ວ່ามีการกระทำพันท์ ทางการค้า-การเมือง กับนานาชาต ประการใดแม่ เฉพาะที่บันจุบิทะรมทลายงานอยู่ในหนังสือพระเวส กันท์มัทที นี้ จะเห็นกล่าวเถิงผ้าที่มาจากประเทสอินเดัย หลายชนิด เฉ่น ผ้าภาสี ผ้าโกไสย์ ผ้าโขมะ และผ้ากัมพล หลือผ้าฉิมสัต ที่มาจากอินเดัย แม่นอน การบันทึกเรื่องนี้ ก่มีความจิง สังเกตได้ 2 ย่าง คือ:

ย่างที่ 1 แม่นลาวกับประเทสอินเดัยนั้น มีการพิวพันท์กันมา โดยสายของวัททะมัททันทางพุททะสาสนา อันใดที่ผากิตมีในบันทึก ในคัมพิธ์พุททะสาสนา ลาว ก่ได้รับรู้ และรมบันทึกไว้ ทั่งที่ อยู่ในประเทส บ่เคียได้มีการผลิต สิ่งนั้นขึ้นใช้ ก่มี.

ประการที่ 2 นั้น เห็นว่า เถิงแม่นมีการบันทึก มาจากคัมพิธ์พุททะสาสนา ก่จิง แต่ในตัวสังคมลาวแท้ ก่รับรู้ และเคียมีใช้กันอยู่ เฉ่นกัน.

คำสันนิตถาน 2 ข้อนี้ สิ่งที่จะเพิ่มความเชื่อถือได้ นั้น จะต้องอาสัยหลักถานทางอื่นประกอบอ่อย จิ่งจะสมบูรน์ ตัวย่าง ในหนังสือ วัมนะคะดีลาว หลายสะบับ มีกล่าวเถิงชื่อผ้าชนิดนึ่ง คือผ้าภาสา (ผ้ายอ้มฝาด) อยู่สมเ โดยสะเพาะ ในเรื่องท้าวธรุ-ท้าว

ເຈົ້ອງ ມີຄຳກອນກ່າວເຖິງຜ້າກາສາ ເຊິ່ງເປັນຜ້າທີ່ຍອ້ມດ້ວຍສີຝາດ ຄືດ້ງສີຜ້າຄຸມພຣະ ແຕ່ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ຄົນລາວເຮົາມີຍົມເອີ້ນ ຫມາຍເຖິງຜ້າແພທຸກຊນິດ ທີ່ຄົນທົ່ວໄປໃຊ້ ເຊັ່ນດ້ງມີກອນສາສ໌ນຕົວຢ່າງ ທີ່ພວກບ່າວສາວ ຄົນລາວ ຂຽນຫາກັນ ໃນສມັຍກ່ອນ ດ້ງຄຳວ່າ:

+ ຜັດແຕ່ ອ້າຍຈາກນ້ອງ ເດີນດຸ່ງພຣະຄິຣິ
ຫາຈັນໃດ ນ້ອງຈະເອົາກາສາ ບຣ່ງບິ່ງ ບ່ມີໄດ້
ຕັ້ງແຕ່ ເປັນສາຍເສັ້ນ ສ້ງວາມຄ່າ ບ່ໄດ້ສອດ
ຕັ້ງແຕ່ ຍອດກິ່ງໄມ້ ແດງເຂັ້ນ ບ່ກ່ອນຫົນ ອ້າຍເອີຍ (1)

(ສາສນ໌ ຂອງ ນ.ສ.ບົວຣະວັນ ຂຽນຫາພຣະຍາຫ້ວຂອງ (ຫຸຍ ຊຸນະນິກອນ) ສມັຍເປັນບ່າວ ແລະເປັນຊູ້ກັນ)

ໃນບົທຕ່ໄປນີ້ ແມ່ນຈາກຫນ້ງສືທ້ວຮຸ່ງທ້ວເຈ໊ອງ ຜູ່ນ່ຳຂອງຊາວເມ໊ອງເງ໊ນຍ້ງ ໃນດິນແດນອານາຈັກຣ໋ງຈ໋ງລ້ນນ ແຕ່ງຂຶ້ນທີ່ປະເທສລ້ນຊ້ງ ເຊື່ອກັນວ່າ ແຕ່ງໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຫລ້ງແສນໄຕຣ ພຸວະນາຖ ສມັຍທີ່ແຕ່ງວັນນະກັນ ເວສສັນຕະຣະຊາດົກ ດ້ງຄຳກອນວົດຊຸນາລິ (ກອນສ້ງຟ້າ) ຂຽນໄວ້ວ່າ:

+ ແຕ່ນັ້ນ ພຣະບາທເຈົ້າ ສ້ງໂສດ ບ່ຣະບວຣມ (ອ່ານ ບ່ຣະບວນ)
ທຣ້ງພົນຄານ ຄ່າຄ່ຳ ພ້ນກອ້ນ
ກາສາເສ໊ື້ອ ຈ້ງກອຣ (ສີ ດອກຈ້ງກອຣ) ຄວນຂນາດ
ແຫວນໃສ່ຊ້ອນ ຝ້ງແກ້ວ ຄ່າເມ໊ອງ

ສະນັ້ນ ຄຳວ່າ *ກາສາ* ຈ່ຶງແປວ່າ ຜ້າແພທັມມະດາ ແຕ່ ເປັນພາສາປາລິ ແປວ່າ ຜ້າທີ່ຍອ້ມດ້ວຍເປືອກໄມ້ ຫລ໊ືຜ້ຍອ້ມຝາດ. ທີ່ແມ່ນອນແທ້ ກ່ໍ ທີ່ມາຂອງຜ້າແພຊນິດນີ້ ກ່ໍແມ່ນປະເທສອິນເດ ແລະ ກ່ໍ້ງຈະເຂ້ົ້າມາ ໂດຍວິທີທາງການຄ້ຂາຍ ແບບທັມມະດາ ນັ້ນເອງ (ປາລິ ວ່າ ກາສາວະວັຕຖາ ຫລ ກາສາວະພັຕຖ໌) ສ່ຳຣັບເຣ໊ືອງການພິວພັນທ໌ການຄ້ ກັບທາງຈີນ ຂອງ ປະເທສລ້ນຊ້ງ ຂອງພວກເຮົາ ຖ໊ືວ່າເປັນການພິວພັນທ໌ແບບປົກຕ ສິນຄ້າທີ່ກ່ຽວກັບຜ້າແພ ທີ່ເຂ້ົ້າມາທາງຈີນນັ້ນ ມີຫລາຍ ໃນຫນ້ງສືທ້ວຮຸ່ງທ້ວເຈ໊ອງ ໄດ້ກ່າວເຖິງຜ້າແພຈີນ ຫລ໊ືລ້ວແຮ ແພຈີນ (ລ້ວແຮ ໄດ້ແກ່ແພ່ນແພ)

+ ຢ່ັ້ງຢ່ັ້ງ ຕ້ັ້ງ ຖວາຍເຄ໊ືອງ ບ້ນນາການ
ຍ໊ນ ຍ໊ນ ຍ່ແພຈີນ ແຈກກອງ ທ້ັ້ງຜ້ ້

---

(1) ຈາກຫນ້ງສ ອ້ັຕຕະຊ໊ວະປະວ້ັຕ ຂອງພຣະຍາຫ້ວຂອງ (ຫຸຍ ຊຸນະນິກອຣ) ປ ີ 1973 ໜ້າ.....172

ອີກຕອນນຶ່ງ ກ່າວວ່າ:

+ ພ່ານພົ້ນ ຫ້ໃຫ່ຽ	ຫມອງແສ
ນິບັນນາກາຣນາ ເຄື່ອງທວຍ	ທ້ັງຄູ້
(ເຄື່ອງທວຍ= ເຄື່ອງຄ້າ...ທ້ັງຄູ້= ເຄື່ອງນ້ໍາມັນຫອມ)	
ແຣລາຍ ກ້ຽວ ສົນໂຄມ	ຣອ້ຍແພ່ນ
ທ້ັງຫມູ່ພ້ົາ ຕາແຕ້ມ	ເຄື່ອງຄ່ໍາ

ฯ ล ฯ

ນອກຈາກນີ້ ສໍາຣັບກາຣຕິດຕ່ໍທາງກາຣຄ້ົາ ທ່ີຜ່ານມາທາງ ຈຽດນາມ ປະເທສສຍາມ ແລະ ຊຽງໃຫມ່ ກັມພຸຊ ສິບສອງພັນນາ ແລະອານາຈັກຣ໌ ເອ ເຈ້ົາຟ້ົາ (ສາມ ສະເຕທ) ນັ້ນ ເຖ່ົາບ່ໍໄດ້ມ່ີ ກາຣກ່າວເຖ່ົາໃນບ່ິທວັນນະກັມໃດໆ ແຕ ່ກ ່ໍເປັນທ ່ີຣ ູ້ຈັກດ ີວ ່ າ ແລະຂ ຶ້ນ ຢ ູ ່ກ ັບສ ະ ຖ ານ ະ ກ ານ ຣ ์ ພ ายใ ต ้ ในประเทสนั้นๆ เปันสำคัน.

***

(6) ຣິຕ 12 ຄອງ 14 ຣະບົບແລະວິທີການ ປົກຄອງລາວ ສມັຍໂບຣານ

****

ຣິຕຄອງ ແມ່ນຣະບົບຫລືຣະບອບ ຫລືວິທີການປົກຄອງປະເທສ ໃນຮູບແບບອັນໃດອັນນຶ່ງ ເຊິ່ງ ຫມາຍເຖິງມີຄວາມສາມາຕ ຮັບປະກັນຄວາມຢຸດິທັມດີ ຫລື ໃຫ້ເກີດມີຄວາມເຫມາະສົມ ຕາມ ຄວາມຕອ້ງການ ຂອງຄົນສມັຍນັ້ນ. ພິຈນານຸກົມ ຂອງ American Heritage Dictionary ໃຫ້ຄໍາ ຈໍາກັດຄວາມ ຂອງຄໍາວ່າ "ຣະບົບ " ຫລື ອັນທີ່ເອີ້ນວ່າ **System** ໄວ້ດັ່ງນີ້ ຄໍາວ່າ "ຣະບົບ" ຫມາຍ ເຖິງຮູບແບບທີ່ເປັນສ່ວນຣວມ ຂອງສິ່ງຕ່າງໆ ບ່ວ່າ ໃນດ້ານການປົກຄອງ,ການເມືອງ,ການຄ້າ, ການເສຕຖະກິຈ ຫລືການເງິນ ແລະອື່ນໆ ເຊິ່ງມີການປະກອບສ່ວນ ມາຈາກຫລາຍສິ່ງ ຍ່ອຍໆ ທີ່ ສມພນທເຊິ່ງກນແລະກນ (An Assemblage or combination of things or parts forming a complex or unitary whole) ເຊັ່ນ ເມື່ອຈະເວົ້າເຖິງເຣື້ອງການຄ້າ ກ່ໍຈະຕອ້ງເວົ້າເຖິງ ຜູ້ຊື້ແລະຜູ ຂາຍ ເວົ້າເຖິງສິ່ງຜລິຕ ແລະແຮງງານກັມມະກອຣ ຕລາດການຈໍາໜ່າຍແລະຣະບຽບຫລັກການ ຫລືກໍານົດຣາຄາ ໃນການຊື້ ແລະການຂາຍ ໄປພອ້ມກັນ ເຊິ່ງສິ່ງເຫລ່ົານີ້ ກຽ່ວໂຍງເປັນຣະບົບ ອັນດຽວກັນ.

ສ່ວນ ຣະບອບ ຄື **Regime** ຫມາຍເຖິງ ຣະບົບການປົກຄອງ ຂອງຣັຕຖະບາລ ສໍາຣັບປະເທສ ຊາຕນຶ່ງໆ (a mode or system of rule or government) ທີ່ຜູ່ນໍາ ຫລືກຸ່ມຜູ່ນໍາ ໄດ້ວາງອອກ ໃນ ການປະຕິບັຕການປົກຄອງປະເທສຂອງພວກຕົນ ໃນຍຸຄສມັຍນັ້ນໆ.

ສໍາຣັບ ຣະບົບການປົກຄອງ ຫລືຣະບົບການເມືອງ ຂອງລາວໂບຣານ ນັ້ນ ເມື່ອນໍາມາສຶກສາປຽບທຽບ ກັບການປົກຄອງໃນຍຸຄໃຫມ່ ກ່ໍເປັນທີ່ຊາບດີວ່າ ມີຫລາຍໆຢ່າງ ບ່ເປັນສິ່ງຫລ້າສມັຍອັນໃດເລີຍ ສົມກັບທີ່ ບູຮານລາວ ເຄີຍຝ້າໄວ້ສໍາຣັບນັກປົກຄອງລາວຮຸ່ນໃຫມ່ ໃນຄໍາເວ້ົາ ທີ່ວ່າ ບ່ໃຫ້ລະຣິຕຫມອງ ລະຄອງເສ້ົາ ຄືບ່ໃຫ້ລະຣິຕເກ່ົາຄອງເດີມ ນັ້ນເອງ.

ວິທີ ຫລືຮູບແບບ ໃນການປົກຄອງລາວໂບຣານ ນິຍົມໃຊ້ຄໍາວ່າ ກົງເມືອງ ທີ່ແປວ່າ ຈິຕໃຈ ຂອງປະເທສ. ກົງຈັກຣ ຄື ອໍານາຈການປົກຄອງຂອງປະເທສ ໃນຫນັງສືສິລປ໌ຊັຍ ກ່າວໄວ້ວ່າ

<u>ກົງເມືອງຊັ້ນ ຊຽງໃດ ດູພອ່ນ ໃຫ້ນອບຂ້າ ຂຸນຕົ້ນແຕ່ງປອງ</u>

ຫມາຍຄວາມວ່າ ກົງຈັກຣ່ການປົກຄອງ(ອໍານາຈການປົກຄອງ) ຢູ່ໃນຕົວເມືອງໃດ ທີ່ມີຄວາມ ອ່ອນແອ ໃຫ້ນອບຫມາຍຫນ້າທີ່ໃຫ້ແກ່ເຈ້ົານາຍ ຫລືບຸຄຄົລ ທີ່ມີຄວາມເຊື່ອຖືໄດ ຫລືເປັນທີ່ໄວ້ ເນ້ືອເຊ່ືອໃຈ.ມີສິລທັມ ຫລືມີປະສົພການ ເປັນຜູ່ຮັບຫນ້າທີ່ການປົກຄອງ ໃນຕົວເມືອງນັ້ນໆ.

ຄຳວ່າ "ຣິຕ "ມາຈາກຄຳວ່າ ຈາຣິຕ ຫລື ຈາຣິຕະ ໃນພາສາປາລີ ແປວ່າ ສິ່ງທີ່ເຄີຍປະຕິບັຕ ສືບຕໍ່ກັນມາເປັນປະເພນີ ຫລືທີ່ເອີ້ນວ່າ ປະເພນີ ນັ້ນເອງ ສະເພາະໃນລາວເຮົາ ກໍ່ຄື ຣິຕ 12 ເດືອນ ຫລືປະເພນີ ໃນເວລາ 12 ເດືອນ.

ຄຳວ່າ "ຄອງ"ໝາຍເຖິງຮູບແບບການປະຕິບັຕ ຂອງສັງຄົມ ອັນເປັນເສັ້ນທາງ ຫລືເປັນແນວ ທາງ ທີ່ດີງາມ ສະເພາະຢູ່ໃນລາວ ກໍ່ແມ່ນ ຄອງ 14 ອັນເປັນວິທີປະຕິບັຕການບໍຣິຫານບ້ານເມືອງ ຂອງ ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ວິທີການບໍຣິຫານສົງຄ໌ ແລະ ບໍຣິຫານວັດວາອາຣາມ ຂອງພຣະສັງ ຄະເຈົ້າ. ສະນັ້ນ ຄຳວ່າ ຣິຕຄອງ ຈຶ່ງໝາຍເຖິງການປະຕິບັຕມະໂຍບາຍຊາຕ ຫລືມະໂຍບາຍສັງ ຄົມ 2 ຮູບແບບ ຄື ທັງທີ່ປະຕິບັຕປະເພນີ ຂອງຊາຕ ແລະສັງຄົມ ແລະທັງໝາຍເຖິງການດຳ ເນີນການບໍຣິຫານບ້ານເມືອງ ແລະການບໍຣິຫານສັງຄົມຊາຕ ນັ້ນດວ້ຍ.

ກຳເນີດຂອງຄຳວ່າ ຣິຕ ແລະ ຄອງນີ້ ເຮົາຍັງບໍ່ພົບຄວາມເປັນມາເບື້ອງຕົ້ນ ທີ່ແນ່ນອນເທື່ອ ວ່າ ຣິຕ 12 ກຳນົດກັນຂຶ້ນ ປະຕິບັຕມາແຕ່ສມັຍໃດ ແຕ່ຖ້າສຶກສາໄປທາງລາວລ້ານນາ ກໍ່ຈະພົບ ວ່າ ຣິຕ 12 ກໍ່ມີເກືອບເໝືອນກັນ ເອີ້ນວ່າ ປະເພນີ 12 ເດືອນ. ແຕ່ຄອງ 14 ທາງຊຽງໃໝ່ບໍ່ມີຫາ ກິຕບັນທຶກໄວ້. ທີ່ແນ່ນອນທີ່ສຸດ ຣິຕແລະຄອງນີ້ ມີການກ່ຽວພັນທ໌ກັບທາງພຣະພຸທທະສາສນາ ທີ່ ສຸດ ທັງກ່ຽວກັບ ຄວາມເຊື່ອຖືດັ້ງເດີມ ຂອງຄົນລາວອີກນຳ ສະນັ້ນ ກໍ່ຄົງຈະເກີດຂຶ້ນຫລັງຈາກພຸທ ທະສາສນາ ຈະເຣີນຢູ່ໃນປະເທສລ້ານຊ້າງ ປະສົມໃສ່ກັບຄວາມເຊື່ອຖືທີ່ມີມາແຕ່ສມັຍຫມອງແສ.

ຣະບົບພຸທທະສາສນາ ໃນລາວ ແມ່ນໄດ້ມາຈາກລັທທິລັງກາວົງສ໌ ຈາກຂເມຣ ແມ່ນອນ ຈະ ຕອ້ງມີສິ່ງຖ່າຍທອດຈາກຂອມ ຫລືກ່ຽວໂຍງ ຢູ່ກັບຣິຕຄອງປະເພນີ ຂອງຂອມໄປໃນຕົວ ແຕ່ເຖິງ ຢ່າງນັ້ນ ການພົວພັນທ໌ໃກ້ຊິດ ຣະຫວ່າງອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ໂດຍສະເພາະ ສມັຍພຣະເຈົ້າວິ ຊຸລຣາຊ ທີ່ມີພຣະເຖຣະຜູ້ໃຫ່ຽ ທີ່ມີພື້ນກຳເນີດ ຈາກມະຄອຣຊຽງໃຫມ່ ຖືກນິມົນຕ໌ຂຶ້ນເປັນຜູ້ນຳ ຄນະສົງຄ໌ລາວ ໃນຕຳແໜ່ງສົມເດັຈພຣະມະຫາສາມີ (ສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊ) ຄື ສົມເດັຈພຣະ ມະຫາສມຸທໂຄຕ ກໍ່ສແດງວ່າ ຣະບົບພຸທທະສາສນາ ທາງລ້ານນາ ກໍ່ມີສ່ວນ ຖືກຖ່າຍທອດມາສູ່ ລ້ານຊ້າງເຊັ່ນດຽວກັນ ສະນັ້ນ ຄຳວ່າ "ຣິຕ" ແລະ "ຄອງ" ກ່ຽວກັບການປົກຄອງ ໃນສມັຍໂບຣານ ກໍ່ອາຈມີການປະສົມປະສານກັນມາຈາກຫລາຍທາງ. ປະມານປີ 1523 ສມັຍພຣະເຈົ້າໂພທິສາຣະ ຣາຊ ລາວໄດ້ພຣະໄຕຣປິດົກ ຈາກລ້ານນາ ແລະກໍ່ມີ ພຣະເທວະມັງຄະລະເຖຣະເປັນຫົວໜ້ານຳ

(1) ດຣ.ລົກຂິຕ ລົກຂິຕານົນທ໌ ຈາກຍຸຄທອງແຫ່ງວັນນະກັມ ພຸທທະສາສນາ ຂອງລ້ານນາ ຈາກໜັງສືລ້ານນາໄທຍ໌ ອະນຸສອຣນ໌ ພຣະຣາຊພິທີເປີດພຣະບົຣົມທາຊານຸສາວະຣີຍ໌ ຊຽງໃໝ່ ປີ 2526-27 ໜ້າ 89 ແລະ 99

ຄນະສົງຄ່ມາປະຈຳຢູ່ຫລວງພຣະບາງ ໃນຖານະທີ່ລ້ານນາ ພວມຈະໂຮມເຂົ້າກັບລ້ານຊ້າງ ແລະ ອີກໃນປີ 1585 ສມັຍພຣະຍາມະຄອຣມອ້ຍ,ໂອຣົສພຣະເຈົ້າໄອຍະໂກໂພທິສັຕ(ແສນສຸຣິນທາ) ກ່ໍມີ ພຣະສຸວັນມະຣັງສີເຖຣະ ມາຈາກຊຽງໃຫມ່ ມາປະຈຳເພີຍແຜ່ສີລທັມ ຢູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌.

ສ່ວນ ຣະຫວ່າງລາວ ກັບສຍາມນັ້ນ ເຮົາພົບເຫັນຄວາມສັມພັນທ໌ທາງການເມືອງ ເປັນສ່ວນ ຫລາຍ ເພື່ອປອ້ງກັນສັຕຣຸດຽວກັນ ຄືພະມ້າ ແຕ່ໃນແງ່ສັງຄົມແລະປະຊາຊົນແລ້ວ ລ້ານຊ້າງກັບ ຊຽງໃຫມ່ ເກືອບວ່າ ເປັນບ້ານເມືອງອັນນ່ຶງອັນດຽວກັນ ດ້ວຍຄວາມໃກ້ຊິດ ທາງພູມປະເທສ, ພາ ສາປາກເວົ້າ ແລະການຄ້ວດອງກັນເອງ ຣະຫວ່າງປະຊາຊົນທັ້ງສອງປະເທສ ຈົນມາຮອດສມັຍ ສົມເດັຈພຣະເຈົ້າໂພທິສາຣະຣາຊ ໂອຣົສຂອງພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ ທັ້ງສອງປະເທສນ້ີ ກ່ໍຄ້ວດອງ ກັນໃນວົງກະສັຕຣິຍ໌ ຈົນສາມາຕຖ໋ທ້ອນໂຮມຊາຕ ເຂົ້າເປັນປະເທສອັນນ່ຶງອັນດຽວກັນ ກາຍເປັນ ຊາຕດຽວກັນ ກັບລາວລ້ານຊ້າງ ໃນຣັຊສມັຍ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າຊັຍເສຕຖາທິຣາຊ.

ຢ່າງໃດກ່ໍຕາມ ເມ່ືອກ່າວເຖິງຣິຕ 12 ຣະຫວ່າງລາວ ກັບຊຽງໃຫມ່ ມີສ່ິງຄ້າຍຄືກັນຫລາຍ ໃນ ຖານະທີ່ສອງຊາຕ ເຄີຍຮ່ວມເປັນປະເທສດຽວກັນ ມາກ່ອນ. ແຕ່ລາວກັບສຍາມນັ້ນ ຣິຕ 12 ຈະມີ ຄວາມໃກ້ຊິດກັນສະເພາະໃນສ່ວນ ກ່ຽວກັບປະເພນີ ທາງສາສນາພຸທ ທ່ໍນັ້ນ ແຕ່ ສ່ິງແຕກຕ່າງຫລ ລັກສນະພິເສສ ພາຍໃນຂອງຊາຕໃຜລາວ ນັ້ນ ກ່ໍມີຢູ່ຫລາຍຢ່າງ.

ສ່ໍາຣັບຄອງ 14 ທ່ີກ່ຽວກັບພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ແມ່ນຣະບົບການປົກຄອງ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ໂດຍສະເພາະ ເມ່ືອເຮົາສຶກສາກັນ ກ່ໍຍ່ອມສັງເກຕເຫັນວ່າ ກະແສ ແຫ່ງວິວັທທະນາການ ຂອງ ຊາຕ ຈະພາກ໋ຕຂ້ຶນແຮງ ໃນສມັຍເສັດສຽ ການສົງຄາມ ຣະຫວ່າງລາວ-ອຽດນາມ ໃນ ປີ 1478 ນັ້ນເອງ ໂດຍທ່ີເກ໋ດພົລສະທ້ອນ ຈາກການເມືອງ ແລະ ທາງສັງຄົມ ເປັນທັມມະດາ ສະນັ້ນ ຈ່ໍາ ສັງເກຕເຫັນໄດ້ວ່າ ສມັຍສົມເດັຈພຣະເຈົ້າສຸວັນມະລັນລ້ງກ໋ (ຄ.ສ.1479-1485) ຖ໋ືກັນເປັນຍຸຄສມັຍ ຂອງການຈັດສັນໃຫ້ບ້ານເມືອງ ເຂ້ົາສູ່ຄວາມເປັນຣະບຽບ ອີກເທ່ືອໃຫມ່ ແຕ່ ເມ່ືອມາຮອດ ຍຸຄ ຂອງພຣະເຈົ້າຫລ້ານແສນໄຕຣ ຄືໄລຍະປີ ຄ.ສ. 1485-1497 ຈ່ໍາຖ໋ືໄດ້ວ່າ ເປັນຍຸຄສມັຍການປະຕ໋ຣູບ ຟ້ືນຟູໃຫມ່ຫລ້ງສົງຄາມ ເວລານັ້ນ ສົງຄາມລາວ-ແກວ ຜ່ານມາພຽງ 6 ປີ ແລະກະສັຕຣິຍ໌ ທັ້ງ ສອງພຣະອົງຄ໌ ກ່ໍລ້ວນຢູ່ໃນເຫຕການ໌ ນິປະສົພການ໌ ຊ່ົງພົບເຫັນພັຍສົງຄາມ ມາດ້ວຍກັນ.

ຄ່ໍາບັຣຍາຍເຣ້ືອງ ຣິຕ 12 ຄອງ 14 ຂອງທ່ານສາສຕຣາຈານ໌ ຈາຣຸບຸຕ ເຣ້ືອງສຸວັນ (1) ທ່ີກ່າວ ຢ້ັງຢ໋ືນວ່າ ທ່ານເປັນເຊ້ືອສາຍ ສ໋ືບມາຈາກສົມເດັຈເຈ້ົາວ່ໍຣະວັງໂສ,ພຣະອະນຸຊາຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍ ເສຕຖາທິຣາຊ ແລະໄດ້ຂຽນກ່າວເຖິງຣິຕຄອງ ຂອງຊາຕລາວ ແລະອີສານ ໄວ້ດ້ັງນ້ີ:

(1) ສາສຕຣາຈານ໌ ຈາຣຸບຸຕ ເຣ້ືອງສຸວັນ ຈາກອະນຸສອນ໌ສົມເດ້ັຈພຣະສັງຄະຣາຊລາວ ພຣະທັມມະຍານະ ມະຫາເຖຣະ ປີ 2528 ໜ້າ 176 - 194

ຣະບອບການປົກຄອງ ຂອງລາວ ແລະຊາວອີສານສມັຍກ່ອນ (ສມັຍທີ່ຍັງເປັນລາວແທ້)ຍັງມີອິທທິພົລ ຄວາມເຊື່ອ ດັ້ງເດີມ ຕົກທອດມາ ຈາກທາງເຫນືອຢູ່ນານ ໂດຍສະເພາະ ອິທທິພົລແບບຈີນ ເຊິ່ງມັກຈະໂນ້ມ ໄປ ໃນທາງວັຕຖຸນິຍົມ ຫລືເຊື່ອໃນສິ່ງທີ່ເຄີຍເຫັນຄຸນເຫັນໂທສ ນາແລ້ວເຊັ່ນ ບິດາມາຣດາ ແລະບັຣພະບຸຣຸສ ເມື່ອລ່ວງລັບໄປແລ້ວ ໄດ້ຮັບການຍົກຍ້ອງເຊີດຊູນານ ຈົນເກີດມີປະເພນີເສັ້ນໄຫວ້ບູຊາ ບວງສວງກັນຫລາຍຢ່ ແທ້ຈິງ ຕາມຄວາມເຫັນ ຂອງທ່ານສາສຕຣາຈານຍ໌ນີ້ແລ້ວ ເມື່ອເຮົາມາສຳຣວດເບິ່ງງານປະ ເພນີ ຂອງລາວຫລາຍຢ່າງ ທີ່ຜ່ານມາ ເຊິ່ງມັກຖືເອົາວິນຍານ ແລະບຸນຄຸນບັຣພະບຸຣຸສ ເຂົ້າມາ ກ່ຽວຂ້ອງ ຢູ່ຫລາຍ ທ້ວງທີ່ລາວເຮົາ ກໍ່ນັບຖືພຸທທະສາສນາ ດົນນານມາແລ້ວ ເຊັ່ນພິທີໄຫວ້ປູ່ເຍ ຍ່າເຍ ໃນເວລາບຸນປີໃຫມ່ ແລະພິທີໄຫວ້ແຖນ ຄືໄຫວ້ເຖົ້າບຸນຄຸນ ຂອງພຣະຍາແຖນຫລວງຫລື ຂຸນບູຣົມ ຣາຊາທິຣາຊ ແຖນຊ້ວ ແຖນເຖືອກ ແຖນຟ້າຄົ່ນ ເປັນຕົ້ນ. ພິທີນີ້ ຈັດຂຶ້ນໃນເວລາເດືອນ ສາມເພ້ງ ແລະພວກຊາວບ້ານຫລາຍແຫ່ງ ຍັງນິຍົມກັນຢູ່ ຖືກັນເປັນສິ່ງສັກດິ໌ສິທ ໄປເລີຍຊ້ຳ ອີກ ທີ່ຍັງນິຍົມກັນທົ່ວໄປ ກໍ່ແມ່ນການລຽ້ງຜີປູ່ຕາ (1) ປະຈຳບ້ານ ໃນເວລາກ່ອນລ້ຽງນາ ຫລື ເວລາ ເດືອນຫົກ ເດືອນເຈັດ ແລະອີກຢ່າງນຶ່ງ ກໍ່ແມ່ນ ການລຽ້ງຜີ ຕາແຣກ ກ່ອນລ້ຽງນາ ສຳຣັບ ບຸນປະ ເພນີປະຈຳເດືອນເຈັດ ນັ້ນ ຍັງມີການຫລິ້ນບຸນບັ້ງໄຟ ເພື່ອບູຊາມະເຫສັກດິ໌ຫລັກເມືອງແລະບູຊາ ພຣະຍານາຄ ຕາມລຳນ້ຳຂອງ ເປັນຕົ້ນ ເຊິ່ງຄວາມຫມາຍຂອງນາຄ ໃນທີ່ນີ ກໍ່ແມ່ນຜີປະຈຳແມ່ ນ້ຳຂອງ ທີ່ເປັນວິນຍານປະຈຳຊາຕລາວ ທີ່ເຄື່ອນຍ້າຍອົພຍົພລ້ຽງນາ ຕາມລຳນ້ຳຂອງ ທີ່ກ່າວກັນ ວ່າ ນາຈາກ ຫນອງກະແສ ແສນຍ່ານ ເຊັ່ນ ພຣະຍາສຸທໂທນາຄຣາຊ,ພຣະຍາ ມະຫຸຕະນາຄຣາຊ ແລະອຸສຸພະນາຄ ແລະຍັງເຊື່ອຫນັກແຫນ້ນວ່າ ພຣະຍານາຄເຫລ່ານີ້ ຟ່ານັກຢູ່ໃນຫ້ວງນ້ຳ ຕາມ ຖ້ຳເວີນໃຫ່ ຢູ່ໃນລຳນ້ຳຂອງ ນີ້ເອງ.

ປະມານ ປີ 1965 ທ້າວພັນ ລກລ້ຽງ ຂອງມ່ອນແມ່ທອງລາ ພັຣຍາຂອງພຣະຍາຄຳມ້ວ ວິໄລ (ອະດີຕພັຣຍາ ຂອງສເດັຈເຈົ້າສຸວັນນະຣາຊ ນາຍົກຄົນທ່າອິດ ຂອງລາວ ສມັຍເອກຣາຊໃນເຄື່ອ ສຫະພັນທ໌ຝຣັ່ງເສສ) ໄດ້ເລົ່າໃຫ້ຜູ້ຂຽນຟັງວ່າ ເວລາຜູ່ກ່ຽວຍັງນ້ອຍ ອາສັຍຢູ່ຄຸ້ມ ວັຕຫົວເມືອງ ນະຄອຣວຽງຈັນຫນ ນີ້ເອງ ຜູ່ກ່ຽວ ຖືກພຣະຍານາຄ ເອົາລົງໄປສູ່ຫ້ວງນ້ຳ ແລະອາສັຍ ຢູ່ນ່ານເພີ່ນ ເຖິງ 3 ວັນ 3 ຄືນ ທາງຝ່າຍມ່ອນແມ່ທອງລາ ຢູ່ທາງບ້ານ ຊອກຫາສົບບ່ພົບ ກໍ່ພາກັນປະບົນ ໄປ ຕາມປະເພນີ ທ້ວພັນເລ່ວ່າ ເວລານັ້ນ ພຣະຍານາຄ ບ່ໃຫ້ຄືນມາເທື່ອ ແລະກໍ່ຮູ້ວ່າ ມີຜູ່ນ່ານຊອກ ຫາຕົນ ຈົນວັນຖ້ວນ 3 ພຣະຍານາຄກໍ່ປ່ອຍນາ ແລະນາຜາກິຕຕົວ ຢູ່ທ່າວັຕຫົວເມືອງ ບ່ອນອາບ ນ້ຳໃນ 3 ວັນກ່ອນ ນັ້ນເອງ. ຜາກິຕການຕ໌ແບບນີ້ ມີຫລາຍ ທີ່ບ່ເຫມາະທີ່ຈະນ່ຳມາຂຽນໄວ້ທີ່ນີ້.

(1) ປະເພນີ ລຽ້ງຜີປູ່ຕາ ພວກລາວຊຽງໃຫມ່ ກໍ່ມີຄືກັນ ເອ້ີນວ່າ ລຽ້ງຜີປູ່ຍ່າຕາຍາຍ ແລະນິຍົມເຮັດກັນ ໃນເດືອນ 7.

ຈົນບໍ່ນານມານີ້ ຍັງຊ່າລືກັນ ພ່ານທາງຫນັງສືພິມພ໌ ໄທຍ໌ຫລາຍສະບັບ ທີ່ລາຍງານເຖິງ ເຣື້ອງ ປັ້ງໄຟ ພຣະຍານາຄ ທີ່ພາກົດຂຶ້ນກາງລຳນ້ຳຂອງໃນເຂຕບ້ານໂດມ-ໂພນພິໄສ ແລະເຫນືອເມືອງ ຫນອງຄາຍ ອີກດ້ວຍ ໃນຣະຫວ່າງປີ 1994-96 ທີ່ຜ່ານມາ.

ຢູ່ນະຄອຣພຣະບາງ ໄດ້ກ່າວເຖິງພຣະຍານາຄ 15 ຕະກຸລ ທີ່ຄຸ້ມຄອງນະຄອຣຫລວງ ແຫ່ງນີ້ ຄື (1) ນາງດ່າ ຢູ່ຄົກຫອ່ນ (2) ນາງດອ່ນຢູ່ຄົກເຣືອ (3) ນາງຄ່ຳເຝືອ (ຫລືພົມເຝືອ) ຢູ່ຫ່າຊ້າງ (4) ຫ້ວໂຕ່ງກວ້າງ ຢູ່ປາກຄານ (5) ຫ້ວຫອງຈານ ຢູ່ຜາດຽວ (ຖ້ຳຜາດຽວ) (6) ຫ້ວຄ່ຳບຽວ ຢູ່ ຜາເສືອ (7) ຫ້ວບຸ່ນເຍືອ ຢູ່ກອ້ນກ່າຍຟ້າ (8) ຫ້ວຄ່ຳຫລ້າ ຢູ່ຜາບັ້ງ (9) ຫ້ວຄ່ຳປ້ຳ ຢູ່ພູຊ້າງ (10) ຫ້ວບຸ່ນກວ້າງ ຢູ່ພູຊວງ (11) ຫ້ວບຸ່ນຍວງ ຢູ່ກອ້ນຫນິດແອ່ນ (12) ຫ້ວຄ່ຳແທ່ນ ຢູ່ກອ້ນ ຜາຊະວາ (ຜາຊ້ວ) (13) ຫ້ວຈ້ຳລ້ວ ຢູ່ຜາຍ່າເຖົ້າ (14) ອຸສຸພະນາຄເຈົ້າ ຢູ່ເຜົ້າສິບດ້ຳ (15) ຫ້ວ ໃຈຈ່ຳນ້ຳ ຢູ່ຣັກສາພຣະບາທ....(ຜູ່ທີ 16 ສ່ວນເກີນ) (16) ສຣິສັຕນາຄ ເຈົ້າ ຢູ່ເຜົ້າຈອມສີ.

ສ່ຳຣັບ ນະເຫສສັກດ໌ຫລັກເມືອງ ຫລືວິນຍານສັກດ໌ສິທ ປະຈ່ຳນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ນັ້ນ ມີ ຄື ສ້າງ 2 ຫນອງ 3 ລ້ານ 4 ແລະ ສຣິ 5,

ສ້າງ 2 ນັ້ນ ອາຈໄດ້ແກ່ ສ້ວງຫ້ວ ແລະສ້ວງນາງ (ທີ່ບ້ານສ້ວງນາງ) ສ່ວນ ຫນອງ 3 ຄ້ຳຈະ ໄດ້ແກ່ ຫນອງສ່ຳຄັນ ທີ່ມີນາພອ້ມກັບປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ເຊ່ັນ ຫນອງຄັນ ແຫເສືອນ້ຳ (ບຶງທາຕຫລວງ) ຫນອງຈັນ (ຕິດຕລາດເຊ້ົ້າ) ແລະ ຫນອງບອ້ນ ຫລືຫນອງປ່າໄມ ແຫ່ງໃດແຫ່ງນຶ່ງ. ສ່ຳຣັບລ້ານ 4 ນັ້ນ ຄ້ຳຫມາຍເຖິງສະຖານທີ່ຈ້ຳ ຫລືນາງຫຽມ ບໍ່ຊາບວ່າ ມີຢູ່ ໃສແມ່? ສ່ວນອີກ ສຣິ 5 ຄ້ຳຫມາຍເຖິງຄວ່ານຄຸ້ມຕ່ານ້ຳເຫລ່ານີ້ ຄື ສຣິເມືອງ ສຣິຖານ ສຣິໂນນ ຕານ ສຣິບິວບານ ແລະສຣິຫອນ ຫລືສຣິສະເກສ ຫລື ສຣິບຸນເຣືອງ ແຫ່ງໃດແຫ່ງນຶ່ງ.

ກ່າວກັນວ່າ ພຣະຍານາຄເຫລ່ານີ້ ເປັນເຫນືອນວິນຍານປະຈ່ຳເມືອງ ເຊ່ິງຈະຕ້ອງໄດ້ລ້ຽງດູ ຕາມຣະດູເດືອນ ຫລືຣຽກຣ້ອງອ້ນວອນຫາ ຢູ່ສເມີ ສະນັ້ນ ໃນການປ່ວສັຄເຄເທວະດາ ກ່ຽວ ກັບພິທີຫລວງ ເພ່ືນຈ່ຳນິຍົມອ່ານຄ່ຳກ່ານ້ສວ້ຍ ຄືອ້ນວອນເຖິງພຣະຍານາຄເຫລ່ານີ້ ຢ່ສເມີ

ນະເຫສັກດ໌ຫລັກເມືອງເຫລ່ານີ້ ໃນຈ່ຳນວນຄອງ 14 ຂອງພຣະຣາຊາ ເພ່ືນເອ້ີນວ່າ " <u>ເມຄ ເມືອງ</u>" ເຊ່ິງຫນ້ຳທີ່ຈ່ຳເປັນ ສ່ຳຣັບຜູ່ນ່ຳບ້ານເມືອງ ຈະຕ້ອງໄດ້ຮັບຮູ້ ແລະອ້ນວອນເຖິງ ເພ່ືອ ໄຫ້ເປັນສີຣິມ່ງຄຸລ ແກ່ບ້ານແກ່ເມືອງຂອງຕົນ. ຍ້ອນຫນ້ຳທີ່ອັນຈ່ຳເປັນດ່ັງນ້ີເອງ ໂບຣານ ບ້ຳຄັບ ໄວ້ ໃຫ້ຖ່ືວ່າ ເປັນຄອງ ຫລືເປັນວິນັຍ ຂອງການບ່ຣິຫານປະເທສຊາຕ ຂອງຄົນລາວໃນສມັຍໂບ ຣານ ແລະຣອດປັຈຈຸບັນ ເພ່ືນຍັງກ່ວເຕືອນຕ່ໍກັນມາ ຄືບ່ໃຫ້ລະຣິຕຫນອງ ລະຄອງເສ້ົາ.

ເປັນທີ່ສຶກສາມ່າຂາເຈົ້າຢ່າງຍິ່ງ ກ່ຄື ປະເທສມະຫາອ່ານາຈສຫະຣັຕ ອະເມຣິກາ ທີ່ຖືວ່າ ເປັນປະເທສທີ່ຈະເຣີນທີ່ສຸດ ມີຄວາມກ້າວຫນ້າທາງວິທຍາສາສຕຣ ວິທຍາການ ແລະທັງ ເປັນຜູ່ ນ່າຂອງໂລກ ແຕ່ ບັນດາຜູ່ນ່າ ຂອງສຫະຣັຕ ທຸກໆຄົນ ເພີ່ນບໍ່ເຄີຍໄລປະ ໃນຄ່າວ່າ "ພຣະເຈົ້າ"

ໃນທຸກພິທີການ ຜ່ນ່າສຫະຣັຕ ກ່າວໃຫ້ພອຣແກ່ປະຊາຊົນພົລເມືອງຊາວອະເມຣິກັນ ກ່ແມ່ນ ຂ່ພຣະເປັນເຈົ້າ ຈົ່ງໃຫ້ພອຣແກ່ທ່ານ ຫລື **God Bless all of you or God bless you.** ແມ່ນແຕ່ ການທີ່ຈະເຂົ້າສັນຊາຕເປັນພົລເມືອງອະເມຣິກັນ ຈະຕອ້ງໄດ້ຮັບຮູ້ໃນຄ່າເວົ້າທີ່ວ່າ ສຫະຣັຕກ່ເປັນ ຊາຕນຶ່ງ ທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ພຣະເປັນເຈົ້າ (**One nation under the God**) ຫລື ຈະຫມາຍເຖິງວ່າ ສຫະ ຣັຕ ມີຄວາມມຸ່ງຫມັ້ນ ທີ່ຈະເຫັນໂລກ ເປັນຊາຕດຽວກັນ ໂດຍພາຍໃຕ້ ຄວາມເຄົາຣົພ ນັບຖື ຕ່ ພຣະເຢໂຮວາເຈົ້າ ພຣະອົງຄ໌ດຽວ ນີ້ກ່ເປັນໄດ້ ຈົ່ງສແດງວ່າ ປະເທສສຫະຣັຕ ອະເມຣິກາ ມີ ຄວາມເຄ່ັງຄັດນັບຖືພຣະເປັນເຈົ້າຂອງເຂົາ ຢ່າງຫນັກແຫນ້ນ.... ນີ້ ຈົ່ງຖືວ່າ ເປັນຣິຕຄອງ ທີ່ສ່ າ ຄັນ ທີ່ສຸດ ຂອງປະເທສມະຫາອ່ານາຈ ຂອງໂລກ.

ຄ່າປ່າວສັຄເຄ ເທອະດາ ຫລ ກ້ານສວ່ ຍ

ໃນງານບຸນມະຫາເວສສັນຕະຣະຊາດ ຈະມີການປ່າວສັຄເຄເທອະດາ ອ້ງເຊີນຫມູ່ເທພະເຈົ້າ ແລະມະເຫສັກ ຫລັກເມືອງ ເຊີນລ້ງມາອະນຸໂມທະນາ ແລະຣັກສາສິລ ກິນທານຮ່ວມກັນຊາວພຸທ ແລະຄ່າປ່າວສັຄເຄເທອະດາ ຫລ ທີ່ເອ້ີນວ່າ "*ກ ມ ສ ວ ຍ*" ນັ້ນ ກ່ມີມາແລ້ວ ແຕ່ໂບຣານະກາລ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ການຣບອກເຂຕບ່ານແດນເມືອງ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໃນກ ມ ສ ວ ຍນັ້ນ ສມັຍ ກ່ອນ ເທ ່ າທີ່ເຮົາໄດ້ຍິນກັນ ກ່ບອກໄວ້ແຕ່ວ່າ *ທາງເຫນ ອ ຣອດຜາໂດ ຜາດ ງ ທາງໃຕ້ຣອດ ຫລ ພ ເຊ ງແດນລາວທີ່ແທ້ຈ ງ* ໃນສມັຍຫລ ງນັ້ນ (ກ່ອນປ ໑໙໐໗) *ລ ງໄປຣອດບ ນບຸ ງຄ ໃຕ້* ຊ ງແຕ ງ ຕ່ກັບດິນກະແຈະຂອງຂເມຣ. ສ ່ າຣັບທາງດ ນເຫນ ອ ຣອດ *ໄລ່ເຈ ້ ງ-ລ ວ ກ ຍ* ໃນ ເຂຕພາຄເຫນ ອ ຂອງ ວ ຽດນາມເຫນ ອ ຫລ ອານາຈັກຣ ຕ ງແກ ງ ເວລານັ້ນ. ທັງນ ້ ກ່ອນທ ່ ປາ ີ ຈະ ລ ກໄປມອບໂອນດິນແດນລາວ ໃຫ້ແກ່ການຣ ປົກຄອງຝຣ ່ ງທ ່ ຣາໂນ ຍ ວ ຽດນາມ ໃນປ ໑໘໘໘.

ຍຸຄສມັຍໃນການຣສ ້ ງ ຫລ ແຕ ງຄ ່ າປ ່ າວເທອະດາ ແລະມະເຫສັກ ຫລ ກ ເມ ອງ ຂອງປະເທສ ລ ້ ານຊ ້ ານ ້ ີ ທ ່ ອ ້ ງເຖ ງຊ ວ ຍແດນປະເທສລ ້ ານຊ ້ ງ ໃນເຂຕດ ່ ງກ ່ ານ ້ ີ ຄວນຈະມ ຂ ້ ນ ໃນສມັຍໃດ?

ຫ ກຈະສ ກສາເຖ ງຍຸຄສມັຍຂອງປະວ ຕ ສາສຕຣ ່ ລ ວ ເຮ ວ ອາຈສ ນ ນ ຖ ນ ໄດ ວ ວ ການຣແຕ ງ ຫ ງ ສ ລ ່ ານ ະຫ ເວສ ສ ນຕ ະຣ ຊ ດ ກ ຈ ມ ຂ ້ ນ ໃນສມັຍພຣ ເຈ ້ ຫລ ວ ແສນໄຕຣ ພ ວ ຍ ມ ຖ ແທ ້ ການ ່ ພ ທ ປ ່ ວ ປ ກ ສ ເຖ ງ ເທ ດ ວ ອ ຣ ກ ສ ້ ນ ້ ຈ ມ ຂ ້ ນ ພ ້ ອ ມ ກ ນ ກ ບ ພ ທ ່ ພ ່ ານ ມ ມ ະ ຫ ວ

ເວສ ຫລືບໍ່ ? ຫລືວ່າ ຈະເກີດມີຂຶ້ນຕອນຫລັງ ? ເຣື້ອງນີ້ ພຸ່ຂຽນຢາກໃຫ້ຄຳສັນນິຕຖານພຽງວ່າ ການແຕ່ງການ້ນສ່ວຍ ທີ່ບອກເຂຕນ້ຳແດນດິນຂອງລາວ ຜິດໄປຈາກເຂຕແດນທີ່ເປັນຈິງໃນຕອນຫລັງ ຄື ຕອນທີ່ດິນລາວຂຍາຍລົງໃຕ້ ການເຂຕຫລີ່ຜີ ແລະຂຍາຍຂຶ້ນເໜືອ ການເຂຕພາໄດພາດ ວ່ານັ້ນ ອາຈຕອ້ງເກີດຂຶ້ນ ກ່ອນສມັຍພຣະເຈົ້າແຫ່ນຄ່ຳ(ສຸວັນນະບັນລັງກ໌) ຢ່ານແນ່ນອນ.ເພາະແຫລມອິນດູຈີນ ໃນສມັຍກ່ອນສມັຍພຣະເຈົ້າແຫ່ນຄ່ຳ ຄື ຈາກປີ ຄ.ສ.1478–1479 ທີ່ຖືກແກວຣຸກຣານນັ້ນ ປະເທສຈາມປາ ຫາກ່ຖືກວຽດນາມຍຶດຄອງໄດ້ພຽງ 7 ປີ ແລະວຽດນາມ ກ່ຳລັງທ່ຳການກ່ຳຈັດ ແລະຂ້າລ້າງໂຄຕຊົນຊາຕຈາມ ຢ່າງອິລຫິນວຸ້ນວາຍຢູ່ ເວລານັ້ນ.

ສະນັ້ນ ຫລັງຈາກ ວຽດນາມຍຶດຈາມປາ ໄດ້ແລ້ວ ດິນແດນແກວ ຕາມສາຍພູໄມ່ລົ້ມແບ່ງ (**Annamite Chains**) ກ່ເຣ່ັ່ງຂຍາຍຕົວລົງໃຕ້ ຈາກບ່ຣິເວນເມືອງຫລວງຂອງຈາມ ຄືເມືອງພຸຊຸນ (ເມືອງເຫ້ວ) ລົງໄປຈົນຮອດເຂຕແກວໃຕ້ ຄືໄຊງ່ອນ. ຫລັງຈາກແກວຖືກຂັບໄລ່ອອກຈາກລາວ ໂດຍພຣະເຈົ້າສຸວັນນະບັນລັງກ໌ ເວລານັ້ນເອງ ເພື່ອປ້ອງກັນ ບ່ໃຫ້ແກວ ໄດ້ຂຍາຍອ່ຳນາຈ ລົງມາທາງພາຄຕາວັນຕົກ ຄືດິນແດນລາວ,ຝ່າຍລາວ ກ໋ຖືໂອກາສຂຍາຍກ່ຳລັງລົງໄປທາງໃຕ້ຫ່າງຈາກຫລີ່ຜີ ລົງໄປ ຈົນຮອດກະແຈະ ຄື ເຂຕຊາຍແດນກ່ອນສມັຍຝຣັ່ງ ຕາມການຂຍາຍຕົວ ຂອງວຽດນາມ ນັ້ນເອງ ແລະ ທັສນະທີ່ກ່າວນີ້ ເປັນພຽງການສັນນິຕຖານ.

ການ້ນສ່ວຍ ຫລືຄ່ຳປ່າວປະກາສສັຄເຄເທວະດາ ທີ່ໃຊ້ຢູ່ໃນປັຈຈຸບັນນີ້ ຄົງຈະເກີດຂຶ້ນມາກ່ອນສມັຍສົງຄາມລາວ–ວຽດນາມ ປີ 1478 ນັ້ນ ກ່ເປັນໄດ້ ແລະຖ້າຫາກຈະຄຶດວ່າ ຂຽນຂຶ້ນ ຫລັງທີ່ປາວີ ມອບດິນແດນລາວ ເຂຕຊຽງແຕງ ບ້ານລົ້ມພັດ ແສນປາງ ໃຫ້ແກ່ຂເມຣ ແລະມອບດິນແດນຍ່ານລາຍ–ກອນຕຸມ ໃຫ້ອ່ຳນາຈການປົກຄອງຝຣັ່ງ ທີ່ໂກແຊງຊີມ(ແກວໃຕ້) ໃນປີ 1907 ແລະມອບໄລ່ເຈົ້າ–ລາວກາຍ ໃຫ້ແກ່ອ່ຳນາຈການປົກຄອງ ຂອງຕົນ ທີ່ຕ້ງແກງ (ຣາໂນຍ) ແລະບາງສ່ວນໃຫ້ແກ່ຈີນ ໃນປີ 1888 ເຊ່ັ່ນນັ້ນ ກ່ຄົງຈະເປັນການເຂ້ົ້າໃຈທີ່ງ່ຍເກີນໄປ ເພາະການເທສນາລ່ຳນະຫາເວສສັນຕະຣະຊາດົກ ນີ້ ມີນາແຕ່ສມັຍກ່ອນນີ້ ແລະຕອ້ງມີການປ່າວປະກາສ ຫລື ສັຄເຄເທວະດາ ຢູ່ສເມີ ແລະອາຈມີການເພີ່ມຕື່ມ ແລະປ່ຽນແປງຄ່ຳເວົ້ານາຫລາຍສມັຍ.

ການ້ນສ່ວຍ ຫລືຄ່ຳປ່າວປະກາສອ້ງເຊ໋ນເທວະດາ

---

(1) ສະບັບຫລວງພຣະບາງ (ສ່ານວນນີ້ ບາງທີອາຈແຕ່ງຂຶ້ນ ສມັຍແຍກອານາຈັກຣ໌)

ສຸນັນຕຸ ໂພນໂຕ ເຍ ເທວາ ສະນາຄະຕາ ຝ່ງຂ້ຳທ້ງຫລາຍ ນິບນອ້ນໄຫວ້ ເທພແກ່ນໄທ້ ອິນທ໌ ພຣຫ໌ນ (ອ່ານວ່າ ພຣ໋ນ) ຍົມຣາຊາທິຣາຊ ກັບທ້ງ ນາງນາຖນອ້ຍເມຂລາ ຍົມຢ່ຳ ຢູ່ຝ່ັ່ງນ້ຳຊິລນະທິ ກັບທ້ງນາງທ໋ຣະນີ ຕົນອ້ົງຄ໋ອາຈ ອັນຣັກສາຍ້ັງນ້ຳຢາດຫມາຍທານ ໃນວັຕຕະສ້ົງສາຣ ທຸກ

ດ່ານດ້ວ ຝ່ງຫມູ່ເທພທ້ວ ນານາ ກັບທ້ງນາຍຫນ້ງສື 32 ອົງຄ໌ ແລະເທວະດາ ເຈົ້າທ້ງຫລາຍ ອັນຢາຍຢ້ງຢູ່ ໃນສວັຣຄ໌ ຊັ້ນຟ້າ ຖ້ວນຫນ້າ ຢູ່ດ້ານຟ້ງ ວະຈະນ້ງ ຜ່ານໂພດ ທ້ງແສນໂກຕຈັກວານ ທ້ງປ່າຫິມະພ່ານຕ໌ ທຸກແຫ່ງ ທຸກແຫລ່ງຫລ້ຳ ພູຜາ ທ້ງຄູຫາ ເຖື່ອນຖ້ຳ ທຸກທ່ານ້ຳແລະວ້ງຣິ ທ້ງສະໂບກຂະຣະນີ ແລະທ່ານກວ້ງ ທຸກເຂື່ອນຂ້ງບ້ພພະຕາ ສຸບ້ນນາ ຄຸຫ ນາຄ ຄ້ນທ້ພພະພ່ານ ພ້ອມ ຝ່ງຫມູ່ ພຣະນາຣ່ານ ທ້ງພຣະເພິ່ງ ພຣະພ່ານ ເຮືອງຣຸ່ງ ກັບທ້ງພຣະສຸຣິນທ່ານ ມຸ່ງ ເມືອງ ສວັຣຄ໌ ທ້ງພຣະຈ້ນທ໌ເຮືອງສີ ໃສສະອ່ານ ທ້ງພຣະສຸຣິຍະຜ່ານ ຜ່ານແສ່ງ ຣັສນີແດ່ງ ເຮືອງຣອດ ກັບທ້ງເຈ້ຳຍອດສ້ອຍ ຈອນເຂົ່ານ ຄື ກຸເວລະ ວິຣຸລຫະ ວິຣຸປ້ກຂະ ທ້ຕຕະຣ້ຖະເຈ້ຳ ເປ້ນເຄ້ຳ ກັບ ທ້ງພຣະນ້ກຂ້ຕຕະຣິກສ໌ເຈ້ຳ 27 ພຣະອົງຄ໌ ຈ່ງສເດ້ຈລ່ງມາພ່ຳພ້ອມ ນ່ານ້ນຢູ່ຄອຍຟ້ງ ອ້ນຝ່ງ ຂ້ານ້ງຫລ່ານ ຫ່ານ່ກ່ໄຫວ້ວ່ອນຫ່ານ ຍ້ງເທພດ່ານເຈ້ຳທ້ງຫລ່ານ ອ້ນຢ່ານຢ້ງຢູ່ ຄູຫ່ານ່ານ່ານ ບ່ານ ເມືອງທ່ານ້ ອ້ນນ ວິຊຸລນະຫ່ານ່ວິຫ່ານ ໂບຣ່ານະ ຣ່ານ່ວ້ຕຖ ຣ້ຕນະຄຣິຫະ ຣ່ານນ່ານ່ທ່ານ້ບ່ດ ເປ້ນເຄ້ຳ ແລະເທພຍດ່ານເຈ້ຳທ້ງຫລ່ານ ອ້ນຢ່ານຢ້ງຢູ່ ພູຊ່ານ່ານ ທ່ານ່ານ ທ່ານເຂື່ອນຂ້ງບ້ພພະຕ່ານ ຜ່ານ່ທ່ງ ແລະ ຜ່ານ່ແອ່ນ ຜ່ານ່ຖ້ຳແທ່ນ ທະວ່ານຣ່ານ ອ້ນນ້ພຸທທ່ານ່ທ່ຣ້ຕນະ ໃນນ້ນ ຫ້ນແຫ່ງຫ້ນ ປະຕູເມືອງ ຣ້ສນ້ເຣືອງ ງ່ານຍ່ງ ຜ່ານ່ຖ້ຳຕ່ງ ຕ້ງຢູ່ສ້ບຊ ຊຸນລຸແລະອ້ວຄ່ຽນ ແລະເທພດ່ານເຈ້ຳທ້ງຫລ່ານ ອ້ນ ຢ່ານຢ້ງຢູ່ ໃນກ້ຳປ້ຈສ້ນະ ທ້ສ່ານ ແລະເທພຍດ່ານ ເຈ້ຳທ້ງຫລ່ານ ອ້ນຢ່ານຢ້ງຢູ່ ກ້ຳທ້ກສ້ນ ຈ້ນ ເຈືອກ້ນ ຫລ່ານຫລ່ານ ຫ້ນ່ານ່ກ່ນ່ວ່ານເຄ້ຳແດນເມືອງ ຜ່ານ່ຕ່ງ່ານ່ານຢເຣືອງວ້ເສສ ຜ່ານ່ຕ້ດແກ້ ເປ້ນ ເຂື່ອນເຂຕ ຂ້ງທະວ່ານຣ່ານ ເປ້ນພຸ່ນນະສະຖ່ານກຸ່ງສຣ້ສ້ຕນ່ານ ພຸສຣ້ອ່ານ ນ້ງຈອນເມືອງ ຈອນຄ່ຳ ເຣືອງສະພຸ ຈອນເພ້ຊຣ໌ ຢູ່ຫ່ຣະດ້ ນ່ານ່ານ່ານ້ ນອນແທບເທ້ຳ ຢູ່ດ່ານດ້ວປ້ຈສ້ນ ເສ່ຳທ້ກຂ້ນ ຫລ້ກຫ້ນ້-ທ່ານ້ຂ້ນ ແລະຊຸ່ງດ່ງແດນ ຫລ້ກຫ້ນ ຊຸ່ງລ່ຊ້ນ ຊອ່ງປ່ອ ຊຸ່ງເຫລ້ກຊຸ່ງທ່ອ ງ່ານເລ້ດລ້ຳ ຊຸ່ງນ່ວກກ້ຳ ກຸນຊະໂຣ ຊຸ່ງ ງ່ອຍ ງ່ານ ອ່ານ່ໂປ ແຜ່ງຝ້ຳ ຊຸ່ງນ່ວ່ນ ຕ້ງກ່ານ່ເມືອງ ຊຸ່ງຍ້ນ່ານ ເລ້ດແລ້ວ ສ້ງຄະໂລກ ຊຸ່ງແກ້ວ ເປ້ນພຸ່ນະສະຖ່ານອ້ນວ້ເສສ ເຂຕນ້ຳພຸ້ນ ນ້ພຣະ ຍ່ານ່ານ 15 ຕະກຸລ ນ້ນ່ານ່ດ່ຳ ຢູ່ຄ້ກທ່ອ້ນ ນ່ານ່ດ່ອ້ນຢູ່ຄ້ກເຣ້ອ ນ່ານ່ພ້ນເຜ້ອ (ຄ່ຳເຜ້ອ) ຢູ່ເຫ້ນ້ອ ທ່ານ່ຊ່ານ ທ້ານ່ໂຕ່ງກ່ານ່ານ ຢູ່ປ່ານ່ກຄ່ານ ທ້ານ່ທ່ອງຈ່ານ ຢູ່ຜ່ານ່ດ່ຽ ທ້ານ່ຄ່ຳບ່ຽ່ອຢູ່ຜ່ານ່ເສ້ອ ທ້ານ່ບຸ້ນ ເຍ້ອ ຢູ່ກ່ອ້ນກ່ານ່ຍຟ້ ທ້ານ່ຄ່ຳຫລ້ຳ ຢູ່ຜ່ານ່ບ້ງ ທ້ານ່ຄ່ຳປ້ງ ຢູ່ພຸຊ່ານ ທ້ານ່ບຸ້ນກ່ານ ຢູ່ພຸຊ່ານ ທ້ານ່ ບຸ້ນຍ່ານ ຢູ່ກ່ອ້ນຫ້ນ້ດແອ່ນ ທ້ານ່ຄ່ຳແທ່ນ ຢູ່ຜ່ານ່ຊະ ນ່ານ ທ້ານ່ຈ່ງລ່ວ ຢູ່ຜ່ານ່ສຸ້ນເສ້ຳ (ຜ່ານ່ຍ່ານ່ເຖ້ຳ) ອຸ ສຸພະນ່ານ່ຄເຈ້ຳ ຢູ່ເຜ້ຳສ້ບດ່ງ ທ້ານ່ໃຈຈ່ຳນ້ງ ຢູ່ຣ້ກສ່ານ່ພຣະບ່ານ່ທ ສຣ້ສ້ຕນ່ານ່ຄເຈ້ຳ ຢູ່ເຜ້ຳຈອນສຣ້ ນ້ 15 ຕະກຸລ ກັບທ້ານ່ຣ້ສສ 3 ພ້ນ່ອ້ງ ເນ້ານ່ແຫ່ງຫ່ອ້ງ ບ່ານ່ອຣະພ່ານ ອ້ນຣ້ກສ່ານ່ວ່ຣະພຸທທະສ່ານ່ສນ່ານ ວ້ຕ່ານ່ອ່ານ່ຣ່ານ ຄ່ານ່ນະເຂຕບ່ານ ເມືອງລ່ານ່ຊ່ານ ທ້ນ້ເປ້ນເຄ້ຳ ຕ່ານ່ບຕ່ເທ້ຳ *ທ່ານ່ງ*ໃຕ້ແມ່ນ*ທ*ລ້ນ້ *ທ່ານ່ງ*ເຫ*ນ*ືອ ຜ່ານ່ໄດຜ່ານ່ດ່ານ່ ຂ່ານ່ງ*ຊ*ວ*ຍ* ແມ່ນ*ສ*ືອ*ຍ*ຸ*ທ*ຍ*ານ* ຂ*ານ*ຂ*ວ*ານ ແດນ*ແ*ກ*ອ*ເປ*ັ*ນ*ເ*ຂ*ຕ*

ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಸಹಿ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದೇ ಇರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತಪ್ಪುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಕೂಡಲೇ ಆಯೋಗದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು. ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ດາ ເມືອງຫລວງພຄາ ເມືອງຜາ ແລະເມືອງເຫລືອກ ຂ່ຳເຂືອກເທົ້າເມືອງຫານ ເຖິງສະຖານຂ້ຳ ເກົ່າ ລະເມັດ ລະນ້ຳງເທົ້າຂຸນພາ (ຂ້ຳລະເມດ=ລາວເທິງ) ເທພຍຸດາເຈົ້າ ອັນຮັກສາຜາໄດແລະຜາ ລ່ຳ ເປັນເຂຕທ່ວປະເທສ ແດນລາວ *ທາງຍາວເກົ້າແສນວາ ໂອດອ້ຳ ທາງດ້ນກວ້ຳ ນັ້ນ ໄດ້ເຈັດແສນວາ ເປັນຂນາດ* (1) ຂ່ອ້ຳເຊີນເທພຍຸດາ ເຈົ້າທ້ຳປວາ ຈ້ຳສເດັດລ້ຳມາ ເປັນສັກຂີ ຍານ ໃນພິທີມະຫາສະໂມສອຣ ອັນອຸດົມ ສະມາຄົມ ດ້ວຍພຣະບໍຣົມຣາຊພິທີ ໃນສະເພາະ ພຣະ ພ໋ ພ່ພຣະຫ໊ຣະທັຍ ປາໂມທຍ໌ ຕ່ານວ່ານຣະກ່ຳນົດ ຣັຕນະມ້ຳຄົລ ພຸທທ໋ມະຫ່າເຈຕ໊ຍະພ້ອ້ມດ້ວຍ ພຣະສ້ຳຄະຣ່າຊ່າ ໃນຄ່ານະວ່າສີ ອະຣັນຍະວ່າສີ ເປັນເຈ້ົ້າຄນະ ສ້ຳຄະຜູ່ໃຫ່ຽ ມານ້ຳ່ງເປັນປະທ່ານ ຂ່ອ້ຳເຊີນເທພຍະດ່າເຈ້ົ້າ ທຸກຕົນ ທຸກອ້ຳ໌ ກ່ຳຂ້ຳເທ້ົ້ນ ฯ

(2) ກ້ານສ່ວ່າຍຟ້ຳທ້ັມ ບຸນມະຫ່າຊ່ຳ໓ ແບບທ້ີ 2

ສຸນ້ັນຕຸ ໂພນໂຕ ເທ່ວະສ້ຳຄ່າ ໂພ ຸດ່ລ່າ ເທພຍະດ່າ ເຈ້ົ້າທ້ຳ່ງຫລ່ານ ຝ່ງຢ່ານຢ້ຳ່ງຢູ່ ທຸກ່ານ້ຳ່ງໄມ້ ສ່າຂ ທ້ຳ່ງຄ ຣິເຖ ່ອນ່ານອ້ຳ່ງ ທຸກ່ານ່ວ່ານອ້ຳ່ງຈ້ກ່ວ່ານ ຈ ່ານ່ານ່ານ່ານ ບ ່ອ່ານ່ານ ຈ ້ນ່ານ ນ ່ານ ນ ້ນ ໄ ້ ທຸກ່ານ້ຳ່ງໄມ້ ໄພ່ານ ຈ ອ່ານເຂ ່ານ ຄ ຊ ຸ ຕ ແສ່ານ ໂ ຕ ກ ວ ້ ຳ ຄ ້ ນ ່ ນ ່ ນ ກ ັ ບ ທ ້ ຳ ເ ທ ພ ດ ່ ານ ເ ຈ ້ ົ ້ ຳ ທ ້ ຳ ຫ ລ ່ ານ ຖ ້ ອ ່ ານ ຫ ນ ້ ຳ ອ ັ ນ ຢ ່ ູ ໃ ນ ຊ ້ ັ ນ ຟ ້ ຳ ຕ ຸ ສ ິ ດ ່ ານ ເ ຖ ິ ງ ໂ ສ ຣ ະ ສ ະ ມ ະ ຫ ່ ານ ພ ຣ ທ ່ ານ (ພ ຣ ່ ານ) ທ ະ ແ ຫ ລ ່ ານ ຫ ລ ່ ານ ມ ່ ານ ຢ ູ ່ ຖ ່ ານ ດ ່ ານ ຟ ້ ຳ ກ ັ ບ ທ ້ ຳ ສ ຸ ຣ ່ ານ ສ ຸ ຣ ິ ນ ທ ์ ອ ິ ນ ທ ์ ພ ຣ ທ ່ ານ ຍ ່ ານ ມ ະ ຣ ່ ານ ຊ ່ ານ ທ ິ ຣ ່ ານ ຊ ອ ່ ານ ກ ່ ານ ສ ະ ເ ທ ວ ະ ດ ່ ານ ເ ຈ ້ ົ ້ ຳ ທ ້ ຳ ຫ ລ ່ ານ ຝ ່ ງ ຢ ່ ານ ຢ ້ ຳ ່ ງ ຢ ູ ່ ໃ ນ ຊ ້ ັ ນ ຟ ້ ຳ ຈ ່ ານ ຕ ຸ ມ ມ ະ ຫ ່ ານ ຣ ່ ານ ຊ ິ ກ ່ ານ ຄ ື ວ ່ ານ ກ ຸ ເ ວ ຣ ະ ແ ລ ະ ວ ິ ຣ ຸ ລ ຫ ະ ກ ະ ວ ິ ຣ ຸ ປ ັ ກ ຂ ະ ກ ັ ບ ທ ້ ຳ ພ ຣ ະ ຍ ່ ານ ເ ວ ສ ສ ຸ ວ ັ ນ ກ ຸ ມ ພ ັ ນ ທ ์ ຄ ັ ນ ທ ັ ພ ພ ະ ຍ ັ ກ ຂ ์ ອ ່ ານ ຣ ັ ກ ຂ ະ ເ ທ ວ ະ ດ ່ ານ ນ ່ ານ ຄ ່ ານ ຄ ຣ ຸ ທ ນ ່ ານ ຄ ອ ັ ນ ມ ີ ຢ ູ ່ ຝ ່ ານ ນ ้ ຳ ຄ ่ ำ ຄ ่ ำ ກ ับ ท ้ ำ พ ร ะ เ พ ิ ง เ ร ื อ ง ว ิ เ ส ส ล ี ส า ย พ ร ะ พ า ย ผ ั น เ ป ื อ ง เ ป ั ่ ง ร ิ ท ธ ิ เ ร ั ่ ง ส ั ก ด ิ ์ ก ั บ ท ้ ำ พ ร ะ ม ห า ร ส ม ์ เ ล ิ ด แ ล ้ ว ก ั บ ท ้ ำ พ ร ะ อ ะ ธ ุ ม ะ อ ะ ด ิ ผ ่ า ม แ ผ ้ ว โ ล ก ิ แ ล ะ พ ร ะ ม ะ ห า ร ั ส ส ิ ม ห ร ร ณ ย ์ แ จ ้ ง จ อ ด ใ ส แ ส ง ก ั บ ท ้ ำ พ ร ะ ต ั บ ป ะ บ ่ ร ะ เ ม ส อ ร ถ ์ (อ ่ า ม ต ั บ ป ะ บ ่ ร ะ เ ม ส อ ม) ม ิ ร ิ ท ธ ิ ล ี เ ด ช พ ร ะ อ า ท ิ จ ต ิ ม ว ิ เ ส ส ใ ส แ ส ง พ ร ะ จ ั น ท ์ จ ่ ร ์ (จ ่ ร ์ = จ อ ร) จ ่ ร ะ เ ร ื อ ง ร ุ ่ ง ร ั ส ม ี พ ่ า เ พ ร ะ พ า ย ด ี ก ั บ ท ้ ำ ม า ง ท ่ ร ะ ม ี ต ิ ม อ ้ ำ ค อ า จ อ ั น ร ั ก ส า ย ั ง น ้ ำ ย า ด ห ม า ย ห า ม ว ิ เ ส ส ก ั บ ท ้ ำ ม า ง ม า ฤ ม อ ้ ย เ ม ข ะ ล า อ ั น ย ่ ู ร ั ก ส า ย ั ง น ้ ำ ม ะ ห า ส ม ุ ท ส า ค อ ร ย ่ า ม น ้ ำ อ ้ ว ร ิ ก ั บ ท ้ ำ ส ะ โ บ ก ข ะ ธ ะ ม ี ท ุ ก เ ท ส ก ั บ ท ้ ำ เ ท ว ะ ด า เ จ ้ ำ ท ้ ำ ห ล า ย อ ั น ย า ย ย ้ ำ ่ ง ย ู ่ ใ น แ ส น ก ว ้ ำ ง จ ั ก ว า ล น ั บ ป ะ ม า ณ บ ่ ไ ด ้ ส ี ่ ห ะ อ ิ บ ไ ท ้ ล ิ ข า อ ั น ย ่ ู ่ ใ น เ ก า ะ ล ้ ง ก า เ ป ั น เ ค ้ ำ ท ี ่ พ ร ะ พ ุ ท ธ ะ เ จ ้ ำ ต ั ้ ง ไ ว ้ ย ั ้ ง ส า ส น า ก ั บ ท ้ ำ เ ท ว ะ ด า ม ะ เ ห ส ั ก ข า เ จ ้ ำ ท ้ ำ ห ล า ย อ ั น ย ่ ู ร ั ก ส า อ า ว ้ ำ ข ้ ำ เ ข ต ป ะ เ ท ส แ ห ่ ง

(1) ก า ร ก ำ ห น ด เ ข ต บ ้ า น แ ด น เ ม ื อ ง ด ั ่ ง ข ้ า ง เ ท ิ ง น ี ้ ค ง ใ ช ้ ม า ห ล ื อ ง ต า ม ส ม ั ย ฟ ้ า ง ุ ่ ม บ ่ ม ี ก า ร ป ร ่ ง แ ป ง แ ต ่ ง ต ื ่ ม ก ็ เ ป ็ น ไ ด ้ จ ึ ่ ง ผ ิ ด จ า ก เ ข ต แ ด น ท ี ่ เ ป ็ น อ ู ่ จ ร ิ ง ใ น ส ม ั ย ห ล ั ง ต ่ ม า .

ຟຸ່ງລາວ ທ່ຽງຍາວເກົ້າແສນວາ ອ້ຽຄ່ອາຈ ທ່ຽງກວ້າງໄດ້ເຈັດແສນວາ ທ່ຽງກ່ຳໃຕ້ ຫລີ ພີເປັນແດນ ກ່ຳຝ່າຍເໜືອ ມີພ້າໄດຜ່າດ່ຽ ຂ້ຽງຊ້າຍ ມີອະຍຸທຍາ ຝ່າຍຂວາ ມີແດນ ແກວ ເປັນເຂຕ ກັບທ້າວເທວະດາເຈົ້າທ້າວຫລາຍ ອັນຮັກສາຣອຍປາທະລັກສນ໌ ອັຄຄະວໍຣະພຸທ ທະສາສນາ ໃນເມືອງຫລວງພຣະບາງ ຣາຊທານີ ອັນມີສຸວັນນະພູມາ ມະຫາຣາຊສະຖານທີ່ນີ້ (ເປັນເຄົ້າ ແລະເທວະດາເຈົ້າທ້າວຫລາຍ ອັນປະຈ່ຳຢູ່ພຸຊວ້ງແລະພຸຊ້ຽ ຢູ່ເຂຕຂ້ຽງກ່ຳ ບ໊ວຣະພ ກັບທ້າວອາມາເຂຕ ເຈົ້າທ້າວຫລາຍ ຫມ້ຽມີ ພ້າທ໊ຽແລະພ້າແອ່ນ ພ້າຖ໋ຳແທ່ນຄີຣີ ມີທ້າວຮູບພຣະ ພຸທທະລັກຂະນາ ທ່ີນັ້ນ ກ໊ກນ່ວ້ງຂັ້ນແດນເມືອງ ພ້າຕັດແກ້ ແລະຕ່ຳມ້ຽເຮືອງສະພຸ ຈອມເພ້ຊຣ ຢຸ ແຄມນະທີ ມີທ້າວຮູບນ້ຽງກ້ຽຣີ ນອນແທບທ້ວ ຢູ່ດ່ານດ້ວປ້ຈສີມ ເສ້ຳທ້ກຂິນ ຫລ້ກຫມ້ນ ທ້ຽຂ້ນ ແລະຊ້ຽງແມນ ຊ້ຽງດ້ຽແດນ ຫລ້ກຫມ໊ນ ຊ້ຽງລ໋ຊ໊ນ ຊ້ອງປ້ອ ຊ້ຽງເຫລ້ກ ຊ້ຽງທ້ອ ງ້ວນເລ໊ດແລ້ວ ຊ້ຽງແກ້ວ ສ້ງຄະໂລກ ນ້ຽປ້ ແຕ່ບູຣ້ານ ເປ້ນສະຖ້ານ ງ້ວນເລ໊ດລ້ຳ ຊ້ຽງນ້ວກ ກຸນຊະໂຣ ຊ້ຽງ້ອຍ້ວນ ອ້ຽໂປແຝ້ງຝ້ຳ ຈອນສຣິ ງ້ວນເລ໊ດລ້ຳ ສ້ຽງນ້ວນ ຕ້ຳກ້ຽເມືອງ ສະ ເໜືອງ້ວນ ສະພຸ ພ້ຽ ຕ້ຳສິບອ ຂຸນລູແລະອ້ຳຄ້ຽນ ພ້ຽຖ໋ຳແທ່ນ ແຕ່ບູຣ້ານ ເປ້ນສະຖ້ານ້ວນ ແຫ່ງຫ້ນ ກັບທ້ວເມືອງຊ໊ນ ແລະເມືອງ້ອຍ ທ້ວຊ້ອຍ ແລະເມືອງຂວ້ ທ້ວເມືອງ້ວ ແລະອ້ ລິນ ກັບທ້ວເທວະດາເຈົ້າທ້ວປ້ວ ອັນຢູ່ຮັກສ້ ສະ(?) ວ້ງຫລວ້ ກ້ວພຣະຣ້ຊທ້ນິ ກັບທ້ວ ເທວະດ້ເຈົ້ ຕ໊ນຮັກສ້ພຸມມະເສຕ ເປ້ນເຄົ້ ກັບທ້ວເຈົ້ຣັສສີ ພິ່ນ້ວ້ງສ້ວ້ງພຣະ້ຽ ອັນເປ້ນ ວ້ງສ້ພຣະຍ້ນ້ຄ 15 ຕະກຸລ ອັນນິ ສຣິສັຕຕະນ້ຄ ແລະຸ້ສຸພະນ້ຄເຈົ້ ເປ້ນເຄົ້ ເປ້ນປະ ທ້ນ ກັບທ້ ນ້ຽດ່ ຢຸ່ຄ໊ກທ່ອ ນ້ຽດ້ອ ຢຸ່ຄ໊ກເຮ໊ອ ນ້ຽຄ່ ເຝ໊ອ ຢຸ່ເຫນ໊ອທ່ ຊ້ຽ ທ້ວໂຕ່ ກ້ວ້ ຢຸ່ປ ກ ວ (ນ້ຽແຫ່ ວ ທ້ວໂຕ່ ກ້ວ້ ຂ ວ) ກັບທ້ວເທວະດ ເຈົ້ ທ້ ຫລ ຍ ອັນ ຮັກສ ອ ຣ ມ ພຣະສ ສ ນ ທ່ີນ້ ເປ້ນເຄົ້ ເປ້ນປະທ ນ.

ບ໊ດນ້ ຟ້ງ ້ ທ້ ຫລ ຍ ຫ ຍ ເຈົ້ ມ ລ ສ ທ ນ ກ ທ ພ ຣ ຍ ປ ຕ ປ ຕ ນ ຕ ພ ທ ວ ຈ ເປ ເຄ ມ ວ ຈ ພ ທ ຈ ສ ເປ ອ ຍ ຈ ຈ ນ ນ ຍ ຫ ຍ ເ ຍ ຈ ຈ ຈ

(3) ภ้ามสอ่ายฟ้าทัม บุมมะหาชาต แบบ 3:

สาหุ สาธุ สาหุ สุมังตุ เย เทวา สะมาคะตา ฝูงข้าท้าวหลาย มิบมอบไหว้ เทพะแม่นไท้ ยิมหุพธิหม (พธิม) ยิมธาชาทิราช ภับท้าวมาวมาถมอ้ย เมฆะลา ยิมย่ำ อัมฆู ฉัตมังคะสิ ภับท้าวมาวท่ะระนิ ติมอิ่งค่อาจ อันรักสายังน้ำยาด และหมายหาม พะ
ภาวตะสิงสาธ ทุภดำมดาจ ฝูงเทพหาจ มามา ภับท้ายหมังสี 32 ติม มายสิริคุต พัภด
[illegible] ตย์ ผู้จิ่บุม และบาบแต่างคิมท้าวหลาย และเทพบุต เทพดา เจ้าท้าวหลาย อัม
ฆู่ในฆ[illegible]ฟ้า ทุภถอมหม้าดาฟ้า อะจะจังพายโพด เท้ำแสมโภต จักวาล ท้าวป่าหิมะพามต์ ทุภแต่าง ทุภแตล่วหล้าพูผา ท้างคูหา เถื่อมถ้ำ ทุภยำมน้ำวังธิ ท้างโบภะธะนิ และท่า ภาวัง ท้างสุตขาวเทวอัม สุบังมะ คธุท มาค คันทัพพะพาค พร้อม ฝูงหมู่มายายม์ ท้าง พธะพาย งามเรืองรุ่ง พธะสุธิมหะราช มุ่งเมืองสวัธค์ ภับท้า พธะจันท์เรืองๆ สีใสสะ อาดพธะสุธียะพาดพายแสง ธัสมีแดงเรืองรุ่ง ภับท้างเจ้ายอดสอ้ย จอมเขิา คือว่า พธะ ยาทัตตะธัตถะ พธะยาวิธุปักขะ พธะยาวิธุลหะ พธะยาภุมพันห์ คันทัพพะยักข์ มาค เวสสุวัม เป็นเค้า ภับท้างพธะนักขัตตะธึกส์เจ้า 27 จ้างสเวียลิงมาพ่ำพ้อม มร้มอะมโม หะมาบุม แต่างฝูงข้าท้างหลาย อันได้รักสาสิล พังทัม ใช้หาม ในภาละบัดนี้ ก่ำข้าเท็ม...

และฝูงข้าท้างหลาย ขอ้างเชิมเทพบุต เทพยะดาเจ้า อันรักสาพธะสาสมาบ้ามเมืองท่านี้ อันมี วิฆุลมะหาสะถาม โบธามะวัตถุ ธัตมะ คธึหะบ่ดิ เป็นเค้า และเทพะเจ้าท้างหลาย อันรักสา ฆู่พุฆวา และพุฆ้า เป็นเถื่อมข้างอามา ปัพพะตา ผาหิงและผาแอ่ม ผาถ้ำแท่มหะวาธา อันมีพุทหะธัตมา ในมั้น หิมแต่างท้ำ ปะตูเมืองา ธัสมีเธืองา งามยิ่ง ผาถ้ำต่ำ และสีบฆู ฆุมลู และอ้อคร่ม บ่บร่างถอ้ย วอมหา เชิมท้างเทพบุต เทพดาเจ้า ท้างหลาย อันรักสา ก่ำ ทักขิม จะเธิม หลายหลาก หมามมอ่างเค้า แดนเมืองา ผาตั้ง มายเธืองวิเสส ผาตัดแก้ เป็นเขื่อมเขตขิงหะวาธ เป็นพูมมะสะถาม แต่างภุาสธิสัตตะ มาค พูสธิอาจ จอมเมืองา จอมค่า เธืองสะพู่ จอมเพ้ฆธ์ ฆู่อุดอธ มางภางธิ มอมแตบ ท้าวฆู่ดำมดาว ปัจสิม เสาทักขิม และหลักหมั้ม ท้ายฮัม และฆางแมม ฆางดิงแดม หลักหมื่ม ฆางล่ถื่ม ฆอางปอา ฆางเตลักและฆางหอา งามเลิดล้ำ ฆางมอกก้ำ ภุมฆะโธ ฆางอยางาม อาโป แฝางฝั่า ฆางมอ่มตั้า ภาางเมืองา ฆางเตลักฆางหอา งามเลิดแล้ว สัางคะโลภ ฆางแก้ว มาปา แต่โบธาม เป็นพูมมะสะถามอันวิเสส เฆตน้ำพ้มมิ มางด่า ฆู่คึกหอ่ม มางดอ่ม ฆู่คึกเธือ มางผิมเผือ (ค่าเผือ) ฆู่หาฆ้า ห้าวโต่างภอ้า ฆอ้า ฆู่

ປາກຄາມ ທ້າວຫອງຈານ ຢູ່ພາດຽວ ທ້າວຄ່ຳບຽວ ຢູ່ພາເສືອ ທ້າວບຸນເຍືອ ຢູ່ກອັມກ່າຍຟ້າ ທ້າວຄ່ຳຫລ້າ ຢູ່ພາບ້ວ ທ້າວຄ່ຳບ້ວ ຢູ່ພູຊ້ວ ທ້າວບຸນກວ້ວ ຢູ່ພູຊວ ທ້າວບຸນຍວ ຢູ່ກອັມ ຫມຶດແອ່ນ ທ້າວຄ່ຳແທ່ນ ຢູ່ພາຊວ ທ້າວຈ້ຳລວ ຢູ່ພາຍ່າເຖົ້າ ອຸສຸພະນາຄເຈົ້ຳ ຢູ່ເຜົ້ຳສິບດ້ວ ທ້ວໃຈຈ່ຳນ້ວ ຢ່ຣັກສາພຣະບາທ ສຣີສັຕຕະນາຄເຈົ້ຳ ຢູ່ເຜົ້ຳຈອມສຣີ ກ້ວທະມະບຸຣີ ຢູ່ພາສຸມ ເສ້ຳ ອຸຣ້ວຄະເຈົ້ຳ ຢູ່ເຜົ້ຳສິບອຸ ທ້ວຊົມພ ຢູ່ແກ້ວຕອ້ວ ເຈົ້ຳຣັສສີ ສອ້ວພິ່ນອ້ວ ຢູ່ແຫ່ວຫ້ອ້ວ ບ້ວຣະພ.

****

ການນ່ຳເອ້ົາຄ່ຳປ່ອ່ປະກາສ ເທພດ ຫລ້ືຄ່ຳສັຄເຄເທ່ວະດ ມ່ຂຽນໄວ້ທ້ີນ້ີ ກ່ໍ ເພ້ືອໃຫ້ສ້ຶກສ່ຳເຖ້ງຄ່ວ່ມເຊ້ືອຖ້ ຂ່ອ້ງລ່ວສ່ມ້ຍໂບຣ່ຳ ທ້ີກ່ຽ່ວຂ່ອ້ງກ່ັບຣ້ຕ 12 ແລະ ຄ່ອ້ງ 14 ທ້ີບ່ັຣພະຊ້ົນຂ່ອ້ງພ່ວກເຮ້ຳ ຍ້ຶດຖ້ືມ່ຳ ແລະທ້ັງກ່ຳ່ວເຕ້ືອນໄວ້ບ່ໍ່ໃຫ້ພ່ວກລູ່ມ ຫລ່ານລະຣ້ຕຫ່ມ່ອ້ງ ລະຄ່ອ້ງເສ້ຳ.

ອ້ກປະການ້ຶ່ງ ໃນການ້ສ້ຶກສ່ຳເຖ້ງຄ່ວ່ມເປ້ັນ່ມ່ຳ ຂ່ອ້ງຊ່ຳຕ ໃນ່ສ່ມ້ຍອ່ະດ້ຕ ໂດ້ຍສ່ະເພ່ຳະ ໃນ່ສ່ມ້ຍພ່ຣ່ະ່ຍ່ຳຟ້ຳ່ງ່ມ ຫລ້ືພ່ຣ່ະ່ມ່ະຫ່ຳ່ກ່ະສ່ຕຣ້ຍ ທ້ີ່ສ້ືບ່ຕ່ໍ່ຣ່ຊ່ກ່ຳ່ຣ ມ່ຳ່ຕ່ຳ່ມ່ລ່ຳ່ດ່ັບ່ນ້ັ້ນ ຍ່ອ່ມ່ຖ້ ່ວ່ຳ ເປ້ັນ່ກ່ຳ່ຣ່ຣ່ຽ່ມ່ຮຸ່່ພ້ັ້ນ່ຖ່ຳ່ນ ຄ່ວ່ມເຊ້ືອຖ້ແລ່ະ່ວ່ັ້ທ່ະ່ມ່ະ່ທ່ັ້ມ ຂ່ອ້ງ່ຊ່ຳ່ຕ ເພ້ືອ່ຄ່ວ່ມ່ແ່ຈ່ມ່ແ່ຈ້ ໃນ່ກ່ຳ່ຣ່ສ້ຶກ່ສ່ຳ່ຫ່ຳ່ຄ່ວ່ມ່ຈ້ ກ່ຽ່ວ່ກ່ັ້ບ່ກ່ຳ່ຣ່ເປ້ັນ່ຢູ່ ຂ່ອ້ງ່ຄ້ົ່ມ່ສ່ມ້ຍ່ນ້ັ້ມ ແລ່ະ່ມ້ີ່ແ່ນ່ວ່ໃ່ດ່ແ່ດ ທ້ີ່ສ້ືບ ຕ່ໍ່ມ່ຳ່ຣ່ອ່ດ່ພ່ວ່ກ່ເຮ້ຳ ໃນ່ສ່ມ້ຍ່ນ້ີ?

ໂດ້ຍສ່ະເພ່ຳ່ະ ຣ້ຕ 12 ຄ່ອ້ງ 14 ທ້ີ່ສ້ືບ່ທ່ອ່ດ່ມ່ຳ່ດ້ັ່ງ່ນ້ີ ຄ:

(ກ) ຣ້ຕ 12 ເດ້ືອ່ນ ສ່ຳ່ຣ່ບ່ປ່ະ່ຊ່ຳ່ຊ່ົ່ມ່ຊ່ຳ່ວ່ລ່ຳ່ວ

****

ຣ້ຕ 12 ໜ່ຳ່ຍ່ເຖ້ງ່ປ່ະ່ເພ່ນ້ີ ປ່ະ່ຈ່ຳ່ປ້ີ ໃນ່ເ່ວ່ລ່ຳ 12 ເດ້ືອ່ນ ທ້ີ່ເ່ປ້ັນ່ແ່ບ່ບ່ຢ່ຳ່ງ່ແ່ລ່ະ່ເ່ປ້ັນ່ປ່ະ່ເພ່ນ້ີ ຂ່ອ້ງ່ສ່ັ້ງ່ຄ້ົ່ມ ທ້ີ່ທຸ່ກ່ຊ່ຳ່ຕ ກ່ໍ່ນ້ີ່ໄ ວ້ ສ່ຳ່ຣ່ບ່ຊ່ຳ່ຕ່ໃ ຜ ຊ່ຳ່ຕ່ນ້ັ້ນ ບ່ໍ່ຄ້ືກ່ັ້ນ ແ ຕ່ ໃນ່ບ່ັ້ນ່ດ່ຳ່ປ່ະ່ເ່ທ່ສ ທ້ີ່ຖ້ືພ່ຣ່ະ່ ພ່ທ່ທ່ະ່ສ່ຳ່ສ່ນ່ຳ ດ່ວ້ຍ່ກ່ັ້ນ ນ້ັ້ມ ກ່ໍ່ນ່ັ້ກ່ຈ່ະ່ນ້ີ່ຣ້ຕ່ຄ່ອ້ງ ທ້ີ່ເ່ຫ່ມ້ືອ່ນ່ກ່ັ້ນ ຫລ້ືໄ ກ້ຄ່ຽ່ງ່ກ່ັ້ນ ອ່ຳ່ສ່ັ້ຍ່ຣ້ຕ່ຄ່ອ້ງ ທ້ີ່ ເປ້ັນ່ຫ່ລ່ັ່ກ ເ ຊ້ືົ່ງ່ສ້ືບ່ນ່ຳ່ຈ່ຳ່ກ່ຣ້ຕ່ທ້ີ່ນ້ີ່ຍ່ົ່ມ່ປ່ະ່ຕ້ິ່ບ່ັ່ຕ ໃນ່ທ່ຳ່ງ່ພ່ທ່ທ່ະ່ສ່ຳ່ສ່ນ່ຳ ຢູ່່ແ່ລ້ວ ເ ຊ່ັ່ນ ກ່ຽ່ວ່ກ່ັ້ບ່ບຸ່ນ ປ່ະ່ເພ່ນ ທ່ຳ່ງ່ພ່ທ່ສ່ຳ່ສ່ນ່ຳ ໃນ່ຣ່ະ່ດຸ່ຕ່ຳ່ງ່ໆ ເ ຊ່ັ່ນ ຣ່ະ່ດຸ່ຝ່ົ່ນ ເພ່ີ່ມ່ນ້ີ່ປ່ະ່ເພ່ນ້ີ່ໃ ຫ້ພ່ຣ່ະ່ສ່ົ່ງ່ຄ ເ ຂ້ົ້ຳ່ຢູ່່ຈ່ຳ່ພ້ັ່ຣ່ ສ່ຳ່ 3 ເດ້ືອ່ນ ແ ລ່ະ່ເ ມ ື່ອ່ສ້ິ້ນ່ສ່ຳ່ມ່ເດ້ືອ່ນ່ແ ລ້ວ ເພ່ີ່ມ່ກ່ໍ່ນ້ີ່ປ່ະ່ເພ່ນ ໃ ຫ້ອ່ອ່ກ່ພ່ຣ້ສ່ຳ່ ແ ລ່ະ່ໃ ຫ້ນ້ີ່ປ່ະ່ເພ່ນ ຣ້ບ່ຜ້ຳ່ຈ່ຳ່ນ່ຳ່ພ້ັ່ຣ່ສ່ຳ່ ແ ລ່ະ່ຕ ່ ມ ່ ຳ່ ຈ່ຳ່ກ່ວ້ັ່ນ່ອ່ອ່ກ່ພ້ັ່ຣ່ສ່ຳ່ໄ ປ ເ ຖ້ົ່ງ່ກ່ຳ່ງ່ເດ້ືອ່ນ 12 ກ່ໍ່ນ້ີ່ປ່ະ່ເພ່ນ ຣ້ບ່ຜ້ຳ່ກ່ະ ຖ້ືນ່ໄ ດ້. ນ່ອ່ກ່ຈ່ຳ່ກ່ນ້ີ ໃ ນ່ວ້ັ່ນ່ນ່ຳ່ຄ່ະ່ບຸ່ ຊ ່ ຳ່ ວ້ັ່ນ່ວ ິ ສ ່ ຳ່ ຂ ່ ະ ບ ຸ ຊ ່ ຳ່ ແ ລ ່ ະ ວ ້ ັ ່ ນ ສ ິ ລ ນ ້ ອ ຍ ວ ້ ັ ນ ສ ິ ລ ໃ ຫ ຽ ່ ກ ່ ໍ ່ ຍ ່ ອ ່ ມ ຈ ະ

ມີປະເພນີທຳສັງຄະຫານ ເປັນຫລັກ ເຫມືອນກັນ ໃນບັນດາປະເທສ ທີ່ຖືພຸທທະສາສນາ ໃນລັທທິ ຫີນະຍານ ຂອງທາງປະເທສ.

ກ່ອນຫນ້ານີ້ ຂອງຍຸຄຂຍາຍອານານິຄົມ ຂອງຊາວຕາເວັນຕົກ ບັນດາປະເທສທີ່ຖືພຸທ ມີວັນພັກ ຣາຊການ ຖືເອົາວັນ ຂອງສາສນາພຸທ ຄືວັນສິລໃຫຽ່ ເຊິ່ງໄດ້ແກ່ວັນຂຶ້ນ 15 ຄ່ຳ ແລະແຣມ 15 ຄ່ຳ ຂອງທຸກໆເດືອນ ເປັນຫລັກ ແຕ່ ຄັນຕໍ່ມາ ໃນສມັຍອານານິຄົມ ຊາຕຕາເວັນຕົກມີອິທທິພົລສູງ ວັນ ພັກຣາຊການຂອງປະເທສ ຖືພຸທທະສາສນາ ກໍ່ເລີຍນິຍົມຖືເອົາວັນພັກຂອງຄຣິສຕຽນ ມາໃຊ້ແທນ ຈົນຕາບເທົ້າທຸກວັນນີ້.

ຣິຕ 12 ເດືອນ ທີ່ຄວນຊາບ ມີດັ່ງນີ້:

(1) ເດືອນຈຽ: ປະເພນີ ເດືອນນີ້ ແມ່ນໃຫ້ອາຣາທນາ ນິມົນຕ໌ພຣະສັງຄະເຈົ້າເຂົ້າປະຣິວາ ສະກັນ ຄືຫມາຍເຖິງພຣະພິກຂສົງ ຈະໄດ້ເຂົ້າຄອງ ໄປຈຳສິລພາວະນາ ຢາດນ້ຳໂພດສັຕ ຢ່າງ ເຄ່ັງຄັດ ຢູ່ຕາມປ່າຊ້າ ຫລືໂຄນຕົ້ນໄມ້ ປະເພນີນີ້ ຫມາຍເຖິງເພື່ອຕ້ອງການໃຫ້ພຣະພິກຂຸ ທີ່ຜິດ ພຣະວິນັຍສັງຄາທິເສສ ໃຫ້ກັບຄືນສູ່ສະພາບເປັນຜູ້ມີສິລບໍຣິສຸທ ພົ້ນຈາກໂທສທາງພຣະວິນັຍ ໃນ ອາບັຕຂັ້ນກາງ ທີ່ຈະຕ້ອງຟື້ນຄືນ ໃຫ້ມີຄວາມສະອາດໄດ້ອີກເທື່ອໃຫມ່ ດ້ວຍວິທີການ ເຂົ້າປະຣິ ວາສະກັນ ຕາມພຣະວິນັຍ ບັນຍັຕໄວ້.

(2) ເດືອນຍີ່: ປະເພນີເຣັດບຸນຄູນເຂົ້າ ຫລືບຸນກອງເຂົ້າ ເພື່ອສລອງຜົລການເກັບກ່ຽວ ປະ ຈຳປີນັ້ນ. ບຸນຄູນເຂົ້າ ຈະນິມົນຕ໌ພຣະສົງຄ໌ສູຕນິມົນຕ໌ ຕອນຄ່ຳ ຄັນຮອດເຊົ້າມື້ໃຫມ່ ກໍ່ນິມົນຕ໌ພຣະ ສົງຄ໌ສັນຈັງຫັນ ຖວາຍເຂົ້າໃໝ່ ຖວາຍສັງຄະທານ ຮັກສາສິລ ຟັງທັມ ເພື່ອໃຫ້ເປັນສີຣິມົງຄຸລ ຕ່ໍ ຈາກນັ້ນກໍ່ມີພິທີສູ່ຂວັນເຂົ້າ ແລະກໍ່ສູ່ຂວັນ ໃຫ້ແກ່ເຈົ້າບ້ານເຈົ້າເຮືອນ ທັ້ງຫລາຍໄປພ້ອມກັນ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນເດືອນນີ້ ເພີ່ນນິຍົມເກັບຫລົວເກັບຟືນໄວ້ດັ່ງໄຟ ເປັນປະຈຳປີ ຕັດຟືນມາໄວ້ ເຕັມກອງໄຕ້ລ່ຽ ເພື່ອຕຽມໄວ້ສຳຣັບຍາມຝົນ.

(3) ເດືອນ ສາມ: ປະເພນີບຸນເຂົ້າຈີ່ ທ່ຽພາຄໃຕ້ເອີ້ນບຸນເຂົ້າພັນກ້ອນ ເປັນງານບຸນທີ່ ສແດງເຖິງການສລອງບຸນຄຸນແຫ່ງເຂົ້າ ທີ່ຄົນເຮົາໃຊ້ບໍຣິໂພຄ ດ້ວຍການໃຫ້ທານ ຖວາຍພຣະສັງ ຄະເຈົ້າ ກະທຳສັງຄະທານ ໃນວັນເດືອນສາມເພັ້ງ ໃຫ້ເປັນສີຣິມຸງຄຸລ ແກ່ຊີວິຕ ແລະແກ່ຜົລປຸກ ຫລືອາຊີພການຣປຸກຝັ້ງ ໃນປີຕ່ໍໄປ.

ພິທີບຸນເຂົ້າຈີ່ ເຣັດພ້ອມກັບບຸນມາຄະບູຊາ ເພີ່ນປັ້ນເຂົ້າຫນຽວ ຫຸ້ມດ້ວຍນ້ຳອ້ອຍ ນຳໄປປີ້ງ ຫລືຈີ່ແທ້ງນ້ອຍນຶ່ງ ແລ້ວຈົ່ງເອົາໄຂ່ທາ ຈີ່ຫລືປີ້ງໃຫ້ສຸກ ຈົ່ງເອົາຕັກບາຕ ຖວາຍພຣະພິກຂຸສົງຄ໌ ໃນງານບຸນມາຄະບູຊາ ເປັນວັນທີ່ພຣະພຸທທະອົງຄ໌ ປະກາສຈັດຕັ້ງພຸທທະສາສນາ ຂຶ້ນໃນໂລກ.

(4) ເດືອນສີ່: ປະເພນີບຸນມະຫາຊາ ຫລືບຸນພຣະເວສ ເຫຕຜົລໃນການເຣັດບຸນພຣະເວສ ນີ້ ເນື່ອງມາຈາກຄັມພີຣ໌ມະລັຍຫມິ່ນແລະມະລັຍແສນ ທີ່ກ່າວວ່າ ພຣະມະລັຍເຖຣະເຈົ້າ ໄດ້ຂຶ້ນໄປ ສວັຣຄ໌ ແລ້ວ ໄດ້ໄປພົບສົນທະນາ ກັບພຣະໂພທິສັຕ ສຣີອະຣິຍະເມຕໄຕຍ ໂດຍຖາມວ່າ ຫາກມີຜູ້ ປາຖນາຈະໄດ້ເຫັນໜ້າພຣະເຈົ້າອະຣິຍະເມຕໄຕຍ ເຊິ່ງເປັນພຣະພຸທທະເຈົ້າອົງຄ໌ສຸດທ້າຍໃນພັທ ທະກັບນີ້ ນວນມະນຸສຄວນທຳປະການໃດ?ໄດ້ຮັບຄຳແນະນຳວ່າ ໃຫ້ນວນມະນຸສ ພາກັນກະທຳບຸນ ໃຫ້ທານ ແລະ ໃຫ້ພາກັນ ເຣັດບຸນມະຫາເວສສັນຕະຣະຊາດົກ. ກະທຳໃຫ້ແລ້ວ ໃນມື້ນຶ່ງ ວັນດຽວ ເຊິ່ງຖືວ່າ ເປັນການພ່ຳເພັ່ງປາຣະມີທັມ ຂອງພຣະພຸທທະໂຄດົມ ສັມມາສັມພຸທທະເຈົ້າ ອັນເຕັມໄປ ດ້ວຍພື້ນຖານທາງສີລທັມ ພ່ຳເພັ່ງທານະປາຣະມີ ເປັນອັນຄົບຖ້ວນສົມບູຣນ໌.

(5) ເດືອນຫ້າ: ປະເພນີ ທຳບຸນຕ້ອນຮັບປີໃຫ່ມ ຫລືບຸນປີໃຫ່ມ ຫລືກຸຕສ້າງການ໌ ຫລືອີກ ຢ່າງນຶ່ງ ເອີ້ນວ່າ ບຸນສັ້ງການ ສັ້ງຂານ໌.(ສ. ສັ້ງກຣັນຕະ= ສັ້ງຂານ໌ ແປວ່າ ຂ້ຳຜ່ານປີ) ໃນ ງານບຸນປີໃຫ່ມ ຈະມີ 3 ການສມັຍ ຄື

(1) ວັນສ້ັງຂານລ່ວງ: ຄື ວັນທີ່ປີເກົ່າຜ່ານໄປ

(2) ວັນສ້ັງຂານເນົ່າ:ຄືວັນທີ່ຂ້ຳກາງ ຣະຫວ່າງປີເກົ່າ ແລະປີໃຫ່ມ ບ່ຳທັນຂຶ້ນ ກັບປີໃດ ຈຶ່ງເອີ້ນວ່າ ວັນເນົ່າ (ເນົ່າ ແປວ່າ ຢູ່) ຊາວບ້ານເອີ້ນວັນເນົ່າ.

(3) ວັນສ້ັງຂານຕ໋ຶ້ນ: ແມ່ນວັນຂຶ້ນປີໃຫ່ມ.

ໃນງານບຸນປີໃຫ່ມ ວັນສ້ັງຂານຕ໋ລ່ວງ ຈະອາຣາທນາ ເອົາພຣະພຸທທະຮູບລ້ຽງຈາກແທ່ນ ຫລື ຈາກສີມ ແລ້ວນ່ຳລ້ຽງມາໃຫ້ປະຊາຊົນຫົດສ້ຽ ດ້ວຍນ້ຳອົບນ້ຳຫອມ ຕອນເຊ້ົ້າ ກ່ໍຈະມີການຖວາຍ ສ້ັງຄະທານ ແລະວັນສ້ັງຂານຕ໋ເນົ່າ ຈະມີການຕົບພຣະທາຍ ແລະບຸນສລອງພຣະທາຍ ວຽນທຽນ ໃນຕອນຄ່ຳ ເວລາກາງວັນ ກ່ໍຈະມີການຫວ່ານແຣ່ຫວ່ານຊາຍ ຊຳຣະສະສ້ າງສນຽດຈ້ັງໄຣ ອອກ ຈາກບ້ານເຮືອນ ມີການແຫ່ພຣະຍາສ້ັງການສ້ັງຂານຕ໋. ສ່ວນໃນວັນສ້ັງຂານຕ໋ຶ້ນ ຄືວັນຂຶ້ນປີໃຫ່ມ ຫລ້ັງຈາກທ່ຳບຸນ ຖວາຍສ້ັງຄະທານ ແດ່ພຣະສົງ໌ແລ້ວ ກ່ໍຈະມີການຮາສີ ຕ້ອນຮັບປີໃຫ່ມ ແລະ ຊາວບ້ານ ກ່ໍຈະມີນ້ຳເອົາພຣະສົງ໌ ໄປຮັບເຄື່ອງໄທຍະທານ ຫລື ເຄື່ອງບ້ັງສະກຸລ ຢູ່ຕ່ຳໜ້າກອງ ພອນ (ຫລຸມຝ້ັງສົບ) ຂອງພໍ່ແມ່ຍາຕພີ່ນ້ອ້ງ ຂອງຕົນ ຢູ່ທີ່ປ່າຊ້ າ.

ໃນໄລຍະປີໃຫ່ມນີ້ ຫລ້ັງຈາກໄດ້ອາຣາທນາ ເອົາພຣະພຸທທະຮູບລ້ຽງຫົດສ້ຽແລ້ວ ເປັນເວລາ 7 ວັນ ຄືຈາກວັນສ້ັງຂານຕ໋ລ່ວງ ທຸກຕອນຄ່ຳ ປະມານ 4-5 ໂມງແລງ ເຖ້ົ້າແກ່ ບ່າວສາວນຸ່ມນ້ອຍ ກ່ໍຈະໄປເກັບດອກໄມ້ ນ່ຳມາບູຊາພຣະພຸທທະຮູບ ພວກບ່າວສາວ ແລກປຽນດອກໄມ້ກັນ ເພ້ືອເປັນ ຄວາມຫມາຍວ່າ ເກີດຊາຕໜ້າຈະໄດ້ພົບກັນ ຫລືບາງທີ ຈະໄດ້ເປັນຄູ່ຮັກ ຕ່ໍກັນແລະກັນ.

ປີ ໃຫ່ມ່ານມາ ຈົນຮອດວັນສີລ ໃນມື້ຂ້ຽງໜ້າ ເພິ່ນຈະມີການຖວາຍນສັງຄະທານ ຈົ່ງອາ ຣາທນາ ເອົາພຣະພຸທທະຮູບຂຶ້ນແທ່ນຄົ້ນ.

(6) ເດືອນຫົກ: ປະເພນີ ບຸນວິສາຂະບູຊາ ຈະມີການຖວາຍສັງຄະທານ ແລະຟັງພຣະທັມມະ ເທສນາ ຕລອດທັ້ງວັນ ແລະກາງຄືນ ໃນມື້ວັນເພັ້ງ ເດືອນຫົກ ນັ້ນ ເພິ່ນຈະຟັງການສຸຕພຸທທະປະ ວັຕ ຄື ໃຊ້ພາສາປາລີ ສຸຕສະດຸດີ ແດ່ອົງຄ໌ພຣະພຸທທະເຈົ້າ ທີ່ຊົງສົມພົບ(ເກີດ) ໃນເດືອນຫົກເພັ້ງ ຕັສຮູ້ ເປັນພຣະພຸທທະເຈົ້າ ໃນເດືອນຫົກເພັ້ງ ແລະຊົງປະຣິນິພພານ (ຕາຍ) ໃນເດືອນຫົກເພັ້ງ ເຊ່ັ່ນດຽວກັນ.

ໃນວັນດຽວກັນ ຈະມີງານບຸນບັ້ງໄຟ ສລອງບັ້ງໄຟ ແລະແຂ່ງບັ້ງໄຟ ເປັນການບູຊາມະເຫສັກ ຫລັກເມືອງ ແລະບູຊາໄທ ແຖນ ຕາມປະເພນີ ແລະທັ້ງເປັນພິທີຂໍ່ຟ້າຂໍ່ຝົນ ໃນຣະດູຟ້າໃຫ່ມ ກ່ອນ ຈະຕົກກ້າດຳນາ.

(7) ເດືອນເຈັດ:ປະເພນີການບູຊາແດ່ເທພເຈົ້າ ປະຈຳບ້ານ ປະຈຳເມືອງ ບູຊາພຣະຍານາຄ 15 ຕະກູລ ມະເຫສັກສັກເມືອງ ບູຊາຜີປູ່ຍ່າຕາທວດ(ດວງວິນຍານ) ທີ່ເອີ້ນວ່າ ປູ່ຕາ ຫລືດວງວິນ ຍານ ຂອງບັຣພະບູຣຸສລາວ ປະຈຳປະເທສ ແລະປະຈຳຫມູ່ບ້ານຂອງຕົນ.

(8) ເດືອນແປດ: ປະເພນີ ບຸນເຂົ້າວັສສາ (ປ.ວັສສາ ອ່ານ ວັດສາ ສ.ສັນສກຣິຕ ພັຣສາ) ຕອນເຊ້ົາ ມີການທຳບຸນຕັກບາຕ ຮັກສາລີລ ຟັງທັນ ຖວາຍສັງຄະທານ ຕອນຄ່ຳ ມີການວຽນທຽນ ແລະຖວາຍຜ້າອາບນ້ຳຝົນ ວັນແຮມ 1 ຄ່ຳ ເດືອນແປດ (ກາງຄືນ) ແມ່ນວັນເຂົ້າພັຣສາ ຂອງ ພຣະພິກຂຸສົງ ສາມະເນຣ.

(9) ເດືອນ ເກົ້າ: ປະເພນີ ບຸນເຈົ້າປະດັບດິນ ກຳນົດໃສ່ ວັນດັບເດືອນເກົ້າ ມີການຮັກສາສີລ ຟັງທັມມະເທສນາ ແລະອຸທິສກຸສົລ ໄປຍັງພ່ໍແມ່ ຄຣູບາອາຈານຍ ແລະປູ່ຍ່າ ຕານາຍ ແລະຍາຕ ພີ່ນ້ອງຜູ້ທີ່ລ່ວງດັບຂັນໄປຈາກໂລກ ເຊ່ືອກັນວ່າ ຄັນຮອດວັນສິ້ນເດືອນເກົ້າ ພຣະຍາຍົມພິບານຈະ ໄດ້ປ່ອຍດວງວິນຍານ ເຫລ່ົານັ້ນ ກັບຄືນມາຍັງມະນຸສໂລກ ເພ່ືອມາຮ່ວມອະນຸໂມທະນາ ສ່ວນບຸນ ທີ່ລູກເຕ້ົາຫລານເຫລັນ ຢູ່ເບ້ືອງຫລັງ ຈະໄດ້ອຸທິສສ່ວນບຸນເຖ້ິງ ຫາກໄດ້ຮ່ວມອະນຸໂມທະນາແລ້ວ ກ່ໍໄດ້ຮັບການຜ່ອນຜັນໂທສຈາກຈ່າຍົມພິບານ ແລະຖ້ານ້ີບຸນແຮງ ໃນເວລາຢູ່ໃນມະນຸສໂລກ ເມ່ືອ ກ່ອນ ກ່ໍຈະຖ້ືກປ່ອຍຕ້ົວ ໃຫ້ໄປເກ້ີດໃນສວັຣຄ໌ ຫລ້ື ໃນມະນຸສໂລກ ສ້ືບຕ່ໍໄປ ດ້ວຍເຫຕທ່ີພວກລູກ ເຕ້ົາຫລານເຫລັນ ອຸທ້ິສສ່ວນບຸນ ເຂ້ົາປະດັບດິນ ສ້ິນເດ້ືອນເກ້ົາ. ເຊ່ືອຖ້ືກັນວ່າ ຫາກວ່າ ວິນຍານ ເຫລ່ົານັ້ນ ກັບຄືນມາຮອດໂລກມະນຸສແລ້ວ ລູກເຕ້ົາຫລານເຫລັນ ບ່ໍໄດ້ອຸທ້ິສບຸນ ກຸສົລໄປຫາຕ້ົນ ວິນຍານ ກ່ໍຈະເສ້ົາໂສກເສ້ົາໃຈ ແລະປ້ອຍດ່ໍາສາບແຊ່ງໃຫ້ລູກຫລານ ໄດ້ຮັບຄວາມພິນາສທຸກຂ໌ ຈົນ (ພິທ້ີນ້ີ ໃນຍາມກາງຄືນ ເພ່ີນນ້ິຍົມເຂ້ົາຕ້ົມເຂ້ົາຫນ່ົມໄປແຂວນຕາມງ່ໍາໄມ້ ໃຫ້ເຜຕໄດ້ກ່ິນ)

(10) ເດືອນສິບ: ປະເພນີບຸນເຂົ້າສາກ ຫລືເຂົ້າສລາກ ແມ່ນຈັດຂຶ້ນໃນວັນເພັ້ງເດືອນສິບ ມີການໄຫວ້ພຣະ ຮັບສິລ ຖວາຍສັງຄະທານ ແລະຟັງພຣະທັມມະເທສນາ ເປັນງານບຸນທີ່ເຊື່ອວ່າ ກະທຳຂຶ້ນ ເພື່ອອຸທິສເຖິງດວງວິນຍານ ຂອງ ພໍ່ແມ່ ຄຣູບາອາຈານຍ ແລະປູ່ຍາຕາຫວດ ບັນດາ ຍາຕພີ່ນ້ອງ ຜູ້ທີ່ລ່ວງລັບໄປແລ້ວ ເຊິ່ງພຣະຍາຍົມພິບາລ ປ່ອຍຂຶ້ນມາຈາກນະຣົກ ໃນເວລາ 15 ວັນກ່ອນໜ້ານີ້ ເພື່ອມາຮັບສ່ວນບຸນໃນເວລາເຮັດບຸນເຂົ້າປະດັບດິນ ຜ່ານມາ. ຖ້າຫາກວ່າ ຍັງມີ ລູກຫລານ ຍາຕພີ່ນ້ອງ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ເຮັດບຸນສົ່ງເຖິງ ຢາກຈະເຮັດໃນຕອນນີ້ ວິນຍານ ກໍ່ຈະໄດ້ໃຫ້ ການອະນຸໂມທນາ ແລະຮັບສ່ວນກຸສິລ ກ່ອນຈະໄດ້ຖືກສົ່ງໃຫ້ກັບຄືນໄປຍົມໂລກ.

ພິທີບຸນສລາກະພັຕ ຫລືບຸນເຂົ້າສາກ ນັ້ນ ເພິ່ນຈະເຮັດພາເຂົ້າ ຫໍ່ເຄື່ອງຂອງທີ່ຕ້ອງການນຳ ຖວາຍພຣະສົງຄ໌ ເຊັ່ນອາຫານການກິນ ຈືອອຣ ກວ້ຍ ອ້ອຍ ສະບູຫອມ ທູບທຽນ ຕາກຽງ ເຕົ້ານ້ຳ ແລະງ້ວ ຫລືເຄື່ອງໃຊ້ທີ່ຈຳເປັນຕໍ່ຊີວິຕພຣະສົງຄ໌ ສາມະເນຣ. ສິ່ງເຫລົ່ານັ້ນ ກໍ່ຕິດຊື່ເອົາໄວ້ ຂອງ ໃຜຂອງມັນ ແລ້ວສົ່ງໃຫ້ພຣະພິກຂຸສາມະເນຣ ຈົກ, ຂອງຜູ້ໃດ ຖືກອົງຄ໌ໃດ ກໍ່ນຳຖວາຍຜູ້ນັ້ນ.

(11) ເດືອນ ສິບເອັດ: ປະເພນີ ບຸນອອກວັສສາ (ອອກພັຣສາ) ຄື ງານບຸນ ທີ່ກະທຳຂຶ້ນ ໃນ ເວລາທີ່ພຣະສົງຄະເຈົ້າ ອອກວັສສາ ຫລັງຈາກຢູ່ຈຳພັຣສາ ມາ ສິ້ນໄຕຣມາສ 3 ເດືອນແລ້ວ.

ໃນງານບຸນອອກພັຣສານີ້ ມີປະເພນີ ການຖວາຍຜ້າຈຳນຳພັຣສາ ຄືຜ້າສ່ວນເກີນ ທີ່ພຸທທະບໍ ຣິສັທ ມີສັທທາຢາກຈະນຳຖວາຍແກ່ພຣະພິກຂຸ ໃນຈຳນວນຜ້າທີ່ເກີນກວ່າ 3 ຜືນ (ສ່ວນສະເພາະ ກໍ່ມີ ຜ້າສະບົ້ງ ຜ້າຄຸມ ຜ້າສົງຄາ ຫລືສົງຄາຕິ)

ບາງທີ ເວລາຢູ່ຈຳພັຣສາ ເວລາ 3 ເດືອນ ນັ້ນ ຜ້າຜືນໃດ ຜືນນຶ່ງ ຂອງພຣະພິກຂຸ ໃນຈຳນວນ 3 ຜືນ ນັ້ນ ຫາກຂາດເສັຽຫາຍ ກໍ່ຈະໄດ້ມີຜ້າໃຫມ່ ຜັດປ່ຽນໃຫ້ ຕາມຄວາມຕ້ອງການ ໃນວັນ ອອກພັຣສາ ນີ້ເອງ.

ໃນງານບຸນນີ້ ກໍ່ຈະມີການໄຫວ້ພຣະ ຮັບສິລ ຖວາຍສັງຄະທານ ແລະຖວາຍຜ້າຈຳນຳພັຣສາ ເພິ່ນເອີ້ນວ່າ ອອກພັຣສາປະວໍຣະນາ. ຄຳວ່າ ປະວໍຣະນາ ແປວ່າ ການອະນຸຍາຕໄວ້ລ່ວງໜ້າຫລື ໃຫ້ໂອກາສ ແກ່ກັນແລະກັນ ໃນຣະຫວ່າງພຣະພິກຸສົງຄ໌ (ຫລືຫມູ່ຄນະ) ວ່າ ຍິນດີຮັບເອົາຄຳຕັກ ເຕືອນແນະນຳ ດ້ວຍຄວາມເຕັມໃຈ (ບໍ່ຖືໂກທ) ຫາກຕົນ ມີຄວາມປະພຶຕຜິດ ຢ່າງໃດຢ່າງນຶ່ງ ໃນ ເວລາທີ່ອອກພັຣສາແລ້ວ ແລະຈະບໍ່ໄດ້ຢູ່ຮ່ວມອາວາສ (ບໍ່ໄດ້ຢູ່ຮ່ວມຊາຍຄາ ນຳກັນ) ຢ່າງປົກຕິ ທີ່ຕ້ອງໝັ້ນຕັກເຕືອນແລະເອົາໂທສກັນໄດ້ ຄືດັ່ງໃນເວລາ 3 ເດືອນຜ່ານມາ (ເພື່ອຮັກສາພຣະວິນັຍ).

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນວັນເພັ້ງເດືອນ 11 ນີ້ ກໍ່ຍັງມີປະເພນີ ທີ່ສຳຄັນ ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຄືງານໄຫລເຮືອໄຟ ຫລືບຸນໄຫລເຮືອໄຟ ເຊິ່ງປະຕິບັຕໃນຕອນຄ່ຳ ຂອງວັນເພັ້ງ ມື້ນັ້ນ ໂດຍຊາວບ້ານຈະໄດ້ ພາກັນ

ຫາຕົ້ນກວ້ຍ ໄມ້ໄຜ່ຄາດໃສ່ກັນ ເຮັດເປັນຫ້ອງໆ ຫລາຍຫ້ອງ ແລ້ວແຕ່ຈະຕ້ອງການຄວາມຍາວ ແລ້ວຕິດໄຟໃສ່ ປ່ອຍໃຫ້ໄຫລລົງ ຕາມລຳນ້ຳຂອງ ຫລີ້ນ້ຳເຊ ແລະມີການຕີກອງໄຫລເຮືອໄຟ ທີ່ເປັນກອງສອງຫນ້າ ວິທີຕີກອງ ກໍ່ນ່ວນແຕກຕ່າງຈາກການຕີກອງ ໃນພິທີອື່ນໆ ໄຫລໄປຕາມລຳນ້ຳ ພໍສົມຄວນແລ້ວ ກໍ່ກັບຄືນວັຕ ຈົ່ງມາງັ້ນບຸນ ແລະເວລານັ້ນ ກໍ່ມີການໄຫວ້ພຣະ ຮັບສິລ ແລະ ຟັງພຣະທັມມະເທສນາ ເຣື້ອງສລອງເຮືອໄຟ ແລະອາຈມີການຈົກສລາກ ຄືສລາກຈ່ຳນ່ຳພັຣສາ.

ບຸນໄຫລເຮືອໄຟ ແມ່ນງານບຸນທີ່ເຮັດຂຶ້ນເພື່ອບູຊາພຣະຍານາຄ ໃນແມ່ນ້ຳຂອງ ຄືພຣະຍານາຄ 15 ຕະກຸລ ແລະບູຊາມະເຫສັກເທັກເມືອງລາວ ເພື່ອຄວາມຈະເຣີນຜາສຸກຂອງປະຊາຊົນ ແລະຄວາມວຸທທີຈຳເຣີນຂອງບ້ານເມືອງ.

ບຸນໄຫລເຮືອໄຟ ຂອງລາວ ກັບຂອງໄທຍ ແຕກຕ່າງກັນ, ຂອງລາວນັ້ນ ແມ່ນວັນເພັ້ງເດືອນ 11 ແຕ່ ຂອງໄທຍນັ້ນ ແມ່ນເຮັດກັນໃນວັນເພັ້ງເດືອນ 12 ເອີ້ນວ່າ *ງານລອຍກະໂທງ* ຈົ່ງບໍ່ຄວນ ຄຶດໃຫ້ຫລົງໄຫລ ແລະຖືປົນເປກັນ.

ຫລັງຈາກອອກພັຣສາແລ້ວ ເປັນເວລາ 1 ເດືອນ ຄືຮອດວັນເພັ້ງເດືອນສິບສອງເພີ່ນອະນຸຍາຕ ໃຫ້ພຣະສົງຄ໌ຮັບກະຖິນໄດ້ຕາມພຸທທານຸຍາຕ (ຕາມການອະນຸຍາຕ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າທີ່ກຳນົດ ໄວ້ໃນພຣະວິນັຍ)

ບຸນກະຖິນ ຈະມີ 2 ປະເພທ ຄື ກະຖິນໃຫ່ ທີ່ເຈົ້າສັທທາ ມີເຄື່ອງບໍຣິຈາຄທານຫລາຍ ແລະ ຄນະຮ່ວມກົນທານຫລາຍ ເອີ້ນ ມະຫາກະຖິນ ກະຖິນນ້ອຍ ທີ່ມີເຄື່ອງບໍຣິວານນ້ອຍ ເອີ້ນວ່າ ຈຸລະ ກະຖິນ. ບາງທີ ຄ້ຳກຳນົດກັນຂຶ້ນໂດຍດ່ວນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ກະໄວ້ລ່ວງຫນ້າ ຍາວນານ ເອີ້ນວ່າ ກະຖິນ ແລ່ນ ບາງທີເຈົ້າພາພ ຫ້ວງຫາໄດ້ໃນປັຈຈຸບັນທັນດ່ວນ ກໍ່ມີ.

(12) ເດືອນ 12: ປະເພນີເດືອນ 12 ແມ່ນບຸນພຣະທາຕຫລວງ ແລະພິທີສາບານ້ຳ ພິພັທທະ ສັຈຈະ ຂອງບັນດາເສນາອ່ຳມາຕຍ ຣາຊບໍຣິພານ ແລະຜູ້ນ່ຳລາວ ເພື່ອປະກາສຄວາມຈົງຮັກພັກ ດີ ແລະສແດງຄວາມຊື່ສັຈຕໍ່ຊາຕ ຕໍ່ສາສນາ ຕໍ່ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ແລະຕໍ່ຣິຕບ້ານຄອງເມືອງ.

ໃນພິທີຕອນຫລັງໆ ມານີ້ ເພີ່ນນິຍົມໃຫ້ມີການຖວາຍສັງຄະທານ ໃນວັນເພັ້ງເດືອນ 12 ທຸກບ້ານ ທຸກເມືອງ ສ່ຳຣັບຢູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ເພີ່ນກໍ່ມີການສລອງພຣະທາຕຫລວງ ຢ່າງເອີກເລີກໃຫ່ ໂຕ ພຣະເຈົ້ານະຫາຊີວິຕ ຈະນ່ຳຄນະຣັຕຖະບາລ ເຂົ້າໄຫວ້ພຣະພຸທທະຮຸບ ທີ່ວັດສີເມືອງ ແລະ ໄຫວ້ພຣະເຈົ້າອົງຄ໌ຕື້ ທີ່ວັດອົງຄ໌ຕື້ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ແລ້ວຈົ່ງຊົງສາບານ້ຳ ຢູ່ທີ່ນັ້ນ.

(ຂ) ຄອງ ສິບສີ່

++++++++++++

ຄອງ ແມ່ນທັມນຽມ (ທັມນຽມ= ທັມນິຍົມ) ຂອງບ້ານເມືອງ ຫມາຍເຖິງວັທທະນະທັມ ຫລື ຫລັກສິລທັມ ປະຈຳຊາຕ ທີ່ແຕ່ລະປະເທສຊາຕ ມີໄວ້ສຳຣັບປະຕິບັຕໃຫ້ມີເອກພາພ ໃນຫມູ່ພົລ ເມືອງ ຂອງຊາຕຕົນ ແຕ່ ສຳຣັບລາວເຮົາແທ້ ຄຳວ່າ" ຄອງ" ເພີ່ນຫມາຍໄປເຖິງຫລັກການປົກ ຄອງປະເທສຊາຕ ແບບລາວໂບຣານ. ນັກການປົກຄອງ ສມັຍໂບຣານ ຂອງລາວ ໄດ້ຈັດຣະບົບ ການປົກຄອງ ອອກເປັນຮູບແບບ ທີ່ຄັກແນ່ ໂດຍສ່ວນປະກອບ ສຳຣັບຣະບົບຂອງການປົກຄອງ ລາວ ມີ 14 ຢ່າງດ້ວຍກັນ ແບ່ງອອກເປັນ 2 ພາຄ ຄືພາຄນະໂຍບາຍ ເພື່ອແນໃສ່ການປັບປຸງສົ່ງ ເສີມ ມີ 14 ຂໍ້ ແລະ ພາຄປະຕິບັຕ ຫລືພາຄກ່ຽວກັບຣະບຽບວິທີປະຕິບັຕ ອີກ 14 ຂໍ້ ດັ່ງຕ່ໄປນີ້ :

(1) ພາຄນະໂຍບາຍ ແນໃສ່ເພື່ອການປັບປຸງສົ່ງເສີມໃຫ້ດີ ມີ 14 ຂໍ້ ໄດ້ແກ່:

(1) ແປເມືອງ ຫມາຍເຖິງອົງຄ໌ພຣະປະມຸຂ ຂອງປະເທສ ຫລືຊົນຊັ້ນຜູ້ນຳ ເຊັ່ນ ພວກເຈົ້າ ແຂວງ ເຈົ້າເມືອງ ຈະຕ້ອງເປັນຄົນທີ່ມີສິລທັມອັນດີ ແລະມີມະນຸສທັມສູງ (ສິລຫ້າ) ນັ້ນຄື ຕ້ອງ ປະກອບດ້ວຍ ທົສພິທະຣາຊທັມ(ຄຸນສົມບັຕ ຫລືທັມມະສຳຣັບຜູ້ນຳ) 10 ປະການ ຄື ຕ້ອງມີ

(1) ນ້ຳໃຈເພື່ອແຜ່ ມີການໃຫ ຫລືການແບ່ງປັນ (ທານ)

(2) ຕ້ອງມີຣະບຽບວິນັຍ ປົກຄອງຕົນເອງ (ສິລ)

(3) ຕ້ອງມີນ້ຳໃຈເສັຽສລະ ບ່ເຫັນແກ່ຕົວ (ປະຣິຈາຄະ)

(4) ຕ້ອງມີຄວາມຊື່ສັຈ ຫລືຄວາມຊື່ກົງໃນຕົນເອງ ແລະຜູ້ອື່ນ (ອາຊະວະ)

(5) ຕ້ອງມີຄວາມສພາພ ອ່ອນໂຍນ (ມັທທະວະ)

(6) ຕ້ອງມີອຳນາຈຈິຕບັງຄັບໃຈຕົນເອງໄດ້ (ຕະປະ)

(7) ຕ້ອງບ່ມີຄວາມຖືໂກທຕ່ຜູ້ອື່ນ ຫລືຕ່ປະຊາຊົນ (ອັກໂກທະ)

(8) ຕ້ອງບ່ມີຄວາມອາຄາຕ ບຽນບຽນຜູ້ອື່ນ (ອະວິຫິງສະ)

(9) ຕ້ອງມີນ້ຳໃຈອົດທົນສູງ (ຂັນຕິ)

(10) ຕ້ອງມີ ຄວາມບ່ຂົ້ງຄຽດ ບ່ຂຸ່ນເຄືອງ ຕ່ຄົນອື່ນ (ອະວິໂຣທະນະ)

(2) ຂົ່ເມືອງ: ຫມາຍເຖິງອຳນາຈການປົກຄອງທ້ົ່ວຖິ່ນ ຄືພວກພ່ບ້ານ ຕາແສງ ທີ່ມີຄວາມ ຊື່ສັຈສຸຈຣິຕຕ່ຊາຕ ຕ່ປະຊາຊົນ ຕ່ອົງຄ໌ປະມຸຂຫລືຕ່ຜູ້ນຳ ແລະຕ່ຣະບຽບກົດຫມາຍແລະຣິຕບ້ານ

ຄອງເມືອງ ຫລືຣະບຽບປະເພນີ ຂອງສັງຄົມຊາຕ.

(3) ເຫງົ້າເມືອງ: ຫມາຍເຖິງພວກເສນາອ່ຳມາຕຍ ຜູ້ອາວຸໂສ ທີ່ມີຄວາມທຸ່ມທຽ່ງຫມັ້ນຄົງ ຫມາຍເຖິງບັນດາທີ່ປຶກສາຣາຊການແຜ່ນດິນ ທີ່ມີສິລທັມ ແລະນັບຖືຣະບຽບກົດຫມາຍ ຢ່າງເຄັ່ງຄັດ ເປັນຕົວຢ່າງແກ່ບ້ານເມືອງ ແລະປະຊາຊົນຣາສດອຣ.

(4) ຕາເມືອງ: ຫມາຍເຖິງການສຶກສາ ຫລືນັກການສຶກສາ ຜູ້ຊົ່ງຄວາມຮູ້ວິຊາການ ແລະ ຜູ້ຮູ້ຫລັກນັກປຣາຊຍ ຕລອດເຖິງຕ່ຳຣັບຕ່ຳຣາ ປົ້ນກຽ່ວກັບຄວາມຮູ້ວິຊາການຕ່ຳງໆ.

(5) ຫູເມືອງ:ຫມາຍເຖິງພວກຣາຊທູຕ ຫລືນັກສືບຂ່າວ ທັ້ງທີ່ປິດລັບ ຄືນ່ວຍສືບຂ່າວຣາຊ ການລັບ ທັ້ງປະເພທທີ່ເປີດເຜີຍ ກ່ຳຄື ນັກການທູຕ ປະຈ່ຳຢູ່ຕາມປະເທສຕ່ຳງໆ ທີ່ສາມາຕຖ ຊ່ວຍ ໃຫ້ປະມຸຂ ຫລືຜູ້ນ່ຳປະເທສ ຮູ້ຈັກເຫຕຣ້ວຍການດີ ແລະສາມາຕຖ່ຳເນີນ ໃນວິເທໂສບ່ວຍໄດ້ ຢ່າງຖືກຕ້ອງເຫມາະສົມ ກັບສະພາພການ ທີ່ເປັນຈິງ.

(6) ໃຈເມືອງ: ຫມາຍເຖິງນັກການແພທຍ ແລະຫວ້ານຢາປົວພຍາທ ຕ້ານສ່ຳເສີມ ແລະ ຂຍາຍອອກ ໃຫ້ພຽງພໍ ແລະມີຄຸນພາພ ສາມາຕຖ່ຳນວຍໃຫ້ປະຊາຊົນ ໄດ້ຣັບການປິ່ນປົວຣັກສາ ບັນເທົ່າໂຣຄາພຍາທ ໃຫ້ມີສຸຂພາພຣ່ວງກາຍ ທີ່ ແຂງແຮງ ແລະຢູ່ດີເປັນສຸຂໄດ້.

(7) ຝ່າເມືອງ: ຫມາຍເຖິງກ່ຳລັງທັບແຫ່ງຊາຕ ຕລອດເຖິງນາຍແລະ ພົລທະຫານໃນກອງ ທັບ ຕ້ອງໃຫ້ມີການເຝິກຝົນອົບຣົມ ໃຫ້ມີຣະບຽບວິນັຍແລະມີຂວັນກ່ຳລັງໃຈ ເຂັ້ມແຂງ ມີຄວາມ ສລາດຊ່ຳນານໃນການໃຊ້ອາວຸທແລະດ່ຳເນີນການສົ່ງຄາມໄດ້ ຢ່າງສລຽວສລາດ ທັນກັບຝ່າຍຂ້າ ເສິກສັຕຣຸ ຫລືປະເທສອື່ນເມືອງໄກ.

(8) ປະຕູເມືອງ: ຫມາຍເຖິງເຄື່ອງສາສຕຣາວຸທ ຕ້ອງໃຫ້ມີການຕຽມພ້ອມ ສ່ຳຣັບປ້ອງກັນ ເຂຕນ່ຳແດນດິນຂອງປະເທສ ບ່ໃຫ້ຂ້າເສິກປັຈຈາມິຕ ລ່ວງລ້ຳກ້ຳກາຍ ຢຽບຢ່ຳທ່ຳລາຍປະເທສ ຊາຕຂອງຕົນໄດ້.

(9) ເຂຕເມືອງ: ຫມາຍເຖິງເສນາອ່ຳມາຍ ຜູ້ສລາດທີ່ຮູ້ຈັກເຂຕບ້ານ ແດນເມືອງ ຂອງຕົນ ເອງ ຄືຫມາຍເຖິງ ຜູ້ຊຽວຊານໃນສະພາພ ພູມີປະເທສ ອາກາສແລະທ້ວງຖິ່ນດິນແດນ ຂອງບ້ານ ເມືອງໄດ້ດີ.

(10) ແກ່ນເມືອງ: ຫມາຍເຖິງພຸ່ນ່ຳສາສນາ ຫລືພຣະສົງ່ອົງຄະເຈົ້າ ທີ່ມີສິລມີທັມ ສາມາຕຖ ສິທສອນ ສາສນາສິລທັມ ແລະຄວາມປະພຶຕດີປະພຶຕຊອບ ໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນພົລເມືອງ ໃຫ້ມີນ້ຳ ໃຈອັນງົດງາມ ມີສິລທັມຈັທທະນະທັມ ອັນດີ ແລະໃຫ້ຮູ້ຈັກຮັກຊາຕແພ່ງເຊື້ອ ຂອງຕົນເອງ. ພຣະ ສົງ່ອົງຄະເຈົ້າ ແລະພຸ່ນ່ຳທ່ຳງສາສນາ ຈະໄດ້ຢືນເປັນຫລັກໃຈ ຫລືແກ່ນໃຈ ໃຫ້ແກ່ພົລເມືອງ.

(11) ສະຕິເມືອງ: ຫມາຍເຖິງພວກເສຕຖີ ທ່ວຍຄ້ ທີ່ນັກທຽ່ວໄປມາຄ້ຳຂາຍໃນຕ່ຳງຖິ່ນຕ່ຳງ

ເມືອງ ຈະໄດ້ໃຫ້ສະຕິໃນເຫຕຮ້າຍການດີ ແກ່ຜູ່ນ່ຳ ກ່ຽວກັບຄວາມເຫມະສົມ ໃນການວາງແຜນ ແລະການປະຕິບັຕຣາຊການ ສິ່ງໃດເຫັນສົມຄວນ ຫລືບ່ໍສົມຄວນ.

(12) ຄ່າເມືອງ: ຫມາຍເຖິງສະພາພພູມີປະເທສ ບ່ໍແຮ່ບ່ໍທາຕ ແລະບວກນ້ຳວ້ຳປາ ສັຕສາວາ ສິ່ງທ່ົວແຜ່ນດິນ ແລະບັນດາຜູ່ສລ່ຽວສລາດ ແລະຮຸ່ຫລັກມັກຮປຣາຊຍ ໃນສະພາພ ພູມປະເທສ ແລະຊັພຍາກອຣທັມມະຊາຕ ທ່ີມີຢູ່ໃນແຜ່ນດິນ.

(13) ເມຄເມືອງ: ຫມາຍເຖິງເທພດາອາຣັກສ ແລະມະເຫສັກດ່ຫລັກເມືອງ ອັນເປັນວິນຍານ ປະຈ່ຳບ້ານເມືອງ ຕາມລ່ຳແມ່ນ້ຳ ແລະພູພາປ່າດົງ ທ່ີຊ່ອຍຮັກສາເຂຕບ້ານແດນເມືອງ ແລະຮັກ ສາຄວາມປົກກຸ່ມຊຸ່ມເຢັນ ຂ້ວນກ່ຳລັງໃຈ ແລະຄວາມເຊ່ືອຖ່ືຂອງປະຊາຊົນ ແລະບ້ານເມືອງ.

(14) ຣາກເມືອງ: ຫມາຍເຖິງຫມ່ໂທຣ ຫມ່ຫວາຍ ຜູ່ສລາດ ອາຈຢ່ັງຮູ້ເຫຕຮ້າຍການດີແລະ ຊ່ອຍໃຫ້ຄ່ຳສເມີແມ່ະແກ້ໄຂ ເຫຕຮ້າຍໃຫ້ກາຍເປັນດີ.

(2) ພາຄປະຕິບັຕ ຄ່ືຫມ້ໍ່ທ່ີປະຕິບັຕຂອງຜູ່ນ່ຳ ທ່ີຮັບຜິດຊອບຕ່ໍ່ຊາຕ ມ່ີ 14 ຂ້ໍ

(1) ເປັນປະມຸຂ ຫລ່ືພຣະມະຫາກະສັຕຣ່ິຍ (ເປັນທ້າວພຣະຍາ) ຈະຕອ້ງຮູ້ຈັກຈ່ິຕໃຈ ເສນາ ອ່ຳນາຕຍ ຄ່ິນຊ່ືແລະຄ່ິນຄ່ິດ ຄ່ິນຈ່ິງໃຈ ຫລ່ືຄ່ິນປະຈ່ິບ ຄ່ິນທ່ຽງທ່ັນ ຫລ່ືຄ່ິນຫລອກແຫລກ ເຫ້ັນ ແກ່ໄດ້ ຜູ່ຮ້າຍ ຫລ່ືຜູ່ດ່ີ ຜູ່ຮູ້ແລ້ວແປ້ງວາດ ຫລ່ືຄ່ິນຈ່ິງຈ້ັງ ຢ່ານ້ັງຄວາມສັບສ່ ແລະຢ່ານ້ັງຄ່ິນ ຜ່ິດ ສ່ິນທ່ີ່ຈະຟ້ັງ ກ່ໍ່ຈ່ິ່ງຟ້ັງ ບ່ໍ່ສ່ິນທ່ີ່ຈະຟ້ັງ ກ່ໍ່ບ່ໍ່ຄວນຟ້ັງ.

ຄ້ັນເມ່ືອຮູ້ແລ້ວ ເກ້ັບເອ່ົາໄວ້ໃນໃຈ ແລະໃຫ້ຮູ້ຕ້ັງຊ່ືຊ້ວ ນ່ານະກອນ ໃຫ້ແກ່ເສນາອ່ຳນາຕຍ ໃຫ້ຊ້ັນໃຫ້ຍ່ິສ ສ່ິ່ງໃດ ປະການໃດ ກ່ໍ່ຕອ້ງໃຫ້ແກ່ຜູ່ທ່ີ່ຊ່ືສ້ັຈ ສຸຈຣ່ິຕ ແລະມ່ີສ່ິລມ່ີສ້ັຈ ຜູ່ທ່ີ່ຮູ້ຈ້ັກວຽກ ຣາຊການບ້ານເມືອງ ແລະຜູ່ມ່ີຄວາມຈ່ິງໃຈ ແລະເຮ້ັດແທ້ທ່ຳຈ່ິງ ຕ່ໍ່ສ້ັງຄ່ິມບ້ານເມືອງ.

(2) ເປັນປະມຸຂ ຫລ່ືເປັນພຣະມະຫາກະສັຕຣ່ິຍ ຕອ້ງໃຫ້ເສນາອ່ຳນາຕຍ ຣາຊມຸນຕ່ິ ເກ່ິດມ່ີນ້ຳ ໃຈເອ່ືອເຟ່ືອ ແລະມ່ີຄວາມສາມ້ັຄ່ິ ຮັກແພງ ເຊ່ືອ້ກັນແລະກັນ, ບ່ໍ່ໃຫ້ເກ່ິດການວ່ິວາທຜ່ິດຖ່ຽງກັນ ເອງ ເຊ່ືອ້ຈະພາໃຫ້ເສ້ັຽງານເມືອງ.

ຄວາມສາມ້ັຄ່ິກ່ິມກຽວ ຂອງເສນາອ່ຳນາຕຍ ຣາຊມຸນຕ່ິ ແລະໄພ່ຟ້າຂ້າຣາຊການນ້ັ້ນ ຈະ ພາໃຫ້ບ້ານເມືອງ ປົກກຸ່ມຊຸ່ມເຢັນ ໃຫ້ໄພ່ຟ້າ ຂ້າແຜ່ນດິນ ມ່ີຄວາມກ່ິມກຽວ ແລະໃຫ້ຕ່ ່າງຊາຕ ແລະຂ້າເສ່ິກສັຕຣູ ສະຫ້ັນເກ່ົາຂ້ານ ບ່ໍ່ກ້ານລ່ວງລ້ ່ຳກ້ ່ຳກາຍ (ຣຸກຣ້ານ) ເຂຕນ້ ່ຳແດນດ່ິນຂອງ ປະເທສຊາຕຕ່ິນ

(3) ເປັນປະມຸຂ ຫລ່ືເປັນພຣະມະຫາກະສັຕຣ່ິຍ ເຖ່ິງວ້ັນສ້ັງຂານ (ສ້ັງກຣ້ັນຕະ=ສ້ັງຂານ)

ຂຶ້ນປີໃຫມ່ ຖ່າຍສັງກາສນາສະເກນທ ໃຫ້ອ້ງເຊີນພຣະແກ້ວພຣະບາງ ແລະພຣະພຸທທະຮູບສ້ຳນ້ຳ ໄວ້ໃນສະພ້ງ ວ້ງໂບກຂະຣະນີ ສັກກາຣະບູຊາ ດ້ວຍດອກໄມ້ທູບທຽນ ຕລອດ 7 ທຸກໆວ້ນ ໃນທຸກໆ ວ້ດ ໃຫ້ເປັນກາຣຊົມຊື່ນ ຍິນດີ ແກ່ພຣະສາສນາ ໃຫ້ຕົບພຣະທາຍ ບູຊາເທວະດາ ທ້ງຫລາຍ ທ້ງ ທາງນ້ຳ ແລະທາງບົກ ບ້ານເມ້ອງຈ້ງຈະວຸທທຈ້ຳເຣີນ.

(4) ເປັນປະມຸຂ ຫລືເປັນພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ໃນວ້ນສ້ງຂານຕ໌ຂຶ້ນ ໃຫ້ນິມົນຕ໌ພຣະສ້ງຄະເຈ້ຳ ແຫ່ນ້ຳ ຝ່າຍໃຕ້ ຂຶ້ນໄປຍ້ງຝ່າຍເຫນືອ ແລະວ້ນສ້ງຂາຣພ້ກ (ວ້ນເນົ່າ) ໃຫ້ນິມົນຕ໌ພຣະສ້ງຄະເຈ້ຳ ແຫ່ນ້ຳ ຈາກຝ່າຍເຫນືອ ໄປຝ່າຍໃຕ້ ເພ່ືອບູຊາເທະດາຫລວ້ງ ຫ້ວເມ້ອງແລະທ້າຍເມ້ອງ ບ້ານ ເມ້ອງຈ່ຶ້ງຈະວຸທທ້ຈ້ຳເຣີນ ໃຫ້ພວກຣາສດອຣ ເອ້ານ້ຳອ້ບນ້ຳຫອມ ສ້ງພຣະພິກຂຸສ້ງ໌ ບ້ານເມ້ອງ ຈະຢູ່ເຢ້ນເປ້ນສູຂ.

(5) ເປ້ນປະມຸຂ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ໃນວ້ນສ້ງຂານຕ໌ ຂຶ້ນປີໃຫມ່ ຕອ້ງໃຫ້ນ້ຳພາ ຫມ່ ອ້ມາຕຍ ຣາຊມຸນຕຣ ທ້ງ ເພ້ງ ຊຸນ ຫມ່ນ ຫ້ວບ້ານຫ້ວເມ້ອງ ຕ້ານຣວດ ນະທ້ດເລກ ສ່ພ້ຍ ໃຕ້ແຈກ ນິທຽນຄູ່ມ ທູນເກ້ົາຖວ້ຍຣາຊບ້ານ ເພ້ຍກະຊ້ກນຸ້ງຄຸລ (ພວກຫ້ວຫນ້ານ້ຊົມເຜ້ົ) ຖວ້ຍ ຫນ້ານກຫນ້ັ້ນຫນ້ານກຍ້ືນ ປຸໂຣຫ້ຕ້ານ້ຈ້ານຣຍ໌ ຖວ້ຍພຣະພ້ອຣຊ້ຍ ໃຫ້ນ້ອ້ຍຸ ວ້ນໂມ ສຸຂ້ງ ພະລ້ງແດ່ ພຣະເຈ້ຳມະຫ້ານ້ຊ້ວ໊ຕ.

ແລ້ວເອ້ານ້ຳມະຫ້ານພຸທທ້ານ້ເສກ ອ້ນພຣະຣ້ສສີ ໄດ້ສຖ້ານ້ປະນ້ານ້ໄວ້ ທ່ີຖ້ຳນ້ກແອ່ນ ແລະຖ້ຳ ນ້ານ້ອ້ນ ອ້ນຊ່ືວ່ານ້ຳທຽ້ງນ້ັ້ນ ແຫ່ນ້ານ້ສ້ງພຣະພຸທທະຮູບ ຢູ່ວ້ດຫລວ້ງ ໃນເມ້ອງທຸກໆວ້ດ ແລ້ວໄປ ສ້ງພຣະພຸທທະຮູບ ທ່ີວ້ດສ້ສ້ນເທວະໂລກ ແລ້ວເມ້ືອສ້ງພຣະພຸທທະຮູບ ໃນຖ້ຳຕ່ົ້ງທະວ້ຣາ ຢູ່ທ່ີ ປ້ານ້ຳອ ປະຕູເມ້ືອງຝ່າຍເຫນືອ ແລ້ວຈ່ຶ້ງນິມົນຕ໌ພຣະພ້ກຂຸສ້ງ໌ ທ່ຳບ້ານ້ສ້ແດ່ພະພຸທທະຮູບເຈ້ົ້ ໃນພຣະຣ້ານ້ວ້ງ ຕ້ານ້ມ້ນ້ຽນ ຈ່ຶ້ງເປ້ນອ້ນໂຄຣ້ພຍ່ຳແຍ້ ແດ່ພຣະສ້ງຄະເຈ້ົ້ ຖ້ືກຕອ້ງຄອ້ງທ້ນ ນ້ັ້ນແລ.

(6) ເປ້ນປະມຸຂ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ເຖ້ົ້ງຈ້ນສຽ້ງຣະດູເກ່ົ້ ແລະປີໃຫມ່ ຈະນ້ານ້ເຖ້ົ້ ໃຫ້ ເຈ້ົ້ານ້ຍ ເສນ້ານ້ອ້ານ້ານ້ຕຍ໌ ຣ້ານ້ຊມຸນ້ຕຣ ຜູ່ນ້ນ້ານ້ນ້ຍ້ສ ເພ້ຽ ຫ້ວຫລ່ົ້ງ ຫ້ວພ້ນ ຫ້ວເມ້ືອງ ສ້ບເອ້ດ ຣອ້ຍນອ້ຍໃຫ້ຽ ເຊ່ົ້ງເປ້ນຂ້ານ້ຂອບຂ້ນ້ທະສ້ນ້ານ້ ທຸກຕ່ານ້ບ້ນ ເຂ້ົ້ານ້ານ້ຖ້ືນ້ຳພ້ພ້ັທທະສ້ຈຈະ (ນ້ຳຫນ້ັ້ນ ນ້ຳຍ້ືນ=ນ້ຳພ້ພ້ັທທະສ້ຈຈະ ຫລ້ືນ້ຳຊ່ືສ້ຈ ເພ່ືອຄ້ານ້ມຫນ້ັ້ນຍ້ືນ) ຕ່ໍພຣະພ້ກ ຕ່ໍພຣະພຸທທະເຈ້ົ້ ພຣະທ້ນ້ມະເຈ້ົ້ ແລະພຣະສ້ງຄະເຈ້ົ້ ໃຫ້ເປ້ນກາຣຊ່ືສ້ຈ ຕ່ໍແຜ່ນດ້ນ ປອ້ງກ້ນບ່ໍໃຫ້ນ້ີຂະບ້ດຄ້ດ ລ້ຽ ແລະນ້ີກາຣຄ້ດຣ້ຍ ຕ່ໍແຜ່ນດ້ນ.

(7) ເປ້ນປະມຸຂ ຫລ້ືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ຄ້ນເຖ້ົ້ງຣະດູເດ້ອນເຈ້ດ ໃຫ້ລ້ຽ້ງເທພດ້ານ້ອ້ານ້ຣ້ກສ໌ ມະເທສ້ກ໌ຫລ້ກເມ້ືອງ ຕ້ານ້ເມ້ືອງ ເສ້ືອເມ້ືອງ ຊ້ງເມ້ືອງ ຕ້ານ້ຄອ້ງສ້ບສ່ີ ແລ້ວໃຫ້ເຊ້ນເທພດ້ານ້ ອ້ານ້ຣ້ກສ໌ ເຂ້ົ້ານ້ານ້ຈ່ຳຣະສະສ້ານ້ງສ້ນ້ຽດຈ້ານ້ງໄຣ ໃຫ້ຣະງ້ບດ້ບຫ້ານ້ຍໄປ ຈ້ານ້ກບ້ານ້ເມ້ືອງ ຂອ້ງຕ້ນ.

(8) ເປັນປະມຸຂ ຫລື ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ຄັນຮອດເດືອນແປດ ໃຫ້ນິມົນຕ໌ພຣະສົງຄະເຈົ້າ ສູຕຊ້ຳຣະບ້ານເມືອງ ສູຕຊາຕາເມືອງ ບຸຊາເທພດາອາຣັກສ໌ ທັ້ງແປດທິສ ບຸຊາພຣະຣັສສີ ສອງ ພີ່ນ້ອງ ພຣະຍານາຄ 15 ຕະກູລ ໃຫ້ສູຕເຖິງ 3 ວັນ 7 ວັນ ແລ້ວໃຫ້ຣາສດອຣ ຣອບເມືອງຍົງປືນ ຂຶ້ນຟ້າ ຫວ່ານແຣ່ຫວ່ານຊາຍ ເພື່ອໃຫ້ຫາຍພຍາທິ ໂຣຄາ ຫາຍໂພຍພັຍອົນຕາຍທັ້ງມວນ ແລະ ໃຫ້ເກີດຄວາມຢູ່ດີມີສຸຂແກ່ບ້ານເມືອງຂອງຕົນ.

(9) ເປັນປະມຸຂ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ຄັນເຖິງເດືອນເກົ້າດັບ ໃຫ້ປ່າວເຕີນຣາສດອຣບ້ານ ເມືອງ ທຸກແຫ່ງຫົນ ເຣັດບຸນຫ່ເຂົ້າປະດັບດິນ ອຸທິສໄປຫາພໍ່ແມ່ ຄຣູອຸປັຊຊາອາຈາຣຍ໌ ແລະປູ ຍ່າ ຕາທວດ ແລະບັຣພະບູຣສຂອງຊາຕ ຕົນເອງ ຜູ້ທີ່ລ່ວງລັບໄປແລ້ວ ແລະທຸກແຫ່ງທຸກຫົນ ໃຫ້ພວກເສນອ່ຳມາຕຍ໌ຣາຊການ ສິບຣອ້ຍນອ້ຍໃຫ່ ລ້ຽງມາຖືນ້ຳພິພັທທະສັຈຈະອີກເທື່ອນຶ່ງແລ້ວ ຊ່ວງເຮືອ (ດ້ວຍເຫຕນີ້ ມະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ນິຍົມຊ່ວງເຮືອ ໃນເດືອນເກົ້າ)

ເພື່ອສລອງ ອຸສຸພະນາຄ ປາກດ່ຽງແລະປາກຄານ ກັບທ້າງພຣະຍານາຄ 15 ຕະກູລ ອັນຮັກສາ ບ້ານເມືອງ ໃຫ້ຢູ່ເຢັນເປັນສຸຂ.

(10) ເປັນປະມຸຂ ຫລື ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ຄັນເຖິງເດືອນສິບເພ້ງ ໃຫ້ປ່າວເຕີນຣາສດອຣ ກະ ທ່ຳບຸນເຂົ້າສາກ (ສລາກະພັຕ) ຍາດນ້ຳອຸທິສໄປຫາ ເພ່ຳພ້ຳສ໌ ວ້ຳສາແລະບັຣພະບຸຣຸສ ແຫ່ງຕົນ ແລະໃຫ້ອ້ຳເຊີນເທພດາອາຣັກສ໌ ມະເຫສສັກດ໌ຫລັກເມືອງ ມາຣັບສ່ວນບຸນກຸສົລ ແລະ ມາຣ່ວມ ກິນຣ່ວມທານ.

(11) ເປັນປະມຸຂ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ເຖິງຣະດູເດືອນສິບເອັດ ໃຫ້ສລອງພຸທທາພິເສກ ພຣະທາຕຈອມສຣີ ທຸກໆປີຢ່າຂາດ ເພາະເປັນສຣີບ້ານສຣີເມືອງ ແລ້ວໃຫ້ໄປໄຫ້ວພຣະພິກຂຸສົງ ຄະເຈົ້າ ມາຂອດສິມ (ພັທທະສີມາ) ໃນສນາມ ແລ້ວໃຫ້ພຣະສົງຄ໌ອອກພັຣສາ ປະວ໋ຣະນາ ໃນທີ່ ນັ້ນ ຄັນເສັດແລ້ວ ໃຫ້ພຣະສົງຄ໌ ສູຕຖອນພັທທະສີມາ ນັ້ນເສັຽ ບ້ານເມືອງ ຈົ່ງຈະວຸທທິຈ່ຳເຣີນ ເສນາອ່ຳມາຕຍ໌ຣາຊມຸນຕຣີ ຈົ່ງຈະມີຄວາມສາມັຄຄີພ້ອມພຽງກັນ ຈັດຣາຊການບ້ານເມືອງ ຈົ່ງ ບໍ່ຂັດຂອງແກ່ກັນແລະກັນ.

ຄັນເຖິງຍາມແຣມຄ່ຳນຶ່ງ ເດືອນສິບເອັດ ໃຫ້ປ່າວເຕີນຣາສດອຣ ແລະຫມູ່ເສນາອ່ຳມາຕຍ໌ ຣາຊມຸນຕຣີ ພາກັນໄຫລເຮືອໄຟ ເພື່ອບູຊາພຣະຍານາຄ 15 ຕະກູລ ບ້ານເມືອງຈົ່ງຈະຢູ່ສຸຂເສີມ ເຕີມຄອງ.

(12) ເປັນປະມຸຂ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ຄັນເຖິງເດືອນ 12 ຂຶ້ນຄ່ຳນຶ່ງ ໃຫ້ປ່າວເຕີນຫົວ ບ້ານຫົວເມືອງ ສິບຣອ້ຍນອ້ຍໃຫ່ ໃນຂອບເຂຕຂັນທະສີມ ໃຫ້ເຂົ້າມາໂຮມມະຄອຣຫລວງພຣະ ບາງ ເປັນຕົ້ນ ຂ້າລາວ ຊາວດອຍ ເພື່ອແຫ່ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ໄປລ້ຽງພ່ວງ ຊ່ວງເຮືອ ແລະນະມັສການ ແດ່ພຣະທາຕສຣີທັມມາໂສກຣາຊ ຄື ເດືອນສິບສອງ ຂຶ້ນສາມຄ່ຳ ໃຫ້

ເປັນວັນຖືນ້ຳ ເດືອນສິບສອງ ຂຶ້ນ ສິ່ຄ່ຳ ໃຫ້ເປັນວັນຊ່ວງເຮືອສລອງອຸສຸພະນາຄ ວັດຫລວງ ເພັຽ ວັດ ໃຫ້ມີເຮືອຄົນລະລ່ຳ ອັຄມະຫາເສນາບໍ່ດີ (ທຽບກັບຕ່ຳແມ່ງ ນາຍົກຣັຕຖະມົນຕຣີ) ຕັ້ງແຕ່ ຂັ້ນພຣະຍາເມືອງແສນ ພຣະຍາເມືອງຈັນຫນ໌ (ຕ່ຳແມ່ງ ຊ້າຍຂົວ) ລົງໄປເຖິງ ສຣີສະຄຸຕ ເມືອງ ແກ ນາໃຕ້ ນາເຫນືອ ໃຫ້ຕັ້ງຜານທຸກຕ່ຳແມ່ງ ເປັນເທສກາລບຸນຊ່ວງເຮືອ ສລອງພຣະຍານາຄ 15 ຕະກູລ ແລະພຣະເສື້ອເມືອງ ພຣະຊົງເມືອງ ອາຣັກສ໌ຫລັກເມືອງ ແລະໃຫ້ມີເຄື່ອງກົຍາ ບູຊາ ເປັນຕົ້ນວ່າ ເຂົ້ານ້ຳໂພຊະນະອາຫາຣ ດອກໄມ້ ທູບທຽນ ສ່ວຍໄປຫາເທພດາ ທັງທາງນ້ຳ ແລະ ທາງບົກ ຈຶ່ງຈັກອວຍພອຣແກ່ບ້ານເມືອງ ຢູ່ເຢັນເປັນສຸຂ.

ແລະໃນເດືອນ ສິບສອງເພັ້ງ ໃຫ້ເສນາອຳມາຕຍ໌ ແລະເຈົ້າຣາຊາຄນະສົງ ຣາສດອຣ ພິລ ເມືອງ ພ້ອມກັນແຫ່ພຣະບາຫສົມເດັຈພຣະເຈ້ານະຫາຊີວິຕ ແລະເຈົ້ານ່ຳຂນອ່ມ ທັງ 5 ພຣະອົງ (ເຈ້ານະຫາອຸປຣາຊ ເຈ້ຳຣາຊວົງສ໌ ເຈ້ຳຣາຊບຸຕ ເຈ້ຳຣາຊພາຄິໄນຍ໌ ແລະເຈ້ຳຣາຊສັນພັນທະ ວົງສ໌) ໄປນະມັສກາຣ ພຣະທາຕສຣີທັນນະໂສກຣາຊ ພ້ອມທັງເຄື່ອງບູຊາ ມີຕົ້ນທຽນ ແລະດອກ ໄມ້ ບັ້ງໄຟດອກ ບັ້ງໄຟທາງ ກະທຸ່ມວ່າຍ ກອງປົດ ກອງຍາວ (ກອງທາງ) ຮູບຫຸ່ນລະຄອນ ສົ່ງຫ ໂຂນ ແລະ ເຄື່ອງຫລິ້ນນະຫ໋ຣະສົພ ໄປຫລິ້ນຢູ່ທີ່ ເດີ່ນຫນ້າພະລານພຣະທາຕ ຖ້ວນ 3 ວັນ 3 ຄືນ ຈຶ່ງສເດັຈກັບຄືນເທີ້ນ ເພື່ອໃຫ້ເປັນທີ່ຊື່ນຊົມຍິນດີ ແກ່ກັນແລະກັນ ຣະຫວ່ຳງຂ້ຳລ່ວ ຊ່ວດອຍ ທ້ຳຫລ່ວຍ ຈະໄດ້ພົບພໍ້ເຫັນຫນ້າເຊົ່ຳກັນແລະກັນ ຈະໄດ້ມີໂອກ່ຳສໂອ້ລົມຖ່ຳມເຖິ່ງສຸຂທຸກ໋ ຕ່ຳກັນ ແລະກັນ ແລະຮັກແພ່ງສ່ຳມັຄຄີກັນ ຜູກມິຕຜູກສະໜ່ຳຍແກ່ກັນ ຈຶ່ງຈະເປັນກຽຕລິຊ່ຳຜ່ຳກ໌ຕ ແກ່ ຫ້ວບ້ານຫ້ວເມືອງ ນ້ອຍໃຫ່ຽ ອັນຢູ່ໃກ້ຄຽງຫັ້ນແລ ฯ

ຢູ່ນະຄອຣວຽງຈັນຫນ໌ ຈະມີບຸນສລອງພຣະທາຕຫລວງ ໂດຍເລີ້ມຂຶ້ນ ແຕ່ວັນອອກໃຫ່ 7 ຄ່ຳ ເດືອນ 12 ສອງ ເປັນຕົ້ນໄປ ພຣະເຈ້ານະຫາຊີວິຕ ຈະສເດັຈລົງມາໄຂພິທີ່ງ່ຳນບຸນ ແລະຣອດວັນ ເພັ້ງ 15 ຄ່ຳ ຕອນເຊົ້ຳ ແມ່ນບຸນສ້ຳງຄະທ່ຳນໃຫ່ຽ ຕອນບ່ຳຍ ກໍ່ແຂ່ງນ້ຳແລະຕີຄີ ສແດງກິລ່ຳອື່ນໆ ເວລ່ຳກ່ຳງຄືນ ກໍ່ມີພິທີ່ຈຽນທຽນ ຖ່ວຍເຄື່ອງກົຍາ ບູຊ່ຳພຣະທາຕຫລວງ ແລະ ຟ້ຳພຣະທັມນະ ເທສນ່ຳ ແລ້ວ ມີຈຸດບັ້ງໄຟດອກ ບັ້ງໄຟທາງ ບັ້ງໄຟຕ່ຳໄລ ຖ່ວຍບູຊ່ຳເທພເຈ້ຳ ແລະນະເທສັກ໋ ຫລັກເມືອງ.

ກ່ຳຣຕີຄີ ເປັນກິລ່ຳປະເພທນຶ່ງ ແຕ່ໃນຣ່ຳຊພິທີນີ້ ກ່ຳຍເປັນກິລພິທີ ເພ່ຳະກ່ຳຣຕີຄີ ທຸກ໋ຄ້ັ້ງນັ້ນ ຈະມີຄົນ 2 ຝ່ຳຍ ຄື ຝ່ຳຍເຈ້ຳນ່ຳຍ ແລະຝ່ຳຍຣ່ຳສດອຣ,ເວລ່ຳຕີຄີ ເພີ່ນຈະໃຫ້ຝ່ຳຍຣ່ຳສດອຣ ມີ ຊ໋ຍຊນະ ເພ່ຳະຖ້ວ່ຳ ຫ່ຳກຝ່ຳຍເຈ້ຳນ່ຳຍ ມີຊ໋ຍນະແລ້ວ ບ້ານເມືອງຈະບ່ໍ່ປົກກ່ຳມຊຸມເຢັນ.

(13) ເປັນປະມຸຂ ຫລື ພຣະນະຫ່ຳກະສັຕຣິຍ໌ ໃຫ້ແປງທ່ຳນທຸກຢ່ຳງ ເປັນຕົ້ນວ່ຳ ຖ່ວຍພ້ຳນະ ຫ່ຳກະຖົນ ບວຊຫລິຫ໌ດພຣະສົງ໌ ຕັ້ງພຣະນະໄລຍ໌ ໄຂນະຫ່ຳຊ່ຳຕ ຮັກສ່ຳສິລຫ້ຳ ສິລແປດ ເປັນ ນິຈກ່ຳລ ທຸກວັນພຣະ ແລະວັນອຸໂປສົຖ ໃຫ້ມີຈິຕໃຈເຕັ້ມໄປດ້ວ໋ຍ ພຣຫ໌ມວິຫ່ຳຣະທັ້ນ 4 ປະກ່ຳຣ

(ພຣຫົມ ອ່ານວ່າ ພຣົມ)ຄືເມຕຕາ ມີຄວາມຮັກແພງ ກະຣຸນາ ມີຄວາມເຫັນໃຈ(ສົງສານ) ມຸທິຕາ ມີຄວາມຫວັງດີ ແລະອຸເປກຂາ ມີຄວາມຍຸຕິທັມ ໃນໃຈ (ບໍ່ເຂົ້າຂ້າງ ອອກຂາ ບໍ່ເອນອຽງ).

ແລະໃຫ້ມີຈິຕໃຈເພື່ອແພ່ ແກ່ຫມ່ອຳມາຕຍ໌ ຣາຊນິນຕຣີ ແລະປະຊາຣາສດອຣ ຂ້າຂ້ອຍນ້ອຍໃຫ່ຽ ໃນພຣະຣາຊອານາເຂຕທຸກແຫ່ງຫົນ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ມີໃຈກະດ້າງກະເດື່ອງ ເຄື່ອງໄປດ້ວຍຄວາມພາລສັນດານຊົ່ວ,ຈົ່ງລຽງດູພວກນັກປຣາຊ໌ຍ ຣາຊບັນດິຕ ຜູ້ຮູ້ຜູ້ດີ ເອົາໄວ້ໃນຣາຊການອັນເຫມາະສົມ ແລະໃຫ້ມີເສນາອຳມາຕຍ໌ຜູ້ສລາດ ມີປັນຍາກ້າຫານ ກັບທັ້ງສັນມະ ຊິພຣາຫມ (ພຣາມ) ຜູ້ດີ ມີສິລບໍຣິສຸທ ແລະມີຄວາມຮູ້ຫລັກນັກປຣາຊ໌ຍ ເພື່ອປັບປຸງສິລທັມ ແລະສັ່ງສອນປະຊາຊົນ.

ແລະໃຫ້ປະກອບໄປດ້ວຍທົສພິທະຣາຊທັມ 10 ປະການ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ນັ້ນເທີ້ນ ບ້ານເມືອງຈົ່ງຈະວຸທທິຈຳເຣີນ ຍິ່ງໆຂຶ້ນໄປ.

(14) ເປັນປະມຸຂ ຫລືພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ ຈົ່ງສ້າງໃຫ້ມີສົມບັຕອັນປະເສີຕ 14 ປະການ ໃຫ້ສົ່ງເສີມ ແລະຂຍາຍປັບປຸງໃຫ້ດີງາມ ແລະເອົາໃຈໃສ່ຢູ່ສເມີ ຄື ຫູເມືອງ ຕາເມືອງ ແກ່ນເມືອງ ປະຕເມືອງ ຣາກເມືອງ ເຫງົ້າເມືອງ ຂີ້ເມືອງ ແປເມືອງ ຝາເມືອງ ເຂຕເມືອງ ສະຕິເມືອງ ໃຈເມືອງ ຄ່າເມືອງ ແລະເມຄເມືອງ.

ຄອງ 14 ຄື ກົດຫມາຍແລະແບບແຜນປະຕິບັຕ ປະຈຳຊີວິຕ ເພື່ອເອກພາພຂອງປະຊາຊົນ ພົລເມືອງລາວ

****

ສມັຍໂບຣານ ຊາຕລາວ ຖືເປັນຊາຕທີ່ມີຣິຕຄອງ ແລະຖືກັນຢ່າງເຄັ່ງຄັດ ຕລອດມາ ຮອດເທົ້າທຸກວັນນີ້ ການປະຕິບັຕຣິຕຄອງນັ້ນ ໃນຫລາຍແຫ່ງ ທ້ວປະເທສ ກໍ່ຍັງຖືເຄັ່ງຄັດ ຢູ່ຕາມເດີມ ໂດຍຖືວ່າ ເປັນຄວາມຈະເຣີນ ແລະເຫມາະສົມ ໃນຊີວິຕ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ບາງຄັ້ງ ຄົນຕ່າງປະເທສ ທີ່ບໍ່ມີອາຣະຍະທັມສູງ ກໍ່ມັກດູໝິ່ນຄວາມເຊື່ອຖືຂອງຄົນລາວ ຖືເປັນສິ່ງແປກປລາດ ແຕ່ສຳຣັບຊາຕທີ່ສີວິໄລຈ໌ ຕ່າງກໍ່ເຂົ້າໃຈ ຊີວິຕຂອງຄົນລາວ ແລະຕີຣາຄາໄປໃນທາງດີ ດັ່ງຈະເຫັນໄດ້ ສຳຣັບຄອງ 14 ຂອງພົລເມືອງລາວ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

(1) ເມື່ອເວລາ ເຂົ້າເປັນຫມາກ ເປັນຮວງແລ້ວ ຢ່າຟ້າວກິນກ່ອນ ໃຫ້ນຳໄປທຳບຸນຖວາຍ ພຣະສົງ໌ ຜູ້ມີສິລບໍຣິສຸທ ເພື່ອໃຫ້ເປັນສິຣິສວັສດີ ແລະເປັນຄວາມຈະເຣີນງອກງາມ ສືບຕໍ່ໄປ.

(2) ຢ່າໂລບລ່ວຍ ຕາຊັ່ງຕາຊີ ຢ່າຈ່ວຍເງິນແດງ ແປງເງິນຄວ້ງ (ຢ່າເຮັດເງິນປອມ) ແລະຢ່າກ່າວຄຳຫຽາບຊ້າກ້າແຂງ ແກ່ກັນແລະກັນ.

(3) ໃຫ້ພ້ອມກັນ ເຮັດຮ້ວຕ້ວຍ ແລະກຳແພງລ້ອມວັດວາອາຣາມ ແລະບ້ານເຮືອນແຫ່ງຕົນ

ແລ້ວ ປຸກຫ່ບູຊາ ໄວ້ ທີ່ແຈບ້ານ ແຈເຮືອນ ຂອງຕົນເອງ ເພື່ອບູຊາເທພເຈົ້າ ແລະສິ່ງສັກດ໌ ສິທ ໃນທຸກວັນພຣະວັນສິລ ແລະທຸກຄ່ຳເຊົ້າວັນຄືນ ຄອບຄົວບ້ານເຮືອນ ຈົ່ງຈະຈຸທທິຈະເຣີນ.

(4) ເມື່ອກ່ອນຈະຂຶ້ນເຮືອນນັ້ນ ໃຫ້ພາກັນລ້າງຕີນ ເສັຽກ່ອນ (ດວ້ຍເຫຕນີ້ ຄົນໂບຣານ ຈົ່ງ ມີບ່ອນລ້າງຕີນ ຢູ່ຂ້າງຄັນໃດເຮືອນສເມີ ສຳຣັບບ້ານເຮືອນຜູ້ຮັ່ງຕັ່ງມີ)

(5) ຄັນເຖິງວັນ ສິລ 7 ຄ່ຳ 8 ຄ່ຳ–14 ຄ่ຳ ແລະ 15 ຄ่ຳ ໃຫ້ມີທູບທຽນ ສົມນາກອ້ນເສົ້າ ແມ່ຄີ ໄຟ ຫ້ວຂັ້ນໃດເຮືອນ ແລະຝາປະຕູເຮືອນທີ່ຕົນອາສັຍຢູ່ ຄົນໃນບ້ານໃນເຮືອນ ຈົ່ງຈະຢູ່ດີມີສຸຂ ທ່ຳ ນາຄ້ຂຶ້ນ ກົມບ່ບົກຈົກບ່ລົງ.

(6) ເມື່ອຈະນອນ ໃຫ້ເອົານ້ຳ ສວ່ຍຫນ້ຳ ລ້າງຕີນກ່ອນ ຈົ່ງນອນ

(7) ເຖິງວັນສິລ ໃຫ້ຜູ່ເປັນເມັຽ ເອົາດອກໄມ້ ທູບທຽນ ສົມນາຜົວກ່ອນ ຈົ່ງນອນ. ແລະທຸກວັນ ສິລ ໃຫ້ນ່ຳດອກໄມ້ ທູບທຽນ ໄປຖວ່ຍພຣະສົງຄະເຈົ້ຳ ເພື່ອບູຊາພຣະຣັຕນະຕຣັຍ ຈົ່ງຈະມີຄວາມ ຈຸທທິຈະເຣີນແກ່ຊີວິຕ ແລະຄອບຄົວຂອງຕົນ.

ເຫຕຜົລກ່ຽວກັບທີ່ໃຫ້ເມັຽ ທ່ຳການສົມນາຜົວ ນັ້ນ ໂບຣານລ່ວ ຖືກັນວ່ຳຣະບົບຄອບຄົວ ແມ່ນເປ້ືອງຕົ້ນຂອງບັນຫ່ຳໃຫ່ຽ ທ່ຳງສັງຄົມມະນຸສ ເປັນພື້ນຖ່ຳນຕົ້ນຕໍ່ແຫ່ງຄວ່ຳມຫນ້ັນຄົງຂອງ ຊ່ຳຕບ້ານເມືອງ ຖ້ຳຄອບຄົວມີຄວ່ຳມອ່ອນແອ(ຣວມທ້ັງ ໃນນ້ຳໃຈກ່ຳຣກ່ຳສ້ຳງ ຫລ່ໍ່ຫລອມ ເຊ່ິງ ເຍ່ົຳຈະຊົ່ມລຸກຫລ່ຳມ) ກ່ໍ່ຈະກ່ະທົບກ່ະເທ່ືອນ ຕ່ໍ່ສັງຄົມສ່ວນໃຫ່ຽ. ສະນ້ັນ ກ່ຳຣປັບປຸງໃຫ້ຄອບຄົວ ມີຄວ່ຳມສຸຂ ມີຄວ່ຳມຈະເຣີນ ແລະຫນ້ັນຄົງ ກ່ໍ່ແມ່ນວັທທ່ະທ້ັນ ທ່ີ່ສ່ຳຄ້ັນຂອງມະນຸສ ເຊ່ິ່ງຈະເກ່ິດ ມ່ີໄດ້ ກ່ໍ່ອ່ຳສ້ັຍຄວ່ຳມເຂ້ົ້ຳໃຈ ແລະຄວ່ຳມຜູກພ້ັນທ໌ ທ່ຳງຈ່ິຕໃຈ ຣະຫ່ວ່ຳງຜົວ ກ້ັບເມ້ັຽ ນ້ັ້ນເອ່ົງ.

ດວ້ຍເຫຕດ່ັ້ງກ່ຳວນ້ີ ຣິຕຜົວຄອງເມ້ັຽ ຈົ່ງເປັນສ່ິ່ງເອ່ົຳໃຈໃສ່ ສ່ຳຣັບນ້ັກປ່ົກຄອ່ົງ ແລະບ້ັຣພະ ຊ່ົມສ້ັຍໂບຣ່ານ ດ່ັ້ງຈະພ່ົບເຫ້ັນໄດ້ ກ່ໍ່ຄ່ືເວ່ລ່ຳເພ່ິ່ມບ່ຳສ່ີ່ສຸ່ຂວ້ັນ ໃຫ້ພ່ອຣ ແກ່ຄູ່ບ່ຳວສ່ຳວ ໃນເວ ລ່ຳແຕ່ງດອ່ົງ ຈະມ່ີຄ່ຳສ່ອນໄວ້ຫລ່ຳຍຢ່ຳ ສ່ຳຣັບຜົວ ແລະເມ້ັຽ ບ່ອກຈ່ົນເຖ່ິງຂ້ັ້ນວ່ຳ ໄລ່ໄກ່ ໃຫ້ ເຈ້ົຳວ່ຳ ໂຊ່ໂຊ..ໄລ່ຫມ່ຳ ໃຫ້ເຈ້ົຳວ່ຳ ເສ້ັເສ້ັ... ໃຫ້ສແດ່ງຄວ່ຳມເຄ່ົຳຣ່ົພ ນ້ັບຖ່ືຕ່ໍ່ເພ່ືອນບ້ານມ່ິຕສະ ຫ່ຳຍແລະຍ່ຳຕພ່ີ່ນອ້ົຳ ຂອ່ົງຕົນເອ່ົງ ທ້ົ່ງຝ່ຳຍຜົວແລະຝ່ຳຍເມ້ັຽ ເຮ່ືອນຕ່ໍ່ຳ ໃຫ້ເອ່ີ້ນວ່ຳລຸ່ົງ ເຮ່ືອນ ສູ່ງໃຫ້ເອ່ີ້ນວ່ຳ ປ້ຳ. ນ່ີ້ແມ່ນກ່ຳຣສແດ່ງນ້ຳໃຈຄວ່ຳມຜູກພ້ັນທ໌ ຣະຫ່ວ່ຳງຜົວແລະເມ້ັຽ ເຊ່ົ່ຍອ່ນ ຫ່ມ່ຳຍເຖ່ິງຄວ່ຳມຜູກພ້ັນທ໌ຫນ້ັ້ນແກ່ນ ຣະຫ່ວ່ຳງຍ່ຳຕພ່ີ່ນອ້ົຳ ຂອ່ົງທ້ົ່ງສອ່ົງຝ່ຳຍ ຈົ່ງຈະສ່ົ່ງຜົລ ສະທ້ອນ ມ່ຳເຖ່ິງຄວ່ຳມຫນ້ັນຄົງ ຣະຫ່ວ່ຳງຜົວແລະເມ້ັຽ ນ້ັ້ນດວ້ຍ ເຊ່ົ່ງທ່ີ່ນ້ີ ເພ່ິ່ນຈ່ົ່ງນ່ິຍ່ົມເອ່ີ້ນ ກ້ັນວ່ຳ *ຜົວແກ້ວເມ້ັຽທ່ີ່ພ.*

(8) ເຖ່ິງວ້ັນສ່ິລດ້ັບ ແລະສ່ິລເພ້ັ ໃຫ້ນ່ິມ່ິນ ຕ໌ພຣະສ້ັງຄະເຈ້ົຳ ມ່ຳສ ຕມ່ົງຄ່ົລເຮ່ືອນ ແລະທ່ຳບຸນ

ໃສ່ບາຕ ຖວາຍພຣະ.

(9) ເມື່ອພຣະພິກຂຸ ສາມະເນຣ ມາຮັບບິນທະບາຕນັ້ນ ຢ່າໃຫ້ເພີ່ນຍືນຄອງຖ້າ ແລະ ເວລາໃສ່ ບາຕ ຢ່າໃຫ້ມືຂຸນບາຕ ເວລາໃສ່ບາຕນັ້ນ ຢ່າຖືເກີບ ຢ່າກັ້ງຄັນຣົ່ມ ຢ່າເອົາຜ້າປົກຫົວ ແລະຢ່າ ອຸ້ມລູກ ອຸ້ມຫລານ ແລະຢ່າຖືອາວຸທ.

(10) ເມື່ອພຣະພິກຸສົງຄ໌ ເຂົ້າປະຣິວາສະກັນ (ໃນເດືອນຈຽງ) ເມື່ອເພີ່ນຊໍາຣະເປັ້ອງຕົ້ນແລ້ວໃຫ້ ແຕ່ງຂັນດອກໄມ້ ທຸບທຽນ ຫລືເຄື່ອງອັຕຖະບໍຣິຂາຣ ໄປຖວາຍເພີ່ນ ຕາມສັທທາ ຂອງຕົນ.

(11) ເມື່ອເຫັນພຣະພິກຂຸສົງຄະເຈົ້າກາຍມາ ໃຫ້ນັ່ງລົງ ແລະຍົມືໄຫວ້ກ່ອນ ຫາກຈະມີອັນກ່າວ ກໍ່ຈົ່ງກ່າວ.

(12) ເວລາພຣະພິກຂຸ ຜູ້ມີສິລບໍຣິສຸທ ຫາກເດີນທາງຜ່ານຕົນມາ ຢ່າຢຽບເງົາ ຂອງເພີ່ນ

(13) ຢ່າເອົາອາຫາຣເປ່ືອນ ທີ່ຕົນກະນແລ້ວ ໄປຖວາຍໃຫ້ພະສົງຄ໌ ສາມະເນຣສັນ ແລະຜູ້ເປັນ ເນັຽ ກໍ່ຢ່າເອົາອາຫາຣເປ່ືອນ ຂອງຕົນໃຫ້ຜົວກິນ ຈະເປັນບາບໃນຊາຕນີ້ ແລະຊາຕໜ້າ ມີແຕ່ ສ່ງບໍ ແກ່ຕົນເອງ.

(14) ຢ່າເສພກາມະຄຸນ ໃນວັນສິລ ວັນເຂົ້າພັຣສາ ອອກພັຣສາ ແລະໃນວັນຂຶ້ນປີໃຫມ່ ຖ້າຂຶ້ນ ເຣັດໄປ ມີລຸກຫລານເກີດມາ ຈະບອກຍາກສອນຍາກ.

ຄອງ 14 ສໍາຣັບພຣະພິກຂຸສາມະເນຣ

****

ພຣະພິກຂຸສາມາະເນຣ ກໍ່ມີຄອງປະຕິບັຕ ຂອງຕົນເອງ ນອກຈາກພຣະວິນັຍບັນຍັຕ ທີ່ຕົນ ມີມາແລ້ວ ຈາກພຣະປາຕິໂມກຂ໌ ຄອງ 14 ສໍາຣັບພຣະສົງຄ໌ສາມະເນຣ ແມ່ນການປະຕິບັຕຕົນ ໄປຕາມຣິຕບ້ານຄອງເມືອງ ຂອງປະຊາຊົນທີ່ເປັນຊາວພຸທ ນັ້ນເອງ ຄືດັ່ງນີ້:

(1) ໃຫ້ພຣະສັງຄະເຈົ້າ ສຸຕຣຽນ ທັມມະຄໍາສັ່ງສອນ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ແລະຣັກສາສິລ 227 ຢ່າໃຫ້ຂາດ ແລະສາມະເນຣ ຣັກສາສິລ 10 ຢ່າງເຄັ່ງຄັດ.

(2) ໃຫ້ບົວຣະບັຕ ກະຕິວິຫາຣ ປັດຕາດ ກວາດຢູ ຢ່າໃຫ້ວັດວາເສົ້າຫມອງ

(3) ໃຫ້ພຣະພິກຂຸສົງຄ໌ ປະຕິບັຕຈັດທໍາ ໄປຕາມຄໍານິມົນຕ໌ຂອງຊາວບ້ານ ບໍ່ໃຫ້ຂັດສັທທາ ເຊັ່ນ ການທໍາບຸນໃຫ້ທານ ແລະການຮັບຟັງພຣະທັມມະທານ ແລະການສະມາທານສິລ ເປັນຕົ້ນ (ຈະມີການຫລີກລຽງ ຫລືໃຫ້ມີການລົ້ງທຶນ ວ່າຈ້າງ ຫລືຈະມີຂໍ້ຍົກເວັ້ນຢ່າງອື່ນ ບໍ່ໄດ້)

(4) ເຖິງເດືອນແປດ ໃຫ້ພຣະພິກຂຸສົງຄ໌ ເຂົ້າວັສສາ ຕລອດສາມເດືອນ ຈາກເດືອນແປດ ແຣມ 1 ຄໍ່າໄປເຖິງເດືອນ 11 ແຣມມື່ງຄໍ່າ ແລະຣະຫວ່າງເດືອນສິບເອັດແຣມ 1 ຄໍ່າ ເປັນຕົ້ນໄປ

ຈົນເຖິງເດືອນ ສິບສອງເພັ້ງ ໃຫ້ພຣະພິກຂຸສົງຄ໌ ຮັບກະຖິນ ຈາກທາຍົກ ຜູ່ມີສັທທາ ແລະຮັກສາ ຄອງຜ້າ ນັ້ນໄປ ຈົນເຖິງເດືອນສີ່ເພັ້ງ.

(5) ເມື່ອອອກວັສສາແລ້ວ ຈາກແຮມເດືອນ 12 ເຖິງກາງເດືອນຈຽງ ໃຫ້ພຣະສົງຄ໌ເຂົ້າປະຣິວາສະກັນ ເພື່ອຊໍາຣະສິລ ຂອງຕົນເອງ ໃຫ້ບໍຣິສຸທ ເພື່ອຮັບບໍຣິຈາຄໄທຍະທານ ຂອງທາຍົກ ໃຫ້ເກີດຜົລບຸນ ໂດຍແທ້ຈິງ.

(6) ໃຫ້ທ່ຽວບິນທະບາຕ ຕາມບ້ານນ້ອຍ ເມືອງໃຫ່ ຢ່າໃຫ້ຂາດ ໃຫ້ຖືເປັນກິຈວັຕ ຂອງສົງຄ໌

(7) ໃຫ້ພາກັນໄຫວ້ພຣະ ສຸຕນິມຕ໌ ແລະຈະເຣີນພາວະນາ ທຸກເຊົ້າ ທຸກແລງ ຢ່າໃຫ້ຂາດ

(8) ເຖິງວັນສິລດັບ ແລະສິລເພັ້ງ ໃຫ້ພ້ອມກັນລ້ຽງທໍາອຸໂປສົຖ ສັງຄະກັນ ຢ່າໃຫ້ຂາດ

(9) ເຖິງເທສກາລປີໃຫມ່ ຊາວພຸທ ຈະໃຫ້ຂໍ່ວໍ ແຫ່ນ້ໍາ ໄປສົງນ້ໍາພຣະພຸທທະຮູບ ແລະພຣະ ທາຕເຈດີຍ໌.

(10) ວັນສັງກາສ ສັງຂານຕ໌ ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຫລືຜູ່ເປັນປະມຸຂ ນໍາບ້ານນໍາເມືອງ ຈະໄດ້ ນິມົນຕ໌ສົງນ້ໍາ ໃນສນາມ ຫລືພຣະຣາຊວັງ ໄຫ້ວພຣະຣັບສິລ ແລະບາສີພຣະສັງຄະເຈົ້າ.

(11) ສັທທາຊາວບ້ານ ຫາກນິມົນຕ໌ສົ່ງໃດ ເມື່ອບໍ່ຜິດຄອງຈີນັຍ ໃຫ້ປະຕິບັຕຕາມຄໍານິມົນຕ໌.

(12) ເປັນສັນນະພຣະສົງຄ໌ ໃຫ້ນໍາພາ ຫລືພ້ອມກັນ ສ້ວງວັດວາອາຣາມ ພຣະທາຕເຈດີຍ໌ ກະຕິ ວິຫາຣ ຂຸດນ້ໍາບໍ່ ກໍ່ສາລາ ໃຫ້ຈົບງາມສລອງສັທທາ ຂອງພຸທທະບໍຣິສັທ.

(13) ໃຫ້ຮັບໄທຍະທານ ຂອງທາຍົກ ໂດຍບໍ່ນິຍົມສັທທາ ຄື ສັງຄະພັຕ ສລາກະພັຕແລະມະຕະ ກະພັຕ ເປັນຕົ້ນ.

(14) ປະມຸຂຂອງຊາຕ ຫລືພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ຈະນິມົນຕ໌ ໃຫ້ມາປະຊຸມກັນແຕ່ງໃດແຕ່ງນຶ່ງ ເພື່ອກິຈການຂອງຊາຕ ແລະຂອງສັງຄົມ ກໍ່ຢ່າໄດ້ຂັດຂືນ.

ໃນຄອງ 14 ຂໍ້ນີ້ ສແດງໃຫ້ເຫັນການພົວພັນທ໌ ຢ່າງແນບແຫນ້ນ ຣະຫວ່າງພຸທທະຈັກຣ ແລະ ອານາຈັກຣ ໃນສມັຍໂບຣານ ເພື່ອຄວາມປົກກຸ່ມຊຸ່ມເຢັນ ຂອງບ້ານເມືອງ ແລະຂອງປະຊາຊົນ ກໍ່ ຄືຂອງວັດວາພຣະສາສນາ ນັ້ນດ້ວຍ.

****

▪▪▪

(7) ວັທທະນະທັມ ໃນການບາສີ ຜູກແຂນ ສຸຂວັນ ເປັນວັທທະນະທັມ ຄູ່ຊີວິຕ ຂອງຄົນລາວ

****

ການຜູກແຂນ ບາສີ ສຸ່ຂວັນ ເປັນວັທທະນະທັມລາວ ມີມາແຕ່ດັ້ງເດີມ ຊາວລາວປະເທສ ລ້ານນາ ຊຽງໃຫມ່ ລ່າປາງ ຊຽງຣາຍຊຽງແສນ ສິບສອງຈຸໄທ ສິບສອງພັນນາລ໊ ມີວັທະນະທັມ ແບບດຽວກັນນີ້. (ວັທທະນະທັມ ການບາສີຜູກແຂນ ບ່ມີໃນພວກຄົນສຍາມ)

ການຜູກແຂນ ບາສີສຸ່ຂວັນໃຫ້ແກ່ກັນ ມີຄວາມຫມາຍຫລາຍຢ່າງ ເຊັ່ນຄື:

(1) ເພື່ອສແດງຄວາມຮັກແພງ ເຊັ່ນການຜູກແຂນ ໃຫ້ເພື່ອນມິຕສະຫາຍ ແລະ ພີ່ນ້ອງ ຫລືຄູ່ຮັກ ຄູ່ບ່າວສາວ.

(2) ເພື່ອສແດງຄວາມນັບຖື ເຊັ່ນການຜູກແຂນ ໃຫ້ອົງຄ໌ປະມຸຂ ຫລືຜູ້ນ່ໍາ ແຫ່ງ ຊາຕ ໃຫ້ພໍ່ແມ່ ປູ່ຍ່ໍາ ຕາຍາຍ ແລະຜູ້ເຖ້ົາຜູ້ແກ່ ຜູ້ອາວຸໂສ ຂອງຄອບຄົວ ຫລືຜູ້ອາວຸໂສ ປະຈ່ໍາ ຫມູ່ບ້ານ ຫລືປະຈ່ໍາສັງຄົມ ຂອງຕົນ.

(3) ເພື່ອສແດງຄວາມເຫັນໃຈ ແລະສົງສານ ເຊັ່ນການສຸ່ຂວັນ ແກ່ຄົນປ່ວຍ ແລະຜູ້ປະສົພເຄາະຫ້ຣ້າຍຕ່າງໆ

(4) ເພື່ອສແດງຄວາມຄິດຮອດຄິດເຖ້ົາ: ເຊັ່ນການຜູກແຂນ ໃຫ້ພໍ່ແມ່ ຫລ້ຽງຕພີ່ ນ້ອງ ຫລືບຸຄຄົລສ່ໍາຄັນ ຫລືຄົນຮັກຄົນແພງ ທີ່ຈະເດີນທາງຈາກກັນໄປໄກ.

(5) ເພື່ອສແດງຄວາມດີໃຈ ແລະຕ້ອນຮັບຂັບສູ: ເຊັ່ນການຜູກແຂນ ຕ້ອນຮັບ ບຸຄຄົລສ່ໍາຄັນ ຫລືພໍ່ແມ່ ຍາຕພີ່ນ້ອງ ທີ່ເດີນທາງມາຈາກຖິ່ນໄກ.

(6) ເພື່ອເປັນການຜູກແຂນຮັບຂວັນ ຂອງເດັກເກີດໃຫມ່: ຫມາຍເຖ້ົາການຜູກ ແຂນ ໃຫ້ແມ່ຢູ່ກັນ ເພື່ອເປັນກ່ໍາໃຈໃນການທີ່ໄດ້ລູກນ້ອຍເກີດໃຫມ່.

(7) ເພື່ອສແດງຄວາມດີໃຈ ດ້ວຍຄວາມນັບຖືແລະການສັຣເສີນ: ເຊັ່ນການຜູກ ແຂນ ແກ່ບຸຄຄົລທີ່ຈະສລະຊີວິຕ ອອກບວຊເປັນພຣະສົງຄ໌ ໃນພຣະພຸທທະສາສນາ (ສຸ່ຂວັນນາຄ).

(8) ເພື່ອສແດງຄວາມກະຕັນຍູ ຮູ້ບຸນຄຸນ: ເຊັ່ນການຜູກແຂນແກ່ຜູ້ເຖ້ົາຜູ້ແກ່ ຫລື ພໍ່ແມ່ ທີ່ສູງອາຍຸ ເຊັ່ນຜູ້ມີອາຍຸ 80 ຫລື 100 ປີ ເປັນຕ້ົນ.

(9) ເພື່ອສແດງ ຄວາມຊື່ນຊົມຍິນດີ ແລະການຕ້ອນຮັບປີໃຫມ່: ກ່ໍຄືການຜູກ ແຂນ ໃນຍາມປີໃຫມ່ ໃຫ້ລາພໃຫ້ພອຣ ແກ່ພໍ່ແມ່ ຜູ້ເຖ້ົາຜູ້ແກ່ ລຸກຫລານ ເພື່ອນມິຕຮັກແພງ

ແລະພຣະພິກຂຸສາມະເນຣ ຜູ້ຊົ່ງສິລ ເພື່ອເປັນກຳລັ່ງໃຈ ໃນການສືບທອດອາຍຸພຸທທະສາສນາ

(10) ເພື່ອແຣກສ່ຽວ ເປັນເພື່ອນຣ່ວມທຸກຂ໌ຣ່ວມສຸຂດ້ວຍກັນ: ຫມາຍເຖິງສູ່ຂວັນຜູກ ແຂນແຣກສ່ຽວ ເພື່ອໃຫ້ຄົນ 2 ຄົນ ຫົຫລາຍຄົນ ຍອມຮັບເປັນເພື່ອນຣ່ວມທຸກ໌ຣ່ວມສຸຂ ດ້ວຍ ກັນ ຕລອດຊີ້ວິຕ.

ນອກຈາກນີ້ແລ້ວ ການຜູກແຂນ ຈະມີຂຶ້ນໄດ້ ເພື່ອເປັນການສແດງເຖິງຄວາມດີໃຈ ໃນຄວາມ ສ່ຳເຣັດ ຢ່າງໃດຢ່າງນຶ່ງ ຂອງສ່ວນຕົວບຸຄຄົລ ທີ່ເຮົາຮັກແພງ ຫລືຄອບຄົວ ເຊັ່ນ ການຜູກແຂນ ຂຶ້ນເຮືອນໃຫມ່ ການຜູກແຂນ ຂຶ້ນຊັ້ນໃຫມ່ ການຜູກແຂນທີ່ໄດ້ຂອງຮັກແພງ ແລະມີຄ່າສູງ ແລະ ເພື່ອເປັນການກ່ອນຂວັນເຊັ່ນ ການສູ່ຂວັນຊ້າງ ມ້າ ງົວຄວາຍ ກ່ຳເຄີຍມີ ເຊັ່ນດຽວກັນ.

ຄົນລາວ ມີຄວາມເຊື່ອວ່າ ມະນຸສເຮົາ ມີຂວັນປະຈ່ຳຕົວ ຫລາຍຂວັນ ມີຫ້າຂວັນແຂ່ງ ຂວັນຂາ ຂວັນຕາແລະຂວັນຄໍ້ ຄືເຊັ່ນວ່າ 30 ຂວັນໃຫ້ແລ່ນມາເຕົ້າ 90 ຂວັນ ໃຫ້ແລ່ນມາໂຮມ ເປັນຕົ້ນ.

ລາວສິບສອງພັນນາ ແລະລາວລ້ານນາ ນັບວ່າເປັນຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ທີ່ມີສັມພັນທ໌ແຫນ້ນ ກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ທັ້ງໃນດ້ານເຊື້ອຊາຕ ສັງຄົມແລະວັທທະນະທັມ ຈະເຫັນໄດ້ງ່າຍໆ ກ່ຳຄືພິທີ ການຜູກແຂນ ສູ່ຂວັນ ຣະຫວ່າງຄົນ ສາມພວກນີ້ ຄືດັ່ງນີ້

(1) <u>ຄ່ຳສູຕຂວັນ ຂອງລາວລ້ານຊ້າງ:</u>

ຄ່ຳສູຕຂວັນທົ່ວໄປ

ສຣິ ສຣິ ສິທທິພຣະພອຣ ວ່ອຣ ດິເຣກ ອະເມກະເຕໂຊ ຊັຍມ້ງຄະເລສຣ໌ (ມ້ງຄະເລດ) ສາສ ຕຣະເພທ (ສາດຕະເພທ)ພ້ອມອາຄົມ ຊຸນບູຣົມ ປຸນແຕ່ງແລ້ວ ໃຫ້ລຸກແກ້ວອອກກົນເມືອງ ຣິທ ທິເຮືອງ ທະຣົງແທ່ນ ມ້ີນີ້ແມ່ນ ມະຫາຄຸນ ຊຸນແຖນດາແຕ່ງແລ້ວ ໃຫ້ລູກແກ້ງ ກ່ຳລ້ຳມາ ເປັນ ຣາຊາສືບສ້ານ ເມືອງນ່ຳກວ້ານ ນາຄອງ ຊຸນເຈ້ືອງ ປອງເປັນໂຊຄ ໄຕຣໂລກ ຍ່ອມລ້ືຊາ ທະຣົງອະ ນຸວາ ຍອດຍ່ິງ ເປັນເຈ້ົາຈອມນ່ຳເມືອງແມນ ແສນເມືອງນາຊ່ອຍຄ້ຳ ມ້ືນ້ີ ຄ້ຳຄູນຄົງ ພຣະຈັກຣ໌ ທະຣົງທ້ີສຣາຊ ພຣິຫມະນາຖ (ພຣົມມະນາດ) ເລ້ົາແຖມພອຣ ພຣະອ້ິສວຣຄ໌ ຫລອນແຖມໂຊຄ ພຣະນາຣາຍນ໌ ໂຍຄ ສິທທ້ິຊັຍ ທ້ຳວສະຫັສສະນັຍ(ພຣະອ້ິນທ໌= ຜູ້ມ້ີດວງດາ ພັນດວງ) ປະສາທ ຜ້ົນ ຫ້ຳແກ້ວ ໃຈຜ່ອງແພ້ວ ບ່ໍຣິສຸທ *ອຸຕຕະມະໂຊຄ ອຸຕຕະມະໂຍຄ ອຸຕຕະມະດ້ີ ອຸຕຕະມະນາ ທ ອຸຕຕະມະ ສຣ້ີພິລາສ* ອ້ິນທະພາທພ້ອມໄຕຣຍາງ໌ ທ້ັງນາວາງ໌ຄາດຄູ ພ້ອມກັນຢູ່ສອນລອນ ພຣະອາທ້ິຈຈອຣຈັນທະຣ໌ກສ໌ ອ້ັງຄາຣຖ໌ກ ມະຫາຊັຍ ພຸທ ພຣະທັສ ໄປ ເປັນໂຊຄ ສຸກຣ໌ເສ້ົາຣໂຍຄ

ເດຊນິ້ງຄົລ ອັນເປັນພົລ ຫລາຍປໂຍຄ ອຸຕຕະມະໂຊຄ ແທ້ ດີຫລີ ມະເຫສັກຂີ ຫລ້ຳລ່ຳໂລກ ໃຫ້ ຫ້າຍທຸກຂໂສກ ນານາ ພຣະອະພັຍຣາຊາ ຂົ້ນທະຣົ້ງແທ່ນ ມ້ີມ້ີແມ່ນຈັນດີ ກັນຫາຊາລີ ເມ່ືອ ຣອດປ່ ສະຖິຕຢູ່ເຍັນໃຈ ທ້ວສີສົນຊັຍ ພູວະນາຖ ນິນິນ໌ຣາຊບຸຕຕາ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາ ດັ່ງເກົ່າ ເປັນເຈົ້າເລົ່າສອງທີ ວັນນ້ີ ແມ່ນວັນດີຖ ທ້ັງຫ ້ າ ເຈົ້າຟ້ າເລົ່າແຖມຄຸນ ພຣຫົມະນາ (ອ່ານ ພຣົມ ມະນາ) ປຸນປອງຣາຊ ພອຣແກ້ວອາຈ ສິບປະການ ວໍຣະສານ ຕິວອົ້ງຄ໌ອາຈ ຂົ້ນສູ່ຣາຊເຮ້ັງໂຍ...

ວັນນ້ີ ໂພທິຍານຕົນຫນ່ໍຟ ້ າ ທະຣົ້ງເດຊກ ້ າ ສເວີຍເມ ື ອງ ພຣະບຸນເຮ ື ອງ ຄຸ ້ ມຄອງໄພ່ ທ ິ ສຣາຊໄຕ່ ຕາມທັນ ຈ່ຳນ່ຳສັຕໃຫ ້ ພ ້ ົ ້ ນ ວັນນ ້ ີ ດີລົ ້ ນລ ້ ົ ້ ນ ພ ້ ົ ້ ນ ປະນານ ຫານຸນານ ໃຈຜອງແຜ ້ ວ ເນຣະນ ິ ຕ ຫ ້ ຳ ຜາສາທແກ ້ ວ ກ ໍ ່ ແປງເມ ື ອງ ນາຄອງເຮ ື ອງ ທ ິ ສຣາຊ ຊຽງເຄ ື ອອາຈ ຂຸນເມ ້ ົ ້ ງ (ຂຸນເມ ້ ົ ້ ງຣາຍ) ເງ ິ ນ ຍວງເຊ ້ ົ ້ ງ ເນ ິ ານ ້ ົ ້ ງ ຄ ັ ບຄ ັ ້ ງ ນາພ ້ ົ ້ ງພ ້ ອ ້ ມ ຝ ູ ງຫມ ູ ່ ເສນາ ເດ ິ ່ ງດ ິ ານາ ເປ ັ ນບ ໍ ່ ຣ ິ ວາຣ ແວດລ ້ ອ ້ ມ ນາຢ ູ ່ ອ ້ ອ ້ ມ ທ ຸ ກຫມ ູ ່ ເສນາ ທ ້ ັ ງນາຄາ ນາຄ ິ ຄຣຸທ ນາຄ ທ ຸ ກພ ິ ຄ ພ ້ ອ ້ ມ ທ ໍ ່ ຣະນ ິ ເມຂະລາ ສຣ ິ ສາວຖາວ ເຊ ື ້ ອທ ້ ອ ້ ນທ ິ ວ ປ ໍ ່ ຣະເມສວ ໍ ຣ(ອ ່ ານ ປ ໍ ່ ຣະເມສວນ) ບ ໍ ່ ວ ້ ອ ້ ນ ຣ ິ ທ ິ ທ ິ ນ ້ ັ ງ ເອ ິ ້ ງແພ ້ ນຟ ້ ັ ງ ຂ ີ ່ ຕ ິ ງ ຍ ິ ນ ກ ິ ນ ພ ະ ກ ັ ນ ດ ິ ນ ຍ ິ ນ ຣ ິ ດ ຈ ະ ຕ ຸ ໂ ລ ກ ອ ິ ງ ຄ ໌ ຫ ລ ວ ິ ງ ທ ້ ັ ງ ຄ ວ ິ ງ ບ ິ ນ ບ ໍ ່ ຣ ິ ມ ເ ຈ ົ ້ ້ ັ ງ ຟ ້ ັ ງ ເ ຕ ຊ ະ ກ ້ ັ ງ ກ ວ ່ ັ ງ ສ ິ ່ ງ ທ ້ ັ ງ ຫ ລ ັ ງ ຈ ິ ່ ງ ຢ ັ ງ ຢ ັ ງ ພ ຣ ະ ພ ອ ຣ ແ ລ ະ ດ ວ ິ ງ ຈ ຸ ມ (ຕ ິ ງ ປ ະ ທ ັ ບ) ລ ິ ງ ມ ິ ງ ຄ ຸ ມ ຝ ູ ງ ຄ ິ ມ ໃ ຫ ້ ຫ ິ ງ ຍ ຄ ່ ິ ງ ກ ັ ງ ວ ິ ມ ແ ລ ະ ເ ດ ື ອ ດ ຣ ອ ້ ມ ໂ ພ ຍ ພ ຍ ິ ງ ຫ ຂ ອ ້ ມ ພ ່ ິ ງ ຍ ຫ ນ ິ ໄ ປ ທ ້ ັ ງ ພ ິ ງ ໃ ມ ແ ລ ະ ພ ິ ງ ຍ ມ ອ ກ ແ ດ ມ ດ ິ ວ ຂ ອ ກ ຄ ິ ຣ ິ ພ ຣ ະ ຣ ິ ສ ິ ສ ິ ຫ ທ ິ ເ ດ ຊ ຈ ິ ບ ເ ພ ຫ ພ ອ ້ ມ ອ ິ ງ ຄ ິ ມ ນ ິ ຍ ິ ມ ປ ະ ສ ິ ຫ ປ ະ ສ ິ ງ ຫ ພ ອ ຣ ແ ກ ້ ວ ອ ິ ງ ຈ ດ ິ ວ ງ ດ ິ ມ ້ ີ ມ ້ ີ ຈ ່ ິ ງ ແ ມ ່ ນ ມ ້ ີ ສ ັ ນ ວ ັ ນ ນ ້ ີ ແ ມ ່ ນ ວ ັ ນ ຊ ອ ບ ມ ້ ີ ປ ະ ກ ອ ບ ຍ ານ ດ ີ ເ ປ ັ ນ ສ ຣ ິ ສ ິ ຫ ທ ິ ໄ ຊ ຍ ະ ນ ້ ັ ງ ຄ ະ ລ ານ ອ ະ ຕ ິ ເ ຣ ກ ອ ະ ເ ມ ກ ະ ສ ວ ັ ສ ດ ິ ແ ທ ້ ັ ດ ິ ຫ ລ ິ ....

ບ ັ ດ ນ ້ ີ ຝ ູ ງ ຂ ້ ານ ້ ັ ງ ຫ ລ ານ ທ ້ ັ ງ ຍ ິ ງ ຊ ານ ໃ ຫ ຍ ່ ງ ນ ອ ້ ຍ ໃ ຈ ຊ ື ່ ມ ຊ ອ ້ ຍ ຍ ິ ນ ສ ະ ອ ອ ນ ຂ ໍ ່ ໂ ອ ມ ອ ວ ຍ ພ ອ ຣ ແ ກ ້ .... ຜ ູ ຫ ະ ຣ ົ ້ ງ ຄ ຸ ນ ຄ ວ ານ ນ ານ ກ ຝ ູ ງ ຂ ານ ອ ຍ ຫ ານ ກ ຂ ໍ ່ ວ ອ ນ ຄ ຸ ນ ອ ະ ນ ຸ ສ ອ ຣ ນ ์ 3 ສ ິ ່ ງ ຄ ິ ພ ຣ ະ ຕ ຣ ັ ຍ ຣ ັ ຕ ນ ະ ແ ກ ້ ວ ກ ົ ່ ງ ດ ວ ິ ງ ດ ິ ກ ັ ບ ທ ້ ັ ງ ຄ ຸ ນ ປ ະ ເ ສ ິ ຕ ຖ ์ ສ ຣ ິ ທ ຸ ກ ແ ຫ ່ ງ ທ ້ ັ ງ ແ ຫ ລ ່ ງ ຫ ລ ້ າ ສ ວ ງ ສ ວ ັ ຣ ค ์ ຂ ໍ ່ ຈ ົ ່ ງ ມ ານ ເ ສ ກ ສ ັ ນ ເ ປ ັ ນ ພ ຣ ະ ພ ອ ຣ ຄ ิ ອ ายุ ว ั ณ ณ ะ ส ุ ข ะ พ ะ ล ะ อ า โ ร ค ะ ย ะ ป ะ ต ิ พ า ณ ะ อ ะ ห ิ ป ุ ะ ต ิ ค ุ ณ ส า ร ส ิ ณ ป ั ต ท ุ ก เ ย ื ่ อ ง ข เ ด ช า น ุ พ า พ ก ะ เ ด ื ่ อ ง ห ่ ะ ร ะ ม ิ ค ิ ด า ส ุ ร ิ ย ์ ส อ ่ า ง โ ล ก ข ่ ใ ห ้ ห า ย ท ุ ก ข ์ โ ส ก ย ู ่ ส ว ั ส ด ิ ก ่ ะ ข ้ า เ ท ิ ้ น ไ ช ย ะ ต ุ พ ะ ว ้ า ไ ช ย ะ ต ุ พ ะ ว ้ า ไ ช ย ะ ม ้ า ค ะ ล ้ า จ ้ า เ ป ็ น ไ ช ย ะ ม ิ ง ค ล แ ว ณ ย ื ่ ง ถ ว ณ ท ุ ก ส ิ ่ ง ท ุ ก ป ะ ก า ร ก ่ ะ ข ้ า เ ท ิ ้ น ฯ

****

(2) ຄຳອ່ຍພອຣ ແລະສູ່ຂວັນ ຂອງລາວລ້ ສິບສອງພັນນາ

****

(ໄດ້ຈາກຫ່ນໃຫມ່ກົນ ປັນຍາຈິຕ ນະຄອຣເດັນເວີຣ ສຫະຣັຕ ອ່ະມຣິກາ)

ມື້ນີ້ ແມ່ນອັນດີ ເປັນອັນໄຊຍະດີຖ ອະນຸຕຕະໄຊຄ ມື້ນີ້ແມ່ນມື້ຊວກ (ໄຊຄ)ເຂົ້ານາຫາ ມື້ນີ ເປັນມື້ໄຊຍະນັ້ງຄະ ລະກະຖາ ໃສສີ ປີເດືອນ ອັນຍາມ ສວັສດີແອນຍ໋ງ ເທພໄຕ້ນ໋ງມະເທສັກ ອັຄຄະອ໋ຣະເທອະບຸຕ ທັ້ງ ໑. ຈຸ່ງສເດັດ ເຂົ້າ ສູ່ຍາມດີ ພຣະຈັນທະຣັ້ງສີ ເພັ້ງພ່ຳ ຈຳກັດດ້ວຍພຣະນັກຂັຕຕະຣ໋ກສ ຖ໋ກພ້ອມ ຊື່ວ່ານະຫາຊັຍ ຣາຫູໄປ ເປັນຄູ່ ພຸທເຂົ້າສູ່ເມຖຸນ(ເມຖຸນ)ສຸທທັ້ງປະວ໋ຣະ ໄນຕຣີ ນິຕ ອາທິຈ ໄດ້ອຸຈຈາ (ອ່ານ ອຸດຈາ)ນາມະໂຍຄ ອຸຕຕະມະໄຊຄຄ້ຳ ຄູນ ຂ໋ງເຂຕຣາສີເມສ ກ່ຍວ້ຽວ່າ ອັນດີ ອັນນີ້ ເປັນອັນໄຊຍະດີຖ ອະນຸພາພ ມື້ຜາຍແພ້ນາຣາ ຂາເສ໋ກສັຕຕູ ອຸປັທວະ ອັນຕຣາຍ ຕັ້ງຫລາຍ ຢ່ານາທ໋ງສາຣາ ນອກເມື້ອໃນຕົນ ຍາມເມື້ອຫລັບ ຍາມເມື້ອຕື່ນ ຍາມເມື້ອຄູ້ວ ຍາມເມື້ອກິນ ເມື້ອຢືນເມື້ອນ໋ງ ຍາມເມື້ອໄປ ຍາມເມື້ອນາ ອິນັສສັນຕຸ ຂໍໃຫ້ອັນຕຣາຍຕັ້ງຫລາຍ ຫນີພ່າຍເສ້ງຊ້ຳ ໃຫ້ເປັນດ໋ງນ້ຳ ຕົກໃສ່ປະທຸມະ ໃບບ໊ວ ຈັຕຕາໂຣ ທັມມາ ອັນວ່າທັມພຣະພຸທທະເຈົ້າ ທັ້ງສີ ກ່າວຄ໊ວ່າ ປັນຍາຖ້ວນຫ້ຳ ໂລກິຍະ ຖ້ວນ ຫ໋ກ ອະທິປະໄຕຍະ ຖ້ວນເຈັດ ອະທິໂມກຂະ ຖ້ວນແປດ ຂໍຈຸ່ງໃຫ້ນາແອດລ້ວນອ້ວນຕ໊ອຕົນ ຢ່າໄດ້ກາດໄດ້ກາ ເຢ່າໄດ້ ຄາດໄດ້ຄາ)ແຕ້ດີຫລິ.

ຕັ້ງແຕ່ນີ້ເມື້ອຫນ້າ ຂໍໃຫ້ປັ້ນ(ພົ້ນ)ຈາກສິ່ງອັນຕຣາຍຫນາຍນິຄ່ຳກ້ງອຸນແລະເດີດຮ້ອນ(ເດືອດຮ້ອນ)ສັພພະພັຍ ພຍາທຂ້ວນ ໃນຂັນທະສັນດານ ສັພພະໂພຍພັຍ ຢ່ານາພານ ຈິຕຕະເຈຕ ສັພພະທຸກຂະເວທນ໋ ຢ່າໄດ້ນາລຸນ (ລຸນ)ອ໋ນາສ ເຄາະຫ໋ກາດຮ້າຍ ຂໍໃຫ້ສວ່າງທາຍເສ (ທາຍເສ້ງ)ຈັຕຕາໂຣ ທັມນາອັນວ່າ ທັມທ້ງສີ ຄື ອາຍຸ ຂໍໃຫ້ອາຍຸໂຍຊນ໋ ຍືນຍາວ ອັນນະ ພາວຜິວຜ່ອງ ສຸໂຂ ໃຫ້ໂພທເຈົ້າ (ພວກເຈົ້າ)ມີສຸຂສວ່ຽ ເທສີຫລາຍ ແຈ້ງຈອດ ທິຄາ ອະໂຣຄະຍາ ໃຫ້ໂພທເຈົ້າ ນິວາສນາຜິວພັທນ໋ ສົນບັຕໃຫ້ເກີດມີພ້ອມອະນັນຕ້ງ ຂໍຢ່າກາດແກ້ວ ສິ່ງປາຖນາ ຄືວ່າ ແກ້ວທ້ງຫລາຍ ອັນນີ 7 ສິ່ງ ອັນເກີດຢູ່ໃນ ເມືອງແກ້ວນ໋ງ ຕາວະຕິ໋ງສາ ແກ້ວມຸກດາ ງາມເຮືອງຮຸ່ງ ແກ້ວມະນີ ພຸ່ງຮັສນີ ແກ້ວພິທູນ ງາມຄ່ານານາ ແກ້ວປະພານີລາຍເລີ່ງເຖິງຂນາດ ແກ້ວປະທັມຣາຊເຫລ້ືອມໃສສີ ແກ້ວມະຫານິລງາມລ້ຳເລີດປະເສ໊ຖ ກ່ວ່າແກ້ວທ້ງຫລາຍ ກະສະເປ (?)ຈຸ່ງຕົກລົ່ງນາ ຖວາຍບູຊາ ແກ່ສູເຈົ້າ ທຸກຄ່ຳເຊົ້າ ຢ່າໄດ້ກາດ ຢ່າໄດ້ກາ ແທ້ ດີຫລິ.

ບັດນີ້ ຂ້າຈັກຂໍໂອນພອຣ ຄຸນອະນຸສອຣນ໋ ສາມສິ່ງ ຣັຕນະແກ້ວກ້ງ ດວ່ງດີ ຄຸນປະເສ໊ຖສ໋ຣີ ທຸກແຫ່ງ ທຸກແຫລ່ງ ຫລ້າ ສອງສອັຣຄ໋ ຂໍໃຫ້ນາດົນບັນດານ ແກ່ໂພທເຈົ້າ ນອນຫລັບ ຂໍໃຫ້ໄດ້ເງີນຫມື່ນ ຕື່ນນາມື້ເຊົ້າ ໃຫ້ໂພທເຈົ້າ ໄປ ຮັບເອົາເງີນແສນ ແປນມື່ນາ ໃຫ້ໄດ້ແກ້ວມີໄຊຕ ໂທສຮ້າຍຢ່ານາພານ ນາຣຮ້າຍຢ່ານາເບດ (ບຸ່ດ)ເພີ່ນຂາຍກຸບ ຂໍ ໃຫ້ລ້ານາຫ້ອຍ ເພີ່ນຂາຍຂ້ອຍສ່ວ່າງໃຊ ໃຫ້ໄຫລຫລ້ັ່ງນາໂຮນ ຂໍໃຫ້ເຈົ້າໄດ້ປ໋ຄ້າ ເມ່ຄ້ຳ (ພໍ່ຄ້ຳແມ່ຄ້ຳ)ນາເຂົ້ານາດ ກ່ວ່ງເຮ້ນ(ເຮືອນ)ຂໍໃຫ້ໂພທເຈົ້າ ໄດ້ຊື້ຖ໋ກຂາຍແພງ ໃຫ້ໄດ້ກ້ວນຄຳແດງ ນາໃສ່ຖົ່ງໃສ່ໄຫ ແມ່ນເຈົ້າຈັກໄປຕົ່ງ (ທົ່ງ)ຍາມແລ່ງ ລຸ້່ງເປ໋ດ ລຸ້່ງໄກ່. ລຸ້່ງເປ໋ດຂໍໃຫ້ໄດ້ກິນໄຂ່ ລຸ້່ງໄກ່ ຂໍໃຫ້ເກີດຂົນເງີນ ຂໍໃຫ້ເກີດຂົນຄຳ ແມ່ນ ໂພທເຈົ້າ ຈັກໄປລຸ້່ງໄງນ໋ຳ (ລຸ້່ງງ໋ວນ໋ຳ)ຂໍໃຫ້ເກີດຂວັນຊາວແຊ່ (*ງ໋ວທ*ີ່ເປັນຫ໋ວຫນ້າຝູ່ ນີຂວັນ ທີ່ຫນ້າຜາກເຊ້ັ່ນ

ຂອັນຊ້າງ ຂັນມ້າ ຖືວ່າ ຄ້ຳຄູນ ຮ້ຳນີ) ຄັນວ່າ ໂພກ ເຈົ້າຢາກລ້ຽງໂງເມ່ຄວາຍແມ່ ກໍ່ໃຫ້ມັນແຜ່ເຕັມຖົ່ມ (ຖົ່ມ= ຖມ່ົ) ກ້ອນພາຍນອກ ກໍ່ໃຫ້ເປັນກ້ອນຄຳແດງ ກ້ອນພາຍໃນ ກໍ່ໃຫ້ເປັນກ້ອນຄຳຫລໍ່ ກ້ອນເສົ້າອ້ຽ ໃຫ້ເປັນບໍ່ເງິນພັນ ໃຕ້ລ່ຽງເຈົ້ຳ ກໍ່ໃຫ້ເກີດເປັນບໍ່ເກືອ ເຫນີເຮີນເຈົ້ຳ (ເຫນືອເຮືອນ)ໃຫ້ເກີດເປັນບໍ່ເງິນຮ່ຽ ໃສສ່ອງ ຫນ້ຳປ່ອງເຢ້ນ (ປ່ອງຢ້ຽມ)ໃຫ້ເກີດເປັນບໍ່ຄຳຊ່ຽ. ເອົ້ຳນ້ຳທ່ຽ ໄປທ່ຽງເດີ ໃຫ້ພົບຫໍ່ເງິນລ້ຳນ ອອກຈ່ຽກບ້ຳນໃຫ້ເຈ໊ະຂຸນເງິນຂຸນຄຳ ໃຫ້ໄປເຫັນຖົ່ງເງິນເປັນຕົ່ກ ພົ້ກຖົ່ງຄຳເປັນເຮ່ (ເຮ້ົ) ຄົນຜູ້ຫລັກໃຫ້ເອົ້ຳເງິນຄຳ ນ່ຽໃຫ້ ຄົນຜູ້ໃບ້ ຜູ້ຊ້ຳ (ຈ1ົ) ໃຫ້ເອົ້ຳເຫືອເອົ້ຳແຮງນ່ຽຖ່ອຍ ຂໍໃຫ້ໂພກເຈົ້ຳໄດ້ເປັນເສຕຖີນີນ້ຽ ໃຫ້ນ້ຽງກິນນ້ຽງຕ່ຽນ(ທ່ຽນ)ເດ໊ອນສ່ຽນໃຫ້ໂພກເຈົ້ຳ ໄດ້ທ້ຳງແຕ່ງຕ່ຽນກ່ອງຜ້ຳ ເຄ່ືນ ສ ເຄ່ືນທ້ຳ ໃຫ້ໂພກເຈົ້ຳໄດ້ຕ່ຽນ ກ່ອງເງິນກ່ອງຄຳ ກິນຢ່ຳໄດ້ບ໊ກ ຈ໊ກຢ່ຳໄດ້ລ້ຽ ໃຫ້ຄ້ຳຄູນຫນູນຂ້ຶ້ນ ໃຫ້ໂພກເຈົ້ຳ ໄດ້ເປັນເຈົ້ຳຊ້ຳງເຈົ້ຳນ້ຳ ເຈົ້ຳຂ້ຳເຈົ້ຳຄ໊ນ ປ່ຽກຕ່ຳໄທ ກໍ່ໃຫ້ ໄທໂອ່ຍຫນ້ຳ (ໄທຫ່ຽຍ ເຖ່ືງ ພວກໄທບ້ຳນໄທເມ້ືອງ ຜູ່ດ໊ບຜູ່ດ໊ມ໊ອ່ຽສນ່ຽ ອ໊ສຣະ)ປ່ຽກຕ່ຳຂ໋ອຍຂ້ຳ ສ່ອ1ງໃຊ້ ກໍ່ໃຫ້ຄູ້ເຂ້ຳ ໄມ້ນ໋ຍ໊ມ....

ສ໊ພ໊ ຕ໊ໂຍ ຂໍຈ່ຽງ້ ເປັນໂຂຄຳແດງ ແປງໃສສ່ອງ ອ໊ວ໊ສ໊ນ໖ ຈ່ຽງໃຫ້ເປັນພ໊ດ່ຽນຄຳ ແຜ່ນກ່ອ1ງ ສ໊ພ໊ະໂຣຄ່ຽ ວ໊ນວ່ຽ ພ໋ຍ່ຽ ວ໊ນໃດ ແລະມ໊ຫລ່ຽຍແສນສ໊ງ ອ໊ນ໊ສ໊ນ໖ ຂໍໃຫ້ຣະງ໊ບດ໊ບ ຫ່ຽຍໄປ ເມ ໂອ ແກ່ເຈົ້ຳມ໊ນ໊ສ໊ທ່ຽ ຕ່ຽຍ ະ ກ່ຽ (ທ່ຽຍ ະ ກ່ຽ)ທ໊ງ ຫລ່ຽຍ ນ ອ ນ ທ໊ກ ເຊ້ົ ຄ່ຳ.....(ລ1ງ

(3) ຄຳບ1ສ໊ສູ່ຂວ໊ນ ແຕ1ງ ດ ອ1ງ ລ1ວ ລ້ຳ ນ1

ພ ະ ເ ຍ ົ1 ຊ ຽ ງ ໃ ຫ ມ ່ ຊ ຽ ງ ຣ 1ຍ ລ ຳ ປ 1ງ ແ ພ ່ ແ ລ ະ ນ 1ຳ ນ

****

(ສ ຳ ນ ວ ນ ນ ີ ້ ບ ໍ ່ ຊ 1ບ ວ 1ຳ ແ ຕ 1ງ ຂ ຶ ້ ນ ໃ ຫ ມ ່ ຫ ລ ື ວ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ສ ຳ ນ ວ ນ ເ ກ ົ ່ 1ຳ)

ອ ັ ຊ ະ ໄ ສ ອ ັ ຊ ະ ໄ ຊ ໄ ຍ ອ ັ ຊ ະ ນ ້ 1ງ ຄ ະ ໄ ລ ອ ັ ຊ ະ ໃ ນ ອ ັ ນ ນ ີ ້ ຫ າ ກ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ດ ີ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ໄ ຊ ຍ ະ ຕ ິ ຖ ິ ອ ັ ນ ບ ໍ ່ ເ ສ ົ ້ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ມ ູ ລ ນ ້ 1ງ ເ ທ ົ ້ 1ຳ ເ ສ ີ ດ ອ ະ ຣ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ນ 1ງ ພ ິ ມ ພ 1ຳ ຂ ມ ຸ ນ ງ ົ ້ ອ ຫ ນ ໍ ່ ເ ຫ ນ ົ ້ 1ຳ ໄ ດ ້ ກ ັ ບ ເ ຈ ົ ້ 1ຳ ກ ່ 1ຳ ກ 1ຳ ດ 1ຳ ເ ຈ ົ ້ 1ຳ ຮ ູ ບ ເ 1ງ ະ ໄ ດ ້ ນ 1ງ ອ ິ ລ ນ 1ຳ ກ ໍ ່ ແ ມ ່ ນ ອ ັ ນ ນ ີ ້ ເ ລ ົ ້ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ບ ໍ ່ ເ ສ ົ ້ 1ຳ ເ ສ ີ ດ ປ ະ ອ ອ ຣ (ປ ະ ອ ອ ມ)ເ ຈ ົ ້ 1ຳ ສ ັ ພ ພ ສ ິ ທ ໄ ດ ້ ນ 1ງ ທ ິ ພ ໄ ກ ສ ອ ຣ ກ ໍ ່ ຫ າ ກ ອ ັ ນ ນ ີ ້ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ດ ີ ລ ົ ້ ນ ທ ີ ່ ເ ຫ ລ ົ ື ອ ຕ ຣ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ພ ຣ ະ ຣ າ ມ ໄ ດ ້ ນ 1ງ ສ ີ ດ 1ຳ ມ ຸ ຊ ນ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ເ ອ ສ ສ ັ ນ ດ ອ ຣ ຣ 1ຳ ຊ ໄ ດ ້ ນ 1ງ ນ ັ ກ ທ ິ ທ ີ ນ ັ ບ ວ 1ຳ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ດ ີ ໂ ລ ກ ຣ ອ ່ ນ ນ ້ 1ຳ ທ ັ ນ ຖ ົ ້ ນ ທ ົ ້ ອ ສ ົ 1ງ ສ າ ຣ ເ ປ ັ ນ ອ ັ ນ ຊ ຶ ່ ນ ເ ຊ ີ ຍ ຫ ວ ານ ແ ຫ ່ 1ງ ສ ອ 1ງ ເ ຈ ົ ້ 1ຳ ບ ຸ ນ ປ 1ງ ກ ອ ່ ນ ນ ັ ້ ນ ເ ລ ົ ້ 1ຳ ສ ົ 1ງ ນ ່ 1ຳ ນ 1ຳ ເ ພ າ ະ ວ 1ຳ ໃ ນ ອ ະ ເ ນ ກ ຊ 1ຳ ປ 1ງ ກ ອ ່ ນ ເ ຈ ົ ້ 1ຳ ທ ັ 1ງ ຄ ູ ່ ນ ี ้ ເ ຄ ີ ຍ ຢ ູ ່ ກ ັ ບ ກ ັ ນ ຊ າ ຕ ນ ี ้ ຈ ົ 1ງ ຜ ັ ນ ນ 1ຳ ສ ູ ່ ໄ ດ ້ ຮ ອ ່ ນ ເ ປ ັ ນ ຄ ູ ່ ຢ ູ ່ ກ ັ ບ ກ ັ ນ ແ ຕ 1ມ ກ ຸ ສ ົ ລ ຊ ອ ນ ແ ຊ ນ ເ ສ ກ ສ ້ 1ງ ບ ່ ທ ີ ່ ໄ ດ ້ 1ວ 1ຳ ງ ຈ 1ກ ກ ັ ນ ເ ກ ີ ດ ຊ າ ຕ ໃ ດ ກ ໍ ່ ໄ ດ ້ ເ ປ ັ ນ ຄ ູ ່ ເ ພ າ ະ ວ 1ຳ ສ ນ 1ນ ັ ບ ແ ຕ ່ 1ນ ໄ ດ ້ ທ ັ ນ ໄ ບ ຫ ນ ້ 1ຳ (ເ ທ ັ ນ ໃ ບ ຫ ນ ้ 1ຳ) ໃ ຈ ກ ໍ ່ 1ຸ ນ 1ວ 1ຳ ຄ ະ ນ ິ ງ ເ ທ ິ ງ ຄ ຶ ດ ໃ ຈ ເ ຖ ິ ງ ໄ ຄ 1ວ ່ ຣ ອ ດ ໃ ຈ ຫ ວ ຍ ສ ອ ດ ເ ທ ິ ງ ເ ຖ ິ ງ ກ ັ ນ ປ ຸ ພ ເ ພ ສ ັ ນ ພ ັ ນ ທ ์ ແ ຕ ່ ປ 1ງ ກ ອ ່ ນ ສ 1ວ ສ ິ ບ ສ ອ ่ ນ ສ ອ 1ງ ສ ธ ิ ท ี ่ ร ั ก ก ั น ด ี ต ั ้ ง แ ต ่ เ ด ็ 1ำ พ ่ แ ม ่ ค ื น เ ก ่ 1ำ ห ม ่ 1ู อ ิ 1ง ส ไ ย ต 1ำ ง ก ็ เ ผ ิ 1ง ใ จ ท ั 1ง ส 1ง ฝ 1ำ ย ร ู ้ ก ั น 1ง 1ำ ย เ พ าะ บ ุ ม ป 1ง ห ล ั 1ง ถ 1ว ม ร ั ก ฝ ั 1ง ฝ 1ำ ก ไ ว ้ เ ป ั น ก ้ อ น ใ ห ญ ่ เ ก ิ ด ใ ม ช ่ 1ว ง ส ิ เ ม ห ะ พ อ ก พ ุ ไ ป 1ง ม ะ ไ ม ไ ล 1ง ส ิ ม ใ จ ห ม าย ถ 1ว ม ร ั ก เ ห ม ื อ น ห 1ว ย ม ั ด ถ 1ว ม ส 1ว ห เ ห ม ื อ น เ ย ื ้ อ ไ ย ย 1ว ย ม ั ก ห ื อ ใ จ ส 1ง ด 1ว ง แ ห ่ 1ง เ จ ้ 1ำ ท ี ้ ห 1ว ย ห ่ 1ง เ ส ้ 1ำ

ເສ້ົາ ເກີດໂສມະນັສສາ ຈົນວັນນີ້ ນາຣອດ ຈຸຈ້ຳຈອດນົງຄົລ ຣົກສ໌ຍາມດົລຖຸກຕອ້ງ ຫມູ່ພີ່ນອ້ງຍົງ ຊາຍ ນາຫລວງຫລາຍສະພັ່ງ ລຸກຍືນນັ່ງ ທຽ່ວໄປມາ ນາຣ່ວມນ້ັງຄະລາ ແຕ່ງງານເຈົ້ົາຫນຸ່ມແກ່ ເຖົ້າຫມູ່ຊະຣາ ພາກັນນາໂຮມຣ່ວມ ນ້ຳໃຈຖ້ວນທ່ັ ທ້ັງປວງ ແພ່ກວ້ັງຂວ້ັງຖ້ວນທ່ົວ ມະໂນອ່ົວ ສົມຫວ້ັງ ນາລາກາຣພ່ສລ້ວ ກ່ໍນາຄຶດຄ້ວ ດແຕ່ງນາລີ ປະດັບບ້ັຍສຣີ ສ້ອດສ້ອຍ ດ້ອກໃຫ່ຽ ນ້ອຍ ແກມໃບ ທ້ັງດ້ອກຫ້ອມໄກ ຂ້ວ ສະອ້ວ ດ້ອກພຸທທະຊ້ວ ຫ້ອມຫ້ວນ ດ້ອກຫ້ອມນ້ວນ ແກມກ່ໍ້ງ ສ້ວ ຣະພ້ັຍ່ົງ ອ້ມອ້ອມ ພຸດ້ວ ລສ້ອນ ຫລ້ວຍຫລ້ວກ ດ້ອກບຸນນະນ້ວກ ສະບ້ັນ້ວ ດ້ອກ ເກດ ຖ້ວ ບ້ວນເພ້ັ ເຫລ້ັ ຫມູ່ ບ້ັ ເບ້ັ ຫຸ ມຕ້ອນ ຈຸມປ້ວ ຫ້ອມກ່ົ ມຕ້ມ ດ້ອກຕະຫລ້ອ ງ້ວ ມສ ດ້ອກ ຈຸມປ ຫ ມ ອ ຊ ົ ມ ກ ່ ໍ ້ ວ ອ ງ ຊ ົ ມ ຫ ອ ມ ໃ ບ ດ ອ ກ ກ ຫ ລ ວ ບ ໄ ຂ ກ ວ ບ ອ ້ ວ ທ ້ ວ ຍ ເ ຫ ົ ນ ຫ ້ ວ ນ ຟ ້ ວ ດ ອ ກ ດ ວ ວ ດ ິ ປ ະ ດ ັ ບ ຂ ັ ມ ບ ວ ຍ ສ ຣ ິ ແ ຫ ່ ວ ງ ເ ຈ ົ ້ ວ ງ ວ ນ ເ ລ ິ ດ ເ ລ ົ ້ ວ ເ ຫ ລ ົ ອ ຣ ໍ ້ ວ ພ ັ ນ ເ ຫ ມ ົ ອ ນ ດ ອ ກ ເ ມ ົ ອ ງ ສ ວ ັ ຣ ຄ ໌ ຟ ວ ກ ຟ ້ ວ ກ ວ ວ ້ ວ ລ ົ ວ ມ ວ ສ ູ ່ ເ ມ ົ ອ ງ ລ ວ ້ ວ ເ ຂ ຕ ຊ ົ ມ ພ ູ ປ ຸ ນ ດ ິ ດ ູ ດ ິ ພ ່ ໍ ເ ພ ົ ອ ຈ ະ ຈ ຸ ຈ ອ ບ ຫ ລ ໍ ່ ຂ ວ ັ ນ ສ ອ ງ ສ ຣ ິ ແ ມ ່ ນ ວ ່ ວ ຂ ວ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ ວ ຫ ນ ິ ໄ ປ ຢ ູ ່ ທ ີ ່ ອ ື ່ ນ ທ ີ ່ ບ ໍ ່ ຄ ວ ນ ລ ື ່ ນ ຄ ວ ນ ເ ຄ ີ ຍ ສ າ ມ ສ ິ ບ ສ ອ ງ ເ ຮ ີ ຍ ແ ຫ ່ ວ ງ ເ ຈ ົ ້ ວ ໄ ດ ້ ຍ ິ ນ ສ ຽ ງ ຣ ຽ ກ ແ ລ ້ ວ ເ ລ ົ ່ ວ ຣ ິ ບ ເ ຣ ວ ມ ວ ນ ້ ວ ມ ວ ທ ້ ວ ງ ຂ ວ ັ ນ ເ ກ ສ ວ ນ ້ ວ ຫ ລ ວ ຍ ລ ້ ວ ມ ເ ສ ັ ້ ນ ບ ໍ ່ ໃ ຫ ້ ເ ຫ ລ ົ ອ ລ ະ ເ ວ ັ ້ ນ ແ ຫ ່ ວ ງ ຫ ນ ິ ນ ໃ ດ ນ ວ ເ ຖ ິ ະ ຂ ວ ັ ນ ຕ ວ ໃ ສ ທ ້ ວ ງ ຄ ູ ່ ຫ ົ ້ ມ ວ ສ ะ ຖ ິ ຕ ຢ ູ ່ ກ ວ ວ ງ ຕ ວ ຕ ັ ້ ວ ງ ແ ຕ ່ ວ ັ ນ ນ ີ ້ ນ ວ ຂ ວ ັ ນ ເ ນ ຕ ຢ ່ ວ ໄ ດ ້ ສ ັ ້ ວ ງ ເ ກ ຕ ພ ໍ ່ ຄ ົ ນ ໃ ດ ຫ ົ ້ ໍ ່ ຄ ູ ທ ຽ ມ ໃ ຈ ແ ຫ ່ ວ ງ ເ ຈ ົ ້ ວ ທ ຸ ກ ວ ັ ນ ຄ ຶ ນ ຄ ່ ວ ເ ຊ ົ ້ ວ ຢ ່ ວ ລ ວ ນ ນ ວ ຍ ຂ ວ ັ ນ ດ ັ ງ ເ ຮ ີ ຍ ເ ຄ ີ ຍ ຫ ວ ວ ຍ ຫ ່ ວ ງ ຫ ນ ້ ວ ຈ ຸ ງ ຂ ຽ ວ ນ ວ ເ ຮ ວ ຢ ່ ວ ຊ ້ ວ ສ ູ ່ ດ ັ ງ ວ ງ ວ ນ ຂ ວ ັ ນ ປ ວ ກ ເ ຄ ີ ຍ ຈ ວ ຖ ວ ນ ຄ ່ ວ ອ ູ ້ ແ ນ ້ ນ ໄ ປ ຫ ລ ິ ກ ລ ົ ້ ໍ ຢ ູ ່ ແ ຫ ່ ວ ງ ຫ ນ ິ ນ ໃ ດ ໄ ປ ຂ ອ ້ ງ ຂ ່ ໍ ທ ີ ່ ໄ ຫ ນ ໄ ກ ล ໃ ກ ล ້ ຈ ຸ ງ ພ ອ ກ ຄ ຶ ນ ຊ ວ ะ ໃ ຊ ້ ສ ູ ່ ກ ວ ຍ ວ ຕ ັ ້ ວ ງ ແ ຕ ່ ວ ັ ນ ນ ີ ້ ນ ວ ເ ປ ັ ນ ຕ ົ ້ ນ ຈ ຸ ງ ອ ູ ້ ຄ ່ ວ ເ ລ ິ ດ ล ້ ນ ຫ ລ ວ ກ ຫ ລ ວ ຍ ຫ ວ ວ ນ ຄ ່ ວ ທ ີ ່ ເ ປ ັ ນ ແ ກ ່ ນ ສ ວ ຣ ອ ັ ນ ล ะ ນ ອ ່ ນ ເ ປ ັ ນ ຄ ່ ວ ອ ູ ກ ล ອ ່ ນ ເ ກ ล ົ ່ ວ ໃ ຈ ຄ ່ ວ ຣ ວ ຍ ໃ ດ ໃ ດ ຢ ່ ວ ໄ ດ ້ ອ ູ ້ ຖ ນ ອ ນ ນ ້ ວ ໃ ຈ ຄ ູ ທ ຽ ມ ຄ ົ ງ ຫ ົ ້ ອ ຸ ພ ຸ ແ ຕ ່ ຄ ່ ວ ຫ ວ ວ ນ ເ ຊ ີ ນ ຂ ວ ັ ນ ນ ົ ງ ຄ ຣ ວ ນ ທ ້ ວ ງ ສ ອ ງ ເ ຈ ົ ້ ວ ໄ ຫ ล ຫ ล ั ่ ງ ເ ຂ ົ ້ ວ ສ ູ ່ ກ ວ ຍ ວ ວ ທ ້ ວ ງ ຂ ວ ັ ນ ແ ຂ ້ ວ ງ ຂ ວ ວ ວ ັ ນ ຫ ล ັ ງ ຂ ວ ັ ນ ແ ຫ ล ่ (*)

ຂ ວ ັ ນ ຂ ້ ວ ງ ແ ງ ່ ຂ ວ ັ ນ ແ ຂ ນ ຂ ວ ັ ນ ມ ື ອ ັ ນ ເ ຄ ີ ຍ ສ ຸ ບ ແ ຫ ວ ນ ສ ອ ດ ກ ອ ້ ຍ ຂ ່ ຣ ຽ ກ ນ າ ຣ ຽ ບ ຣ ອ ້ ຍ ສ ູ ່ ກ ວ ຍ ວ ວ ທ ວ ັ ຕ ຕ ິ ງ ສ ວ ຂ ວ ັ ນ ເ ຈ ົ ້ ວ ທ ້ ວ ງ ຄ ູ ່ ເ ຣ ວ ເ ຣ ົ ້ ວ ສ ູ ່ ຂ ັ ນ ບ ວ ຍ ສ ຣ ິ ນ ວ ຊ ົ ນ ດ ວ ງ ນ ວ ລ ີ ຫ ວ ນ ຫ ລ ວ ຍ ຫ ລ ວ ກ ຊ ົ ນ ແ ล ้ ວ ຢ ່ ວ ພ ຣ ວ ກ ล ວ ຫ ນ ิ ຈ ุ ງ ເ ຂ ົ ້ ວ ສ ่ ວ ນ ທ ຣ ิ ย ์ ແ ຫ ่ ວ ງ ເ ຈ ົ ້ ວ ຕ ั ้ ง ແ ต ่ ว ั น น ี ้ เ ล ົ ่ ว เ ถ ิ ง ม ิ ร ั น ด อ ร บ ่ ห ้ ื อ ว ั น เ จ ้ า จ อ ร จ า ก ร ่ า ว บ ่ ห ้ ื อ ว ั น เ จ ้ า ห ่ า ง เ ส ี ย ก ั น ห ้ ื อ ว ั น ส อ ง เ จ ้ า ส ั ม พ ั น ธ ์ ร ั ก ค ู ่ ห ้ ื อ ว ั น เ จ ้ า ส ะ ถ ิ ต ย ู ่ แ ร ม ม า น ห ้ ื อ ว ั น ส อ ง เ จ ้ า ส ุ ข ส ำ ร า ญ ย ิ ่ ง ใ ห ญ ่ ค ิ ด ส ิ ่ ง ใ ด ไ ด ้ ด ั ่ ง ใ จ ห ม า ย บ ั ด น ี ้ ข ว ั น ท ้ า ว ห ล า ย ม า พ ร ้ อ ม แ ล ้ ว ส ะ ถ ิ ต ใ น อ ิ ง ค ะ แ ก ้ ว ค ู ่ ก า ย า เ ร ิ า จ ั ก ม ั ด ห ั ต ถ า ข อ ง ส อ ง เ จ ้ า เ พ ื ่ อ ห ้ ื อ ว ั น ส ะ ถ ิ ต ย ั ง เ ย ้ า ม ิ ร ั น ต ์ ม า น แ ล ม า .

****

(ค ำ ส ู ต ข ว ั น ข อ ง ล ้ า น ม า ไ ด ้ จ า ก ไ ท ร ส ร ิ ม ิ ม า น เ ช ำ - ม ิ น ท ร ์ . ม ะ ม ิ พ ร อ ม ย ิ ง ค ์ จ า ก ล ้ า น ม า ไ ท ย ค ะ ด ิ (จ ำ ด จ ้ อ ย ป ะ ว ั ต ิ ส า ส ต ร ์ แ ล ะ จ ั ม ม ะ ค ะ ด ิ ล ้ า น ม า ป ี 2521 ห น ้ า 101-103)

ຄືດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ນັ້ນເອງ ວ່າ ປະເພນີສູ່ຂວັນພູກແຂນ ເປັນວັທທະນະທັນຄູ່ຊີວິຕ ຂອງຄົນລາວ ຈະແມ່ນລາວລາບລ້ຽງ ລາບນາ ຫລືລາວລື້ ກໍ່ເຊັ່ນກັນ ເພາະວ່າ ນັບແຕ່ ເກີດມາ ຄົນລາວ ໂດຍສະເພາະຜູ້ຊາຍ ຈະພົບພິທີສູ່ຂວັນ ໃນຊີວິຕ 3 ຄັ້ງ

ຄື ຕອນເກີດ ກໍ່ຈະພົບພິທີສູ່ຂວັນ ສຳຣັບເດັກເກີດໃຫມ່ ຕອນບວຊ ກໍ່ພົບພິທີສູ່ຂວັນ ນາຄ ແລະໃນຕອນເອົາເມັຽ ກໍ່ຈະພົບພິທີສູ່ຂວັນແຕ່ງດອງ. ສຳຣັບແມ່ຍິງທຸກຄົນ ຈະມີ 2 ຄັ້ງ ຄືຍາມ ເກີດ ແລະຍາມແຕ່ງດອງ.

ການສູ່ຂວັນ ພູກແຂນ ແມ່ນປະເພນີຕອ້ນຂວັນ, ໃຫ້ກຳລັງໃຈກັນ ຫລືສິ່ງເສີມກັນ ໂດຍໃຫ້ ຜູ້ທີ່ຖືກພູກແຂນ ແລະຜູ້ທີ່ນຳຣ່ວມງານ ໄດ້ຮັບຮູ້ນຳກັນ ໃນຄວາມໝາຍ 4 ຢ່າງ ຄື:

(1) ຕອ້ນຈິຕ ແລະສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຮ່ວມກັນ ຄືໃຫ້ຕື່ນຕົວສເມີ ແລະຮັບຮູ້ວ່າ ຕົນແມ່ນຄົນ ລາວ ແມ່ນຊາຕລາວ ຈະໄປຕົກແຫ່ງໃດ ກໍ່ຕາມ ກໍ່ມີເຊື້ອກຳເນີດມາຈາກບັຣພະບຸຣຸສ ອົງຄ໌ດຽວ ກັນ ຄືຂຸນບູຣົມຣາຊາທິຣາຊ ເຊິ່ງຈະຢູ່ໃສກໍ່ແມ່ນລູກຫລານຂອງຂຸນບູຣົມ ນຳກັນຫັ້ນ ດັ່ງຄຳສູຕ ຂວັນ ທີ່ປະກາສແຈ້ງເຈາະຈົງ ໄວ້ດັ່ງນີ້:

ສຣິສຣິ ສິທທິພຣະພອຣ ບໍ່ວ່ຣະວິເສສ ອະເນກະເຕໂຊ ໄຊຍະມ້ຳຄະເລສຣ ສາສຕຣະເພທ (ສາດຕະເພດ)ພອ້ມອາຄົມ ຂຸນບູຣົມດາແຕ່ງແລ້ວ ຈົ່ງໃຫ້ລູກແກ້ວກົ່ງລ້ຳມາ ເປັນຣາຊາສົບສາ ເມືອງມົ່ງກວ້ານາຄອງ ຂຸນເຈືອງປອງເປັນໂຊຄ ໄຕຣໂລກຍ່ອມລ້ຽງ ທະຣົງອະນຸພາວາ ຍອດຍົ່ງ ເປັນເຈົ້າຈອມມົ່ງ ເມືອງແມນ ແສນເມືອງມາສວ່ຍຄ້ຳ (ເສັ້ຽສວ່ຍ) ມື້ນີ້ ຄ້ຳຄູນຄົງ...ຯລຯ

(2) ຕອ້ນຈິຕໃຈ ຊົນຊາຕລາວ ຈະແມ່ນເຈົ້າພິທີການສູ່ຂວັນ ແລະພູມຣ່ວມງານທົ່ວໄປ ກໍ່ດີ ໃຫ້ໄດ້ຮັບຮູ້ ໃນຄວາມເປັນເອກພາພ ຂອງຊາຕລາວ *ເຊັ່ນຄຳວ່າ 30 ຂວັນ ໃຫ້ແລ່ນມາເຕົ້າ 90 ຂວັນ ໃຫ້ແລ່ນມາໂຮມ.* (*) ສຣຸບແລ້ວ ຂວັນ ຫ້າ 120 ຂວັນ ໃນຊີວິຕຣ່ວງຄົງ ຂອງຄົນລາວ ພູ່ນ້ຳ ໃຫ້ມາໂຮມກັນ ເປັນນ້ຳນ້ຳໃຈດຽວກັນ ຢ່າແຍກຕົວກັນ *(ຫມາຍຄວາມວ່າ ຢ່າເປັນຄົນ ຫລາຍຈິຕຫລາຍໃຈ ຕ່ຕົນເອງ ແລະຕ່ແຜ່ນດິນ ຢ່າໄດ້ຟ້າຄ່ຍຸແຍ່ສົ່ງເສີມ ຂອງຄົນ ຕ່ງດ່ວ້ຫ່ວ້ຕ່ງແດນ ແບ່ງແຍກກັນ ເປັນຄົນຫລາຍຈິຕຫລາຍໃຈ ຢູ່ພ່ຍໃນຊາຕ ດຽວກັນ)*

(3) ຕອ້ນຈິຕໃຈ ແລະສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຮ່ວມກັນວ່າ ຕົນມາບ່ໍ້ສີພູກແຂນນີ້ ແມ່ນມ່ໍ້ສແດ່ ຄວາມຫວັ່ງດີ ຄວາມປ່ໍ້ຖນ່ໍ້ດີ ອອ້ນວອນເພື່ອຄວາມສຸຂຄວາມຈະເຣີນ ແກ່ບຸຄຄົລທີ່ຕົນກຳລັ້ງ ພູກແຂນໃຫ້ ລວ້ນແຕ່ໃຊ້ ຫລືເລືອກຫ່ຳຄ່ຳເວ້ົ ມີແຕ່ຄວາມປ່ໍ້ຖນ່ໍ້ດີ ແລະຄວາມຫວັ່ງດີ ທັ້ງ ຫມົດ ເພາະຈິຕໃຈຄົນລາວ ແລະວັທທະນະທັນຂອງຊາຕເຮ່ົາ ຖ່ືວ່າ ມີແຕ່ຄວາມຫວັ່ງດີ ແລະນ້ຳ ໃຈຄວາມປ່ໍ້ຖນ່ໍ້ດີ ຕ່ກັນແລະກັນ ຣະຫວ່ຳງຄົນລາວ ທ່ໍ່ນັ້ນ ທີ່ຈະພ່ໍ້ໃຫ້ຊາຕລາວ ແລະແຜ່ນດິນ

ລາວ ດໍາຄົງຫມັ້ນ ຍືນນານຕໍ່ໄປໄດ້ ໂດຍຕລອດກາລ.

(4) ສໍາຣັບພຸ່ນາຣ່ວມບາສີ ສູ່ຂວັນ ແກ່ພູ່ເປັນເຈົ້າພາພ ນັ້ນ ແມ່ນນາດ້ອຍຄວາມຕັ້ງໃຈ ແລະ ຄວາມປາຖນາດີຂອງຕົນ ຈົ່ງຕ້ອງມີສິ່ງຂອງຕິດໄມ້ຕິດມືນາພ້ອມ ເພື່ອເປັນຂອງຂວັນ ເຊັ່ນວັຕຖຸ ສິ່ງຂອງເລັກໆນ້ອຍໆ ຈະເປັນເງິນຄໍາ ຫລືສິ່ງມີຄ່າ ຕາມຖານະ ຂອງຕົນ.

ປະເພນີການຜູກແຂນ ມີຢູ່ 2 ປະເພທໃຫ່ຽ ຄື:

(1) ການຜູກແຂນຫລວງ ຫລືການສູ່ຂວັນຫລວງ: ຫມາຍເຖິງການບາສີຫລວງ ແມ່ນ ພິທີການ ທີ່ກະທໍາຂຶ້ນ ໃນການບາສີແບບຣາຊການ ໂດຍສະເພາະ ແດ່ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າ ມະຫາຊີວິຕ.ພຣະອັຄມະເທສີ.ອົງຄ໌ມ້ງກຸຕຣາຊກຸມານ ແລະເຈົ້າຢ່ໍາຂນ່ວນທັງ 5 ພຣະອົງຄ໌ ຄືເຈົ້າ ມະຫາອຸປຣາຊ ເຈົ້າຣາຊວົງສ໌ ເຈົ້າຣາຊບຸຕ ເຈົ້າຣາຊພາຄິໄນຍ໌ ແລະເຈົ້າຣາຊສັນພັນທະວົງສ໌.

ເຊັ່ນດຽວກັບການບາສີສູ່ຂວັນ ຖວາຍເຖຣາພິເສກແດ່ພະສົງຄ໌ ຄື ສົມເດັຈພຣະຍອດແກ້ວ ພຣະ ລກແກ້ວ ພຣະຫລັກຄໍາ ແລະຄໍາສຕຂວັນປະເພທນີ້ ຈະມີໃຊ້ສະເພາະ ຄື ນອກຈາກຈະໄດ້ກ່າວໄປ ເຖິງກໍາເນີດ ຄວາມເປັນມາຂອງຊົນຊາຕລາວ ດັ່ງນັ້ນແລ້ວ ກໍ່ຈະມີການພັຣນາ ເຖິງເຂຕນ້ໍາແດນ ດິນ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງອັນກວ້າງໄພສານ ຄືທາງໃຕ້ ຈາກຫລ່ີຜີ ທາງເຫນືອຣອດຜາໄດ ຜາ ດ່ວງ ທາງຕາວັນຕົກ ຣອດພູເຂົາດ່ົງພະເຍັນ ພຣະຍາໄຟ ແລະ ເຂຕແດນເມືອງມະຄອຣໄທເປັນ ຕົ້ນ ສ່ວນ ທິສທາງຕາຈັນອອກ ເຖິງໄມ້ລົ້ມແບ່ງແດນແກວ.

ນອກຈາກນີ້ ຍັງບັຣຍາຍເຖິງສິ່ງສັກສ໌ສິທ ໃນທ່ົວເມືອງລາວ ເຊັ່ນ ເທພດາ ຍາຣັກສ໌ ມະເທ ສັກ ຫລັກເມືອງ ສ້ົງສອງຫນອງສານ ລານສ່ີ ສີຫ້ ແລະ ພຣະຍານາຄ 15 ຕະກຸລ.

(2) ການຜູກແຂນ ຫລ ສູ່ຂວັນຣາສ (ອານ ຣາ): ຫມາຍເຖິງການຜູກແຂນຂອງ ປະຊາຊົນຊາວບ້ານທ່ົວໄປ ຈະມີຄໍາສູ່ຂວັນໄວ້ ສະເພາະ ມີຫລາຍແບບ ຕາມປະເພທຂອງການ ຜູກແຂນ ເຊັ່ນ:

(1) ການສູ່ຂວັນນາຄ (ກ່ອນຈະບວຊ ຫລ້ອຸປະສົມບົທ ເປັນພຣະ)

(2) ການສູ່ຂວັນພຣະສົງຄ໌ (ຄືການສູ່ຂວັນ ໃນຣະດູປີໃຫມ ເດ້ືອນໃຫມ່)

(3) ການສູ່ຂວັນ ການແຕ່ງດອງ

(4) ການສູ່ຂວັນ ຂ້ຶນເຮ້ືອນໃຫມ່

(5) ການສູ່ຂວັນ ແມ່ຢູ່ກັນ ແລະຮັບຂວັນເດັກເກ້ີດໃຫມ່

(6) ການສູ່ຂວັນ ແກ່ຄົນປ່ວຍ ຫລືຜູ້ປະສົບເຄາະຫ້ຣ້າຍ ເພື່ອໃຫ້ກຳລັງໃຈ.

(7) ການສູ່ຂວັນການແຮກສ່ຽວ ຫລືການຟຸກສ່ຽວ (ບໍ່ມີຄຳສູ່ຂວັນ ໃຊ້ຄຳເວົ້າເອົາເອງ)

ນອກນີ້ ກໍ່ມີປະເພນີ ການສູ່ຂວັນ ແບບຍ່ອຍລົງໄປ ເຊັ່ນ ການສູ່ຂວັນ ກ່ອນລາຈາກ ການສູ່ຂວັນຕອັນຮັບຂັບສູ່ ການສູ່ຂວັນສແດງຄວາມຊົມເຊີຍສັຣເສີນ ການຂຶ້ນຊັ້ນ ຂຶ້ນຍົສ ເປັນຕົ້ນ ບາງແຫ່ງ ກໍ່ມີການສູ່ຂວັນຊ້າງ ມ້າ ງົວຄວາຍ ເພື່ອຕອ້ນຮັບໂຊຄຊັຍ ກໍ່ມີ.

ປະເພນີ ການສູ່ຂວັນ ມີມາແຕ່ໂບຣານ

****

ປະເພນີການຜກແຂນ ຫລືບາສີ່ຂວັນນີ້ ເຂົ້າໃຈວ່າ ມີກຳເນີດມາແຕ່ສມັຍໂບຣານ ອາຈ ແມ່ນມີ ກ່ອນສມັຍພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ຫລືບາງທີ ແມ່ນມາຈາກສມັຍຫນອງແສ ກໍ່ເປັນໄດ້ ດັ່ງມີຫລັກ ຖານວ່າ ຫລັງຈາກພຣະຍາຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຈາກຂແມຣ ແລະຕີຂຶ້ນໄປເຖິງເມືອງບຸ່ນໃຕ ບຸ່ນເຫນືອ ແລະເມືອງແຖງ ເຂຕສິບສອງຈຸໄທ ທ້າວຫນິດແລ້ວ ກໍ່ຫັນຄືນມາ ຈະຍຶດເອົາເມືອງຊຽງທອງ ກໍ່ມາ ຮອດເມືອງນ້ອຍ ເຈົ້າເມືອງນ້ອຍ ຄື ເຖົ້າສຽງ ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງພາບາສີ ຖວາຍການຕອ້ນຮັບ ແລະອ້ຽ ເຊີນພຣະອົງຄ໌ ສເດັດເຂົ້າເມືອງ ຖວາຍເມືອງນ້ອຍ ຂໍ່ໃຫ້ເປັນເມືອງການເຮືອນ.

ສະນັ້ນ ປະເພນີບາສີ ພາກິຕເຫັນເປັນຫລັກຖານ ໃນຄັ້ງແຮກ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍນີ້ເອງຈຶ່ງບໍ່ແມ່ນປະ ເພນີ ທີ່ຫາກໍ່ເກີດໃຫ່ມໆ ໃນຍຸຄຂອງພວກເຮົາ. ອີກຢ່າງນຶ່ງ ການນີປະເພນີບາສີ ກະຈາຍໄປໃນ ຫລາຍຊຸມຊົນ ຂອງພວກອ້າຍລາວ ມີທ້າຍ່ອາມາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ (ລາວລຶ້) ອາມາຈັກຣ໌ ລາວລ້ານນານັ້ນ ຈຶ່ງສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ປະຊາຊົນພວກເຫລົ່ານີ້ ມີສ່ວນໄດ້ຮັບວັທທະນະທັມ ມາ ຈາກແຫລ່ງດຽວກັນ ໃນສມັຍອະດີຕ ທີ່ພວກຂະເຈົ້າ ຍັງຢູ່ໃນດິນແດນດຽວກັນ ຄືໃນສມັຍຫນອງ ແສ ຫລືນ່ານເຈົ້າ ນັ້ນເອງ.

****

****

ข้อเสนอของ ม.จ.จันทร์จิรายุ รัชนี

วัดศรีชุมสร้างประมาณ ปี พ.ศ. ๑๗๕๐ ในด้านศิลปะ

อาจารย์เขียน ยิ้มศิริ เห็นด้วยกับความคิดของ ม.จ.จันทร์จิรายุ รัชนี ที่ว่า หลักฐานรูปชาดก ๕๐๐ ชาติ ที่วัดศรีชุม เป็นรูปศิลปะก่อนสมัยแบบครู คือ ก่อนสมัยพ่อขุนรามกำแหงทั้งภาพลายเส้น และตัวอักษร

ม.จ.จันทร์จิรายุ รัชนี เสนอว่า ลายสือไทยมีมาก่อนพ่อขุนรามกำแหงแล้ว และมีมาก่อนถึง ๑๐๕ ปี

ข้อเสนอเดิม

เชื่อจากศิลาจารึกพ่อขุนรามกำแหงว่า พ่อขุนรามกำแหงเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๒๖

กรมศิลปากรพิมพ์หนังสือประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๕ เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๕ เชื่อว่า วัดศรีชุมคงมีมาแล้วก่อนตั้งอาณาจักรสุโขทัย และก่อนการสถาปนาพระราชวงศ์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ วัดศรีชุมนั้นคงจะสร้างมานานแต่ครั้งชนชาวไทยนับถือพระพุทธ

King Ramkhamhaeng adapted the Kampuchean alphabet, derived from South Indic, to the writing of Thai.

He indicated its three tones with the symbols (+), (ı), and the absence of a mark. The marks indicated the actual tones used in pronouncing words.

ผู้ล้อนเทนล้าท่านบ่

ข้างเทิงนี้: แม่นรูบขอๆขุนธามคำแหๆ ที่ถืกเทิดทูมวา่ ชิวปะดิด ทสอมไทย์ขึ้น ในปี พ.ส. ๑๗๘๖, แต่เวลาติดตามอ่านคำถืกฏวๆ วา่งนักวิชาทามไทย์ ๔ ฝ่าย คือฝ่ายนึๆสเมิวา่ หลักสิลาเลก ที่ วา่ขุนธามคำแหๆ ปะดิดตัวอักสอมไทย์นั้น เป้นสิลาเลกปอม, ทฝ่ายนึๆ ที่ปร้ิงทันขุนธามคำแหๆ...

มื่ออ่านสรูบแล้ว เลียบ่ชาบวา่ใผผิดใผถืก...ผู้นักอ่านเลียเทัน ว่า อาดเป้นถวามจิงตามคำเทันขอๆฝ่ายสเมิ...ถือที่แม่นอมที่สุด เลกนี้ เป้นขอๆปอมแท้.

elder brother) ฮ.
younger brother
younger sister
father
mine
name
Chumphee
mother
mine
name
Lucky

ท่ะเถอ่ะอ่อสรอนหาราอหาดยเพ่ะเถอ่อ่ำหาวๆ
อท่ะเถอ่อ่ำหานณพยอวะเถอท่น่ะยอวท่ำยอวเดยอบ่ำเถนะเ
สาพะผ่อลอวะสอวท่บณพยอวะผ่ำยตายหาถณพยอวเดยพ
เสถณพ่ยอวะเถอ่อ่ำพะหาล่ะถ่อสบเถ่ำเอ่ำรอนสาพอนณพยอวะ
พาท่ณพยอวๆหาถท่บะเถะปรบายนสาพอนหาออ่ำยายนส
อบบพาหาออ่ออ่ำรายนสาพอนณเล่อนเอ่ำะท่บรผ่ำหาน่ำ
ะเถอบานณผ่ำยท่ำยอวเจ้นะเถบอบานะเถอ่อ่ำอวๆบเถ
ะเถอบานณผ่ำยท่ำยอวเจ้นะเถบอบานะเถอ่อ่ำอวๆบเถ
ท่ำยอบานท่บะเถอบ่อวออ่นอออ่ะเถอ่อ่ำบุระหาพเถ่าเพาะ
ะเถะท่บอวๆอ่ำอวๆรนสาพอนณพ่ยอยอ่ออท่บะเถะเถบ่เรย
ะเถะเถบ่เรยเถ่าเพ่ะเถะเถาะถ่ำเถอออณพ่ยอยเถอออปสาะเถ
เถ่าท่ะเถะเถาะถ่ำเถาเถาเถสิ่บาพาเถนาอาหยอนนะเถอเถนย

ผู้ข้างเทิงนี้ : แม่นถือรักสอมไทย์ ที่หลักสิลาเลก หลักที่ ๑ ที่ะ ขุนธามคำแหๆ, กะสัดไทย์ แห่งมะถอมสุโขทัย ปะดิดขึ้น ในปี ถ.ส.๑๑๗๔, ซึ่งมีข่าวอวา่ เป้นหลักสิลาเลกปอมแปงขึ้น สมัยรัะ กาลที่ ๔ ขอๆไทย์ เมื่อธร้อยกว่าปี ผ่านมา.

ได้จากหนังสือประวัดสาด ขอๆท่าน Sir John Bowring ใ ชื่อว่า The Kingdom and Peoples of Siam ปี ๑๗๕๗. ....หน้า 277-280.

อักษรไทยน้อย

ถึงสามโคกโสกถวิลถึงปิ่มเภ้า
พะพุทเจ้าหลวงบำรุงซึ่งภูงสรี
ปะทมนามสามโคกเปั่นเม็องตรี
ซิปทุมทาบีเพาะมีบัว
โอ้พะคุมสูมลับไม่ภับหั้ง

เพลาฉานนี้: แม่นตัวอักสอรลาว ที่ไทย นำไปอ้างไว้ เป้นต้ว"ไทย์น้อย" โดยปะกาสว่า ตัวอักสอรไทย์ เอง แม่นต้วหนังสือสยาม.... แท้จิง ตัวอักสอรไท้ใหร่ แม่นต้วอักสอรสามสะเตต (Shan State) ยู่ทางปะเทสพะม่า ฮูบแบบต้วอักสอรพะม่า นั้นเอง.

การอ้างตัวอักสอรไทย์ เป้นต้วไทย์ใหร่นั้น พรางสแดงความย่างใหร่ ฮองสยามท่นั้น.

เรื่องนี้ สันนิตฐานว่า คิงจะเพากิตขึ้น ในสมัยรัชการที 4--5 ฮองไทย์ นี้เอง.

อักษรธัมแบบหลวงพระบาง

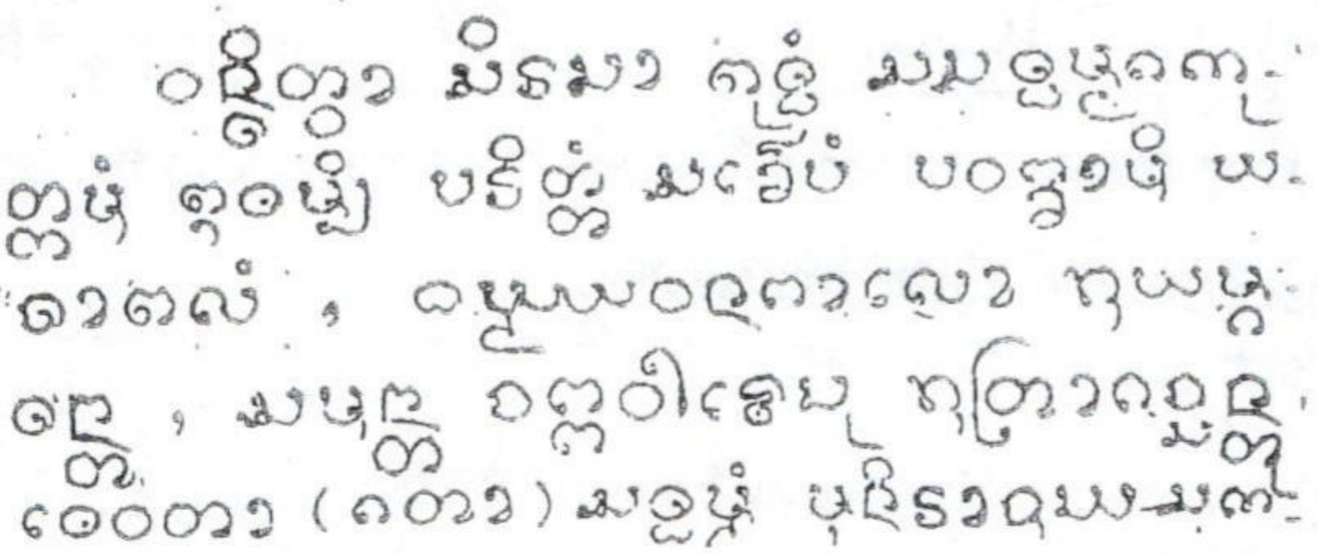

นี้แม่นต้วอักสอรทัม ที่พวกเราใช้กันยู่ ปัจจุบัน ท่วปะเทส์ลาว เป้นต้วอักสอรที่ใช้สำรับฮูบคันพิธ์ พุททะสาสนา ฮองลาว จิ่งนิยมเอิ้นกันว่า "ต้วทัม" แต่ พวกเราก่ได้มี "ต้วลาว" ใช้กันต่างหาก ฮองต้นเอง.

ນີ້ແມ່ນຕົວອັກສອນໄທເຫນືອ

ຕົວອັກສອນໄທເຫນືອ ທີ່ມີການຂຽນແບບດຽວກັບຕົວອັກສອນທັມ ຂອງລາວເຮົາ

ꪒꪫꪱꪙꪊꪱ ꪀꪻꪹꪉꪾꪀꪳꪹꪕ ꪀꪶꪀꪾꪊꪖꪀꪶꪱꪒꪫ
ꪒꪀꪫꪀꪻꪊꪹ ꪀꪫꪕꪹꪫꪳꪀꪹ ꪊꪊꪀꪱꪙꪀꪾꪀꪶꪫ
ꪫꪊꪫꪱꪹ ꪻꪺꪹꪀꪻꪒꪫ ꪙꪹꪉꪊꪫꪊ ꪫꪱꪫꪱꪺꪊꪀ

<u>ນີ້ແມ່ນຕົວອັກສອນລ້ານນາ:</u>

ເປັນຕົວອັກສອນ ທີ່ຄືກັບຕົວທັມຂອງລາວ ແຕ່ຊາວລ້ານນາ ໃຊ້ຕົວອັກສອນນີ້ ແຕ່ແບບດຽວ ຂອງຕົນເອງ ບໍ່ມີອັກສອນອື່ນອີກ ທີ່ວ່າໃຊ້ຄືແບບຕົວລາວ.

ᨠᩫᨦᨲᩫᩁᨾᩮᩬᩥᨦ ᨲᩫᩁᨾᩫᩁᩣᨩ
ᩃᩣᨿᨴᩫᩁᩣᨻᩁᨾᩁᩫᨾᩣ ᨲᩫᩁᩥᨲᩫᩁᩫᨲ
ᨾᩉᩣᨲᩫᩁᩥᨶᩫᨴᩁᩣᨾᩉᩣ ᨴᩥᨻᩣᨾᩉᩣᨶᨠᩁ

<u>ນີ້ ແມ່ນຕົວອັກສອນລື້ ສິບສອງພັນນາ</u> ມີລັກສນະໃກ້ກັບຕົວທັມ ຂອງລ້ານຊ້າງ ອ່ານງ່າຍກວ່າ ຕົວອັກສອນລ້ານນາ ແລະງ່າຍກວ່າ ຕົວອັກສອນໄທເຫນືອ.

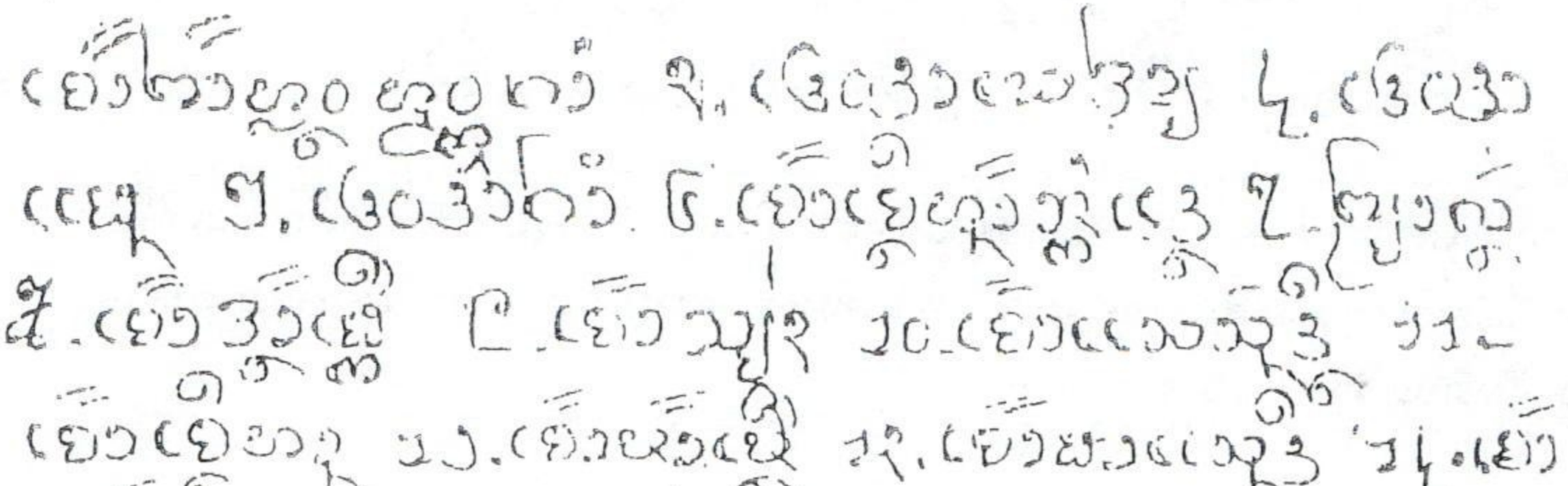

(8) ພາສາແລະອັກສອຣສາສຕຣ໌ ຂອງ ຊາຕລາວ ມີມາກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ

****

ຊາຕລາວ ເປັນຊາຕມີໂຊຄດີ ແລະເປັນຊາຕເກົ່າແກ່ຊາຕນຶ່ງ ໃນໂລກ ທີ່ມີພາສາແລະຕົວອັກສອຣ ເປັນຂອງຊາຕຕົນເອງ ແລະຖືເປັນກຽຕຂ໋ອງບັຣພະບູຣຸສລາວ ທີ່ໄດ້ສະສົມກ່ໍສ້າງມູລມ່ຣະດົກ ຣະດັບນານາຊາຕ ໄວ້ໃຫ້ລຸກຫລານຄົນລາວ ມີຄວາມພາກພູມໃຈ.

ຕົວອັກສອຣລາວ ມີນາແຕ່ປາງໃດແທ້ນັ້ນ ຍັງບ່ມີຂ໋ຕົກລົງກັນໄດ້ ແນ່ນອນ ໃນບັນດານັກ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ ທ້ົງຂອງລາວ ແລະຂອງຕ່າງປະເທສ, ແນ່ນອນທີ່ສຸດ ຄົງມີນາກ່ອນສມັຍຟ້າງຸ່ມ.

ທ່ານສາສຕຣາຈານ ຍອຣ໌ຊ ເຊເດສ໌ (George Coedes) ທີ່ຂຽນກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາຂອງພາສາໄທຍ໌ ຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ກ່ໍໃຫ້ຄວາມເຫັນ ໂດຍອົ້ງໃສ່ຫລັກສິລາເລຂຫລັກທີ 1 ທີ່ວ່າ ຂຸນຣາມ ຄ່ຳແຫງ ເຈົ້າເມືອງສຸໂຂທັຍ ເປັນຜູ້ປະດິຕຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ຂ໋ຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ.1286 ໂດຍອົ້ງໃສ່ ຕົວ ອັກສອຣຂອມຫວັດ(ຂອມທີ່ຂຽນດ໋ວຍມື) ແຕ່ ໃນເມື່ອເຮົານ່ຳມາທຽບໃສ່ຕົວລາວຫລາຍຕົວ ທີ່ ເຊ່ືອ່ວ່າ ຖືກປະຕິຮູບມາຈາກຕົວອັກສອມທັມ ເຊ່ິງໃຊ້ກັນຢູ່ໃນອານາຈັກຣ໋ານ໋ຊ້ວ ຊຽງຮຸ່ງສິບ ສອງພັນນາ (ລ໊ື) ອານາຈັກຣ໋ານ໋ນາ ແລະອານາຈັກຣ໋ສິບເກົ້າເຈົ້າຟ້າ (ຣັຕຖ໋ສານ ຢູ່ພະນ້ຳ) ກ່ໍ ເຫັນໄດ້ວ່າຄວາມຄ໋ິດເຫັນຂອງເຊຍ໋ ເດສ໋ ເຊ່ືອຖ໋ືຫລາຍບ່ໄດ້ ເຊ່ັ່ນກັບຄວາມເຫັນຂອງທ່ານສົມ ຫມາຍ ເປຣມຈ໋ິຕ ນັກຄ໋ົ້ນຄ້ວາຊ້ວຍຊຽງໃຫມ່ ທີ່ຂຽນທັກທ້ວງເອົ້າໄວ້ ນັ້ນແຫ້ (1)

ໃນປີ 1963 ຜູ້ຂຽນໄດ້ຖ໋ືກທ່ານເຈົ້າຄຸນ ພຣະເທພຣັຕນະໂມລີ (ພຣະອາຈານຍ໋ແກ້ວ) ເຈົ້າຄນະ ແຂວງນະຄອຣພະນົມ ໃຫ້ໄປພົບ ໃນຕ້ົນອນຂອງຣ໋ົຖໄຟ ຂະບວນກຸ່ງເທພ-ທນອງຄາຍແລະທ່ານ ໄດ້ໃຫ້ຄວາມຄ໋ິດເຫັນ ວ່າ ພວກເຈົ້າ ຢູ່ເມືອງລາວນັ້ນ ໃຫ້ສ໋ຶກສາເບ່ິງແມ່ເດ ກ່ຽວກັບຕົວອັກສອຣ ລາວ ແລະທ່ີມາຂອງມັນ ຢ່າໄປເຊ່ືອຂອງໄທຍ໋ຫລາຍ ອາຈານຍ໋ເຫັນເຂ໋ົາຂຽນ ເຂ໋ົ້າຂ້ົາງເຂ໋ົ້າເອ ົ ຫລາຍໂພດ ແລະໃນທ່ີສຸດ ທ່ານກ່ໍອະທິບາຍເຣ໋ືອ ົ ງວ ິ ທ ິ ການປະຕ ິ ຮ ູ ບຕ ົ ວອ ັ ກສອຣທ ັ ມ ມ ານ ັ ລາວ ໃນບ ົ ວ ົ ຕ ົ ວ ເຊ ິ ່ ງທ ່ ານຢ ້ ໍ ້ ວ ່ າ ມ ີ ຫ ລ ົ ຍ ຕ ົ ວອ ັ ກສອຣລ ົ ວ ມ ີ ທ ີ ່ ມ ົ ວ ແ ຕ ກ ຕ ົ ວ ຈ ົ ວ ກ ຄ ົ ວ ມ ຄ ໋ ິ ດ ເ ຫ ັ ນ ຂ ົ ວ ງ ໄ ທ ຍ ໋ ແ ລ ະ ທ ່ ານ ຢ ້ ໍ ້ ວ ່ າ ຄ ົ ງ ຈ ະ ບ ່ ເ ປ ັ ນ ໄ ປ ຕ ົ ວ ມ ທ ີ ່ ນ ັ ກ ຂ ຽ ນ ໄ ທ ຍ ໋ ວ ່ າ ໄ ວ ້ ຫ ນ ິ ດ ທ ຸ ກ ຢ ່ ົ ວ ງ ແ ນ ່ ນ ອ ນ .

ໃນປີ 1963 ຜູ້ຂຽນໄດ້ຖ໋ືກທ່ານເຈົ້າຄຸນ ພຣະເທພຣັຕນະໂມລີ (ພຣະອາຈານຍ໋ແກ້ວ) ເຈົ້າຄນະ ແຂວງນະຄອຣພະນົມ ໃຫ້ໄປພົບ ໃນຕ້ົນອນຂອງຣ໋ົຖໄຟ ຂະບວນກຸ່ງເທພ-ທນອງຄາຍແລະທ່ານ ໄດ້ໃຫ້ຄວາມຄ໋ິດເຫັນ ວ່າ ພວກເຈົ້າ ຢູ່ເມືອງລາວນັ້ນ ໃຫ້ສ໋ຶກສາເບ່ິງແມ່ເດ ກ່ຽວກັບຕົວອັກສອຣ ລາວ ແລະທ່ີມາຂອງມັນ ຢ່າໄປເຊ່ືອຂອງໄທຍ໋ຫລາຍ ອາຈານຍ໋ເຫັນເຂ໋ົາຂຽນ ເຂ໋ົ້າຂ້ົາງເຂ໋ົ້າເອ ົ ຫລາຍໂພດ ແລະໃນທ່ີສຸດ ທ່ານກ່ໍອະທິບາຍເຣ໋ືອ ົ ງວ ິ ທ ິ ການປະຕ ິ ຮ ູ ບຕ ົ ວອ ັ ກສອຣທ ັ ມ ມ ານ ັ ລາວ ໃນບ ົ ວ ົ ຕ ົ ວ ເຊ ິ ່ ງທ ່ ານຢ ້ ໍ ້ ວ ່ າ ມ ີ ຫ ລ ົ ຍ ຕ ົ ວອ ັ ກສອຣລ ົ ວ ມ ີ ທ ີ ່ ມ ົ ວ ແ ຕ ກ ຕ ົ ວ ຈ ົ ວ ກ ຄ ົ ວ ມ ຄ ໋ ິ ດ ເ ຫ ັ ນ ຂ ົ ວ ງ ໄ ທ ຍ ໋ ແ ລ ະ ທ ່ ານ ຢ ້ ໍ ້ ວ ່ າ ຄ ົ ງ ຈ ະ ບ ່ ເ ປ ັ ນ ໄ ປ ຕ ົ ວ ມ ທ ີ ່ ນ ັ ກ ຂ ຽ ນ ໄ ທ ຍ ໋ ວ ່ າ ໄ ວ ້ ຫ ນ ິ ດ ທ ຸ ກ ຢ ່ ົ ວ ງ ແ ນ ່ ນ ອ ນ .

---

(1) ສົມຫມາຍ ເປຣມຈ໋ິຕ " ບ ົ ດ ຂ ຽ ນ ກ ່ ຽ ວ ກ ັ ບ ພ າ ສ າ ແ ລ ະ ອ ັ ກ ສ ອ ຣ ລ ້ ານ ນ າ ໄ ທ ຍ ໋ " ຫ ນ ັ ງ ສ ິ ອ ະ ນ ຸ ສ ອ ນ ໌ ເ ປ ິ ດ ພ ິ ທ ີ ພ ຣ ະ ບ ໍ ົ ມ ຣ າ ຊ າ ນ ຸ ສ າ ວ ະ ນ ິ ໍ ຍ ໌ ສ າ ມ າ ະ ສ ັ ຕ ິ ໍ ຍ ໌ ຊ ຽ ງ ໃ ຫ ມ ່ ປ ີ ພ . ສ . 2526-27 ຫ ນ ້ າ 113

ໃນນັ້ນ ທ່ານເຈົ້າຄຸນ ເວົ້າເຖິງຄວາມຄຶດເຫັນ ຂອງຍອຣ໌ຊ ເຊຍ໌ເດ ນັກປຣາຊຍ໌ຄົ້ນຝຣັ່ງ ທີ່ທາງ ການໄທຍ໌ຈ້າງມາ ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ອ່ານສິລາຈາຣຶກ (ຫລັກສິລາເລຂ)ກ່ຽວກັບປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແລະຄວາມເປັນມາ ຂອງອັກສອຣສາສຕຣໄທຍ໌ ໃນສມັຍຣັຊການທີ 6.

ທ່ານເຈົ້າຄຸນເທພ ຣັຕນະໂມລີ ເປັນນັກຄົ້ນຄວ້າປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແລະໂບຣານຄະດີລາວ ມາ ຫລາຍ ແລະເຄີຍພິມພ໌ປຶ້ມ ຫລາຍຫົວ ທີ່ກ່ຽວກັບງານຄົ້ນຄວ້າ ຂອງທ່ານ. ຄວາມຄຶດເຫັນ ຂອງ ທ່ານເຈົ້າຄຸນເທພ ຣັຕນະໂມລີ (ນິພພານແລ້ວ) ມີນາລ່ວງຫນ້າ ກ່ອນທີ່ນັກວິຊາການຊັ້ນສູງ ຂອງ ໄທຍ໌ ຈະເກີດການຕື່ນຕົວ ແລະທຳການອະພິປຣາຍ ຢ່າງເອີກເລີກໃນປີ 1989 ກ່ຽວກັບຄວາມເລິກ ລັບ ຂອງວິວັການຊັ້ນສູງຂອງຊາຕຕົນເອງ ໃນການສ້າງຫລັກຖານອັນບໍ່ຈິງ ກ່ຽວກັບຕົວອັກສອຣ ຂອງຊາຕ ຫລືໂດຍວິທີປອມຫລັກສິລາເລຂ ຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ດັ່ງທີ່ ມອ່ມເຈົ້າຈັນທ໌ ຈິຣາຍຸ ຣັຊນີ (ພນະໆ ທ່ານປະມວລມາຣ໌ຄ) ຂຽນທັກທ້ວງໄວ້ ເຊິ່ງນ່າພິມພ໌ຂຶ້ນ ໂດຍສຳນັກພິມພ໌"ມະຕິຊົນ" ເຊິ່ງ ແມ່ນທ່ານສຸຈິຕ ວົງເທສ ເປັນບັນນາທິການ ວັນທີ 21 ກໍຣະກະດາ ປີ 2533 ຫລື ຄ.ສ 1990. ໃນປຶ້ມ ທີ່ຂຽນ ເຈົ້າຈັນທ໌ຈິຣາຍຸ ຣັຊນີ ໄດ້ຕັ້ງຄຳຖາມຂຶ້ນວ່າ "*ໄຄຣປລອມສິລາ ຈາຣຶກ ຂອງ ພໍ່ຂຸນ ຣາມຄຳແຫງ ? ພຣະຍາລິໄທ ຫລືພຣະຈອມເກລົ້າ ກັນແນ່ ?*

ທ່ານເຈົ້າຄຸນ ກ່າວວ່າ ຕົວອັກສອຣລາວ ມີຫລາຍຕົວ ຄວນຈະຖືກປະຕິຮູບຈາກຕົວທັມ ຫລາຍ ກ່ວາທີ່ຈະມາຈາກຕົວອັກສອຣຂອມຫວັດ ແບບທີ່ເຊື່ອວ່າ ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ໃຊ້ເປັນຕົວຢ່າງ ນຳ ມາປະດິຕຂຶ້ນ ເປັນຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ເຊັ່ນຕົວ ຄ. ຕົວ ฆ ຕົວ ส. ຕົວ ฃ. ຕົວ ฅ. ຕົວ จ. ຕົວ ธ.ຕົວ ธ.ຕົວ อ ເປັນຕົ້ນ ຈະສັງເກຕເຫັນໄດ້ຄັກວ່າ ບໍ່ເປັນໄປຕາມຄຳກ່າວຂອງທ່ານຍອຣ໌ຊ ເຊຍ໌ເດສ ເຊິ່ງ ກ່າວວ່າ ຕົວອັກສອຣລາວລ້ວນຊ້ວງ ອັກສອຣລາວຊຽງໃຫ່ມ ຕລອດຮອດອັກສອຣລື້ ແລະ ສາມສະເຕທ ກໍ່ໄປຈາກຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ຂອງຂຸນຣາມຄຳແຫງ....

ຕົວຢ່າງ ເພື່ອໃຫ້ສັງເກຕ

ຕົວອັກສອຣຂອມ	ຕົວອັກສອຣທັມ	ຕົວອັກສອຣລາວ	ຕົວອັກສອຣໄທຍ໌
ก	๑	ก	ก
ข	๑	ຄ ฆ ว ฃ	ข
ส	๑๑	ก ถ ภ	ส

ป	ะ	า	ง
๑	๒	๒	๒
๓	๔	๔ ๓ ๓	๕
๖	๗	๑ ๑ ๑	๘
๙	๑๐	๑ ๑ ๑ ๑	๑๑
๑๒	๑๓	๑๔	๑๔
๑๕	๑๖	๑๗	๑๗
๑๘	๑๙	๑๙	๑๙
๑๙	๑๙	๑๙	๑๙
๑๙	๑๙	๑๙	๑๙
๑๙	๑๙	๑๙	๑๙

เหตการณ์เกิดขึ้น เมื่อปี ๑๘๘๙–๑๘๙๐ โดยอาศัยข้อความของหม่อมเจ้าจันท์ จิรายุ รัชนี (พระนามปากกาของท่านประมวลมารค) ลงในปี้มสิลปะวัฒนะคดีสะบับพิเศส ในหัวเรื่องว่า *ใครปลอม สิลาจารึก ของพ่อขุนรามคำแหง พระยาลิไท หลีพระจอมเกล้า?* พิมพ์ขึ้นเมื่อ วันที่ 21 กันยายน 2533. หลักสิลาเลข หมายเลข 1 ความว่า:

"แต่ก่อน ลายสือไทย นี้ ไม่มี 1205 (พ.ศ.2826) ศก ปีมะแม พ่อขุนรามคำแหง ท่านใคร่ใส่ใจในใจ และใส่ลายสือไทย นี้ ลายสือไทย นี้ จึ่งมี เพื่อพ่อขุนผู้นั้น ใส่ไว้" ข้อสังเกต ก็คือ ปี 1205 บ่รู้กันว่า เป็นสักราชอันใด? และมีหลักฐานแน่ชัดใด จึ่งได้ว่า ตรงกับ พุทธศักราช 1826 และก็มาตรงกัน กับสมัยขุนรามคำแหง ? อีกอย่างนึ่ง คำว่า"*เพื่อพ่อขุนผู้นั้น*" ก็

ບອກແຈ້ງຢູ່ແລ້ວວ່າ ບໍ່ແມ່ນຄຳເວົ້າຂອງພໍ່ຂຸນ ທີ່ອ້າງວ່າ ເປັນຜູ້ປະດິດຕົວອັກສອຣ ຂຶ້ນ ແຕ່ເປັນ ຄຳເວົ້າຂອງຄົນນຶ່ງ ອີກຕ່າງຫາກ ທີ່ຂຽນອ້າງເຖິງພໍ່ຂນ. ຖ້າຫາກວ່າ ທ່ານເປັນຜູ້ປະດິດແທ້ ຄຳ ເວົ້າຄວນຈະແຈ່ມແຈ້ງຫລາຍກວ່ານີ້.

ແລະອີກປະການນຶ່ງ ຄຳວ່າ " *ພຣະຣວ່ງ*" ທີ່ນາມາຍເປັນຣາຊວົງສ໌ນຶ່ງ (Dynasty) ຂອງໄທຍ ແລະນາຕິຄວາມຕື່ມໃສ່ວ່າ "*ຫມາຍເຖິງຊື່ ຂຸນຣາມຄຳແຫງ*" ກໍ່ຍັງເປັນທີ່ສົງສັຍຢູ່ ທີ່ພາໃຫ້ນັກ ຂຽນໄທຍຣຸ່ນຫລັງຄື ຈິຕ ພູມີສັກດ໌ ເຊິ່ງເປັນນັກຂຽນທີ່ນິຍົມວ່າ ຫນັງສືຂອງເຂົາ ຖືກກ່າວອ້າງໃນ ຫມູ່ນັກປຣາຊຍ໌ ຫລາຍທ່ານ ໂດຍຈິຕ ຂຽນທັກທ້ວງໄວ້ນ້ອຍນຶ່ງວ່າ ນິທານພຣະຣວ່ງ ເປັນນິທານ ເຣື້ອງ"*ປະຣຳປະຣາ*" ເກີນໄປ (ບໍ່ສາມາຕຖ ໃຊ້ເປັນຫລັກຖານ ໄດ້) ໂດຍນິຜູ່ນຳເອົາເຣື້ອງມາປະ ຕິດປະຕໍ່ເຂົ້າໃສ່ກັນ (1) ພົງສາວະດານໂຍນົກ ຂອງພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ ກໍ່ເຄີຍຕັ້ງຂໍ້ ສົງສັຍ ເຊັ່ນດຽວກັນ. (2)

ຂໍ້ຄວາມໃນເອກສານດຽວກັນ ຂອງມ່ອມເຈົ້າຈັນທ໌ ຈິຣາຍຸ ຣັຊນີ (ຫນ້າ 96-97) ກ່າວວ່າ "ຈາຣຶກສ໌ ສຸໂຂທັຍຫລັກ 1 ຂອງພໍ່ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ຍ້າຍລົງມາກຸງເທພฯ ແຕ່ສມັຍຣັຊການທີ 3 ປະມານ 150 ປີມາແລ້ວ ໃນຣັຊການທີ 4 ພຣະບາທສົມເດັຈພຣະຈອມເກົ້າฯ ແລະສົມເດັຈກຣົມ ພຣະຍາປະວະເຣສຣ໌ ວະຣິຍາລົງກອຣນ໌ ຊົງຊ່ອຍກັນອ່ານຈາຣຶກສ໌ ອີກ 60-70 ປີ ຕໍ່ມາ ສາສຕຣາ ຈາຣຍ໌ເຊເດສ ໄດ້ອ່ານໃຫມ່ ໃນຣັຊການທີ 6 ໄດ້ເຣື້ອງຕາມສົມຄວນ ແຕ່ເນື້ອຫາ ຍັງບໍ່ແຈ່ມແຈ້ງ ຕລອດ ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ຂໍ້ຄວາມທີ່ຕີຄວາມບໍ່ໄດ້ ກໍ່ຖຽງກັນອຸຕລຸດ ຈົນເຖິງທຸກວັນນີ້..ຕິ ເສັຽ 70-80 ປີ ຣວມເວລາ ສັຕວັສເຄົ່ງ ຈາຣຶກສ໌ຂອງພໍ່ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ເປັນອາຖັຣພ (ເຂັດຂວາງ) ແກ່ພວກ ນັກປຣາຊຍ໌ຊາວສຍາມ.

ຜູ້ຂຽນ ຂໍນຳມາເອົາຫນັງສືຂອງມ່ອມເຈົ້າຈັນທ໌ ມາເລົ່າລື່ນອີກ ໂດຍສະເພາະ ໃນຫນ້າ 10 ເຊັ່ນທີ່ທ່ານກ່າວວ່າ...." ກາລຄັ້ງນຶ່ງ ເມື່ອບໍ່ນານມານີ້ ທ່ານກຣິສໂວລດ໌ ກັບ ດຣ.ປະເສີຕ໌ ນະ ນະຄອຣฯ ຣ່ວມງານກັນ ອ່ານຕິຄວາມ ແລະແປສິລາຈາຣຶກສ໌ ສຸໂຂທັຍ (ຫລັກສິລາເລຂ) ຕັ້ງແຕ່ ຫລັກທີ 1 ທີ 2 ແປເປັນພາສາອັງກລິສເລື້ອຍໆໄປ ລົງໃນວາຣະສານ ສຍາມສະມາຄົມ.

ຫມ່ອມເຈົ້າຈັນທຣ໌ ຂຽນຕໍ່ຕື່ມວ່າ..." ຂ້າພະເຈົ້າ ເຫັນວ່າ ເຣື້ອງກຣິສໂວລ ແລະປະເສີຕ໌ ພິມພ໌ ອອກມານັ້ນ ໃຊ້ບໍ່ໄດ້ ຈະທ່າໃຫ້ປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ ຜິດຫມົດ...ໃນປຶ້ມດຽວກັນ ຫນ້າ 11

(1) ຈິຕ ພູມີສັກດ໌ ຈາກ "ຄວາມເປັນມາ ຂອງຄຳວ່າ ສຍາມ ໄທຍ ລາວ ແລະຂອມ " ປີ ພ.ສ. 2519 ຫນ້າ 79

(2) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ພົງສາວະດານໂຍນົກ ປີ 2516 ຫນ້າ 61-62

ເຈົ້າຈັນທ໌ ຂຽນເລົ່າຕໍ່ໄປວ່າ...." ດຣ.ໄມເກິລ ອິຄກ໌ຣິ (**Dr. Michael Vickory**)ເປັນອາຈາຣຍ໌ສອນ ມະຫາວິທຍາເກາະບິນ້ງ ປະເທສມາເລເຊັ່ຽ ຂ້າພະເຈົ້າ ໄດ້ສົ່ງໜັງສືໄປໃຫ້ ເຫລັ້ນນຶ່ງ ເພື່ອໃຫ້ ຊ່ອຍວິຈາຣນ໌ໃຫ້ ຕ່ຈາກນັ້ນ ບໍ່ນານ ດຣ.ວິຄກ໌ຣິ ກ່ຍ້າຍຈາກບິນ້ງ ໄປເປັນອາຈາຣຍ໌ສອນ ຢູ່ມະ ຫາວິທຍາລັຍປະເທສອອສເຕຣເລັ່ຽ ບໍ່ໄດ້ຕິດຕ່ກັນອີກເລີຍ ນາໃນຕອນຫລ້ງນີ້ ໄດ້ຂ່າວ່ວ່າ ດຣ. ວິຄກ໌ຣິ ຈັດສັມມະນາ ເຣ້ອງສີລາຈາຣຶກສ໌ສຸໂຂທັຍ ຫລັກທີ 1 ທີ່ມະຫ່າວິທຍາລັຍ ອອສເຕຣເລັ່ຽ ບໍ່ ເຫັນເອກສາຣຂອງວິຄກ໌ຣິ ເຫັນທີ່ແປຫ້ຽ້ຄວາມນາລາຍ ສອງລາຍ ກ໋ບໍ່ກົງກັນ. ໃນທີ່ສຸດ ກ໋ບໍ່ຮ້ ວ່າພ່ຂຸນຣາມຄ່າແຫງ ຫລ໊ືສົມເດ້ຈພຣະຈອມເກ້ົາ ເປັນຜ້ປອມສີລາຈາຣຶກສ໌ ຫລັກທີ 1. ຂ້າພະຈ້ົ້ ບໍ່ເຊ່ືອວ່າ ວິຄກ໌ຣິ ຈະຣັບວ່າ ຫລັກສີລາຈາຣຶກສ໌ ຫລັກທີ 1 ເປັນຂອງພ່ຂຸນຣາມຄ່າແຫງ ຫລ໊ ຈະ ວ່າ ເປັນຂອງພຣະຈອມເກ້ົາ ? "

ນັ້ນກ໋ຄ໊ ຫລັກສີລາເລຂ ຫລັກທີ 1 ທ່ີວ່າ ຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ເຈ້ົາກຸງສຸໂຂທັຍ ເປັນຜ້ປະດ໊ິຕ໋ົວອ້ັກສອຣ ໄທຍ໊ົ້ນ ເປັນຄ້ັ້ງແຣກ ຫລັກສີລາເລຂແຜ່ນນ້ີ ໄດ໊ຖ໊ືກຣ້ັບຮູ້ຣ້ັບຣອງ ຈາກສະຖ໋ານ ພາສາສາສຕຣ໌ແຫ່ງ ໂລກ ໄປແລ້ວ ແຕ່ ໃນທ່ີສຸດ ກ໋ກ໋ຳຍເປັນຫລັກສີລາເລຂປອມ. ທ່ານ ດຣ.ໄມເກິລ ວິຄກ໌ຣິ ຄົງຈະໄດ້ນ໋ຳເອ໊ົາ ບັນທ໋ກ໋ຳກ໋ານປອມແປງສີລາເລຂນ້ີ ໄປທ໋ຳກ໋ານສັມມະນານັກວິຊ໋ກ໋ານອ້ັກສອຣສ໋ກສ໋ຕຣ໌ ຢູ່ທ່ີມະຫ໋ວິທຍ໋ ລ້ັຍຂອງປະເທສອອສເຕຣເລ້ັ ນ້ັ້ນເອງ. ບັນຫ໋ທ່ີຄວນສົນໃຈ ກ໋ຄ໊ືກ໋ານປອມແປງແຜ່ນຫ້ນ ຈ໋ນເຖ໊ິງກ້ັບໄດ້ ນ໋ຳມ໋ໃຊ້ເພ້ຍແຜ່ຢູ່ໃນຫ໋ພ໋ິພ໋ິທະພ້ັນທ໌ສະຖ໋ານແຫ່ງຊ໋ຕຂອງໄທຍ໊ົ້ນ ຄົນທ່ີທ໋ຳກ໋ານປອມແປງແຜ່ນຫ້ນຈ໊ົ່ງ ຄົງບ່ໍແມ່ນ ຄົນທ້ັມມະດ໋ ຢ່ າງແນ່ນອນ.

ອ້ົງຕ໋ານໜັງສ໊ **Thailand, its people, its society,its culture** ຂອງທ່ານ ແຟຣງ໌ ຈ໊ ມ໋ຣ໌ **(Mr. Frank J. Moore)** ແລະຄນະ ຂຽນໄວ້ວ່ (1) ໃນປ໊ ຄ.ສ. 1847 ໃນເວລ໋ທ່ີຍ້ັງບວຊເປັນ ພຣະສົ່ງຄ໊ຢູ່ນ້ັ້ນ ພຣະຈອມເກ້ົ໋ (ຣ້ັຊ໋ກ໋ານທ໊ 4) ໄດ້ທ໋ຳ ກ໋ານປະດ໊ິຕ໋ົວອ້ັກສອຣໄທຍ໊ ຂ້ົ້ນໃໝ່ ໂດຍໃຊ້ຕ໋ົວອ້ັກ ສອຣປ໋ລ ໂຣມ້ນແລະຕ໋ົວອ້ັກສອຣກຣ໊ກ ປະສົມກ້ັນ ແລະໃຊ້ສຣະຢ່ໃນແຖວດຽວກ້ັບຕ໋ົວພຍ້ັນຊນະ (ໃນແບບ ຂຽນພ໋ສ໋ອ້ງກ໋ລ໊ສ) ພຣະຈອມເກ້ົ໋ ພຍ໋ຍ໋ມສົ່ງເສ໋ມ ກ໋ານໃຊ້ຕ໋ົວອ້ັກສອຣແບບນ້ີ ໃນໝ່ພຣະສົ່ງຄ໊ໄທຍ໊ (ໝ໋ຍເຖ໊ິງພຣະສົ່ງຄ໊ທ້ັມມະຍ໋ຕ ທ່ີພຣະອ້ົງຄ໊ສ໋ງ້ຂ້ົ້ນເອງ) ທ້ັງນ້ີ ເພ່ືອວ່ ຈະໃຊ້ແທນຕ໋ົວຂອມ ຫລ໊ ຕ໋ົວອ້ັ ກສອຣຂເມຣ ທ່ີໄທຍ໊ໃຊ້ກ້ັນຢ່ໃນເວລ໋ນ້ັ້ນ ແຕ່ຄວ໋ມພຍ໋ຍ໋ມຂອງພຣະຈອມເກ້ົ໋ ກ໋ບໍ່ເກ໋ດຜ໊ລສ໋ຳເຣ້ັດ. ຄ້ັນຕ໋ ມ໋ຣອດຣ້ັຊ໋ກ໋ານທ໊ 6 ຄ໊ ພຣະເຈ້ົ໋ອະຊ໋ຣ໋ວຸທ ກ໋ໄດ້ທ໋ຳຄວ໋ມພຍ໋ຍ໋ມປະດ໊ິຕ໋ົວອ້ັກສອຣໄທຍ໊ ມ໋ອ໋ກ ແບບນ່ຶ໋ ເຊ່ົ໋ງໄດ້ຣ້ັກສ໋ຮູ້ບຕ໋ົວພຍ້ັນຊນະບ໋ງຕ໋ົວໄວ້ ແຕ່ໄດ້ແກ້ໄຂເພ່ີ້ມຕ໋ົວສຣະ ອ໋ກຫລ໋ຍຕ໋ົວ ແລະອ້ັກສອຣ ບ໋ງຕ໋ົວ ກ໋ນ໋ຳເອ໊ົ໋ແບບຂອງເດ໋ມ ທ່ີໄທຍ໊ ນ໋ຢ່ແລ້ວ ຣ້ັກສເອ໊ົ໋ໄວ້ຕ່ໍ໋ມ. ຄ້ັນ ມ໋ຣອດຍ໋ຄໃໝ່ອ໋ກ ຈອມພ໊ລ ປ. ພ໋ບ໋ນສ໋ງຄ໋ມ ກ໋ໄດ້ມ໋ກ໋ານປະຕ໋ຮູ້ບຕ໋ົວອ້ັກສອຣໄທຍ໊ໃໝ່ ຕອນນ້ີເອງ ມ່ໍ ຫ໋ຣ້ັບເອ້ົ໋ ມ໋ໃຫ້ແບບລ໋ວ (2)

---

(1) Mr. Frank J. Moore, Mr. Clark D.Neder " Thailand, Its People, its Society,its Culture... HRAF Press Inc. New Haven Inc. Connecticut USA 1974 Page . 93

(2) ເບ່ິ໋ງປະວ້ັຕ໊ສ໋ສ໋ຕຣ໌ໄທຍ໊ ສ໋ຍໃໝ່ ຣອ໋ງສ໋ສ໋ຕຣ໋ຈ໋ຈ໋ຣຍ໊ ພ໋ອຣພ໋ຣ໋ມ (ຊ໋ງກ໋ລ) ເຫລ້ັ ມ 1 ປ໊ 2535 . ໜ້ າ 76–77

ໂດຍປັບປຸງໃຫ້ຂຽນງ່າຍຂຶ້ນກວ່າເດີມ ມີຕົວພຍັນຊຸນະຫລາຍຕົວ ຖືກລົບລ້າງຖິ້ມ ແລະພຍັນຊຸນະສຽງນຶ່ງ ກໍ່ໃຫ້ໃຊ້ຕົວອັກສອຣຕົວດຽວ ແທນ.

ຈາກການອະພິປຣາຍ ຂອງນັກວິຊາການຊັ້ນສູງຂອງໄທຍ໌ ໂດຍການເປັນປະທານຂອງພຣະອົງຄ໌ເຈົ້າກັລຍານີ ວັທທະນາ ປະກອບດ້ວຍ 7 ສະຖາບັນ ຫລື 7 ມະຫາວິທຍາລັຍ ໃນປະເທສໄທຍ໌ ແຕ່ລ້ວີທ້າຍ ກໍ່ບໍ່ສາມາຕຖ໌ບັນລຸຜົລສຮຸບອັນໃດ ຄົງຈະມີການຈົ່ງຈຽມຫລາຍກວ່າ. ມອ່ມເຈົ້າຈັນທ໌ ຈິຣາຍຸ ຣັຊນີ ຂຽນໄວ້ໃນ ຫນັງສື (ຫນ້າ 98) ກ່າວວ່າ ດຣ. ພິຣິຍະ ໄກຣເຣິກສ໌ ບໍ່ຊອບທີ່ຈະໃຫ້ ພໍ່ຂຸນຣາມຄໍາແຫງເປັນຜູ້ໃສ່ຈາຣຶກສ໌ ສຸໂຂທັຍ ຫລັກທີ 1 ຈົ່ງສເນີວ່າ ເປັນຂອງພຣະຈອມເກ້ົາ. ມ.ຈ.ຈັນທ໌ ຈິຣາຍຸ ຈົ່ງສຮຸບວ່າ ຕົວຫນັງສືໄທຍ໌ ມີມາກອ່ນຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ເຖິງ 105 ປີ ສແດງວ່າ ສິລາເລຂນີ້ ເປັນຂອງປອມແທ້ໆ.

ຖ້ວ່າກອີງຕາມລາຍງານ ຂອງທ່ານແຟຣງ໌ ຈີ ນ໌ ດັ່ງທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ເຮົາກໍ່ເກີດມີຄໍາຖາມຂຶ້ນ ແລະກໍ່ບໍ່ເຄີຍເຫັນມີຄໍາຕອບ ຈາກບ່ອນໃດເລີຍວ່າ

(1) ເປັນດ້ວຍເຫຕໃດ ຕົວອັກສອຣແບບພໍ່ຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ຈົ່ງບໍ່ຜ່ານ ໄດ້ມີບົທບາທຕໍ່ການຂຽນ ຂອງໄທຍ໌ອັນໃດ ແຕ່ຊໍ້າພົບວ່າມີຄວາມສັບສົນກັນຂຶ້ນ ໃນການປຽນແປງຕົວອັກສອຣ ເຖິງກັບຄຶດຈະໃຊ້ຕົວ ໂຣມັນແທນ ຈົ່ງເລີຍບໍ່ຄຶກແນ່ວ່າ ຕົວອັກສອຣໄທຍ໌ ສມັຍຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ທີ່ໃຊ້ສຣະ ແລະຕົວພຍັນຊຸນະ ຢູ່ ໃນແຖວດຽວກັນນັ້ນ ເກີດສາບສູນຍ໌ຫາຍ ໄປເສີຍໆ ດ້ວຍເຫຕໃດ ? ມີຫລືບໍ່ ທີ່ຍັງມີຫລັກຖານເຫລືອຢູ່ໃນ ຫໍພິທີທະພັນທ໌ ໄທຍ໌ ? ມອ່ມເຈົ້າຈັນທ໌ ຈິຣາຍຸ ໄດ້ສເນີວ່າ ອັກສອຣໄທຍ໌ມີກອ່ນຂຸນຣາມຄໍາແຫງ ເຖິງ 105 ປີ, ແຕ່ ກໍ່ບໍ່ບອກວ່າ ເກີດຢູ່ໃສ? ແລະມີໃຜເປັນຜູ້ປະດິຕຂຶ້ນຫລືບໍ່ ?

(2) ທີ່ວ່າ ປະດິຕຕົວອັກສອຣ ຈາກແບບຕົວຂອມຫວັດ ແລະໃຊ້ວິທີຂຽນ, ໂດຍມີສຣະ ຢູ່ໃນແຖວດຽວກັນ ກັບ ພຍັນຊຸນະນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ມີບອກແຈ້ງວ່າ ໄດ້ມີການປຽນແປງ ໃນຍາມໃດ ຈົ່ງພາໃຫ້ອັກສອຣໄທຍ໌ ປຽນແປງມາ ຈົນ ເກືອບຈະຄືກັບຕົວອັກສອຣລາວ ທີ່ເຊື່ອວ່າ ມີການປະຕິຮຸບຈາກອັກສອຣທັມ ບໍ່ແມ່ນຈາກຂອມເຫມືອນ ກັບອັກສອຣໄທຍ໌ (ໃຫ້ເບິ່ງຕາຣາງອັກສອຣ ຫນ້າ 168-69)

ການທີ່ໄດ້ພົບວ່າ ມີການປອມແປງສິລາເລຂອັກສອຣໄທຍ໌ ກັນເຊັ່ນນັ້ນ ຈົ່ງເປັນສິ່ງຫນ້າສຶກ ສາຫລາຍທີ່ສຸດ ຫລືຈະເປັນຄວາມຈິງ ທີ່ສົງສັຍກັນທົ່ວໄປ ໃນຫມູ່ຄົນລາວ ທີ່ວ່າ ພວກຜູ່ນ້ຳໄທຍ໌ ສມັຍກ່ອນ ຕ້ອງການຂຍຸມພົ້ນສາວະດານເຂ້ົ້າຂ້ົ້ງ ໃນການຮັກສາແລະຂຍາຍອ້ຳນາຈການເມືອງ ຂອງໄທຍ໌ ສມັຍນັ້ນ ໃຫ້ດ້ຳເນີນໄປ ຕາມນະໂຍບາຍໄທຍ໌ໃຫ່ຽ (Pan-Thaism) ແລະ ການປຽນ ແປງພົ້ນສາວະດານໄທຍ໌ ຕລອດເຖິງການປຽນ່ຊື່ປະເທສສຍາມ ເປັນ"*ປະເທສເປັນໄທຍ*"ໃນປີ 1939 ກໍ່ອາຈກາຍເປັນບັນຫາດຽວກັນໄດ້ ກັບແຜນການປອມແປງສິລາເລຂ ຂອງຜູ່ນ້ຳໄທຍ໌ ດັ່ງ ທີ່ກ່າວແລ້ວ.

ສຳຣັບ ຕົວອັກສອຣລາວ ນັ້ນ ຈະເຫັນໄດ້ຈາກລາຍງານ ຂອງ ດຣ.ສະຫາຍ ສັຈຈິນັນດະ ທີ່ເປັນເຈົ້າໜ້າທີ່ຊາວ ອິນເດັຽ ເຊິ່ງມາຄົ້ນຄວ້າຫລັກຖານວັທທະນະທັມອິນເດັຽ ໃນປະເທສລາວ ໃນຣະຫວ່າງ ປີ 1968-1970 ໄດ້ນຳເອົາຕົວ ໜັງສືພຣະລັກສ໌ພຣະຣາມ ທີ່ເປັນຕົວທັມ ແລະມີຜູ້ຂຽນໄວ້ລາຍມື ເມື່ອສມັຍກ່ວາ 200 ປີ ຜ່ານມາ ກໍ່ຍັງຜາກົຕມີໃບລານ ຫລາຍຜູກ ເຊິ່ງກໍ່ແມ່ນຕົວອັກສອຣທີ່ໃຊ້ຢູ່ ໃນປັຈຈຸບັນ ນີ້ເອງ. ຕົວອັກສອຣທັມ ທີ່ໃຊ້ຢູ່ໃນລ້ານຊ້າງ ລ້ານນາ ຊຽງຕຸງ ສິບ ສອງພັນນາ ລວ້ນແຕ່ໄດ້ແບບ ມາຈາກຕົວມອຣ ແລະຕົວອັກສອຣທັມ ນີ້ເອງ ທີ່ເຊື່ອກັນວ່າ ເປັນທີ່ມາຂອງຕົວອັກສອຣ ລາວ ປັຈຈຸບັນ.

ກຽ່ວກັບຕົວອັກສອຣລາວນີ້ ຫາກສຶກສາບົທຂຽນ ຂອງທ່ານ Frank M. Lebar ໃນການຂຽນ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ (1) ຊື່....Laos, its People,its Society, its Culture ໂດຍທ່ານຢັ້ງຢືນວ່າໄວ້ ວ່າ (ໜ້າ 8) ພາສາໜັງສືຂອງລາວ ມີມາຫລັງຈາກທີ່ອິພຍິພມາຈາກມ່ານເຈ້ົ ໂດຍກ່າວວ່າ

..... The slow southward migration from Yunnan was accelerated in middle of the thirteenh century by the conquests of Kublai Khan, whose forces captured Ta-li, capital of Nan Chao, in 1253. . It is believed that this had the effect of reinfocing the earlier Lao migrants in the Indo-chinese peninsula to the point where their leaders could seize power.

Despite their proximity to the literate Chinese, the Lao apparently developed the art of writing only after leaving Nan Chao and through later association with the Indianed Khmer.

..... "ການອິພຍິພ ລົງໃຕ້ ຈາກຍຸນນ່ານ ໄດ້ເປັນໄປ ຢ່າງຣິບດ່ວນ ໃນກາງສັຕວັສທີ 13 (ອິພຍິພລົງມາ ເປັນຂະບວນໃຫຽ່..ຜູ້ຂຽນ) ເນື່ອງຈາກການຮຸກຮານ ຂອງກຸໄບລຂ່ານ ແລະຍຶດຄອງເມືອງຕ້າຫລີ, ນະຄອຣ ຫລວງນ່ານເຈ້ົ ຂອງລາວ ໄດ້ ໃນປີ ຄ.ສ.1253. ແລະເຊື່ອກັນວ່າ ການອິພຍິພຄັ້ງນີ້ ເປັນການເສີມອຳນາຈ ໃຫ້ແກ່ພວກຜູ້ນຳລາວ ທີ່ອິພຍິພມາອາສັຍຢູ່ໃນແຫລມ ອິນດູຈີນ ເມື່ອກ່ອນ ໃຫ້ໄດ້ພົບໂອກາສ ຍຶດພື້ນທີ່ປົກ ຄອງຕົນເອງໄດ້..... ແຕ່ຢ່າງໃດ ກໍ່ຕາມ ອາສັຍຄວາມໃກ້ຊິດກັນມາ ກັບນັກວິຊາການຈີນ ເມື່ອກ່ອນ ກໍ່ພາໃຫ້ ຊົນຊາຕລາວ ໄດ້ມີການປະຕິຮູບພາສາໜັງສືຂອງຕົນເອງ ຂຶ້ນໄດ້ ຫລັງຈາກໄດ້ອິພຍິພ ລົງມາຈາກມ່ານເຈ້ົ ນັ້ນເອງ ໂດຍອີງໃສ່ການປະສົມປະສານ ກັບຊົນຊາຕຂອມ ທີ່ມີວັທທະນະທັມ ມາຈາກສາຍທາງອິນເດັຽ "

ທ່ານສົມຫມາຍ ເປຣມຈິຕ, ລາວຊຽງໃໝ່ (2) ໄດ້ຂຽນໃນບົທ *ກຽ່ວກັບພາສາໜັງສື ຂອງຊາວ ຊຽງໃໝ່* ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ໂດຍທ່ານກ່າວວ່າ " ຂໍ້ສັນນິຕຖານ ຂອງສາສຕຣາຈານ ຍອຣ໌ຊ ເຊ ເດສ໌ ນັ້ນ ອ່ານດູເຖີ ຈະເຫັນວ່າ ເກືອບຈະຜິດທ້ັງໝົດ ເພາະ ເຊເດສ໌ ອາສັຍຫລັກຖານປະເພທ ສິລາຈາ ຣຶກສ໌ ເປັນສ່ວນໃຫຽ່ ບໍ່ຊາບເຖິງສາເຫຕທີ່ແທ້ຈິງ ເປັນຫຽ້ງຈິງເຫັນວ່າ ບາງຄ້ັ ພວກລ້ານນາໄທ ຈົ່ງໃຊ້ ຕົວອັກສອນໄທຍ໌ ສຸໂຂທັຍ ແຕ່ບາງຄາວ ກັບໃຊ້ອັກສອຣພວກລື້ກັບໄປກັບມາ ຂໍ້ສັນນິຕຖານນັ້ນກຳກອມ ແລະ ໄຮ້ນ້ຳໜັກ ແລະພຍາຍາມຈະໃຫ້ຄວາມສຳຄັນ ແກ່ໄທຍ໌ກາງ ຢ່າງດຽວ ໂດຍຕິສຽບວ່າ ເປັນສູນຍ໌ກາງ ແຫ່ງວັທທະນະທັມ ໃນສມັຍນັ້ນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຫລຽວເບ່ິງ ອົງຄ໌ປະກອບຢ່າງອ່ືນ ດວ້ຍ.

ເອລາດຽວກັນ ທ່ານສົມຫມາຍ ກໍ່ສແດງຄວາມເຫັນພອ້ມ ກັບການສັນນິຕຖານຂອງອາຈານຍ໌ມະຫາສິ ລາ ອິຣະວົງສ໌ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ ທີ່ກ່າວວ່າຕົວອັກສອຣລາວ ມີມາກ່ອນ ຕົວອັກສອຣ ຂຸນຣາມຄຳ ແຫງ (ຖ້າຫາກ ຫີນສິລາເລຂແຜ່ນນັ້ນ ບໍ່ແມ່ນຂອງປອມ...ຜູ້ຂຽນ) ແລະວ່າ ຕົວອັກສອຣ ຂອງລາວ

(1) Mr. Frank M. Lebar " Laos, its People, its Society, its Culture " Page 8

ລ້ານນາ ກໍ່ເຊັ່ນດຽວກັນ ໂດຍພວກລ້ານນາ ບໍ່ໄດ້ອີງໃສ່ຕົວອັກສອຣ ຂອງພວກສຍາມ ແຕ່ປະການໃດ.

ໃນການສຳຣວດຫນັງສືຜູກ ຢູ່ລ້ານນາ ໃນປີ ພ.ສ.2516 ທາງການໄດ້ພົບຄັມພີຣໃບລານທີ່ເປັນຕົວອັກສອຣລ້ານນາ ເຖິງ 37,683 ຜູກ ທີ່ມີອາຍຸແຕ່ປີ ພ.ສ.2081 ເປັນຕົ້ນມາ ບໍ່ມີພົບເຫັນທີ່ຂຽນເປັນຕົວອັກສອຣໄທຍ (ອັກສອຣພາຄນາງ) ຫລືຕົວອັກສອຣ ແບບຂຸນຣາມຄຳແຫງຈັກຜູກເລີຍແລະໃນຈຳນວນນີ້ໄດ້ພົບພຽງຄັມພີຣໃບລານ ທີ່ເປັນອັກສອຣຂອມ ພຽງ 3 ຜູກ ຫໍ່ນັ້ນ ຈຶ່ງບໍ່ອາຈຢືນຢັນໄດ້ເລີຍ ວ່າ ຊາວລ້ານນາໄທ ໄດ້ໃຊ້ຕົວອັກສອຣສຸໂຂທັຍ ຂຽນບັນທຶກອັນໃດ.

(9) ຣະບົບການນັບວັນ ເດືອນ ປີ ຂອງລາວ ສມັຍໂບຣານ

****

ການນັບວັນເດືອນປີ ຂອງລາວ ສມັຍໂບຣານ ມີລັກສນະພິເສສ ກວ່າແຫ່ງອື່ນ ເພາະມີຄວາມເປັນເອກລັກສນ໌ຂອງຊາຕຕົນເອງ ຄືການນັບໂດຍມີ ແມ່ປີ ແລະລູກປີ.

ໂບຣານ ຊົນຊາຕລາວເຮົາ ເອີ້ນຄົນຈີນ ວ່າ ຫໍ່ ເອີ້ນຄົນອຽດນາມ ວ່າ ແກວ ເອີ້ນຄົນພະມ້າ ວ່າ ມ່ານແລະເອີ້ນຄົນມອນວ່າ ເມ້ງ. ສະນັ້ນ ເວລາພວກເຮົາຍົກຍ້າຍລົງມາ ຈາກພາຄໃຕ້ຂອງຈີນ ໃນຕົ້ນພຸທທະກາລກໍ່ໄດ້ມາພົບກັບຊົນຊາຕມອນ ແລະຂອມ ທາງທິສໃຕ້ແລະທິສຕາວັນຕົກ ຂອງແຫລມທອງ ແລະພົບກັບຊົນຊາຕຈາມ ທາງທິສຕາວັນອອກ. ຄັນໃນເມື່ອຊົນຊາຕເມ້ງ ແລະຂອມຕ່າງນັບຖື ຈັທທະນະທັມ ມາຈາກອິນເດັຽ ກໍ່ເລີຍພາໃຫ້ລາວ ທີ່ໄດ້ຍອມຮັບຖືພຸທທະສາສນາແລ້ວ ຈຶ່ງເລີຍຕ້ອງຍອມຮັບຈັທທະນະທັມ ຂອງຊາຕມອນ ແລະຂອມໄປໃນຕົວ.

ວັນເດືອນປີ ຂອງລາວ ປັຈຈຸບັນ ໄດ້ຫັນມາໃຊ້ຣະບົບການນັບແບບອິນເດັຽ ທີ່ຜ່ານມາທາງມອນແລະຂອມ ໂບຣານ ເຊັ່ນປີກໍ່ໃຊ້ ຊວດ ສລ ຂານ ເຖาะ ນะໂຣ ນะເສ ນะນี ນะແມ ວอก ธะกาจ ภูธ ແລะ ວัน ກໍ່ໃຊ້ ອาทิจ จันท์ อังคาร พุท ปะหัส (ป.พะหัปปะติ ส. พะหัสบ์ดิ ลาว พะหัส) สุกร์ เสาร์ ສຳຣັบເດືອນ ລาวเราຮับเอาใช้ พຽงแต่เดือนที่ 1 ใช้ชื่อเดือนจริง นอกนั้น (บางครั้ง ก็ใช้ว่า เดือนอ้าย) ก็ใช้ชื่อของเดือน ຄື ໃນแบบม่านเจ้า ตลีตมอาแส ทังตมิด ຄື ເດືອນຍີ່ ສาม สี่ ตา ตก เจ็ด แปด ฯลฯ

ສຳຣັบ ການນັบปี ของ ลาว นั้น จะใช้วิธีนับรอบละ 10 ปะสมกับแม่ปี ที่มีรอบละ 10 เช่นดั่ง:

- แม่ ปี : รอบละ 10 ได้แก่ กาบ รับ รวาย เม็ง เบิก กัด กิด รวง เต่า ก่า
- ลูก ปี : รอบละ 12 ได้แก่ ใจ เป้า ยี่ เถ้า สี ไส้ สง้า มิด สัน เร้า เส็ด ไล้

ตัวอย่าง ปีที่ขຽนหนังสือนี้ ยุดที่ 1 สะบับจุ๊ลลาว ค.ส. 1991 ก็งกับปี เต่า สัน, สอน ปีนี้ ที่ขຽนสะบับสมบูรน์ แม่น พ.ส.2545 หลื ค.ส.2002 จึ่งก็งกับปี ก่า มิด.

เถิงอย่างใด ก็ตาม การนับวันเดือนปี ของลาวนั้น เพื่อเป็นความมสะดวก ใช้เป็นไปตามระบับพุทธะสาสนา พวกเราจึ่งหันมาใช้ วัน เดือนปี แบบอินเดัຽแทนที่ แต่ก็ได้รักสาระบับการนับแบบลาวเดิม หมอาแส ไว้น่าสเมิ.

ตอน ที่ 2

****

อาณาจักรของคำว่า

" ลาว ไทย และ สยาม "

****

ลาว ก่อนสมัยล้านช้าง และ อาณาจักรขอม และมอญ ดินแดนลุ่มแม่น้ำของ และ แม่น้ำเจ้าพระยา ก่อนสมัยฟ้างุ่ม

(1) ความหมาย ของคำว่า ลาว ไทย และ สยาม และนะโยบายสยามโบราณ เพื่อขยายอำนาจ ทับทับชนชาติ ที่มีชื่อว่า "ลาว"

(2) อาณาจักรลาว ยุคโบราณ ก่อนสมัยล้านช้าง

(อาณาจักรอ้ายลาว,อาณาจักรแถนฟ้าและอาณาจักรม่วงเจ้า)

(3) ขอม และมอญ และดินแดนลุ่มแม่น้ำของ แม่น้ำเจ้าพระยา

(4) สะพาพการเมือง ในประเทศเพื่อนบ้านของลาว ต่อท้ายยุคสมัยฟ้างุ่ม.

****

จังหวัด PROVINCE NAME	กะเหรี่ยง KAREN	แม้ว MEO	เย้า LAHU	ลีซอ LISU	เย้า YAO	อาข่า AKHA	ลัวะ LUA	ขมุ KHAMU	ถิ่น H'TIN	หมู่บ้าน VILLAGE	ครัวเรือน HOUSE HOLD	ประชากร POPULATION
๑. ลำพูน LAMPHUN	๑๑	๑๑								๑๑	๑๑	๑๑๑
๑๑. เชียงใหม่ CHIANGMAI	๑๑	๑										
๑๑๑	2,815									๑๑	2,915	12,552
	12,202											
	580	68	60									
	11,853	909	1,220									
	59,904	7,125	7,040									
๑๐. พิษณุโลก PISSANULOK	๑๑											
๑๑๑												
๑												
๑๑												
๑๑๑												
๑๑. เพชรบูรณ์ PETCHABOON	๑	๑										
๑๑		274										
๑๑๑	1,565											
๑๒. สุโขทัย SUKHOTHAI	๑	2										
๑๑	78											
๑๑๑	327											
ยอดหมู่บ้าน / TOT. VILLAGE	๑	126	137	28	111	75	28	24	90	2,035		
ยอดครัวเรือน / TOT. HOUSEHOLD	๑๑	1,565	237	1,785	1,557	1,527	1,456	724	4,018		48,136	
	๑๑๑	29,116	4,110	2,725	1,557	1,527	1,456	724	4,018			
ยอดประชากร / TOT. PERSON	๑๑๑	152,978	20,178	18,589	10,557	8,910	7,981	4,078	23,567			271,148
ร้อยละ	๑๑๑	55.55%	10.80%	6.86%	3.81%	3.00%	2.90%	1.80%	8.50%			100%
/ TOT. PERCENT												

ข้าวลุ่มนี้: แม่บทสำมะโนสำรวจ ชุมชนบ้าน ในประเทศไทย ของ ดร. อีอีด ทิระวณิช, มหาวิทยาลัยพัมมะสาด, เมืองหลวงสาด เมื่อ ปี พ.ศ. ๔๕๑๕ หรือ ค.ศ. ๑๗๓๘.

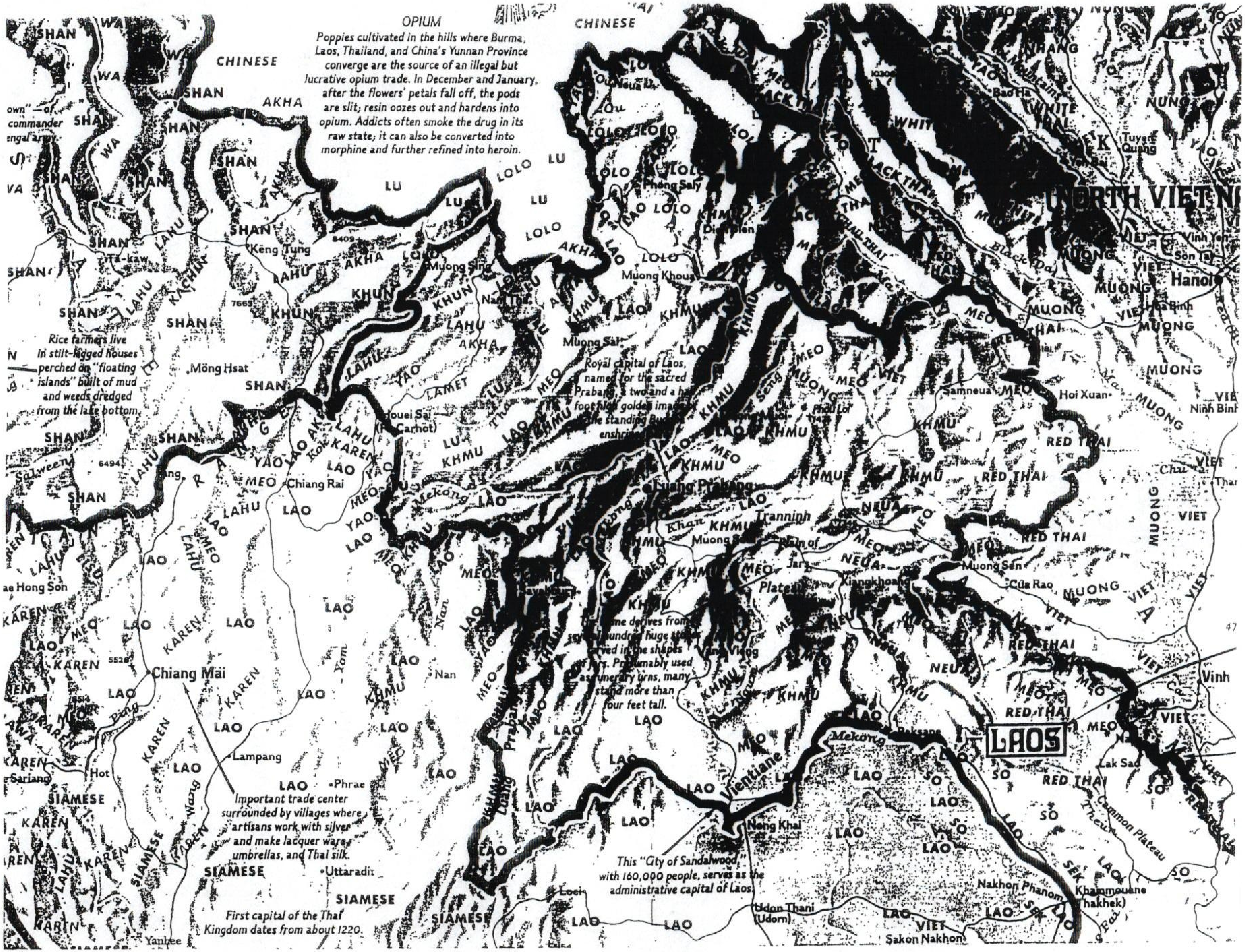
OPIUM
Poppies cultivated in the hills where Burma, Laos, Thailand, and China's Yunnan Province converge are the source of an illegal but lucrative opium trade. In December and January, after the flowers' petals fall off, the pods are slit; resin oozes out and hardens into opium. Addicts often smoke the drug in its raw state; it can also be converted into morphine and further refined into heroin.
CHINESE
SHAN
WA
AKHA
LU
LOLO
LAHU
KACHIN
KHUN
YAO
MEO
LAO
KHMU
LAMET
KAREN
LISU
SIAMESE
BLACK THAI
WHITE THAI
RED THAI
NEUA
MUONG
VIET
NUNG
SO
NORTH VIETNAM
LAOS
Rice farmers live in stilt-legged houses perched on "floating islands" built of mud and weeds dredged from the lake bottom.
Royal capital of Laos, named for the sacred Prabang, a two and a half foot high golden image of the standing Buddha enshrined there.
This "City of Sandalwood," with 160,000 people, serves as the administrative capital of Laos.
Important trade center surrounded by villages where artisans work with silver and make lacquer ware, umbrellas, and Thai silk.
First capital of the Thai Kingdom dates from about 1220.
four feet tall.
Keng Tung
Ta-kaw
Möng Hsat
Salween
Chiang Rai
Chiang Mai
Lampang
Phrae
Uttaradit
Nan
Yom
Ping
Wang
Hot
Sariang
Yanhee
Mekong
Muong Sing
Nam Tha
Houei Sai
(Ft. Carnot)
Muong Sai
Muong Khoua
Phong Saly
Dien Bien Phu
Luang Prabang
Tranninh
Plain of Jars
Plateau
Xiangkhoang
Samneua
Muong Sen
Cua Rao
Hoi Xuan
Vientiane
Nong Khai
Paksane
Loei
Udon Thani
(Udorn)
Sakon Nakhon
Nakhon Phanom
Khammouane
(Thakhek)
Lak Sao
Cammon Plateau
Theun
Bao Ha
Tuyen Quang
Yen Bai
Vinh Yen
Son Tay
Hanoi
Hoa Binh
Ninh Binh
Vinh
Black (Da)
Ma
Chu
Ca
Khan
Seng
Sek
Bai
Phou Loi
8409
7665
6494
5528
10308

ສາຣະບານເຣ້ອງ

– ຄຳນ່ຳ..... ຫນ້ຳ ພິເສສ 1

– ສາຣະບານ..... ຫນ້ຳພິເສສ 6

– ວິທີກາຣຂຽນຫນັງສື ແບບຕ່ານເຄົ້ຳ.... ຫນ້ຳພິເສສ 9

ຕອນທີ 1. ວ່ຳດ້ວຍ ຄວ່ຳມຮູ້ທົ່ວໄປ ກ່ຽວກັບປະເທສລ່ຳວ ແລະຄວ່ຳມເປັນມ່ຳ ຂອ່ຳຍຂອ່ຳຍຊ່ຳຕລ່ຳວ ຂອ່ຳຍພວກເຮ່ຳ.

(1) ປະເທສລ່ຳວ ຂອ່ຳຍພວກເຮ່ຳ.....ຫນ້ຳ 1

(2) ຊົນຊ່ຳຕລ່ຳວ ແລະຊົນເຜ່ົ່ຳລ່ຳວ..... ຫນ້ຳ 5

(3) ອ່ຳຣະຍະທັມ ແລະຄວ່ຳມເຊ່ື່ອຖ ຂອ່ຳຍຊົນຊ່ຳຕລ່ຳວ..... ຫນ້ຳ 21

(1) ກ່ຽວກັບວັນນະກັມ ແລະຄວ່ຳມຮູ້ວິຊ່ຳກ່ຳຣ ຂອ່ຳຍລ່ຳວໂບຣ່ຳນ.....ຫນ້ຳ 21

(2) ຄວ່ຳມກ່ຳ້ວຫນ້ຳ ໃນດ່ຳ້ນກ່ຳຣກະວ ແລະກ່ຳຣປະພັນທ.....ຫນ້ຳ 33

(3) ແຄນ, ສິລປະກ່ຳຣຟ້ອນລ່ຳ ແລະກ່ຳຣດົນຕຣ ຂອ່ຳຍລ່ຳວ.....ຫນ້ຳ 55

(4) ແບບວິທີກ່ຳຣຟ້ອນລ່ຳວ ແລະ ລະຄ້ອນນ່ຳຕສິລປ.....ຫນ້ຳ 65

(5) ຄວ່ຳມກ່ຳ້ວຫນ້ຳໃນດ່ຳ້ນສິລປະກ່ຳຣຊ່ຳ່ຳ ແລະກ່ຳຣຄວັດແຕ້ມ.....ຫນ້ຳ 70

(6) ສິລປະກ່ຳຣຕ່ຳແຜ້ມແພ ຂອ່ຳຍລ່ຳວ.....ຫນ້ຳ 76

(6) ສິລປະກ່ຳຣຊ່ຳ່ຳໃນວັນນະຄະດ ພຣະເວສສັນດອຣແລະສ່ຳ້ຂສິລປ໌ຊ້ຍ..ຫນ້ຳ 105

(7) ຄວ່ຳມກ່ຳ້ວຫນ້ຳຂອ່ຳຍລ່ຳວ ຈ່ຳກບັນທຶກຂອ່ຳຍວັນ ຈຸສຕ ພ ປີ 1642..ຫນ້ຳ 116

(4) ຣິຕ 12 ຄອ່ຳ 14 ຣະບົບແລະນະໂຍບ່ຳຍກ່ຳຣປົກຄອ່ຳຍລ່ຳວໂບຣ່ຳນ.....ຫນ້ຳ 130

(ກ) ຣິຕ 12 ເດ ອນ.....ຫນ້ຳ 142

(ຂ) ຄອ່ຳ 14.....ຫນ້ຳ 148

(5) ວັທທະນະທັມ ໃນກ່ຳຣບ່ຳສ ສ່ຂວັນ.....ຫນ້ຳ 156

(6) ພ່ຳສ່ຳແລະອັກສອຣສ່ຳສຕຣ ຂອ່ຳຍຊ່ຳຕລ່ຳວ.....ຫນ້ຳ 171

(7) ຣະບົບກ່ຳຣນັບ ວັນ ເດ ອນ ປ ຂອ່ຳຍຊ່ຳຕລ່ຳວ.....ຫນ້ຳ 178

ຕ ອ ນ ທ ີ 2. ວ່ຳດ້ວຍ ຄວ່ຳມຫມ່ຳຍ ຂອ່ຳຍຄ່ຳ່ຳວ່ຳ ລ່ຳວ ໄທ ສຍ່ຳມ ແລະໄທຍ ແລະລ່ຳວກ່ອ່ນຍຸຄສມັຍລ້ ນຊ້ຳ ແລະສະພ່ຳພບ້ ນເມ ອ ໃນດ ນແດນສຸວັນນະພູມ ກ່ອ່ນຍຸຄຟ້ຳ່ຳມ.....ຫນ້ຳ 179

(1) ຄວ່ຳມຫມ່ຳຍ ຂອ່ຳຍຄ່ຳ່ຳວ່ຳ "ລ່ຳວ" ໄທ ໄທຍ ແລະສຍ່ຳມ ແລະ ນະໂຍບ່ຳຍສຍ່ຳມ ໂບຣ່ຳນ ທ ດ່ຳເນ ນແຜ ນດ ນດ ນລ່ຳວ.....ຫນ້ຳ 182

(1) ความหมายของคำว่า

ลาว ไท ไทย์ และ

แผนนะโยบาย ในการกืนชาตลาว ของ

ประเทส สยาม ในสมัยกอ่น

****

บันทาระหว่างลาว และไทย์ อิงใส่แนวความคิดจากหนังสือพื้นวรา ซอ่ยให้คนลาว เกิดมี ทัสนะหลายย่าง ดั่งต่ไปนี้ คือ:

หลังจากเสังสิงความแก่ไทย์ ในปี 1827 แล้ว สิ่งที่ผากิตขึ้นในนะโยบายไทย์ ก่แม่นการกวาดตอ้นพิลเมืองลาว ขา้มมาสู่ฝากตาวันติก แม่น้ำของ เร้ดให้ ประเทสลาว เป้นดินแดนเปิ่าแปบจากพิลเมือง และพอ้มดรอกัน ก่ย่ายการปิก คองในเขตลาวพาคกาง มาสู่แดนตาวันติกแม่น้ำของ ทังหมิด.

หลังจากสำเร้ดแผน ลบลา้งลาวดอ้ยสิงความมาแล้ว มารอดรัฐการที 4 ก่ปรุง มาเป้นวิทีกืนชาตลาว โดยสันติ ดอ้ยการสิ่งเสิม เผียแพ่สาสนา ที่พระอิงค์ ซิงสา้งขึ้น เพื่อกืนกืนวัททะนะทันลาว ทับมา้งสะถาบันคมะสิงคล้นชา้ง เชิ่งพากันสืบทอดรักสา ความเป้นลาวต่ๆกันมา หลังจากที่สะถาบันการปิกคอง หลิ้มจ้มไปหมิดแล้ว.

จินมารอดสมัย ที่ฝรั่งเสส เข้ามาแพ่ขยายอำนาจล่าหัวเมืองขึ้น เข้ามาในโขง เขตอินดูจิน อิทธิพิลไทย์ในสองฝั่งแม่น้ำของ จิ่งได้ออ่นตัวลิ่ง แต่คันมารอดสมัยสิ่ง ความโลก คั้งที 2 ประเทสสยาม จิ่งอาญุทสาสตร์การเมืองใหม่ เพื่อปะติบัตต่ลาว ก่ดี ปรุ่นชื่ประเทสสยาม ให้เป้นประเทสไทย์ ในปี 1939 เพื่อกืนชื่ คำว่า" ไท " ทังหมิด เข้าเป้นชาต "สยาม" ดอ้ยอิงใส่คำว่า" ไท " ของพาสาลาว เป้นสื่ขยายตัว.

จากบิทบันทึก ในประะวัตสาสตร์ไทย์ ของกิมพระยาดำรัง และหลวงวิจิตร์วา ทะการ พอ้มทังแผนที่ ที่อาญออก (1) เป้นแผนยุทสาสตร์การเมือง ในการกืนลาว เชิ่งกาวอ่า ลาวมาจากคำว่า ลิอะ หลิ ละอ้า ที่เป้นชื่ของคินชาตนึ่ง ที่อยู่ในดินแดนนี้ มากอ่น โดยปัจจุบัน พวกเพิ่นหมายเกิง"ขา้" หลิ พวกลาวเทิงเผ่านึ่ง อยู่พาคเหนือ ของไทย์

---

(1) ให้เบิ่งแผนที่ ที่ขยมขึ้นกวมกืนลาว โดยมีอาณาจักร์สุโขทัย ตั้งยู่สองแห่ง แม่นแต่ ยู่เหนือหลวงพระบาง ก่ยังเห้นมีชื่ อาณาจักร์สุโขทัย (ให้เบิ่งหน้า....219) แต่ที่สำคัน แพ่นดินสีลาเลย หลักที 1 กายเป้นของปอม.

ຫລວງວິຈິຕຣ ຍັງກ່າວຕື່ມ ວ່າ ເມື່ອພວກໄທຍ ອົພຍົພລົງມາ ປົນຢູ່ກັບຄົນພວກນີ້ ພວກໄທຍ ນັ້ນ ຈຶ່ງເອີ້ນວ່າ ລາວ ແລະວ່າ ປະຊາຊົນ ທີ່ຢູ່ຝັ່ງຊ້າຍແມ່ນ້ຳຂອງນັ້ນ (ຄື ທີ່ປະເທສລາວ ຂອງ ເຮົາ) ທັງຫມົດລ້ວນແມ່ນ *"ຄົນຊາຕໄທຍ"* ການທີ່ເອີ້ນຕົນເອງ ເປັນລາວນັ້ນ ຍ້ອນຝຣັ່ງເສສ ຕັ້ງ ຂຶ້ນ ເພື່ອຈຸດປະສົງຢ່າກແຍກເອົາໄປຈາກສຍາມ.

ຫລວງວິຈິຕຣ໌ອາທະການ (1) ຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ໃນນາມກົມຣາຊການລັບຂອງໄທຍ໌ ສມັຍຈອມພົລ ປ.ພິບູລ ສົງຄາມ ຕໍ່ມາໄດ້ເປັນທີ່ປຶກສາຂອງພົລເອກສຣິຫ ທະນະຣັຕ໌ ຫົວຫນ້າຄນະປະຕິວັຕ ໂດຍປະຕິບັຕໄປຕາມຮ່ອງຮອຍ ການເມືອງເດີມ ຂອງກົມພຣະຍາດຳຣົງຣາຊານຸພາພ ທີ່ຂຽນກ່ຽວກັບລາວ ໃນນະໂຍບາຍຈຳແນກ ແລະດູຖົມ ເຊິ່ງຂຽນ ວ່າ ລາວມາຈາກຊື່ " ຂ້າ "ຄົນປ່າຄົນດອຍເປັນຄົນປ່າເຖື່ອນ ຫນ້າຂຍະຂແຍງ (ເປັນຕາຂີ້ດູດ)ແລະຢ້ຳຕື່ມວ່າ ປະຊາຊົນ ຢູ່ທາງພາຄເຫນືອ ກໍ່ແມ່ນ *ຄົນໄທຍ* ຄືພວກເຮົາຊາວໃຕ້.

ບົທຂຽນຂອງຫລວງວິຈິຕ ຖ້າສຶກສາໄປຕາມຄວາມເຫັນ ຂອງສາສຕຣາຈານ ນິທິ ອຽວສຣິ ວົງສ໌ (2) ທີ່ກ່າວວິຈານເຖິງເຣື້ອງການຂ້າພຣະຍາຕາກສິນ ເມື່ອປີ ຄ.ສ.1782 ເພື່ອຍາດອຳນາຈ ຢູ່ໄທຍ ແລະ ຫລັງຈາກນັ້ນ ກຸ່ມຜູ້ນຳໃນຣາຊວົງຈັກຣີ ກໍ່ປັ້ນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ໄປຮັບໃຊ້ການເມືອງ ຂອງຕົນ ສ້າງເລ່ຫ໌ກົລໃຫ້ປະຊາຊົນ ພາກັນເຂົ້າຂ້າງຕົນໃນທາງທີ່ຜິດ ສິ່ງນີ້ ກໍ່ຄົດຽວກັນກັບນະ ໂບບາຍ ທີ່ເວົ້າເຖິງ "ລ າ ວ" ອາຈຖືເປັນປະວັຕິສາສຕຣ໌ການເມືອງ ຫລາຍກວ່າ ນັ້ນກໍ່ຄື ເພື່ອປຸກ ຣະດົມ ກົມເອົາລາວເຂົ້າເປັນໄທຍ ຕາມນະໂຍບາຍໄທຍໃຫ່ຽ (Pan-Thaism) ນັ້ນເອງ.

ຄວາມຈິງແລ້ວ ຄຳວ່າ "ລາວ" ມີຄວາມຫມາຍສູງສົ່ງ ແມ່ນແຕ່ພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ຂອງ ພວກລາວລ້ານນາ ຫລາຍສາຍ ຍັງມີຊື່ ລາວ ນຳຫນ້າ ເຖິງ 30 ພຣະອົງຄ໌ ຈຶ່ງຖືເປັນກຽຕສູງ ຍິ່ງ ເປັນຊື່ແລະກຽຕຄຸນ ໃນຖານະຕົວແທນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ແຫ່ງຊົນຊາຕ"*ອ້າຍລາວ*"ໃນຍຸຄສມັຍ ອະດີຕ ທີ່ຜ່ານມາແສນໄກ ແລະ ພຣະນາມ ຂອງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ ລາວລ້ານນາ ທີ່ມີຊື່ຄຳ ວ່າ ລາວ ສະເພາະວົງສ໌ພຣະຍາລາວຈັກຣາຊ ມີຢູ່ 24 ພຣະອົງຄ໌ ແລະຂໍຍົກມາເປັນຕົວຢ່າງ ຄື:

(1) ປ່ເຈົ້າລາວຈົກ ຫລື ພຣະຍາລາວຈັກຣາຊ		ຄ.ສ.637–657
(2) ພຣະຍາລາວເກົ້າແກ້ວ ນາເມືອງ (ລາວເກົ້າ)		ຄ.ສ.757–821
(3) ພຣະຍາລາວເສົ້າ		ຄ.ສ.821–842 ຫລຶ
(10) ພຣະຍາລາວເທົ້ອງ	(ຂຸນເທົ້ອງ)	ຄ.ສ.980–995
(11) ພຣະຍາ ລາວທົ້ງ	(ຂຸນທົ້ງ)	ຄ.ສ.995–1015 ຫລຶ
(19) ພຣະຍາລາວເຈືອງ	(ຂຸນເຈືອງ)	ຄ.ສ.1129–1153

---

(1) ຫລວງວິຈິຕຣ໌ ອາທະການ ເປັນ ທີ່ປຶກສາການເມືອງຄົນສຳຄັນ ຂອງ ປະເທສສຍາມ ແລະພົງສາວະດານຂອງທ່ານ ຂຽນຂຶ້ນ ໃນນາມ ຂອງກົມປະມວນຂ່າວກາງ ຫລືຫນ່ວຍຣາຊການລັບໄທຍ.

(2) ສາສຕຣາຈານ ນິທິ ອຽວສິຣວົງສ໌ ຈາກຫນັງສື ກຸງແຕກ ແລະພຣະເຈົ້າຕາກ ພິມພ໌ ພ.ສ. 2543 ຫນ້າ 113-115

(24) ພຣະຍາລາວເມັ້ງ ຄ.ສ.1226-1258

(25) ພຣະຍາມັ້ງຣາຍ ຄ.ສ.1258-1317

(ຕັ້ງຣາຊວົງສ໌ໃຫມ່ ແລະຢຸດໃຊ້ຊື່ລາວນ່ຳຫນ້າ ແລະພົ້ນພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມເກີດ ຄ.ສ. 1316)

****

ໃນທີ່ສຸດ ໄທຍ໌ ກໍ່ຕ້ອງໃຫ້ບັນດາພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕລາວຊຽງໃຫ່ມ ກາຍເປັນ "ຂ້າ "ໄປນຳກັນຫມົດ ເຖິງ 30 ພຣະອົງຄ໌ ຈຶ່ງກະທົບກະເທືອນໄປຮອດລາວລ້ານຊ້າງ ທີ່ພອຍໄດ້ກາຍເປັນ "ຂ້າ "ໄປນຳພວກຊຽງໃຫ່ມ

ບັນຫານີ້ ຄົງຈະມີການຕື່ນຕົວຂຶ້ນມາໃຫ່ມ ເລີຍຜາກົຕເຫັນວ່າ ທ່ານ ຖິ່ນ ຣັຕຕິກະນິກ ສເນີຂໍໃຫ້ມີ ການສຳຣວດຄົ້ນ ພົງສາວະດານໄທຍ໌ ພາຄທີ 61 ເສັ້ຽໃຫ່ມ (1)

ທ່ານຖິ່ນ ເປັນຫົວຫນ້າ ພາຄວິຊາປະວັຕິສາສຕຣ໌ ມະຫາວິທຍາລັຍຊຽງໃຫ່ມ ໄດ້ຂຽນປະກອບ ໃນຫນັງສືຫົວທີ່ກ່າວ ໃນຊື່ເຮື້ອງວ່າ " ຂໍ້ສັງເກຕບາງປະການ ກຽ່ວກັບປະຊຸມພົງສາວະດານພາຄ ທີ 61 " ຜູ່ກຽ່ວຂຽນທັກທ້ວງ ແບບຈິ່ງຈຽມທີ່ສຸດ ໂດຍໃຫ້ເຫຕຜົລວ່າ ພົງສາວະດານທີ່ກົມພຣະຍາ ດຳຣົງຣາຊານຸພາພ ຂຽນໄວ້ ບ່ຖືກກັບຄວາມເປັນຈິງ ຕາມຖ້ອຍຄຳສຳນຽງຂອງຊາວຊຽງໃຫ່ມ ເຊ່ັນຊາວຊຽງໃຫ່ມ ເວ້ົາວ່າ "ປູ່ເຂົ້ົ" ຄ ພູ່ເຂົາ ໄທຍ໌ຟັ້ງວ່າ *ກະປູ່ເຂົ້ົ*ໄປ *ໃນຣຖ້ຳ* ໄທຍ໌ຈົ່ງເອົ້ົາ ເຣ ື້ອງນີ້ ໄປຂຽນເປັນນິຍາຍວ່ າ ລາວ 3 ຄົນ ຄ ື *ລາວກ ່ ລາວເກ ື ້ອ* ແລະ*ເກ ົ ້ ົ*ວ (ລາວເກ ົ ້ ົ*ວ*ແກ ້ ວ*ມາ ເມ ື ອງ...ໂອຣ ົ ສ ຂອງພຣະຍາລາວຈ ັ ກຣ ົ າຊ...ຜ ູ ່ ຂຽນ) *ພາກ ັ ນ*ໄປ*ຈ ັ ບ*ປ ູ ່ *ຢ ູ ່ ໃ*ນ*ພ ູ .*

*ແລະເຣ ື ້ ອງ ລ*າ*ວຈ ົ ກ ເຊ ົ ່ ົ*າ*ວ*ົ*າ*ເປ ັ ນ*ຊ ົ ນ*ຊ*ົ*າ*ຕ*ອ*ງ*ລ*າ*ວ ເ*ຊ ົ ່ ົ*ອ*ິ*ພ*ຍ ົ ພ ມ*າ*ຈ*ົ*າ*ກ*ແ*ຄ*ວ*ັ*ນ*ຈ ົ ກ ຫ*ລ ື ນ ົ ນ*ທ ົ ນ*ເ*ສ*ສ*ອ*ນ ແ*ຕ ່ ຄ ົ ນ*ໄ*ທ*ຍ ໃ*ນ*ປ ັ ຈ*ຈ*ຸ*ບ*ັ*ນ (*ພ*ວ*ກ*ໄ*ທ*ຍ*ກ ົ ່ ົ*ງ*ເ*ທ*ພ) *ກ*າ*ວ*ຫ*າ*ວ*ວ*ົ*າ*ເ*ປ*ັ*ນ*ຊ*ົ*ນ*ຊ*ົ*າ*ຕ "ຂ*ົ* າ" ຫ*ລ ື "ຂ*ົ* າ*ລ*ົ*ອ*ະ" ຫ*ລ ື ລ*ະ*ວ*ົ*າ ແ*ລ*ະ*ເ*ຂ*ົ*ົ*າ*ໃ*ຈ*ວ*ົ*າ "*ຈ*ົ*ກ" ແ*ປ*ວ*ົ*າ "*ຈ*ອ*ບ" (*ໃ*ນ*ພ*າ*ສ*າ*ໄ*ທ*ຍ ປ*ັ*ຈ*ຈ*ຸ*ບ*ັ*ນ) *ຈ*ົ*ົ*ງ *ເ*ອ*ົ*ົ*າ*ໄ*ປ*ພ*ກ*ເ*ປ*ັ*ນ*ນ*ິ*ຍ*າ*ຍ *ວ*ົ*າ ຂ*ົ*ົ*າ*ລ*ົ*ອ*ະ (*ຂ*ົ*ົ* າ *ວ*ົ*ົ* າ) *ຄ*ົ*ນ*ນ*ຶ*ົ*ົ*ງ *ມ*ີ*ຈ*ອ*ບ*ຫ*ລ ື*ຫ*ມ*ານ*ກ*ຈ*ົ*ກ 500 *ດ*ວ*ົ*ົ*ງ *ສ*ຳ*ຣ*ັ*ບ*ໄ*ວ*ົ*ົ*ໃ*ຫ*ົ*ົ*ຄ*ົ*ນ*ເ*ຊ*ົ*ົ*ົ*ໃ*ຊ*ົ*ົ*....*ຈ*ົ*ົ*ງ*ໄ*ດ*ົ*ົ*ຊ*ື*ົ*ົ*ວ*ົ*ົ*ົ

ເຮົາຮຽກວ່າ ຂ້າ ຂະນຸ ຂເມຣ ມອນ ເມ້ງ ເຫລົ່ານີ້ ພາສາເວົ້າເປັນພາສາຂອນ ຈົ່ງເຂົ້າໃຈໄດ້ວ່າ ຊົນຊາຕເຫລ່ານີ້ ເປັນເຊື້ອສາຍສືບມາແຕ່ຂອນ ສ່ວນ "ລາວ" ນັ້ນ ລາວເດີມ ຄືຄົນທີ່ເຮົາຮຽກວ່າ ລະວ້າ ຂ້າລວ໊ຍ ດຽວນີ້ ຍັງມີຢູ່ຕາມປ່າຕາມເຂົາ ແທນທຸກນິນທົນ ທີ່ເປັນລາວເດີມ ມີພາສາເວົ້າ ພາສານຶ່ງ ຕ່າງຫາກເຫມືອນກັນ ຊື່ທີ່ຮຽກວ່າ ລ໊ວຍ ແລະລະວ້າ ກໍ່ມາຈາກຄໍາດຽວ ຄືວ່າ "ລາວ" ນັ້ນເອງ ຈົ່ງຮູ້ໄດ້ວ່າ ນັ້ນແມ່ນ "*ລາວເດີມ*"

ແທ້ຈິງ ກົມພຣະຍາດໍາຣົງ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ບອກ ວ່າ ລາວໃຫນ່ ແທ້ນັ້ນ ແມ່ນໃຜ ແລະຢູ່ໃສ? ເພາະໃນ ເມື່ອເວົ້າເຖິງລາວເດີມ ມັນກໍ່ຕ້ອງມີລາວໃຫນ່ ຫລືວ່າ ລາວເດີມກັບລາວໃຫນ່ ມີລັກສນະຕ່າງກັນ ແນວໃດ? ຕອນທ້າຍ ກົມພຣະຍາດໍາຣົງຣາຊານຸພາພ ໄດ້ຂຽນປຸກຣະດົມ ກົມເອົາລາວ ຊຽງໃຫນ່ ແລະລາວອີສານເຂົ້າເປັນໄທຍ໌ ໄປເລີຍ ໂດຍໃຊ້ຄໍາເວົ້າວ່າ...." *ຂໍ້ນີ້ ໄທຍເຮົາຊາວໃຕ ຍັງມັກເຂົ້າ ໃຈກັນຍ່ ໂດຍນາກວ່າ ຊາວເມືອງທີ່ຍູ່ນິນທົນອຸດອຣ ຣອ້ຍເອັດ ນິນທົນອຸບົລ ໃນທຸກວັນນີ້ ເປັນ ລາວ ແລະຮຽກເຂົາວ່າ"ລາວ" ທີ່ຈິງ ຫົວເມືອງນິນທົນ ເຫລ່ານັ້ນ ແຕ່ໂບຣານະກາລ ເປັນລາວ ກໍ່ຈິງ ແຕ່ຊາວເມືອງທຸກວັນນີ້ ເປັນຊາຕໄທຍ.*"

ຕໍ່ມາ ໄທຍ໌ ກໍ່ອອກປະກາສ ບັງຄັບໃຫ້ຄົນລາວ ປ່ຽນຊື່ເປັນໄທຍ໌ ທັງຫມົດ ໃນວັນທີ 15 ກໍຣະກະດາ ພ.ສ. 2491 ຫລື ຄ.ສ.1948 ໂດຍຄໍາສັ່ງເລຂທີ 203/2491. ໃຜຂັດຄໍາສັ່ງ ຖືວ່າຜິດກົດຫມາຍ ຈົ່ງບໍ່ຕ່າງກັນເລີຍ ຈາກທີ່ໃຊ້ວິທີສັກເລຂ ບັງຄັບຄົນລາວໃຫ້ເຂົ້າເປັນໄທຍ໌ ສມັຍກ່ອນສົງຄາມຢູ້ທີສຣະພາພລາວ ປີ 1827 ຜ່ານມາ.

ຄວາມຄຶດເຫັນຂອງອຸທັຍ ເທພສິທຫາ (ອູ່ຄໍາ ພົມວົງສາ) ຈາກຫນັງສືຄວາມເປັນມາຂອງລາວ ຂຽນໄວ້ຕອນນຶ່ງທີ່ຈະແຈ້ງ (1)ວ່າ ຕາມຫລັກຖານປະວັຕິສາສຕຣ ຫລືຈົດຫມາຍເຫຕ ຂອງຈີນ *ບໍ່ໄດ້ມີຄໍາວ່າ ໄທຍ ຫລືຊາຕໄທຍ ມາກ່ອນພຸທທະກາລ* ເລີຍ (**Buddhist Era**) ມີແຕ່ຊົນຊາຕ ອ້າຍລາວຫລືລາວ ທໍ່ນັ້ນ ທີ່ຈີນຮູ້ຈັກ ໃນຍຸຄຕົ້ນພຸທທະກາລຂຶ້ນໄປ ຕາມຫລັກຖານ ຫລືເອກສານ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງຈີນ ເມື່ອກ່ອນພຸທທະກາລ ປະມານ 2300 ປີ ບໍ່ພາກົຕມີຄໍາວ່າ " *ໄທຍ* "ມີແຕ່ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ (**Ai Lao**) ຫລື ລາວ (**Lao**) ທໍ່ນັ້ນ ທີ່ຈີນຮູ້ຈັກໃນສມັຍຕົ້ນພຸທທະກາລ.

ປຣານີ ສີຣິທອຣ ໃນຫນັງສືຊື່ວ່າ ເຫນືອແຄ້ວນແດນສຍາມ(2) ໄດ້ຂຽນກ່ຽວກັບຄໍາວ່າ "ລາວ" ໃນລັກສນະບ່ຽງບ່າຍຄວາມເປັນຈິງ ບາງປະການ ເຊັ່ນຜູ້ກ່ຽວຂຽນວ່າ " ....ຄວ່ານຈິງ ຄໍາວ່າລາວ *ແຕ່ເດີມນັ້ນ ບໍ່ມີ* ມີແຕ່ຄໍາວ່າ ໄທຍ໌ລາວ ຄົນສມັຍຫລັງໆ ລົ້ນໄກ່ສັ້ນ ຈົ່ງອອກສຽງເວົ້າຍັງເຫລືອ ແຕ່ "ລາວ" ຄໍາດຽວ ຖ້າຈະມີກໍ່ມີແຕ່ຄໍາວ່າ *"ອ້າຍລາວ"ເຊິ່ງເປັນຄວາມຫມາຍ ຂອງໄທຍ໌ ເຜົ່ານຶ່ງ ຫລືສາຂານຶ່ງ ຫລືອາຈເປັນຊື່ຣວມ ຣຽກວ່າ ໄຕ ທັງຫມົດ*"

---

(1) ອຸທັຍ ເທພສິທຫາ (ອູ່ຄໍາ ພົມວົງສາ) ຄວາມເປັນມາຂອງໄທຍ-ລາວ ພິມພ໌ຄັ້ງແຣກ ປີ 2509 ຫນ້າ 34

(2) ປຣານີ ສີຣິທອຣ ຈາກຫນັງສື ເຫນືອແຄ້ວນແດນສຍາມ ປີ 2528 ຫນ້າ 2

ແລະຊື່ຄ່າວ່າ "ລາວ" ນີ້ ທ່ານເຈົ້າຄຸນພຣະຣາຊສຸທິ (ບັດນີ້ ພາກິຕວ່າ ໄດ້ເລື່ອນສັມະນະສັກດ໌ ຂຶ້ນເປັນ ພຣະທັມມະທິຣະຣາຊ ມະຫາມຸນີ) ທີ່ເປັນພຣະສົງຄ໌ ຊັ້ນຜູ້ໃຫ່ຽ ຂອງໄທຍ ແລະເປັນຄົນ ເຊື້ອຊາຕລາວ ກ່າວກັນວ່າເປັນຄົນແຂວງນະຄອຣ ຣາຊສີມາ ທ່ານຂຽນໄວ້ ໃນນິຕຍະສານ ໂຍນົກ ສະບັບທີ 2 ປະຈ່າເດືອນ ມີນາ ປີ ພ.ສ.2491 ເປັນການເຕືອນສະຕິພວກຫລົງໂຕ ເອົາໄວ້ວ່າ.....

" ..... ຖ້າຫາກຄ່າວ່າ ລາວ ອັນເປັນຊື່ຂອງຊົນຊາຕນຶ່ງ ເຊິ່ງພາກິຕໃນຈົດຫມາຍເຫຕ ຫລືພົງ ສາວະດານຈີນເກົ່າແກ່ ບ່ມີຢູ່ແລ້ວ ກໍ່ຫນ້າຈະເຊື່ອວ່າ ຄ່າວ່າ *"ລາວ" ນາຈາກຄ່າວ່າ ລະວາ ຫລື ລ໋ວະ"* ຕາມຄວາມເຫັນ ຂອງບາງທ່ານຈີງ (ຄື ກັບເຈົ້າດ່າຣົງ ຫລື ຫລວງວິຈິຕຣ ກ່າວໄວ້ ນັ້ນແຫ....ຜູ້ຂຽນ) ແຕ່ ຄ່າວ່າ ອ້າຍລາວ ແລະງ້າຍລາວ ອັນເປັນຊື່ຂອງຊົນຊາຕເກົ່າແກ່ ໃນປະ ເທສຈີນນັ້ນ ນາຕັດຄວາມເຫັນຂໍ້ນີ້ ເສັຽສິ້ນ ແປວ່າ " ຟ້າບໍ່ຂຶ້ນ" ສະນັ້ນ ທາງທີ່ຖືກ ຄ່າວ່າ "ລາວ" ຫນ້າຈະນາຈາກຄ່າວ່າ "ອ້າຍລາວ"

ພຣະຍາປຣະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ ນັກປະວັຕິສາສຕຣໄທຍຜູ້ນຶ່ງຂຽນໄວ້ໃນພົງສາວະດານໂຍນົກ ໃຫ້ເຫັນວ່າຊື່ລາວ ຫາກກໍ່ເກີດນາພຽງ 900 ກວ່າປີ ທ່ ນັ້ນ ຄືເກີດນາຈາກຊື່ລາວເຈ໊ອງ ທີ່ຍົກທັບ ໄປຕີລ້ານຊ້າງແລະແກວປະກັນ ກ່າວກັນວ່າ ໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1125–1134 ໂດຍກ່າວວ່າ " ວົງສ໌ *ຂຸນເຈ໊ອງນີ້ ໄດ້ສົບນາໃນລ້ານນາໄທຍ ແລະລ້ານຊ້າງກັບເມືອງແກວ ທ້າວສາມປະເທສ ນີ້ ຈ່ຶງເປັນເຊື້ອຊາຕລາວເຈ໊ອງ ເພ່ືອງສັມພັນທະວົງສ໌ດຽວກັນ ສົບນາ ພາກິຕຽກວ່າ "ລາວໆ" ເພາະເປັນໄທຍຕະກູລ "ລາວ" ຣາຊວົງສ໌ ດ້ວຍປະການສະນີ້..."* (1)

ໃນການກ່າວເຖິງ 3 ປະເທສ ຄື ລ້ານນາ ລ້ານຊ້າງ ແລະແກວ ທ່ີ່ວ່າຖືກຍຶດຄອງໂດຍຂຸນລາວ ເຈ໊ອງ ຈົນພາໃຫ້ຊົນຊາຕຕ່າງ ໃນສາມປະເທສນີ້ ຕ້ອງເກີດມີຊື່ *ເປັນລາວ* ແຕ່ ພຣະຍາປຣະຊາ ກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ ບ່ໄດ້ບອກແຈ້ງວ່າ ດ້ວຍເຫຕຜົລໃດ ແກວ ຈ່ຶງບ່ໄດ້ປຽນຊື່ ນາເປັນລາວເຈ໊ອງ ຕາມທ່ີ່ທ່ານວ່ານາ ເຊ່ັນນັ້ນເລີຍ.

ເວ້ົາເຖິງເຣ້ືອງຂຸນເຈ໊ອງ ທ່ີ່ຂຍາຍກ່ຳລັງຂຶ້ນໄປຕີຫລວງພຣະບາງ ແລະເມືອງແກວນ້ີ ທາງ ຝ່າຍຂຽງໃຫ່ ກ່ໍວ່າເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງຂຽງໃຫ່ ຣາຊວົງສ໌ "ລາວຈົກ" ອົງຄ໌ທ່ີ 19 ເຊ່ິງເກ່ີດ ເມ່ືອເດືອນຫ້າ ໃນຈຸລສັກ 461 ຫລື ຄ.ສ.1099 ແຕ່ທາງຝ່າຍລ້ົ ກ່ໍກ່າວວ່າ ລາວເຈ໊ອງ ຊົ່ງເປັນ

(1) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ໃນໜັງສ໌ ພົງສາວະດານ ໂຍນົກ ປີ ພ.ສ. 2516 ຫນ້າ 238

ກະສັຕຣິຍ໌ຊາວລ໊ີ (1) ສເວີຍຣາຊສົມບັຕໃນປີ ຄ.ສ. 1160–1181 (ພ.ສ. 1703–1724) ເຫັນວ່າກາລ ເວລາຫ່າງກັບຂຸນເຈືອງທາງຊຽງໃຫມ່ເຖິງ 100 ກວ່າປີ. ແລະພຣະຍາເຈົ້ງ ຂອງຊາວລ໊ີ ກໍ່ນີປະ ວັຕເປັນມາ ແບບດຽວກັນ ໂດຍຖືວ່າ ເປັນກະສັຕຣ໌ທີ່ຍິ່ງໃຫ່ຽແລະເກັ່ງກ້າ ມີອໍານາຈຜາບແພ້ປະ ເທສໃກ້ຄຽງທັ້ງຫນົດ.

ສ່ວນ ຝ່າຍລ້ານຊ້ານັ້ນ ຈາກຫນັງສືເຣ້ືອງທ້ າວຮຸ່ງ–ທ້ າວເຈ໊ືອງ, ທ່ານມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ກ່າວໄວ້ວ່າ ທ້ າວຮຸ່ງ ຫລ໊ືເຈ໊ືອງ ເປັນຄົນຊາຕມອນ ເກີດເມ່ືອຈຸລສັກຣາຊ 480 ຫລ໊ື ຄ.ສ.1118 ຫລ໊ື ໃນພ.ສ.1661 ກ່ອນພຣະຍາເຈ໊ືອງ ຂອງຊາວລ໊ີ ແຕ່ໃກ້ຄຽງກັບພຣະຍາເຈ໊ືອງ ຂອງລ້ານນາ (2)

ພຣະຍາເຈ໊ືອງຜູ້ນ໊ີ ເປັນຊົນຊາຕມອນ ໂດຍມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ໄດ້ອ້ ງຫລັກຖານວ່ ານາ ງອ້ ມ ພຣະຊາຍາ ຂອງທ້ າວຮຸ່ງ ຫລ໊ືເຈ໊ືອງນັ້ ມ ເປັນລູກລູງ ຂອງທ້ າວຮຸ່ງເອງ ແລະພຣະມາຣດາ ຂອງນາງອ້ ມ ຊ່ ືວ່ າ ນາງເມ້ ງ ແລະຄ ຳວ່ າ ເມ້ ງ ຫລ ືມອນ ຫລ ືຂອນ ເປັນຄົນພວກດຽວກັນ ດ ັ່ ງນ ີ ບ ິ ທ ກ ອ ນ (2) ຂ ຽ ນ ໄ ວ ້ ວ ່ າ ດ ັ ່ ງ ນ ີ ້ :

+ ເຫ ມ ືອ ນ ດ ັ ່ ງ ຢ າ ດ ແ ຕ ່ ຟ ້ າ ສ ເ ດ ັ ດ ທ ອ ່ າ ທ ໍ ່ ຣ ະ ນ ີ
ໂ ສ ມ ຄ າ ມ ຄ ວ ນ ທ ຽ ບ ເ ຈ ໊ ື ອ ງ ທ ຽ ນ ທ ້ າ ວ
ນ ັ ກ ສ ນ ິ ມ ເ ຫ ນ ້ ໍ າ ນ າ ຣ ິ ຣ ຽ ງ ຣ ອ ບ
ກ າ ກ ອ ່ າ ງ ກ ້ າ ວ ງ າ ມ ລ ້ ໍ າ ລ ູ ກ ຂ ອ ນ ฯ ล ฯ

ອ ິ ກ ຕ ອ ນ ນ ຶ ່ ງ ຈ າ ກ ຫ ນ ັ ງ ສ ື ຄ ວ າ ມ ເ ປ ັ ນ ມ າ ຂ ອ ງ ຄ ຳ ວ ່ າ ສ ຍ າ ມ ໄ ທ ຍ ລ າ ວ ແ ລ ະ ຂ ອ ນ ຂ ຽ ນ ໂ ດ ຍ ຈ ິ ຕ ພ ຸ ມ ສ ັ ກ ດ ์ ท ี ่ อ ้ า ง ค ว า ม เ ห ็ น ข อ ง พ ร ะ ส ธ ิ ส ุ ม ท อ ร ว ิ ห า ร (3) เ ฮ ็ า ก ว ่ า ว เ ถ ิ ง ล า ว พ า ค เ ห ม ื อ (ล า ว ล ้ า น น า) ข ย ว น ว ่ า .... " ช า ว ไ ท ย ล า ว น า ถ ื อ ว ่ า *เ ป ็ น ไ ต* บ ่ ไ ด ้ ย ก ย ่ อ ง ต น เ อ ง ว ่ า "ล า ว" เ ล ย เ ฮ ็ า ย ก ย ่ อ ง ต น เ อ ง ว ่ า "*ค น เ ม ื อ ง* " ไ ม ่ ช อ บ ใ ห ้ ใ ค ร ย ก ว ่ า "ล า ว" *แ ล ะ ถ ื อ ว ่ า เ ป ็ น ก า ร ด ู ถ ู ก ย ว บ ย ่ ำ ท า ง เ ช ื ้ อ ช า ต ิ . แ ต ่ ไ ท ย พ า ค ก า ง โ บ ร า ณ เ ห ็ น ว ่ า ช า ว ล ้ า น น า เ ป ็ น ล า ว ต ล อ ด ช า ว ล ้ า ง ไ ป ห ม ด* "

แ ท ้ จ ร ิ ง ค ำ ว ่ า "ล า ว" บ ่ แ ม ่ น ค ำ ห ย า ล ้ า ง ก ร ด ค ื อ ก ั บ ท ี ่ ก ล ่ า ว พ ร ะ ย า ด ำ ร ง ว ่ า ไ ว ้ แ ล ะ ก า ร ถ ื ว ่ า "ล า ว "เ ป ็ น ค ำ ช ็ อ ช ้ า แ ล ะ ห ย า ล ้ า ง ก ร ด ต ่ า ง ๆ น ั ้ น แ ม ่ น ฝ ่ า ย ไ ท ย เ ว ้ า เ อ ็ า เ อ ง ท ั ้ ง ห ม ด .

---

(1) ปะอัติหรั้ ຂອງອານາຈັກຣ໊ືບສອງພັນນາລ໊ີ ສະບັບຂອງໃຫ່ມ່ ກົມ ປັນຍາຈ ິ ຕ ໄ ຕ ่ ล ้ ื ม ื อ ง ไ ช ຂ .ຫ ล ว ง พ ร ะ บ า ง , ล ้ ื พ ั ย ภ า ธ ม ื อ ง ท ี ่ ม ะ ถ อ ธ เ ด ั น เ อ ิ ธ ์ ส ห ะ ธ ั ต ถ ์ อ ะ เ ม ธ ิ ภ า แ ต ่ ป ี 1975-2000. พ ิ ม พ ์ ป ี ใ ด บ ่ ช ุ า บ ม ี ห ย ู ่ ห น ้ า 6.

(2) ค ณ ะ ก ั ม ม ะ ก า ร อ ิ ท ย า ศ า ส ต ร ์ แ ล ะ ส ั ง ค ม "ม ะ ห า ส ี ล า อ ิ ร ะ อ ง ว ์ " ช ี ว ิ ต แ ล ะ ผ ล ง า น พ ิ ม พ ์ ใ น ป ี 1990 ห น ้ า 212-213

(3) จ ิ ต พ ุ ม ิ ส ั ก ด ์ ใ น ห ั ง ส ื ค ว า ม เ ป ็ น ม า ข อ ง ค ำ ว ่ า ส ย า ม ไ ท ย ล า ว แ ล ะ ข อ ม ป ี 2519 ห น ้ า 130

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ການທີ່ຈະບັງຄັບໃຫ້ຄວາມເປັນໄປ ໃນຍຸຄສມັຍໂບຣານ ຫມຸນຖືກຕາມຄວາມ ຕ້ອງການຂອງນະໂຍບາຍໃຫມ່ ທາງການປົກຄອງ ຫລືທາງການເມືອງ ຂອງຄົນໄທຍ ໃນສມັຍນີ້ ເຊັ່ນທີ່ກັບ ຊື່ປະເທສອ້າຍລາວ ທີ່ຖືກຈົ່ມກ່າວອ້າງໃນສມັຍໂບຣານ ສໍາຣັບຍຸຄຕອນຫລັງ ວ່າ "ປະ ເທສນ່ານເຈົ້າ" ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງໂລກ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຍອມຮັບ ໂດຍບໍ່ມີທາງເລືອກ ແລະການທີ່ ພວກໄທຍ໌ປະເທສສຍາມ ເອີ້ນຊາວຊຽງໃຫມ່ ວ່າ "ລາວ" ນັ້ນ ພຣະສຣິສຸນທອຣໂວຫານ ຈະມາຄຶດ ຕໍານິເອົາໃນຕອນນີ້ ກໍ່ເຫມືອນກັບຈະມາແກ້ພາສາໃຫມ່ ໃຫ້ຄວາມຫມາຍຄໍາວ່າ " ຄົ້ນ ກັບຄວາຍ" ເປັນສິ່ງດຽວກັນ " ເມື່ອເປັນເຊັ່ນນັ້ນ ກໍ່ຄົງຈະເຮັດໃຫ້ຜູ້ອື່ນ ຍອມຮັບໄດ້ຍາກ.

ເພື່ອຍາກໃຫ້ແຈ່ມແຈ້ງຕື່ມ ຈົ່ງຍາກຂໍນໍາເອົາບົທຂຽນ ຂອງຊາວຕ່າງປະເທສ ທີ່ເຂົ້າມາອາສັຍ ຢູ່ໄທຍ ແລະໄດ້ຖືກກະສັຕຣິຍ ຂໍຣ້ອງໃຫ້ຮັບຫນ້າທີ່ເປັນເຈົ້າພຣະຍາໄທຍ໌ຜູນຶ່ງ ຄືທ່ານເຊີ ຣ໌ຈອຫ໌ນ ໂບວ໌ຣິ (**Sir, John Bowring**) ທ່ານແຍກໃຫ້ເຫັນຈະແຈ້ງ ກຽ່ວກັບເຣື້ອງລາວແລະໄທຍ ໄວ້ໃນ ຫນັງສືປະວັຕິສາສຕຣ໌ ທີ່ທ່ານຂຽນ ໃນປີ ຄ.ສ.1855 ກ່າວວ່າ (ໜ້າ 11)

At the foot of the high mountain, on wide plain, Xieng (or Chiang) Mai the Capital of Laos, is built and is said to contain a population of 50,000 souls. ຢູ່ຕີນພູສູງ ນ່ວຍນຶ່ງ ບ່ອນທົ່ງຣາບ ເປັນທີ່ຕັ້ງຂອງນະຄອຣຊຽງໃຫມ່ ເຊິ່ງເປັນນະຄອຣຫລວງ ຂອງລາວ ຖືກສ້າງຂຶ້ນແລະປະກອບດ້ວຍພົລເມືອງ 50,000 ຊີວິຕ.

ອີກຕອນນຶ່ງ ທ່ານເຊີ ຣ໌ ຈອຫ໌ນ ໂບວ໌ຣິ ອ້າງຂໍ້ຂຽນຂອງທ່ານກຣ້ງ໌ຈີ (**Grandjean a Catholic Missionary**) ທີ່ເດີນທາງໄປຢາມຊຽງໃຫມ່ ໃນເດືອນມົກຣາ ປີ ຄ.ສ.1844 ແລະກ່າວ ເຖິງນະຄອຣຊຽງໃຫມ່ ໂດຍແຈ້ງວ່າ ແມ່ນນະຄອຣຫລວງຂອງລາວ. ໃນຂໍ້ຂຽນກ່າວວ່າ (1)

At a cost of twenty-six Francs for elephants and a food for a party of six persons, they reached Xiengmai, the Capital of Lao Country, on 18th Jannuary 1844.

(ຄ່າຈ້າງເດີນທາງ ໒໖ ຟຣ້ງ໌ ໂດຍໃຊ້ຊ້າງເປັນພາຫານະ ພ້ອມທັ້ງຄ່າອາຫານ ສໍາຣັບຄົນ ມີຈໍານວນ ໖ ຄົນ ພ໌ຕ໌ ແລ້ວຄົນເທົ່ງທມ໌ດ ກໍ່ໄປເຖິງຊຽງໃຫມ່. **ນະຄອຣຫລວງຂອງລາວ** ໃນວັນທີ ໑໘ ມົກຣາ ປີ ໑໘໔໔)

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຖ້າສຶກສາໃນແງ່ພູມິສາສຕຣ໌ ຕິດຕາມເຖິງອະດີຕຄວາມເປັນມາ ຂອງຊົນຊາຕ "ລະວ້າ" ຫລື ລົວະ ນັ້ນແລ້ວ ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ພາສາປາກເວົ້າ ແລະ ຄວາມເປັນມາ ມີອັນແຕກຕ່າງຈາກພວກລາວ "ລ້ານຊ້າງ" ແລະ "ລ້ານ ນາ" ຫລາຍທີ່ສຸດ ແລະ ພື້ນທີ່ຕັ້ງເມືອງຫລວງ ຂອງພວກລະວ້າ ກໍ່ແມ່ນ ຢູ່ນະຄອຣລົພບຸຣີ ເພາະສະນັ້ນ ຈົ່ງເຫັນວ່າ ພວກຊາວສຍາມ ນັ້ນເອງ ຈະມີກໍາເນີດ ມາຈາກພວກລົວະນີ້ ຫລາຍກວ່າທີ່ຈະເປັນຊາວລ້ານນາແລະຊາວລ້ານຊ້າງ ສຶກ ສາເບິ່ງເຄື່ອງແຕ່ງຕົວຂອງຍິງສຍາມ ກໍ່ຈະຮູ້ໄດ້ດີ ວ່າ ຊົນຊາຕສຍາມ ແມ່ນມາຈາກພວກຂອມ ແລະມອນ ຫລືລົວະ ນັ້ນເອງ ຈຶ່ງຕ້ອງປ່ຽນມາເປັນເຄື່ອງນຸ່ງແບບຊາວຕາວັນຕົກ ໃນສມັຍຣັຊການ ທີ 4.

ແລະອີກປະການນຶ່ງ ນັ້ນ ຫາກສຶກສາເບິ່ງຕາມສະຖິຕິ ທີ່ ດຣ.ລິຂິຕ ທິຣະເວຄິນແຫ່ງມະຫາ ວິທຍາລັຍທັມມະສາສຣ໌ ສໍາຣວດໄວ້ ສໍາຣັບຊົນເຜົ່າລົວະ ຢູ່ພາຄເຫນືອຂອງປະເທສໄທຍ ພົບໄດ້

ວ່າ ຄົນເຜົ່າລົວະ ທີ່ກະແຈກກະຈາຍ ຢູ່ທາງແຂວງພາຄເຫນືອຂອງໄທຍ ໃນເວລານີ້ ມີຢູ່ພຽງຈໍານວນ 7,000 ກວ່າຄົນ ທໍ່ນັ້ນ. ເມື່ອເປັນເຊັ່ນນີ້ ຈຶ່ງບໍ່ຊາບວ່າ ຄົນພວກນີ້ ຈະມີອິທທິພົລຮ້າຍແຮງ ຫລາຍປານໃດ ເຖິງສາມາຕຖ໌ເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນທ້ົ່ວລ້ານຊ້ົ່ວ ແລະລ້ານນາທ້ົ່ວຫນົດ ທີ່ໄທຍ໌ເອີ້ນ ວ່າ "ເປັນຄົນໄທຍ໌ " ຕອ້ງຍອມຫັນປ່ຽນຊື່ໄປເປັນ " ຂ້ົ່ວລົວະ" ນໍາພວກເຂົາ?

(ໃຫ້ເບ່ິງສະຖິຕ ຂອງ ດຣ.ລິກຂ໌ິຕ ທີຣະເວຄົນ)

ຕາມປະວັຕສາສຕຣ໌ນັ້ນ ພວກສຍາມ ອາຈແມ່ນກວ່າເຄົ່ົາ ທີ່ໄດ້ກໍ່ເກີດ ມາຈາກຊົນຊາຕລົວະ ເພາະເປັນທີ່ຮ້ັບຮ້ັມດີແລ້ວວ່າ ພວກລົວະນີ້ ໄດ້ຂຍາຍຕົວຈາກເຂຕປົກຄອງສ່ວນກາງ ທີ່ອາມາຈ້ັກຣ໌ ລົພບຸຣີ ຂ້ຶ້ນໄປຕ້ັ້ງຖ່ິ້ນຖານທາງພາຄເຫນືອ ຂອງປະເທສໄທຍ໌ ປະມານ ຄ.ສ.663 ຫລ ື ພ.ສ. 1206 ກ່ອນສມັຍເມ່ືອພຣະນາງຈາມະເທວ ີ ຖ ືກສ ່ົ ງໄປເປັນເຈ ້ົ າປົກຄອງມະຄອຣ ຫະຣ ິ ພຸນຊ ັ ຍ (ລໍາພູນ)

ພຣະນາງຈາມະເທວ ີ ເປັນຣາຊບຸຕຣ ິ ຂອງພຣະເຈ ້ົ າກຸງລະໂ ້ ວ (ອາມາຈ ້ ກ ຣ ໍ ນອນ ລົພບຸຣ ິ) ທ ີ ່ ເປັນພຣະຊາຍາຂອງເຈ ້ົ ້ າຣາມະຣາຊ ເ ຊ ົ ່ ງພຣະຣາຊບ ິ ດາ ໄ ດ ້ ສ ່ ົ ງຂ ້ ຶ ້ ນໄປປົກຄອງເມ ື ອງຫະຣ ິ ພຸນຊ ັ ຍ ຕາມຄໍາເຊ ື ້ ອເຊ ິ ນ ຂອງພຣະຣ ິ ສ ີ 2 ອ ິ ງຄ ์ ທ ີ ່ ໄ ດ ້ ສ ້ ົ ້ ງເມ ື ອງນ ັ ້ ນ ຂ ້ ຶ ້ ນມາໄ ດ ້ ແ ລ ້ ວ.

ອາມາຈ ້ ກ ຣ ໍ ຫະຣ ິ ພຸນຊ ັ ຍ ໄ ດ ້ ຖ ກ ສ ້ ົ ້ ງຂ ້ ຶ ້ ນ ກ ່ ອນອາມາຈ ້ ກ ຣ ໍ ລ ້ ົ ້ ວລ ້ ານນ ້ ົ ້ ງ ແ ລ ະລ ້ ົ ້ ວລ ້ ານຊ ້ ົ ້ ງ ປ ະ ມ ານ 100 ກ ວ ່ ້ ົ ປ ີ.

ໃ ນ ເ ມ ື ່ ອ ຫ ນ ົ ດ ບ ຸ ນ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ນ ~ ~ ~

ດ່າຣົ່ງ ທີ່ຂຽນເຖິງ ຊື່ຄ່າວ່າ ລາວ ຫລືອ້າຍລາວ ທີ່ລາວລ້ານນາ ແລະລ້ານຊ້າງ ໃຊ້ກັນຢູ່ ຈະເຂົ້າໃຈວ່າ ນາຈາກພວກລະວ້າ ຫລືລະໂວ້ *ແລະວ່າເປັນຂ້າ ຊາຕປ່າເຖື່ອນ ຄົນປ່າຄົນດອຍ* ຈຶ່ງຄຶດວ່າ ທ່ານປີ່ນປາກກາໄປຜິດທາງ ຫລືອາຈຫລົງທີ່ນາຂອງພວກລະວ້າ ເຊິ່ງແມ່ນຄົນໄທຍ໌ພາຄກາງເອງ ສົມຄວນໄດ້ຮັບເປັນເຈົ້າຂອງຊື່ນີ້ ໂດຍເຫຕຜົລ ນີ້ດ່ັງນີ້:

ຄື ອີງຕາມຫລັກຖານທີ່ຮັບຮູ້ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ປັຈຈຸບັນ ຕ່າງກ່ໍຮູ້ກັນດີມາຕລອດ ຄືການຣວມຕົວ ຂອງອານາຈັກຣ໌ລະໂວ້ (ລົພບຸຣີ) ກັບອານາຈັກຣ໌ສຍາມ ແຫ່ງສຸພັນບຸຣີໃນ ປີ ຄ.ສ.1350 (ກ່ອນຟ້າງຸ່ມສເວີຍຣາຊ 3 ປີ) ໂດຍການນໍາ ຂອງພຣະຍາອູ່ທອງ (ຣາມາທິບໍດີທີ 1) ອ້າຍເຂີຍ ແລະຂຸນຫລວງພຣະງ່ໍ ຜູ່ເປັນນ້ອງເມັຽ(*) ພາກັນຍຶດເອົາສຣິອະຍຸທຍາໄດ້ ຈາກກ່ໍາມືຂອງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ແລ້ວປະກາສສ້າງຕັ້ງ "ອານາຈັກຣ໌ສຍາມ" ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ. ການຣວມຕົວ ຂອງ 2 ອານາຈັກຣ໌ນີ້ ມີພາກ໌ຕການຣບັນທຶກ ຢູ່ໃນພົງສາວະດານຈີນ ສມັຍຣາຊວົງສ໌ຫມິງ ໃຫ້ຮູ້ວ່າ *ອານາຈັກຣ໌ ລໍ້ກົກ ແລະສຽມກົກ* (ໂລ້ກົກ+ສຍາມກົກ) ຣວມຕົວກັນເປັນປະເທສໃຫມ່ ຢ່ໃນເຂຕແຫລມສຸວັນນະພຸມ ຈີນອອກສຽງວ່າ " ສຽມ ລໍ້-ຫຸ-ກົກ"

ບັນຫາເຣ໊ື່ອງລາວ ໆ ໄທຍ໌ ນີ້ ເມ໊ື່ອສຶກສາບົທຂຽນ ຂອງດອກເຕ໊ຣ໌ມະຢູຣິ ເຫງ້ໍາສຣິວັທນ໌ທີ່ກ່າວໄວ້ໃນຫນ້ັງສ໊ື "ເຈ້ົາອະນຸ" (1) ຂອງທ່ານ ຈະພາໃຫ້ພົບຄວາມຈິງ ດ່ັງຕ່ໍໄປນ໊ີ:

(... ພາຍຫລ້ັງ ທ່ີຂ໊ຶ້ນຄອງອ່ານາຈແລ້ວ ຣັຊການທ ີ 3 ໄດ້ແຕ່ງຕ້ັງທັນທ ີ ນອກຈາກພ່ຣອງເຈ້ົາຊ ີວ ິຕ ໂດຍມ ີຊ ື່ວ ່າ ບ ່ວ ອຣ (ກ ົມພຣ ະຣ າຊວ ັງບ ່ວ ອຣ ...ຜ ູ ່ຂ ຽນ) ພ ຽງແ ຕ ່ເ ຈ ້ົ ານ າຍ 2 ຄ ົ ນ ທ ່ ໍ ນ ັ ້ ນ ຄ ື ຫ ົ ວ ໜ ້ ານ ະ ຫ າ ດ ເ ລ ັ ກ ແ ລ ະ ຫ ົ ວ ໜ ້ າ ສ ັ ກ ເ ລ ຂ (ບ ້ ັ ງ ຄ ັ ບ ໂ ອ ນ ເ ອ ົ າ ຄ ົ ນ ລ າ ວ ເ ຂ ົ ້ າ ເ ປ ັ ນ ໄ ທ ຍ ໌ ... ຜ ູ ່ ຂ ຽ ນ) ...ອ ັ ນ ນ ີ ້ ເ ປ ັ ນ ໜ ້ າ ທ ່ ີ ຣ ັ ບ ຜ ິ ດ ຊ ອ ບ ແ ຜ ນ ຍ ຸ ທ ະ ສ າ ສ ຕ ຣ ์ ເ ພ ່ ໍ ື ອ ປ ະ ຕ ິ ບ ັ ຕ ແ ມ ່ ວ ທ າ ງ ຂ ອ ງ ໄ ທ ຍ ໌ ກ ົ ມ ກ ົ ມ ປ ະ ເ ທ ສ ລ າ ວ ທ ັ ້ ງ ຫ ມ ົ ດ ເ ພ ່ ໍ ື ອ ດ ັ ບ ສ ູ ນ ຍ ์ ຣ ะ ບ ົ ບ ກ ານ ຈ ັ ດ ຕ ั ้ ง ท า ง ก า ร เ ม ื อ ง ข อ ง ล า ว ....")

ดร.มะยุริ ยังได้กล่าวต่ไปว่า "...มะโยบายนี้ สแดงออกย่างจะแจ้ง ในเอกสารสะถิติอันนึ่ง คือในวันที 20 มิกรา 1827 ได้มีพ่ค้าอาวุทอังกลิส ชื่ เอ.มาลอก (**A.Malloch**) ได้รับเอกสารลับ จากเจ้าหน้าที่ ของรัตถะบาลไทย์ผู่นึ่ง ที่เอามาจากกองเอกสาร บันทึกกร่วกับพิลเมืองไทย์. เอกสารนั้น ได้กล่าวเถิงบันชีลายชื่ ของแขวง เมือง และหมู่บ้าน

(1) ดร.มะยุริ และ ดร.เผียพันท์ เหง้ำสรีอัทน์ ในหนังสือพระเจ้าอะนุฯ 1767-1829 พิมพ์ ปี 1988 หน้า 16-17

ຂອງສຍາມ ໂດຍໄດ້ເຈາະຈົງໃສ່ພົລເມືອງແຕ່ລະປະເພທ ແລະໄດ້ແບ່ງອອກເປັນຄົນໄທຍ໌ ຄົນຈີນ ຄົນເປກູ (ພະມ້າ) ຄົນຂເມຣ ຄົນຕາວອນ(ຄົງແມ່ນພວກມອນ..ຜູ້ຂຽນ) ຄົນວຽດນາມ ຄົນລາວ ຄົນມະລາຢູ ຄົນມ໋ (...?) ແລະ ຄົນທີ່ຖືສາສນາພຣະເຍຊູ ພາຍຫລັງໄດ້ສຶກສາສະຖິຕິ ທີ່ທ່ານມາລ ລອ໊ກ ນ່າເອົາມາເຜີຍແຜ່ ເຊິ່ງຫ່ສມຸທ ວະຊິຣະຍານ ກຸງເທພ ฯ ພິມພ໋ອອກ ໃນອັນທີ່ເອີ້ນວ່າ ເອກ ສາຣເບີຣ໌ເນຍ໌ (**Burney Papers**) ເຮົາຈົ່ງສົງສັຍວ່າ ຄົງຈະຕັ້ງແກ້ງໃຫ້ມີການຣົ່ວໄຫລ ເພື່ອເຈຕ ນາ ຫັນທິສທາງຄວາມສົນໃຈຂອງອັງລິສ ບ່ໃຫ້ສົນໃຈແລະມີການພົວພັນທ໌ ກັບລາວ ນັ້ນເອງ.

ສຳຣັບເອກສາຣນີ້ ໄດ້ຖືກດັດແປງແລ້ວ ເພື່ອໃຫ້ອັງກລິສເສັຽທິສທາງ. ແຕ່ ຈຸດສຳຄັນທີ່ຫນ້ ສົນໃຈ ໃນເອກສາຣ ແມ່ນເປັນໄປບ່ຄາດຝັນ ຄ໊ ຢູ່ໃນຕົວເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ຫລວງພຣະບາງ ປາ ສັກ໌ (ເອກສາຣ ມາລລອ໊ກ ຂຽນຊື່ ປາສັກ໌ ວ່າ ປາສຸກ) ເອກສາຣຢັ້ງຢ໊ືນວ່າ ໃນທົ່ວເມືອງວຽງ ຈັນທນ໌ ບ່ມີຄົນລາວຢູ່ຈັກຄົນ ແຕ່ມີຄົນສຍາມ ຢູ 150,000 ຄົນ ມີຄົນຈີນ ຢູ 2000 ຄົນ ຢູ່ທີ່ນະຄອຣ ຫລວງພຣະບາງ ມີຄົນສຍາມຢູ 14,000 ຄົນ ມີຄົນຈີນຢູ 450 ຄົນ ຢູ່ເມືອງປາສຸກ ມີຄົນສຍາມຢູ ຢູ 7500 ຄົນ ແລະມີຄົນຈີນຢູ 450 ຄົນ ແລະຢູ່ນະຄອຣຊຽງໃຫມ ມີຄົນສຍາມຢູ 75,000 ຄົນ ແລະ ມີຄົນຈີນຢູ 900 ຄົນ.

ທັ້ງຫມົດນັ້ນ ແມ່ນບ່ມີຊື່ ແລະຈຳນວນຄົນລາວ ຢູ່ແມ່ນແຕ່ຄົນດຽວ

****

ຄວາມເຫັນຂອງ ດອກເຕີຣ໋ມະຍູຣິ ທີ່ວ່າ ໄທຍ໌ ພຍາຍາມເຮັດໃຫ້ອັງກລິສເສັຽທິສ ນັ້ນ ອາຈ ຫມາຍເຖິງເຫຕຜົລ 3 ປະການ ດັ່ງນີ້:

(1) ໃຫ້ເຂົ້າໃຈຜິດໄປວ່າ ຢ່ບ່ອ່ນໃດ ໃນໂຊງເຂຕນີ້ກ່ມີແຕ່ດິນແດນສຍາມ ແລະພົລເມືອງ ຢູ່ບ່ອ່ນໃດ ກ່ມີແຕ່ພົລເມືອງໄທຍ໌ ຫລ໊ືຄົນສຍາມ ທັ້ງຫມົດ.

(2) ເພື່ອກິດກັນບ່ໃຫ້ອັງກລິສ ຫລ໊ືຄົນຕ່າງຊາຕ ເກິດຄວາມສົນໃຈ ກັບປະເທສລາວ ແລະ ກັບຄົນລາວເພື່ອເຫຕຜົລ ຄ໊ື:

(ກ) ປ່ອຍໃຫ້ລາວ ກາຍເປັນເມືອງຂ໊ຶ້ນຂອງໄທຍ໌ ແລະໃຫ້ເມືອງລາວ ຕົກເປັນຂ້າ ທາສເພື່ອສຍາມຈະໄດ້ຈັບມາຂາຍ ເປັນສິນຄ້ ໃນສມັຍນັ້ນ.

(ຂ) ກັ້ນກາງບ່ໃຫ້ອັງກລິສ ເກິດຄວາມສົນໃຈ ທີ່ຈະຄ໊ດພົວພັນທ໌ກັບລາວ ແລະທ່ າ ການຄ້າຂາຍ ແບບໂດຍກົງ ທີ່ບ່ຜ່ານມ໊ືໄທຍ໌.

ສຶກສາເບິ່ງເຫຕຜົລ ນີ້ ພາໃຫ້ນັກອ່ານ ນັກຮຽນຮູ ຂອງຝ່າຍລາວ ແມນເຫັນເຈຕນາອັນແທ້ຈິງ ທີ່ວ່າ ໄທຍ໌ຕ້ອງການເປັນຄົນກາງ ທຸກໆຢ່າງໃນບັນຫາລາວ ບ່ວ່າໃນດ້ານການເງິນ,ເສຕຖະກິຈ, ການຄ້າຂາຍ ຕລອດໃນດ້ານການເມືອງ,ການທະຫານ ການສຶກສາ ອັກສອຣສາສຕຣ ທັ້ງພາສາ ປາກເວົ້າ ແລະດ້ານວັທທະນະທັມແລະສັງຄົມ ທັ້ງຫມົດ. ພ້ອມດຽວກັນ ກໍ່ແມ່ນເພື່ອກີດກັນຕ່າງ ຊາຕ ບ່ໃຫ້ມີໂອກາສ ເຂົ້າມາກ້າວກ່າຍແລະຍາດແຍ່ງຜົລປໂຍຊນ ຂອງໄທຍ ທີ່ມີຢ່ໃນລາວຕາມ ທີ່ໄທຍ ມີແຜນກັກຕຸນເອົາໄວ້ ໃຫ້ເປັນຮັບໃຊຜົລປໂຍຊນ ຂອງໄທຍ ຕລອດກາລ ເພື່ອເຫຕຜົລ 3 ຢ່າງຄື:

(ກ) ຕ້ອງການກຳອຳນາຈທາງການຄ້າ ຢ່ພາຄສອ່ນນັ້ນ ຂອງເອເຊັ່ຍອາຄະເນ ໂດຍບີບໃຫ້ລາວ ຂາຍຖືກ ຊື້ແພງ ກັບຄົນໄທຍ.

(ຂ) ເພື່ອບີບໃຫ້ລາວ ຕ້ອງເພິ່ງໄທຍ ຕລອດກາລ ໃນທຸກໆດ້ານໃນລັກສນະທີ່ເປັນຝ່າຍ ເສັ່ງປຸ່ງໃຫ້ແກ່ໄທຍ ທຸກໆຢ່າງແລະທຸກໆບັນຫາ.

(ຄ) ກີດກັນ ບ່ໃຫ້ພວກລາວ ໂດຍສະເພາະ ລາວອີສານ ແລະລ້ານນາ ເກີດມີຄວາມພາຄພູມໃຈ ຕ່ຄວາມເປັນລາວ ເຫນືອກ່ວາທີ່ມີຕ່ຄວາມເປັນໄທຍ ເພື່ອບ່ໃຫ້ຄົນພວກນີ້ ເຊິ່ງເປັນຄົນສ່ວນໃຫ່ ເກີດເປັນປະປັກສ ແລະຂັດຂວາງແຜນການກືນຊາຕ ຂອງໄທຍ*ທີ່ຄຸມພົລເມືອງ ເຊິ່ງ*ບ່ແມ່ນຄົນສຍາມ *ມີຈຳນວນເຖິງ 2/3 ໃນປະເທສ* ທີ່ຊົນຊາຕສຍາມ ບີບໄວ້ຢ່ໃນນີ.

(3) ທີ່ສ່ຳຄັນທີ່ສຸດ ກໍ່ຄື ເພື່ອຕອບສນອງກັບນະໂຍບາຍ ໃນການກວມກືນປະເທສລາວ ແລະກືນ ກືນຊື່ລາວ ໃຫ້ສລາຍຫມົດໄປຈາກປະວັຕິສາສຕຣ*ຂອງ*ໂລກ ນັ້ນເອງ.

ຫລັງຈາກທີ່ໄທຍ ຍຶດຄອງໄດ້ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ແລະລ້ານຊ້າງມາແຕ່ຕົ້ນ ຄວາມວິ ວັທທະນາການ ຂອງໄທຍ ກໍ່ໄດ້ຂຍາຍຕ່ວໄປຕາມຣະບົບແນວຄຶດ ໃນການກືນຊາຕລາວ ໂດຍສະ ເພາະຢ່າງຍິ່ງ ແມ່ນການຈາງແຜນ *"ລຶບຊື່ລາວອອກຈາກປະວັຕິສາສຕຣ"* ແລະຈາກແຜນ ທີ່ ຂອງດິນແດນລາວທັ້ງຫມົດ ຄືລ້ານນາ ລ້ານຊ້າງ ຮອດ 12 ຈຸໄທ ສິບສອງພັນນາ ຮັດສານ ຈີນ ຮອດແດນອັດສັມ ໃນປະເທສອິນເດັຽ ໂດຍຂຽນປະກາສ ແລະກ່າວອ້າງ ເອົາເປັນຊົນຊາຕສຍາມ ທັ້ງຫມົດ.

ນັ້ນກໍ່ຄື ໃຊ້ຫລັກການເຜີຍແຜ່ຜ່ານທາງສາກົລ ແນຈຸດສົນໃຈເຂົ້າໃສ່ປະເທສລາວ ບ່ວ່າແຕ່ໃນ ດ້ານການເມືອງ,ການທະຫານ,ເສຕຖະກິຈ-ການເງິນ ແລະດ້ານສັງຄົມ ວັທທະນະທັມ ໂດຍໃຫ້ສາ ກົລຫລ້ງທິສທາງ ໂດຍສະເພາະທີ່ເຫັນແຈ້ງທີ່ສຸດ ກໍ່ຄືສມັຍຫລ້ງສົງຄາມເຢັນ ໃຫມ່ໆນານີ້.

ໃນສມັຍໂບຣານຜ່ານມານັ້ນ ບ່ວ່າໃນດ້ານແນວຄຶດ ໃນດ້ານນະໂຍບາຍການສຶກສາ ຣວມທັ້ງຫລັກສູຕຣ໌ສາທາຣະນະຊົນແລະແຜນຣາຊການລັບ ຊີ້ນໍາໂດຍວິທຍາລັຍປອ້ງກັນຣາຊອານາຈັກຣ໌ໄທຍ໌ ແລະທາງສັງຄົມ-ວັທທະນະທັມ ພວກຊາວສຍາມ ໄດ້ທໍາການປຸກຣະດົມຢ່າງເຕັມທີ ແລະໂດຍຫລາຍວິທີ ຄື:

(1) ກືນ ຫລື ປັ້ນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ໂດຍການດູນິ່ນ "*ຊື່ຄໍາວ່າ ລາວ*" ໃຫ້ເປັນຊື່ ອັບປະນິຈຄົລ ເພື່ອໃຫ້ພົລເມືອງເຫລ່ານີ້ ຫັນໄປໃຊ້ຊື່ ຄໍາວ່າ "*ໄທຍ*" ຫລື "*ສຍາມ*" ໄປນໍາເຂົ້າຫມົດ.

(2) ຂຽນ ຍົກຍ່ໍປັ້ນຊື່ຄໍາວ່າ "ສຍາມ" ໃຫ້ກາຍເປັນຊື່ທີ່ຍິ່ງໃຫຽ ມີອະດີຕກວ້າງໄກ ມີຄວາມສັກດ໌ສິທ ແລະມີຖານະເປັນເຈົ້າຂອງດິນແດນທ່ໍວລຸ່ມແມ່ນໍ້າຂອງ ແມ່ນໍ້າເຈົ້າພຣະຍາ ແມ່ນໍ້າປົງ ວ້ງ ຍົມ ນ່ານ ສາລະວິນ ແມ່ນໍ້າດໍາ ແມ່ນໍ້າແດງ ທັ້ງຫມົດ "ເພື່ອກວມກືນຊື່ລາວ"

(3) ສ້ງພາພພົຈນ໌ໃຫ້ຄົນຮຸ່ນຫລັງ ແລະຊາວຕ່າງປະເທສ ໃຫ້ເຂົ້າໃຈຜິດ ຕ່ໍຖານະຄວາມມີຢູ່ຂອງຊາຕລາວ. ປະດັບປະດາແສງສີ ໃຫ້ສຍາມກວມເອົາດິນແດນທຸກໆແຫ່ງ ຕລອດລຸ່ມແມ່ນໍ້າຂອງ ເຊ່ັນປຽນແປງແຜນທີ່ ປອມແປງສີລາເລຂ ທັ້ງນີ້ ຄົງຈະເພື່ອທີ່ຢາກໃຫ້ຄົນທັ້ງຫລາຍເຂົ້າໃຈຜິດວ່າ *ວຽງຈັນທນ໌ ແມ່ນສູນຍ໌ກາງ ຂອງສຍາມໂບຣານ* ເປັນຕົ້ນ.

ໄທຍ໌ ແລະ ໄທ ມີຄວາມຫມາຍ ແຕກຕ່າງກັນແນວໃດ?

****

ຄວາມຈິງແລ້ວ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງໂລກ ທຸກປະເທສ ບັນດາທີ່ໄດ້ຂົດຂຽນກຽ່ວກັບປະວັຕດິນແດນແລະພົລເມືອງ ຂອງປະເທສເອເຊັຽອາຄະເນ ຕ່າງກ່ໍຮັບຮູ້ກັນມາຕລອດກຽ່ວກັບ"ຊື່"ແລະຄວາມເປັນມາຂອງຄໍາວ່າ *"ລາວ"* ຫລື *"ຊົນຊາຕລາວ"* ຄື *"ຊົນຊາຕອ້ຍລາວ"* ທັ້ງນີ້ກ່ໍເພາະແມ່ນແຕ່ໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງຈີນ ສມັຍອະດີຕ ຫລື ແມ່ນແຕ່ໃນປະເທສຈີນປັຈຈຸບັນ ກ່ໍຍັງມີຊື່ຄໍາວ່າ *"ລາວ"* ຜາກົຕໄວ້ເປັນຫລັກຖານ ຕລອດມາ ບ່ໍມີຜູ້ໃດລົບລ້ໍງໄດ້ ກ່ໍຄື *"ພູເຂົ້າອ້ຍລາວ"* (**Ai-Lao Shan**) ກ່ໍຍັງຕັ້ງຢູ ຢ່ໍາງສ່ໍາ ຕິດກັບດ້ານເໜືອຂອງຣັຕຖ໌ສານ ຂອງພະມ້ໍາໃນປັຈຈຸບັນ ຄື ດິນແດນ **Shan State.**

ແຕ່ເປັນດ້ວຍເຫຕໃດບ່ໍຊາບ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ນັບຕັ້ງແຕ່ສມັຍຣັຊການທີ 3 ຈົນເຖິງທີ 8 ຈ່ໍງມີການຈ່ໍາແນກລາວ ບ່ວ່າ ຢູ່ລ້ານນາ ລ້ານຊ້ໍາ ຫລວງພຣະບ້ໍາງແລະວຽງຈັນທນ໌ ທີ່ຕົນຍຶດຄອງເປັນເມືອງຂຶ້ນ ໃຫ້ເປັນຄື *ຈ່ໍາພວກສັຕປະຫລາດ* ແລະເພີ້ຍແພ່ທ່ໍວສາກົລ ໂດຍແຍກອອກເປັນ

ລາວທ້ອງດຳ ຫລື ພຸງດຳ (**Black Bellied**) ສຳຣັບ ພວກລາວລ້ານນາ ທີ່ສັກລາຍຣອດທ້ອງ ແລະ "ລາວທ້ອງຂາວ" (**White Bellied**) ສຳຣັບລາວລ້ານຊ້າງ ເຊິ່ງພາໃຫ້ຊົນຊາຕຕາເວັນຕົກ ທີ່ຂຍາຍຕົວມາທາງເອເຊັຽ ສມັຍກ່ອນ ພໍ່ໄດ້ຍິນຊື່ລາວ ກໍ່ພາ *ໃຫ້ຮູ້ສຶກເຫັນ ຄືກັບສັຕປະຫລາດ ທີ່ເປັນຕາຂີ້ດຽດ ແລະ ກະດຽມຄິງເຊັ່ນນັ້ນເອງ.*

ຄຳວ່າ "ໄທย์ " ໃນຄຳວ່າ ປະເທສໄທย์ ຊາຕໄທย์ ຄົນໄທย์ ເມືອງໄທย์ ແທ້ຈິງ ກໍ່ແມ່ນພວກ ຄົນສยาม ນັ້ນເອງ ຫມายเถิงพวกคนพาคกาง ของประเทสไทย์ ท่ีนั้น.

ສ່ວນຄຳວ່າ "ສยาม" ນັ້ນ ຫາກສຶກສາຕາມປະວັຕິສາສຕຣ์ແລະທີ່ມາ ຈົນຮອດປັຈຈຸບັນນີ້ ຍັງ ຊາບບໍ່ໄດ້ເລີຍວ່າ ບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງຄົນ "ສยาม "ແທ້ງນັ້ນ ມາຈາກໃສ ? ເບື້ອງຕົ້ນ ຈະພາກັຕຊື່ ຂຸນສຣິນາວນ່ຳຖົມ ແລະ "ກະມອນເຕ້ງອັນພາເມືອງ" ແລະມາຣອດ "ຂຸນບາງກາງຫາວ". ແລະ ພຣະຣາມຄຳແຫງ, ອັນທີ່ວ່າ "*ຂຸນ*" ຄົງຈະເພີ່ນເປັນກຽຕໃນສມັຍຫລັງໆ ນີ້ເອງ. ຈົ່ງຟັງຊື່ຂອງບັນ ດາທ່ານບັຣພະຊົນ ເຫລ່ານີ້ແລ້ວ ບໍ່ຊົ່ງຈະເປັນຄົນໄທย์ ສຽງຂອ້ນໄປທາງຄົນຂເມຣຫລายกว่า ຫລືບາງທີ ກໍ່ອາຈແມ່ນພວກອ້າຍລາວ ຊອດຂເມຣ ນັ້ນເອງ.

ອາຈເປັນໄປໄດ້ທີ່ວ່າ ຕະກຸລອ້າຍລາວ ແມ່ນບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງຄົນໄທย์ ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳເຈົ້າພຣະ ยา ໂດยปะสมเผ่าพันทุ์ ກັบຊົນຊາຕຂອມ ຂອງຂຸນສຣິນາວນ່ຳຖຸມ ແລະ ບັນດາເຊື້ອຂເມຣແລະ ເຊື້ອມອນລະວ້າ ຫລືຊາວ"ສยาม"ຊອດຂເມຣ ເລີยเกิดมี ชื่ *ไท* ແລະ *ชื่สยาม* ຄວบคู่กันไป ແລະມ່ຳມານີ້ ຈົ່ງປັบຊື່ເປັນປາລີ ໄປເລີย ຄືบังคับให้ขยมเป้น " ไทย์ "(**Thai**) ຄືດັ່ງທຸກວັນນີ້.

ສຶກສາປະວັຕສາສຕຣ ຂອງสยามโบราม ນັ້ນແລ້ວ ຈະເຫັນວ່າ ທ່າภารทุกย่าง ในภาร ปอมแปง เพื่อภารแผ่ขยายอำนาจ ແມ່ນແຕ່ແຜ່ນຫີນສິลาจารึภส์ ທີ່ภร่วกับพาสาหมัง สี(1) ເພື່ອภวมกีมลาว. ຈົນຮອດ ปี 1939 ก่ปรุมชื่ตีมเองเป้น ประเทสไทย (**Thailand**)

ຈົ່ງพาภิตเหัน ในขั้นต่มา ก่แม่นภวมกีมเอิา ค่าว่า ไท ในพาสาลาว (**Dai orT'ai**) ของพวกเราให้ภายเป้น "ไทย์ "ไปหมิด. แท้จิง นอกจากใช้วิทีสักเลข บังคับเอิาคีม ลาว เข้าเป้นไทย์ ในรัชภารที 2 แล้ว ก่ใช้กำลังยึดลาว ในรัชภารที 3 ลันต่มา ก่ ออกคำสั่งบังคับ ให้คีมลาวปรุมตีมเอง เป้นไทย์ตื่มอิก ในยุครัชภารที 8. ยิ่งมารอด ดรวมี้ ยุคหลังสิงคามเย้น เมื่อพวกลาวคอมมุนิสต์ ออ่นอำนาจลิง ก่ดำเมินแผนใหม่

ເພື່ອກືນກືນລາວ ຄືການປຸກຣະດົມດວ້ຍວິຊາການ ທຸກດ້ານ ຈົ່ງເຫັນຄັກແມ່ ວ່າປະວັຕສາສຣໄທຍ ແມ່ນປະວັຕສາສຕຣ ທີ່ນັກລ່າອຍ່ງ ຂຽນປອມແປງຮັບໃຊ້ຍຸທສາສຕຣ໌ການເມືອງໂດຍກົງ ເຊັ່ນຄື:

(1) ປ່ຽນຊື່ສຽງຂອງຄົນລາວໂບຣານ ອອກມາເປັນຊື່ ໄທຍ ເຊັ່ນຂຽນພຣະນາມຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ລາວ ຄື ພຣະເຈົ້າສາມແຫມໄທ ໄຕຣພູວະນາຖ ໃຫ້ກາຍເປັນ ພຣະເຈົ້າ ສາມ ແສນ ໄທຍ ໄຕຣພູວະນາຖ ຜິດຈາກຄວາມຫມາຍເດີມ ທີ່ພວກເຮົາ ແປວ່າ *ກະສັຕຣິຍ໌ອົງຄ໌ທີ່ ມີປະຊາຊົນ (ໄທ ແປວ່າ ຫມູ່ຄົນ) ຊາຍສະກັນສ້າງກັດໃນກອງ ທັບ ເຖິງສາມແສນຄົນ.*

(2) ພຍາຍາມ ແປວັນນະຄະດີລາວ (1) ແລະຊື່ຄ່າວ່າ "ໄທ" ໃນພາສາລາວ ໃຫ້ຮັບໃຊ້ນະໂຍ ບາຍກືນລາວ ທຸກຢ່າງ ເຊັ່ນຕ໋ວຢ່າງ ບາງຄ່າ ໃນຄ່າກອນສິລປ໌ຊ້ຍ ກໍ່ແປຄວາມຫມາຍໄປທາງ ຜິດໆ ຕາມນະໂຍບາຍແບບໄທຍໆ ຄືທີ່ວ່າ "<u>ໄດ່ຈະຕົກແຕ່ງຕັ້ງ ແປປັ່ນເປັນໄທ</u>" ກໍ່ພາກັນ ອະທິບາຍໃຫ້ເຂົ້າໃຈໄປວ່າ.." ແປເປັນພາສາໄທຍ " *ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດ ໃຫ້ແກ່ຜູ້ອ່ານ ທົ່ວໄປ.*

ແທ້ຈົ່ງ ເຣື້ອງສິລປ໌ຊ້ຍ ເປັນພາສາປາລິ ມີໃນ 50 ຊາຕ, ການຂຽນເຣື້ອງ ເປັນຄ່າກອນນັ້ນ ທ່ານ້ປາງຄ່າ ຕັ້ງໃຈ ແປອອກມາເປັນ"ໄທ "ກໍ່ຄື ເປັນພາສາຄົນ, ບໍ່ແມ່ນພາສາສຍາມ ແຕ ເປັນ ພາສາຊາວບ້ານ ທີ່ຄົນລາວໃຊ້ກັນຢູ່ປະຈ່າວັນ ກໍ່ຄື ພາສາລາວ.

(3) ພຍາຍາມປ່ຽນ ຫລືປອມແປງຊື່ບ້ານເມືອງທຸກແຫ່ງ ຢູ່ໃນລາວ ໃຫ້ເປັນໄທຍ ໄປທ້ງຫມົດ ເຊັ່ນເມື່ອປຣາມີ ສີຣິທອຣ ກ່າວເຖິງ *ເມືອງຊ່ຳເຫມືອ* ຂອງລາວ ກໍ່ແປເປັນ "ສຍາມ" ຫລື ໄທຍ ເຊັ່ນຂຽນວ່າ "*ເມືອງ ສຍາມເຫມືອ*" (2)

(ຄ່ຳວ່າ "ຊ່ຳ" ໃນພາສາລາວ ຄື ບໍຣິເວນພື້ນທີ່ດິນຊຸ່ມ ມີບອກ ມີ ໜອງ)

(4) ປອມແປງແຜນທີ່ ແລະພາພລັກສນະ ທາງປະວັຕິສາສຕຣ໌ແລະພົ້ນສາວະດານລາວ ດ່ັງ ແຜນທີ່ຢູ່ຫນ້າ 238 ເບື້ອງລຸ່ມນີ້.

ນີ້ແມ່ນວິທີລາກເຂົ້າວັດ ຄືພຍາຍາມ ຈະເອົາສຍາມ ໄປຄຸມໄວ້ຫມົດທຸກແຫ່ງ ຕາມແຜນຂອງ ລັທທິຊາຕນິຍົມໄທຍ ຫລື ***Pan-Thaism.*** *(ລັທທິໄທຍໃຫ່ຽ ຂອງສຍາມ)*

ຄ່ຳວ່າ "ໄທ" ໃນພາສາເຮົາ ຄືພາສາລາວ ທີ່ໃຊ້ກັນຢູ່ທົ່ວໄປ ໃນສ່ວນທີ່ເປັນຄ່າສັພພະນາມ ຄືໃຊ້ ແທນຊື່ຄົນ ຫມາຍເຖິງ ຄນະ ຫມູ່ ຈຸ ຫລື ພວກ ເຊັ່ນ ໄທຂ້ອຍ ໄທເຈົ້າ ໄທບ້ານໄຕ ໄທບ້ານເຫນືອ ໄທໃກ້ ໄທອື່ນ ໄທໄກ ໄທວຽງ ໄທເມືອງຫລວງ ໄທທ່າແຂກ ໄທແຂກ ໄທຄ້ວ ໄທເຮືອນ ຫລືໄທດ່ຳ

(1) ຈິຕ ພູມິສັກດ໌ ຫນັງສື ຄວາມເປັນມາ ຂອງຄ່ຳວ່າ ໄທຍ ສຍາມ ລາວ ແລະຂອມ ພິມພ໌ປີ 2519 ຫນ້າ 384

(2) ປຣາມີ ສີຣິທອຣ ເຫນືອແຄ້ວນ ແດນສຍາມ ປີ 2528 ຫນ້າ 53

ໄທພວນ ເປັນຕົ້ນ

ແລະບາງຄັ້ງເມື່ອພວກນັ້ນ ຮ່ວມຢູ່ໃນປະເທສລາວ ນ່ໍາກັນ ກໍ່ຮຽກກັນໃນແບບລາວໆ ເຊັ່ນ ເອີ້ນ ໄທພະນ ໍ ໄທຂເມຣ ໄທວຽດ ໄທສຍາມ ເປັນຕົ້ນ ຫມາຍເຖິງຫມ່ຄົນ ພວກ ຫລືເຫລົ່າ ຂອງມະນຸສ. ມັນແມ່ນພາສາລາວ ໂບຣານທັນມະດາໆ ບ່ໍໄດ້ແມ່ນພາສາສັນສກຣິຕ ຫລື ປາລີແຕ່ ຢ່າງໃດ. ຖ້າຈະໄກ້ກັນທີ່ສຸດ ກໍ່ແມ່ນພາສາຈີນ ທີ່ແປວ່າ ສວັຣຄ໌ ຟ້ ໍ ແລະຈີນ ມີຄ່ໍາໃຊ້ ວ່າຕ ີ ຫລ ື ເຕ ້ ກໍ່ແປວ່ໍາ ຟ ້ ໍ ຫລ ື ສວັຣຄ ໌ ເຊ ັ ່ ນດຽວກ ັ ນ ຄ ື ດ ັ ່ ງທ ີ ່ ເຮ ົ ໍ າ ຕ ັ ້ ງ ຊ ື ່ ປ ະເທສຂ ອ ງຕ ົ ນເອ ງ ຂ ຶ ້ ນ ແ ຕ ່ ສ ມ ັ ຍ ທ ີ ່ ອ ໍ ານ ຈ ລ າວ ເ ສ ັ ຽ ແ ກ ່ ຈ ີ ນ ກ ໍ ່ ຕ ັ ້ ງ ຊ ື ່ ກ ັ ນ ວ ່ ໍ າ ແ ຖ ນ ກ ົ ວ ະ ຫ ລ ື ຊ ວ ນ ກ ົ ວ ະ ກ ໍ ່ ຄ ື ອ ານ ໍ າ ຈ ັ ກ ຣ ໍ ່ ແ ຖ ນ ຟ ້ ໍ (**Celestian Empire**) ແລະຫ ້ ໍ າ ສ ອ ງ ຄ ໍ ່ ໍ າ ແ ປ ວ ່ ໍ າ ເ ທ ວ ະ ດ ໍ ່ ໍ າ ຫ ລ ື ສ ວ ັ ຣ ຄ ໍ ່ ເ ຊ ັ ່ ນ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ . ສ ະ ນ ັ ້ ນ ຈ ົ ໍ ່ ໍ າ ເ ຫ ັ ນ ໄ ດ ້ ວ ່ ໍ າ ຄ ໍ ່ ໍ າ ວ ່ ໍ າ

*ຊ ວ ນ ຫ ລ ື ສ ວ ນ (**Ai-Lao Shan**) ທ ີ ່ ຄ ົ ນ ຈ ີ ນ ຫ ມ າ ຍ ເ ຖ ົ ໍ ໍ ພ ກ ັ ບ ຄ ໍ ່ ໍ າ ວ ່ ໍ າ ແ ຖ ນ ຫ ລ ວ ນ ໄ ທ ໄ ທ ້ (ເ ທ ວ ະ ດ ໍ) ຈ ະ ມ ີ ຄ ວ ໍ ໍ ມ ຫ ມ າ ຍ ອ ັ ນ ດ ຽ ວ ກ ັ ນ ບ ່ ໍ ໄ ດ ້ ໂ ດ ຍ ເ ດ ັ ດ ຂ ໍ ໍ ດ .*

ແລະ ໃນຮູບທ ີ ່ ໃ ຊ ້ ເ ປ ັ ນ ຄ ໍ ່ ໍ າ ຄ ຸ ນ ສ ັ ພ ທ ໍ ່ ນ ັ ້ ນ ໄ ທ ແ ປ ວ ່ ໍ າ ອ ິ ສ ຣ ະ ພ າ ພ ຫ ລ ື ເ ສ ຣ ິ ຊ ິ ນ ດ ັ ່ ງ ທ ີ ່ ນ ິ ພ າ ກ ິ ຕ ໃ ນ ຫ ນ ັ ງ ສ ື ລ ໍ ່ ໍ າ ພ ຣ ະ ເ ວ ສ ຂ ອ ງ ລ າ ວ ຄ ື ກ ຸ ມ າ ຣ ບ ັ ້ ນ ປ າ ຍ ເ ຊ ົ ໍ ໍ ພ ຣ ະ ເ ວ ສ ຄ າ ດ ຄ ໍ ່ ໍ າ ໄ ກ ່ ຂ ອ ງ ລ ູ ກ ທ ້ ໍ ສ ອ ງ ຄ ื ท ้ ๊ า ว ช า ล ิ แ ล ะ ม า ง ก ั น ท า ไ ว ้ ด ั ่ ง น ี ้ ค ื :

" ພ ิ ม ั ก ໄ ค ่ ย า ม เ ป ั น ไ ท พ ื ้ น อ ิ ส ั ย อ ั น เ ป ั น ข อ ้ ย แ ห ่ ง พ ร า ห ม ์ (พ ร า ม) "

ຄ ວ ໍ ໍ ມ ຫ ມ ໍ ໍ ຍ ຂ ອ ງ ຄ ໍ ່ ໍ າ ວ ່ ໍ າ " ໄ ທ ย ์ " ແ ม่ น ม ั ก ป ะ ว ั ต ิ ส า ส ต ร ์ ไ ท ย ์ เ อ ง ส ้ า ง ข ึ ้ น ใ ห ม ่ เ อ ิ ์ า เ อ ง จ ะ เ ห ็ น ไ ด ้ ก ่ ๋ แ ม ่ น ท ั ศ น ะ ข อ ง พ ร ะ ย า ป ะ ช า ก ิ จ จ ะ ก อ ร จ ั ก ร ์ (แ ซ ่ ม บ ุ น ม า ค) ท ี ่ ก ล ่ า ว ไ ว ้ ด ั ่ ง น ี ้ :

" ค ำ ว ่ ำ ไ ท ย ์ ห ม า ย ค ว า ม ว ่ ำ " ส ว ่ า ง " ร ุ ่ ง เ ร ื อ ง ห ร ื อ " ส ี ข า ว " เ ป ็ น ค ำ ม า จ า ก ภ า ษ า ส ั น ส ะ ก ฤ ต ท ี ่ ใ ช ้ ร ู ป ก ว ง อ า ท ิ จ แ ล ะ เ ป ็ น ค ำ ท ี ่ ใ ช ้ ร ู ป ก พ ว ก อ ะ ธ ิ ย ะ ก ะ (ต ะ ก ู ล พ ร ะ พ ุ ท ธ ะ เ จ ้ ำ ใ น ส ม ั ย อ ิ น เ ด ู ่ ไ บ ร า ม . . . ผ ู ้ ร ว ม) ก ็ ว ่ ำ ไ ท ย ์ ค ื อ ั น เ ช ่ น ค ำ ว ่ ำ อ ุ ท ั ย ห ม า ย เ ถ ิ ง พ ร ะ อ า ท ิ จ ข ึ ้ น แ ล ะ พ ร ะ น า ม พ ร ะ เ จ ้ ำ ส ม ั น ต ะ ร า ช ค ื อ ป ะ ไ ธ ร า ช ะ ใ น ป ะ ถ ม ส ิ น ไ พ ท ิ ก ็ ม ี ช ื ่ อ ว ่ ำ ท ั ส ไ ท ย ะ ท ี ่ แ ป ว ่ ำ ม ี ค ว า ม ส ว ่ า ง ส ิ บ เ ท ้ ำ . น า ม ด า ว พ ะ ห ั ส ท ี ่ ม ี ช ื ่ อ ใ น พ า ส า อ ั ง ก ฤ ส ว ่ ำ จ ู พ ิ เ ต ร ์ (Jupiter) น ั ้ น ม า แ ต ่ ค ำ ว ่ ำ " ไ ห ว ย ิ ต า " แ ป ว ่ ำ ข ิ ด า แ ห ่ ง ค ว า ม ส ว ่ า ง . ส ่ อ ม ค ำ ว ่ ำ ไ ห ใ น พ า ส า จ ี น น ั ้ น ย ก จ า ก อ ั ก ษ ร ค ำ ว ่ ำ " ห ู น " ก ็ แ ป ว ่ ำ ฟ ้ ำ ห ร ื อ ส ว ั ร ค ์ . (ห ม า ย ค ว า ม ว ่ ำ ค ื น ส ย า ม แ ป ว ่ ำ พ ว ก ผ ิ ว ข า ว น ั ้ น เ อ ง . . . ผ ู ้ ร ว ม)

---

(1) ພ ຣ ະ ຍ າ ປ ະ ຊ າ ກ ິ จ ຈ ะ ก อ ร จ ั ก ร ์ (แ ซ ่ ม บ ุ น ม า ก) จ า ก พ ิ ง ส า อ ะ ด า ร ย ิ น ก ป ี 2516 ห น ้ า 19-20

ແທ້ຈິງ "ໄທຍ" ຄຳນີ້ ຖ້າຈະຂຽນໃນພາສາປາລີ ຈະແມ່ນຄຳທີ່ມາຈາກສຽງ ເ+ຍຍະ,ບໍ່ແມ່ນຄຳທີ່ມີສຽງ +ອະຍະ ເຊັ່ນຄຳວ່າ ໄທຍະທາມ ຂຽນຕາມ ພາສາປາລີ ວ່າ *ເທຍຍະທານ້ງ* (ອ່ານວ່າ ໄທຍະທານ້ງ) ແປວ່າສິ່ງຂອງອັນທີ່ຄົນໃຫ້ (ເຄື່ອງໄທຍະທາມ) ເຊັ່ນດຽວກັບ ຄຳວ່າ ອາຫຸເນຍ ຍະ ແປວ່າ ຜູ່ສົມຄວນໄດ້ຮັບການຮບຸຊາ (ຄື ພຣະສັງຄະເຈົ້າ) *ອະທິປະເຕຍຍະ* ແປວ່າຄວາມເປັນໃຫ່ ໃນຕົນເອງ. ສະນັ້ນ ຄຳວ່າ *ໄທຍ* ຈຶ່ງມາຈາກຄຳວ່າ *ເທຍຍະ* ທີ່ແປວ່າ ຂອງອັນທີ່ຄວນໃຫ້. ເມື່ອປຽນເປັນລາວ ຫລື ໄທຍ ເພີ່ນນິຍົມຕັດຕົວ ຍ.ອອກຕົວນ້ຳ ເຫລືອແຕ່ ຍ.ດຽວ ເຊັ່ນ ອະທິປັຕເຕຍຍະ = ອະທິປະໄຕຍ, ເທຍຍະທານ້ງ= ໄທຍະທານ, ເວເນຍຍະສັຕຕະ = ເວໄນຍະສັຕ,ປະຊາທິປັຕເຕຍຍະ =ປະຊາທິປະໄຕຍ ແລະດັ່ງນັ້ນ ເທຍຍະ ຈຶ່ງຂຽນເປັນ ໄທຍ

ຕ່າງຈາກເຄົ້າສັພທ ຂອງຄຳວ່າ "ອຸທັຍ" ແປວ່າ ການຂຶ້ນໄປ (ຂອງພຣະອາທິຈ) ໂດຍຄຳປາລີ ມາຈາກສຽງ +ອະຍະ ທີ່ແປງເປັນ ລາວ ຫລື ໄທຍ ເປັນສຽງ +ອັຍ (ໄອ) ເຊັ່ນ ວິນັຍ ອາລັຍ ອາສັຍ ວິຊັຍ ເປັນຕົ້ນ ຈຶ່ງເຫັນໄດ້ວ່າ ການແປຄຳວ່າ ໄທຍ ຂອງພຣະຍາປະຊາກິຈກອຣຈັກຣ໌ແປ ແບບຕາມໃຈ ຄື ຊອກຫາຄຳອະທິບາຍ ໃນຄວາມຫມາຍ ຂອງພາສາເອົາເອງ ໂດຍ ບໍ່ໄດ້ສົນກັບ ຄວາມເປັນມາຂອງເຊື້ອຊາຕ ເຜົ່າພັນທຸ໌ໃດໆເລີຍ (ສຍາມ ເລີຍແປວ່າ ສີຂາວໄປເລີຍ..ຜູ່ຂຽນ)

ສະນັ້ນ ຫາກຖືເອົາຕາມຄວາມເປັນໄປ ແລະໃຊ້ແນວຄຶດແລະຄຳອະທິບາຍ ໃນແບບຕາມໃຈ ນັກຂອງໃຜນັ້ນເຊັ່ນນີ້ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ ແລະປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ ເອງ ກໍ່ຜິດພາດໄປຫມົດ.

ຄຳວ່າ ໄທ ໃນຄວາມຫມາຍວ່າ ອິສຣະອິນ ຫລືເສຣີອິນ ນັ້ນ *ເປັນພຽງຄຳຍ່ກຽຕ ຂອງ ຊົນຊາຕລາວ ໃນອະດີຕ* ທ່ໍນັ້ນ ໃນເວລາທີ່ໄດ້ປະກາສ "ເອກຣາຊ" ຈາກການເປັນຫົວເມືອງ ຂຶ້ນຂອງຈີນ ໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. ທີ 1-47 ຫລືສມັຍພຣະເຈົ້າຮັ່ນເຜງຕີ ແລະມີການສູ້ຣົບ ກັບຈີນ ຢ່າງຫນັກ ໃນສມັຍຂຸນຈ້ງເມືອງ ໂດຍໄດ້ສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ແຖນຟ້າ (**Celestial Empire**) ຫລື ອານາຈັກຣ໌ ເຖີນ ຫລື ທຽນກ໋ວະ ຫລື ຊາມກ໋ວະ ແລະປະກາສຕົນເອງ ເປັນໄທ ເປັນແຖນ ແລະ ນັ້ນກ່ໍເພື່ອຢືນຢັນເຈຕຈ່ານົງຂອງພວກຕົນ ໃນຄວາມເປັນອິສຣະພາພ ຈາກອ່ານາຈການປົກ ຄອງ ຂອງຊົນຊາຕຈີນ ນັ້ນເອງ.

ໃນຂໍ້ຂຸມທີ່ກ່ອນາ ເຂົ້າໃຈວ່າ ເພື່ອຢ່ານໃຫ້ຄຳວ່າ "ລາວ" ຫມົດຄວາມສຳຄັນໄປຕາມລຳດັບ ຈານການຮັບຮູ້ ຂອງຄົນລາວ ທັງລ້ານນາ ແລະລ້ານຊ້າງ ກ່ໍຄື ລາວອີສານໃນຮຸ່ນໃຫມ່ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ ຈຶ່ງພຍາຍາມບັນຈຸຊື່ ຄຳວ່າ "ໄທຍ" ນີ້ຍັດເຂົ້າໄປໃນໂຄງສ້າງການປະຕິຮູບທາງປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງຕົນໃຫມ່ ໂດຍຍັດເອົາຊື່ ຄຳວ່າ "ໄທຍ" ໄປຕັ້ງໄວ້ຢູ່ຕ່ໍຫນ້າຊື່ ຂອງອານາຈັກຣ໌ໂບຮານ ທັງຫມົດ ຄື:

- ອາມາຈັກຣ໋ອ້ຍລາວ ກ່ໃຫ້ປຽ່ນຊື່ເປັນ "ອາມາຈັກຣ ໄທຍ໋ອ້ຍລາວ"
- ອາມາຈັກຣ໋ຫນອາແສ ຫລືນ່ານເຈົ້າ ກ່ປຽ່ນຊື່ເປັນ "ອາມາຈັກຣໄທຍ໋ນ່ານເຈົ້າ"

ແລະຕ່ກັນມາ ກ່ມີ ໄທຍ໋ລ້ານນາ ໄທຍ໋ລ້ານຊ້າງ ໄທຍ໋ພວນ ໄທຍ໋ຈ໋ຳປາສັກ ເປັນຕົ້ນ ທີ່ບ່ກົງ ກັບຄວາມຫມາຍແທ້ຈິງ ໃນຄ່ຳວ່າ ໄທ ໃນພາສາລາວ.

ຄ່ຳວ່າ ໄທ ໃນພາສາລາວ ຫມາຍເຖິງ "ຄົນ" ຫລືກຸ່ມຄົນ ພວກ ຄນະ ຫມູ່ ຈຸ ຫມວດ ເຊ່ັນໃນ ຄ່ຳເວົ້າທີ່ວ່າ ໄທແຂກ ກ່ຫມາຍເຖິງ ຄົນແຂກ (ຄືບ່ແມ່ນຄົນບ້ານ) ພວກແຂກ ຊາວແຂກ ຫມູ່ ແຂກ ເປັນຕົ້ນ ໄທບ້ານ ກ່ຫມາຍເຖິງ ຄົນບ້ານ ພວກບ້ານ ຊາວບ້ານ ເປັນຕົ້ນ ແລະຕ່ໄປກ່ມີ ໄທ ເມືອງ ໄທເຫນືອ ໄທໃຕ້ ໄທວຽງ ໄທເມືອງຫລວງ ໄທບ້ານຫອ້ມ ໄທສີຖ່ານໃຕ້. ບາງຄັ້ງ ຖ້ຍ໋ປົນ ກັບຄົນລາວ ກ່ເອ້ີນແຍກຫມູ່ເປັນ ໄທຂເມຣ ໄທພະມ້າ ໄທວຽດ ກ່ມີ.

ສະນັ້ນ ຄ່ຳວ່າ "ໄທ" ຫລື "ໄຕ້" ໃນພາສາລາວ ຈ໋ຶງມີຄວາມຫມາຍ 3 ຢ່ຳງ ຄື:

(1) ໄທ ເປັນຄ່ຳສັພພະນາມ ແປວ່າ ຄົນ ຫລື ຫມູ່ຄົນ ດ໋ັ່ງທີ່ກ່ າວມາແລ້ວ

(2) ໄທ ໄຕ້ ເປັນຄ່ຳນາມ ແປວ່າ ເທວະດາ ສວັຣຄ໌ ເຊ່ັນຄ່ຳວ່າ ໄທຫ້ ອທີ່ຢ່ຳ ກ່ຮ ້ອງເຖິງກະສັຕຣິຍ໌ ທຸ ບເທ ົ້ າ ເທວະດາ ແລະອີກເຊ່ັນຄ່ຳວ່າ ເທພທອ່ນໄຕ້ ຫລື ໄຕ້ທີຣາຊອິນທາ ເປັນຕົ້ນເຊ ິ ງ "ໄຕ້" ໃນທີ່ນ ີ ້ ແປວ່າ ເທວະດາ ຫລື ສວັຣຄ໌ ທ ັ ງນ ັ ້ ນ ຈ ໋ ຶ ງຕ ່ າງຈາກຄວາມຫມາຍຄ ່ ຳ ວ ່ າ "ໄທຍ ໋ ຂອງຝ ່ າຍສຍາມ.

(3) ໄທ ແປວ່າ ອິສຣະ "ພ້ົນຈາກສະພາພ ຫລືພາວະທີ່ເປັນທາສ " ເຊ່ັນໃນຫນ ັ ງສ ື ພຣະເວສ ທ ີ ່ ກ ່ າ ວ ່ າ ພ ິ ມ ັ ກໄຄ (ພ ິ ວ ່ າ ຖ ້ າ ວ ່ າ , ຫ າ ກ ວ ່ າ) ຢ າ ກ ເ ປ ັ ນ ໄ ທ ພ ້ ົ ນ ອ ິ ສ ັ ຍ ອ ັ ນ ເ ປ ັ ນ ຂ ອ ້ ຍ ແ ຕ ່ ງ ພ ຣ າ ຫ ົ ມ (ພ ຣ າ ມ) ດ ັ ່ ງ ກ ່ າ ວ ມ າ ແ ລ ້ ອ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ງ .

ທ ັ ສ ນ ะ ຂ ອ ງ ม ะ ห า ส ิ ล า ว ิ ธ ะ ว ิ ว ส ์ (1) แ ล ะ น ั ก ຂ ຽ ນ ล า ว ค ົ น อ ื ่ น ๆ ห ล า ย ท ่ า ม ก ่ ย ั ้ ง ย ื น ว ่ า "ลาว" แปว่า ค ົ นผ ู ้ ใ ห ญ ่ พ ว ก ใ ห ญ ่ ค ົ น ท ี ่ จ ะ เ ร ิ ่ ม เ ช ิ ่ ง ห ม า ย ม ถ ึ ง ผ ู ้ ม ี ถ า ะ ท า ง ส ั ง ค ม ส ู ง ม ี พ ุ ม ถ า ม เ ป ั น ผ ู ้ ด ี ด ั ่ ง ส ำ ม ว ล พ า ส า ล า ว ท ี ่ ว ่ า " *ยาพ่ ค ำสี ลาวเปันคนไทบ ้ านใด* ? ค ่ ำ ภ า ษ า ป ร ิ ย ะ น ิ ้ ค ว า ม ห ม า ย ย ่ อ ม เ ป ั น ท ี ่ ร ู ้ ก ั น ด ี ใ น ห ม ู ่ ค ົ น ล า ว ก ่ ค ื อ ่ า ย า พ ่ ่ ค ำ ส ี น ั ้ น เ ป ั น ค ົ น ม ี ถ า ะ ท า ง ส ั ง ค ม ผ ู ้ ด ี ห ล ื ม ี พ ุ ม ถ า ม ท า ง ส ั ง ค ม ส ู ง น ั ้ น เ อ ง . ค ำ ว ่ า "ลาว" แ ล ะ "ไท" ย ู ่ ใ น ป ร ิ ย ะ ค ่ ำ เ ว ้ ำ ท ี ่ ก ่ า ว น ิ ้ ม ี ค ว า ม ห ม า ย ด ร ว อ ก ั น ค ื แ ป ว ่ า "คน" แ ล ะ ก ่ ห ม า ย เ ถ ิ ง พ ุ ม ถ า ม ช ั ้ น ผ ู ้ ด ี ข อ ง ค ົ น ผ ู ้ น ั ้ น ด ว ้ ย .

(1) ม ะ ห า ส ิ ล า ว ิ ธ ะ ว ิ ว ส ์ พ ิ ง ส า อ ะ ด า ธ ล า ว ส ะ บ ั บ ก ะ ช ว ง ส ึ ก ส า ท ่ ี ภ า ธ ป ี 1957 หน้า 14

ຄວາມເຫັນຂອງຈິຕ ພຸມສັກດ໌ (1) ໃນປຶ້ມຄວາມເປັນມາ ຂອງຄ່າວ່າ ສຍາມ ໄທຍ໌ ລາວ ແລະຂອມ ທີ່ກ່າວຄ່າເວົ້າຂອງ **Princeton S. Hsu** ຄົ້ນພົບໃນພາສາຈ້ວງ ທ້ົງພາສາພື້ນເມືອງ ໃນນິນທົນກວາງຕຸ ແລະກວາງຊີ ແປວ່າ "ຄົນ" ແຕ່ ຕາມທີ່ຂ້າພະເຈົ້າສັງເກຕ ຮ້ສຶກຈະບ່ໄດ້ ແປວ່າ " ຄົນ "ເສີຍໆ ໃນຄວາມຫມາຍ ທີ່ແຍກຈາກສັຕ ຫາກມີຄວາມຫມາຍເຖິງ"ອາຣະຍະຊົນ" (**Civilized man**) ຫລືຊົນຜູ່ເປັນນາຍ (**Ranking People**) ນັ້ນກ່ໍຄື ເປັນທ່ານອາຄືຊົນຊາຕອາ ຣະຍັນ ຣຽກຕົນເອງ ເພື່ອສແດງຕົນເປັນ "ອາຣະຍະ". ຂໍ້ສັງເກຕນີ້ ໄດ້ມາຈາກການພິຈາຣະນາ ພຣະນາມຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ອານາຈັກຣ໌ເງິນຍາງ ເຊ່ິງໃນຍຸຄແຣກ ຕ້ັງແຕ່ ພ.ສ.1181 ລົງມາ ກ່ໍຣຽກ ຊ່ືຕົນເອງ ວ່າ " ລາວ " ນ່ໍາຫນ້າທຸກໆພຣະອົງຄ໌.

ຈາກເຫຕຜົລທ້ັງຫລາຍ ທ່ີກ່າວມານ້ີ ໃນປະວັຕ້ສາສຕຣ໌ ຂອງລ້ານນານ້ັນ ພວກເຂົາ ຕ່ໍາງກ່ໍມ້ີ ຄວາມນ້ິຍົມຊົມຊອບໃນຊ່ືຂອງຕົນເອງຄ໊ "ລາວ" ທ່ີມ້ີແຕ່ສມ້ັຍບ້ັຣພະຊົນ ບ່ໍໄດ້ມ້ີການລ້ົງກຽດ ຫລ ທ່ີໃຊ້ຄ່ໍາວ່າ "ຂຍະຂແຍ" ໃນຊ່ືນ້ີ ຄ້ັບທ່ີພວກສຍາມ ກ່າວອ້ົາງນ້ັນເລ້ີຍ.

ບ່ໍດ້ົງນ້ັນ ຖ້ົາເປັນຄ້ັບພວກໄທຍ໌ວ່າ ຄົນລາວສມ້ັຍກ່ອນ ກ່ໍຮູ້ຈ້ັກລ້ົງກຽດຄວາມຕ່ໍາຕ້ອຍຄ້ັກັນ ກ່ໍຄົງຈະບ່ໍຍົມດ ທ່ີຈະໃຫ້ອົ້ງພຣະມະຫາກະສັຕຣິຍ໌ຂອງພວກຕົນ ທ່ີມ້ີອ່ໍານາຈຊ່ືເປັນຊ່ືຕາຍ ໃຫ້ ຕອ້ງຍອມຖ້ືກຖວາຍພຣະນາມ ຢ່ໍາງໂງ່ງ່ໍາ ໂດຍມ້ີຊ່ື "ລາວ" ປາມນ້ັນ.

ຕາມປະວັຕ້ສາສຕຣ໌ ແຕ່ໃດໆມາ ຄົນລາວເຮົາ ບ່ໍເຄ້ີຍຕ້ົງຊ່ືຊາຕຂອງຕົນ ວ່າ "ຊາຕໄທຍ໌" ຫລ "ປະເທສໄທຍ໌ " ມາຈ້ົກເທ່ືອເລ້ີຍ.

ຄ່ໍາວ່າ " ໄທ" ໃນຄວາມຫມາຍພາສາລາວ ອ້ັນທ່ີໃຊ້ເປັນຄ່ໍາສ້ັພທ໌ ລ້ັກສນະ "ອຸດົມການ" ກ້ົງກ້ັບຄ່ໍາວ່າ "ອ້ິສຣະພາພ" ໃນພາສາປາລ ໄດ້ຖ້ືກນ່ໍາມາໃຊ້ຫລາຍຄ້ົງຫລາຍຫົນ ໃນເວລາທ່ີຊົນ ຊາຕລາວ ລຸກຂ້ຶນຕ່ໍ່ສູ້ເພ່ືອເອກຣາຊ ຂອງຊາຕຕົນເອງ ຄ ຫມາຍເຖ້ົງ "ປະກາສຕົນເອງ ເປັນໄທ" ບ່ໍຍອມເປັນທາສຂອງປະເທສຊາຕຈ້ນ ເຊ່ັ່ນໃນເວລາ ທ່ີສ້ົາງຕ້ົງອານາຈ້ັກຣ໌ເທຸນຟ້າ (**Celestian Empire**) ຫລ້ົງຈາກທ່ີລາວ ສູນຍ໌ເສ້ັຽອານາຈ້ັກຣ *ເພ້ົາຍ* ຫລ *"ງ້ົາຍລາວ"* ໃຫ້ແກ່ຈ້ນໄປແລ້ວ ກ່ໍຄສມ້ັຍທ່ີອ້ົາຍລາວ ຖ້ືກແບ່ົງອອກເປັນ 2 ອານາຈ້ັກຣ໌ ທ່ີຈ້ນເອ້ີນວ່ົາ ຍ່ີໂສ ຫລ ຍ່ີເຈ້ົາ ຫລ ສອງ ເຈ້ົາ ໃນຍຸຄພຣະເຈ້ົາຂຸນເມ້ືອງ ຂອງລາວ ກ້ັບກະສັຕຣິຍ໌ ຮ້ັ່ນວຸ່ຕ ຣະຫວ່ົາງ ພ.ສ. 453–456 ຫລ ປ ຄ.ສ.90–93.

(1) ຈິຕ ພຸມ້ສັກດ໌ ຈາກຄວາມເປັນມາຂອງຄ່ໍາວ່າ ໄທຍ໌ ສຍາມ ລາວ ແລະ ຂອມ ປ 2519 ຫນ້ໍາ 385-386

ການລຸກຂຶ້ນຕ່ໍສູ້ຄັ້ງໃຫມ່ນີ້ ເລີ້ມແຕ່ປີ ຄ.ສ.78 ນ່ໍາພາໂດຍກະສັຕຣິຍ໌ອ້າຍລາວ ອ້ົາຄ໋ໍ ຄ໋ເຈົ້າ ຂຸນວ້ົາເມ໋ືອ ໂດຍວ໋ິທ໋ີປຸກຣະດົມຄວາມຮັກຊາຕ ແລະປະກາສຂະບວນປົດປ່ອຍຊາຕຂຶ້ນ(1) ໃນຊ໋ື່ ວ່ າ "ຂະບວນອ໋ິສຣະຊົມ" ຫລ໋ື ຂະບວນກູ້ອ໋ິສຣະພາພລາວ. ເວ້ົາອ໋ິກຢ່ າງນ໋ຶ່ ງ ກ່ໍຄ໋ື "*ຂະບວນໄທ*" ນັ້ນເອງ ເພາະຄ່ໍາວ່ າ "ອ໋ິສຣະ" ໃນພາສາປາລ໋ິ ແປວ່ າ " ໄທ " ໃນພາສາລາວ. ນ໋ີ້ແມ່ນການປະ ກາສຕ໋ົວເປັນ " ໄທ " ເທ໋ື່ອທ່ໍາອ໋ິດ ເຊ໋ິ່ງພາໃຫ້ອານາຈັກຣ໌ທ໋ີ່ພຣະເຈ໋ົ້າຂຸນວ້ົາເມ໋ືອ ຕ໋ັ້ງຂ໋ຶ້ນນັ້ນ ກາຍເປັນຊ໋ື່ "ອານາຈັກຣ໌ ແຖນຟ້ າ" ໃນພ໋ົ້າສາວ ະດາຣ໋ຈ໋ິນ ບາງບ່ອນ ຫລ໋ືບາງທ໋ີ ກ່ໍມ໋ີເອ໋ີ້ນກັນວ່ າ " " ອານາຈັກຣ໌ເຖ໋ີນ"

ຄັນຕ່ໍມາອ໋ິກ ການລຸກຂ໋ຶ້ນກູ້ອ໋ິສຣະພາພຄ໋ັ້ງໃຫ່ ນ ຫລັງຈາກອານາຈັກຣ໌ແຖນຟ້ າເສ໋ຽ ໃຫ້ແກ່ຈ໋ິນ ຄ໋ັ້ງຕ່ໍມາອ໋ິກ ອ້ ຍລາວ ຫລ໋ື ພວກແຖນ ຫລ໋ືເຖ໋ີນ (ໄທ) ກ່ໍລຸກຂ໋ຶ້ນກອບກູ້ອ໋ິສຣະພາພ ອ໋ິກ ຄ໋ັ້ງ ນ໋ຶ່ ງ ໂດຍການນ ່ໍາຂອງພຣະເຈ໋ົ້າໄຊໂມ ວ໋ ຫລ ່ໍ (ເຊ ໋ ື້ອຫມ ່ ່ໍລາວ) ຈ ່ ໋ ງເກ ໋ ິດມ ໋ ີອານາຈ ັ ກ ຣ ໌ ຫ ມ ອ ງ ແ ສ ຫ ລ ໋ ິ ມ ່ ່ ໍ ານ ເຈ ົ ້ າ ຂ ຶ ້ ນ ໃ ນ ປ ີ ຄ . ສ . 6 1 8 ຫ ລ ໋ ື ພ . ສ . 1 1 6 1 (ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໌ ຫ ມ ອ ງ ແ ສ ເ ອ ໋ ີ ້ ນ ຊ ໋ ື ່ ຕ ານ ຊ ໋ ື ່ ເ ມ ໋ ື ອ ງ ຫ ລ ວ ງ ທ ໋ ີ ່ ຕ ໋ ັ ້ ງ ຢ ູ ່ ແ ຄ ມ ປ ໋ ົ ້ ງ ໃ ຫ ຍ ່ ຊ ໋ ື ່ ຫ ມ ອ ງ ແ ສ (ທ ະ ເ ລ ສ າ ບ ເ ອ ໋ ິ ຣ ່ າ ຍ) ສ ່ ວ ນ ນ ່ ານ ເ ຈ ົ ້ າ ນ ັ ້ ນ ເ ປ ັ ນ ຊ ໋ ື ່ ຈ ໋ ິ ນ ຂ ອ ງ ປ ະ ເ ທ ສ)

ການທ ໋ ີ ່ ຊ ົ ມ ຊ າ ຕ ອ ້ ຍ ລ າ ວ ປ ະ ກ າ ສ ຕ ົ ມ ເ ປ ັ ນ ໄ ທ ນ ັ ້ ນ ແ ຕ ກ ຕ ່ າ ງ ກ ັ ບ ທ ໋ ີ ່ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ໌ ຈ ິ ນ ປ ະ ກ າ ສ ຕ ົ ມ ເ ປ ັ ນ ໂ ອ ຣ ົ ສ ສ ວ ັ ຣ ຄ ໌ ຫ ລ ົ ຣ ອ ່ າ ງ ຕ ໋ ີ ທ ໋ ີ ່ ລ ົ ງ ມ າ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ພ ວ ກ ມ ະ ນ ຸ ສ ເ ຊ ິ ່ ງ ເ ປ ັ ນ ກ ານ ແ ບ ່ ງ ແ ຍ ກ ຜ ູ ່ ນ ່ ໍ າ ອ ອ ກ ຈ າ ກ ປ ະ ຊ າ ຊ ົ ມ , ສ ່ ວ ນ ຄ ົ ນ ລ າ ວ ປ ະ ກ າ ສ ຕ ົ ມ ເ ປ ັ ນ " ໄ ທ " ຫ ມ າ ຍ ເ ຖ ິ ງ ປ ະ ຊ າ ຊ ົ ມ ອ ້ ຍ ລ າ ວ ທ ຸ ກ ຄ ົ ນ ມ ີ ຖ ານ ະ ເ ປ ັ ນ ໄ ທ ຫ ລ ໋ ື ເ ປ ັ ນ ເ ທ ພ ເ ຈ ົ ້ າ ນ ່ ໍ າ ກ ັ ນ ຈ ່ ໋ ງ ເ ອ ໋ ີ ້ ນ ຕ ົ ມ ເ ອ ງ ຢ ່ າ ງ ພ ູ ມ ໃ ຈ ວ ່ າ " *ໄ ທ ລ າ ວ* " *ໄ ທ ້ ໄ ຕ ່ ຫ ລ ໋ ື ແ ຖ ນ ແ ມ ນ* ທ ໋ ີ ່ ແ ປ ວ ່ າ ເ ທ ອ ະ ດ າ ນ ່ ໍ າ ກ ັ ນ ທ ັ ້ ງ ຫ ມ ົ ດ , ບ ່ ໍ ແ ມ ່ ນ ເ ປ ັ ນ ເ ທ ອ ະ ດ າ ສ ະ ເ ພ າ ະ ແ ຕ ່ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ໌ .

ອ ິ ກ ປ ະ ກ າ ຣ ນ ຶ ່ ງ ກ ານ ທ ໋ ີ ່ ຄ ົ ນ ລ າ ວ ເ ອ ໋ ີ ້ ນ ຊ ໋ ື ່ ຕ ົ ມ ວ ່ າ *ໄ ທ ແ ຖ ນ ຫ ລ ໋ ື ແ ມ ນ* ນ ັ ້ ນ ເ ຖ ິ ງ ກ ັ ບ ເ ຊ ື ່ ອ ວ ່ າ ລ າ ວ ໄ ດ ້ *ກ ໍ າ ເ ນ ິ ດ ຈ າ ກ ແ ຖ ນ* ດ ັ ່ ງ ທ ໋ ີ ່ ເ ກ ໋ ິ ດ ມ ໋ ີ ນ ິ ທ ານ ເ ລ ົ ່ າ ກ ັ ນ ສ ຶ ບ ຕ ່ ໍ ມ າ ທ ໋ ີ ່ ວ ່ າ ລ າ ວ ມ າ ຈ າ ກ ແ ຖ ນ ຟ ້ າ ແ ຖ ນ ຫ ລ ວ ງ ແ ລ ະ ກ ່ ໍ ຍ ັ ງ ມ ໋ ີ ປ ະ ເ ພ ນ ິ ບ ູ ຊ າ ໄ ທ ້ ບ ູ ຊ າ ແ ຖ ນ ເ ປ ັ ນ ປ ະ ເ ພ ນ ິ ຈ ໋ ິ ງ ຈ ັ ງ ຂ ຶ ້ ນ ໃ ນ ເ ດ ໋ ື ອ ນ ສ າ ມ ເ ພ ັ ງ ທ ຸ ກ ໆ ປ ໋ ີ .

ສ ນ ັ ້ ນ ຄ ່ ໍ າ ວ ່ າ " ໄ ທ " ໃ ນ ພ າ ສ າ ອ ຸ ດ ົ ມ ກ ານ ນ ໋ ີ ້ ພ ວ ກ ເ ຮ ົ າ ໃ ຊ ້ ກ ັ ນ ມ າ ຈ ົ ນ ເ ຖ ິ ງ ສ ມ ັ ຍ ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ ຄ ໋ ື ເ ມ ໋ ື ອ ລ າ ວ ເ ຮ ົ າ ໄ ດ ້ ປ ະ ກ າ ສ ເ ອ ກ ຣ າ ຊ ຈ າ ກ ຝ ຣ ່ ໋ ງ ເ ສ ສ ໃ ນ ປ ີ 1 9 4 5 ກ ່ ໍ ໄ ດ ້ ປ ະ ກ າ ສ ຕ ໋ ົ ວ ເ ປ ັ ນ ໄ ທ ອ ິ ກ ຄ ັ ້ ງ ນ ຶ ່ ງ ໃ ນ

(1) ຄ ໍ າ ຈ ັ ນ ທ ໌ ປ ະ ດ ິ ຕ ປ ະ ວ ັ ຕ ກ າ ຣ ພ ຸ ດ ລ າ ວ ໃ ນ ອ ະ ນ ຸ ສ ອ ຣ ນ ໌ ສ ົ ມ ເ ດ ັ ້ ຈ ພ ຣ ະ ສ ັ ງ ຄ ະ ຣ າ ຊ ພ ຣ ະ ທ ັ ມ ມ ະ ຍ ານ ະ ມ ະ ຫ າ ເ ຖ ຣ ະ 2 5 2 8 ຫ ນ ້ ໍ າ 5 2

ເທື່ອຫລ້າສຸດ ແຕ່ຕອນນີ້ ແມ່ນເວລາທີ່ພວກເຮົາ ມີພາສາປາລີໃຊ້ກັນຫລາຍແລ້ວ ຈຶ່ງມີຄຳປາລີ ໃຊ້ແທນຄຳວ່າ "ໄທ" ທີ່ເປັນຄຳພາສາເດີມ ຄືໃຊ້ຄຳວ່າ" ລາວອິສຣະ" ເຊິ່ງກໍ່ມີຄວາມຫມາຍ ອັນດຽວກັບຄຳວ່າ "ໄທລາວ" ນັ້ນເອງ. ສະນັ້ນ ຈຶ່ງເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີວ່າ ຄຳ ໄທ+ລາວ ກໍ່ເທົ່າກັບຄຳ ວ່າ "ລາວ+ອິສຣະ" (ລາວ+ອິສຣະ= ໄທ+ລາວ)

ແລະຂໍຍ້ຳຕື່ມອີກວ່າ ກ່ອນທີ່ພວກເຮົາຈະປະກາສຕົນເປັນໄທ ຫລື ໄຕ ພວກເຮົາມີຊື່ຂອງຕົນ ເອງແນ່ນອນ ຢູ່ກ່ອນແລ້ວ ຄື "*ຊົນຊາຕ ອ້າຍລາວ*" ດັ່ງທີ່ທ່ານອຸທັຍ ເທພສິທາ ກ່າວໄວ້ໃນ ຫນັງສື ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຄວາມເປັນມາ ຂອງໄທຍ-ລາວ ນັ້ນເອງ.

ເປັນທີ່ແນ່ໃຈວ່າ *ກ່ອນທີ່ອ້າຍລາວ* ຈະມາປຽ່ນຊື່ເປັນ *"ລາວ"* ເສີຍໆ ນີ້ ອາຈມາຈາກເຫຕ ການ໌ ທີ່ສຳຄັນ ຄື ຫລັງຈາກອ້າຍລາວ ສຸນຍ໌ເສັຽມະຄອຣ ວຽ ແກ່ຈີນ ເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ ພວກ ອ້າຍລາວ ກໍ່ໄດ້ອົພຍົພ ລົງມາທາງໃຕ້ ຕື່ນອີກ ຈຶ່ງມາຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ໃຫມ່ຂຶ້ນ ໃຫ້ຊື່ວ່າ ອານາ ຈັກຣ໌ເພງາຍ ຫລື ເປະຫງາຍ, ຄົງເປັນຍ້ອນເຫຕນີ້ ດົນໆມາ ພວກອ້າຍລາວທັງຫມົດ ຈຶ່ງຖືກ ພວກຈີນເອີ້ນວ່າ *"ລາວເພງາຍ"* ແລະວ່າ" *ງາຍລາວ* " ພາຍຫລັງຕໍ່ມາ ຈຶ່ງຍັງເຫລືອແຕ່ຄຳວ່າ *"ລາວ"* ຄຳດຽວ. ຄັນເມື່ອເສັຽອານາຈັກຣ໌ມະຄອຣເພງາຍ ແກ່ຈີນຕື່ນອີກ ຂະບວນກ້ອົສຣະພາພ ຫລື ກ້ຄວາມເປັນໄທ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນໃຫມ່ ໂດຍການ ນຳ ຂອງພຣະເຈົ້າໄຊໂນ໋ວຫລ໋ ຈຶ່ງປະກາສເມືອງ ນ້ຳເສ ເປັນມະຄອຣຫລວງ ທີ່ເອີ້ນວ່າ ເນ້ຳເສໂຫລງ. ຂະບວນກ້ອົສຣະພາພຫລືຂະບວນ"ໄທລາວ" ຄັ້ງນີ້ ພາໃຫ້ເກີດອານາຈັກຣ໌ແຖນຟ້າ ຄັ້ງທີ 2 (**Celestian Empire**) ແລະເວລານີ້ ພວກອ້າຍລາວ ສ່ວນໃຫຽ ໄດ້ປະກາສຊື່ຕົນເອງເປັນ "ໄທ" ເອົາເປັນຄຳຍ໋ກຽຕ ໃນຄວາມເປັນອິສຣະຊົນ ຈົນທຸກມື້ ນີ້ ເລີຍເອີ້ນຊື່ *ໄທລາວ* ຕ່ໆມາ ຈຶ່ງກາຍເປັນ ໄທບ້ານ ໄທເມືອງ ໄທໃຕ້ ໄທເຫນືອ ໄທ ວຽງຈັນທ໌ ໄທພວນ ໄທດຳ ໄທແດງ ເປັນຕົ້ນ ເຊິ່ງຄຳດັ່ງກ່າວ ກໍ່ບ່ໄດ້ຫມາຍ ຄວາມວ່າ ລາວພວກເຮົາ ເປັນຄົນຊາຕສຍາມ ຫລື ຄົນໄທຍ໋ ແລະຄຳວ່າ ໄທຍ໋ ນີ້ ກໍ່ບ່ແມ່ນຊື່ຊາຕ ຂອງພວກເຮົາ ແຕ່ຢ່າງໃດອີກເລີຍ.

****

ບັນຫາກ່ຽວກັບ ສຍາມ ຊາມ ຊາມ ສາມ ສຽມ ຊຽມ ຫລື ອັດສັມ ແລະ ເຫວີ້ມຖາມ ຫລື ວຽງຈັນທນ໌

****

ຂໍ້ຂຽນລັກສນະປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຕອນນຶ່ງ ຈາກໜັງສືພິມພ໌ ເສຣີຊັຍ ຢູ່ສຫະຣັຕ ອະເມຣິກາ ຂຽນໂດຍນາຍເສຣີ ຊຸມພອຣ ພາດຫົວເຣື້ອງວ່າ" ອານາຈັກຣ໌ສຍາມ" ສະບັບທີ່ອອກປະຈຳວັນທີ 18 ກໍຣະກະດາ 1988 ມີຂໍ້ຄວາມກ່ຽວກັບລາວໄວ້ດັ່ງນີ້:

ແມ້ ກຣະນັ້ນ ເຮົາຕອ້ງສູນຍ໌ເສັຽທ້າດິນແດນ ແລະພົລເມືອງ ຄຣຶ່ງນຶ່ງ ເປັນເຄຣື່ອງ ສ້າງເວັຍແກ່ສັຕຣ້ ຜູ້ກຣະທ້າຍເລືອດ ຜູ້ເຕັມໄປດ້ວຍຄວາມລະໂມພ ແລະເອົ້າປຣຽບ ເອົ້າຣັດ ເພື່ອສັກດ໌ສຣີແຫ່ງເສຣີພາພ ແລະກຣະຈັດສິທທິນອກອານາເຂຕ (ອ້ັງກລິສ ບ້ງຄັບໄທຍ ໃຫ້ຮັບຮູ້ສິທຂອງຄົນອ້ັງກລິສ ບົນພື້ນແຜ່ນດິນໄທຍ....ຮຽກວ່າ ສິທທິນອກ ອານາເຂຕ...ຫມາຍເຖິງໄທຍ ເສັຽເອກຣາຊທາງອອ້ມ) ເຮົາສູນຍ໌ເສັຽທະວາຍ,ຕະນາວ ສີ ດິນແດນນອນ ຂອງຝ່ັງພະມ້າ, ແລະເກາະຫນາກ (ປີນ້ັງ) ປະລິດ ກະລັນຕັນ ຕຣ້ັງກາ ນູ (ຄົປະເທສມາເລເຊ) ເສັຽພະຕະບອງ ສຽມຣຽບ ສຣີໂສພົນຝ່ັງຂເມຣ (ຄົປະເທສ ຂເມຣ) ແລະແຄວ້ັນລາວ ທ້ັງຫມົດ ຝ່ັງນອກແມ່ນ້ຳຂອງ (ກ່ົຄ ືຜູ່ກ່ຽວຫມາຍເຖິງປະ ເທສລາວທ້ັງຫມົດ ໂດຍນາຍເສຣີ ຖືວ່າ ໄທຍແມ່ນເຈ້ົາຂອງ ຂອງດິນແດນເຫລ່ານ້ີ.)

****

ແລະນາຍເສຣີ ອຸນພອຣ ຍ້ຳຕອນທ້າຍໄວ້ວ່າ " *ເຖິງເວລາແລ້ວ ທີ່ເມືອງພີ່ເມືອງນ້ອງຈະປຣອງ ດອງຣວມກັນ ເປັນປຶກແຜ່ນ ໃນອານາຈັກ "ສຍາມ "ຂອງເຮົາ* "

ຫາກຈະເປັນ ຄືກັບທີ່ນາຍເສຣີ ກ່າວມາຂ້າງເທິງນີ້ ເປັນແນວຄຶດ ຂອງກຸ່ມຊົນສຍາມຈ່ຳພວກ ນຶ່ງ ຈຶ່ງເປັນນະໂຍບາຍບໍ່ມີຄວາມສຸຈຣິຕໃຈ ຕໍ່ຊາຕໃດໆ ມີແຕ່ຈະພາໃຫ້ປະເທສເພື່ອນບ້ານ ທຸກໆ ແຫ່ງ ຮູ້ສຶກບໍ່ມີຄວາມປອດພັຍ ຈາກການຢູ່ຣ່ວມເປັນມິຕກັບປະເທສ ສຍາມ ກໍ່ເປັນໄດ້ ແລະກໍ່ຄົງ ຈະເປັນການສ່ຽງພັຍກັນ ຕໍ່ໆໄປ ສຳຣັບປະເທສລາວ ປະເທສຂເມຣ ປະເທສມາເລເຊັ່ຽ ຫລືອື່ນໆ ຕໍ່ໄປອີກ. ແຕ່ ແນວໃດກໍ່ຕາມ ນີ້ ມັນກໍ່ເປັນພຽງແນວຄຶດຂອງບຸຄຄົລ ບາງກຸ່ມ ທີ່ລະນຶກແລະໄຝ ຝັນໃນການຂຍາຍອຳນາຈ ຂອງປະເທສສຍາມຄັ້ງອະດີຕ ໂດຍສະເພາະ ກໍ່ຄືທີ່ຍັງມີມະນຸສ ແບບ ເກົ່າແກ່ ຍັງມີແນວຄຶດເກົ່າ ເສສເຫລືອຢູ່ ຈົນຮອດຍຸຄປັຈຈຸບັນ.

****

ຄຳວ່າ "ສຍາມ" ເປັນພາສາໃດແທ້ ? ຈະເປັນພາສາອິນເດັ້ຽ ຫລືພາສາທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ຈີນນຳໄປອອກ ສຽງເປັນຈີນ ຫລື ຈະເປັນພາສາຈີນ ທີ່ຄົນທ້ອງຖິ່ນ ນຳມາອອກສຽງແບບອິນເດັ້ຽ ຄືຕີສຽງເປັນສຽງປາລີ ຫລື ສຽງສັນສກຣິຕ ?

ນັ້ນຫມາຍຄວາມວ່າ ຖ້າຄຳ "ສຍາມ"ນີ້ ເປັນພາສາຈີນ ທີ່ວ່າກັນ ເປັນສຽງ ຊາມ ຊາມ ສຽມ ຊົມ ຫລືອະສົມ (ອັດສັນ) ທີ່ຄົນທ້ວງຖິ່ນນຳມາທຽບສຽງໃສ່ພາສາປາລີ ສັນສກຣິຕວ່າ ສາມະ ຫລື ສຍາມະ ຫລືສຍາມ ? ຫລື ຈະເປັນພາສາປາລີ ສັນສກຣິຕ ມາກ່ອນ ທີ່ເວົ້າວ່າ ສາມະ ຫລືສຍາມ ແລ້ວ ຄົນຈີນ ກໍ່ນຳໄປອອກສຽງເປັນຈີນ ວ່າ ສຽມ ຊົມ ອາຊົມ ຫລື ຊາມ ຊາມ ອັນໃດອັນນຶ່ງ.?

ເພາະສະນັ້ນ ພູ່ຂຽນຈຶ່ງໄດ້ຂໍ້ສັງເກຕອັນດີວ່າ ຖ້າຄຳວ່າ"ສຍາມ" ນີ້ ຫາກເປັນພາສາຈີນມາກ່ອນ ຈຶ່ງມາລາກເຂົ້າວັດ ເປັນສຽງປາລີ ສັນສກຣິຕ ຕາມພາຍຫລັງ ພາສາຈີນ ກໍ່ຕ້ອງມີຄຳແປຂອງ ເຂົາເອງ ແລະຄຳແປນັ້ນ ເຫັນວ່າຄົງຈະໄດ້ແກ່ *ພູ* ຫລື *ສາຍພູ* ຫລື *ຊາມ* (**Shan**) ນັ້ນເອງ.

ອີງຕາມຫນັງສື ຄວາມເປັນມາຂອງຄຳວ່າ ໄທย-ລາວ ທີ່ອຸທັย ເທພສີທທາ ຂຽນໄວ້ (1) ທີ່ ກ່າວວ່າ ມີປະເທສນຶ່ງ ພາກິຕຂຽນໄວ້ໃນພົງສາວະດານຈີນ ສມັยຣາຊວົງສ໌ຈິ້ນ ຕໍ່ລົງມາຮອດປະ ມານ ຄ.ສ. 400 ເສສ ເຊິ່ງຈີນເອີ້ນວ່າ "ຊາມກົວະ" ຫລື ຊາມໂກວະ ຈຶ່ງເຂົ້າໃຈວ່າ ນັກປະວັຕິ ສາສຕຣໄທย ຫມາยເຖິງປະເທສສ້ານ (ຫລື ຊາມ) ຈຶ່ງມາຕີໃສ່ຄຳວ່າ "ສຍາມ" ຂອງໄທย ໃນ

(1) ອຸທັย ເທພສີທທາ ຈາກຫນັງສື ປะวัຕิสาสตร์ "ຄວາມເປັນມາ ຂອງໄທย-ລາວ" ປີ 2516 ໜ້າ.....14

ປັຈຈຸບັນນີ້ເອງ ກົງກັບຂໍ້ຂຽນ ຂອງປຣາມິ ສີຣິທອຣ ໃນຫນັງສື "ເຫນືອແຄວ້ນແດນສຍາມ" ທີ່ໄດ້ ກ່າວເຖິງຄຳ "ສຍາມ" ໃນສຽງຈີນ ແລະສຽງພະມ້າ ຫລາຍຢ່າງ ເຊັ່ນທີ່ວ່າ ຊາມ ຊົມ ຊຽມ ສຽມ ສົມ ອາເຊັ້ມ ຫລືອາສັມ ເປັນຕົ້ນ(1) ຂໍ້ສັນນິຕຖານແບບດຽວກັນນີ້ ກໍ່ມາຈາກຈົດ ພູມີສັກດ (2)

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ປະເທສ "ສ້ານ" ໃນພົງສາວະດານຈີນໂບຮານ ຫາກບໍ່ຫມາຍເຖິງ *"ທຽນໂກວະ"* ຫລື*ອານາຈັກຣ໌ແຖນຟ້າ* ຂອງລາວ (**Celestian Empire**) ເຊັ່ນນັ້ນແລ້ວ ຄຳວ່າ ຊົມ ສຽມ ຊຽມ ອັດສັມ ຊາມ ກໍ່ອາຈເປັນຄຳດຽວກັບຄຳ ສານ ສເຕຕ (**Shan State**= ຣັຕຖ໌ ສານ) ໃນພະມ້າ ປັຈຈຸ ບັນ ກໍ່ຄື **Ai-Lao Shan** ທີ່ແປວ່າ ພູເຂົາ ຫລືສາຍພູ, ບັນຫາຈົ່ງມີຂຶ້ນວ່າ ຄຳວ່າ ສຍາມ ໃນ ລຸ່ມນ້ຳແມ່ກອງ ແລະແມ່ນ້ຳທ່າຈີນ ຢູ່ພາຄກາງຂອງປະເທສໄທຍ ຖ້າມີຄວາມຫມາຍ ເປັນອັນ ດຽວ ກັບຄຳວ່າ*ສານສະເຕຕ* ໃນພະມ້າແລ້ວ ກໍ່ຄົງແມ່ນຊື່ ທີ່ຈີນ ໃຊ້ເອີ້ນຄົນພວກນັ້ນ ໃນສມັຍ ໂບຮານ ເປັນການດູນຶ່ນ ທີ່ວ່າ *ປະເທສຊາວພູດອຍ* ກໍ່ຄືກັບທີ່ນິຍົມ ເອີ້ນຄົນ "ພວກອ້າຍລາວ " ໃນຍຸຄຣາຊວົງສ໌ຈີ່ນ ແລະຕໍ່ກັນມາວ່າ "ພວກໄປອີ້ " ເຊິ່ງແປວ່າ "ຄົນປ່າຜີວເຫລືອງ" ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ເປັນທີ່ສັງເກຕວ່າ ໃນບັນທຶກຂອງໄທຍ ບ່ວ່າ ໃນປະວັຕິສາສຕຣ ຫລືໃນວັນນະຄະດີ ແລ້ວ ບໍ່ມີ ຄຳວ່າ "ແຖນ" ໃຊ້ເວົ້າກັນ ນອກຈາກນຳເອົາໄປຈາກລາວ.

ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ຈີ່ນ ຂອງຈີນນັ້ນ ເມື່ອໄດ້ສ້າງກຳແພງເມືອງຈີນ ສຳເຣັດແລ້ວ ກະສັຕຣິຍ໌ຈີ່ນ ຊີ ຮ່ວງເຕ ກໍ່ປະນາມຄົນເຜົ່າຕ່າງໆ ຢູ່ນອກກຳແພງຈີນ ໂດຍຖືວ່າເປັນຄົນປ່າເຖື່ອນ ເຊິ່ງເທົ້າກັບ ຄຳວ່າ "ໄປອີ້" ແລະດິນແດນຂອງພວກຊາວເຜົ່າ ຣວມທັ້ງ ການຣບີກຄອງຊົນເຜົ່າ ກໍ່ຄົງໄດ້ຄວາມ ໝາຍເປັນປ່າເຖື່ອນ ໄປນຳກັນຫມົດ ຄືຄຳວ່າ *ຊາມ* ຫລື *ສານ* ຫລື ພວກພູດອຍ ນັ້ນເອງ.

ເປັນທີ່ສັງເກຕວ່າ ສຍາມ ຄົງຈະມາຈາກຄຳວ່າ ສານ ສ້ານ ຊາມ ຊົມ ໃນພາສາຈີນ ທີ່ແປວ່າ ສາຍພ ນີ້ ກໍ່ເປັນໄດ້ ເພາະຊື່ທີ່ກຽວກັບ "ສານ" ຫລື "ຊາມ" ຫລື ສາຍພູຕ່າງໆ ນີ້ ຣວມທັ້ງ ສາຍພູ ອ້າຍລາວ (**Ai-Lao Shan**) ມີຢູ່ທົ່ວປະເທສຈີນ ໃນທຸກໆພາຄຂອງປະເທສ.

ຈາກແຜນທີ່ ສາກົລ ຄື **National Geographic Society** ຂອງທ່ານ **Gilbert M. Grosvinor Editor, Washington D.C** ປະຈຳເດືອນ ກໍ່ຣະກະດາ 1980 ຈະພົບຄຳວ່າ ຊາມ ຫລື ສານ ສ້ານ ທົ່ວໄປຫມົດ ເຊັ່ນ:

- ພູ ທຽນສານ (**Tian Shan**) ຢູ່ໃນເຂຕມົນທົນຊົນກຽງ ຕໍ່ກັບປະເທສຣັດເຊັ່ງ
- ພູ ໂບໂຣໂຫໂຣສານ(**Borohoro Shan**) ຢູ່ໃນເຂຕມົນທົນຊົນກຽງ ຕໍ່ກັບຣັດເຊັ່ງ ເຊັ່ນກັນ

---

(1) ປຣາມິ ສີຣິທອຣ ຈາກຫນັງສື " ເຫນືອແຄວ້ນແດນສຍາມ " ປີ ພ.ສ. 2528 ຫນ້າ 69-73

(2) ຈິຕ ພູມີສັກດ ຫນັງສື "ຄວາມເປັນມາ ຂອງຄຳວ່າ ສຍາມ ໄທຍ ລາວ ແລະຂອມ " ປີ 2519 ຫນ້າ 7, 9, ແລະ 165

- ພູ ໄບຕິຄ ສານ (**Baytik Shan**) ຢູ່ໃນເຂຕນິນທິນຊິນກຽ ຕໍ່ກັບຮັດເຊັຽແລະນ໊ງໂກລ
- ພູ ນາຊ໊ງ ສານ(**Mazong Shan**) ຢູ່ໃນເຂຕນິນທິນກັນຊູ ຕໍ່ກັບນ໊ງໂກເລັຽ
- ພູ ຢຸດິ ສານ (**Yudi Shan**) ແລະ ອີກຈ໋ານວນຫລາຍ ເຊ່ັ່ນ **Fengshul Shan, Xiaobole Shan, Yiehuli Shan, Shitou Shan, Hengdual Shan**) ເປັນຕົ້ນ ແລະນີ້ອີກຫລາຍຮ ອຍສາຍ ພູ ທີ່ຢູ່ໃນເຂຕນິນທິນໄຣລ໊ງຈຽ ຊິນກຽ ຍຸນນ໋ານ ຄື ຈາກພ໋າຄເຫນ ືອ ເຖ໋ງພ໋າຄກ໋າງຈິນສຸດເຂຕ ພ໋າຄໃຕ ້ຂອ ງຈິນ.

ແລະຕ ້ ໍ ງກ ັ ນນ ໋ າ ຫລາຍຮ ້ ອ ຍສ ໋ າ ຍພ ູ ໃນທ ີ ່ ສ ຸ ດ ກ ່ ໍ ນ ໋ າ ຕ ່ ໍ ກ ັ ບສ ໋ າ ຍພ ູ ອ ້ ຍລ ໋ າ ວ ຄ ື ອ ້ ຍລ ໋ າ ວສ ານ (**Ai-Lao Shan**) ແລ ະ ໃ ນ ນ ັ ້ ນ ກ ່ ໍ ຈ ະ ພ ົ ບ ເ ຫ ັ ນ ແ ຜ ນ ທ ີ ່ ບ ່ ອ ນ ທ ີ ່ ເ ອ ີ ້ ນ ວ ່ ໍ າ *ແ ມ ່ ນ ້ ໍ າ ລ ານ ຊ ໋ ້ ງ* ເ ຊ ່ ໍ ງ ເ ປ ັ ນ ຊ ื ່ ເ ອ ີ ້ ນ *ແ ມ ່ ນ ້ ໍ າ ຂ ອ ງ ຕ ອ ນ ບ ົ ນ* ຈ ໋ ງ ຕ ່ ໍ ມ ່ ໍ າ ຮ ອ ດ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ຣ ັ ຕ ຖ ์ ສ ານ ຫ ລ ื ເ ຂ ຕ ສ ານ ສ ะ ເ ຕ ต(**Shan State**) ຂ ອ ງ ພ ะ ม ้ ำ ค ื ด ิ น แ ด น ไ ท ใ ห ญ ่ ห ล ื ไ ต ้ โ ห ล ๆ ใ ນ ป ั จ จ ุ บ ั น .

ส ะ ม ั ้ น ห ๆ ก ค ่ ำ ๆ ว ่ ำ ส ย ๆ ม จ ะ ม ๆ จ ๆ ก ค ่ ำ ๆ ว ่ ำ "ฆ ๆ ม" ห ล ื ส ๆ ม ห ล ื ส ้ ม ใ ນ พ ๆ ส ๆ จ ิ ນ แ ท ้ แ ล ้ ว ก ่ ๆ ป ั ນ อ ั ນ เ ห ล ื อ เ ช ื ่ อ ท ี ่ ช ื ่ อ ๆ ค ิ ม "ส ย ๆ ม" "ส ๆ ม" ห ล ื ฆ ๆ ม ม ี จ ะ ก ๆ ม ท ั ่ ว ป ะ เ ท ส จ ิ ม .

ແ ຕ ่ ທ ี ่ ເ ປ ັ ນ ທ ี ่ ส ั ນ ใ ຈ ອ ิ ก ຢ ่ ๆ ง ນ ึ ่ ๆ ก ่ ๊ ค ื ค ๆ ๆ ว ่ ำ "ส ย ๆ ม" ม ี ้ ๆ จ ๆ ແ ม ่ ນ ພ ๆ ส ๆ ห ้ ๆ ง ถ ึ ่ ม ห ล ื ๊ ເ ป ั ນ ພ ๆ ส ๆ ข อ ม ห ล ื ป ๆ ล ิ ส ั ນ ส ก ิ ต ท ี ่ ม ๆ จ ๆ ก ๆ ิ ม เ ด ั ร แ ล ้ ว ม ำ ๆ ป ๆ ๆ ก ส ร ๆ ง เ ป ั ນ จ ิ ม ห ล ื ถ ู ก จ ิ ม ม ำ เ ๊ ๆ ไ ป ก ่ ๆ ว เ ถ ๆ ง จ ิ ม ก ๆ ย เ ป ั ນ ส ร ๆ ง จ ิ ม ห ล ๆ ย พ ๆ ค .

ເ ห ต ผ ล ม ี ้ พ ่ ิ ม ท ๆ ง เ ๊ ้ ๆ ใ จ ๆ ย ข ึ ้ ม เ พ ๆ ะ แ ต ่ ใ ด ๆ ม ๆ ด ิ น แ ด น ส ุ จ ั ม ม ะ พ ู ม ม ี ้ เ ป ั ນ เ ข ต อ ิ ห ท ิ พ ิ ล อ ิ ม เ ด ั ร ห ล ๆ ย ก ่ ๆ ท ี ่ จ ะ เ ป ั ນ เ ข ต จ ั ห ท ะ ม ะ ท ั ม จ ิ ม . ส ะ ม ั ้ น พ ๆ ส ๆ ป ๆ ล ิ ห ล ื ส ั ม ส ะ ก ร ึ ต ใ ด ย ส ะ เ พ ๆ ะ พ ๆ ส ๆ ข อ ม ห ล ื ม อ ม เ ช ่ ๊ ง เ ป ั ນ เ จ ๊ ๆ ถ ิ ่ ม ท ี ่ ช ๊ ๆ อ ิ ห ท ิ พ ิ ล ใ ນ อ ะ ด ึ ต จ ๊ ๆ เ ป ั ນ พ ื ้ ม ถ ๆ ม แ ห ่ ๆ พ ๆ ส ๆ ป ๆ ก เ ๊ ๊ ๆ ข ึ ด ข ร ม ข อ ๆ ค ิ ม ช ๆ ต ส ย ๆ ม ห ล ื ก ุ ่ ม จ ิ ม ใ ນ พ ๆ ค ก ๆ ๆ ข อ ๆ ป ะ เ ท ส ไ ท ย ์ ป ั จ จ ุ บ ั น จ ๊ ๆ บ ่ ่ เ ป ั ນ ก ๆ ร แ ป ล ก ท ี ่ จ ะ เ ช ื ่ อ ไ ด ้ ว ่ ำ "ส ย ๆ ม" เ ป ั ນ ค ่ ำ ท ี ่ ม ๆ จ ๆ ก ป ๆ ล ิ ห ล ื ส ั ม ส ะ ก ร ึ ต ห ล ื บ ๆ ๆ ท ี ก ่ ๊ แ ม ่ ม อ ม ช ุ ่ ม ห ล ื ม อ ม น ั ้ ม เ อ ๆ แ ท ม ท ี ่ จ ะ เ ป ั ນ พ ๆ ส ๆ พ ะ ม ้ ำ ท ี ่ ท ๆ ก ่ ๊ ข ย ๆ ย ต ๊ ว เ ๊ ้ ๆ ม ๆ ใ ນ เ ข ต น ี ้ ห ล ้ ๆ ง พ ว ก ข อ ม แ ล ะ ม อ ม .

ส ะ ม ั ้ น ถ ้ ๊ ๆ ท ๆ ก ว ่ ๆ ค ่ ำ "ส ย ๆ ม "ห ล ื "ส ๆ ม ะ" ห ล ื ส ร ม ท ี ่ ว ่ ๆ เ ป ั ນ พ ๆ ส ๆ ป ๆ ล ิ แ ล ะ ส ั ม ส ะ ก ร ึ ต ม ั ้ น เ ร ๊ ๆ ก ่ ๊ พ ิ บ ค ่ ำ แ ป ท ี ่ แ ม ่ ม อ ม ช ู ่ แ ล ้ ว บ ่ ่ เ ห ั ม ว ่ ๆ จ ะ ม ี ก ๆ ร ค ้ ๊ ม ค ว ้ ๆ ล ่ ำ บ ๆ ก ย ๆ ก ม ๆ ม แ ต ่ ป ะ ก ๆ ร ใ ด ค ื ส ย ๆ ม ก ่ ๊ แ ป ว ่ ๆ "ส ิ ด ่ ๆ "ห ล ื "ด ่ ๆ แ ห ล ้ " ม ั ้ น เ อ ๆ .

ຫລັງຈາກທີ່ຂຽນໃຫ້ຊື່ລາວ ກາຍເປັນຊື່ຂ້າ ໄປແລ້ວ ກໍ່ຍັງມີນັກຂຽນຫລາຍຄົນຄຶດແປຄວາມ ໝາຍຂອງຄຳວ່າ ສຍາມ ເສັ່ງໃຫມ່ ບາງທ່ານແປວ່າ ສີຄ່ຳ ແລະບາງທ່ານ ກໍ່ແປວ່າສີເຫລືອງ ແລະຍັງມີອີກບາງທ່ານ ໄດ້ພຍາຍາມໃຫ້ຄວາມໝາຍ "ສຍາມ"ຢ່າງດີທີ່ສຸດ ຄື ແປວ່າ"ສຍັມພູ" ໃນພາສາປາລີ ທີ່ແປວ່າ "ພູ່ຈົ່ງເປັນເອງ"ຫລື "ພຣະພຸທທະເຈົ້າ" ຫລື "ພຣະພູ່ເປັນເຈົ້າ"ເລີຍກາຍ ເປັນຊື່ຂອງເທພເຈົ້າພູ່ຍິ່ງໃຫ່ຽໄປເລີຍ. ສ່ວນ ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣພູ່ຂຽນພົ່ງສາວະ ດາຣໂຍນົກ ນັ້ນ ແປຄຳສຍາມ ແປວ່າ " ສີຂາວ" ຫລືພຣະອາທິຕຍ໌ ອຸທັຍ ບັນຫາເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ບໍ່ແມ່ນ ເຣ້ອງທີ່ແປກ ເພາະຄວາມເປັນໂບຣານ ທີ່ຜ່ານພົ້ນມາຍາວນານເກີນໄປ ຈະແປເອົາຄວາມໝາຍ ວ່າຈັ່ງໃດກໍ່ໄດ້ ຖ້າບໍ່ຄຶດເຖິງຄວາມເປັນຈິງ. ແມ່ນແຕ່ເສົາຫີນສີລາເລຂແຫ້ງນັກປົກຄອງສຍາມ ກໍ່ຍັງຄຶດປອມຫລອກພົລເມືອງຂອງຕົນເອງ.

ຄຳວ່າ "ສຍາມ" ທີ່ແປວ່າ "ສີດຳ" ນັ້ນ ຜາກົຕຈະແຈ້ງ ຢູ່ໃນບົທອັນມະຄະດີ ຂອງໄທຍ໌ເອງ ຄືອັນມະຄະ ດີ ເຣ້ອງ "ລິລິຕຍອນພ່າຍ" ທີ່ແຕ່ງຂຶ້ນໃນປີ ພ.ສ.2000 ຫລື ຄ.ສ.1457 ທີ່ບັຣຍາຍເຖິງການສົ່ງຄາມ ຣຸກຣານ ຂອງປະເທສສຍາມ ທີ່ກະທຳຕໍ່ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ. ຍອນ ໃນທີ່ນີ້ ກໍ່ຄືພວກໂຍນົກ-ນາຄະ ພັນທຸ໌ ຄື ພວກລາວລ້ານນາ ນັ້ນເອງ. ລິລິຕຍອນພ່າຍ ສະບັບນີ້ ບັຣຍາຍການສົ່ງຄາມ ໃນສມັຍຂອງພຣະ ເຈົ້າຕິໂລກະຣາຊ ຂອງຊຽງໃຫມ່ ຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.1411 ເຖິງ 1487 ທີ່ຖືກປະເທສສຍາມ ຍົກທັບເຂ້ຳ ຣຸກຣານ ມາຕລອດ ແຕ່ສມັຍພຣະຣາມາທິບໍດີ ທີ 2 ຂອງສຣິອະຍຸທຍາ (ຄ.ສ.1370) ຈົນມາເຖິງຍຸຄພຣະ ບໍຣົມໄຕຣໂລກະນາຖ (ຄ.ສ.1448-1478) ແລະເປັນຍຸຄສມັຍທີ່ແຕ່ງອັນມະຄະດີເຣ້ອງນີ້.

ຄຳໂຄງທີ່ກ່າວເຖິງຄຳວ່າ "ສຍາມ" ມີດັ່ງນີ້

ແຕ່ພົລນ້ຳ ແລ້ວເສີດ	ສຣວງສວັຣຄ໌
ເບມຈະສັຕວ໌ ສ້ຳສຍາ	ຄລ່ຳຄລ້າຍ
ສຍາມ-ກັຣນ໌ ສຸພັນນະຫ້ົງສ໌	ຊຸ່ມແຊ່ງ
ສັພພະ ແຂບຫມອນ ທວ້ງທ້ຍ	ພູ່ພຣາຍ ໆລໆ

****

ຈິຕ ພູມສັກດ໌ ໃນຫນ້ງສືຄວາມເປັນມາຂອງຄຳວ່າ ສຍາມ ໄທຍ໌ ລາວ ແລະຂອມ ໄດ້ໃຫ້ ຄຳອະທິບາຍວ່າ ຄຳວ່າ "ສຍາມ ກັຣນ໌" ເປັນຊື່ມ້ຳ ໃນຕຳຣາຫລວງ ຄູ່ກັບມ້ຳສຸພັນນະຫ້ົງສ໌ ທີ່ເປັນ ມ້ຳຊມົດ ທີ່ຖືກກັບຄວາມນິຍົມຂອງພຣາຫມ (ພຣາມ) ຫລືພວກໂຫຣຫລວງ ແຕ່ສມັຍໂບຣານ.

ມ້ຳ ສຍາມ-ກັຣ໌ນ໌ ເປັນມ້ຳຫູດ່ຳ (ສຍາມແປວ່າ ສີດ່ຳ) ແລະເປັນມ້ຳທີ່ເຫມາະສົມ ແກ່ການ ບູຊາຍັນ (ໃຊ້ຂ້ຳ ເພື່ອບູຊາເທພເຈົ້າ) ພາສາສັນສະກຣິຕ ຂຽນວ່າ ສຍາມ ກຣຸນະ.

ແລະ ຈິຕ ພູມີສັກດ໌ ຍັງໄດ້ໃຫ້ຕົວຢ່າງ ອັນນ່ຶງອີກ ຄືວັນມະຄະດີ ມະຫາຊາຕຄຳຫລວງ ຄື ຫນ້ງສືຄຳພຣະເວສຂອງໄທຍ໌ ນັ້ນເອງ. ຄຳວ່າ "ສຍາມ" ຜາກົຕໃນກັນທ໌ ມະຫາພົນ ກ່າວໄວ້ວ່າ

ο ຕຣະການ ພລັຍ ภัยหมากหาก ดาก ดูวอม
ทอม ดูวาม มะหุเภ ภาสะมะธิโย สยาม-สำ-ภาธ
หอาม แตว ไธ่....ฯลฯ

ຄ່ວ່ວ ສຍວມ-ສ໋-ກວຣ ໃນບົທໂຄງພຣະເວສ ເຣື້ອງນີ້ ມີຄ່ວອະທິບວຍກັນວ່ວ ເປັນຂໍ້ຄວວມ ພຣັນວເຖິງສີ ຂອງໜມວກແຕງໄຣ່ ແລະຄ່ວ່ວ "ສຍວມ" ກໍ່ແປວ່ວ "ສີດ່ວ"ຄູ່ຄຽງກັບ "ส่ " ที่เป็น ພວສວ ຂແມຣແປວ່ວ "ສີຂວວ" (ລວວເອີ້ນສ໋ ຂວວ ແລະ ส่ ก็แปว่า ขาว อยู่แล้ว) ສ່ວນ ຄ່ວ່ວ "ກວຣ" ນັ້ນ ອວຈຄັດລອກກັນມວຜິດ ແທ້ຈິງຄວນຈະເປັນ "ภาล" ที่แปว่า"ด่า"หลีมีด คือกัน ใช้ เປັນຄ່ວຊ້ວ ໃນພວສວລວວ ແລະໄທຍ ເຊ່ັ່ນ ຄ່ວ່ວ ด่า-ด่า หอม-หอม ນັ້ນເອງ ເປັນສ່ວນວນ ພວສວທັນມະດວ.

ปะจัติความเป็นมา ของอาณาจักรสยาม ที่เทันพาภิตแจ้ว ยว่างเป็นทางการ ก่อนับ แต่สมัยการยึดอำนาจ ของพระยาอู่ทอว จากแคว้นสุพันธบุรี (ยู่ในอาณาจักรมอม ทะ วาธาวะดี) และมายึดเอานะคอธสธีอะยุทยา จากพระยาไสยะลีไท แห่งกุงสุโขทัย ในปี ค.ส. 1350 หลี พ.ส.1893 แล้ว ก่ได้ปะกาสปะเทสใหม่ เอิ้นชื่ตามชื่เมืองหลวงว่า "อาณาจักรสธีอะยุทยา" (เพาะมี กุงเทพ ทะวาธาวะดี สธีอะยุทยาเป็นเมืองหลวง)

เทันว่า ปะวัติสาสตรไทย ถูกปับปรุมเป็นสวนหลาย ในสมัยรัชกาธที่ 4-5 และที่ 6. คันมาธอด สมัยจอมพล ป. พิบูธม์สงคาม ก่มีการปะติรูบหมักเข้าไปอีก ใท้ถูกกับนะโยบายชาตินิยมแบบทะ หาม ของติน (1) สร้างแผนการชาตินิยมแบบทะหาม ปะติรูบวัทหะนะทันใหม่ ธรมเพาบุกธะดินกินลาว ยว่างคึกคื้นที่สุด,รวมกับหลวงวิจิตวาทะการ ทำการปะติรูบปวัตสาสตรไทย และลาว.

ปะวัติสาสตร์ ของสยาม โบธานแท้ บ่รับรู้ความเป็นมา ของอุมบูธิมคือกับปะเทส ล้านช้าง และบ่ได้บอกจะแจ้งว่า พวกตินสืบเชื้อสาย มาจาก "อาณาจักรหมองแส" สวน ไทโทลา ไทลื้ ตลอดพวกลาวลานมา และล้านช้าง ต่างก่ได้ยอมรับว่า พวกติน อิพยพลี้ภัยมาจากดินแดนพาคใต้ของจิน คือจากอาณาจักรหมองแส เช่นดรงกันหมด.

ธอดจินปานนี้ สยาม ยังมีสิงสัยความเป็นมา ของชาตตินเองยู่ คือบ่ชาบว่า สยามแท้ แม่นใด?

ในหนังสื "เทนือแคว้นแดนสยาม " ของปธานิ สีธิทอธ สะมาชิกสะพาจังหวัด เมืองธรงใหม่ กว่าวเถิงเธื้องนี้ว่า (2) ดังนี้:

..... พิงสาวะดาธ ราชวังส์ถัง ระหว่าง ค.ส.1160 เถิง 1450 บันทึกเธื้องม่านเจ้า หลี หมองแส ไว้ว่า " ชื่ม่านเจ้า" นั้น คำว่า "เจ้า" เป็นพาสาพื้นเมืองที่นั้น อันคำว่า "เจ้า"

(1) ธส.พอธพินิมย์ (อร่มทัม) ชรงกุล ในประวัติสาสตร์ไทย์สมัยใหม่ เทลั่ม 1 ปี 2535 หน้า 71-83
(2) ปธานิ สีธิทอธ จากหนังสื "เทนือแคว้นแดนสยาม" ปี พ.ส. 2528 หน้า

ນັ້ນ ແປວ່າ "ປະມຸຂຣັຕ ຖ໌ "

.... ຕໍ່ມາ ໃນປີ ພ.ສ.1285 (ສມັຍ ກຸໄບລຂ່ານ) ນ່ານເຈົ້າ ປ່ຽນຊື່ ເປັນ"ຕ້າເຫນິງ" ໄຕເຫນິງ" (ຄືໄທເມືອງ...ຜູ້ຂຽນ) ແລະມີຄ່າອະທິບາຍອີກວ່າ ພວກເຈົ້າຂອງອາມາຈັກຣນີ້ ເປັນຄົນຕະກຸລ ເຫນິງ (ຄືເປັນຄົນເມືອງ) ແລະເປັນຊົນຊາຕ ໃນຕະກຸລ "ອາຍຫລາວ" ຫລືທີ່ຮຽກກັນວ່າ "ອ້າຍ ລາວ" ນັ້ນເອງ ດ້ວຍນັ້ນ ຊື່ທີ່ຈີນ ຈົດບັນທຶກວ່າ ປະມຸຂຣັຕ ຖ໌ ນັ້ນ ເປັນຄ່ຳໄຕ ສ່ວນ ຣັຕ ຖ໌ທີ່ນັບຖືວ່າ ເປັນປະທານນັ້ນ ຮຽກຊື່ວ່າ "ເຫນິງເສີ " ຫລື "ເນິງ ເສີ ໂຫລງ" ກົງກັບຄ່າວ່າ ເມືອງແສ ຫລືນ່ຳ ເສ (ກ່ຳຄື ອາມາຈັກຣ໌ຫນອງແແສ ນັ້ນເອງ...ຜູ້ຂຽນ)

ກ່າວກັນວ່າ ເມືອງເສໂຫລງ ຫລື ນ່ຳເສໂຫລງ ນີ້ ໄດ້ຊື່ມາຈາກທະເລສາບ ເອີຣ່ຽ ເຊ່ິງພວກ ໄທໃຫຽ ແລະໄທລື້ ຮຽກກັນວ່າ "ຫນອງແສ" ແລະຍັງຄົງຮຽກກັນເຊ່ັນນີ້ ນາເທົ້າທຸກວັນນີ້...ຊາວ ໄຕ ນັ້ນ ເມ່ືອໄດ້ອົພຍົພໄປຢູ່ບ່ອນໃດ ມັກຈະຫອບເອົາຊື່ຖ່ິນຖານເດ່ີມ ຂອງຕົນ ຕິດຕົວໄປດ້ວຍ ເມ່ືອຊາວໄຕສິບສອງພັນນາ ອົພຍົພລົງມາ ກ່ໄດ້ນ່ຳເອົາຊື່ "ຫນອງແສ" ນາໃຊ້ຮຽກຫນອງແຫ່ງ ໃຫມ່ ບ່ອນທ່ີຕົນມາຢູ່ ນ້ີດ້ວຍ ຄື ຢູ່ທ່ີເມືອງຣ່ຳ ຢູ່ໃຕ້ເມືອງຊຽງຣຸ້ງ (ລ້ີ) ມີທະເລສາບໃຫຽ ຢູ່ກາງ ເມືອງ ຊາວເມືອງຣ່ຳ ຍັງຮຽກວ່າ "ຫນອງເຕ້ີ" ຫລື "ຫນອງແສ " ຢູ່ອີກຕ່ືນ.

ຈາກຄວາມເຫັນຂອງທ່ານ ສຸຈິຕ ວົງເທສ ໃນຫົວເຣ່ືອງວ່າ ສຍາມ ໄທຍ ລາວ ກ່ຢູ່ທ່ີນ້ີ (1) ຄື ບ່ໄດ້ອົພຍົພລົງມາ ຈາກພາຄໃຕ້ຂອງຈີນ (ຫລືຈາກຫນອງແສ...ຜູ້ຂຽນ)ແຕ່ປະການໃດ. ຖືວ່າ ເປັນທັສນະຄວາມເຊ່ືອ ທ່ີຂັດກັບຄວາມເຊ່ືອຂອງຄົນລາວ ໂດຍທ່ົວໄປ ຄື ຂັດກັບຄວາມເຊ່ືອ ຂອງບັຣພະບຸຣຸສລາວ ທ້ັງຫມົດ ແລະອີກຢ່າງນ່ຶງ ກ່ຂັດກັບຂ້ໍຂຽນ ຂອງນັກປະວັຕ ິສາສຕຣ ແລະ ນັກໂບຣານຄະດ ີ ຂອງໄທຍຫລາຍຄົນ. ທ່ານສຸຈິຕ ມີຄວາມເຫັນວ່າ ຄົນລາວແລະຄົນໄທຍ ຫລື ຊາວສຍາມນັ້ນ ບ່ໄດ້ແມ່ນຜູ້ຄົນທ່ີນາຈາກໃສ ແຕ ່ ມີຕ້ົນກ່ຳເນ ີ ດ ແລະຖ່ິນຖານຖາວອຣ ຢູ່ໃນດ ິ ນ ແດນແຫລມທອງນ ້ ີ ນ ານ ແ ຕ ່ ຍ ຸ ຄ ອ ະ ດ ີ ຕ ເ ກ ົ ່ າ 3000 ປ ີ ນ ານ ແ ລ ້ ວ .(2)

ທັສນະດ່ັງກ່າວ ອາຈພຽງເປັນທັສນະຂອງຄົນສຍາມ ເອງ ແລະຄວາມເຊ່ືອຂອງຄົນບາງກຸ່ມ ຫລາຍກວ່າ ທ່ີຈະເປັນຂອງຄົນທ່ົວໄປ. ບັນຫາທ່ີເຮົາສົນໃຈ ກ່ມີຢູ່ວ່າ ຫາກວ່າ ພົລເມືອງໄທຍຫລື ຊົນເຜ່ົາສຍາມ ນ ້ ີ ເ ມ ື ່ ອ ຫ ມ າ ຍ ເ ຖ ິ ງ ຊ ົ ນ ຊ າ ຕ ຜ ະ ສ ົ ມ ທ ີ ່ ປ ົ ນ ເ ປ ກ ັ ນ ຣ ະ ຫ ວ ່ າ ງ ຂ ອ ມ ແ ລ ະ ມ ອ ມ ໂ ດ ຍ ຜ ະ ສົມສາຍເລ ືອ ດ ກ ັ ນ ຢ ູ ່ ໃ ນ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ສ ຸ ວ ັ ນ ນ ະ ພ ູ ມ ນ ້ ີ ແ ລ ້ ວ ກ ່ ເ ປ ັ ນ ທ ີ ່ ຈ ະ ແ ຈ ້ ງ ໄ ດ ້ ວ ່ າ ພ ວ ກ ຂ າ ເ ຈ ົ ້ າ ແ ມ ່ ນ ພ ົ ລ ເ ມ ື ອ ງ ໃ ນ ດ ິ ນ ແ ດ ນ ອ າ ນ າ ຈ ັ ກ ຣ ໍ ທ ະ ວ າ ຣ ະ ດ ີ . ຄ ັ ນ ຕ ່ ໍ ມ າ ພ ວ ກ ສ ຍ າ ມ ທ ້ ັ ງ ຫ ມ ົ ດ ກ ່ ກ າ ຍ ເ ປ ັ ນ ພ ົ ລ

---

(1) ສຸຈິຕ ວົງເທສ ຈາກຫນັງສ ື ສ ິ ລ ປ ะ ວ ັ ນ ນ ะ ຄ ะ ດ ิ ส ะ บ ั บ พ ิ เ ศ ส จ.ป.ລ. ຫນ້າ 7-10

(2) ຫ ົ ວ ອ ຸ ໄ ຍ ຍ ້ ທ ะ ຄ ะ ໃ ນ ບ ิ ท ค ้ ั น ค ว ้ า ช ื ่ " จ า ก ล ้ า น น า เ ถ ิ ง น ่ า น เ จ ้ า " ใ น อ ะ บ ุ ส ร ณ ์ เ ป ิ ด ผ ะ บ ่ ๋ ม ธ า ช า บ ุ ส า ว ะ ธ ิ ย ์ ส า ม ภ ะ ส ั ต ธ ิ ย ์ อ ้ า ง เ ถ ิ ง เ อ ก ส า ร ก ิ น ส ิ ล ป ะ ก อ ร ณ ์ ท ี ่ น ่ า ย อ ก ส แ ด ง เ ม ื ่ อ ง ใ น ง า น ส ล อ ง ก ุ ง ร ั ต น ะ โ ก ส ิ น 200 ป ี พ ิ ม พ ์ พ.ส. 2526-27 ຫນ້າ 152

ເມືອງໃນອໍານາຈຂອມ ຄືໃນອານາຈັກຣ໌ອັງກໍຣ໌ວັຕ (ຂອມໂບຣານ) ເຊັ່ນຄໍາວ່າ ສຍາມກກ ສຍາມ ຣຽບ (ສຍາມຣັຕຖະ) ແລະສຽມໂບກ (ບຸຣີ) *ກໍ່ແມ່ນຊື່ ສແດງເຖິງຄວາມ ເປັນສຍາມ ນັ້ນເອງ.*

ທ້າຍສຸດ ອີງໃສ່ພາສາປາກເວົ້າ ແລະວັທທະນະທັມ ໂດຍທົ່ວໄປ ສຍາມ ກໍ່ສແດງວ່າມີເລືອດ ຜະສົມກັບຊົນຊາຕສ່ວນໃຫ່ຽ ຄືຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ຫລືເຜົ່າໄຕ ທີ່ອົພຍົພລົງມາ ຈາກເຂຕພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ເມື່ອສມັຍຕົ້ນພຸທທະກາລ ເຊິ່ງຂຍາຍຕົວລົງມາຕາມລໍາດັບ ຈົນເຖິງສມັຍສົງຫາມະວັຕ ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ (ມະຄອຣເງິນຍາງ ຊຽງແສນ)ແລ້ວສືບເຊື້ອສາຍມາ ເຖິງພຣະຍາ ໄຊຍ໌ສິຣິ ທີ່ພາພັຄພວກບໍຣິວານ ອົພຍົພລົງໄປຕັ້ງ "ເມືອງແປບ"ຕໍ່ມາ ຈົ່ງປຽນຊື່ເປັນເມືອງ "ໄຕຣ ຕຣ໌ງສ໌ " ຈົນຕໍ່ມາເກີດມີເມືອງອູ່ທອງ ຂອງພຣະຍາອູ່ທອງ ເຊິ່ງເປັນພໍ່ເຖົ້າ ຂອງພຣະຍາອູ່ທອງ ຣາມາທິບໍດີ ທີ 1 ຜູ້ໃຫ້ກໍາເນີດ "ອານາຈັກຣ໌ສຍາມ" ນັ້ນເອງ.

ຕາມຕໍານານສົງຫາມະວັຕ ເຫຕການຣ໌ນີ້ ເກີດຂຶ້ນປະມານ ພ.ສ.1547 ຫລື ຄ.ສ.1004 (ກ່ອນສມັຍອະນຸຣຸທ ມະຫາຣາຊ ຂອງພະມ້າ) ແລະຕໍ່ງມາ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວພວກນີ້ ຄົງພະສົມ ກັບພວກສຍາມ ແລະຈີນ ແລະຕໍ່ມາກໍ່ໄດ້ສ້າງບ້ານແປງເມືອງ ຂຶ້ນຫລາຍແຫ່ງ ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ໍາ ເຈົ້າພຣະຍາ (ແຕ່ກ່ອນເຄີ້ນຊື່ພຽງແຕ່ "ແມ່ນ້ໍາ "ເສີຍໆ)

ທ່ານເດວິດ ເຄ. ໄວແອດ (**David K. Wyatt**) ໃນການຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ຊື່ເຣ້ືອງ(1) ວ່າ **Thailand, A short Story**) ໄດ້ເວົ້າໃນທໍານອງເປັນການສແດງຄວາມສົງສັຍ *ກຽ່ວກັບຖານະ ຄວາມເປັນຄົນໄທຍ໌ ແລະສຍາມ* ວ່າດັ່ງນີ້:

The Modern Thai may or may not be descended by blood from late-arriving Tai,He or she may instead be the descendants of still earlier Mon or Kmer inhabitants of the region or of much later Chinese or Indian immigrants.....

ຄົນໄທຍ໌ ຫລື ສຍາມ ນີ້ ອາຈບໍ່ແມ່ນວ່າ ຈະເປັນພວກທີ່ສືບສາຍເລືອດ ມາຈາກຊົນເຜົ່າໄຕ (ອ້າຍລາວ) ສມັຍໂບຣານ ທີ່ເຂົ້າມາຕັ້ງຖິ່ນຖານກັນຢູ່ ໃນແຖບນີ້ ກໍ່ໄດ້ ກົງກັນຂ້ານ ພວກເຂົາ ບໍ່ວ່າຍິງຫລືຊາຍ (ຫມາຍເຖິງຄົນໄທຍ໌ພາຄກາງ ຫລື ສຍາມ...ຜູ້ຂຽນ) ແມ່ນພວກສືບສາຍເລືອດມາຈາກມອນ ຫລື ຂອມ ຫລືຂເມຣ ທີ່ເປັນພວກເຈົ້າຖິ່ນ ໃນດິນແດນແຖບນີ້ ຫລາຍກວ່າ.... ຫລືອາຈຜະສົມເຜົ່າພັນທຸ ກັບພວກຈີນ ໃນພາຍຫລັງເປັນສ່ວນໃຫຽ ຫລືກັບພວກອິນເດັຽອົພຍົພ ອີກຕໍ່ມ.

ເມື່ອພົບເຫັນທັສນະຂ້ົງເທິງ ເຊັ່ນນີ້ແລ້ວ ເຮົາກໍຫັນມາສຶກສາເຖິງສະຖິຕິພົລເມືອງໄທຍໃນ

(1) ເດວິດ ເຄ. ໄວແອດ (**David K. Wyatt)** ໃນຫນັງສື **Thailand, A short Story 1983** ຫນ້າ 1

ສມັຍຕົ້ນຣັຕນະໂກສິນທ໌ (ສມັຍຕັ້ງກຸງເທພฯໃຫມ່ๆ) ເຊິ່ງທ່ານເຊີ ຣ໌ ຈອຫ໌ນ ໂບວ໌ຣິ (**Sir. John Bowring**) ຜູ່ວ່າ ຣາຊກາຣຣົ ງກົ ງ ຂອງອັ ງກລິ ສ ທີ່ນ ງປະຈ ຳຢູ່ບ ງ ງກອກ ໃນປີ 1855 ໄດ ້ບັ ນທຶ ກ ເອົ ງໄ ວ ້ ໃນປຶ ້ ມປະວັ ຕິ ສ ງ ສຕຣ ທ ີ ່ ທ ່ ນ ຂຽ ນ ຂ ຶ ້ ນ ໃນຊ ື ່ ວ ່ ງ **The Kingdom of people of Siam** ພິ ມ ພ ์ ຂ ຶ ້ ນ ໃນປ ີ 1857 (1) ທ ่ ນ ກ ่ ວ ໃນຕ ອ ນ ນ ຶ ่ ງ ວ ่ ງ ຄ ົ ນ ສ ຍ ຳ ມ ໃ ນ ຕ ອ ນ ນ ັ ້ ນ ມ ີ ຈ ຳ ນ ວ ນ ຫ ້ ງ ຫ ມ ົ ດ 1 ລ ้ ນ ເ ก ้ ำ ແ ສ ນ ค ົ ນ (1,900,000) ແ ລ ะ ໃ ນ ເ ວ ล ำ ด ຽ ว ก ั น ນ ั ้ น ก ่ ำ ไ ด ้ ม ี ค ົ น จ ี น ห ล ำ ย ก ว ่ ำ 1,500,000 ค ົ น ด ั ่ ง ท ี ่ จ ะ ย ่ ำ เ อ ิ ำ ข ้ ้ ข ຽ น ข อ ง ท ่ ำ น ข ຽ น ไ ว ้ ใ ห ้ เ ห ็ น ด ั ่ ง น ี ้ :

PALLEGOIX estimates the population of Siam at six millions, which can at best be only approximative to the truth..... The elements of which Pallegoix makes up his total are the following:-

Siamese proper (the Thai race) 1,900,000 Chinese 1,500,000 Laos 1,000,000 Malays 1,000,000 (2)

ບ ำ ท ห ล ว ง ป ำ ล เ ล ก ์ ว (ฝ ร ั ่ ง เ ส ส) ไ ด ้ ค ำ น ว ณ เ ถ ิ ง จ ำ น ว น พ ล เ ม ื อ ง ส ย ำ ม ใ น ส ม ั ย ท ี ่ ท ่ ำ น อ ำ ศ ั ย อ ย ู ่ เ ม ื อ ง ไ ท ย ์ (ร ะ ห ว ่ ำ ง ร ั ช ก ำ ล ท ี ่ 2 เ ถ ิ ง ท ี ่ 3 ร ะ ห ว ่ ำ ง ส ง ค ำ ม ก ู ้ ช ำ ต ิ ข อ ง ส ย ำ ม เ ด ็ จ พ ร ะ เ จ ้ ำ อ ย ู ่ ห ั ว) โ ด ย ท ่ ำ น เ ซ ิ ร ์ จ อ ห ์ น ์ โ บ ว ์ ร ิ ง ก ล ่ ำ ว ไ ว ้ ใ น ป ร ะ ว ั ต ิ ศ ำ ส ต ร ์ ข อ ง ท ่ ำ น ด ั ่ ง น ี ้ .

.... " บ ำ ท ห ล ว ง ป ำ ล เ ล ก ์ ว ค ำ น ว ณ เ ถ ิ ง พ ล เ ม ื อ ง ข อ ง ส ย ำ ม ว ่ ำ ม ี จ ำ น ว น เ ถ ิ ง 6 ล ้ ำ น ค ົ น เ ช ื ่ อ เ ป ็ น จ ำ น ว น ท ี ่ เ ห ็ น ว ่ ำ ใ ก ล ้ เ ค ี ย ง ก ั บ ค ว ำ ม จ ร ิ ง ม ำ ก ท ี ่ ส ุ ด ใ น น ั ้ น ท ี ่ เ ป ็ น ค ົ น ไ ท ย ์ แ ท ้ ม ี ป ร ะ ม ำ ณ 1,900,000 ค ົ น ม ี ค ົ น จ ี น 1,500,000 ค ົ น ม ี ค ົ น ล ำ ว ล ำ ว 1,000,000 ค ົ น ค ົ น ม ะ ล ำ ย ู 1,000,000 ค ົ น , ม ี ค ົ น ข ะ เ ม ร 50,000 ค ົ น แ ล ะ น อ ก จ ำ ก น ี ้ ก ็ ม ี ค ົ น ช ำ ต ิ พ ะ ม ่ ำ แ ล ะ ช ำ ว อ ื ้ ง (บ ่ ช ำ บ อ ก ว ่ ำ ช ำ ต ิ ใ ด)

(ນ ี ้ ห ม ำ ย ถ ึ ง เ ช ื ้ อ ช ำ ต ิ ใ ห ม ่ ข อ ง ไ ท ย ์ ย ุ ค ป ั จ จ ุ บ ั น)

ส ำ ห ร ั บ ท ี ่ ก ล ่ ำ ว เ ถ ิ ง พ ล เ ม ื อ ง ล ำ ว ว ่ ำ 1 ล ้ ำ น ค ົ น น ั ้ น บ ่ ช ำ บ อ ก ว ่ ำ บ ำ ท ห ล ว ง ป ำ ล เ ล ก ์ ว ห ม ำ ย เ ถ ิ ง ล ำ ว อ ย ู ่ ท ั ่ ว ไ ป ห ร ื อ ห ม ำ ย เ ถ ิ ง ค ົ น ล ำ ว ท ี ่ ถ ื ก ก ว ำ ด ต ้ อ น ไ ป เ ป ็ น ข ้ ำ ท ำ ส ย ู ่ บ ำ ง ก อ ก ใ น ส ม ั ย ก ำ ร ร ุ ก ร ำ น ล ำ ว ค ั ้ ง ท ี ่ 1 ป ี 1778 ห ร ื อ พ ว ก ล ำ ว ช ย ำ ง ใ ห ม ่ ท ี ่ ถ ื ก ก ว ำ ด ต ้ อ น ม ำ แ ต ่ ส ม ั ย ก ่ อ น ๆ เ ช ่ น ใ น ส ม ั ย ส ง ค ำ ม ใ น ย ุ ค พ ร ะ บ ร ม ไ ต ร โ ล ก ะ น ำ ถ ข อ ง ส ย ำ ม ก ั บ พ ร ะ เ จ ้ ำ ต ิ โ ล ก ะ ร ำ ช แ ห ่ ง ล ้ ำ น น ำ เ ป ็ น ต ้ น ... แ ล ะ อ ี ก ต อ น ห ນ ึ ่ ง ท ่ ำ น ช ย ำ ว ่ ำ

It is estimated that in the Kingdom of Siam, there are more than a million and half of Chinese settlers; in the city of Bangkok alone, there are supposed to be two hundred thousands. In fact, all the active business appears in their hands.

Nine of ten of floating bazaars which cover for miles the two banks of the Meinam are occupied by Chinamen, very many of them are married to Siamesewomen...

---

(1) ท ่ ำ น จ อ ห ์ น ์ โ บ ว ์ ร ิ ง **(Sir.John Bowring)** ห น ั ง ส ื **Kingdom of People of Siam 1857** ห น ้ ำ **81-87**

ພໍຈະຄຳນວນໄດ້ວ່າ ຣາຊອານາຈັກ*ສຍາມ ມີພົລເມືອງທີ່ເປັນຊາຕຈີນ ຫລາຍກວ່າ 1 ລ້ານ 5 ແສນຄົນທີ່ມາຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່. ສະເພາະຢູ່ໃນບາງກອກ ແຫ່ງດຽວ ກໍ່ມີຄົນຈີນ ປະມານ 200,000 ຄົນ. ພວກຄົນຈີນປະມານ 9 ໃນ 10 ຂອງຕລາດ ແຄມນ້ຳ (ແຄມແມ່ນ້ຳ= ຫມາຍເຖິງນ້ຳເຈ້ົາພຣະຍາ..ຜູ້ຂຽນ) ຈະເປັນຄົນຈີນ ຫ້ວງຫມົດ ທີ່ຄຸມອຽກກາຣຄ້ຳ ເຊິ່ງມີໄລຍະຄວາມຍາວຫລາຍໄມລ໌ ຣະຫວ່າງ 2 ຝັ່ງແມນ້ຳ ແລະຜູ້ຊາຍຈີນສ່ວນໃຫຽ່ ຈະແຕ່ງດອງກັບແມ່ຍິງ*ສຍາມ....)

ແລະອີກຕອນນຶ່ງ ທ່ານຂຽນລາຍງານວ່າ

A Chinese merchant of enormous wealth who held the opium monopoly, which I was informed, more than ninety other monopolies has been raised to the ranks of monopolies, and was present among the multitude of prostrate nobles dressed in the distinction of mandarin costomes...ฯลฯ

(ตามที่ຂ້ાพะเจ้ำ ถูกแนะนำให้ชาบ จากคົนจีนผู้ถ้ำ ที่ผูกขาดการขายฝิ่น ผู้ที่ธ้ังมีผู้นึง เอ๊าเอ้ำว่า ได้มีพวกบริษัทผูกขาดการขายฝิ่น หลายกว่ำ 90 แห่ง ได้ถูกเลื่อมขึ้นเป็นขุนนาง ชั้นสูงและมีชื่อเสียง ของ*สยาม และมายืนลงแถว กับพวกขุนนางห้ังหลาย ในชุดเคื่องแบบ ขุนนางชั้นผู้ใหร่ ย่างสง่ำ ยู่ในธาตุ*สำนักไทย์....)

จากข้ัความ ในลายงานทางประวัติสาสตร์ ที่กล่าวอ้ังมานี้ พาให้พวกเริ่าได้ข้ัสันนิฐาน ใหม่ เพิ่มติ่ม อีกว่า *ความเป็นจีน กับความเป็นไทย์* นั้น เกือบจะบ่สามาถแยกออกจากกันได้เลีย. ยู่ตามหน้าถนินใหร่ ตามเมืองใหร่ หลิ โดยสะเพาะ ยู่เมืองหลวง บางกอก จะเห็นกัน ส่วนหลาย แม่นคนจีน. สำรับพวก*สยาม หลิคนไทย์ แท้นั้น แม่นอาสัย ยู่ตามชอยแคบๆ และยู่ตามห่ิวไร่ห่ิวนา นี่แม่นข้ำสังเกตที่ได้รับโดยอิ่งใส่ความเห็นของท่านจอห์น โบว์ริ่ง ที่กล่าวมาแล้ว.

จากหนังสื สิลปะอันมะคะดิ สะบับพิเสส เร็ื่องเจ้ักปินลาว ของท่านสุจิต วงเทส ได้ช่วยให้พวกเริ่า (1) พิบความจิงบางประการ ว่า ความเป็นไทย์ หลิ*สยามนั้น แม่นการปินเปกัน จากระดับต่ำจนเถิงระดับสูง. แท้จิง หากเป็นไปตามคำล่ายงาน ของวันอะลิต(**Van Vliett**) นักบันทึกของชาวอ*ธิก ที่ขียนไว้ ดินนานมาแล้ว โดยคนไทย์ บ่มีใผเอ่ำหิ่วใส่ใจอ่า นำ, ท่านบันทึกไว้ เมื่อปี ค.ส. 1639 (พ.ส.2182) สมัยพระเจ้ำปรสาททอง ที่มะลอรสีอะยุทยา ก่ำลีเร็ื่องกร่วกับกำเนิดของประเทส*สยาม โดยบันทึกขียนว่า พระเจ้ำอู่ทองผู้ตั้งประเทส สยาม นั้น บ่แม่นคนไทย์ แต่ เป็นคนจีน เชื่องมามีบิทบาท

(1) สุจิต วงเทส อ้างผ่งสาอะดาร กุงสธิอะยุทยา ของอัน อะลิด ในหนังสิสิลปะ อันมะคะดิ สะบับพิเสส จปล. หน้า 53

ສ້າງຕັ້ງປະເທສສຍາມ. ຄວາມຈິງ ຖ້າເປັນເຊັ່ນນັ້ນແທ້ ກໍ່ພາໃຫ້ໄດ້ຂໍ້ມູລ ຫນັກແຫນ້ນຂຶ້ນ ທີ່ວ່າ ຄວາມເປັນຈີນ ກັບຄວາມເປັນໄທຍ໌ ເກືອບຈະເປັນອັນດຽວກັນ.

ປະວັຕສາສຕຣ໌ ເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ແມ່ນອນ ຍອ່ມຖືເປັນກຽຕ ຂອງຊົນຊາຕຈີນ ທີ່ວ່າ ຜູ່ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ ສຍາມ ຄັ້ງແຣກໃນ ຄ.ສ.1350 ນັ້ນ ແມ່ນສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອູ່ທອງ ຫລື ພຣະຣາມາທິບໍດີ ທີ 1 ກ່າວ ກັນວ່າ ໄດ້ຂື່ອູ່ທອງ ນ່າພໍ່ເມັຽ ເຊິ່ງເປັນເຈົ້າປົກຄອງ ເມືອງອູ່ທອງ ໃນສມັຍນັ້ນ ຫລືວ່າ ຈະແມ່ນຊື່ ອູ່ທອງ ເພາະໄດ້ເປັນຜູ່ຄອງເມືອງອູ່ທອງແທນພໍ່ເຖົ້າ ນັ້ນກໍ່ເປັນໄດ້.

ແທ້ຈິງ ວັນວະລິດ ບັນທຶກໄວ້ວ່າ ອູ່ທອງຜູ່ນີ້ ແມ່ນຄົນຈີນ ແລະຍັງກ່າວກັນວ່າ ເປັນເຈົ້າຊາຍ ໃນຣາຊສໍານັກປັກກິ່ງ ຜູ່ທີ່ຖືກເນຣະເທສ ອອກຈາກພຣະຣາຊວັງຂອງຈີນ ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ຫມິ່ງ ເພາະເຫຕວ່າ ເປັນຄົນເກເຣ, ແຕ່ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ກໍ່ນັກຫລີກລ່ຽງ ບໍ່ພຍາຍາມກ່າວເຖິງ.

ສໍາຣັບ ນາຣອດສມັຍຫລັງ ຜູ່ຕັ້ງກຸງທົນບຸຣີ ໃນປີ ຄ.ສ.1768 ແລະປະກາສເປັນກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ອີກຜນຶ່ງ ຫລັງຈາກປະເທສສຍາມ ເສັ່ຽເອກຣາຊ ໃຫ້ແກ່ພະມ້າແລ້ວ ກໍ່ແມ່ນພຣະຍາຕາກສິນ ແລະກໍ່ເປັນຄົນຊອດຈີນ.

ພຣະຍາຕາກ ເປັນລູກລ້ຽງ ຂອງເຈົ້າພຣະຍາຈັກຣີ ແຫ່ງກຸງສຣີອະຍຸທຍາ ຊື່ແທ້ ບໍ່ຮູ້ ແຕ່ໄດ້ຊື່ ທີ່ເຈົ້າພຣະຍາຈັກຣີ ຕັ້ງໃຫ້ ຊື່ວ່າ "ນາຍສິນ" ເປັນລູກຂອງທ້າວໄຫຮອງ,ເຈັກທີ່ເກັບຄ່າປະຕັ້ງສ່ຳ ຮັບໂຮງພະນັນ ໃຫ້ແກ່ເຈົ້າແຜ່ນດິນໄທຍ໌ ແມ່ຂອງນາຍສິນ ເປັນຄົນໄທຍ໌ ຊື່ນາງນົກຮ້ຽງ. ຄັນຕ່ໍ ມາ ເມື່ອພຣະຍາສິນ ມີອ່ຳນາຈຂຶ້ນ ໄດ້ຖືກສົ່ງໃຫ້ໄປປົກຄອງເມືອງຕາກ ຄົນທັ້ງຫລາຍຈຶ່ງເອີ້ນວ່າ ພຣະຍາຕາກສິນ.

ພຣະຍາຕາກສິນ ມີໂຊຄດີທີ່ສຸດ ເພາະເມື່ອປະເທສສຍາມ ເສັ່ຽເອກຣາຊ ແກ່ພະມ້າ ໃນປີ 1758 ກະສັຕຣິຍ໌ສຍາມ ຖືກພະມ້າຂ້າຕາຍ ທັ້ງຫມົດ ພຣະຍາຕາກ ໂດຍເຊື່ອວ່າ ໄດ້ຖືກສັບສນຸນທາງ ລັບ ຈາກປະເທສຈີນ ທີ່ຍົກກໍ່ລ້ຽງຂົ້ນຂ່ຕ່ໍປະເທສພະມ້າ ທາງດ້ານເຫນືອ ແລະ ໃນດ້ານກໍ່ລ້ຽງ ກໍ່ ໄດ້ຮັບການອຸ້ມຊູຈາກຊາວລາວ ແລະຂເມຣ ທາງເຂຕພາຄອິສານ ຄືເຂຕຂຸຂັນ ບຸຣີຣັມຍ໌ ແລະໃນ ເຂຕຈັນທະບຸຣີ ສະເຫ້ງເຊ້ົາ ແລ້ວຈຶ່ງນ່ຳຄນະ ຍົດເອົາມະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ຈາກມືພະມ້າໄດ້ສ່ຳ ເຣັດ ຕ່ໍຈາກນັ້ນ ກໍ່ປະກາສຕົນຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ຕັ້ງກຸງທົນບຸຣີຂຶ້ນ ເປັນມະຄອຣຫລວງແຫ່ງ ໃຫມ່ ແລະຖືກປະຊາຊົນໄທຍ໌ ຍົກຍ້ອງໃຫ້ພຣະອົງຄ໌ "ເປັນມະຫາຣາຊ" ຂອງໄທຍ໌ອີກຜຸ່ນຶ່ງ.

ສະນັ້ນ ບັນຫາທີ່ວ່າ ຊາວສຍາມ ທີ່ແທ້ຈິງ ມາຈາກໃສ ? ແມ່ນອນ ຫາກເປັນຄວາມຈິງ ຕາມຄວາມເຊື່ອຂອງທ່ານສຸຈິຕ ວົງເທສ ສັນນິຕຖານໄວ້ ທີ່ກ່າວວ່າ ລາວ ຫລືໄທຍ໌ ແລະສຍາມ

ກ່ຍູ່ມີຖິ່ນຖານ ດິນແດນຢູ່ໃນເຂຕນີ້ເອງ ບ່ໄດ້ແມ່ນກຸ່ມຊົນ ທີ່ອົພຍົພມາຈາກດິນແດນຈີນ ພາຄໃຕ້ ຄືກັບທີ່ເຄີຍມີຄວາມເຊື່ອກັນມາແຕ່ກ່ອນ.

ຈົ່ງສຣຸບແມ່ນອນໄດ້ວ່າ ຊົນຊາຕສຍາມ ແມ່ນພົລເມືອງຊາວເຜົ່າ ຂອງມອນທະວາຣາວະດີ (**Dvaravadi**) ແລະ ໂດຍພົວພັນທ່ກາລເວລາ ກັບຍຸຄສມັຍ ສຣິໂຄຕະບອງ ຫລື ຟຸນັນ (**Funan**) ເຈນລະ (**Zenla**) ແລະ ກ່ຕ່ມາຣອດມະຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ອັງກໍຣ໌ວັຕ (**Angkorian Empire**) ທີ່ພຸ່ງຕົວຂຶ້ນມາແທນ ອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ.

ສຍາມ ຈົ່ງຫາກ່ໍຜາກົດຂຶ້ ໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ໃນປີ ຄ.ສ. 1350 ນີ້ເອງ ໂດຍການຣວມຕົວ ຂອງພວກຜູ່ນໍາສຍາມ ກຸ່ມນຶ່ງ ທີ່ເປັນຊົນຊາຕ "ປະສົມອ້າຍລາວ ຫລື ຊົນຊາຕຕະກູລໄຕ " ພວກທີ່ມາອາສັຍ ຢູ່ໃນດິນແດນ ລຸ່ມແມ່ນ້ໍາເຈົ້າ ພຣະຍານານມາແລ້ວ ທີ່ຍຶດອໍານາຈ ແລ້ວແຍກດິນແດນຈາກຝ່າຍພ່ເມັ້ງ ຂອງຕົນ ໃນອານາຈັກຣ໌ຂອມອັງກໍຣ໌ວັຕ ໄດ້ ສໍາເຣັດ ຈົ່ງມາຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ ສຍາມ ຂຶ້ນໃນຖານະທີ່ຊາວສຍາມ ເປັນຊົນຊາຕສ່ວນໃຫ່ ຢູ່ໃນພາຄກາງຂອງໄທຍ ປາງນັ້ນ.

ສະນັ້ນ ຄໍາວ່າ *"ສຍາມ"* ຈົ່ງເປັນຊື່ຂອງຊົນເຜົ່າຫນຶ່ງ ໃຕ້ອໍານາຈຂອມແລະມອນ ແລະ ຈະ ມີມາແຕ່ດົນນານ ພ້ອມກັບພວກລະໂວ້ ລົພບຸຣີ ນັ້ນເອງ. ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນສມັຍ ສຸໂຂທັຍ ກ່ອນທີ່ ຈະເກີດອານາຈັກຣ໌ສຍາມສຣິອະຍຸທຍາ ຂຶ້ນນັ້ນ ຊື່ນີ້ ກ່ເຄີຍມີມາແລ້ວ,ແຕ່ ບ່ແມ່ນຊື່ຂອງປະເທສ ຫາກເປັນພຽງແຕ່ "ຊື່ຂອງເຜົ່າຊົນ" ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ແມ່ນແຕ່ຢູ່ອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍ ຫລືແມ່ນແຕ່ ຊາວສຸໂຂທັຍ ເອງ ທີ່ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ຂຶ້ນກ່ອນກຸງສຣິອະຍຸທຍາ ກ່ຍັງ ບ່ໄດ້ມີບັນທຶກໃດໆທີ່ຍອມຮັບ ວ່າ*"ຕົນຄື ຊົນຊາວປະເທສສຍາມ"* ຈົ່ງປ່ອຍໃຫ້ພວກກຸງສຣິອະຍຸທຍາກັບລະໂວ້ (ລະວ້າ) ອ້າງຕົນເປັນຊົນຊາຕ "ສຍາມ" ໃນພາຍຫລັງ. ຊາວສຸໂຂທັຍ ປະກາສເອກຣາຊຂອງຕົນຈາກຂອມ ປະກາສຊື່ ເປັນ "ໄທ" ແຕ່ຊາວສຣິອະຍຸທຍາ ແລະລະໂວ້ ເມື່ອຍຶດອໍານາຈາກສຸໂຂທັຍ ປະກາສ ຕົນເອງ ເປັນ*"ປະເທສ ສຍາມ ແລະເປັນຄົນຊາວສຍາມ"*

ຄວາມຈົ່ງ ອາຈມີຄວາມພາຄພູມໃຈ ໃນຊື່ຂອງອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ຂອງພວກຂອມແລະ ມອນ ໃນອະດີຕ ທີ່ມີຄວາມຍິ່ງໃຫ່ຽ ເຊິ່ງພວກຕົນມີຄວາມຜູກພັນທ໌ ມາດົນ ຄັນໄດ້ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ ສຍາມຂຶ້ນ ແລະຕັ້ງເມືອງ ສຣິອະຍຸທຍາ ເປັນນະຄອຣຫລວງ ຂອງພວກຕົນແລ້ວ ກ່ສະຖາປະນາ ຊື່ເມືອງຫວວງແຫ່ງນີ້ ວ່າ *"ກຸງເທພ ທະວາຣາວະດີ ສຣິອະຍຸທຍາ"* ແລະຊື່ກຸງເທພ ນີ້ ກ່ຍັງນິຍົມ ໃຊ້ກັນຕ່ມາ ຈົນຮອດສມັຍຕັ້ງເມືອງບາງກອກ ເປັນເມືອງຫລວງ ໃນສມັຍພຸທທະຍອດຟ້າ ປີ ຄ.ສ. 1782 (ຣັຊການທີ 1 ຂອງໄທຍ) ສະນັ້ນ ກຸງເທພ ຈົ່ງຕອ້ງຂຽນເປັນ ກຸງເທພຯ ຢູ່ສເມີ ເພື່ອຕອ້ງ ການຣັກສາເຄ້ົາ ຈາກຊື່ເຕັ້ມວ່າ ກຸງເທພ ທະວາຣາວະດີ, ອານາຈັກຣ໌ເດີ້ມຂອງພວກມອນໄວ້.

ການໃຊ້ຊື່ ອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ເປັນເບ້ືອງຕົ້ນໃນການຕີຄວາມຫມາຍປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງໄທຍ ພ່ ນມານັ້ນ ອາຈຫມາຍເຖິງເຫຕຜົລ ທີ່ວ່າ ອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ຂອງ ຊົນຊາຕ

ມອນ ໂບຣານ ນັ້ນ ເປັນອານາຈັກຣ໌ຍິ່ງໃຫຽ່ ແຕ່ ປາສຈາກເຈົ້າຂອງເດີມ ຍັງເຫລືອຢູ່ ກໍ່ແມ່ນຊື່ "ສຍາມ" ແລະໂດຍຄວາມຕ້ອງການເປັນຕົວຕົນ ແທນອານາຈັກຣ໌ມອນ ສະນັ້ນ ເມືອງຫລວງຂອງ ສຍາມ ຈຶ່ງຖືກເກັບຖມອນຮັກສາເຄົ້າເດີມຂອງມອນໄວ້ ຕລອດມາ ຄື "ທະວາຣາວະດີ" ແລະ ຄວນຊາບດ້ວຍວ່າ *ພາສາສຍາມ ຫລືພາສາພວກໄທຍ ທີ່ໃຊ້ເວົ້າຢູ່ໃນປັຈຈຸບັນ ກັບ ພາສາມອນ ບໍ່ໄດ້ຄືກັນຈັກນ້ອຍເລີຍ ແຕ່ກໍ່ມີຄຳມອນປົນຢູ່ ເກືອບ 60 ເປີເຊັນຕ໌.*

ສຳຣັບ ພວກຜູ້ນຳສຍາມ ທີ່ສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ສຸໂຂທັຍຂຶ້ນ ໃນປີ ພ.ສ.1800 ຄົນທັ້ງຫລາຍ ບໍ່ຄ່ອຍບໍ່ຮູ້ພື້ນເດີມຄວາມເປັນມາ ໃນອະດີຕ ຢ່າງແຈ່ມແຈ້ງຫລາຍປານໃດ, ຮູ້ແຕ່ວ່າ ຂຸນສຣິນາວ ນຳຖົມ ເປັນເຈົ້ານາຍຊັ້ນສູງ ຂອງ ມະຫາອານາຈັກຣ໌ຂອມ ແລະຕໍ່ມາ ໂອຣົສຂອງທ່ານກໍ່ແມ່ນກະ ມອນເຕົ້ງອັນ ຜາເມືອງ ທີ່ເອີ້ນເປັນຊື່ລາວ ຫລືໄທຍ່ວ່າ "ຂຸນຜາເມືອງ" ແມ່ນຣາຊບຸຕເຂີຍ ຂອງ ພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນ ທີ 8 ກຳອຳນາຈສູງສຸດ ໃນເຂຕພາຄກາງ ຂອງໄທຍ ສມັຍນັ້ນ,ຈຶ່ງມີໂອກາສ ດຳເນີນແຜນແບ່ງແຍກປະເທສຂເມຣ ປະກາສເອກຣາຊຂອງພວກຕົນ ສວຍໂອກາສ ໃນເວລາທີ່ ຂອມ ຖືກຈີນບຸກໂຈມຕີ ນັ້ນເອງ.ຕະກຸລຊາວສຍາມ ກຸ່ມນີ້ ຄັນຕໍ່ມາຣອດຂຸນບາງກາງຫາວ ແລະ ຂຸນຣາມຄຳແຫງ ແລະໄສຍະເລີໄທ ໃນປີ 1350 ຈຶ່ງເສັຽເມືອງໃຫ້ແກ່ ພຣະຍາອູ່ທອງ.

ມີບັນຫາທີ່ຫນ້າສຶກສາອີກອັນນຶ່ງ ທີ່ກຳລັງຜາກົຕຂຶ້ນ ເມື່ອບໍ່ດົນມານີ້ ແມ່ນ ແນວຄຶດ ແລະ ຂໍ້ຂຽນ ທີ່ກຳລັງປຸກຣະດົມໃຫ້ເຫັນວ່າ "*ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ເປັນສູນຍ໌ກາງຂອງສຍາມ ໂບຣານ*"ໂດຍອ້າງເຖິງສິລປະກັມຕ່າງໆ ທີ່ກະແຈກກະຈາຍກັນຢູ່ ທ້ອປະເທສລາວ ເຊິ່ງພວກ ຊາວສຍາມ ອະທິບາຍກັນວ່າ ເປັນ "ສິລປະ ໃນຍຸຄທະວາຣາວະດີ" ດັ່ງທີ່ສຸຈິຕ ວົງເທສກ່າວໄວ້ ທີ່ ອ້າງເຖິງຄວາມເຫັນ ຂອງຣອງສາສຕຣາຈານ ສຣິສັກ ວັລລິໂພດົມ, ຜູ້ຊຽວຊານດ້ານສິລະກັມ ຂອງມະຫາວິທຍາລັຍສິລປາກອຣ ຂອງໄທຍ (1) ໃນຂໍ້ຄວາມສຳຄັນກ່າວວ່າ " *ວຽງຈັນທນ໌ ເປັນ ເມືອງ ອົກ ແຫ ມາແຕ່ ໂບຣານ* ດັ່ງຈະເຫັນວ່າ ມີແນວຄຸມ້ຳ ແລະກຳແພງ ຢູ່ທັງ 2 ຟາກແມ່ ນ້ຳຂອງ ກ່າວຄື ທັງຟາກຕາວັນອອກ ທີ່ຍັງເປັນເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ແລະ ຝັ່ງຟາກຕາວັນຕົກທີ່ເປັນ ອຳເພ ສຣິຊຽງໃຫມ່ ໃນເຂຕຈັງຫວັດຫນອງຄາຍ.....ແລະ ກ່າວຕື່ມວ່າ.." ອັນເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ແລະສຣິຊຽງໃຫມ່ ນັ້ນ ແຕ່ເດີມ ກໍ່ຄືເມືອງດຽວກັນ ເປັນເມືອງນາ ແຕ່ ສມັຍທະວາຣະດີ ຕອນ ປາຍເຊິ່ງກົງກັບເຫຕການ໌ ໃນອຸຣັງຄະທາຕ.." ໂດຍທ່ານຕັ້ງຫົວຂໍ້ໄວ້ວ່າ"ທະວາຣາວະດີໃນລາວ"

(1) ສຸຈິຕ ວົງເທສ ອ້າງບົທຂຽນ ດຣ.ສຣິສັກ ວັລລິໂພດົມ ໃນໜັງສືສິລປະວັນນະຄະດີ ສະບັບພິເສສ ຈ.ປ.ລ. ໜ້າ 34-39

ທີ່ໃຊ້ຄຳວ່າ "ເມືອງອິກແຕກ" ນັ້ນ ແມ່ນສຳນວນແບບໄທຍ໌ໆ ໃນເມື່ອກ່າວເຖິງລາວ. ແທ້ຈິງ ຍ່ອມເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີວ່າ ນະຄອນຣວຽງຈັນທນ໌ ມີຢູ່ຫ້ວງສອງຝັ່ງ ແມ່ນ້ຳຂອງ ເພາະ ຊື່ບ້ານເມືອງ ຫ້ວງ ສອງຝັ່ງ ກໍບອກແຈ້ງຢູ່ແລ້ວ ຄື ວຽງຈັນທນ໌ ສັຕຕະນາຄ ກໍ່ຄືເຂຕທີ່ຕັ້ງນະຄອນຣວຽງຈັນທນ໌ ທຸກ ວັນນີ້, ວຽງຈັນທນ໌ພັນພ້ວ ແມ່ນເຂຕທ່າບໍ່-ພັນພ້ວ ໃນປັຈຈຸບັນ ແລະ ວຽງຈັນທນ໌ ກອງນາງ ກໍ່ ຢູ່ໃນເຂຕສຣີຊຽງໃຫມ່ ແລະບ້ານກອງນາງ ປັຈຈຸບັນ ແລະທີ່ພ່ານັກ ຂອງພວກເຈົ້ານາຍລາວ ໃນ ສມັຍກ່ອນ ກໍ່ຢູ່ຫ້ວງສອງຟາກນ້ຳ ດ່ັງທີ່ພວກຫມໍ່ຂັບຫມໍ່ລຳ ຄົນລາວພາຄອີສານ ນັກຈະລ່ຳພັຣນາ ເຖິງຄວາມຈົບງາມ ຂອງນະຄອນຣວຽງຈັນທນ໌ ໃນສມັຍອະດີຕ ໄວ້ຢູ່ສເມີ ກໍ່ຄື ນະຄອນຣວຽງຈັນທນ໌ ຫ້ວງສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງນັ້ນເອງ.

ການທີ່ພວກນັກຂຽນໄທຍ ຖືວ່າ ເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ເປັນເມືອງອິກແຕກ ນັ້ນ ແມ່ນຈິນຕະນາ ການແບບໄທຍ໌. ຄວາມຈິງນັ້ນ ເມືອງຫລວງຂອງຫລາຍປະເທສ ກໍ່ນັກຕັ້ງຢ່ແຄມແມ່ນ້ຳ ຫລື ມີແມ່ນ້ຳຢູ່ຣະຫວ່າງກາງ ເພື່ອຄວາມສະດວກ ກຽ່ວກັບການລະບາຍ ເຊ່ັນ ແມ່ນ້ຳແທມ ຢູ່ກາງ ນະຄອນລອນດອນ ແມ່ນ້ຳແຊນ ຢູ່ກາງນະຄອນປາຣີສເປັນຕົ້ນ ເຊ່ິງຈະຖືວ່າ ເມືອງເຫລ່ົານັ້ນເປັນ "ເມືອງໄສ້ແຕກ" ກໍ່ວ່າໄດ້ຄືກັນ.(ເພາະສາຍແມ່ນ້ຳ ບ່ໃຫຽ່ພໍ ເທົ່າກັບແມ່ຂອງ)

ດຣ.ມະຍຸຣິ ເຫງົ້າສຣີວັທນ໌ ຂຽນກ່າວໄວ້ ໃນປຶ້ມ "ເຈົ້າອະນຸ" ຂອງທ່ານ (1) ອ້າງເຖິງບົທຂຽນ ໃນເອກສານ ຈອຫ໌ນ ຄຣ໌ເວີຣ໌ດ (**John Crawfurd**) ນັກການທູຕອັງກລິສ ທີ່ເຂົ້າໄປເຈຣະຈາ ດ້ານການຄ້າ ກັບສຍາມ ໃນປີ ຄ.ສ.1822 ເຊ່ິງຜູ້ກຽ່ວຂຽນລາຍງານ ເກັບກ່ຳເຫຕການ ຄ່ຳບອກ ເລ້ົາວ່າ..... ໃນຕົ້ນ ສັຕວັສທີ 19 ນັ້ນ ເມືອງວຽງຈັນທນ໌ ເປັນນະຄອນຫລວງ ທີ່ຮຸ່ງເຮືອງເຫລ້ືອງ ເຫລ້ືອມທີ່ສຸດ.....ທ່ານຈອຫ໌ນ ຄຣ໌ເວີຣ໌ດ ອ້າງຊ້ືວ່າ "ເມືອງລ້ານຊ້າງ" ແລະບັນທຶກວ່າ ຕາມການ ບອກເລ້ົາຂອງຄົນຜູ້ນ້ຶງ ທີ່ກ່າວວ່າ ເມືອງນ້ີ ມີພິລເມືອງຫນາແຫນ້ນ ຄືກັບເມືອງບາງກອກ.

ແລະທ່ານ ດຣ.ມະຍຸຣິ ຍັງໄດ້ອ້າງເຖິງຂໍ້ຂຽນ " ນິຣາສ ວຽງຈັນທນ໌" ຂອງນາຍພິລໄທຍ໌ຜູ້ນ້ຶງ (ທີ່ຢູ່ໃນຄນະຖືກຣັບຜິດຊອບໃນການເຜົ່ານະຄອນຣວຽງຈັນທນ໌...ຜູ້ຂຽນ) ຄື "ນອ່ນເຈ້ົາທັບ" ມີອ້າງ ຢູ່ໃນປະຊຸມຈົດຫມາຍ "ພາບຂະບົດວຽງຈັນທນ໌ "ຢູ່ໃນປຶ້ມຂອງກົມສິລປາກອຣ ທີ່ບາງກອກ ພິມພ໌ ເມ່ືອປີ 1960 (ຫນ້າ 90-98) ນາຍພິລຜູ້ນ້ີ ສ້ັງກັດຢູ່ໃນກອງທັບ ຂອງກົມຫມ່ືນ ເສນາບ່ໍຣິຣັກສ໌ ໄດ້ ຂຽນໃຫ້ຄ່ຳຍອ້ຍ ນະຄອນຣວຽງຈັນທ໌ນ ທີ່ຜູ້ກຽ່ວໄດ້ເຫັນເປັນເທ່ືອທ່ຳອິດ ກ່າວວ່າ ເປັນເມືອງ ສວຍສົດງົດງາມ ແລະອຸດົມຣ່ັງມີ ທ່ີສຸດ...."

---

(1) ດຣ.ມະຍຸຣິ ເຫງົ້າສຣີວັທນ໌ ຈາກຫນ້ັງສ ື "ພຣະເຈ້ົາອະນຸ" ຫນ້າ 8 ອ້າງເອກສານ ຈອຫ໌ນໂບວ໌ຣ່ິງ 1822 ຫນ້າ 446-447

ໃນບັນທຶກ ຂອງ ທ່ານ ວັນ ວຸສຕອຟ ພໍ່ຄ້າຊາວຮໍລັນດາ ໄດ້ບອກແຈ້ງ ກ່ຽວກັບຄວາມເປັນຢູ່ ແລະສະພາພຄວາມສວຍງາມ ຂອງນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ທີ່ທ່ານໄດ້ພົບເຫັນ ໃນປີ ຄ.ສ.1641–1642

ເວົ້າເຖິງການສືບຕໍ່ສັງຄົມມະນຸສ ຈາກຍຸຄສມັຍກ່ອນ ມາຣອດສມັຍຫລັງ ເຮົາກໍ່ບໍ່ຄວນລືມວ່າ ວິວັທທະນາການ ຂອງເຊື້ອພັນທຸ໌ມະນຸສ ຍ່ອມກ້າວຂຍາຍຕົວ ໂດຍ ປະສົມປະສານ ຣະຫວ່າງຍຸຄ ຕໍ່ຍຸຄ ບໍ່ແມ່ນມະນຸສຍຸຄນຶ່ງ ຕາຍໄປຫມົດແລ້ວ ຈຶ່ງເກີດມີຍຸຄໃຫມ່ ຂຶ້ນມາຕາມຫລັງ. ສະນັ້ນ ຣິຕ ຄອງປະເພນີ ວັທທະນະທັມ ແລະສິລປະກັມຕ່າງໆ ກໍ່ຍ່ອມມີການຖ່າຍທອດ ສືບຕໍ່ກັນມາ ຕາມລຳ ດັບ. ສຳຣັບຢູ່ໃນດິນແດນລາວ ຣວມທັງທົ່ວລາວ ພາຄອີສານ ກໍ່ມີຫລາຍອານາຈັກຣ໌ມະນຸສ ສືບຕໍ່ ຖ່າຍທອດກັນມາ ຈຶ່ງມາຣອດຍຸຄສຣີໂຄຕບອງ ແລະຍຸຄອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ເຊັ່ນ *ສິລປະວັທ ທະນະທັມ* <u>ບ້ານຊຽງ</u> ແຂວງອຸດອຣທານີ ເມື່ອ 3000–4000 ປີ ຜ່ານມາ ກໍ່ມີການຖ່າຍທອດສືບ ເນື່ອງ ມາເຖິງອານາຈັກຣ໌ສຣີໂຄຕບອງ ແລະ ມາເຖິງລ້ານຊ້າງ ເຊັ່ນດຽວກັນ ເປັນຕົ້ນ ຄືສິລປະ ການຄຈັດແຕ້ມລິງລາຍ, ການຫລໍ່ໂລຫະ ແລະປັ້ນດິນເຜົາ ຫລືການຫຽບປັກຖັກແສ່ວ ເປັນຕົ້ນ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ດວ້ຍການສືບເນື່ອງ ຂອງຍຸຄສມັຍ ນັ້ນ ສິ່ງທີ່ມີການພົວພັນທ໌ ແລະສືບເນື່ອງມາ ຕາມລຳດັບ ກໍ່ຄື ພັຄົນພົລເນື່ອງ ສັງຄົມ ຣິຕຄອງ ປະເພນີ ວັທທະນະທັມ ແລະ ສິລປະກັມຕ່າງໆ ຂອງອານາຈັກຣ໌ ເກົ່າກ່ອນ ທີ່ຈະສືບຕໍ່ມາເຖິງອານາຈັກຣ໌ ເຊິ່ງເກີດໃຫມ່ ເປັນທັມມະດາ ເພາະ ສະນັ້ນ ຖ້າຈະຄົດເອົາແຕ່ວ່າ ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ຫລື ໃນເຂຕໂພນໂຮງ ມີວັຕຖຸໂບຣານ ຄືກັນກັບ ຂອງອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ແລະຈະຕັ້ງຂໍ້ສັນນິຕຖານ ແບບເລີຍເຖີ້ອດໄປວ່າ ວຽງຈັນທນ໌ ຄື ອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ກໍ່ເທົ່າກັບສ້າງຄວາມຫມາຍ ທີ່ວ່າ *ວຽງຈັນທນ໌ ຄື ນະຄອຣສຣີອະຍຸທຍາ ໃນລາວ ນັ້ນເອງ* ເຊິ່ງຖ້ວ່າ ເປັນການສັນນິຕຖານທີ່ງ່າຍເກີນໄປ.

ສິລປະກັມທີ່ສືບຕໍ່ຍຸຄສມັຍ ໂດຍສະເພາະສມັຍທີ່ໃກ້ຄຽງທີ່ສຸດ ກັບລ້ານຊ້າງ ຫລືໃກ້ຄຽງກັບ ປັຈຈຸບັນ ໃນດິນແດນແຖບນີ້ ກໍ່ແມ່ນຍຸຄສມັຍສຣີໂຄຕະບອງ ຫລື ຟຸນັນ (**Funan**) ແລະເຈນລະ (**Zenla**) ຂອງພວກຂອມ ຈຶ່ງມາຣອດສມັຍອັງກໍຣ໌ວັຕ, ຜ່ານມານີ້ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ ບໍ່ຄ່ອຍ ໃຫ້ຄວາມສົນໃຈເອ່ຍເຖິງໂດຍກົງ ນອກຈາກທະວາຣາວະດີ ທີ່ພວກຕົນ ມີຊີວິຕພົວພັນທ໌.

ຈາກຂໍ້ຂຽນ ຂອງຮັກທອຍສ໌ (**Mr. Hugh Toye**) ໃນຫນັງສືເຣື້ອງ **Buffer State or Battle-field** (1) ກ່າວໄວ້ຕອນນຶ່ງວ່າ ອານາຈັກຣ໌ຟຸນັນ ຜາກົຕມີໃນບັນທຶກພົງສາວະດານຈີນ ແຕ່ສມັຍ ຄ.ສ.100 ຫລື ຣະຫວ່າງ ພ.ສ. 600 ຂຍາຍອຳນາຈກວ້າງຂວາງ ຈາກດິນແດນແຕ່ ຄໍຄອດ ກຣະ (**Kra Isthmus**) ທີ່ພາຄໃຕ້ຂອງໄທຍ໌ ຈົນທົ່ວລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງຕອນກາງແລະຕອນລ່າງ ຈົນຮອດ ອ່າວກັມເຣນ (**Camranh Bay**) ທີ່ວຽດນາມໃຕ້. ຢູ່ເໜືອຂຶ້ນໄປນັ້ນ ຍັງເປັນປະເທສຈາມປາ ຢູ່.

ดินแดนอินโดจีนตะวันออก ในสมัยศตวรรษที่ ๑

L'Indochine Orientale au Iv siècles

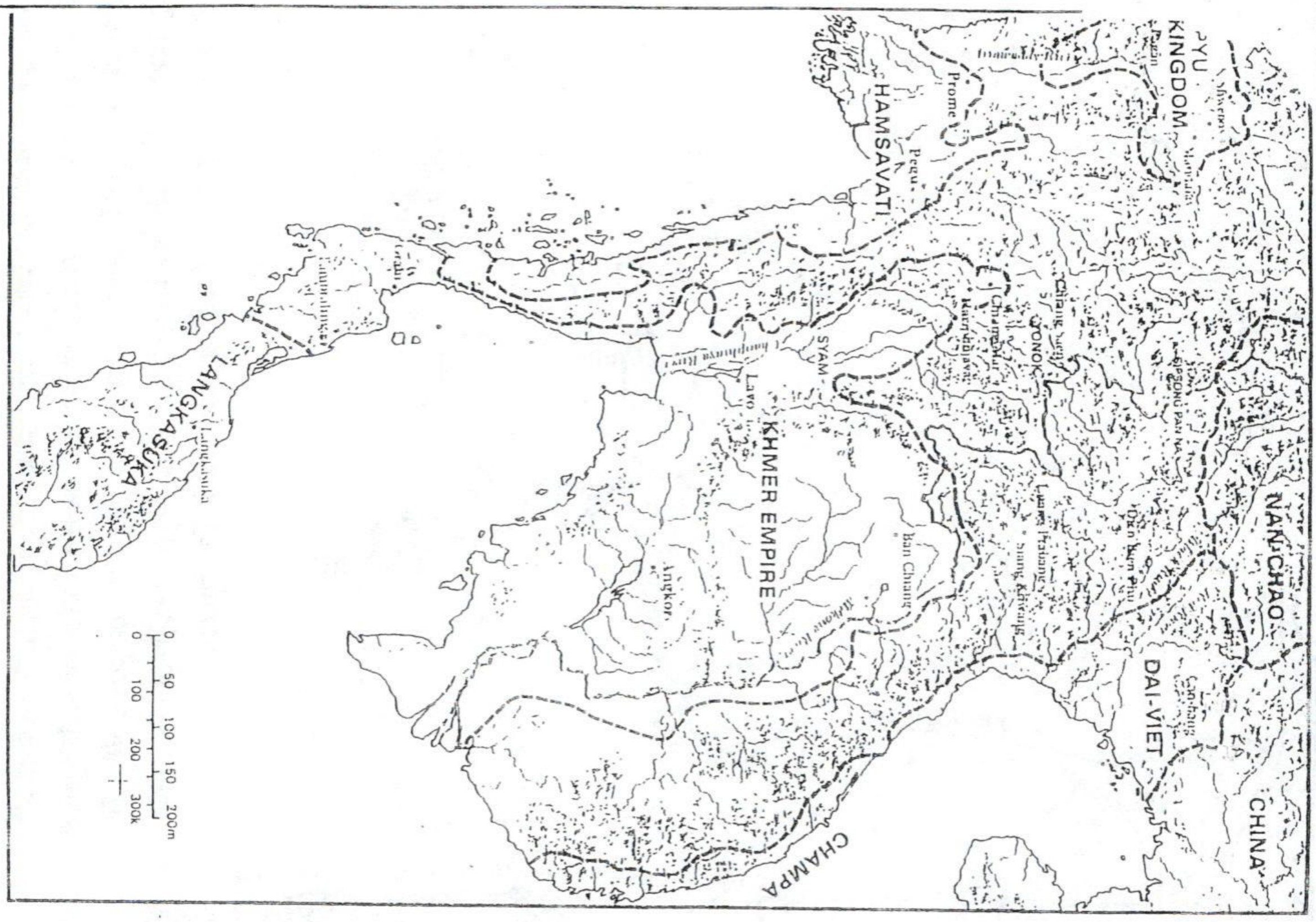

ແຜນທີ່ນີ້: ສມັຍປີ ຄ.ສ. 960 ເປັນສມັຍທີ່ອ້ຍລາວ ອາມາຈັກຣ໌ໝອງແສ ຫລື ນ່ານເຈົ້າ ຍັງມີ ອຳນາຈຢູ່. ສຳຣັບ ໃນເຂຕແດນສຸວັນນະພຸມ ຈະພົບເຫັນ ມະຫາອາມາຈັກຣ໌ຂອມ ຕັ້ງສ່ວ່າພ່າ ເພີຍ ທົ່ວແດນແຫລມທອງ ແຫ່ງນີ້. ພາຄຕາວັນອອກ ແມ່ນອາມາຈັກຣ໌ ຈາມປາ, ເໜືອຂຶ້ນໄປ ແມ່ນອາມາຈັກຣ໌ໄດວຽດ ທີ່ຍັງຂຶ້ນກັບຈີນ ທິສຕາວັນຕົກ ຈະເຫນອາມາຈັກຣ໌ ພະຍູ ຂອງຊົນຊາຕ ພະມ້າ ແລະຕໍ່ລົງມາ ກໍ່ແມ່ນອາມາຈັກຣ໌ຫົງສາວະດີ ຂອງພວກມອນ.

ເວລານັ້ນ ແຄ້ວນສຍາມ ລະໂ ້ (ລົພບຸຣີ) ແລະຫະຣິພຸນຊັຍ (ລຳພຸນ) ກໍ່ແມ່ນດິນແດນຂອງ ພວກຂອມ ແລະມອນ (ນະຄອຣລົພບຸຣີ) ແຄ້ວນປົກຄອງຕົນເອງ ກອນີ່ຫລບາຍແຫ່ງ ເຊັ່ນນະ ຄອຣຫລວງພຣະບາງ,ຊຽງຂວາງ ສິບສອງພັນນາ ໂຍນົກ ຊຽງແສນ ຂຶ້ນຢູ່ໃຕ້ອິທທິພົລຂອມ ແລະ ບາງຄັ້ງ ກໍ່ເປັນອິສຣະ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ການທີ່ພາກິຕເຫັນ ກໍ່ຄືໃນຍຸຄທີ່ສ້າງອຸຣ້າງຄະທາຕນັ້ນ ບ່ໄດ້ມີຊື່ອານາຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ມາກ່ຽວຂ້ອງໃນເຫຕການ ຂອງລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນ້ຳມູລ ແລະແມ່ນ້ຳຊີ ແລະຣ່ວມມື ໃນການສ້າງພຣະທາຕພະນົມ ແຕ່ປະການໃດ. ເຈົ້າຄອງນະຄອຣທີ່ມີຊື່ ແລະຢູ່ໃນຄວາມເປັນມິຕ ເຊ່ືາກ່ຽວຂ້ອງໃນເຫຕການຣ່ບ້ານເມືອງເຂຕນີ້ ແລະຣ່ວມສ້າງທາຕພະນົມ ສມັຍນັ້ນ ມີຊື່ດັ່ງນີ້:

(1) ພຣະຍາສຸວັນນະພິງຄາຣ ເຈົ້າເມືອງຫນອງຫານຫລວງ (ເຂຕສະກົລນະຄອຣ)

(2) ພຣະຍາຄຳແດງ ແຫ່ງເມືອງຫນອງຫານນ້ອຍ (ເຂຕອຸດອຣທານີ)

(3) ພຣະຍານັນທະເສນ ແຫ່ງເມືອງສຣີໂຄຕບອງ (ຫລື ໂຄຕຣະປຸຣະ)

(4) ພຣະຍາອິນທະປັຕຖະນະຄອຣ ແຫ່ງເມືອງຂເມຣ

(5) ພຣະຍາຈຸລນີ ພົມມະທັຕ ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ຈຸລນີ (ສິບສອງຈໄທ ຫລືເມືອງແຖງ)

ເມ່ືອສັນນິຕຖານ ເຖິງກາລເວລາແລ້ວ,ອານາຈັກຣ໌ສຣີໂຄຕະບອງ ເວລານີ້ ຄົງຢູ່ໃນໄລຍະການເລ້ີມຕົ້ນຍຸຄສມັຍ.

ສັນນິຕຖານ ເຖິງກາລເວລາ ໃນການສ້າງພຣະທາຕພະນົມນັ້ນ ຢ່າງຊ້າ ກໍ່ຄົງຈະຢູ່ຣະຫວ່າງພຸທສັກຣາຊ 236 ເຖິງ ພ.ສ.300 ຫລື' ສມັຍພຣະເຈົ້າອະໂສກມະຫາຣາຊ ແຫ່ງອິນເດັຽ (ຕາມຄັມພີຣ໌ມະຫາວັງສະ)ເຊ່ືງເປັນສມັຍອານາຈັກຣ໌ອອມຟູນັນ ເລ້ີມກໍ່ຕົວ (ເຂ້ົາໃຈວ່າ ຣະຫວ່າງສມັຍ ພຣະໂສນະເຖຣະ ແລະພຣະອຸຕຕຣະເຖຣະ ນຳເອົາພຣະພຸທທະສາສນາ ເຂ້ົາມາໃນສຸວັນນະພູມ ແລ້ວ)

ສ່ວນອານາຈັກຣ໌ຈຸລນີ ພົມມະທັຕ ຕາມການຄາດຄະເນ ກໍ່ແມ່ນອານາຈັກຣ໌ທີ່ເກີດ ຫລືມີມາກ່ອນນ່ານເຈົ້າ ຫລື ອາຈແມ່ນອານາຈັກຣ໌ ທີ່ມີຊື່ອ້ົາງເຖິງ ໃນພົ້ງສາວະດານຈີນ ສມັຍສາມກົກນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ ຄືອານາຈັກຣ໌ເຍສ້ົາ ຫລືຖ້ົາຫມ້ົາ (ເມືອງຖ້ົາ ເມືອງແຖງ) ແຫ່ງໃດແຫ່ງນຶ່ງ ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ໃນຂໍ້ຂຽນ ຂອງນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໄທຍ໌ຫລາຍທ່ານ ທີ່ອ້ົາງເຖິງຊື່ຂອງອານາຈັກຣ໌ *ເວີນຕານ* ຫລື *ເຫວີນຖານ* ພຽງເພ່ືນໆ (1) ເຊ່ັນທີ່ທ່ານສຸຈິຕ ວົງເທສ ຂຽນໄວ້ ຢູ່ໃນປ້ຶມສິລປະວັນນະຄະດີ ສະບັບພິເສສ ຂອງທ່ານ ຄື ເຈັກປ້ົນລາວ ຫລື ຈ.ປ.ລ. ທີ່ກ່າວວ່າ.... ຄວາມເປັນແຄ້ວນອິສຣະ ທີ່ຣັບ ວັທທະນະທັມທະວາຣາວະດີ ແຖບລຸ່ມແມ່ນ້ຳຊີ ແລ້ວຕ່ໍເ່ນ່ືອງໄປເຖິງ 2 ຟາກແມ່ນ້ຳຂອງນັ້ນ ຍ້ົງມີເອກສາຣຢ້ືນຢັນ ກ່ຽວກັບຊ່ື " ເຫວ່ີນຖານ" ວ່າ ເຄີຍສ່ົງທູຕໄປຈີນ....ທ່ານສຸຈິຕ ເມ້ັນວ່າ ນັກວິຊາການຈີນ ເຊ່ືອວ່າ ຄ່ຳວ່າ "ຖານ" ຫລື "ຕານ" ນັ້ນ ເປັນຄ່ຳໆດຽວກັບຄ່ຳວ່າ ສານ ຊານ ແລະທີ່ຫມ້ົາຍເຖິງ "ສຍານ" ນັ້ນເອງ.... ທ່ານສຸຈິຕ ເມ້ັນຕ່ໍ້ມວ່າ...ດ້ັງນັ້ນ ຈ່ົງຫນ້ົາເປັນໄປໄດ້ ທີ່ວ່າ ເວ່ີນຕານ ແມ່ນບ້ານເມືອງທີ່ຢູ່ຕ່ໍເ່ນ່ືອງມາຈາກ ເຍສ້ົາ ຫລືຖ້ົາຫມ້ົາ ທີ່ມີມາໃນກ່ອນຫນ້ົານ້ີ.

(1) ສຸຈິຕ ວົງເທສ ຈາກຫນ້ົງສ ສິລປະວັນນະຄະດີ ສະບັບພິເສສ ຈ.ປ.ລ. ຫນ້ົາ 34

ໂດຍທົ່ວໄປ ນັກວິຊາການຈະເຂົ້າໃຈກັນວ່າ ເຫວີນຖານ ຫລື ເຫວີນຕານ ຄວນຈະຢູ່ບໍຣິເວນສອງ ຟາກແມ່ນ້ຳຂອງ ທີ່ເປັນເຂຕສຣີຊຽງໃຫມ່-ວຽງຈັນທນ໌ ຫລືຈະຫມາຍເຖິງວຽງຈັນທນ໌ ໂດຍຕຣົງ ກໍ່ໄດ້.....ໃນຫນັງສື **An Eye for the Dragon, Southeast Asian Observed 1954-1970** ທ່ານ ເດນິສ ບລັດເວີຣ໌ດ (**Denis Bloodworth**) ເຊື່ອວ່າ ສຸນຍ໌ກາງ ຫລືເມືອງຫລວງຂອງອານາຈັກຣ໌ເຈນລະ ອາຈແມ່ນນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ນັ້ນເອງ (1)

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ທີ່ນັກປະວັຕິສາສາຕຣ໌ໄທຍ໌ ກ່າວເຖິງ *ເຫວີນຖານ* ນີ້ ບໍ່ແມ່ວ່າ ເປັນຄຳທີ່ລາກເອົາສຽງພາສາປາລີ ໄປເປັນຈີນ ຫລືທີ່ລາກເອົາສຽງຈີນ ມາເປັນພາສາປາລີ ຫລືພາສາທ້ອງຖິ່ນກັນແທ້? ຖ້າອີງຕາມພົງສາວະດານລາວ ສະບັບກະຊວງສຶກສາທິການ ຊັ້ນມັທຍົມສຶກສາ ໂດຍມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ ໄດ້ກ່າວເຖິງລາຍງານການເດີນທາງ ຂອງວັນ ວຸສຕອຟ ທູຕຣໍລັນດາ ໄປສູ່ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ໃນປີ 1641-1642 ແລະໃນລາຍງານນັ້ນ ໄດ້ກ່າວເຖິງຈີນ ໃນສັຕວັສທີ 7 ທີ່ບັນທຶກວ່າ ມີຖນົນຈາກເມືອງວິນຫ (ວຽດນາມພາຄກາງ...ຜູ້ຂຽນ) ຕິດຕໍ່ມາຫາຣາຊອານາຈັກຣ໌ "ເຫວີນຕານ" ທີ່ຕັ້ງຢດ້ານເຫນືອ(2) ຂອງອານາຈັກຣ໌ຂເມຣ.

ຕາມບັນທຶກພົງສາວະດານຈີນ ສມັຍສາມກົ໊ກ ທີ່ກ່າວເຖິງວ່າ ໄດ້ມີຊື່ອານາຈັກຣ໌ນຶ່ງ ຊື່ "ເຫວີນຖານ " ໄດ້ເຄີຍສົ່ງທູຕໄປຢຽ້ມຢາມ ຣາຊສຳນັກຈີນ ໃນສມັຍນັ້ນ.

ແລະຄຳວ່າ ເຫວີນຕານ ນິຍົມຂຽນເປັນຕົວໂຣມັນ ກໍ່ຄື **Went'on- (Viengchanh)** ແລະຄຳໆ ນີ້ ມີນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ບາງທ່ານ ອ່ານທຽບສຽງໄວ້ເຊັ່ນກັນ ແຕ່ ແມ່ນຈະບີບໃຫ້ເຂົ້າເປັນສຽງຈີນ ຫລາຍປານໃດ ກໍ່ຍັງອອກສຽງເປັນ "*ສຍາມ*" ບໍ່ໄດ້ເລີຍ. ທັສນະຂອງທ່ານສຸຈິຕທີ່ກ່າວວ່າ..."ຫລື ອາຈຫມາຍເຖິງວຽງຈັນທນ໌ ໂດຍຕຣົງ ກໍ່ໄດ້.... ນີ້ແມ່ນທັສນະການຂຽນແບບນຶ່ງ.

ຄວາມຈິງ **ການທີ່ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຈະອ່ານຄຳວ່າ *"ເຫວີນຖານ"* ເປັນສຽງ *"ຢຽງຈັນທນ"* ທີ່ພໍມີສຳນຽງໃກ້ໆກັບ ສຽງຈີນ ນັ້ນ ເປັນການທຽບສຽງ ທີ່ມີເຫຕຜົລຫລາຍກວ່າ ທີ່ຈະໃຫ້"ເຫວີນຕັນ" ຫລື "ເຫວີນຖານ" ໃຫ້ອອກສຽງ ເປັນ *"ສຍາມ"* ຖ້າພວກເຮົາ ບໍ່ເຂົ້າໃຈຜິດກໍ່ພາໃຫ້ເຫັນໄປວ່າ ພວກທ່ານເຫລົ່ານັ້ນ ພາກັນແກ້ຄວາມຝັນ ໄປຕາມ ແບບສະບັບ ຂອງໄທຍ໌ໂບຮານ (ສມັຍຣັຕນະໂກສິນທ໌ ໂດຍສະເພາະສມັຍຣັຊການທີ 4 5 6 7 ແລະ 8)**

ມີ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ບາງທ່ານ ຂອງໄທຍ໌ ພາກັນແຍກຊື "ເຫວີນ" ໃນສຽງຈີນ ອອກຈາກຄຳວ່າ "ເຫວີນຖານ" ໃຫ້ເປັນຄົນລະຄຳ ແລະຕີຄວາມຫມາຍວ່າ "ເຫວີນ" ຫມາຍເຖິງເວີນນ້ຳ ເຊັ່ນ *ເວີນສຸກ* (ບ່ອນພຣະສຸຂຈົມລົງນ້ຳ) *ເວີນແທ່ນ* (ບ່ອນທີ່ແທ່ນພຣະສຸຂ ຈົມລົງນ້ຳຂອງ) ເປັນຕົ້ນ ຈຶ່ງແຍກເອົາສຽງ ຂອງຄຳວ່າ

---

(1) **Denis Bloodworth** ໃນຫນັງສື **Southeast Asian Obseved 1954-1970** ພິມພ໌ເມື່ອປີ **1970...** ຫນ້າ **8**

(2) ມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈາກພົງສາວະດານລາວ ຊັ້ນມັທຍົມສຶກສາ ປີ 1973 ຫນ້າ 86-97

ຖານ ຫລື ຕານ ນັ້ນ ອອກມາຕິຄວາມຫມາຍຕ່າງຫາກ ຣະຫວ່າງ ຈີນກາງ ແລະ ຈີນແຕ້ຈິ໋ວ ທີ່ນິຍົມອອກສຽງ ຕົວ ທ.ຖ. ເປັນ ສຽງ ຊ. ສ. ຈົ່ງເລີຍທຽບໃຫ້ຖານ ເປັນ ຊານ ຫລື ສານ ແລ້ວ ມາເປັນ ຊານ ຫລື ສານ ເລີຍທຽບສຽງເຂົ້າເປັນຊື່ອານາຈັກຣ "ໄທຍ ສຍານ ໄປເລີຍ.

ຄວາມຈິງ ຫາກແຍກສຽງ ຈາກຄຳທີ່ມີ 2 ພະຍາງ ອອກເປັນຄຳໃຜຄຳມັນ ຄວາມຫມາຍ ກໍ່ຕ້ອງປ່ຽນແປງໄປເປັນທັນທີ ເຊັ່ນ ແຍກຄຳວ່າ"ວຽງ" ອອກຈາກຄຳວ່າ "ຈັນທນ໌" ຫລື ແຍກ "ບາງ" ອອກຈາກຄຳວ່າ "ກອກ" ຄຳແປ ກໍ່ຕ້ອງປ່ຽນໄປ ສຸດແລ້ວແຕ່ຈະແປເອົາຕາມໃຈມັກ.

ນີ້ເອີ້ນວ່າ ປະວັຕິສາສຕຣ ແຫ່ງອຸດົມການເມືອງ ເພື່ອຮັບໃຊ້ພົລປໂຍຊນ ຂອງຣັຕຖ (ໄທຍ) ທ່ານັ້ນ.

ແຕ່ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ຖ້າຫາກຄຳວ່າ "ສຍາມ" ບໍ່ໄດ້ມາຈາກຄຳຈີນ ທີ່ແປວ່າ "ຊານ" ຫລືພູ ຫລື ສາຍພູ ເຊັ່ນນີ້ນແລ້ວ ຄຳ "ສຍາມ" ກໍ່ຕ້ອງມາຈາກພາສາທ້ອງຖິ່ນ ຫລືປາລີ ສັນສະກຣິຕ ຄືດັ່ງ ໃນຄວາມເຫັນດັ້ງເດີມ ຄື ສຍາມະ ແປວ່າ ສີດຳ ທ່ານັ້ນ ເຊິ່ງຫມາຍເຖິງ ເຜົ່າຊົນ ທີ່ຕັ້ງພູມລຳເນົາ ຢູ່ບໍຣິເວນພາຄກາງ ຂອງປະເທສໄທຍ ປັຈຈຸບັນ ເປັນສ່ວນໃຫ່ ນັ້ນເອງ (ບໍ່ນັບພວກພັນທຸ ປະສົມ) ຫລື ບາງທີ ສຍາມ ມາຈາກຄຳວ່າ ສຽມ ເພາະ ໃນວັນນະກັມໄທຍ ໃຊ້ຄຳວ່າ ຂຸນສຽມ ຫລາຍບ່ອນ

ສ່ວນ ຄຳວ່າ "ເຍສາງ" ແລະ "ຖາງຫນິງ" ທີ່ເປັນຊື່ອານາຈັກຣ ຢູ່ພາຍໃນດິນແດນປະເທສ ລາວ ໃນຍຸຄໂບຣານ ກ່ອນລ້ານຊ້າງ ແລະກ່ອນສມັຍພຸນັ ຫລື ສຣີໂຄຕບອງ ຫລືຂອມ. ຊື່ອານາຈັກຣ໌ໂບຣານ ທີ່ມີບັນທຶກ ໃນພົງສາວະດານຈີນ ທີ່ວ່າເຄີຍສົ່ງທູຕໄປເມືອງຈີນ ນັ້ນ ໄດ້ຊື່ວ່າ ຖາງ ຫນິງ ອານາຈັກຣ໌ນ໋ຶ ເຊິ່ງອາຈຫມາຍເຖິງ ເມືອງແຖງ ຫລື ດຽມບຽມພຸ ຫລື *ໂພທິສາຣຫລວງ* ແລະອີກ *ເຍສາງ* ອານາຈັກຣ໌ນ໋ຶ ທີ່ອາຈຫມາຍເຖິງ ເມືອງຊາຍຟອງ ກໍ່ໄດ້. ແລະທັ້ງສອງອານາຈັກຣ໌ ນັ້ນ ພວກນັກຂຽນໄທຍ ກໍ່ພຍາຍາມທຽບສຽງ ຫມາຍເຖິງ *"ສຍາມ"* ອີກເຊັ່ນກັນ.

ໂພທິສາຣຫລວງ (1) ແມ່ນເມືອງຫລວງເກົ່າຂອງຂອມ ໃນສມັຍສຣີໂຄຕບອງ ຫລືພຸນັ ວ່າກັນວ່າ ຕັ້ງຢູ່ບໍຣິເວນປາກນ້ຳເຊປັ້ງໄຟ ແລະສຳຣັບ *ເມືອງຊາຍຟອງ* ນັ້ນ ນັກໂບຣານຄະດີລາວທ່ານ ນ໋ຶ ຄື ທ່ານມະຫາຄຳ ຈຳປາແກ້ວມະນີ ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ຜຽນມາຈາກຄຳວ່າ *ເມືອງຊັຍວ່ຣະ* ນັ້ນ. ຖ້າຫາກການສັນນິຕຖານນີ້ ເປັນຄວາມຈິງ ກໍ່ຍ່ອມເປັນໄປໄດ້ ຕາມ ທີ່ພົ້ນເມືອງຊາຍຟອງ ກ່າວໄວ້ນັ້ນແທ້ (2-3) ຄື ໃນສມັຍນ໋ຶ ເມືອງຊາຍຟອງນີ້ ເຄີຍເປັນບ້ານເມືອງທີ່ຊື່ສຽງ ແລະມີ ອ່ານາຈກວ້າງຂວາງຈົນຣອດເມືອງລ໊ຶ ເມືອງຈີນ ອາຈແມ່ນສມັຍອ້ຍລາວ ພຸ້ນກໍ່ໄດ້ ແມ່ນອນ ກໍ່ອາຈແມ່ນສມັຍອານາຈັກຣ໌ຈາມປາ ໂບຣານ ແລະຄົງມີອຳນາຈ ຄຽງຄູ່ກັບເສຕຖະປຸຣະ ຄືນະ

---

(1) ໂພທິສາຣຫລວງ ບາງທ່ານ ຫມາຍເຖິງຫລວງພຣະບາງ ບາງທ່ານຫມາຍເຖິງເມືອງຫລວງ ຂອງຂອມ ນະຄອຣອ້ງກໍ່ຣ໌ວັຕ.

(2) ພົ້ນເມືອງຊາຍຟອງ ຈາກປະຊຸມພົງສາວະດານ (ຄຣຸສະພາໄທຍ) ເຫລັ້ມທີ 44 ພາຄທີ 70-71 ປີ 2512 ຫນ້າ 90-113

(3) ໃຫ້ເບິ່ງບັນທຶກປະວັຕສາສຕຣ ຂອງທ່ານເອວິດ ເຄ.ໄຈແອດ ທີ່ກ່າວເຖິງເມືອງຊາຍຟອງ ຢູ່ຫນ້າ 278 ຂ້າງຫນ້ານີ້.

ຄອຣຈ່າປາສັກ ແຕ່ເດີມ ນັ້ນກໍ່ໄດ້ ຕາມທີ່ນັກປະວັຕິສາສຕຣ ຫລາຍທ່ານ ເຊື່ອກັນເຊັ່ນນັ້ນ.

ຕໍານານກ່າວວ່າ "*ເມືອງ ຊາຍຟອງເທພນະຫານະຄອຣ*" ມີພຣະຍາຕົນນຶ່ງ ທີ່ມີຣິທມາກ ເຫາະມາຈາກເມືອງພູຊຸນ (ເມືອງເຫວ ຄືເມືອງຫລວງເກົ່າ ຂອງຈາມ ກ່ອນສມັຍວຽດນາມ) ໄດ້ ມາສ້າງ ແລະປົກຄອງເມືອງຊາຍຟອງນີ້ ຄັນຕໍ່ມາ ກໍ່ມີໂອຣົສຜູ້ນຶ່ງ ຊື່ວ່າ "ທ້າວອໍາຄາ" ແລະທ້າວ ອໍາຄາຜູ້ນີ້ ຄັນເຕີບໃຫຽ່ມາອາຍຸໄດ້ 16 ປີ ກໍ່ເຫາະຂຶ້ນໄປທາງທິສເຫນືອ ໄປຣອດເມືອງຊຽງໃຫມ່ (ອາຈແມ່ນອາມາຈັກຣ໌ມອນ ພາຄເຫນືອ ກ່ອນສມັຍພຣະນາງຈາມນະເທວີ)

ພໍທ້າວອໍາຄາ ເຫາະໄປຣອດຊຽງໃຫມ່ ກໍ່ໄດ້ ຖືກອັງເຊີນຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ປົກຄອງເມືອງນັ້ນ ຈົ່ງເກີດມີກິຕຕິສັພທ໌ ຊ່າລືໄປຣອດພຣະຍາສາມຂາ ຢູ່ເມືອງລົ້ມະຄອຣ,ພຣະຍາສາມຂາ ຈົ່ງຍົກ ທັບລົງມາສັ້ຣົບ ແລະໃນທີ່ສຸດ ກໍ່ຍອມອ່ອນນ້ອມແກ່ທ້າວອໍາຄາ ຍອມເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ແກ່ທ້າວ ອໍາຄາ ໃນທີ່ສຸດ.

ພື້ນເມືອງຊາຍຟອງນີ້ ເຖິງແມ່ນຈະເປັນນິທານເກົ່າແກ່ ມີສາຣະທາງປະວັຕິສາສຕຣ໌ນ້ອຍ ແຕ່ ກໍ່ສາມາຕຖ໌ໃຊ້ເປັນຂໍ້ມູລ ໃຫ້ຮູ້ວ່າ ເມືອງຊາຍຟອງນີ້ ເຄີຍມີຖານະເປັນບ້ານເມືອງ ໃນສມັຍໂບ ຮານ ກ່ອນອາມາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້າງ ໂດຍອີງໃສ່ໂບຮານະວັຕຖຸ ທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ບ້າງສ່ວນ ຢ່າງນ້ອຍ ກໍ່ ຄົງມີອິທທິພົລຂອງຊົນຊາຕຈາມປາ ຂຍາຍຂຶ້ນມາເຖິງເຂຕນີ້ ຈົນມາຣອດສມັຍຂອງຟູນັນ ໃນຍຸຄ ຂອງພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນ ທີ 1–2 ເຊັ່ນນັ້ນ ກໍ່ເປັນໄດ້ ທ້ານີ້ ຄົກ່ອນຈະເກີດເມືອງວຽງຈັນຫນ.

ແລະ ສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ອິທທິພົລຂອງຊົນຊາຕຈາມປາ ໃນເຂຕນີ້ ຄົງຈະຂຍາຍຂຶ້ນໄປ ຈົນຕໍ່ ເມືອງເຖິງອາມາຈັກຣ໌ມອນ ເຂຕລ້ານນາ ແລະດິນແດນຍຸນນ່ານ ທີ່ພື້ນເມືອງກ່າວວ່າ ເມືອງລົ້ມະ ຄອຣ ນັ້ນກໍ່ໄດ້. ສະນັ້ນ ເມືອງໂບຮານ ທີ່ມີຊື່ວ່າ *ເຍສ*ງ ນັ້ນ ອາຈແມ່ນເມືອງຊາຍຟອງ ຫລື ຊັຍ ວໍຣະມັນ ນີ້ກໍ່ຟັງກັນໄດ້ ແທນທີ່ຈະຕີຄວາມໄປດ້ານດຽວວ່າ "ອານາຈັກຣ໌ສຍາມ"

ຄວາມເຫັນ ທີ່ວ່າ ຊາວສຍາມ ບໍ່ໄດ້ແມ່ນພວກທີ່ອົພຍົພຈາກພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ນັ້ນ ໄດ້ໃຫ້ຄໍາ ຊີ້ແຈງມາແລ້ວບ້າງສ່ວນ ແລະຈະໄດ້ກ່າວຕື່ມອີກ ໃນຕອນວ່າເຖິງການຂຍາຍຕົວ ຂອງຊົນຊາຕ ອ້າຍລາວ ຈາກອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ. ສໍາຣັບ ໃນທີ່ນີ້ ຂໍນິຄວາມເຫັນຫຽ້ງ ວ່າ ພົ້ງສາວະດານ ລາວ ພະມ້າແລະວຽດນາມ ມີຄວາມເຊື່ອຄືກັນວ່າ ບັຣພະບຸຣຸສຂອງພວກເຂົາ ແມ່ນອົພຍົພລົ້ງມາ ຈາກທາງເຫນືອ ສູ່ດິນແດນເອເຊັ້ຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ບໍ່ໄດ້ອົພຍົພຈາກໃຕ້ ຂຶ້ນເຫນືອ ເຊັ່ນດຽວ ກັບພວກເຜົ່າລາວອື່ນໆ ເຊັ່ນ ແມ້ວ ແລະຢ້ວ (**Miao & Yao**) ກໍ່ໄດ້ອົພຍົພລົ້ງມາຈາກເຫນືອ ຫນີການແກ້ແຄ້ນຂອງຈີນ ແລະມາຂໍຢູ່ອາສັຍດິນແດນລາວ ອານາຈັກຣ໌ຫລວງພຣະບາງ ເມື່ອ

ຄ.ສ.1872–1885 ພ່ານມານີ້ເອງ ຈຶ່ງຄົງຈະມີແຕ່ຊົນຊາຕ ມອນ ຂອມ ແລະຈາມ ຕາກະລອ໊ກ ໃນ ເກາະຟີລິບປິນສ໌ ແລະ ເຜົ່າປາປວນ ນິວກີນີ ຣວມທັງ ຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ຢູ່ຕາມເກາະທະເລຈີນໃຕ້ ແລະອີກ ກໍ່ແມ່ນພວກຊົນເຜົ່ານິກຣິໂຕ ຄື ພວກເງາະປ່າ ຄື ພວກເຊມັງ ແລະຊາໄກ ຢ່ຕາມເຂຕ ພາຄໃຕ້ຂອງໄທຍ໌ ແລະຊົນເຜົ່ານາເລຍ໌ ທີ່ອາຈຢ່ໃນພື້ນທີ່ພາຄໃຕ້ແຫລມທອງມາແຕ່ເດີມ ໃນນີ້ ອາຈຣວມໄປເຖິງພວກຊົນເຜົ່າສຍາມ ນັ້ນດວ້ຍ ທີ່ນີ້ຢ່ ໃນໝ້ງ ພາສາທຫ້ນ ມະຄອຣວ້ຕ ຂອງ ຂອມ ໃນສມ້ຍພຣະເຈົ້າຊ້ຍວ໋ຣະມ້ນ ທ 7 ແຕ່ກ໋ບ່ແມ່ ວ່າ ບ້ນດາຜ້ຄົນຕ່າງໆເຫລ່ານີ້ ຈະເປ້ນຊົນ ເຜົ່າໃດແທ ຫລ໊ຢ່ແຫ່ງໃດນ່ານກ່ອນ ກ່ອນທ່ີຈະນ່ານ້ພ້ນຖ່ານພ້ມລ່ານ້ເນ່ ຢ່ທ່ີນ້ ? ເຊ່ັ້ນດຽວ ທ່ີນ້ປະ ວ້ຕ໋ບ່ແຈ້ງ ກ໋ແມ່ນພວກຊົນຊາຕ ນ້ລ້ກຂະ ຫລ໊ ທຣາວ໊ດຽນ ທ່ີຕ້ັ້ງຕ໊ວຢ່ໃນປະເທສອ້ນເດ້ຽ ກ່ອນທ່ີ ຊົນຊາຕອ໊ະຣ໊ຍ໊ະກ໊ະ (**Indo-European**) ຈະອ໊ພຍ໊ພລ້ງນ່າຈ່ກເອເຊ້ຽກ່າງ.

ກ່ານ໊ະແຈກ໊ະຈ່ານ໊ະຂອງມ໊ະນ໊ສຊ່າຕ ທ່ີຢ່ຕ່ານດ້ນແດນຕ່າງໆນ້ ນ້ນ່ານກ່ອນສມ້ຍນ້ຳຖ້ວ້ມ ໂລກ ເຊ່ັ້ງຄ່ານ໊ະເມ້ໄດ້ວ່າ ເມ່ັ້ອ 15,000 ປ້ ພ່ານມ່ານແລ້ວ (ນ້ບ່ານ່ານເຊ່ັ້ອວ່າ ເມ່ັ້ອ 40,000 ປ້ ພ່ານມ່ານ...ຜ້ຂຽນ) ສະນ້ັ້ນ ຫ່ານກ່ວ່ານ ຖ້ນ໋ກ່ຳເນ້ດເບ້ັ້ອງຕ້ັ້ນຂອງມ໊ະນ໊ສ ຢ່ທ່ີເອເຊ້ຽກ່ານແທ ຄ້ນເຜ້ົ່ານ ຕ່ານ໊ເຫລ່ານ້ ກ໋ຈະຕ້ອ້ງອ໊ພຍ໊ພລ້ງໃຕ້ ກ່ອນຫນ້ານ ນ້ັ້ນແລ້ວ ຫລ່ານພ້ນປ້.

ຫ່ານ້ກລ່ານເຮ່ົ່ານ ຈະເຊ່ັ້ອໄປຕ່ານປະວ້ຕ໊ສ່ານ໊ສ໕ະ ຕ໊ສ໕ະ ກ່ານ໊ສ໕ະ ເມ່ັ້ອ ງ ໄທຍ໌ ຫນ້ດທ້ກ ຢ່ານ ແລ້ວ ປະວ້ຕ໊ສ່ານ໊ສ໕ະ ລ່ານ ກ໋ຈະຕ້ອ ງ ຜ້ດໄປຫນ້ດ ແລະພວກເຮ່ົ່ານ ເອ ງ ນ້ ກ໋ຈະຫລ ງ ທ່ີນ່ານ ຂອ ງ ຊ່ານ ຕ ນ ເອ ງ ເຊ່ັ້ງ ຈ ກ ຍ ເປ ນ ອ ນ ຕ ຣ ຍ ສ ຳ ຣ ບ ອ ນ ຄ ຕ ຊ ່ ຕ .

ກ່ານ ຣ ທ ່ ນ ່ ານ ເ ອ ້ ຳ ຄ ່ ານ ວ ່ ່ "ສ ຍ ນ " ນ ່ ານ ຂ ຽ ນ ໄ ວ ້ ທ ່ ່ ນ ້ ້ ຢ ່ ່ ຍ ຶ ດ ຍ ່ ານ ວ ນ ້ ້ ນ ກ ່ ່ ເ ພ ່ ະ ນ ້ ນ ຫ ່ ານ ນ ້ ້ ເ ປ ້ ນ ນ ້ ນ ຫ ່ ານ ຍ ຶ ດ ຍ ່ ານ ວ ແ ລ ະ ຕ ້ ອ ່ ານ ກ ່ ານ ຣ ຄ ວ ນ ແ ຈ ່ ນ ແ ຈ ້ ງ ໃ ນ ຫ ່ ານ ປ ະ ວ ້ ຕ ິ ສ ່ ານ ຕ ຣ ໌ ຕ ່ ານ ສ ນ ຄ ວ ນ . ຄ ວ ນ ຫ ນ ່ ານ ຍ ກ ່ ຽ ວ ກ ນ ້ "ລ ່ ານ ວ " ແ ລ ະ "ໄ ທ ຍ ໌ " ຫ ລ ໊ "ສ ຍ ນ " ນ ້ ້ ນ ້ ກ ປ ະ ວ ້ ຕ ິ ສ ່ ານ ຕ ຣ ໌ ໄ ທ ຍ ໌ ຂ ຽ ນ ໄ ວ ້ ສ ່ ານ ຄ ວ ນ ສ ້ ນ ສ ນ ສ ຳ ຣ ບ ຄ ນ ລ ່ ານ ວ ນ ່ ານ ດ ນ ແ ລ ້ ວ ຕ ້ ່ ງ ແ ຕ ່ ສ ມ ້ ຍ ຣ ້ ຊ ກ ່ ານ ທ ິ 5 ຂ ອ ່ ານ ໄ ທ ຍ ໌ ເ ພ ່ ່ ອ ແ ຜ ນ ກ ່ ານ ກ ນ ຊ ່ ານ ຕ ແ ລ ະ ເ ພ ່ ່ ອ ຍ ່ ານ ດ ແ ຍ ່ ານ ອ ິ ທ ິ ພ ລ ກ ້ ນ ກ ້ ບ ພ ວ ກ ຂ ຍ ່ ານ ຫ ້ ວ ເ ມ ່ ອ ່ ານ ຂ ້ ນ ຟ ຣ ່ ້ ງ ເ ສ ສ ແ ລ ະ ຊ ່ ານ ວ ຕ ່ ານ ວ ້ ນ ຕ ກ ນ ່ ານ ສ ່ ານ ຄ ນ ໂ ລ ກ ຄ ້ ່ ງ ທ ່ ິ 1 ແ ລ ະ ທ ິ 2 .

ຕ່ານ ຄ ວ ນ ເ ປ ້ ນ ນ ່ ານ ທ ່ ິ ແ ທ ້ ຈ ່ ານ ນ ້ ້ ນ ກ ່ ານ ຂ ຽ ນ ຣ ະ ດ ້ ນ ທ ່ ານ ປ ະ ວ ້ ຕ ິ ສ ່ ານ ສ ່ ານ ຕ ຣ ໌ ເ ພ ່ ່ ອ ເ ອ ່ ານ ລ ່ ານ ວ ເ ຂ ້ ຳ ເ ປ ້ ນ ໄ ທ ຍ ໌ ນ ້ ້ ນ ນ ້ ້ ນ ມ ້ ໂ ດ ຍ ກ ່ ານ ຣ ວ ນ ນ ້ ້ ນ ມ ້ ນ ້ ້ ນ ມ ້ ນ ້ ້ ນ ມ ້

ม่าขอวสยาม ใช้วิทิ ใท้พากันล้างกรูตถื่ ลาว ถิใท้ถือเป้นชื่สกปิก หม้าล้างกรูต ท้าวๆ ที่บัรพะบุรุส ขอวพวกลาวอูยวใท่มเอว ก่มิชื่ "ลาว" ม่าหม้า สำรับ ต่าแม่วมะหาภะสัตริย์ ขอวพวกติมเถิว 30 พระอวัค์ แต่นักปิกลอวและนักขูมไทย ก่ระดิมว่า ชื่ลาว มาจากชื่ขว้า คิมป่าคิมดิว เป้นตาขี้ดูด และพวกเพิ่น ก่ย้ำวว่า...

คิมอูยวใหม่แท้ แม่น "คิมไทย" บ่แม่นลาว, มะโยบายนี้ รวมท้างการใช้วิทิ ขี้จ้างจอบออย แกมการมาบขู่ไปม่าพอ้ม เฉิ่น ก่ระนิย์ ขอวพระยากาวิละ เจ้าเมือวล่าปาว ผู่ม่าแต่วอามาจักร์ล้านมา และเป้นผู่ที่ม่าพาต่สู้เอ่าประเทสล้านมา ออกจากอ่ำนาจ ขอวพะม้า ในสมัย ค.ส.1770–71 ร่วมกับพระยาจา บ้าม (บุนมา) ที่อูยวใหม่ จิบสำเร็ด แต่ก่ได้มาถึกพระยาตากสิน วาแผมสวยโอกาสหุบยึด มาขึ้นเป้นขอวสยาม คันต่มา ท้าสอวพระยา มิแผมการแยกประเทสล้านมา เป้นเอกราช อิกคั้งนึ่ว ก่ถึกสั่งลับ ท้าสอวท่าม ถึกจับไปกุวทิมบุริ และได้รับโทส, พระยากาวิละ ถึกตัดใบหูออกขว้านึ่ว. สวน พระยาจ่าบ้าม ได้ถึกขังคุก ชั่วไลยะนึ่ว จิ่งถึกปล่อยตัว และ นี้ แม่นวิทิกีมกีมประเทสล้านมา และแม่นธาวัน ที่ไทย์มอบใท้แก่ชาวล้านมา ในสมัยตากสิน.

ความจิงแท้นั้น การที่กีมพระยาดำริวราชานุพาพ ใท้ความเท้นวา ลาวมาจากชื่ขว้า "ลื้อะ" (ขว้าเผ่านึ่ว ที่ยู่ทาวพาคเหนือ ขอวประเทสไทย์) เป้นคิมป่าคิมดิว ก่เกิดค่าถาม ขึ้นว่า ถ้าเฉิ่นนั้น เป้นหรัว จิ่งต้วงเร็ดใท้พวกคิม ที่สยาม เอิ้นว่า ไทย์ ตามลุ่มแม่น้ำขอว และแม่น้ำปิว วัว ยม น่าน ใท้ยอมปรุมชื่ไปเป้น "ลาว"หลื "ขว้าลื้อะ"น่าเขิว?

คิกับที่ได้กาวมาแล้ว นั้นเอว, ความเท้นนี้ ขอวนักปิกลอวไทย์ มิจุดอ่อนที่สุดใน เมื่อคึดเถิวอะดีตคิมพวกนี้ แล้ว วาพวกขว้าลื้อะ ที่ยังเหลืออยู่ไทย์ปัจจุบัน มิพรู 7,000 กว่าคิม, ในสมัยโบราน นั้น ถ้าเป้นความจิว ก่สแดงว่า พวกลื้อะ มิอิททิพิลสูงพ่ จิ่งสามาตถบังคับใท้คิม ที่นักปิกลอวสยาม เอิ้นว่า "ไทย์ "ต้วงหันไปเป้นชื่ ขว้า ม่าเขิว.

(2) สวนแผมการขอวสยาม ในการระดิมเอ่าคิมลาวอิสาม เข้าเป้นไทย์, กวมหม้านี้ ในถานะที่คิมลาวอิสาม เข้าอยู่ใต้อำนาจขอวสยาม ดวยการเสังสิวความ,เสังเอกราช เพาะสะนั้น วิทิการปะติบัต ในการระดิมเอ่าคิมลาวอิสาม เข้าเป้นไทย์ จิ่งดวยใช้วิทิการอวยใช้ มิทางการมาบขู่ และปล่อยใท้เป้นคิมดวยพัททะมาทุกดาน และใท้กายเป้น

---

(1) กธ.ลิอิต ทิระเวคิม มะหาวิทยาลัยทัมมะสาสตร์ " เอกสารสำรวดคิมเผ่าบย้อย ในประเทสไทย์" 2515 (เบิ่งหม้า 180)

ຄົນຫົວອ່ອນຕລອດມາ ເພື່ອໃຫ້ຕົກເປັນຄົນອ່ອນແອ ແລະຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງໄທຍ໌ຕລອດໄປ ຈົນມາຮອດສມັຍການປະຕິວັຕໃຫ່ ຂອງຈອມພົລສຣິທ ທນະຣັຕ ໃນປີ ຄ.ສ.1958 ຈຶ່ງເຫັນວ່າ ນະໂຍບາຍດັ່ງກ່າວ ປ່ຽນແປງໄປເລັກນ້ອຍ ເພາະສຣິທ ເປັນເຊື້ອລາວ ແລະຕົວສຣິທ ເອງ ກໍ່ຖືກ ຍົວະໃຊ້ເຊັ່ນດຽວກັນ. ສ່ວນບຸຄຄົລທີ່ຮັກຊາຕລາວ ແລະຜູ້ເຂັ້ມແຂງແມ່ ກໍ່ຖືກດັບສູນໄປຫມົດ.

ເຖິງຢ່າງນັ້ນ ພວກລາວຊຽງໃຫມ່ ແລະລາວອີສານ ຕ່າງກໍ່ຖືກດູໝິ່ນເຊື້ອຊາຕ ຕລອດມາ ດັ່ງຈະເຫັນໄດ້ ແມ່ນແຕ່ອົງຄ໌ເຈ້ຍຍິງດາຣາຣັສມິ, ທີ່ເປັນເຈົ້າລາວ ຈາກຊຽງໃຫມ່ ທີ່ໄດ້ເປັນເຖິງ ພຣະຊາຍາຂອງສົມ ເດັ້ຈພຣະຈຸລຈອມເກົ້າ, ຣັຊກາຣທີ 5 ແທ້ໆ ກໍ່ຍັງຖືກພວກຄົນໃນວັງ ດູໝິ່ນດູແຄລນຢ່າງຮ້າຍແຮງຈົນເຖິງ ກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ເອງ ໄດ້ນໍາມອບໃຫ້ພຣະອັຄມະເທສີ ຄືພຣະອົງຄ໌ເຈ້ົາເສົາວະພາຜ່ອງສີ ເປັນຜູ້ກໍາກັບນໍາ ເພື່ອບ່ໍໃຫ້ຖືກພວກຜູ້ດີໃນວັງ ຂ້າຣາຊກາຣ ແລະນາງສນົມຕ່າງໆ ດູໝິ່ນແລະຂົ່ມເຫັງ ເຖິງກັບໃຊ້ຄໍາຫ່ຍ ປະນາມ ວ່າ ອີ່ລາວເຂົ້າຫມຽວ ອີ່ລາວປາແດກ ເປັນຄໍາເວົ້າທີ່ຕໍ່າຊ້າທີ່ສຸດ ເທ້ົາກັບທີ່ຂຽນໄວ້ ໃນອັນ ບົໝ້ັນນະກັນ ເຣ້ືອງຂຸນຊ້ົາງຂຸນແຜນ ທີ່ດ່າປະນາມລາວ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ຄືກັນ.

ແຕ່ຢ່າງໃດ ກໍ່ຕາມ ເພື່ອເປັນການບ່ໍເຂ້ົາໃຈຜິດ ທີ່ຄິດວ່າ ຜູ້ຂຽນຄິດຂຽນເອົາເອງ ຈຶ່ງຢາກນໍາບັນທຶກ ຂອງລາລູ ແບຣ໌ (M.Laloubere) ນັກການທູຕຂອງຝຣັ່ງເສສ ທີ່ມາປະຈໍາບາງກອກໃນສມັຍພຣະນາຣາຍນ໌ມະຫາຣາຊ ມາຂຽນໄວ້ ທີ່ຜູ້ກຣ່ອເວົ້າເຖິງນິສສັຍໃຈຄໍ ຂອງຄົນສຍາມ ດັ່ງເນ້ືອຄວາມ ນິວ່າ (1)

..... " ຊາວສຍາມ ບ່ໍຍາກຮູ້ຍາກເຫັນ ຫລົ້ມິຍົມຊົ່ມຊື່ນ ໃນອັນໃດໆ ທັ້ງນັ້ນ ຖ້າມີຄົນປະພຶດຕ່ໍເຂົາ ຢ່າງມີ ສັມມາຄາຣະວະ ເຂົາກ່ໍຈະກ່ໍາເຣິບທະນົງຕົວ ຍົ່ງໜ້ຍໆຂຶ້ນ ກົງກັນຂ້ວນ ເຂົາຈະຍອມຕົນເອງ ນອບຂາບອ່ອນ ນ້ອມຕ່ໍບຸຄຄົລທີ່ຂຶ້ງຂັ້ງ ຂົ່ມເຫັ້ງຕ່ໍພວກຕົນ..ຊາວສຍາມ ເປັນຄົນເຈ້ົາເລ່ຫ໌ແລະປົ້ນປ້ອນຢູ່ສເມີ (ກລັບກລອກ)

ສ່ວນ ທ່ານຈອຫ໌ນຄຣ໋ເຟີຣ໌ດ (**John Crawfurd**) ນັກການທູຕອັ້ງກລິສ ທີ່ເຂ້ົ້ามาຕິດຕ່ໍການ ຄ້ົາກັບສຍາມ ໃນປີ 1822 ໄດ້ຂຽນບັນຍາຍນິສສັຍໃຈຄໍ ຂອງຊົນຊາຕສຍາມ ໄວ້ດັ່ງນ້ີ.

.... " ເຮົາມີຄວາມຮູ້ສຶກວ່າ ຣັຕຖະບາລສຍາມນ້ີ ມີແຕ່ຄວາມເລວຊາມ ບ່ໍຈິງໃຈ ແລະອາ ສັຍຄວາມລະໂມພ ເປັນທ່ີຕ້ັງ...ເຮົາມີຄວາມຮູ້ສຶກວ່າ ນິປະເທສ ທ່ີຊ້ົງຄຸນທັມຄວາມດີຫລາຍປະ ເທສ ທ່ີຕອ້ັງຕົກຢູ່ໃນອຸ້້ງມ ືຂອງການກົດຂ່ ີຢ ່ າງທາຣຸນ ຂອງຣັຕຖະບາລທ່ີເລວຊາມ...ແລະວ ່ າ ..... ຊາວ ສຍາມ ນ້ັນ ນອກຈາກມີນິສສັຍເຫັນເງິນ ເປັນພຣະເຈ້ົາແລ້ວ ຍັງມັກຂ້ີສ້ໍ ຄົດໂກງຣຽກ ກິນສິນບົນ ເຊ່ົ ງນອກເໜ ືອໄປຈາກຄວາມ ຄ ່ ້ ງໄຄ (ຄວາມບ ້ ້ າຄ ່ ້ ງ...ຜ ່ ຂຽນ) ຫລ ້ ງໄຫລ ໃນຊ ້ ຕ ຕົນເອງ.....ຣັຕຖະບາລ ເຊ ່ ົ ງດີແຕ ່ ໂອ ້ ອວດ ວ ້ ງທ ່ ້ າ ເຕັມໄປດ ້ ວຍຄວາມອິດສາ ຣິສຍາ ບ ່ ໍ ຈ ້ ງໃຈ ແລະຄົດໃນຂ ້ ໍ ງ ່ ໃນກະດຸກ.....

---

(1) **Laloubere** ໂດຍຜ ່ ແປ ຄ ິ ສັນຕ ໌ ຫ.ໂກມ ້ ລບຸຕຣ ຈາກສ ິ ລປະອ ້ ນນະຄະດ ິ ສະບ ັ ບພ ິ ເສສ ຈປລ. ຂອງສຸຈ ິ ຕ ອ ້ ງເທສ ຫນ ້ າ 4

(1) **John Crawfurd** ແປໂດຍໄພໂຣຈນ ໌ ເກສແມ ່ ນກ ິ ຈ ຈາກສ ິ ລປະອ ້ ນນະຄະດ ິ ສະບ ັ ບພ ິ ເສສ ຈປລ. ຂອງສຸຈ ິ ຕ ອ ້ ງເທສ ຫນ ້ າ 5

อย่าเรียกว่า "ลาว" เพราะเป็นคำแสลงและแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่พวกหรือชาติเดียวกัน, อย่าใช้กิริยาวาจาข่มขู่ดูหมิ่นหรือแสดงอาการว่าราษฎรเป็นลาว, เป็นคนชั้นต่ำกว่า เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุทำให้เกิดแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน...ทางการศึกษาระหว่างธรรมการควรหาวิธีน้อมโน้มน้ำใจเด็กให้รู้สึกตัวเป็นไทยโดยแท้จริงด้วย...[๑๑]

การที่รัฐบาลพยายามเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างภาคอีสานกับภาคกลาง แสดงว่ารัฐบาลตระหนักถึงภัยคุกคามที่อาจเกิดจากฝรั่งเศสได้ บทเพลงที่แทรกอยู่ในบทละครเรื่องราชมนูจึงพยายามเน้นความเป็นไทยของคนภาคอีสาน ซึ่งความคิดนี้น่าจะสื่อออกไปได้พอสมควร โดยเฉพาะในส่วนของคนที่อยู่ในกรุง เพราะอย่างน้อยก็จะได้เกิดโลกทัศน์เช่นนี้กับคนภาคอีสาน

บทละครของหลวงวิจิตรวาทการยังเน้นบทบาทของผู้หญิงยุคใหม่ที่ต้องสนใจการบ้านการเมือง[๑๒] และเน้นบทบาทของผู้หญิงในการต่อสู้เป็นพิเศษ ในละครเรื่อง "ศึกถลาง" แสดงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งตอนจบให้ภาพว่าตัวเอกของเรื่องคิดจะสร้างเรือรบให้กับชาติ[๑๓] เพลงประกอบละครเรื่องนี้ที่น่าสนใจคือ เพลงตื่นเถิดชาวไทย เพลงแหลมทอง ซึ่งเน้นว่า "ไทย" มีหลายกลุ่ม แต่ต้องแยกย้ายกันอยู่ตามที่ต่าง ๆ เช่น ไทยสยาม ไทยแม่น้ำโขง ไทยใหญ่ ไทยอิสลามแถบลุ่มแม่น้ำตานี เนื้อเพลงเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนอีกเพลงหนึ่งคือเพลงราชสีมา เป็นเพลงพิเศษ เข้าใจว่าอาจจะไว้ร้องก่อนหรือหลังละครเรื่องนี้จะแสดง แต่เนื้อเพลงที่ประกอบละครเรื่องนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ยังไม่ได้กล่าวถึงชื่อของคุณหญิงโมแต่อย่างใด มีเพียงบทบาทการต่อสู้ของชาวนครราชสีมาเท่านั้น[๑๔] หากว่าก็น่าจะทำให้ผู้ฟังจินตนาการไปถึงวีรกรรมของคุณหญิงโมได้เพราะในเวลานั้นอนุสาวรีย์คุณหญิงโมได้ปรากฏตัวขึ้นแล้ว

ละครอีกเรื่องหนึ่งของหลวงวิจิตรวาทการคือเรื่องเจ้าหญิงแสนหวี แสดงเมื่อ พ.ศ. [illegible] เป็นละครที่ได้รับความนิยมอย่างสูงสุดเรื่องหนึ่ง จากเนื้อเรื่องเป็นที่ถูกใจของตลาดคนดู เพราะมีทั้งบทรัก บทโศก การต่อสู้คล้าย ๆ กับเรื่องชวนฝัน แต่สาระสำคัญของเรื่องจะเน้นเรื่องเผ่าพันธุ์ว่าพวกเงี้ยวที่ถูกต้องเรียกว่า **"ไทยใหญ่"** ขณะที่สยามเป็น "ไทยน้อย" ซึ่งมีไทยใหญ่เปรียบเหมือนพี่ชาย[๑๕] และยังเน้นความรักชาติเหนือสิ่งอื่นใด ถึงแม้เป็นผู้หญิงก็สามารถยอมเสียสละชีวิตเพื่อชาติได้[๑๖]

บทละครอีกเรื่องหนึ่งซึ่งแสดงเป็นเรื่องสุดท้ายก่อนที่จอมพล ป. พิบูลสงครามจะขึ้นสู่อำนาจ คือเรื่องมหาเทวี แสดงครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เนื้อเรื่องเน้นความคิดการรวมเชื้อชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน[๑๗] ซึ่งสอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่ยังคงต้องเผชิญหน้ากับฝรั่งเศส ที่เกี่ยวกับดินแดนแถบภาคอีสาน และบริเวณใกล้เคียง

จากบทละครที่หลวงวิจิตรวาทการแต่งซึ่งได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น จุดมุ่งหมายของผู้แต่งโดยโครงเรื่องหลักคือเรื่องความรักชาติเหนือสิ่งอื่นใด ส่วนโครงเรื่องย่อยประกอบไปด้วยการเน้นบทบาทของผู้หญิงที่ถูกกล่าวถึงจึงมีความกล้าหาญ โครงเรื่องที่สำคัญคือ เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชาติไทยแม้ว่าจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันก็ตาม และโดยเฉพาะเน้นว่าชาวอีสานเป็นคนไทย ดินแดนภาคอีสานจึงเป็นดินแดนของไทย ซึ่งความคิดนี้สื่อให้เห็นปฏิกิริยาที่มีต่อฝรั่งเศสที่ปกครองดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ลักษณะเด่นของบทละครเหล่านี้อยู่ที่ช่วงเวลาที่บทละครปรากฏตัว คือหลังเหตุการณ์กบฏบวรเดชทั้งสิ้นและ

ນີ້ແມ່ນຫລັກຖານ: ທີ່ວ່າ ໃນສມັຍຣັຊກາຣທີ ຣ ຂອງໄທຍ໌ໄດ້ ເກີດມີກາຣປຣຸມແປງພາພພິຈນ໌ ທາງກາຣເມືອງ ຢ່າງຫນັກ ເພື່ອຕ່ຕ້ານຝຣັ່ງເສສ ທີ່ຢາກຍາດເອົາລາວ ອອກຈາກມືໄທຍ. ວິທີ 1 ກາຣຕ່ຕ້ານຂັດຂວາງຝຣັ່ງ ໂດຍກົງ. ວິທີ ທີ 2 ແມ່ນປັ້ນ ພົງສາວະດານ ໃຫ້ຄົນລາວເອງ"ລ້ຽກຊື່ລາວ" ໃຫ້ຮັບເອົາ "ຊື່ໄທຍ໌ " ມາເປັນຊື່ຊາຕຂອງຕົນ. ທີ່ໄດ້ຂຽນວ່າ ລາວມາຈາກ ຕີ"ລ້ຽ" ສຶກໃຈ ແລະປັ້ນຕາຈົ້ດຣາ. ກໍແມ່ນສມັຍນີ້ເອງ:

ช้างเวียงจันท์เลยมิให้มีเมืองและเจ้าครองเมืองก็กดต่ำไป ราชวงศ์ล้านช้างเวียงจันท์จึงสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้

นครเวียงจันท์ที่สวยงามอุดมสมบูรณ์จึงเป็นเมืองร้างตั้งแต่ปีนั้นมา ไทยได้ไปตั้งกองรักษาการณ์หรือกองข้าหลวงผู้ปกครองนครอาณาเขตดินแดนเวียงจันท์อยู่ที่จังหวัดหนองคาย และภายหลังได้ย้ายไปตั้งอยู่จังหวัดอุดรธานี เมื่อฝรั่งเศสมาได้เวียงจันท์แล้ว

กรณีเจ้าอนุวงศ์นี้ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายว่า คุณหญิงโม้ (ภรรยาพระยาปลัดเมืองนครราชสีมา) แสดงความกล้าหาญร่วมต่อต้านกองทัพเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จ จึงได้ความดีความชอบเป็นท้าวสุรนารี

การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

คนสมัยนี้โดยทั่วไปมักเข้าใจว่าวีรกรรมของคุณหญิงโมคงเป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนสมัยโน้น คือคนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ หลังเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ลงมา, แต่ปรากฏว่าไม่ใช่

สายพิน แก้วงามประเสริฐ ผู้ค้นคว้าและวิจัยเรื่องการเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีเล่มนี้ตรวจพบว่าวีรกรรมของคุณหญิงโมไม่ปรากฏในเอกสารสมัยรัชกาลที่ ๓ แต่เพิ่งมีสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ เมื่อเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) แต่งพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๒ แล้วใส่เรื่องนี้เข้าไปด้วยข้อความสั้นๆ เพียงไม่กี่บรรทัด สมเด็จฯเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงมีลายพระหัตถ์ลงวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๗๗ กราบทูลสมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (*สาส์นสมเด็จ, เล่ม ๔, คุรุสภา ๒๕๐๕, หน้า ๓๑๓*) ว่า "เรื่องท่านผู้หญิงโม้นี้ดูก็ประหลาด ดูในพงศาวดารรัชกาลที่ ๓ ซึ่งฉายมา ไม่เห็นแสดงว่าแผลงลัทธิ เอาเถิด, จะมีกี่บรรทัดก็ไม่สำคัญเท่ากับมีบรรจุไว้ในพระราชพงศาวดารก็แล้วกัน. แต่น่าประหลาดที่นิราศหนองคายของนายทิม สุขยางค์ที่แต่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ หลังการแต่งพระราชพงศาวดารชุดนี้แล้วก็ยังไม่มีเรื่องวีรกรรมของคุณหญิงโม ทั้งๆ ที่นายทิมเป็นคนรู้หนังสือ, รู้วรรณคดี, รู้พงศาวดาร, และรู้การเมืองกับกจรทหารในราชสำนักสมัยนั้นเป็นอย่างดี (มีรายละเอียดเรื่องนี้อยู่ในหนังสือ *นิราศหนองคาย วรรณคดีที่ถูกสั่งเผา, ของ "สิทธิศรีกยาม"* (จิตร ภูมิศักดิ์, สำนักพิมพ์ล่องศยาม พิมพ์ครั้งที่สาม พ.ศ. ๒๕๓๗)

นิราศหนองคายเป็นบันทึกการเดินทัพจะไปตั้งกองปราบฮ่อที่หนองคายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๘ ต้นแผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง (รัชกาลที่ ๕) เจ้าพระยามหินทรศักดิธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล, เจ้าของคณะละครโด่งดังในยุคนั้น) ได้เป็นแม่ทัพคุม "กองทัพกรุงเทพฯ" ขึ้นไป ตอนนั้นยังไม่มีทางรถไฟในสยาม กองทัพต้องยกออกจากกรุงเทพฯ ทางเรือไปขึ้นบกที่เมืองสระบุรี แล้วเดินบกข้ามดงพระยาไฟ (ดงพระยาเย็น) ไปทางเมืองนครราชสีมา

เมื่อกองทัพยกไปถึงเมืองนครราชสีมา นายทิมพรรณนาเรื่องราวและบรรยากาศต่างๆ มากมาย เช่นลักษณะคูน้ำกำแพงเมืองนครราชสีมา, ศาลเทพารักษ์หลักเมือง, ปฏิสังขรณ์วัดกลางที่ชำรุดทรุดโทรม, สภาพบ้านเมืองและอื่นๆ แต่ไม่พูดถึงวีรกรรมท้าวสุรนารีเลย มีตัวอย่างดังนี้ :

> ปัญหาเบื้องต้น: ก่อนที่จะศึกษาเรื่องอนุสาวรีย์ ของท้าวโม เมืองโคราชที่ว่า เป็นวีรสตรีไทย ต่อสู้ขับไล่ข้าศึกพม่าจนได้รับชัยชนะ. . สรุปแล้วก็เพื่อสร้างเรื่อง" ของ" โดยอาศัยบริบทของวิทยุ(แบบบอกเล่า)ของ" พันธ์ของบุบ" ที่ถูกขึ้นสถาปนาขึ้นโดยชาวเมือง(จากบริบทของวิทยาลัยครู.

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

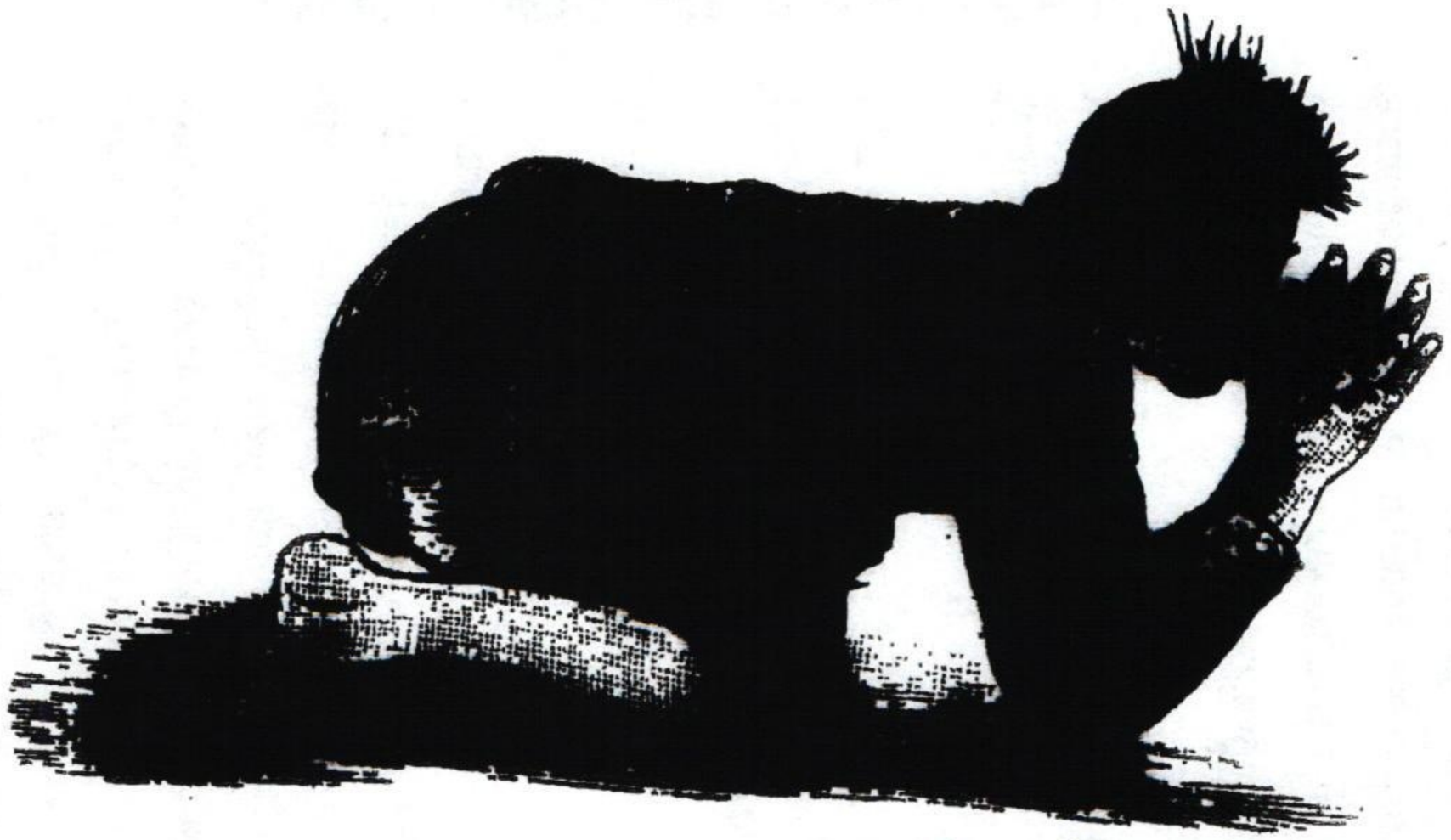

"ลาว" (ภาพเขียนลายเส้นโดยชาวยุโรปที่เข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๔)

แม้แต่**เจ้าดารารัศมี** ซึ่งเป็นเจ้าหญิงในราชตระกูลเชียงใหม่ **ที่ต้องลงมารับราชการเป็น พระราชชายา** ของรัชกาลที่ ๕ อยู่กรุงเทพฯเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๕ และรัชกาลที่ ๕ โปรดให้อยู่ในความดูแลของพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ ก็ยังถูกดูถูก และถูกเหยียดหยามจากบรรดาข้าราชสำนัก เช่น พวกสนมกำนัล ฯลฯ และถูกกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานาดังเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไป

วิธีดูถูกเหยียดหยามที่ง่ายที่สุดก็คือแกล้งตะโกนให้ได้ยินว่า

"....เหม็นปลาร้า....."

รวมความแล้ว ไม่ว่าจะเป็นลาวจากเมืองเหนือที่

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในสังคมและวัฒนธรรมไทยส่วนมาก จะดูถูกและเหยียดหยามผู้คนอันมีอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมลาวนั้น น่าจะเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเมือง ดังที่มี "เงื่อนงำอำพราง" ซึ่งสะท้อนทัศนะดูถูกและเหยียดหยามอยู่ใน "ประกาศห้ามมิให้เล่นแอ่วลาว" ในสมัยรัชกาลที่ ๔ (ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๔- ๒๔๐๗ : กุรุสภา ๒๕๐๔ : หน้า ๒๕๐) อันมีเหตุผลของการประกาศนั้นว่า

".....ลาวแคนเป็นข้าของไทย ๆ ไม่เคยเป็นข้าลาว จะเอาอย่างลาวมาเบ็นพื้นเมืองไทยไม่สมควร....."

ที่ "ลาวแคนเป็นข้าของไทย" ก็ด้วยเหตุอัน

เอกสารอ้าง: ได้มาจากหนังสือสิลปะวัฒนะธัมสบับพิเสสเรื่อง" เจกปันลาว" หลี(จ. ป. ล.)ของท่านสุจิต วิงเทสที่ว่าเถิงการดูมื่นยงคงามลาว ของคันสยามในสมัยโบราน. . ที่นำมาเกับกำไว้นี้มีจุดประสงค์ ที่ยากธิบายปะวัตถความเป็นมาของคันลาวแต่สมัยบัธพระบูธุส ในเวลาเป็นทาสหัวเมืองขึ้นของต่างปะเทสนั้นใช้ลูกหลานลาวพายหลังฆาบว่า การเป็นหัวเมืองขึ้นนั้นมีความเจับแสบหลายปานใด. . . ธูบผู้ชายที่มอบยู่ข้างฤนีนนั้น แม่นพวกคันลาว ที่ถูกจับไปเป็นทาสยู่บางกอกที่ไปหมอบย่ำทานคันไทย โดยพวกคันต่างปะเทสเหันเหตุการน์เวลานั้นได้บันทึกเอำไว้.

ขอให้ดูตัวอย่างเพียงเล็กน้อยจากข้อความในบันทึกรายงานของชาวยุโรปอย่างน้อย ๒ คน ที่กล่าวถึงชาวสยามคือคนไทยในกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ ดังนี้

ลา ลูแบร์ ราชทูตจากราชสำนักฝรั่งเศสที่เดินทางเข้าไปถึงพระนครศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ฯ มีบันทึกถึงผู้คนพวกไทย(ชาวสยาม)ในกรุงศรีอยุธยาขณะนั้นว่า **"ชาวสยามมีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเท่า ๆ กับความเกียจคร้านและความเคารพต่อบรรพชนของตนที่ถ่ายทอดนิสัยนี้ไว้ให้ ชาวสยามไม่อยากรู้อยากเห็นหรือนิยมชมชื่นในอะไร ๆ ทั้งนั้น ถ้าใครประพฤติต่อเขาอย่างมีสัมมาคารวะก็จะกำเริบทะนงเย่อหยิ่งใหญ่ แต่กลับยอมตนเองหมอบราบแก่บุคคลที่ใช้อำนาจบีบบังข่มเอากับตน ชาวสยามเป็นคนเจ้าเล่ห์และกลับกลอกอยู่เสมอเช่นคนทั้งหลายที่รู้จุดอ่อนแอของตนเอง"** (จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์ เล่ม ๑ : สันต์ ท.โกมลบุตร แปล : ๒๕๑๐ : หน้า ๓๓๘- ๓๓๙)

น้ำเสียงของชาวฝรั่งเศสอย่าง ลา ลูแบร์ นับว่านุ่มนวลอย่างที่สุดแล้ว แต่ก็แฝงลักษณะดูถูกไว้ด้วย

ทีนี้มาดูท่าทีของชาวอังกฤษในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นบ้าง

จอห์น ครอว์ฟอร์ด เป็นทูตรัฐบาลอังกฤษที่อินเดียส่งเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงสยามที่กรุงเทพฯเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๔ ตรงกับแผ่นดินรัชกาลที่ ๒ ที่กระแสดูถูกเหยียดหยามลาวกำลังขึ้นสูง ครอว์ฟอร์ดมีบันทึก (ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๒๒) ว่า **".....เรามีความรู้สึกว่า รัฐบาลสยามนี้มีแต่ความเลวทรามไม่จริงใจ และคาศัยความละโมบเป็นที่ตั้ง.....เรามีความรู้สึกว่ามีประเทศที่ทรงคุณธรรมความดีหลายประเทศที่ต้องตกอยู่ในอุ้งมือของการกดขี่อย่างทารุณของรัฐบาลที่ชั่วช้าเลวทราม ชาวสยามนั้นนอกจากจะมีนิสัยเห็นเงินเป็นพระเจ้าแล้ว ยังชอบฉ้อฉลคดโกงเรียกสินบน ซึ่งนอกเหนือไปจากความคลั่งไคล้หลงใหลในชาติตนเอง .....รัฐบาลซึ่งดีแต่โอ้อวดวางท่าเต็มไปด้วยความอิจฉาริษยา ไม่จริงใจ คดในข้อ งอในกระดูก..."**.

และอีกตอนหนึ่งว่า **"...แม้ว่าสยามจะเป็นชาติที่อ่อนแอขี้ขลาดก็ตาม แต่ก็ตั้งตนเป็นคนเย่อหยิ่งไว้ศักดิ์ ถึงขนาดหลงละเมอเพ้อพกไปได้ว่า ชาติของตนนั้นยิ่งใหญ่ไพศาลกว่าชาติอื่นใดในโลก ความหลงใหลในตัวเองทำให้เข้าใจตนผิดไปอย่างมหันต์ จนทำให้ไม่สู้ปลอดภัยที่จะต่อรองอะไรด้วยได้ ฉะนั้นนโยบายสายกลางที่ประเทศอื่น ๆ ได้ยึดถือเป็นหลักมานั้น จึงกลับกลายเป็นสิ่งที่ชาวสยามคิดไปว่าเป็นเครื่องส่อถึงความขี้ขลาดและเกรงกลัวในอำนาจตน..."** (เอกสารของกรอว์ฟอร์ด : นายไพโรจน์ เกษแม่นกิจ แปล : กรมศิลปากร พิมพ์เผยแพร่ ๒๕๑๕ : หน้า ๒๒- ๒๓ และ ๔๒- ๔๓)

หลักฐานนี้: ได้จากหนังสือ สิลปะอัทหะมะทัม สะบับพิเสส เจ้ภบิมลาว หลิ จ..ป.ล ของท่านสุจิต วิงเทส มำมา เล่าต่ เพื่อการสึกสาค้มคว้า ของค้มธุมหล้ว ใช้แมมเห้มพาพของอะดิต ของต้มเอง ว่าเป้นมาแมวใด ?

นี่เป็นเพียงส่วนน้อยนิดในจำนวนคำดูถูกเหยียดหยามและ "ด่า" อีกมากมายที่ชาวยุโรปมีต่อไทยในยุคสมัยที่ผ่าน ๆ มา

ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมีปฏิกิริยาตอบโต้ชาวยุโรปในอดีตที่บันทึกเอกสารไว้อย่างนั้น แต่เป็นเรื่องที่คนไทยชาวสยามจะต้องช่วยกันสำรวจตัวเองต่างหาก

ดังนั้น จะต้องช่วยกันตระหนักว่า ในขณะที่กำลังเหยียดความเป็น "ลาว" ของผู้คนในสังคมและวัฒนธรรม

ອີກຕອນນຶ່ງ ໃນມ່ຳງມານີ້ ຄວາມເຫັນ ຫລືປະຕິກິຣິຍາ ໃນແບບດຽວກັນ ກ່ໄດ້ເກີດຂຶ້ນຈາກຄົນຊຽງໃຫມ່ (1) ຄືːຕາມບົທຂຽນ ຂອງທ່ານຍິງສວາດ ຣັຕນະວະຣາຫະ (ວະສຸວັດ) ກ່າວໄວ້ຕອນນຶ່ງ ໃນຫນັງສືເຣື້ອງກ່ຳແພງເມືອຊຽງໃຫມ່ ດັ່ງນີ້ວ່ຳ:

"ຄົນຊຽງໃຫມ່ ນິຍົມດອຍ ຢ່ຳງບ່ຮູ້ຕົວ ເພຳະຖືກດູຖຶກ ຢຽດຫຍຳມວ່ຳ "ເປັນລຳວ" ເພຳະນຸ່ງຜ້ຳສີ້ນ ເຫມືອນຊຳວອີສຳນ ທີ່ຖືກດູຖຫນຶ່ນວ່ຳ "ເປັນລຳວ" ຈຳກຄົນບຳງກຸ່ນ ໃນກຸງເທພฯ ຕັ້ງແຕ່ສມັຍ ຣັຊກຳຣທີ 5 ແລ້ວ ດັ່ງນັ້ນ ຄົນກຸງເທພฯ ທ່ຳຍຳ່ງໃດ ຄົນຊຽງໃຫມ່ ຈະຕອ້ງໄດ້ທ່ຳຍຳ່ງນັ້ນ ແລະ ທ່ຳໃດ້ໄວກວ່ຳອີກ ຈຶ່ງເປັນກຳຣທ່ຳລຳຍ "ຄວຳມ ເປັນ ຊຽງ ໃຫມ່" ຢ່ຳງເປັນຫນ້ຳເສັຽດຳຍ ທີ່ສຸດ. ພຣะຣຳຊ ຊຳຍຳເທ ເจ้ำยิงดำรำรัสมิ ໃນຣັຊກຳຣທີ 5 ກ່ຊ້ຳປะสົบมำแล้ว แต่พระอ้ำค์ บ่ ได้ฉ้ำหวั่นไหว ยังคำ้รักสำวัทหะมะทัน ของำชรำ ใหม่ ไว้อยู่..."

ຈຳກນะโยบำยกำรดูถูกเชื้อชำต ของไทย ที่ผ่ำนมำ ที่ภะท่ำต่ำคนที่เป้น"ลำว" หลำยชื่อว่ำ "ลำว" บ่ว่ำ ลำวลำ้นมำ หลำ้นช้ำง ที่ได้เสัยกำรเมือง และเสัยสิ้ำคำมแก่ไทย มำแต่เมื่อ ค.ส. 1770 (ลำ้นมำเสัย) และ 1778 (ลำ้นช้ำง เสัย) จินปะเทสลำ้นมำ เอง และลำวฝั่งตำวันตกแม่น้ำของ คือ พำคอีสำน ทั้งหมด ก่ตกเป้นเมืองขึ้นไทย จินธอด ทุกวันนี้. อันสิ้ำคำมนั้น ชัยชนะหลำ้กำรเสัยชัย ก่บ่มีหรั้งแม่นอน ปะเทสสยำมเอง ก่ เสัยสิ้ำคำมแก่พะม้ำ และถือพะม้ำเผ้ำเมือง ตั้งสำมคั้งสำมหิน.

ແละในเวลำอยู่พำยใต้อ้ำนำจหิอเมืองขึ้นนั้น ควำมทุกข์ยำกห่ธะนำน มิหรั้งแด่ ยอ่มบ่อำจบ่ำนำบัธยำยได้ และชุธักชำตในสมัยนั้น ได้พำกันลุกขึ้นต่ต้ำนอ้ำนำจไทย และใช้ควำมพยำยำม ในกำรต่สู้กู้อิสธะพำพลำว นำหลำยคั้งหลำยหิน ก่ถือพำบ และถือจับ ถือฆ้ำตำย ยำ่งนับบ่ ถ้วน. ในสิ้ำคำมกู้อิสธะพำพลำว ของพธะเจ้ำอะนุฯ นั้น พวกลำวล้ำนช้ำง ถือฆ้ำตำย บ่ต่ำกว่ำ 300,000 คน และถือจับไปเป้นขอ้ยข้ำ ยู่ที่บำงกอกและพำคกำงของไทย ยำ่งนับบ่ถ้วน.

ในสมัยรัชกำรที 5 เวลำสิ่งก่ำลังไปพำบเสิกห้ เมื่อม่ำงมำนี้ ธะหว่ำง ค.ส. 1885-87 ไปธอดแขวงชรำงขวำง ก่ำลังทับไทย ยังได้กวำดต้อนเอำคนลำว ยู่แขวงชรำงขวำง มำเป้นขอ้ยข้ำของไทย อิกคั้งใหม่ เป้นเหื่อหล้ำสุด จ่ำนวนคนเกิง 3,000 คน และวำง แผนดับสูนย์เชื้อเผ่ำเมืองพวน จับเอำพวกเชื้อรำชวิ้งส์ ของเมืองพวน ทั้งหมดมำคุม ข้ำยู่บำงกอก คือ เจ้ำขันติ เจ้ำอินทะโสม เจ้ำทองอินห่ เจ้ำค่ำโง่น เจ้ำอุ่นแก้ว ท้ำวยะ

(1) ท่ำนยิงสวำด รัตนะวะรำทะ (วะสุวัด) เรื้อง ""ข้ำสังเกตบำงประกำร กรังกับพิงสำวะดำร พำคที 61. ในหนังสือ เรื้อง "กำ่แพงเมืองชรำงใหม่" พิมพ์เมื่อปี ค.ส. 1986 หนำ้ 18-19

ເມືອງຄ່ຳ. ໃນຈ່ຳນວນທ້າວຫນິດ ຖືກຂັງໄວ້ຈົນເຖິງ 8 ປີ ເຈົ້າຂັນຕີ ເຈົ້າອິນທະໂສມ ເຈົ້າທອງອິນທ໌ ແລະທ້າວຍະ ໄດ້ເສັຽຊີວິຕຢູ່ໃນຄຸກ. ດ້ວຍການຊ່ວຍເຫລືອ ຂອງພວກທູຕຝຣັ່ງເສສ ຢູ່ບ້ານກອກ ເຈົ້າຄ່ຳໂງ່ນ ກັບເຈົ້າອຸ່ມແກ້ວ ຈຶ່ງສ່ານ້ຳຕົວໂຕນອອກມາຈາກຄຸກຂອງເມືອງໄທຍ໌ ໄດ້ສ່ຳເຣັດ.ນະໂຍບາຍດັ່ງກ່າວນີ້ ຣຽກໄດ້ວ່າ ເປັນນະໂຍບາຍດັບສຸນຍ໌ເຊື້ອຊາຕລາວ ຢ່າງເປີດແປນທີ່ສຸດ (1)

ຢູ່ທີ່ອານາຈັກຣ໌ລາວ ລ້ານນາ ຫລັງຈາກພຣະຍາກາວິລະ ຖືກຈັບໄປຕັດຫູ ຢູ່ບ້ານກອກ ແລະ ການຈັບຂັງຄຸກ ພຣະຍາຈ່ຳບ້ານ(ບຸນມາ) ໃນປີດຽວກັນ ແຕ່ນັ້ນມາ ພວກເຈົ້ານາຍຊຽງໃຫມ່ ກໍ່ບໍ່ກ້ຍຶກຕົວ ຕໍ່ຕ້ານອ່ຳນາຈຂອງສຍາມ ຢ່າງອອກຫນ້າໂດຍກົງ ແຕ່ສນັບສນຸນໃຫ້ຝ່າຍປະຊາຊົນ ລາວຊາວຊຽງໃຫ່ມ ທ່ຳການຕໍ່ສູ ຢ່າງລັບໆ, ຝ່າຍພວກສຍາມ ເອງ ກໍ່ພຍາຍາມກົ່ນກົ່ນ ວັທທະນະ ທັມ, ປະວັຕິສາສຕຣ ແລະພິລານຊາຕອັນຍິ່ງໃຫ່ຽ ສ່ວ່ງວ່ານ ຂອງຊາວຊຽງໃຫ່ມຢ່າງອອກຫນ້າ ອອກຕາ ຈົນໃນທີ່ສຸດເຖິງກັບໄດ້ປະນາມບັນດາກະສັຕຣິຍ໌ ລາວລ້ານນາ ເປັນຂ້າ ລ໊ອະ ດັ່ງທີ່ກ່າວ ມາແລ້ວນັ້ນເອງ.

ໃນຮູບການຕໍ່ຕ້ານ ແບບປະຊາຊົນສ່ານັ້ນ ນັ້ນ ໄດ້ມີຂຶ້ນຫລາຍຄັ້ງ ຢູ່ໃນອະນາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ເຊ່ັ່ນໃນປີ 1889 ກໍ່ມີການກູ້ຊາຕ(ໄທຍ໌ຮຽກວ່າ ພວກຂະບົດ) ຂອງພຣະຍາຜາບສົງຄາມ ເຊ່ົ່ງການ ລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ ຄັ້ງນີ້ ຂຍາຍຕົວໄປຈົນເຖິງ 3 ຕົວເມືອງ ແລະກ່າວກັນວ່າ ມີເຈົ້າຊຽງໃຫ່ມ ຍືນຢູ່ເບື້ອງ ຫລັງ ຢ່າງລັບໆ.

ການລຸກຂຶ້ນກູ້ຊາຕຄັ້ງນີ້ ຝ່າຍໄທຍ໌ ໄດ້ປຽ່ນແປງພາສາເວ້ົ້າວ່າ ພວກຂະບົດຊາວນາ ຄົບ່ໃຫ້ ປະຊາຊົນ ເກີດຄວາມຕື່ນຕົວ ທີ່ວ່າເປັນບັນຫາຣະດັບຊາຕ ເພ່ືອຈະໃຫ້ມີການຮ່ວມມືກັນ ເຊ່ົ່ງເຫຕ ການຈະບານປາຍອອກໄປ. ແຕ່ ຂະບົດຊາວນາ ຂອງພຣະຍາຜາບສົງຄາມ ກໍ່ມີນ້ຳຫນັກຫລາຍ ສ່ນຄວນ ຈົນຣັຕຖະບາລໄທຍ໌ ຍົກກ່ຳລັງໄປຜາບ ຢ່າງແຂງແຮງ. ເຫຕການ ຄັ້ງນີ້ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນ ໃນສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ໄທຍ໌ ຣັຊການທີ 7.

ຄັ້ງຕ່ໍມາ ກໍ່ຍັງມີເຫຕການ ກ່ຽວກັບຄຣູບາສຣີວິຊັຍ ທີ່ຖືກຈັບກຸມ ໃນປີ ພ.ສ. 2460 ຫລ ຄ.ສ.1927 ເພາະກ່າວກັນວ່າທ່ານເຣັດຄວາມດີລ້ຳຫນ້າ ຂອງຄນະສົງຄໄທຍ໌ ທີ່ກຸງເທພฯ (2) ຫລ ເຫນືອກວ່າພຣະສົງຄໄທຍ໌ ອາຈມີພະລັງທ້ນໂຮມລາວລ້ານນາ ເພ່ືອໃຫ້ລຸກຂຶ້ນຕ່ໍຕ້ານອ່ຳ ນາຈໄທຍ໌ ຄືກັບພຣະຍາຜາບ ສົງຄາມ ນັ້ນກ່ໄດ້ ແລະເຫຕການ ອ່ືນໆ ເຊ່ັ່ນ ບັນຫາພວກງ້ວກູ ຊາຕ ແລະການຕ່ໍສູ ຂອງພວກປະຊາຊົນລ້ານນາ ໃນເຂຕຕ່ວ່ງນ້ັນອີກ ຫລາຍຄັ້ງ.

---

(1) ເຈ້ົ້າຄ່ຳຫນ້ັ ວົງກ໌ຕຣ໌ຕນະ ຈາກພົ່ງສາວະດານເມືອງພວນ ປີ 2475 ຄ.ສ.1952 ຫນ້າ 21

(2) ອະນ້ັນທ໌ ການຈະນະພ້ັນທ໌ ໃນຫນ້ັງສ ພ້ັທທະນາການຂອງຊ້ີວ້ິຕ ແລະວ້ັທທະນະທ້ັນລ້ານນາ ພ.ສ. 2527 ຫນ້າ 137

ໃນທີ່ສຸດ ພຣະປົກເກົ້າ,ຣັຊກາຣທີ 7 ຂອງໄທຍ ເມື່ອຮູ້ວ່າ ກາຣຈັບກຸມຄຣູບາສຣີວິໄຊ ຈະມີ ເຫຕບານປາຍ ແລະກາຍເປັນຂໍ້ຂັດແຍ່ງທາງກາຣເມືອງ ເພາະເຊື້ອກະສັຕຣິຍທາງຊຽງໃຫມ່ ກໍ່ ບໍ່ມີຄວາມດີໃຈ ຕໍ່ກາຣປະຕິບັຕຂອງທາງກາຣໄທຍ ສະນັ້ນ ຈຶ່ງຊົງສັ່ງໄປປ່ອຍຕົວຄຣູບາສຣີວິໄຊ ແລ້ວ ກໍ່ໄດ້ສເດັດຂຶ້ນໄປໃຫ້ກາຣອຸປຖັມພ ແດ່ຄຣູບາສຣີວິໄຊ ເພື່ອເອົາໃຈປະຊາຊົນ ແລະເຈົ້ ນາຍທາງຊຽງໃຫມ່ ດ້ວຍພຣະອົງຄ໌ເອງ.

ຫລັງຈາກເຫຕກາຣນ໌ ກຽ່ວກັບກາຣກູ້ຊາຕ ຂອງພຣະຍາຜາບສົງຄາມ ບໍ່ສໍາເຣັດ ຄັນຕໍ່ມາ ອີກ ເນື່ອງຈາກກາຣຂຍາຍອໍານາຈຂອງຣັຕຖະບາລສຍາມ ເຂົ້າໄປຄຸມແຜນກາຣເມືອງ ແລະພົລ ປໂຍຊນ໌ລາຍໄດ້ ຢູ່ໃນເຂຕລາວລ້ານນາ ຫນັກເຂົ້າເລື້ອຍໆ ເຊິ່ງເຈົ້ານາຍທາງຊຽງໃຫມ່ເອງ ຕ່າງ ກໍ່ຖືກຄວບຄຸມຕົວ ຈຶ່ງໄດ້ຊຸກຍູ້ ແລະອາສັຍນ້ໍາໃຈຂອງພວກຊາວໄທໃຫຽ (ພວກງ້ວ) ແລະປະຊາຊົນ ຊາວບ້ານ ໃຫ້ພາກັນລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ ຕ້ານກັບອໍານາຈຂອງປະເທສສຍາມ ອີກຄັ້ງນຶ່ງ ໃນປີ ພ.ສ.2445 ຫລື ຄ.ສ. 1902 ຈຶ່ງໄດ້ເກີດມີກາຣລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ ກັບທາງກາຣໄທຍ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ເຊິ່ງສຍາມເອີ້ນ ວ່າ "*ຂະບົດຊາວງ້ວ* " ແທ້ຈິງ ກໍ່ແມ່ນແຜນກາຣກູ້ຊາຕ ຂອງພວກລາວລ້ານນາ ນັ້ນເອງ.

ອີກຕອນນຶ່ງ ທາງກາຣໄທຍ ເພື່ອປົກປິດຄວາມບໍ່ດີ ແລະແຜນຮ້າຍຕ່າງໆ ທີ່ກະທໍາຕໍ່ຊາວ ຊຽງໃຫມ່ ໃນຣະຫວ່າງກ່ອນກາຣປະຕິວັຕ ຣະບອບປະຊາທິປະໄຕ ໄດ້ມີບັນຍາຊົນຜູ້ຮັກຊາຕ ຂອງ ຊາວຊຽງໃຫມ່ ຊື່ແສນທັນມະວົສ (ຄ.ສ. 1914-1952) ເຊິ່ງເປັນເຊື້ອເຈົ້າ ຂອງນະຄອຣລໍາປາງໄດ້ ຂຽນຫນັງສື ວິຈາຣນ໌ ກະສັຕຣິຍໄທຍ ຢ່າງຮຸນແຮງ ຫນັງສື ຫົວນັ້ນ ມີຊື່ວ່າ" *ພຣະເຈົ້າກຸງສຍາມ*" ແລະຫນັງສືຫົວນັ້ນ ກໍ່ຖືກສັ່ງຫ້າມ ບໍ່ໃຫ້ນໍາອອກເຜີຍແຜ່.

ແສນທັນມະວົສ ເຊື້ອສາຍເຈົ້າລໍາປາງ (1) ຣຽນຫນັງສືຈາກບາງກອກ ໃນຊັ້ນປະຖົມ ແລະກໍ່ ໄດ້ໄປຣຽນຕໍ່ທີ່ວຽດນາມ ໃນສມັຍຫົວເມືອງຂຶ້ນອິນດູຈີນ.

ກາຣສັ່ງຫ້າມເຜີຍແຜ່ຫນັງສື ທີ່ພິມພ໌ ບໍ່ຖືກຄວາມຕ້ອງກາຣຂອງທາງກາຣໄທຍ ນັ້ນ ນ່ໍາມານີ້ ກໍ່ມີອີກຄັ້ງນຶ່ງ ຄື ໃນປີ ຄ.ສ.1995 ທາງກາຣໄທຍ ໄດ້ສັ່ງບໍ່ໃຫ້ເຜີຍແຜ່ວິທຍານິພົນທ໌ ຂອງຍານາງ ສາຍພິນ ແກ້ວງາມປະເສີຕຖ໌, ນັກສຶກສາແຂວງຊັຍພູມ ເຊິ່ງຂຽນກຽ່ວກັບ ອະນຸສາວະຣີຍ໌ຄຸນຍົງ ໂມ ເນື່ອງໂຄຣາຊ ໃນເຣື້ອງເຫຕກາຣນ໌ສົງຄາມກູ້ຊາຕ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທຣາຊ, ພຣະ ເຈົ້າລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ໌ ໃນປີ 1827. ໃນຫນັງສື ນ້ັ ຍານາງສາຍພິນ ຢັ້ງຢືນວ່າ ເຣື້ອງຄຸນຍົງໂມ ທີ່ວ່າ ເປັນຜ້ວງແຜນລຸກຮ້ ທີ່ທ່ໍາສ່ໍາຣິດ ນອກເມືອງໂຄຣາຊ ໃນປີ 1827 ນັ້ນ ເປັນເຣື້ອງສ້ໍາງຂຶ້ນ ເອງ ເປັນເຣື້ອງທີ່ບໍ່ມີຕົວຕົນ ແລະກ່ວ່ໍາກັນວ່າ ຫນັງສືຂອງນາງ ຖືກເຜົ່າຖິ້ມຫມົດ.

---

(1) ອະນັນ ການຈະນະພັນທ໌ ຈາກຫນັງສື ພັທທະນາກາຣຂອງຊີວິຕ ແລະວັທທະນະທັນ ລ້ານນາ ພິມພ໌ ເມື່ອ ພ.ສ. 2527..... ຫນ້າ 136-139

ສຳຣັບແຜນການຂອງໄທຍ ທີ່ປະຕິບັຕ ຕໍ່ພວກລາວອີສານ ນັ້ນ ກໍແມ່ນການປະຕິບັຕຕໍ່ລາວ ລ້ານຊ້າງ ໂດຍກົງ ສະເພາະຢ່າງຍິ່ງ ແມ່ນເຂຕພາຄກາງ ຂອງປະເທສ ກໍຄືລ້ານຊ້າງວຽງຈັນຫນ ທີ່ເສັຽສົງຄາມ ແກ່ໄທຍ ໃນປີ 1779 ແລະຕໍ່ມາອີກ 46 ປີ ຄືຣອດປີ 1827 ວຽງຈັນຫນ ກໍຖືກດັບສູນຍ ສະຖານະພາພຄວາມເປັນຣັຕຖ ຫລືເປັນປະເທສ ໂດຍສິ້ນເຊີງ. ກະສັຕຣິຍ ສຍາມ ພຣະນັ່ງເກົ້າ ໄດ ສັ່ງໃຫ້ດັບສູນຍ ນະຄອຣວຽງຈັນຫນ ໂດຍໃຊ້ຄຳວ່າ *ຢ່າໃຫ້ວຽງຈັນຫນ ກັບເກີດຄືນເປັນບ້ານ ພ້ເມືອງຄືນ ຕໍ່ໄປອີກເລີຍ.*

ຫລັງຈາກເຜົານະຄອຣວຽງຈັນຫນ ເປັນຂີ້ຜົງ ສຳເຣັດແລ້ວ ໃນຂັ້ນຕໍ່ມາ ໄທຍ ກໍຍ້າຍອຳນາຈ ການປົກຄອງລາວ ຂອງສຍາມ ມາຢູ່ທີ່ເມືອງຫນອງຄາຍ ໄດ້ຕຽມກອງກຳລັງ ເພື່ອກວາດຕ້ອນ ພົລເມືອງລາວ ໃຊ້ເວລາຫລາຍປີ ໃຫ້ຄົນລາວ ທີ່ຍັງດຳຣົງຊີວິຕ ຢູ່ໃນດິນແດນແຂວງວຽງຈັນຫນ ຂ້ນມາຢູ່ຝັ່ງຕາວັນຕົກ ທ້ງຫມົດ ແລະສ່ວນນຶ່ງ ກໍກວາດຕ້ອນລ່ວງເລີຍເອົາໄປຂາຍເປັນຂ້າທາສ ຢູ່ບາງກອກ ແລະເອົາໄປສ້າງພື້ນທີ່ວ່າງເປົ່າ ຢູ່ຕາມເຂຕພາຄກາງ ຂອງສຍາມ.

ແຜນສຍາມ ທີ່ເຣັດໃຫ້ປະເທສລາວ ເປັນເຂຕເປົ່າແປນຈາກພົລເມືອງນັ້ນ (**Depopulated Areas**) ໄດ້ສ້າງເງື່ອນໄຂຮ່ວມມືກັນທາງລັບ ຣະຫວ່າງໄທຍກັບວຽດນາມ ໃນສມັຍກະສັຕຣິຍມິນຫ ນາງ ໂດຍແບ່ງເຂຕພາຄກາງຂອງລາວ ໄປເປັນຂອງປະເທສວຽດນາມ ເຊ່ັນດຽວກັນ.

(ໃຫ້ເບິ່ງແຜນທີ່ຫນ້າ 239 ຕໍ່ໄປນີ້)

ນັບຕັ້ງແຕ່ສມັຍຣັຊການທີ 3 ເຖິງຣັຊການທີ 4 ສຍາມ ໄດ້ປ່ອຍໃຫ້ພົລເມືອງລາວ ເຂຕຕ່າງໆ ທີ່ຂຶ້ນກັບອານາຈັກຣ ລ້ານຊ້າງວຽງຈັນຫນ ແຕ່ກ່ອນ ໃຫ້ຢູ່ໄປຕາມທັມມະຊາຕ.ບ່ມີການພັທທະນາ ອັນໃດທ້ງຫມົດ ມີແຕ່ບັງຄັບເກັບເກນທ໌ເອົາຄົນໄປເປັນທາສ ໃຊ້ແຮງງານຢ່າງຫນັກ ແລະໃນເວ ລາດຽວກັນ ກໍພຍາຍາມກວາດຕ້ອນ ເອົາພວກທີ່ຫລົງເຫລືອ ຢູ່ໃນຝັ່ງຊ້າຍແມ່ນ້ຳຂອງ ໃຫ້ຍົກ ຍ້າຍມາຢູ່ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ຟາກຕາວັນຕົກໃຫ້ຫມົດ ເປັນເວລາ ຫລາຍປີ. ພ້ອມທ້ງບັງຄັບບີບເກັບ ສ່ວຍຢ່າງຫນັກ. ສະນັ້ນ ພົລງານຂອງສຍາມທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ໃນລາວ ກໍແມ່ນຄວາມຊວຍຂອງເມືອງ ລາວ ບ່ເຄີຍມີສິ່ງເສີມພັທທະນາຊີວິຕໃດໆ. ປະຊາຊົນລາວ ຈຶ່ງຝາກຊີວິຕ ໄວ້ຢູ່ກັບວັດວາພຣະພຸທ ທະສາສນາ ທີ່ສືບມໍຣະດົກຄວາມເປັນລາວ ຂອງລ້ານຊ້າງ ພໍ່ໄດ້ຍຶດຖືເອົາເປັນທີ່ເພິ່ງຕ່ໆກັນມາ.

ນາຣອດສມັຍຣັຊການທີ 4 ສຍາມດຳເນີນແຜນໃຫມ່ ໃນການກືນຊາຕລາວ ໂດຍວິທີທາງ ສາສນາ ໂດຍເຜີຍແຜ່ສາສນາພຸທ ລັທທິທີ່ທ່ານສ້າງຂຶ້ນເອງ ເພື່ອທ່ຳລາຍເສົາຄ້ຳຊີວິຕຈິຕໃຈ ຂອງພົລເມືອງລາວ *ຄື ສາສນາພຸທ ລັທທິລ້ານຊ້າງ* ທີ່ຍັງເຫລືອຢູ່ ແລະຍອ້ນຄ້ຳສາສນາ ກະ ສັຕຣິຍ໌ສຍາມ ໄດ້ຊອກສແວງຫາຊັພຍ໌ສິນ ທາງພຸທທະສາສນາທຸກຢ່າງ ທີ່ຍັງຄ້ງຄ້ວ່ຢູ່ໃນລາວ ໃຫ້ນ່ຳມາເປັນຂອງໄທຍ ເຊ່ັນພຣະສຸກ ພຣະໃສ ພຣະເສີມ ແລະພຣະແສນ (ຢູ່ເມືອງຊຽງແຕງ)

ພຣະແກ້ວພລຶກ (ເມືອງມະຫາຊັຍ) ພຣະແກ້ວມ້ຳຄ້ຳ (ພຣະບຸສຍະຣັຕນ໌) ຈາກນະຄອຣຈຳປາ ສັກ ແລະອື່ນໆອີກຫລາຍແຫ່ງ ຈົນວ່າຊາວບ້ານ ຕ້ອງນ່ຳລ້ຽງເຊື່ອງໄວ້ໃນຫ້ອງນ້ຳ ດ້ວຍກົລວິທີຕ່າງໆ. ນອກຈາກການກວາດເກັບສິ່ງທີ່ມີຄ່າທຸກຢ່າງ ທີ່ມີຢູ່ໃນລາວ ຈົນບໍ່ໃຫ້ເຫລືອຫຽັງແລ້ວ.

ແລະການທ່ຳລາຍສາສນາພຸທ ລັທທິລ້ານຊ້ຳ ທີ່ມີຢູ່ເດີມໄດ້ສ່ຳເຣັດ ຖືວ່າ ເປັນຄວາມສ່ຳເຣັດຂັ້ນສຸດທ້າຍ ຂອງໄທຍ໌ ໃນແຜນການທ່ຳລາຍຄວາມເປັນຄົນລາວ ໃຫ້ສລາຍໄປ ເພື່ອຈະເຂົ້ຳຄຸມຊີວິຕຈິຕໃຈ ແລະຄວາມເຊື່ອຖື ຂອງຫມູ່ພົລເມືອງລາວແລະຄຸມຣິຕຄອງປະເພນີຄວາມເປັນລາວ ໃນຮູບແບບໄທຍ໌ ນັ້ນເອງ ດ່ັງລາຍງານ ທີ່ຍານາງສາຍພິນ ແກ້ວງາມປະເສີຕ ຂຽນໄວ້ແລ້ວ.

ສ່ວນ ໃນດ້ານການຣບົກຄອງນັ້ນ ສຍາມໄດ້ແບ່ງລາວ ອອກເປັນກຸ່ມໆ ໂດຍຖືຕາມຄວາມນິຍົມ ກ່ຽວກັບການສັກລາຍ (ຄົງບໍ່ແມ່ນສັກລາຍທຸກຄົນ ພໍ່ຈະຖືເປັນສັນຍະລັກສນ໌ຕາຍຕົວ) ຄື:

(1) ເຂຕລາວລ້ານນາ ທີ່ນິຍົມສັກລາຍແຕ່ຂາຣອດຫ້ວ ຮຽກວ່າ ນົນທົ ລາວພຸງດ່ຳ

(2) ເຂຕຫລວງພຣະບາງ ແລະທົ່ວດົນແດນລາວພາຄກາງ ຮຽກວ່າ ນົນທົນລາວພຸງຂາວ ເພາະນິຍົມສັກລາຍ ຈາກຫົວເຂ່ົາ ຂຶ້ນມາຣອດກະໂພກ (ເຫ ົ້ງາຂາ)

(3) ເຂຕລາວພາກອີສານ ແບ່ງອອກ ເປັນ 2 ສ່ວນ ຄື:

ເຂຕລາວຝ່ັງແມ່ນ້ຳຂອງພາກຕາວັນຕົກ ທ້ັງຫມົດ ແຕ່ນະຄອຣພະນົມ ສາກົລນະຄອຣ ອຸດອຣ ຂອນແກ່ນ ຫນອງຄາຍ ແລະແຂວງເລີຍ ຮຽກວ່າ ນົນທົນລາວພວນ. ແລະ

(4) ສະເພາະແຂວງນະຄອຣຣາຊສີມາ ໄດ້ຖືກແບ່ງອອກເປັນນົນທົນນ່ຶງ ຕ່າງຫາກ ຮຽກວ່າ ນົນທົນລາວກາງ.

ຫລ້ັງຈາກຝຣ່ັງເສສ ສາມາຕຖ໌ແຍກເອົາລາວ ອອກຈາກນ ົ້ສຍາມ ໄດ້ແລ້ວ ປະເທສລາວ ກ ໍ່ໄດ້ຖືກແບ່ງອອກເປັນ 2 ພາຄ ຄື ລາວຝຣ່ັງເສສ (French Laos) ຢູ່ຂ້ົາງຝ່ັງຊ້ົາຍ ທີ່ນີພົລເມືອງ ຢູ່ປະມານ 1,500,000 ຄົນ ແລະອີກ ກ ໍ່ຄ ື ລາວສຍາມ (Siamese Laos) ຢູ່ຝ່ັງຂວາ ນີພົລເມືອງປະມານ 4,000,000 ຄົນ (1 ແລະ 2)

ຕ ໍ່ມາ ຣອດສມັຍຣັຊການທ ີ 5 ໃນຕອນທ ີ່ພວກຝຣ່ັງເສສ ຂຍາຍອ ິທ ິພົລເຂ ົ້າມາ ໃນອ ິນດູຈ ີນ, ປະເທສສຍາມ ເກ ີດຄວາມເປັນຫ ູກ ໍ ເປັນຮ ້ອນ ເພາະລາວ ແລະຂເມຣ ຖ ືກຝຣ່ັງເສສຂ ົ ໍ ມ ູ່ຈ ະ

---

(1) ທ ່ານ **Robert Asqkelmann "Laos entree le Regime patriarcal et la Democratie Moderne** ອອກໃນ ວາຣະສາສ ົ ໍ France Illustration Vol 350, Juin 28, 1952 ກ ່ າວ ່ ວ ່ າ ລາວເວລານ ັ ້ ນ ມ ີ ຈ ໍ ານວນ 4 ລ ້ ານ ຄ ົ ໍ ນ.

ສ ່ ວນ ຍານາງສາຍພ ິ ນ ໃນຫ ນ ັ ງ ສ ື ເຣ ້ ອ ງ ກ ານເມ ື ອ ງ ໃນອ ະ ນ ຸ ສ າວ ະ ຣ ີ ຍ ໍ ຫ ້ ວ ສ ຸ ຣ ະ ນ າ ຣ ິ ປ ີ 1995 ອ ้ า ง ก า ร ส ำ ร ว จ ค ล ั ง ล า ว ໃນພ າ ຄ ອ ິ ສ ານ ໃນ ປ ີ 2469 ວ ่ า ม ี ท ้ ั ง ห ม ด 3,000,000 ค ล ั ง , จ า ก ห น ั ง ส ื อ ว ิ ท ย า ศ า ส ต ร ์ ห น ้ า.....341

(2) ຈ ากการประส ิ มพ ันธ ์ ของสยาม 1,900,000 คน บวก จ ีน 1,500,000 +ลาว 1,000,000 คนท ี่ อ ยู่ พ าคกาง พาให ้ คนสยาม ยุคใหม่ ปรุงส ีใหม่ พ ้ นจากคำว่า สยามด ำ จ ึ งมาภายเป ็ นคนขาวหลายข ึ ้ น.

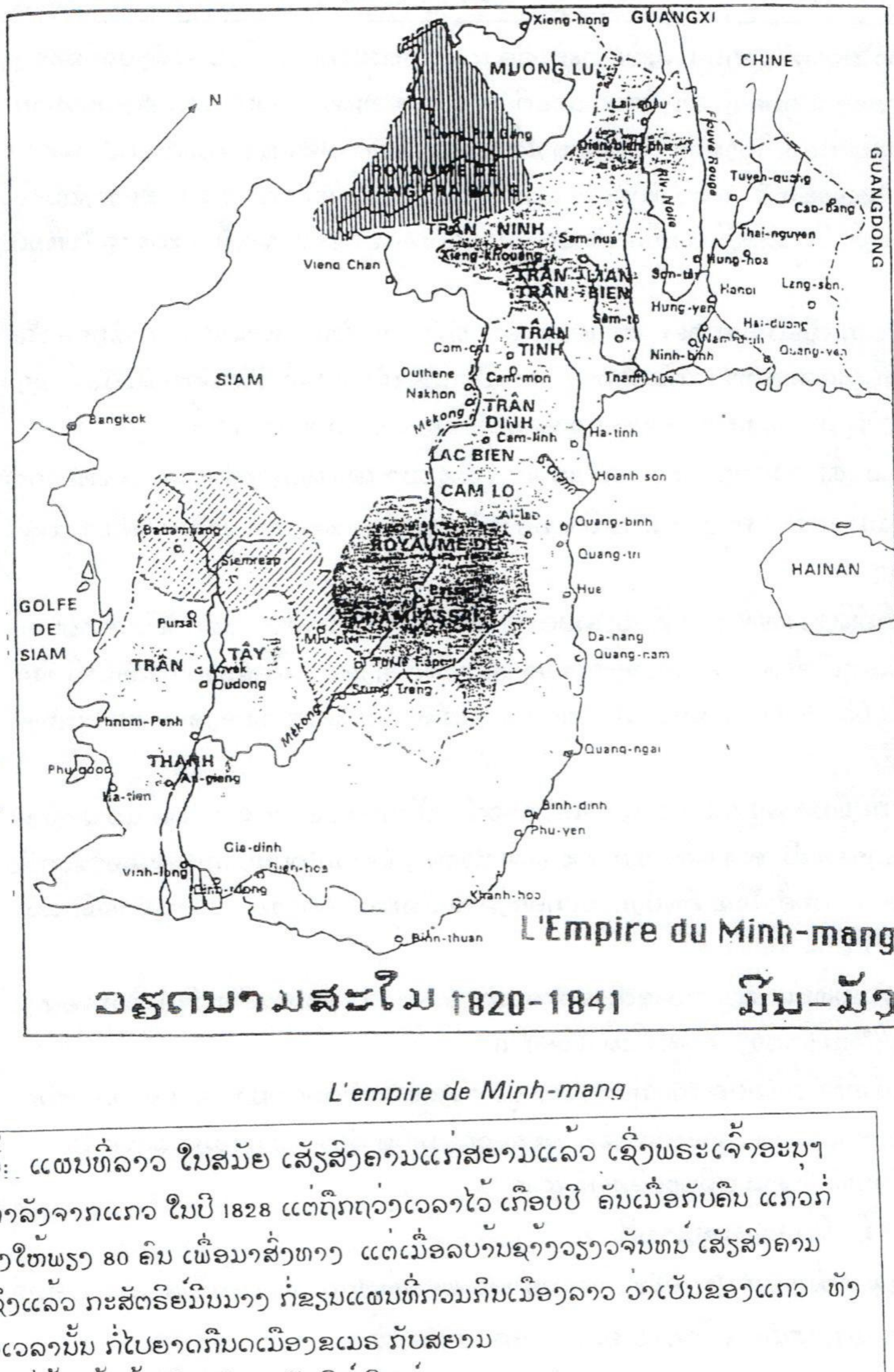

ປະເທດຫວຽດໃຕ້ ສະໄໝ 1820-1841 ມິນ-ມັ້ງ

L'empire de Minh-mang

ແຜນທີ່ນີ້: ແຜນທີ່ລາວ ໃນສມັຍ ເສັຽສິ້ງຄາມແກ່ສຍາມແລ້ວ ເຊິ່ງພຣະເຈົ້າອະນຸ ໂຕນໄປຂໍກຳລັ້ງຈາກແກວ ໃນປີ 1828 ແຕ່ຖືກຖ່ວງເວລາໄວ້ ເກືອບປີ ຄັນເມື່ອກັບຄືນ ແກວກໍ່ ມອບກຳລັ້ງໃຫ້ພຽງ 80 ຄົນ ເພື່ອມາສົ່ງຫາງ ແຕ່ເມື່ອລບ້ານຊ້ວງວຽງຈັນທມ ເສັຽສິ້ງຄາມ ຢ່າງສິ້ນເຊິ່ງແລ້ວ ກະສັຕຣິຍ໌ມິນມາງ ກໍ່ຂຽນແຜນທີ່ກວມກິນເມືອງລາວ ວ່າເປັນຂອງແກວ ທັ້ງ ຫມົດ ໃນເວລານັ້ນ ກໍ່ໄປຍາດກິນດເມືອງຂເມຣ ກັບສຍາມ

ແຜນທີ່ນີ້ ແຕ້ມຂຶ້ນ ໃນສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ ມິນຫ ມາງ 1820–1841

ແຍກເອົາໄປຈາກມືຂອງຕົນ. ສະນັ້ນ ກະສັຕຣິຍ໌ ແລະຄນະຜູ້ນຳສຍາມ ຈຶ່ງໄດ້ຈັດສົ່ງບຸຄຄົລສຳ ຄັນ ເຂົ້າມາຄວບຄຸມລາວ ຢ່າງໃກ້ຊິດ ດ້ວຍຕົນເອງ. ຝັ່ງຂອງຟາກຕາວັນກອອກ ຢູ່ເຂຕຄຳມ່ວນ ກໍ່ສົ່ງໃຫ້ພຣະຍອດເມືອງຂວາງ ໄປປົກຄອງໄວ້ ພຽງເພື່ອຂັດຫ່າຝຣັ່ງເສສ ແລະເພື່ອປະກາສສິທ ຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງດິນແດນ ທໍ່ນັ້ນເອງ ແຕ່ຝຣັ່ງເສສ ໂດຍຖືເອົາຄ່າເຊາະເລາະ ຂອງຈຽດນາມ ກໍ່ປະກາສວ່າ ດິນແດນບໍຣິເວນນັ້ນ ເປັນຂອງຕົນ ພາໃຫ້ຝ່າຍສຍາມ ສິ້ນເນື້ອປະດາຕົວ ໃນທີ່ສຸດ.

ຄັ້ງແຣກ ເມື່ອປີ ຄ.ສ.1894 ຫລື ພ.ສ.2437, ຫລັງຈາກເສັຽປະເທສລາວ ຝັ່ງຕາວັນອອກໃຫ້ ແກ່ຝຣັ່ງເສສແລ້ວ ສຍາມ ໄດ້ແບ່ງລາວ ອອກເປັນກຸ່ມໆ ເສັຽກ່ອນ ຄື ບໍ່ໃຫ້ມີການພົວພັນທ໌ ເຊື່ອ ກັນແລະກັນ ໃນຖານະເຊື້ອຊາຕດຽວກັນ ຄືແຍກອອກ ເປັນນິນທິນຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້:

(1) ນິນທິນລາວສຽງ ຫມາຍເຖິງພວກລາວລ້ານນາ ໃຊ້ແທນຊື່ລາວພຸງດຳ (ລາວທອ້ງດຳ)

(2) ນິນທິນລາວກາວ ຫມາຍເຖິງຄົນລາວທົ່ວເຂຕອຸບົລ ສີສະເກຕ ບຸຣີຣັມຍ໌ ສຸຣິນທ໌ ແລະ ຣ້ອຍເອັດ

(3) ນິນທິນລາວພວນ ຫລືນິນທິນອຸດອຣ ຫມາຍເຖິງເຂຕຄົນລາວພວນ ທີ່ຖືກກວາດຕ້ອນ ມາຈາກເຂຕເມືອງພວນ ຊຽງຂວາງທ້າຫນ້ດ ຫລືຫມາຍເຖິງແຂວງທີ່ຢູ່ຂອງລາວ ເຫລ່ານີ້ ທີ່ກະ ຈາຍຢູ່ໃນບໍຣິເວນ ອຸດອຣ.ຂອນແກ່ນ ນະຄອຣພະນົມ ສາກົລນະຄອຣ ຫນອງຄາຍ ແລະແຂວງ ເມືອງເລີຍ.

(4) ນິນທິນລາວກາງ ຫມາຍເຖິງເຂຕລາວເມືອງໂຄຣາຊ (ຢູ່ຣະຫວ່າງ ໄທຍ໌ ແລະລາວ)

ຄັນມາຮອດປີ ຄ.ສ.1906 ຫລື ພ.ສ.2449 ທາງການສຍາມ ໄດ້ປັບປຸງການປົກຄອງພວກຄົນ ລາວ-ສຍາມ ອີກຄັ້ງໃຫມ່ ຄືແບ່ງການປົກຄອງລາວ ແລະສລາຍຄວາມເປັນລາວ ທ້າຫນ້ດແລະ ແບ່ງອອກເປັນ 4 ນິນທິນ ຄື:

(1) ນິນທິນພາຍັພ ຫມາຍເຖິງພວກລາວລ້ານນາ (ຍຸດເອີ້ນລາວທ້າຫນ້ດ) ທີ່ຫມາຍເຖິງ ລາວຊຽງໃຫມ່ ລຳປາງ ລຳພນ ແພ ແລະນ່ານ.

(2) ນິນທິນອຸດອຣ ໄດ້ແກ່ພວກລາວ ຢູ່ແຂວງອຸດອຣ ຂອນແກ່ນ ນະຄອຣພະນົມ ສາກົລ ນະຄອຣ ຫນອງຄາຍ ແລະແຂວງເລີຍ ຈົນຮອດເຂຕອຸບົລ ສີສະເກຕ ບຸຣີຣັມຍ໌ ສຸຣິນທ໌ ໃຫ້ ເອີ້ນວ່າ ນິນທິນອີສານ ຫລືພາຄອີສານ ແລະ

(3) ນິນທິນ ນະຄອຣຣາຊສີມາ.

ຫລັງຕ່ມາ ຈຶ່ງປຽນຊື່ໃຫມ່ ຈາກຄຳວ່າ ພາຄອີສານ ໃຫ້ເອີ້ນໃຫມ ່ວ່າ ພາຄຕາ ວັນອອກສຽງເຫນືອ ເພື່ອບ່ໃຫ້ຄົນລາວອີສານ ຕົດຊື່ນີ້.

ชาติไทยสมัยพระเจ้าขุนรามคำแหง พ.ศ. ๑๘๒๑-๑๘๘๖

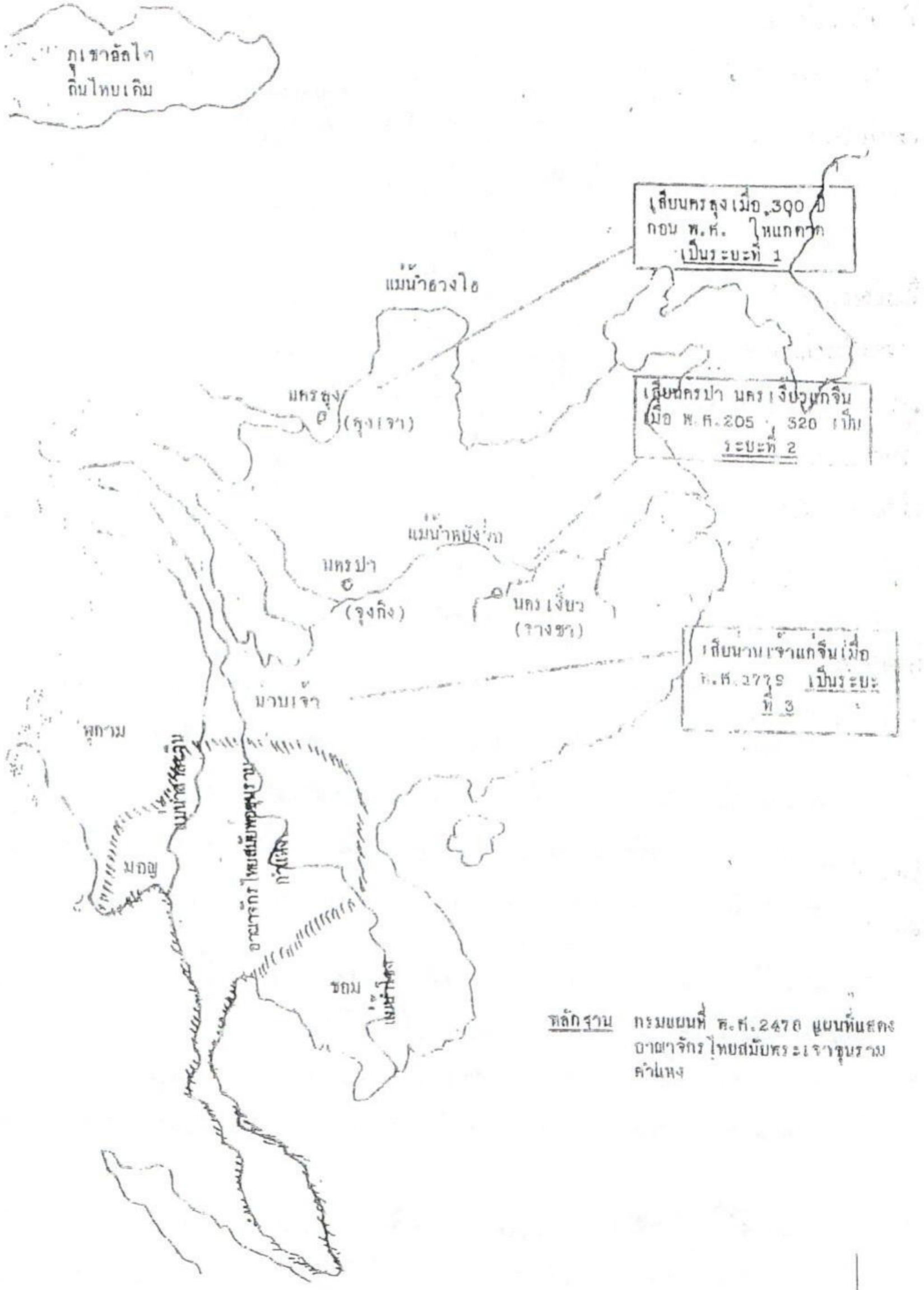

หลักฐาน กรมแผนที่ พ.ศ. 2478 แผนที่แสดงอาณาจักรไทยสมัยพระเจ้าขุนรามคำแหง

แผนที่ และประวัติศาสตร์ตอนหลังนี้: ถ้าจะอยู่ในฐานะดูรอ กับที่ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ อิจารณ์ไว้ (ในเบื้องหน้า.....) ประวัติศาสตร์ของไทย เป็นแผนประดิษฐ์ ให้ออกมา ในรูปรับใช้การเมืองๆ บ่แม่น วิชาการ โดยกัง.

ຂອງພຣະອາຈາຣຍ໌ບຸນມາ ຈະຕຸຣັສ ເຊິ່ງເປັນພຣະທຸດິຽ໌ ເດີນທາງມາເຜີຍແຜ່ສີລທັມ ໃຫ້ຊາວ ບ້ານນັບຖືສີລທັມ ຢ່າງເຄັ່ງຄັດ ບໍ່ໃຫ້ລັກບໍ່ໃຫ້ປຸ້ນ ໃຫ້ກິນຜັກ ແລະຫມາກໄມ້ ແທນເນື້ອສັຕ ສອນ ໃຫ້ນຶກເຖິງບຸນຄຸນ ຂອງບິດາມາຣດາ ແລະບັຣພະບຸຣຸສ ແລະ ທ່ານພຣະອາຈາຣຍ໌ບຸນມາ ຍັງສາ ມາຕຖ໌ຣັກສາຄົນເຈັບເປັນພຍາທຕ່າງໆໄດ້ອີກດວ້ຍ ພາໃຫ້ປະຊາຊົນລາວເຂຕນັ້ນ ໃຫ້ຄວາມນັບຖື ເຂົ້າເປັນສານຸສິສ ເຖິງ 4,000 ຄົນ. ຊາວບ້ານເອີ້ນພຣະອາຈາຣຍ໌ພວກນີ້ ວ່າ ເຈົ້າຜູ້ມີບຸນ.

ຂະບວນກຸ້ຊາຕ ຂອງພຣະອາຈາຣຍ໌ບຸນມາ ຈະຕຸຣັສ ຍັງໄດ້ທ່ຳການຸກຣະດົມປະຊາຊົນ (1) ໃນເຂຕນັ້ນ ໃຫ້ລະນຶກເຖິງຂະບວນກອບກູ້ອິສຣະພາພລາວ ຂອງສົມເດັຈພຣະເຈົ້າອະນຸ ອີກດວ້ຍ ແລະໃນເດືອນພຶສພາ ປີ 1924 ນັ້ນ ຂະບວນກຸ້ຊາຕ ຈ່ຳນວນ 50-60 ຄົນ ສແດງຄວາມກ້າຫານ ທີ່ ສຸດ ໂດຍໄດ້ຍົກຂະບວນໄປຂັບໄລ່ເຈົ້າຫນ້າທີ່ຣາຊການໄທຍ໌ ອອກຈາກອ່ຳເພ ວ້ງສະພຸ ແລະປະ ການສລົບລ້ງ ບໍ່ໃຫ້ປະຊາຊົນລາວ ເສັຽສ່ວຍໃຫ້ໄທຍ໌ ປີລະ 4 ບາທ ດັ່ງທີ່ເຄີຍ ຖືກບ້ງຄັບໃຫ້ປະຕິ ບັຕມາ ແຕ່ສມັຍເສັຽສົ້ງຄາມແກ່ໄທຍ໌. ຂະບວນກຸ້ຊາຕ ຄນະນີ້ ບໍ່ໄດຣັບການອ້ມຊູໃດໆ ຈາກພາຍ ນອກ ຈົ່ງຖືກທາງການໄທຍ໌ ຈັບກມໄປດັບສນຍ໌ຈົນຫມົດ.

ການຕ່ໍສ້ກັບໄທຍ໌ ເພ່ືອເອກຣາຊ ຂອງລາວອີສານ ນັ້ນ ໄດ້ມາສ້ິນສຸດລົ້ງໃນສມັຍຕຽງ ສິຣິຂັນທ໌, ທອງອິນທ໌ ງາວເຮືອງ ແລະທອງເປວ ໃນປີ 1949 ນ່ຳມານີ້ເອງ ແລະຕ່ໍມາ ຈົ່ງມາຣອດ ນາຍຄອງ ຈັນດາວົ້ງສ໌ ແລະທົນ ພຸຣິທັຕ ໃນສມັຍສຣິທ ທະນະຣັຕ ເຮືອງອ່ຳນາຈ. ພວກເຫລ່ົານ້ີ ລວ້ນແຕ່ ແມ່ນພວກຊາຕນິຍົມລາວອີສານ ທ້ັງຫມົດ ຕາຍຢ່າງຫນ້າສັງເວຊ ໂດຍສະເພາະຕຽງ ສິຣິຂັນທ໌, ທອງອິນທ໌ ແລະທອງເປວ.ຖວ້ນ ອຸດົລ ທີ່ເປັນແຮງເສຣີໄທຍ໌ (1) ນ່ຳພາລາວອີສານຕ່ໍສ ສ້ງໃຫ້ ມີຄວາມເຊ່ືອຖືທາງການເມືອງ ແກ່ປະເທສໄທຍ໌ ຢ່າງສົມກຽຕ ໃນສມັຍສົ້ງຄາມໂລກຄ້ັງທ ີ 2 ໃນທ ີ່ ສຸດ ກ່ໍໄດ້ຣັບສ່ິງຕອບແທນ ຄ ືການຖ ືກທ ່ຳຣ ້ຍ.

ແລະເວລານ ັ້ນ ຣະຫວ ່ າງປ ີ 1946 ເ ມ ື ່ ອລ າວອ ີ ສ ານ ຊ ່ ວ ຍໄທຍ ໌ ຣ ຽ ບຣ ້ ອ ຍແ ລ ້ ວ ຄ ັ ນ ເ ສ ັ ດ ສ ົ ້ ງ ສ ົ ້ ງ ຄ ວ ນ ໂ ລ ກ ຄ ັ ້ ງ ທ ີ 2 ແ ລ ້ ວ ກ ່ ຳ ລ ັ ງ ກ ້ ຸ ຊ າ ຕ ລ າ ວ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ຍ າ ຄ ່ ຳ ມ ້ ວ ວ ິ ໄ ລ ແ ລ ະ ພ ຣ ະ ຍ າ ອ ຸ ນ ຊ ນ ະ ນ ິ ກ ອ ນ ຢ ຸ ່ ແ ຂ ວ ງ ສ າ ກ ົ ນ ນ ະ ຄ ອ ຣ ກ ່ ໍ ຖ ິ ກ ທ າ ງ ກ ານ ໄ ທ ຍ ໌ ສ ັ ່ ງ ປ ິ ດ ແ ລ ະ ຍ ຶ ດ ອ າ ວ ຸ ທ ໂ ດ ຍ ສ ິ ້ ນ ເ ຊ ິ ່ ງ .

(1) ธ.สาสตราจารย์ พลตรีหม่อมราชวงศ์ สุขุมพันธุ์ บริพัตร จากประวัติสาสตร์ไทย์สมัยใหม่ เล่ม 1 ปี 2535 หน้า 115

(2) ອານາຈັກຣ໌ລາວ ຍຸຄໂບຮານ

ກ່ອນກຳເນີດ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ

****

ອານາຈັກຣ໌ລາວໂບຮານ ທີ່ນາກ່ອນລ້ານຊ້າງນັ້ນ ມີ 3 ຍຸຄສມັຍດ້ວຍກັນ ທີ່ມີບັນທຶກໄວ້ ຄື (1) ຍຸຄອ້າຍລາວ (2) ຍຸຄອານາຈັກຣ໌ແຖນຟ້າ ຫລື ອານາຈັກຣ໌ເຖິ່ນ ແລະ (3) ຍຸຄອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ນ່ຳແສ ຫລືນ່ານເຈົ້າ

ທ້ານີ້ ໂດຍມີບັນທຶກຢູ່ໃນພົງສາວະດານຈີນ ສມັຍໂບຮານ, ນີ້ແມ່ນ ໄດ້ອີ່ງໃສ່ບັນທຶກ ຄົ້ນຫລັງແຕ່ 2154 ປີ ກ່ອນພຸທທະສັກຣາຊ ຂອງນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຈີນ ຄືທ່ານຊື່ມາຊຽນ ສມັຍຣາຊວົງສ໌ຮັ່ນ(393–457) ໂດຍແມ່ນທ່ານສາສຕຣາຈານຍ໌ຂົງຈື ຣິບໂຮມໄວ້ຕື່ມອີກ ແລະບັນທຶກ ໄດ້ກ່າວເຖິງການພົວພັນທ໌ຊີວິຕກັບຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ໂດຍຣະບຸຊື່ ອອກມາ ເປັນຄັ້ງເປັນຄາວ ແລະບາງທີ ກ່ໍພົວພັນທ໌ເຫຕການ ຢ່າງໃກ້ຊິດ ແລະ ຢ່າງສົບເນື່ອງ ເວລາກັນ ກ່ໍມີ.(1)

(ກ) ອານາຈັກຣ໌ອ້າຍລາວ

****

ໂດຍການຄົ້ນຄວ້າ ແລະສຶກສາວິຈັຍ ຂອງນັກປຣາຊຍ໌ ຫລາຍສາຂາ ໃນທົ່ວໂລກ ເຊັ່ນນັກ ໂບຮານຄະດີ ນັກມະນຸສຊາຕວິທຍາ ນັກສັງຄົມວິທຍາ ແລະອື່ນໆ ພາໃຫ້ເຂົ້າໃຈຄວາມເປັນມາ ຂອງມະນຸສຊາຕ ໃນດິນແດນເຂຕເອເຊັຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ແລະ ໃນທົ່ວເຂຕແດນຈີນ ແລະພາ ໃຫ້ພວກເຮົາ ໄດ້ຫລັກຖານຄັກແນ່ ວ່າ...

ສມັຍອະດີຕຍາວນານນາຫລາຍແລ້ວ ບ່ຕ່ຳກວ່າ 40,000 ປີ ທີ່ພົບໄດ້ວ່າ ບັຣພະບຸຣຸສ ຂອງ ຊົນຊາຕຕ່າງໆ ໃນເຂຕແດນເອເຊັຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ໄດ້ມີການພົວພັນທ໌ຊີວິຕ ຢູ່ໃນໂຂງເຂຕ ດິນແດນຕ່າງໆເຫລ່ານີ້:

ພວກຊຸມຊົນເຫລ່ານີ້ ພາກັນໃຊ້ຊີວິຕ ດ້ວຍການຫາເຊິດເມື້ອ ຈັບສັຕ ແລະຊອກສແວງຫາ

---

(1) ລິກລິຕ ຮຸນຕະກຸລ, " ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຄວາມສັມພັນທ໌ ຣະຫວ່າງຊົນຊາຕຈີນ ກັບຊົນຊາຕໄທຍ " 2509 ຫນ້າ 8 ແລະທີ່ອ້າງເຖິງຫນັງສື ໃນຊື່ວ່າ **La province du Yunnan by G.Gordier page 532**

ອາຫານ ຢູ່ຕາມຫ້ວຍຮ່ອງ ໜອງບຶງ ແລະຕາມປ່າດົງພົງເຂົາ ໃຊ້ເຄື່ອງມືຫລາຍຊນິດ ທີ່ເຮັດດ້ວຍໄມ້ ຫລືໄມ້ໄຜ່ ເຊັ່ນທີ່ຍັງຄົງນິຍົມໃຊ້ກັນຢູ່ ໃນດິນແດນເຂຕເອເຊັຽຕາເວັນອກສຽງໃຕ້ ຈີນມາ ໃນຍຸຄປັຈຈຸບັນ ດັ່ງທີ່ເຮົາເຫັນຢູ່ແລ້ວ ກໍ່ຄື ໜ້າໄມ້, ຫ່າວ,ກະຕ່ຳ, ເຫລັກແຫລມ, ກັບໃສ່ໜູ, ແຮ້ວຈັບນົກ, ຊິ່ງຈັບກະຕ່າຍ,ກະສອນ,ກະໂຊ້, ສະນາງ,ແຫຈັບປາ, ແລະຕາໜ່າງຈັບກວາງ ເປັນຕົ້ນ ເຊິ່ງໃນຊີວິຕທັມມະຊາຕ ຂອງຄົນລາວ ແລະຊົນຊາຕຕ່າງໆ ໃນບໍຣິເວນເອເຊັຽ ຍັງເຄີຍໃຊ້ກັນທົ່ວໄປ.

ແຕ່ ຄັນເມື່ອປະມານ 10,000 ປີ ເຖິງ 20,000 ປີ ຜ່ານມານີ້ ພວກກຸ່ມຊົນເຫລົ່ານີ້ ຈຶ່ງພາກັຕມີຄວາມຈະເຣີນກ້າວໜ້າຕື່ມຂຶ້ນ ຄືຮູ້ຈັກເພາะປຸກເປັນຫລັກແຫລ່ງ ມີການປຸກເຂົ້າກິນ ປຸກໜາກຖົ່ວ ແລະຮູ້ຈັກຈັບສັຕມາລຽ້ງ ໄວ້ໃຊ້ງານ ຫລື ລຽ້ງໄວ້ກິນ ເຊັ່ນ ມີການລຽ້ງໄກ່ ລຽ້ງເປັດ ລຽ້ງໜູ ແລະງົວຄວາຍ ເປັນຕົ້ນ ແລະຕໍ່ມາ ເມື່ອປະມານ 10,000 ປີ ນ່ຳມາ ພວກຂາເຈົ້າ ຈຶ່ງເກີດການຂຍາຍຕົວທາງສັງຄົມ ຈຶ່ງແຍກຕົວກັນອອກເປັນກຸ່ມ ເປັນພວກ ແລະເປັນໜ່ວ ເປັນຈຸ ຂຶ້ນມາ ເລີຍພາໃຫ້ພວກຂາເຈົ້າ ປຽ່ນແປງຊີວິຕຂອງຕົນ ອອກມາເປັນຊົນຊາຕ ເກີດມີພາສາ ແລະວັທທະນະທັມ ແຕກຕ່າງກັນອອກໄປ ຕາມລຳດັບມາ (1)

ກຳເນີດຄວາມເປັນມາ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ອີງໃສ່ການຄົ້ນຄວ້າຂອງຊາວຕ່າງປະເທສຫລາຍທ່ານ ແຈ້ງໃຫ້ພວກເຮົາຊາບວ່າ ປະມານ 3500 ປີ ກ່ອນພຸທທະສັກຣາຊ ຫລືປະມານ 6000 ປີ ຜ່ານມາແລ້ວ ຊົນຊາຕລາວ ຕັ້ງຊີວິຕກຳເນີດ ຢູ່ທີ່ແຖບພູອັລໄຕ (**Altai Mountain**) ໃນປະເທສມົງໂກເລັຽ ປັຈຈຸບັນ.

ຄັນຕໍ່ມາ ຈາກການພົວພັນທ໌ເຫຕການທ໌ທ້າຫລາຍ ຣະຫວ່າງຊົນຊາຕຕ່າງໆໃນຍຸຄປະຖົມໂບຣານ ພາໃຫ້ພວກເຮົາ ພົບຂໍ້ມູລກ່ຽວກັບການຜາກົຕຕົວ ທາງປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງຊົນຊາຕລາວ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ຕາມລຳດັບ ຄື:

ອານາຈັກຣອາຍລາວ ຕັ້ງຢູ່ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳຫວາງໂຫ (ແມ່ນ້ຳເຫລືອງ **Yellow River**) ແລະແມ່ນ້ຳແຍງຊີກຽງ (**Yang Tse Kiang**) ຢູ່ໃນເຂຕພາຄກາງຂອງປະເທສຈີນ ປັຈຈຸບັນ.ແລະໃນຣະຫວ່າງ ປີ 2800 ກ່ອນພຸທທະກາລ (ກ່ອນ ພ.ສ.) ນັ້ນ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ບັນທຶກວ່າ ຖານະການດຳຣົງຄວາມເປັນຊາຕ ຂອງລາວ ມີຄວາມໝັ້ນຄົງຖາວອຣ ແລະມີຄວາມເປັນຢູ່ຈະເຣີນກ້າວໜ້າຕາມຍຸຄສມັຍ ກ່ອນທີ່ຊົນຊາຕຈີນ ຈະຫຽ້ບຍ້າຍຖອຍລົງມາ ຈາກເຂຕພາຄເໜືອບໍຣິເວນທະເລສາບແຄສບຽນ (**Caspian Sea**) ແລະມາໄດ້ພົບກັບຊົນຊາຕລາວ ໃນທ້ອງຖິ່ນນີ້ ຕາມພາຍຫລັງ.

(1) ເດວິດ ເຄ.ໄວແອດ (**David K.Wyatt**) ໃນໜັງສ **Thailand, A short story, Ithaca N.Y 1983** ໜ້າ 3

ເວລາເກີນກວ່າ 800 ປີ ທີ່ຊົນຊາຕລາວ ດຳຣົງຊີວິຕຢູ່ ໃນຄວາມສງົບ ໂດຍບໍ່ຖືກລົບກວນຈາກ ຊາຕອື່ນໆ ນັບແຕ່ເວລາທີ່ໄດ້ຜາກົຕຂຶ້ນ ໃນປະວັຕິສາສຕຣ ຄັ້ງແຣກ.

ຈົນເຖິງປະມານ 1366 ກ່ອນ ຄ.ສ. (ຫລື 1928 ກ່ອນ ພ.ສ.) ຊົນຊາຕລາວ ຈຶ່ງຖືກແຊກແຊງ ຈາກຈີນ ເປັນຄັ້ງທຳອິດ ໂດຍນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຫລາຍທ່ານ ຢັ້ງຢືນວ່າ ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ເຮັຽ (**Hsia Dynasty**) ຄົງຈະແມ່ນໃນສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າຈົງຄັ ຄືຣະຫວ່າງປີ 1427–1349 ກ່ອນຄຣິສ ຕະສັກຣາຊ ເຊິ່ງເປັນເຊື້ອວົງສ໌ແລະລູກຫລານຂອງພຣະເຈົ້າສຽວເຫົ່າ(ພຣະເຈົ້າເຫົ່ານ້ອຍ) ທີ່ໄດ້ ຈັດສົ່ງເຊື້ອພຣະວົງສ໌ຈີນ ມາຈັດການປົກຄອງແລະຄວບຄຸມລາວ. ຕາມຄວາມເປັນໄປ ເວລານັ້ນ ເຂົ້າໃຈວ່າ ແມ່ນມາໃນແບບສັນຕິ ຄື ຖືວ່າຕົນມາຊ່ວຍເສີມສ້າງຖານະ ແລະສນັບສນຸນອ້າຍລາວ (ແບບຊ່ວຍເຫລືອເຊິ່ງກັນແລະກັນ) ແທ້ຈິງແລ້ວ ແມ່ນມາແຊກແຊງກິຈຈະການພາຍໃນ ຂອງ ລາວ ໃນແບບເພື່ອນບ້ານໃກ້ຄຽງ ເຊິ່ງລາວເອງ ກ່ໍບ່ມີຄວາມລ້ຳກຽດ ແລະດັ່ງນັ້ນ ຈີນ ຈຶ່ງອາສັຍ ຄວາມເປັນມິຕ ດັ່ງກ່າວ ກ່ໍດຳເນີນແຜນໃນການຄວບຄຸມຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ໄປໃນຕົວ (1)

ນັກຄົ້ນຄວ້າປະວັຕິສາສຕຣ ອີງໃສ່ຫລັກຖານຈາກຈີນ ພະມ້າ ທິເບຕ ວຽດນາມ ແລະຊົນເຜົ່າ ຕ່າງໆ ທີ່ອາສັຍຢູ່ໃນປະເທສຈີນ ປັຈຈຸບັນ ກ່າວໄວ້ວ່າ ຣະຫວ່າງປີ 2800 ກ່ອນພຸທທະສັກຣາຊ ຄື ເມື່ອ 4300 ກວ່າປີ ມາແລ້ວ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ມີການຕັ້ງຖິ່ນຫນັ້ນຄົງ ນາກ່ອນຈີນ ມີການທຳມາ ຫາລຽງຊີພເປັນຫລັກ ດ້ວຍອາຊີພການປູກຝັ່ງ ແລະການລຽ້ງສັຕ ນອກຈາກນີ້ ຍັງຮູ້ຈັກການຕ່ຳ ຫູກ ແລະລຽ້ງມອ້ນ ແລະຕ່ຳຜ້າໄຫມ ນາກ່ອນ ຈົນເມື່ອ 1000 ກວ່າປີ ພາຍຫລັງ ຢູ່ທີ່ບ່ຣິເວນແມ່ ນ້ຳຫວ່າງໂຫ ແລະແຍງຈີ້ກຽງ ຊົນຊາຕຈີນ ຈຶ່ງໄດ້ມາພົບກັບອ້າຍລາວ ແລະເວລານີ້ ຈີນເອີ້ນຊື່ ລາວ ວ່າ "ນຸ່ງ" ອາຈຫມາຍຄວາມວ່າ ພວກທີ່ຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳ ສອງສາຍນີ້ ມີຖານະ ສັງຄົມ ເປັນບ້ານເປັນເມືອງຖ່ວນອຣ ແລ້ວ ນັ້ນເອງ ແລະ ກ່ໍອາຈແມ່ນຄົນພວກນີ້ ເອງ ທີ່ປະກາສ ຕົນເອງເປັນຄົນເມືອງຫລື "ນຸ່ງ" ນັ້ນເອງ. ນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ບາງທ່ານ ຍັງກ່າວຢັ້ງຢືນວ່າ ຊື່ທີ່ ເອີ້ນກັນ "ນຸ່ງ" ນັ້ນ ເປັນຊື່ທີ່ໃຊ້ຄູ່ກັບ "ອ້າຍຫລາວ" ຫລືອ້າຍລາວ .

ທ່ານເດວິດ ເຄ.ໄວແອດ ຂຽນໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ຕອນນຶ່ງ ກ່າວ (2) ບັຣຍາຍຖານະການດຳ ຣົງເຊື້ອຊາຕ ແລະການປົກຄອງ ຂອງຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ຫລືພວກໄຕ ສມັຍອານາຈັກຣ໌ອ້າຍລາວ ໂດຍກ່າວວ່າ..." ໃນສມັຍດຶກດຳບັຣພ໌ ອະດີຕໄກມາແລ້ວ ຊົນຊາຕຈີນ ໃນບັນທຶກຕ່າງໆ ທີ່ໄດ້ກ່າວ ອ້າງເຖິງລາວ ນັ້ນ ບ່ເຄີຍມີຕອນໃດ ທີ່ກ່າວອ້າງເຖິງຄົນພວກນີ້ ວ່າ *ໄດ້ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ເທິງພູດອຍ ຫລື ຕັ້ງພຸມລຳເນົາ ຢູ່ໃນປ່າຣົກດົງຫນາ ຈັກບອ່ນເລີຍ ເຖິງແມ່ນຈີນ ຈະກ່າວເຖິງ ໃນນາມດຸນຶ່ນ*

---

(1) ລຶກອິຕ ຣຸນຕະກຸລ ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຄວາມສັມພັນທ໌ ຣະຫ່ວ່າງຊົນຊາຕຈີນ ແລະຊົນຊາຕໄທຍ ປີ 2509 ຫນ້າ 24

(2) ເດວິດ ເຄ.ໄວແອດ (**David K. Wyatt)** ຈາກຫນັງສື **Thailand, A short Story N.Y 1983 page 5**

ປານໃດກໍ່ຕາມ (ຈີນ ກໍ່ບໍ່ແຕກຕ່າງກັບພວກອິນເດັ່ງ ທີ່ຍົກຍ້ອງຕົນເອງ ເປັນພວກ "ອະຣິຍະ" ແປ ວ່າ ພວກປະເສີຕ ປະນາມພວກຊົນຊາຕ ດຣາວິດຽນ ເປັນພວກມີລັກຂະ ແປວ່າ ຄົນເຖື່ອນ) ແຕ່ ຈີນ ກໍ່ໄດ້ກ່າວອ້າງເຖິງຊື່ຄົນລາວ ໃນການດຳຣົງຊີວິຕຂອງຕົນ ຢູ່ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳສາຍຕ່າງໆແລະ ຄວາມຫມາຍນີ້ ສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຊົນຊາຕລາວເວລານັ້ນ ເປັນພວກຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຖາວອຣແລ້ວ ເພາະອາສັຍການເພາະປູກ ເປັນຫລັກແຫລ່ງ ມີອາຊີພຫມັ້ນຄົງ ເພາະຄົນທີ່ມີອາຊີພກະສິກັມ ມັກ ຈະຢູ່ປະຈຳທີ່ ພົ້ນຈາກຊີວິຕແບບຊັດເຊພະເມຈອຣ ແບບຂ້າຕອງເຫລືອງ ຄືກັບພວກຈີນ ທີ່ເປັນ ຢູ່ໃນສມັຍດຽວກັນ.

ສະນັ້ນ ການທີ່ຈະເຊື່ອວ່າ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ມີຄວາມຈະເຣີນມາກ່ອນຈີນ ຫລືມີຖານະເປັນຄົນ ເມືອງ ເຊິ່ງຈີນຍອມຮັບວ່າ ເປັນ "ນຸງ" ຫລື "ຄົນເມືອງ" ຈຶ່ງບໍ່ອາຈເປັນທີ່ສົງສັຍ ແລະທ່ານເດວິດ ເຄ.ໄວແອດ ຍັງກ່າວຕື່ມວ່າ ຊົນຊາຕລາວ ມີຖານະຄອບຄົວ ປຸກເຮືອນເປັນຫລັງ "ແບບຍົກພື້ນ" ຄືກັບທີ່ພາກິຕຢູ່ ໃນປັຈຈຸບັນ ຫມາຍຄວາມວ່າ "ເຮືອນມີຮ້ານ ກ້ວາມມີເສົາ" ນັ້ນເອງ.

ຕອນຢູ່ໃນດິນແດນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຫວາງໂຫ ແລະແມ່ນ້ຳແຍງຈ໊ຽງ ຕອນນີ້ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ຕັ້ງຕົນມີອານາຈັກຣ໌ຫມັ້ນຄົງ ເຊິ່ງມີນະຄອຣຫລວງ ຂອງຕົນ ຢູ່ 3 ຫົວເມືອງໃຫ່ຽ ຄື:

(1) ນະຄອຣລຸງ ຕັ້ງຢູ່ໃນຕອນຕົ້ນ ຂອງແມ່ນ້ຳຫວາງໂຫ, ຢູ່ທາງດ້ານເຫນືອບໍ່ນຝັ່ງ ຕາວັນອອກ ຂອງທະເລສາບຊົ່ງຣາຍ ໃນມົທົນກັນຊູ.ດິນແດນໄຊຍ໋ງ ທີ່ຈີນເອີ້ ວ່າ ເມືອງລຸງຈິວ (ລຸງເຈົ້າ ຫລື ນະຄອຣລວງ ຫລື ເມືອງນາຄ)

(2) ນະຄອຣປາ ຕັ້ງຢູ່ຕອນໃຕ້ ຂອງແມ່ນ້ຳຫວາງໂຫ ແລະຢູ່ເຫນືອນົມທົນເສສວນ ຣະຫວ່າງແມ່ນ້ຳແຍງຈ໊ຽງ ກັບແມ່ນ້ຳເກ໋ຽລຸ ຫລືເກ໋ຽຫລ໋ຽ ຫລືເກ໋ຽລວງ (ພຣະຍານາຄ ທ້າ 8) ປັຈຈຸບັນນີ້ ເອີ້ນວ່າເມືອງຈຸງກິ.

(3) ນະຄອຣງ໋ວ ຕັ້ງຢູ່ຕອນກາງ ຂອງແມ່ນ້ຳແຍງຈ໊ຽງ ມີອານາເຂຕຕໍ່ລົງມາທາງ ນົມທົນຮູເປ ແລະອັນຮຸຍ ຂອງຈີນ ໃນປັຈຈຸບັນ (ນະອຄຣງ໋ວ ນະຄອຣເງືອກ)

ນະຄອຣງ໋ວນີ້ ກ່າວກັນວ່າ ຕັ້ງຂຶ້ນຫລັງຈາກນະຄອຣລຸງ ແລະນະຄອຣປາ ເສັ່ຽໃຫ້ແກ່ ຈີນໄປແລ້ວ ໃນຣະຫວ່າງຕົ້ນພຸທທະສັກຣາຊ.

ສິ່ງທີ່ຫນ້າສັງເກຕ ກໍ່ຄື ຊື່ນະຄອຣຫລວງຂອງລາວ ນັ້ນ ມີຄວາມກ່ຽວພັນທ໌ກັບແມ່ນ້ຳຫລາຍທີ່ ສຸດ ຄື ເມືອງລວງ (ນາຄ) ເມືອງປາ ແລະເມືອງເງືອກ ຫລ໋ຽ ລວັນແຕ່ ເປັນສັຕນ້ຳ ແລະອີງໃສ່ ເຫຕຜົລທີ່ພ່ານມາ ເຮົາກໍ່ອາຈສັນນິຕຖານໄດ້ວ່າ ການທີ່ຈີນນັບຖືມ້ງກອຣ ເປັນສິ່ງສັກດ໌ສິທ ປະ ຈຳຊາຕຕົນ ແລະລາວ ພາກັນຖືນາຄ ເປັນສິ່ງສັກດ໌ສິທ ປະຈຳຊາຕນັ້ນ ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າ ຄົນທັ້ງສອງ ພວກນີ້ ມີສ່ວນພົວພັນທ໌ທາງສັງຄົມກັນມາ ໃນສມັຍອະດີຕ ແລະອາຈເປັນໄປໄດ້ອີກວ່າ ຈີນ ຍອມ

ຮັບນັບຖືນ້ອງກອຣ ເປັນສິ່ງສັກສິທປະຈຳຊາຕ ນັ້ນ ແມ່ນເອົາຕົວຢ່າງໄປຈາກລາວ ນັ້ນເອງ ເພາະ ໃນເມື່ອຊົນຊາຕລາວ ມາຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ໃນເຂຕລຸ່ມແມ່ນ້ຳທັ້ງ 2 ແຫ່ງນັ້ນ ກ່ອນພວກຈີນ.

ທ່ານຫມໍ ຄລິຟຕັນ ດອດ (**Clifton Dodd**) ໄດ້ຂຽນປະວັຕິສາສຕຣ ຊົນຊາຕໄຕ ກໍ່ໄດ້ໃຫ້ ຄວາມເຫັນໄວ້ວ່າ ຊົນຊາຕລາວ ໃນສມັຍອານາຈັກ່ອ້ຍລາວນີ້ ມີຄວາະເຣີມຮຸ່ງເຮືອງມາຫລາຍ ກວ່າ 4000 ປີ ກ່ອນຊົນຊາຕຢູໂຣບ ເຊິ່ງເວລາດຽວກັນນີ້ ພວກຢູໂຣບ ຍັງນຸ່ງຜ້າເປືອກໄມ້ຢູ. ສ່ວນ ຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ນັ້ນ ໄດ້ມີການປົກຄອງເປັນປຶກແຜ່ນແຫນ້ນຫນາ ມີການພັທທະນາຊີວິຕແລະ ສ້າງຄົນກ້າວຫນ້າ ພ້ສົມຄວນ (1)

ໃນສມັຍທີ່ຊົນຊາຕອ້ຍລາວເຮົາ ໄດ້ມີຊື່ຖືກຮັບຮູ້ ເປັນຄົນເມືອງ ຫລື ນຸ່ງ ຊົນຊາຕລາວ ໄດ້ ສ້າງຊີວິຕເປັນຢູ່ ຢ່າງສັນໂດຕ (ອ່ານ ສັນໂດ=ສັນຕຸຕ) ນັກສັນຕິແລະຮ່ວມຊີວິຕຢູ່ກັນ ດ້ວຍ ຄວາມອົບອຸ່ນ ແລະມີນ້ຳໃສໃຈຈິງ ຕ່ກັນແລະກັນ ບ່ມີຜິດກັບນິສັຍຄົນລາວ ໃນປັຈຈຸບັນ ສະນັ້ນ ຈ່ງເປັນເຫຕໃຫ້ໄດ້ຮັບຄວາມເດືອດຮ້ອນ ເພາະຊາຕຈີນ ທີ່ເປັນເພື່ອນບ້ານ ໄດ້ສວຍໂອກາສເຂ້ົ້າ ມາແຊກແຊງ ຍາດແຍ່ງອາຊີພ ແລະຄວາມເປັນຢູ່ເລື້ອຍໆມາ ຈົນເຖິງຈ້ງຫວະທີ່ຈີນໄດ້ໂອກາສ ໃນການຮຸກຮານດ້ວຍກ່ຳລ້ງໃນສມັຍຫລ້ງຕ່ມາ.

ຫນ້ງສືປະວັຕິສາສຕຣ໌ຈີນ ຂຽນໂດຍທ່ານ **Demetrius Boulger** (2) ກ່າວໄວ້ວ່າ 585 ກ່ອນ ຄ.ສ.ນັ້ນ ປະເທສຈັກຣພົພຈີນ (**Chinese Empire**) ບ່ທັນໄດ້ມີເຂຕພື້ນທ່ ເປັນຂອງຕົນເອງທ່ີ່ຍ່ິນ ລ້ງມາພາຄໃຕ້ ເລີຍເຂຕແມ່ນ້ຳແຍງຊິກຽງ ເທ່ືອ, ເຂຕແມ່ນ້ຳແຍງຊິກຽງ ຍັງເປັນດິນແດນຂອງ ຊົນຊາຕ ທ່ີ່ເອ້ີ້ນວ່າ "ຄົນປ່າເຖ່ືອນ" ຢູ່ ເຊ່ິງຄົນພວກນັ້ນ ຂຍາຍຕົວຢ່ຕາມບ່ຣິເວນພາຄໃຕ້ ຢ່າງ ກວ້ງຂວ້ງ(3) ແລະໃນບັນດາຊົນຊາຕ ທ່ີ່ຖືກຈີນຂຽນບັນທຶກ ແບບດຸ່ນ ນັ້ນ ກ່ໍ່ແມ່ນຊົນຊາຕ ອ້ຍລາວ ນັ້ນເອງ ພວກນ່ຶ.

ນິສັຍໃຈຄ໋ ຂອງຄົນລາວ ເບ່ິງໂລກໃນແງ່ດີສເມ, ນິສັຍດ່ັ້ງກ່າວນ້ີ ມີສ່ວນເປັນຜົລບວກ ກ່ໍ່ຄ ໃນເມ່ືອຄົນລາວ ປະຕິບັຕ່ຕ່ຄົນຊາຕດຽວກັນ ເຊ່ິ້ງຈະຊ່ວຍ ໃຫ້ເກ່ີດ ການຢູ່ຮ່ວມກັນ ດ້ວຍຄວາມ ສງົບສັນຕ ພາຍໃນບ້ານເມ່ືອງຂອງຕົນເອງ ແຕ່ ຫາກປະຕິບັຕໄປ ໂດຍບ່ຄ່ດ ຈ່ງແນກ ເຊ່ືອຊາຕ ເຜ່ົ່າພັນທ ຄວາມເປັນມ່ຕແລະສັຕຣູຕ່ງໆແລ້ວ ກ່ໍ່ຈະພາໃຫ້ເກ່ີດຜົລລ່ບ ກາຍເປັນຈຸດອ່ອນ ຄ່ີຈະ ເປັນການໄຂປະຕູໃຫ້ຄົນຕ່ງຊາຕ ເຂ້ົ້າເຈາະນ້ງ ຫລ່ືເຂ້ົ້າແຊກແຊງກ່ິຈຈະການ ພາຍໃນ ຂອງ

---

(1) ອຸທ້ຍ ເທພສ່ທທາ ຈາກ " ຄວາມເປັນມາຂອງໄທຍ-ລາວ " ອ້ງເຖ່ິງທ່ານຫມໍ ດອດ ພ່ມພ 1916 ຫນ້າ 78-79

(2) **W.A.R Wood** ຈາກຫນ້ງສ **History of Siam** ພ່ມພ່ທ່ຊຽງໃຫມ່ 1924 ຫນ້າ 31

(3) ຫນ້ງສ່ເຣ້ືອງດຽວກັນ ແລະນ້ກຂຽນຜູ່ດຽວກັນ ທ່ີ່ອ້ງເຖ່ິງ **Demetrieus Boulger** **P. 31**

ຊາຕຕົນ ໂດຍງ່າຍດາຍ. ເພາະ ໃນເມື່ອຄົນລາວ ເປັນຄົນຊື່ ບໍ່ຄ່ອຍຈະຄຶດວ່າ ພວກຄົນຕ່າງດ້າວ ຫລືຄົນຊາຕອື່ນ ຈະຄິດໂກງ ມີເລ່ຫ໌ຫລ່ຽມ ຫລືມີມະໂຍບາຍເອົາປຽບ ແກ່ຊາຕຕົນ ຄືແນວໃດ? ສະນັ້ນ ອີງໃສ່ນິສັຍໃຈຄໍ ເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ພາໃຫ້ຄົນຈີນ ສວຍໂອກາສ ໃຊ້ຄວາມເປັນມິຕ ແລະນິສັຍ ມັກສງົບຂອງຄົນລາວ ລ່ວງລ້ຳດິນແດນເຂົ້າມາ ໃນແບບທີ່ຮຽກວ່າ " ການຮຸກຮານແບບສັນຕິ" ຫລືໂດຍເທັກນິຄທາງການທູຕ. ຈີນໄດ້ຄ່ອຍໆອົພຍົບເຂົ້າມາອາສັຍ ຢູ່ໃນດິນແດນ ຂອງພວກຊົນ ຊາຕອ້ຍລາວ ຄື ເຂຕນະຄອຣລຸງ ນະຄອຣປາ ຫລາຍຂຶ້ນເລື້ອຍໆ ເມື່ອມີການຕຽມພ້ອ ຄືໄດ້ ຈ້ງຫວະ ກໍ່ທຳການຮຸກຮານອ້ຍລາວ ດ້ວຍກຳລັງ ໃນທີ່ສຸດ ຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ຈ່ຳເສັຽນະຄອຣ ລຸງ ນະຄອຣປາ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ໂດຍບໍ່ຄາດຝັນ.

ຕາມປະວັຕິສາສຕຣ ຂອງຕ່າງປະເທສ ຫລາຍສະບັບ ກ່າວໄວ້ວ່າ ຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ໄດ້ເສັຽ ນະຄອຣລຸງ ໄປ ປະມານເວລາກ່ອນປີ ຄ.ສ. 843 ຫລືກ່ອນພຸທທະສັກຣາຊ 300 ປີ ໃນສມັຍຣາຊ ວົງສ໌ ຈິວ (**Chou Dynasty 1124- 249 B.C**) ໂດຍອີງໃສ່ເຫຕການ ທີ່ຊົນຊາຕ ຕາຣ໌ຕາ ຫລື ຊົນຊາຕມົງໂກລ (**Tarta**) ໄດ້ຍົກກຳລັງເຂົ້າຮຸກຮານ ຕ່ປະເທສຈີນ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ບໍຣິເວນ ຕົ້ນແມ່ນ້ຳ ຫວາງໂຫ (**Hwangho or Yellow River**) ແລະແມ່ນ້ຳແຍງຊີ ທາງພາຄເຫນືອຂອງອ້ຍລາວ ເຊ່ິງເວລານັ້ນ ພວກມົງໂກລ ຫລື ຕາຣ໌ຕາ ໄດ້ຕີພວກຈີນ ແຫ ເຂົ້າມາ ຈົນຮອດດິນແດນອານາ ຈັກຣ໌ອ້ຍລາວ ໂດຍໃນເວລາຜ່ານມານີ້ ຊົນຊາຕຈີນ ກໍ່ໄດ້ມາຂໍ່ຕັ້ງຊີວິຕປະສົມປະສານ ກັບຊົນ ຊາຕລາວ ຫລາຍສົມຄວນແລ້ວ ໃນເມື່ອຈີນ ຖືກຕີແຕກ ກໍ່ພາກັນເຂົ້າມາອັ່ງອໍ ຮ່ວມຢູ່ນຳຄົນລາວ ທີ່ນະຄອຣລຸງ ສົມທົບກັບພວກຈີນທີ່ມາອາສັຍຢູ່ກ່ອນ ແລະເມື່ອນະຄອຣລຸງ ຖືກຕີແຕກໄປອີກ ຊົນ ຊາຕອ້ຍລາວ ຈ່ຳພາກັນມາໂຮມຢູ່ນະຄອຣປາ ເຊ່ິງຕັ້ງຢູ່ທິສໃຕ້ ຕ່ກັນລົງມາ ຈີນກໍ່ເລີຍສວຍໂອ ກາສ ຍຶດເອົານະຄອຣລຸງ ໄປເປັນຂອງຕົນເລີຍ ໃນເມື່ອພວກຕາຣ໌ຕາ ອ່ອນແຮງລົງ ແລະຖືກຈີນ ຕ່ສ້ໄດ້ຄືນ ໃນພາຍຫລັງ.

ຄືດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວວ່າ ດ້ວຍເຫຕທີ່ຊົນຊາຕລາວ ມັກຄວາມສງົບ ເປັນທຶນຢູ່ໃນຕົວແລ້ວ ເຊ່ັນ ເປັນຄົນບໍ່ມັກຍາກ ບໍ່ມີນິສັຍ ຂີ້ຢຸຍີ ຄືກັບນິສັຍຄົນບາງຊາຕ ແລະບໍ່ມັກຮ່ຳໄຮ ຈ່ຳພາກັນ ປະຖິ້ມນະຄອຣລຸງ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ໂດຍງ່າຍດາຍ ແລ້ວກໍ່ມາຊອກຢູ່ບ່ອນໃຫມ່ ຄືຢູ່ທີ່ນະຄອຣປາ ໂດຍ ຄຶດວ່າ ອາຈບໍ່ມີຄວາມຍາກ ຄືເມື່ອກ່ອນ ໃນຕອນນີ້ ຄົນລາວບາງສ່ວນ ກໍ່ພາກັນອົພຍົພຕ່ ແລະ ຂຍາຍຕົວລ່ວງເລີຍລົງມາ ຈົນຮອດຕອນກາງຂອງແມ່ນ້ຳແຍງຊີກຽງ ແລະຕ່ລົງມາຮອດນິນທົນ ຣູເປ ແລະ ນົນທົນອັນຣຸຍ ຂອງຈີນໃນປັຈຈຸບັນ ເລີຍຕ່ມາຮອດນົນທົນເສສວນ ໃນຕອນຫລັງ.

ຕ່ຈາກນັ້ນ ປະມານ 70 ປີ ເມື່ອມາເຖິງຣັຊສມັຍຂອງກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ພຣະເຈົ້າຈິ໋ນຊີ ຮ່ອງເຕ ຜູ ຕັ້ງຣາຊວົງສ໌ຈິ໋ນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ. 296–337 ແລະປະມານປີ ຄ.ສ.300 ຊົນຊາຕຈີນ ເລີຍຖືໂອກາສ

ຍົກທັບເຂົ້າຮຸກຮານ ໂດຍກົງ ແລະພວກອ້າຍລາວ ທີ່ນະຄອຣປາ ໃນສມັຍເຈົ້າຂຸນເມືອງ ໄດ້ທ່າ ການຕ່ໍສູ້ຕ້ານການຮຸກຮານຂອງຈີນ ຢ່າງຫນັກ ສາມາຕຖ່ັ້ງຕົວຢູ່ໄດ້ຕ້ັງແຕ່ ປີ ພ.ສ.453 ຈົນເຖິງ ພ.ສ.456 (ກ່ອນ ຄ.ສ. 113 ປີ) ຈົນຈ່ຶງຍຶດເອົາອານາຈັກຣ໌ນະຄອຣປາ ອອກຈາກມື ຂອງລາວ ໄດ້ ສ່ຳເຣັດ ຈ່ຶງເຣັດໃຫ້ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ຕອ້ງອົພຍົພຖອຍຫນີອອກຈາກດິນແດນ ຖິ່ນຂອງຕົນເອງ ຍ້າຍລົ່ງມາທາງທິສໃຕ້ຕາມລ່ຳດັບ ຕ່ໍມາ ພວກອ້າຍລາວ ຈ່ຶງສາມາຕຖ່ັ້ງອານາຈັກຣ໌ນະຄອຣ ຈ່ຳປາ ເປັນທີ່ຢູ່ໃຫ່ມ ແລະໄດ້ທ່າການຕ່ໍສູ້ ຢ່າງຂຽວເຂັ້ນ ຕ້ານກັບການຄອບຄອງ ຂອງຈີນ ຕ່ໍໆມາ ໃນທີ່ສຸດ ກ່ໍມາເສ້ຽນະຄອຣຈ່ຳປາ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ຈົນໄດ້.

ຍ້ອນຄວາມຈຸ້ມວາຍ ຂອງຈີນ ທີ່ພຍາຍາມຄອບຄອງ ແລະກົ້ນກົ້ນລາວ ເຊ່ັ້ນນ້ີ ພາໃຫ້ ຊົນ ຊາຕອ້າຍລາວ ຈ່ຳນວນຫລາຍ ຈ່ຶງພາກັນຖອຍລົ່ງມາ ຢ່າງບ່ໍຢຸດ ນ່ຳເອົາຊ່ືຄ່ຳວ່າ "ລາວ" ພາ ກັນເຂ້ົ້າມາອາສັຍຢູ່ໃນເຂຕ ຂອງອານາຈັກຣ໌ນອມລ໌ພຸບຸຣິ-ທະວາຣາວະດ໌ ແລະອານາຈັກຣ໌ຂອມ (ຂອມຟູນັນ ແລະຂອມເຈນລະ) ໂດຍຍ່ຶດເອົາລ່ຳແມ່ນ້ຳຂອງ ເປັນຈຸດຂຍາຍຕົວ ເປັນຂ້ັນໆມາ ໃນທີ່ສຸດ ຈ່ຶງເກ່ີດມ່ີອານາຈັກຣ໌ລາວ 2 ອານາຈັກຣ໌ ຂ້ຶ້ນໃນເຂຕນ້ີ ດ້ັ່ງທ່ີ່ຈະກ່າວໃນຂ້ັ້ງຫນ້າ.

(ຂ) ອ້າຍລາວ ຕ້ັ້ງອານາຈັກຣ໌ແຖມຟ້າ

ຄ້ັ້ງ ທ່ີ 1 ຫລ່ ິ ອານາຈັກຣ໌ເຖ່ ິ ມ.

****

ຫລ້ັງຈາກ ການສູນຍ໌ເສ້ຽເອກຣາຊແກ່ຈີນ ແຕ່ສມັຍນະຄອຣຈ່ຳປາ ເຊ່ັ້ນນ້ັ້ນ ເວລານ້ີ ການຕ່ໍສູ ຂອງຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ຍ່ັງບ່ໍຢຸຕ ແລະຈາກຜົລຂອງສ່ົງຄາມ ທ່ີຜ່ານມາ ອານາຈັກຣ໌ອ້າຍລາວ ຖ່ືກແບ່ງອອກເປັນ 2 ພາຄ ຄ່ ື ເຂຕພາຄເຫນ່ືອເອ້ີນຊ່ ື ວ່ າ *ເມ ືອງເພ ງ ຍ* ຫລ ື ເປະຫ ງ ຍ ມ ີນ ັ ກ ຂຽນບາງທ່ານ ເອ້ີນຊ່ ື ເມ ືອງພ ໄ ຍ ກ ໍ ່ ມ ີ ແລະຢູ່ທ ງ ເຂຕພ ຄ ໃ ຕ ້ ຍ ັ ງ ເອ ີ ້ ນ ຊ ່ ื ວ ່ า *อ ้ า ยล ้ า ว* ຢ ู ่ ต ามเด ิ ม. ກ ະ ສ ัตร ิ ย ์ อ ้ า ยล ้ า ว ใ ນ ส ม ั ย น ี ้ ม ี ช ่ ื ท ่ ี ่ พ ง ก ิ ต ใ ນ พ ง ส ง ะ ด ารจ ี น ພ ร ะ ນ ามว ่ า ຂ ุ น เ ม ื อ ง .

ແລະ ເວລານ້ີ ທ້ັງສອງອານາຈັກຣ໌ ນ້ີ ຖ່ືກຈີນເອ້ີນວ່ າ ຍ ่ ี ໂ ສ ่ ວ ຫ ລ ิ ย ่ ี เ จ ้ ๊ า ค ็ ห ม า ย เ ถ ิ ง ล า ว ຖ ่ ื ก แ บ ่ ง แ ย ก ก ั น เ ป ั น "อ า ณ า จ ั ก ร ์ ส อ ง เ จ ้ า ล า ว" น ั ้ น เ อ ง .

ແລະໃນເວລາທ່ີ່ອ້າຍລາວ ຕ້ັ້ງຕົນຢູ່ເຂຕນະຄອຣເພ ງ ຍ ນ ້ ี ພ າ ໃ ຫ ้ อ ้ า ยล ้ า ว ม ี ช ่ ื ค ว บ ก ั น ว ่ า

ວ່າ"ງາຍລາວ" ກໍ່ຄື "ລາວເພງາຍ" ນັ້ນເອງ ຣວມກັບຊື່ເດີມວ່າ "ອ້າຍລາວ "ໃນທີ່ສຸດ ຈົ່ງຍັງ ເຫລືອແຕ່ຊື່ຄໍ່ວ່າ "ລາວ" .

ການແບ່ງແຍກລາວ ອອກເປັນ 2 ກຸ່ມນີ້ ໂດຍແຜນການ ຂອງຂຸນນາງນາຍທະຫານຈີນ ຜູ່ນຶ່ງ ທີ່ຊື່ວ່າ ຊອງກຽວ, ແຜນການນີ້ ແມ່ນປ້ອງກັນ ບໍ່ໃຫ້ພວກອ້າຍລາວໂຮມກໍາລັງຕໍ່ສູ້ກັບຈີນຄືນ.

ແລະໃນເວລາທີ່ຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນ ນັ້ນ ອ້າຍລາວທັງ 2 ອານາຈັກຣ໌ ນີ້ ພວກເຂົາ ບໍ່ຍອມຢູ່ ລ້ ຕ່າງກໍ່ພຍາຍາມຊອກຫາທາງແກ້ໄຂບັນຫາຊາຕຕົນເອງ ຕລອດມາ ແລະເພື່ອທໍ່ການຕໍ່ສູ້ ກູ້ອິສຣະພາພ ຈາກຈີນໃຫ້ສໍ່າເຣັດ. ເພື່ອຢາກໃຫ້ລາວທັງ 2 ອານາຈັກຣ໌ ຫ້ນໂຮມກັນເຂົ້າ ເປັນ ຊາຕດຽວກັນ ຄືນໃຫມ່ ພວກອ້າຍລາວ ເຖິງແມ່ນຖືກແບ່ງແຍກ ແລະຖືກຄວບຄຸມຢ່າງຫນັກປານ ໃດ ກໍ່ຕາມ ແຕ່ກໍ່ໄດ້ສ້າງແຜນການເອກພາພ ຣ່ວມກັນຂຶ້ນ ຣະຫວ່າງລາວ 2 ພາຄ ຄືປະກາສໃຊ້ *ຄໍາຂວັນປະຈໍາຊາຕ* ຂອງຕົນເອງ ເປັນຄໍາດຽວກັນຄື "ໄທລາວ"ເຊິ່ງແປວ່າ"*ລາວອິສຣະຊົນ*" ຫລື *"ລາວອິສຣະພາພ* "ນັ້ນເອງ ແລະ ເວລານັ້ນ ພວກລາວໄດ້ຕັ້ງແນວຣ່ວມປົດປ່ອຍຊາຕ ຂຶ້ນ (1) ທໍ່ການຕໍ່ສູ້ກັບຈີນຕ່ໍໆມາ, ສະນັ້ນ ຊື່ຄໍ່ວ່າ ໄທ ແຖນ ທຽນ ເຖີນ ຈົ່ງພາກົດຂຶ້ນເວລານີ້ ແລະ ພົ້ງສາວະດາຣຈີນ ໄດ້ບັນທຶກເຖິງຊື່ ອານາຈັກຣ໌ແຖນ ຫລື <u>ອານາຈັກຣ໌ເຖີນ</u> ກໍ່ໃນຕອນນີ້ເອງ.

ລາວ ເຖິງຈະຖືກແຍກກັນຢູ່ ແຕ່ກໍ່ມີຊື່ ໂດຍອຸດົມການດຽວກັນ ຄືຄໍ່ວ່າ "ລາວອິສຣະ "ຫລື ຄໍ່ວ່າ *" ໄທລາວ"* ແລະຄໍ່ໆນີ້ ໄດ້ຖືກນໍ່ໃຊ້ມາຣອດປັຈຈຸບັນ.

ນັບວ່າ ເປັນຈັ່ງໂຊຄ ທີ່ຄວາມພຍາຍາມຂອງລາວ ໄດ້ຣັບຜົລສໍ່າເຣັດອີກຄັ້ງໃຫມ່ ກໍ່ຄືໃນສມັຍ ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນຈີນ ຊື່ຮົ່ນເຜ້ງຕີ ໃນ ພ.ສ.551 ຫລື ຄ.ສ.ທີ 8 ໄດ້ເກີດການຂະບົດຂຶ້ນ ໂດຍການ ກະທໍ່າຂອງອ່ອງຫມ້ ພາໃຫ້ປະເທສຈີນ ຕົກຢູ່ໃນຄວາມວຸ້ນວາຍ ອ່ອງຫມ້ ຍຶດບັນລ້ງແລະປົກ ຄອງປະເທສຈີນມາໄດ້ 14 ປີ ຈົ່ງຖືກເລົ່າຫວນ ກັບເລົ່າຊິວ ຍົກກໍ່ລ້ງເຂົ້າຍຶດນະຄອຣຫລວງຕຽ ອັນ(ເມືອງຊຽງອານ) ແລ້ວຈັບອ່ອງຫມ້ ຂ້າເສັ, ຣາຊບັນລ້ງກ໌ຈີນ ຈົ່ງມາຕົກ ແກ່ພຣະເຈົ້າ ໄຫວຢ້ງຫວາ ໃນ ຄ.ສ.12–13 (ພ.ສ. 555) ຄັນຕ່ໍມາອີກ ຍ້ອນວ່າ ພຣະເຈົ້າໄຫວຢ້ງຫວາ ເປັນ ກະສັຕຣິຍ໌ທີ່ອ່ອນແອ ເລົ່າຊິວ ຈົ່ງຍຶດຣາຊບັນລ້ງກ໌ ແລ້ວປະກາສຕົນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ແທນ ມີພຣະ ນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າຮົ່ນກວາງບູ. ເວລາທີ່ຈີນ ຍັງປະສົບຄວາມວຸ້ນວາຍຢູ່ນັ້ນ ຝ່າຍລາວກໍ່ຖືໂອກາສ ແຍກຕົວອອກຈາກອໍ່ານາຈຂອງຈີນ ອີກຄັ້ງນຶ່ງ.

---

(1) ຄໍາຈັນທ໌ ປະດິຕ ຈາກ "ປະວັຕິສາສຕຣ໌ການຫູຕລາວ" ໃນຫນັງສືອະນຸສອຣ໌ ສົມເດັ້ຈພຣະສັງຄະຣາຊລາວ ປີ 2528 ໜ້າ 52

ແລ້ວຫລັງຈາກນັ້ນ ພວກຈີນ ກໍ່ຖືເອົາວິທີການເຜີຍແຜ່ພຸທທະສາສນາ ເປັນເຄື່ອງມື ໃນການ ຂຍາຍອໍານາຈ ຂອງຕົນ ເວລານີ້ ພຣະເຈົ້າຣັ່ນນ່ຳຕີ ຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ຈີນ ຈຶ່ງໄດ້ຈັດສົ່ງຄນະ ທູຕນໍາເອົາພຣະພຸທທະສາສນາເຂົ້າມາຍັງລາວ ອີກຈຸດນຶ່ງ ແຕ່ ກະສັຕຣິຍ໌ອ້າຍລາວ ບໍ່ເຊື່ອໃຈໃນ ເຈຕນາຂອງຈີນ ຈຶ່ງບໍ່ຍອມຮັບຄນະທູຕນັ້ນ.ຈີນ ຈຶ່ງດໍາເນີນແຜນຮຸກຮານລາວ ໃນທັນທີ ໂດຍຍົກ ກໍາລັງທັບ ນໍາໂດຍແມ່ທັບ ຊຶ່ເຕົ້າກຸ ແລະບັນຈຸຈ ໃຫ້ຍົກເຂົ້າບຸກຕີພວກອ້າຍລາວ ທີ່ນະຄອຣເພ ງາຍ ຫລ້ວງລາວ. ສົງຄາມ ຣະຫວ່າງສອງຝ່າຍ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນຢ່າງຮ້າຍແຮງ ໃນປີ ຄ.ສ.60, ຝ່າຍ ລາວ ນໍາໂດຍພຣະເຈົ້າຂຸນວັງເມືອງ ກໍ່ໄດ້ທໍາການຕໍ່ສູ້ກັບຈີນ ຢ່າງເຂັ້ມແຂງ ແຕ່ໃນທີ່ສຸດ ກໍ່ເສັຽ ຊັຍແກ່ຈີນອີກ ໃນປີ ຄ.ສ.69 ເພື່ອຈະຄວບຄຸມຕົວເລຂໃຫ້ເສັຽສ່ວຍ ແກ່ຈີນ ທາງການຈີນໄດ້ບັງ ຄັບໃຫ້ລາວ ສໍາຣວດ ແລະສົ່ງບັນຊີສໍາມະໂນຄົວ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ເຊິ່ງເວລານັ້ນ ຝ່າຍລາວ ໄດ້ສົ່ງສໍາ ມະໂນ ນັບເປັນລາຍຄອບຄົວ ໄດ້ຈໍານວນທັງຫມົດ ມີ 51,800 ຄອບຄົວ ແລະນັບເປັນຕົວເລຂ ພົລ ເມືອງລາວ ເຊິ່ງຄັ້ງແຣກທີ່ຜາກົຕເຫັນ ໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ກໍ່ຄືຈໍານວນ 553,711 ຄົນ ແລະ ໃນນັ້ນ ມີເຈົ້າຜປົກຄອງເຂຕແດນ ຫົວເມືອງນ້ອຍໃຫຽ່ ທັງຫມົດ ຈໍານວນ 77 ຫົວເມືອງ (1)

ນາຣອດປີ ຄ.ສ.78 ສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ ຣັ່ນຈຽງຕີ ຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ໄດ້ພາກັນລຸກຂຶ້ນກູ້ຊາຕອີກ ຄັ້ງນຶ່ງ ໂດຍການນໍາ ຂອງພຣະເຈົ້າຂຸນໄລລາວ ຫລື ຂຸນໄຫລລາວ ຫລານພຣະເຈົ້າຂຸນວັງເມືອງ. ໃນທີ່ສຸດ ພຣະເຈົ້າຂຸນໄຫລລາວ (ຂຸນໄລ ຫລືຂຸນໄຫລ ຫລືຫລາຍ)ໄດ້ສຽ້ງພຣະຊົນມ໌ຊີພໃນສນາມ ຣົບ ອານາຈັກຣ໌ແຖມຟ້າ ຈຶ່ງຕົກເປັນເມືອງຂຶ້ນຂອງຈີນ ແລະຈາກນັ້ນມາ ກໍ່ສລາຍຕົວລົງ.

ເວລານີ້ ເພື່ອທໍາລາຍພື້ນຖານການປົກຄອງລາວ ໃຫ້ສລາຍໄປທັງຫມົດ ຈີນໄດ້ບັງຄັບໃຫ້ປຽ່ນ ຊື່ເມືອງຫລວງຂອງລາວ ຈາກຊື່ເດີມ ຄືເມືອງ "ປຸດອຸຍ" ມາເປັນເມືອງ "ຍົງຊຽງ" ຫລື ເອ້ງຊຽງ ຍົງຊຽງ ກໍ່ຄື "ເມືອງຍົງ" ນັ້ນເອງ. ການປຽ່ນແປງຊື່ເມືອງຫລວງ ຂອງລາວ ຈາກຊື່ເດີມນັ້ນ ແມ່ນ ນະໂຍບາຍຈີນ ໃນການສ້າງພາພພົຈນ໌ທາງການເມືອງ ໃຫ້ຄົນລາວຕົກຢູ່ໃຕ້ອິທທິພົລຈີນ ໃນທາງ ຣູບທັນແລະນາມະທັນ ໄປພ້ອມກັນ ເຊິ່ງນະໂຍບາຍແບບດຽວກັນນີ້ ທີ່ໄທຍ໌ ນໍາເອົາມາໃຊ້ປະຕິບັຕ ຕໍ່ລາວ ນັບແຕ່ສມັຍຣັຊການທີ 2 ເຖິງຣັຊການທີ 6 ແລະ 7 ໂດຍນໍາເອົາຊື່ເມືອງ ຂອງລາວ ທີ່ມີຢູ່ ມາປຽ່ນແປງໄປ ຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງໄທຍ໌ ຄື ໃຫ້ມີຊື່ເປັນໄທຍ໌ ໂດຍກົງ.

ເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີວ່າ ການສູນຍ໌ເສັຽອານາຈັກຣ໌ແຖມຟ້າ ຄັ້ງນີ້ ພາໃຫ້ລາວ ແບ່ງກຸ່ມແບ່ງພວກ ກະແຈກກະຈາຍກັນໄປຫລາຍກຸ່ມ ຖືເອົາສາຍແມ່ນ້ຳ ເປັນບ່ອນຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຈຶ່ງກາຍເກີດມີອານາ ຈັກຣ໌ຕ່າງໆ ຄື:

(1) ຕິດຕາມສາຍແມ່ນ້ຳຂອງ ເກີດມີອານາຈັກຣ໌ ລາວລ້ານນາ ແລະລາວລ້ານຊ້າງ

(1) W.A.R Wood, History of Siam, June 30th Chiangmai 1924 Page 32

(2) ຕິດຕາມສາຍແມ່ນ້ຳສວຍລິ ຫລືສາລະວິນ ເກີດອານາຈັກຣ໌ ສິບເກົ້າເຈົ້າຟ້າ ຫລື ອານາຈັກຣໂກສັມພີ ຫລື ເກົ້າຊັມປະຍີ ແລະອານາຈັກຣ໌ແສນຫວີ.

(3) ລົງໄປທາງທິສໃຕ້ ເຂົ້າສູ່ແມ່ນ້ຳພຣຫົມບຸຕ ຢູ່ອິນເດັຽ ຈົ່ງເກີດອານາຈັກຣ໌ມະນີປຸຣະ ຫລືເວສາລີຫລວງ ຂອງພວກອັດສັມ ຫລື ລາວອາຫົມ (ໄຕຂັນຕີ ຫລື ຄ່ຳທີ)

(4) ຕິດຕາມສາຍແມ່ນ້ຳແດງ ແມ່ນ້ຳດຳ ໄປທາງຕາວັນອອກ ກໍ່ເກີດອານາຈັກຣ໌ຈລະນີ ພຣຫົມທັຕ ໃນບໍຣິເວນຍ່າວຈີ(ອາມາມ) ເຂຕໄລ່ເຈົ້າ ລາວກາຍ ແລະເມືອງແຖ .

ຈາກສາຍແມ່ນ້ຳຂອງນີ້ (ຈີນ ເອີ້ນແມ່ນ້ຳລ້ານຊ້າງ) ພວກອ້າຍລາວ ໄດ້ຂຍາຍຕົວ ຕໍ່ລົງໄປອີກ ຈົນຮອດແມ່ນ້ຳເຈົ້າພຣະຍາ. ສຳຣັບສາຍແມ່ນ້ຳເຈົ້າພຣະຍານັ້ນ ຈົນຮອດເມືອງສຸພັນບຸຣີ (ສອງພັນບຸຣີ) ຮອດນະຄອຣສຣີທັມມະຣາຊ ແລ້ວຕໍ່ມາຄົນພວກດ້ັ້ງກ່າວ ຈົ່ງຖືກກືນຜະສົມ ກັບ ຊົນຊາຕມອນ ທະວາຣາວະດີ ແລະລົພບຸຣີ ກາຍເປັນ ຊົນຊາຕສຍາມໄປ.

ຕາມລາຍງານປະວັຕິສາສຕຣ ຂຽນໂດຍທ່ານ **D.G.E Hall** ໃນຫນັງສື ຊຶ່ **A History of Southeast Asia** ໄດ້ກ່າວເຖິງຊົນຊາຕອ້າຍລາວ ທີ່ພາກັຕຊື່ມາກ່ອນຄ່ຳວ່າ "ໄທ" ໃນຕອນນັ້ນ ກ່າວໄວ້ດັ່ງນີ້:

From that time onwards Chinese records make freguent references to them as the "barbarians " south of Yang tse Kiang . They under Chinese suzerainty early in the Christian era, but made many attempts to assert their Independence.

In order to escape subjection to China, many of them emigrated to the region now occupied by the Northern Shan State of Burma. There the Chinese knew them as the Ai-Lao.

ຈາກເວລານັ້ນ ເປັນຕົ້ນມາ ພວກເຂົາໄດ້ພາກັຕຊື່ ໃນພົ້ງສາວະດານຂອງຈີນຫລາຍໆເທື່ອ ໂດຍຈີນ ມັກ ກ່າວເຖິງໃນແບບດູຖ່ືນວ່າ *"ຊົນຊາຕປ່າເຖື່ອນ" ແຫ່ງລຸ່ມແມ່ນ້ຳແຍງຈ໊ຶ້ກຽງພາຄໃຕ້"* ແລະພວກເຂົາ ຕໍ່ມາ ໃນຕົ້ນຂອງຄຣິສຕະສັກຣາຊ ກໍ່ໄດ້ຕົກຢູ່ໃຕ້ອຳນາຈ ຂອງຈີນ ແລະໄດ້ທ່ຳຄວາມພຍາຍາມ ຫລາຍໆເທື່ອ ເພື່ອຊອກຫາຄວາມເປັນເອກຣາຊ ແກ່ຕົນເອງ ແລະອີກຕໍ່ມາ ເພື່ອຈະຫລີກຫນີສະພາພ ທີ່ຖືກຈີນຄວບຄຸມ ພວກຂາເຈ້ົ້າ ກໍ່ພາກັນອົພຍົພລົ້ງມາອາສັຍ ຢູ່ໃນຫອ້ັ້ງຖ່ືນ ເອີ້ນວ່າຣັຕຖ໌ ສານ (**Shan State**) ເຊ່ົ້ງຢູ່ໃນດິນ ແດນຂອງພະມ້ົ້າ ທຸກມ້ື້ນ້ີ. ຣະຫວ່ົ້າງນ້ີ້ເອງ ຊາວຈີນ ກໍ່ເອ້ີນພວກຂາເຈ້ົ້າວ່າ "*ອ້ັ້ຍລາວ*

ຈາກບັນທ້ຶກປະວັຕິສາສາຕຣ ຂອງທ່ານ **Wood** ໃນຫນັງສືຊຶ່ **History of Siam** ເຊ່ົ້ງໃນຕອນ ຂຽນກ່ຽວກັບ "ລາວ" ທ່ີ່ກ່າວວ່າ ໄດ້ມ້ີຊ່ືພາກັຕໃນປະວັຕິສາສຕຣ ກ່ອນຊ່ືຄ່ຳວ່າ "ໄທ" ດ້ັ່ງນ້ີ:

In A.D 225, during the temporary division of China into three Empires, the T'ai were attacked by the Chinese, General Kong Beng and forced to submit to the Emporer of Szechuan. Up to this period, the T'ai were known to the Chinese by the name of Ai-Lao.

(1) D.G.E Hall, History of Southeast Asia, University of London 1969 Page 169
(2) W.A.R Wood, History of Siam, June 30th, Chianfmai 1924 Page 31-32

ໃນປີ ຄ.ສ.225 ໄລຍະເວລາທີ່ຈີນ ເກີດມີສົງຄາມ ແບ່ງແຍກກັນເອງເປັນ 3 ອານາຈັກຣ໌ (ສມັຍ ສາມກົກ) ນັ້ນ ພວກໄຕ ຖືກໂຈມຕີໂດຍກອງທັບຈີນ ນ່າໂດຍນາຍພົລຂົງເບ້ງ ແລະເວລານັ້ນ ພວກໄຕ ກໍ່ໄດ້ຖືກບັງຄັບໃຫ ຂຶ້ນຕໍ່ຈັກພັຕຣ໌ຈີນ ນົນທົນເສສວນ, ຮອດໄລຍະເວລານີ້ ພວກໄຕ ມີຊື່ທີ່ຮູ້ໄດ້ ຈາກຄົນຈີນ ວ່າ ອ້າຍລາວ.

ນັບແຕ່ກ່ອນສມັຍຕົ້ນຄຣິສຕສັກຣາຊ ມາຕາມລ່າດັບ, ຫລັງຈາກມະຄອຣລຸງ ແລະມະຄອຣປາ ເສັຽສົງຄາມ ໃຫ້ແກ່ຈີນໄປແລ້ວ ແລະຍອ້ນຖືກບັງຄັບຈັບກຸມໄປເປັນທາສ ສ້າງກໍ່າແພງເມືອງຈີນ ຂອງຈິ້ນຊີ ຮ່ອງເຕ້ ແລະໂດຍສະເພາະຍອ້ນຄວາມທາຣຸນໂຫດຮ້າຍຂອງ *ຫວັ້ງຈຽນ* ແມ່ທັບ ຂອງຈັກພັຕຣ໌ຈິ້ນຊີ, ຊົນຊາຕອ້ຍລາວຈໍ່ານວນຫລາຍ ຈິ່ງໄດ້ຖືໂອກາສ ອົພຍົພຫລົບຫນີຈາກດິນ ແດນເດີມ ລົງສູ່ພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ແລະ ມີຈ່ານວນບ່ນ້ອຍ ກໍ່ຖອຍລົງມາບ່ຢຸດ ຈົນເຂົ້າມາຮອດ ເຂຕເອເຊັຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ຕາມລ່າດັບ ໄດ້ນ່າເອົາຊື່ ຄ່າວ່າ "ລາວ " ຫລື "ອ້າຍລາວ" ນີ້ ຕິດຕົວມານ່າ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນຍຶດເສັ້ນທາງຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ໍາສາຍຕ່າງໆ ເປັນຫລັກ ຄື ໃນເມື່ອ ແຍກຕົນ ອອກຈາກສາຍແມ່ນ້ໍາແຍງຈ້ຶກຽງ ແລະຫວາງໂຫ ແລ້ວ ກໍ່ມາຈັບເອົາສາຍແມ່ນ້ໍາອິຣະ ວະດີແລະແມ່ນ້ໍາສາລະວິນ ໄປທາງປະເທສພະມ່າ ແລະອິນເດັຽ ເຂົ້າສູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ໍາພຣົມບຸຕ ແລະ ໄປສູ່ທິສຕວັນອອກ ກໍ່ຍຶດເອົາສາຍແມ່ນ້ໍາແດງ ແມ່ນ້ໍາດ່າ ກາຍເປັນອານາຈັກຣ໌ຈຸລນີ (ໄລ່ເຈົ້າ)

ສ່ໍາຣັບກຸ່ມ ທີ່ຍຶດເອົາສາຍແມ່ນ້ໍາຂອງ ເປັນຈຸດຂຍາຍຕົວ ນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ອົພຍົພລົງມາເປັນທອດໆ, ພວກນີ້ ເມື່ອງຈາກອາສັຍຄົນສ່ວນຫລາຍ ທີ່ອົພຍົພລົງມາ ແຕ່ຍຸຄຕົ້ນພຸທທະກາລ ໃນສມັຍທີ່ອາ ນາຈັກຣ໌ອ້າຍລາວ ຍັງບ່ທັນມີຊື່ "ໄທ " ຖືກນ່ໍາມາປະກອບເປັນອຸດົມການຊາຕ ຂອງຕົນເທື່ອ ແລະອ້າຍລາວພວກນີ້ ຈິ່ງຂຍາຍຕົວລົງມາ ໃນຊື່ວ່າ " ລາວ " ຕາມເດີມ ມີຢູ່ 2 ສາຍ ຄື:

(1) ລາວສາຍແມ່ນ້ໍາຂອງ *ຟາກຕາວັນອອກ* ເຂົ້າສູ່ເຂຕອິທທິພົລ ຂອມອານາຈັກຣ໌ຟູນັນ ແລະເຈນລະ (ສຣິໂຄຕບອງ) ຕ່ໍ່ມາ ຈົນມາຮອດສມັຍຂຸນລໍ ຄ.ສ. 739 (ພ.ສ.1282) ຈິ່ງສາມາຕຖ໌ ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ລ້ານຊ້ໍາງ ຂຶ້ນໄດ້.

(2) ລາວສາຍແມ່ນ້ໍາຂອງ *ຟາກຕາວັນຕົກ* ເຂົ້າສູ່ເຂຕອິທທິພົລ ຂອງພວກມອນ ໃນອານາ ຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ-ລົພບຸຣິ ຄັນເມື່ອມາຮອດສມັຍຂຸນໄສພົງ ຈິ່ງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ.

ອາຈມີ 2 ກຸ່ມລາວ ມາເປັນຜູ່ມາສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ຄື ຈາກເຂຕໄຫໃຫ່ ອານາຈັກຣ໌ເມ໋ົາ ຂອງປູ່ເຈົ້າລາວຈົກ ມາທລັງ ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ 20 ກວ່າປີ ແລະ ສາຍອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ຄືຂຸນໄສພົງໃນສມັຍດຽວກັນ ກັບຂຸນອ້ຍລໍ ຄ.ສ.739 (?) ທ້ັງສອງກຸ່ມ ລ້ວນມີຊື່ລາວ

ໃນຖານະທີ່ລາວລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ກະຈາຍເປັນພົລເມືອງ ຂອງຊາຕເຈົ້າຖິ່ນມາ ຫລາຍຣ້ອຍປີ ຈົນເມື່ອສມັຍມ່ານເຈົ້າ ເສັຽເອກຣາຊ ໃຫ້ແກ່ຈີນ ໃນສມັຍຣາຊວົງສ໌ຫຽວນ ແລ້ວ ຈຶ່ງມີຄົນລາວ ກຸ່ມໃຫ່ ຕອນນີ້ ແມ່ນອ້າຍລາວ ຈາກຫນອງແສ ທີ່ມີຄວາມນິຍົມໃຊ້ຊື່ຕົນເອງ ເປັນ ແມນ ແຖມ ໄທ ແລ້ວ ພວກຂາເຈົ້າອົພຍົພມາຕອນນີ້ ຈຶ່ງມີຊື່ ວ່າ ໄຕ ອົພຍົພລົງມາຕື່ມ ແລະ ໂດຍອີງໃສ່ ອິທ ທິພົລການເມືອງ ຂອງຈີນຣາຊວົງສ໌ຫຽວນ ນັ້ນເອງ ຣວມທັງສມັຍກ່ອນໜ້ານັ້ນ ກໍ່ແມ່ນການ ຂຍາຍອ່ານາຈຂອງກະສັຕຣິຍ໌ພະມ້າ ພຣະເຈົ້າອະນຸຣຸທມະຫາຣາຊ (ຄ.ສ.1057) ທີ່ພາໃຫ້ພວກ ຂອມ ແລະມອນ ອ່ອນກຳລັງອ່ານາຈລົງ(1) ພວກອ້າຍລາວ ໃນເຂຕເອເຊັຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້ ຈຶ່ງສາມາຕຖ໋ັ້ງອານາຈັກຣ໌ຂອງຕົນເອງ ຂຶ້ນໄດ້ ແລະໃນຂັ້ນຕົ້ນ ເກີດມີ 2 ອານາຈັກຣ໌ລາວ ຄື:

(1) ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານນາ ໂດຍມີເມືອງສຸວັນນະໂຄມຄ່າ (ຊຽງແສນເດີມ) ເປັນເມືອງ ຫລວງຕັ້ງຂຶ້ນ ໃນປີ ພ.ສ. 1180 ຫລື ຄ.ສ. 637 ແລະ

(2) ອານາຈັກຣ໌ລາວລ້ານຊ້າງ ໂດຍມີເມືອງເມືອງຊະວາ (ຫລືຊຽງດົງຊຽງທອງ) ເປັນ ເມືອງຫລວງ ຕັ້ງຂຶ້ນ ໃນປີ ພ.ສ. 1282 ຫລື ຄ.ສ. 739.

(ຄ) ອ້າຍລາວ ຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ແຖບຟ້າ ຄັ້ງທີ 2 ທີ່ຫນອງແສ (ນ່ານເຈົ້າ)

****

ສຳຣັບພວກອ້າຍລາວ ທີ່ເປັນສ່ວນໃຫ່ຽ ເຊິ່ງຍັງດຳຣົງຊີວິຕຢູ່ ທາງພາຄໃຕ້ຂອງຈີນ ຕ່ຳມາ ກໍ່ພາກັນຕໍ່ສູ້ຕ້ານກັບອຳນາຈຂອງຈີນ ເພື່ອຄວາມເປັນເອກຣາຊ ຂອງພວກຕົນ ຫລາຍຄັ້ງຫລາຍ ຫົນ ແລະພວກອ້າຍລາວທັ້ງຫມົດ ເມື່ອທຳການຕໍ່ສູ້ກັບຈີນ ຄັ້ງໃດ ກໍ່ປະກາສຕົວເປັນ" ໄທ " ຄື ເປັນລາວອິສຣະຊົນ ຫລັງຈາກນັ້ນ ຈຶ່ງມາຣອດ ຄ.ສ. 618 ຂະບວນອິສຣະຊົນ ຫລື "ຂະບວນ ໄທ" ຈຶ່ງເກີດຂຶ້ນໃຫມ່ ໂດຍການນຳພາຂອງກະສັຕຣິຍ໌ອ້າຍລາວ ພຣະນາມວ່າ ສີນຸໂລ ມີອຳນາຈທ້ັນ ໂຣມລາວເປັນເອກພາພ ຈົນພວກຈີນ ຮັບຮູ້ອານາຈັກຣ໌ລາວ ຍົກໃຫ້ມີຊື່ສຽງເປັນ "ເຈົ້າແຫ່ງດິນ ແດນເຂຕໃຕ້" ກໍ່ ຄື ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ນັ້ນເອງ ທີ່ເປັນສຽງຈີນ ຈາກຄຳວ່ ນ່ານຈ໋ວ.

(1) Karuna Kusalasaya , Buddhism in Thailand, Buddhist Publication Society Kandy, Ceylon 1965 P. 8

ພຣະເຈົ້າໄຊໂນວ໋ຫລ່ ຫລື ສິນຸໂລ (SI-NU-LO) ບາງທ່ານ ກ່ໜຽບສຽງໃສ່ ໃຫ້ເປັນພາສາປາລີ ວ່າ "ສີຫະນະຣະ " ກໍ່ມີ ເພາະມີສຽງໃກ້ງກັນ.

ມາຮອດເວລານີ້ ອານາຈັກຣ໋ອ້ຍລາວ ແຍກຕົວກັນກະແຈກກະຈາຍ ເປັນ 6 ຫົວເມືອງໃຫ່ຽ ເຊິ່ງມີຊື່ດັ່ງນີ້:

(1) ເມືອງຄວາຍ ຈີນອອກສຽງເປັນ ນ້ຽໄກ່ວ໋ເຈົ້າ ຫລື ນ້ຽຊຸຍເຈົ້າ
(ພາກິຕ ໃນການສວ່ຍຫລວງພຣະບາງ ທາງແຫ່ງ ເວລາກ່ວ໋ອ້ອງເຊີນເທພະເຈົ້າ ມາຟ້ງທັມ ກໍ່ໄດ້ອ້ອນ ວອນເຖິງເທພເຈົ້າ ແຫ່ງເມືອງຄວາຍ ຢູ່ສເມີ... ພູ່ຊຽນ)

(2) ເມືອງຍິດຊິກ ຈີນອອກສຽງເປັນ ຍິດຊິກເຈົ້າ ຍວດຊິເຈົ້າ ຫລິເອ້ຽແຊ

(3) ເມືອງທ່ຽງ ຈີນອອກສຽງເປັນ ເທ່ຽຍ້ມເຈົ້າ ເຕ້ຽຊັນເຈົ້າ

(4) ເມືອງແສຫລວ ຈີນອອກສຽງເປັນ ຊີຫລ້ຽເຈົ້າ ຄື
ເມືອງຫລວ ແຫ່ງຫນອງແສ

(5) ເມືອງຫລວງກຸ ຈີນອອກສຽງເປັນ ຫລ້ຽກຸເຈົ້າ. ຫລ້ຽກຽມເຈົ້າ
ຫລິລ້ນກອ ຫລິອາຈເປັນລ້ນກຸ ກໍ່ໄດ້.

(6) ເມືອງແສ ຈີນອອກສຽງເປັນ ນ້ຽແສເຈົ້າ

ການທ້ນໂຣມອານາຈັກຣ໋ອ້ຍລາວ ທ້ງ 6 ຫົວເມືອງ ກ່ອນຈະເກີດເປັນ" ນ່ານເຈົ້າ " ຢ່າງ ສົມບູຣນ໋ ນັ້ນ ເປັນຜົລງານອັນປະເສີຕ ຂອງພຣະເຈົ້າສິນຸໂລ ເຮັດໃຫ້ລາວມີເອກພາພ ແລະມີພະ ລະກ່ຳລ້ງ ໃນການຍືນຕົວເປັນຊາຕແລະມີເອກຣາຊ ເທົ້າທຽມກັບຈີນ.

ສມັຍການທ້ນໂຣມອານາຈັກຣ໋ລາວ ໃຫ້ ເປັນອານາຈັກຣ໋ແຖມຟ້າຄ້ັ້ງນີ້ ກ້ງກັບທາງຝ່າຍ ຈີນ ແມ່ນຣັຊສມັຍຂອງພຣະເຈົ້າ ເອ້ຽກຽມ ແຫ່ງຣາຊວ໋ງ໋ສ໋ສ໋ຍ (ຣາຊວ໋ງ໋ສ໋ສຸມາອີ) ພຣະເຈົ້າສິນຸ ໂລ ສ້ວ໋ງອານາຈັກຣ໋ແຖມຟ້າ ຫລ໊ືອານາຈັກຣ໋ຫນອງແສ ໃຫ້ມີຄວາມເຂ້ັ້ມແຂງ ສາມາຕຕ໋ໍ່ຕ້ານ ການຮຸກຮານ ຂອງຈີນໄດ້ ຈີນພາໃຫ້ຈີນເຊ໋ົາດູນ໋ນຊົນຊາຕລາວ ແລະຍອມຮັບຮູ໋ຖານະຄວາມເປັນ ຊາຕຂອງລາວ ໃນຊ໋ື່ວ່າ *ເຈົ້າແຫ່ງດິນແດນເຂຕໃຕ* ຫລິນ່ານເຈົ້າ ຕ້ັ້ງແຕ່ບັດນັ້ນມາ.

ຄວາມຫມາຍ ຂອງພາສາກ່ຽວຂ້ອງກັບຄ່ຳວ່າ ນ່ານເຈົ້າ ເມືອງແຖມ ແລະຫນອງແສ ນ້ີ ເຖິງ ແມ່ນເປັນຊ໋ື່ຂອງດິນແດນດຽວກັນ ແຕ່ ມີຄວາມຫມາຍຕ່ຳງກັນ ເລັກນ້ອຍ ດ່ັ້ງນ້ີ ຄ໋ື:

- ຄ່ຳວ່າ ຫນອງແສ ຫມາຍເຖິງ ສະຖານທ໋ີ່ຕ້ັ້ງ ຂອງນະຄອຣຫລວງ ຂອງຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ຍຸຄອານາຈັກຣ໋ໃຫມ່ ຫລ້ງຈາກທ໋ີ່ຖ໋ກຈີນຄອບຄອງມາ ດົນນານ ແຕ່ສມັຍຂ໋ົ້ງເປ້ັ້ງ ແລະກ່ໍ່ຂຍາຍ ຕ໋ວມາຕ້ັ້ງຖ໋ິ່ນຖານ ຢູ່ທ໋ີ່ບ໋ໍຣິເວນຫນອງແສ (ປ້ຈຈຸບ້ນ ຄ໋ືບ໋ໍຣິເວນ ທະເລສາບ ເອ໋ີຣ໋ານ) ແລະຕ້ັ້ງ

ເມືອງຫນອງແສ (ຊິຫລົງເຈົ້າ) ເປັນນະຄອຣຫລວງ.

- ຄຳວ່າ ນ່ານເຈົ້າ ຫມາຍເຖິງຊື່ຂອງປະເທສ ຄືປະເທສ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ດິນແດນພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ຈຶ່ງບໍ່ຕ່າງກັບທີ່ພາກົຕ ເຫັນໃນປີ ຄ.ສ. 1802 ທີ່ຈັກຣ໌ພັຕຢາລອງ ແຫ່ງອຸດນາມ ໄດ້ປະກາສປ່ຽນຊື່ບ້ານເມືອງ ແລະຊື່ຊາຕຂອງຕົນ ຈາກ ຊື່ເດີມຄື *ນາມອຸດ* ທີ່ແປວ່າ "*ອຸດ ແຫ່ງດິນແດນເຂຕໃຕ້*" ໃຫ້ເປັນຊື່ໃຫມ່ ເອີ້ນວ່າ "*ອຸດນາມ*" ນັ້ນເອງ.

- ອີກຄຳວ່າ ແຖນ ຫລືອານາຈັກຣ໌ແຖນຟ້າ ຫມາຍເຖິງອ້າຍລາວ ທຸກຄົນ ປະກາສຕົນເປັນແຖນ ເປັນໄທ ຫລືເທພ ເຈົ້າ ຫລືເປັນອິສຣະຊົນ ຢູ່ເຫນືອຄຳປະມານດູນິນ ຂອງຊົນຊາຕຈີນ. ຈີນເປັນເທພເຈົ້າແຕ່ກະສັຕຣິຍ໌ ສ່ວນ ອ້າຍລາວ ເປັນເທພເຈົ້ານ່ຳກັນ ຫມົດທຸກຄົນ.

ສະນັ້ນ ອານາຈັກຣ໌ລາວຕອນນີ້ ຈຶ່ງຮຽກກັນຫລາຍຊື່ ຄືຈະເອີ້ນວ່າ ອານາຈັກຣ໌ແຖນ ຫລືເມືອງ ແຖນ ກໍ່ໄດ້,ຈະເອີ້ນອານາຈັກຣ໌ ຫນອງແສ ກໍ່ໄດ້ ຫລື ຈະເອີ້ນອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ກໍ່ໄດ້.

ຈາກພົງສາວະດານໂຍນົກ ຂອງພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ທີ່ຂຽນຕອນ ກ່ຽວກັບ ປະເທສນ່ານເຈົ້າ (1) ໂດຍກ່າວວ່າ " ອານາເຂຕທີ່ຮຽກວ່າ ອ້າຍລາວ ແລ້ວປ່ຽນມາ ເປັນ ນ່ານເຈົ້າ ນັ້ນ ທິສປັຈສິມ (ຕາວັນຕົກ) ຕິດກັບດິນແດນມະຄົທ (ປະເທສອິນເດັຽ...ພູ້ຂຽນ) ທິສພາຍັບ (ຕາວັນຕົກສຽງເຫນືອ) ຕິດກັບທິເບຕ ອັນເປັນປະເທສ ເຊິ່ງຕົ້ນຂັຕຕິຍະວົງສ໌ ພະມ້າ ໄດ້ນາຈາກທີ່ນັ້ນ, ທິສໃຕ້ ຕໍ່ແດນປະເທສ ເຊິ່ງເຈົ້າປະເທສເປັນແມ່ຍິງ ແຕ່ສາມີ ເປັນພໍ່ຄ້າຊາວ ອິນເດັຽ ໃນຕຳນານວ່າ ຄືກັນພູຊາ* ທິສອາຄະເນ (ຕາວັນອອກສຽງໃຕ້) ຕໍ່ດິນແດນຍາວຈີ ຄືດິນ ແດນຕັງເກັຽ ແລະອານາມ, ທິສຫໍຣະດີ (ຕາວັນຕົກສຽງເຫນືອ) ຕໍ່ແດນພະມ້າ ທິສເຫນືອແລະ ອີສານ (ຕາວັນອອກສຽງເຫນືອ) ຕໍ່ດິນຈີນ ນົນທົນເສສວນ ແລະກວາງໄຊ."

ພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ຄອງຣາຊບັນລັງກ໌ຫນອງແສ

****

ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ຖືກຕັ້ງຂຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ.618 ຫລື ພ.ສ.1161 ໂດຍການນຳຂອງພຣະເຈົ້າສີນຸໂລ ແລະ ສມັຍຣາຊວົງສ໌ຖັງ ຂອງຈີນ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.742 ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ໃນສມັຍຂຸນບູລົມ ຈຶ່ງປ່ຽນຊື່ເປັນ ໄທເມືອງ ຫລືຕ້າເຫນິງ ປະຊາຊົນລາວ ກໍປະກາສຕົນເອງ ເປັນ ໄທ ຫລືເປັນແຖນ (2)ຈຶ່ງນາຮອດສມັຍພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ຄ.ສ.712-750 ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ກໍ່ບັນລຸເຖິງຄວາມຈະເຣີນຮຸ່ງເຮືອງທີ່ສຸດ (ຣັຊການທີ 4 ຕ່ຈາກພຣະເຈົ້າ ສີນຸໂລ ຫລື ໄຊໂນວ໌ທລ໋) ພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ, ລາວສມັຍຫລັງເມື່ອນິຍົມໃຊ້ພາສາປາລີ ແລ້ວເລີຍລາກສຽງໃສ່ພາ ສາປາລີວ່າ ຂຸນບູລົມ ແລະເພື່ອເປັນກຽຕແກ່ພຣະອົງ໌ ຈຶ່ງຖວາຍພຣະນາມວ່າ ຂຸນບູຣົມ ຣາຊາທິຣາຊ ແຕ່ ຈີນໄດ້

---

(1) ພຣະຍາປະຊາກິຈຈະກອຣຈັກຣ໌ (ແຊ່ມ ບຸນນາຄ) ພົງສາວະດານໂຍນົກ ປີ 2516 ຫນ້າ 29

(2) ປຣາບ ສີຣິທອຣ ຫນັງສື " ເຫນືອແຄວ້ນແດນສຍາມ" ທີ່ຊຽງໃຫມ່ ປີ 2528 ຫນ້າ 74

ອອກສຽງວ່າ "ພິລ່ໂກວະ" ນັ້ນ ກໍ່ຄື ພິລ ຫມາຍເຖິງ "ບຸລົມ" ແລະ ໂກວະ ຫມາຍເຖິງ " ຂຸນ" ໃນພົງສາວະດານພວນ ເອີ້ນພຣະນາມຂຸນບຸລົມວ່າ "ຂຸນບໍລິນິວ"

ຕາມພົງສາວະດານຈີນ ກ່າວໄວ້ວ່າ ເມື່ອຂຸນບູລົມ ຂຶ້ນຄອງອຳນາຈ ແທນກະສັຕຣິຍ໌ຫນອງ ແສ ອົງຄ໌ກ່ອນ ຕໍ່ ຈາກພຣະເຈົ້າ ແສນລາວີ (ຈີນອອກສຽງວ່າ ເຊັ່ງ ໂລ ປີ)ທີ່ເປັນຣາຊໂອຣົສ ຂອງພຣະເຈົ້າ ລາວແສງເຢັນ (ຈີນ ອອກສຽງວ່າ ໂລເຊັ່ງເຢັນ....ລາວແສງເຢັນ ເປັນໂອຣົສ ຂອງ ສີນຸໂລ)ປະເທສມ່ານເຈົ້າ ກໍ່ບັນລຸຄວາມຈະເຣີນຮຸ່ງ ເຮືອງ ເຖິງທີ່ສຸດ ພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ສ້າງຄວາມສັນພັນທ໌ທາງການທູຕ ກັບປະເທສຈີນ ຢ່າງສນິທແທ້ນ ແລະ ພ້ອມດຽວ ກັນນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ໄດ້ຊົງທ້ອນໂຮມ ຫົວເມືອງລາວ ທຸກແຫ່ງ ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ໄດ້ ເຖິງ 12 ຫົວ ເມືອງ ຈຶ່ງສະຖາປະນາ ສທະພັນທ໌ຣັຕ ລາວຫນອງແສ ຂຶ້ນໄດ້ສຳເຣັດ ໃຫ້ເປັນອານາຈັກຣ໌ທີ່ຍິ່ງໃຫ່ ມີອຳນາຈສູງ ສຸດ. ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ມີເອກຣາຊແຕ່ປີ ພ.ສ.1161-1826 ຫລື ຄ.ສ.618-1283 ເປັນເວລາ 665 ປີ. ຂຸນອ້າຍລໍ ໂອຣົສອົງຄ໌ໃຫ່ ຂອງຂຸນບູລົມ ນາສ້າງເມືອງຊະວາ.

ຂຸນລໍ ຈີນ ອອກສຽງວ່າ ໂກະລ໋ຝຸ ຫລື ໂກລ໋ເຟັ່ງ(ໂກະ ຄືຂຸນ) ຫລື ພຣະເຈົ້າກາລະຫົ (1) ແລະກ່ອນທີ່ຈະຍົກກຳລັງລົງມາ ຜາບພວກຂອມກັນຣາ ຍຶດຄອງເມືອງຊະວາ ໃນປີ ຄ.ສ. 739 ນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຂຍາຍອຳນາຈຂອງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສໄປທົ່ວທຸກທິສ ຈົນເມື່ອພຣະເຈົ້າຂຸນ ບູລົມ ໄດ້ສເດັຈສວັຣຄ໌ຄົຕ (ອ່ານວ່າ ສວັນນະຄົດ) ໃນປີ ຄ.ສ.750 ແລ້ວ ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ຂຶ້ນສເວີຍ ຣາຊໃນອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ແລະຣາຊໂອຣົສຂອງພຣະອົງຄ໌ ຄືອ້າຍເມືອງຊະວາ (ອີເນົາຊຶນ) ໄດ້ສເວີຍຣາຊສົມບັຕທີ່ເມືອງຊະວາ ສືບຕ່ໍວົງກະສັຕຣິຍ໌ລົງມາ ຈົນຮອດຣັຊການພຣະຍາລັງ ພຣະ ຣາຊບິດາຂອງພຣະຍາສຸວັນນະຄຳຜົງ.

ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າໄຊໄນອ໋ທ໋ ປົກຄອງນະຄອຣຫນອງແສ ຄັ້ງນັ້ນ ພຣະອົງຄ໌ໄດ້ຂຍາຍພຣະຣາຊອຳນາຈ ອອກໄປ ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ໄດ້ຍົກທັບໄປທຳສົງຄາມກັບທີເບຕ ແລະໄດ້ຣົບເອົາຊນະປະເທສຈີນ ຫລາຍຄັ້ງ ຈົນພວກຈີນຍອມ ຮັບເປັນສັນພັນທະໄມຕຣີ ກັບລາວ ຍົກຍ້ອງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ວ່າ" ນ່ານເຈົ້າ" ອານາເຂຕ ຂອງປະເທສ ນ່ານເຈົ້າ ທິສເໜືອ ຕິດກັບດິນແດນຈີນ, ທິສໃຕ້ ຕິດກັບອານາຈັກຣ໌ຟ່ນັນ ຫລືພະນົມ (ສຣີໂຄຕຫອງ) ແລະ ນອນທະອາຣາ ອະດີ ທິສຕາວັນອອກຕິດກັບປະເທສເກົາຈິ ຫລືຕົງແກ ທິສຕາວັນຕົກ ຕິດກັບປະເທສທີເບຕ ທິສຕາວັນຕົກສ່ຽງ ໃຕ້ ຕິດກັບປະເທສພະມ້າ.ດິນແດນນ່ານເຈົ້າ ກວມເອົາເຂຕນົນທົນຍຸນນ່ານ ໄກວເຈົ້າ ແລະນົນທົນເສສວນແລະກວາງ ຊີ ໃນບາງສ່ວນ.

---

(1) ສງວນ ໂຊຕິສຸຂຣັຕນ໌ ໃນຕຳນານເມືອງເຫນືອ ກ່າວວ່າ ໂກວະລໍ ເຝັ່ງ ຫມາຍເຖິງພຣະເຈົ້າກາລະຫົງສ໌ ຫລືເທວະ ກາລ ໃນພົງສາສະດາຣໂຍນົກ ແລະວ່າ ພຣະເຈົ້າສິງຫາມະວັຕ ຜູ່ມາສ້າງອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ (ຊຽງແສນ) ກໍແມ່ນ ໂອຣົສ ອົງຄົນ້ອຍ ຂອງເຈົ້າຂຸນອ້າຍລໍ ນັ້ນເອງ...

ຕຳນານເມືອງເຫນືອ ຂຽນໂດຍທ່ານສງວນ ໂຊຕິສຸຂະຣັຕນ໌ ປີ 2504 ຫນ້າ 152.

ພຣະເຈົ້າສີນຸໂລ ຫລືໄຊໂນຫລໍ່ ຄອງຣາຊມາໄດ້ 36 ປີ ຈົ່ງສວັຣຄົຕ ຄືຈາກ ຄ.ສ.618 ເຖິງ ປີ ຄ.ສ.654 ແລ້ວຕໍ່ຈາກພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ແມ່ນພຣະຣາຊໂອຣົສ ມີພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າ ລາວແສ (ຈີນອອກສຽງວ່າ ໂລເຊ) ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າລາວແສ ນີ້ ປະເທສຊາຕ ໄດ້ຮັບຄວາມປົກກຸ່ນ ວຸ່ນເຍັນ ບໍ່ມີເສີກສົ່ງຄາມໃດໆ ພາກົຕມີບັນທຶກໄວ້ວ່າ ໃນປີ ຄ.ສ. 690 ໃນງານ ຣາຊາພິເສກ ຂອງພຣະນາງບູເຊັກທຽນ ພຣະເຈົ້າລາວແສ ກໍ່ໄດ້ຖືກອັ້ງເຊີນໄປຮ່ວມຣາຊພິທີ ຄັ້ງນັ້ນດ້ວຍ.

ພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ຂຍາຍອໍານາຈ
ສົ່ງພຣະຣາຊໂອຣົສ ອອກໄປຄອງດິນແດນຕ່າງໆ

****

ພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ມີພຣະອັຄມະເທສີ 2 ພຣະອົງຄ໌ ຄື ພຣະນາງເອັກແຄງ ແລະພຣະນາງຍົນມະຜາລາ ແລະເມື່ອ ໄດ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊແທນບິດາ ຄືພຣະເຈົ້າ ເຊັ່ງລາວປີ (ແສນລາວປີ) ໃນປີ ຄ.ສ.728 (ຫລື 7 12)ແລ້ວ ພຣະອົງຄ໌ ກໍ່ ໄດ້ດໍາເນີນນະໂຍບາຍ ຂຍາຍເຂຕແດນ ອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ໂດຍໄດ້ຈັດສົ່ງພຣະຣາຊໂອຣົສ 7 ອົງຄ໌ໃຫ້ໄປຄອງ ເມືອງໃນດິນແດນຕ່າງໆ ຄື:

(1) ຂຸນອ້າຍລໍ (ຈີນເອີ້ນວ່າ ໂກວະລໍຝຸ) ອ້າຍ ແປວ່າ ຄົນທີ 1
(2) ຂຸນຍີ່ຫລ້ານ ຫລື ຂຸນຫລ້ານ ຍີ່ ກໍ່ຄື ຄົນທີ 2
(3) ຂຸນສາມຈຸສົ່ງ ຫລື ຂຸນຈຸສົ່ງ ສາມ ກໍ່ຄື ຄົນທີ 3
(4) ຂຸນໄສພົ່ງ ຫລື ຂຸນພົ່ງ ໄສ ກໍ່ຄືຄົນທີ 4
(5) ຂຸນລົກກົນ ຫລື ຂຸນກົນ ລົກ ກໍ່ຄື ຄົນທີ 5
(6) ຂຸນງົ່ວ ອົນ ຫົ ຂຸນອົນທ໌ ງົ່ວ ກໍ່ຄື ຄົນທີ 6
(7) ຂຸນເຈົ໊ດເຈົ໊ອ ຫລື ຂຸນເຈົ໊ອ ເຈັດ ກໍ່ຄື ຄົນທີ 7

ຄືຫມາຍຄວາມວ່າ ປະເທສອາຍລາວຫນອງແສ ໄດ້ມີການຂຍາຍອິທທິພົລ ນະໂຍບາຍ ອອກໄປທົ່ວທຸກແຫ່ງ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ນັບແຕ່ ຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ. 739–750 ຄື:

(1) ເຂຕແມ່ນ້ໍາຂອງ ຟາກຕາວັນອອກ ຄືທີ່ເຂຕເມືອງຊິ່ວຫລືເມືອງຊະວາ (ຫລວງພຣະບາງ) ໂດຍການນໍາຂອງຂຸນອ້າຍລໍ ທີ່ຕິຊນະ *ພວກຂອມກັນຣາງ* ຕໍ່ມາ ຈົ່ງເກີດເປັນປະເທສລ້ານຊ້າງ.

(2) ເຂຕແມ່ນ້ໍາຂອງ ຟາກຕາວັນຕົກ ຄື ທີ່ເຂຕສຸວັນນະໂຄມຄໍາ ຂອງ *ມອນທະວາຣາວະດີ* ເຂຕນີ້ ໂດຍການນໍາຂອງຂຸນໄສພົ່ງ ຈົ່ງເກີດເປັນອານາຈັກຣ໌ຍວນຊ້າງ ຕໍ່ມາ ກໍ່ປຽ່ນເປັນລ້ານນາ.

(3) ເຂຕແມ່ນ້ໍາ ແດງ ແມ່ນ້ໍາດໍາ ໃນອານາຈັກຣ໌*ຂອມຈຸລນີ ພຣົມທັຕ* ໂດຍການນໍາຂອງຂຸນ ສາມຈຸສົ່ງ, ຕໍ່ມາ ຈົ່ງກາຍມາເປັນອານາຈັກຣ໌ 12 ຈຸໄທ ມີໄລ່ເຈົ້າ ລາວກາຍ ແລະເມືອງແຖງ.

(4) ເຂຕແມ່ນ້ຳຂອງ ຟາກຕາວັນຕົກ ໄປຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳເຈົ້າພຣະຍາ ໂດຍການນ່ຳຂອງຂຸນ ອິນ ຫລືຂຸນວົ່ວອິນທ໌ ໃນເຂຕອານາຈັກຣ໌ລ້ານເພ ສຣີອະຍຸທຍາ ຕໍ່ນາຈົ່ງເກີດເປັນອານາຈັກຣ໌ ສຍາມ ແລະຫາກ່ໍນາກາຍເປັນ ຣາຊອານາຈັກຣ໌ໄທຍ ໃນປີ 1938.

(5) ເຂຕແມ່ນ້ຳອິຣະວະດີ ຕອນຕົ້ນ ແລະສາລະວິນ ຄື ເຂຕຫ່ແຕ ເຂຕອານາຈັກຣ໌ແສນຫວີ ລາວລ໊ ໂດຍການນ່ຳຂອງຂຸນຍີ່ພາລ້ານ ຕໍ່ນາ ຈົ່ງກາຍເປັນອານາຈັກຣ໌ສິບສອງພັນນາ ລ໊ ແລະ ຕົກເປັນຂອງຈີນ (1) ໃນປະມານສັຕວັສທີ 16 ປັຈຈຸບັນ ຍັງມີເຊ້ືອເຈົ້າຂອງຕົນຢູ່ ແຕ່ຢູ່ໃນການ ປົກຄອງ ຂອງຈີນໂດຍກົງ ຄົງຈະຫມົດອະນາຄົຕທີ່ຈະກາຍເປັນຊາຕເອກຣາຊ ຕໍ່ໄປໄດ້ອີກ.

(6) ເຂຕແມ່ນ້ຳຂອງ ຕອນໃຕ ທີ່ດິນແດນສຣີໂຄຕບອງ ຄື ເມືອງຫລ້າຄ່ານວ່ນ ໂດຍການນ່ຳ ຂອງຂຸນກົມ ຫລືຂຸນລົກກົມ. (ສ່ຳຣັບໂອຣົສ ຄົນທີ 6 ນີ້ ບ່ຄ່ອຍແນ່ນອນ ບາງແຫ່ງວ່າ ໄປຄອງ ເມືອງຄ່ານເກິດ ບາງແຫ່ງວ່າຊຽງຄານ ບາງສະບັບວ່າ ເມືອງນອນ ແລະບາງສະບັບ ກ່ໍວ່າ ເມືອງ ຫົງສາ (ອາຈບ່ອນແຂວງຊ໊ຍບູຣີ ຫລ ຫົງສາວະດີ ເມືອງນອນ ກ່ໍໄດ ຍັງມີບາງສະບັບວ່າ ເມືອງ ຊຽງຄົນ ຫລ ອິນທະປັຕຖະນະຄອຣ (ຂເມຣ) ບາງສະບັບວ່າ ລ໊ພບູຣີ ...ຈົ່ງບ່ໍມີແຈ່ນແຈ້ງ)

(7) ເຂຕປາຍແມ່ນ້ຳຊ໊ນ ໃຕ້ເມືອງແຖນ ໂດຍການນ່ຳຂອງຂຸນເຈ໊ດເຈ໊ອງ ຈົ່ງເປັນອານາຈັກຣ໌ ພວນ. ມີຊື່ດຽວກ໊ບຂຸນເຈ໊ອງ ຂອງລ້ານນາ ທີ່ວ່າໄປມີອ່ຳນາຈຢູ່ແກວປະກ໊ນ ຫລ ເຂຕຫົວພ໊ນຫ້ວ ຫ້ວຫ໊ກ ຈົນເຖິງມີກ່ວ່ກ໊ນວ່າ ໄຫຫ໊ນ ທີ່ບ່ຣິເວນທ່ີ້ວໄຫຫ໊ນ ນ໊ນ ແມ່ນໄຫເຫລ້ົາເຈ໊ອງ.

ການປົກຄອງ ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈ້ົ

****

ໃນສມ໊ຍນ່ານເຈ້ົ ມີການຈ໊ດຣະບຽບການປົກຄອງ ທ໊ນສມ໊ຍ ພ່ສົມຄວນ ໂດຍມີຣະດ໊ບຂ໊ັ້ນຮ໊ບ ຜ໊ດຊອບປະຕິ໊ບ໊ດງານ ກຽ່ວໂຍງກ໊ນ ຢ່າງເປັນຣະບົບ(2) ດ່ັງຕ່ໄປນ້ີ:

(1) ພຣະມະຫາກະສ໊ຕຣິຍ ຣຽກວ່າ ພ່ຂຸນ ຫລ ຂຸນ (ໂກວ ຄ ປະເທສ ຫລ ທ່ີ ອ່ຳນາຈ ປົກຄອງປະເທສ ໂດຍມີຖ່ານະເປັນເຈ້ົ້ າຂອງພ໊ນເມືອງ)

(2) ມະຫາອ່ຳມ໊ດຕຍ ເປັນ ຜ ູ ຣອງ ຮ໊ບຜ ິ ດຊອບການ ບ ່ ຣ ິ ຫ ານຣ າ ວ ານ ຕ າ ວ ຫນ ້ າ (ຕ າ ວ ພ ຣ ະ ພ ັ ກ) ພ ຣ ະ ມ ະ ຫ າ ກ ະ ສ ັ ຕ ຣ ິ ຍ ์

(3) ຕ ่ ລ ິ ງ ນ າ ກ ่ ແ ມ ่ ນ "ຄ ນ ະ ທ ่ ປ ົ ກ ສ ານ ຣ າ ຊ ການ ແ ຜ ่ ນ ດ ິ ນ ຄ ื ສ ะ ພ า ท ่ ป ึ ก ส า พ ร ะ ม ะ ห า ก ะ ส ั ต ร ิ ย ์ ม ั ้ น เ อ ง .

---

(1) ໃນສມ໊ຍເສຕຖາທິຣາຊ ໃນຕອນທ່ີ ປົກຄອງຊຽງໃໝ່ ນ໊ນ ພວກສ໊ບສອງພ໊ນນາລ໊ ຍ ັ ງ ມ ີ ຊ ื ่ ສ ຽ ง ແ ລ ะ ม ิ ເ ອ ກ ສ ານ ຣ າ ຊ ຢ ู ่ . (2) ປ ຣ ານ ิ ส ิ ธ ิ ห อ ธ จ า ก ห น ั ง ส ื " เ ห ม ื อ ง แ ถ ว น ้ ำ แ ด น ส ย า ม " ช ย ง ใ ห ม ่ พ . ส . 2528 ห น ้ า 78

(4) ຫົວຫນ້າ ຝ່າຍປົກຄອງ ຫຸ່ນຶ່ງ

(5) ຫົວຫນ້າ ຝ່າຍບໍ່ຣິຫານ ຫຸ່ນຶ່ງ

ແລະຂຶ້ນກັບຫົວຫນ້າປົກຄອງ ແລະຝ່າຍບໍ່ຣິຫານ ຈະມີພແນກງານຕ່າງ ດ້ງນີ້ ຄື:

(ກ) ຝ່າຍການຣທະຫານ (ຂ) ຝ່າຍບັນຊີພິລເມືອງ (ຄ) ຝ່າຍປະເພນີ (ງ) ຝ່າຍຕັດສິນຄະດີຄວາມ (ຈ) ຝ່າຍປົກຄອງ (ສ) ຝ່າຍກໍ່ສ້ງ (ຊ) ຝ່າຍການເງິນ (ຍ) ຝ່າຍກິຈຈະການຕ່າງປະເທສ (ດ) ຝ່າຍການຄ້າ ພານິຊຍ໌

ຕໍ່ລົງມາ ຈະມີ ທ່ານຊຸນວຽງ ກຳກັບນ່າ

(ກ) ເຈົ້ຣາຊວົງສ໌ (ຂ) ກິຈການນັກປຣາຊຍ໌

(ຄ) ຫນ່ວຍງານຣາຊວົງສ (ງ) ຫນ່ວຍງານນັກປຣາຊຍ໌

ເກົ້າເມືອງ ຫຸ່ຣັບຜິດຊອບພິລເມືອງ

ພໍ່ເມືອງ ຫລີເຈົ້າເມືອງ

ກວານບ້ານ ຫລີພໍ່ບ້ານ

ຈາກຫນັງສື History of Siam (1) ຂອງທ່ານ W.A.R Wood ທີ່ບັຣຍາຍສະພາພຄວາມເປັນຢູ່ ຂອງພວກໄຕ ຫລືອ້ຍລາວ ທີ່ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າກຸໄບລຊ່ານ ໂດຍອ້ງເຖິງບັນທຶກ ຂອງມາໂຄ ໂປໂລ (Marco Polo) ດ້ງນີ້ເນື້ອຄວາມຕໍ່ໄປນີ້

Marco Polo visited Southern China about A.D 1272, after the conquest of Nanchao by Kublai Khan. He describes non-Chinese races living in the South and South-west of China presumably these are T'ai people.

Marco Polo mentions the province of Karaaian with its capital at Yachi (probably Talifu) The people of this province were econolators had a language peculiar to themselves lived on rice, and used cowrie shell as money and for ornament. They also eat raw meat, chopped up and put into a pickle of salt and spices. This is the dish known as lap in the Northern Siam at the present time.

(ທ່ານນາຣໂຄ ໂປໂລ ໄດ້ໄປຢຽ້ມຢາມປະເທສຈີນ ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1272 ພາຍຫລັງທີ່ພຣະເຈົ້າກຸໄບລຊ່ານ ບຸກຍຶດເອົາປະເທສນ່ານເຈົ້າໄດ້ແລ້ວ. ນາຣ໌ຄໂປໂລ ອະທິບາຍວ່າ ພິລເມືອງບັນດາຊົນຊາຕ ທີ່ບໍ່ແມ່ນຈີນແທ້ ນັ້ນ ພາກັນຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ບໍ່ຣິເວນເຂຕພາຄໃຕ້ ແລະຕາວັນຕົກສຽງໃຕ້ຂອງຈີນ ແທ້ຈິງ ຄົງຈະແມ່ນຊາຕໄຕ.

(1) W.A.R Wood, History of Siam, Chiangmai 1924 page 39

ນາຣໂລ ໂປໂລ ກ່າວເຖິງແຂວງ ຫລືນິນທິນກາຣາອຽນ (Kara-aian) ພ້ອມທັ້ງຊື່ນະຄອຣຫລວງ ຂອງແຂວງດັ່ງກ່າວ ທີ່ນີຊື່ວ່າ ຍະຊິ (Yachi) ອາຈແມ່ນເມືອງຕາລີຟູ (Talifu) ກໍ່ໄດ້ແລະກ່າວ ວ່າ ປະຊາຊົນ ຂອງແຂວງນີ້ ມີກາຣນັບຖືຮູບປັ້ນ ແລະກໍ່ມີພາສາປາກເວົ້າ ລັກສນະຂອງພວກເຂົາ ເອງ ມີກາຣປູກເຂົ້າເປັນອາຫາຣປະຈຳວັນ ແລະໃຊ້ເປືອກຫອຍ (ຊນິດນຶ່ງ) ແທນເງິນຕຣາ ພ້ອມ ທັ້ງໃຊ້ເປັນເຄື່ອງປະດັບອີກດວ້ຍ. ແລະ ປະຊາຊົນຂອງແຂວງນີ້ ກິນຊີ້ນດິບ ຟັກມຸ່ນແລະໃສ່ເຄື່ອງ ດອງດວ້ຍເກືອເຄັ້ມ (ຄົງຫມາຍເຖິງປາແດກ....ພູ່ຂຽນ) ແລະມີເຄື່ອງປະກອບອາຫາຣຕື່ມ ແລະ ອາຫາຣປະເພທນີ້ ຄືກັນກັບອາຫາຣທີ່ເຂົາເອີ້ນວ່າ ລາບ ທີ່ເຄີຍເຫັນຢູ່ພາຄອີສານ ຂອງປະເທສ ໄທຍ ໃນປັຈຈຸບັນ ນັ້ນເອງ.

ສ່ຳຣັບ ສະພາພຄວາມເປັນຢູ່ຂອງອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ນັ້ນ ອີງຕາມປະວັຕິສາສຕຣ໌ຈີນ ແຈ້ງ ໃຫ້ເຮົາຊາບວ່າ ອານາຈັກຣ໌ນີ້ ວ່າ ປະກອບໄປດວ້ຍຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ຄື ໄຕ (T'ai) ຫລໍຫລ (Lolo) ແລະ(Naga) ແລະ ຄົນພວກນີ້ ບໍ່ແມ່ນຈີນຕັ້ງຊື່ໃຫ້ ແຕ ພວກເຂົາ ຫາກ ປະກາສຕົວເອງວ່າ ຈຽວ ພາໃຫ້ຈີນເອີ້ນຄົນພວກນີ້ວ່າ ນ່ານ ຫລືຫນານ ແປວ່າ ໄທໃຕ ຫລືເຈົ້າທ່າງເຂຕໃຕ້.

ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຂອງຈີນ ທີ່ຣີບໂຮມໃຫມ່ (1) ກ່າວວ່າ ໃນເຂຕຍຸນນ່ານ ເປັນຣັຕຖ໌ທີ່ມີຄົນຕັ້ງຖິ່ນ ຖານຢູ່ຫລາຍຊົນເຜົ່າຣ່ວມກັນ ແລະຊົນເຜົ່າຕ່າງໆນັ້ນ ມີຂນົບທັມນຽມປະເພນີ ໃກ້ຄຽງກັນຫລາຍ ຈ່ຳງ່າຍໃນກາຣທອ້ນໂຮມເຂ້ົາ ເປັນປະເທສດຽວກັນ ແລະຕ່ໍມາ ກໍ່ກາຍເປັນ"ສຫະພັນທ໌ຣັຕຖ໌" ອາ ນາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ມີຄວາມຈະເຣີນສງ່ສດ ໃນສມັຍເຈົ້າຂນບລົນ (ພິລໍເກາະ ຫລື ພິລໍເກ໋) ຣະ ຫວ່າງ ຄ.ສ.707 ເຖິງ 757 ກະສັຕຣິຍ໌ນ່ານເຈົ້າ ພຣະອົງຄ໌ນີ້ ສາມາຕຖ໌ທອ້ນໂຮມເອົາຣັຕຖ໌ອື່ນໆ 5 ຣັຕຖ໌ ເຂ້ົາໂຮມກັນໄດ ້ ຈັດຕັ້ງນ່ານເຈົ້າໃຫ້ເຂັ້ມແຂງທີ່ສຸດ.

ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ນິຍົມກາຣປູກຝັ້ງ ແລະຕັ້ງຊີວິຕຢູ່ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳ ກາຣໄຖນາ ໃຊ້ຄົນ 3 ຄົນ ຄືຜູ່ນຶ່ງ ຈູງງົວ ອອກຫນ້າໄຖ ຜູ່ນຶ່ງຄຸມໄຖ ແລະຜູ່ນຶ່ງຕອ້ນງົວໄປຕາມທາງ. ພວກນ່ານເຈົ້າ ເຣັດນາ ປີລະເທ໋ອ ແລະຜູ່ທີ່ເຣັດນາປີລະເທ໋ອນັ້ນ ບ່ໄດ້ເສັຽພາສີ ແຕ່ຜູ່ເຣັດນາປີລະ 2 ເທ໋ອນັ້ນ ໃຫ້ເສັຽພາສີ.

ແລະພວກປະຊາຊົນນ່ານເຈົ້າ ນິຍົມລຽ້ງມອ້ນ ແລະຕ່ຳຜ້າໄຫມ ປະຊາຊົນເຣັດອາວຸທສ໋ົງຄາມ ໃຊ້ເອງ.ນ່ານເຈົ້າເປັນປະເທສມີຣະບຽບວິນັຍດີຫລາຍ ຈ່ຳງມີກ່ຳລັງທະຫານເຂັ້ມແຂງ ສ່ຳຣັບພວກ ທີ່ເປັນທະຫານນັ້ນ ຫາກຖ໋ກອາວຸທ ຂອງສັຕຣູ ຈະໄດ້ຮັບກາຣຮັກສາປິ່ນປົວ ຢ່າງເອົາໃຈໃສ່ທີ່ສຸດ ທະຫານທີ່ຖ໋ກອາວຸທ ທາງຂວ້ງຫລັງ ຈະຕອ້ງຖ໋ກຂ້ ່ າຖິ້ມ ທັນທີ. ໃນສມັຍຣາຊວ໋ົງ ຕ້ານີ້ ອານາຈັກຣ໌ ນ່ານເຈົ້າມີຄວາມສັມພັນທ໌ກັບຈີນ ເປັນຢ່າງດີ ບັນທ໋ກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຕອນນີ້ ກ່າວວ່າ ເວລານຶ່ງ

(1) ປຣານີ ສີຣິທອຣ ໃນຫນ້ັງສື "ເຫນືອແຄວ້ນແດນສຍາມ" ພິມພ໌ທີ່ຊຽງໃຫມ່ ພ.ສ.2528 ຫນ້າ 76-77

ນິຫລານຂອງພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ເດີນທາງໄປຢຽ້ມຢາມປະເທສຈີນ ຈີນໃຫ້ການຕອ້ນຮັບຢ່າງນິ ກຽຕທີ່ສຸດ ເລລານັ້ນ ຈີນໄດ້ສົ່ງຄນະນັກດົນຕຣີ ແລະນັກຟອ້ນຂອງຈີນ ເຂົ້ານາຢຽ້ມຢາມ ແລະ ນາສແດງ ທີ່ນ່ານເຈົ້າອີກດວ້ຍ.

ພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ໄດ້ສ້າງເມືອງຫລວງໃຫນ່ ເອີ້ນວ່າ ຕາລີຟູ ຫລືເມືອງຕ້າຫລີ່ ຫລືໄຕ່ລີ ຄືຫມາຍເຖິງເມືອງແຖນ ປັຈຈຸບັນ (ດຽນບຽນຟູ) ທີ່ບໍ່ຣິເວນ "ນາມອ້ຍອ້ຍຫນູ"ແລະພຣະອົງຄ໌ ກ່ນາປະທັບຢູ່ໃນເມືອງນັ້ນ ຈົນເຖິງເວລາສວັຣຄົຕ ເມື່ອ ຄ.ສ.750.

(ເຂຕເມືອງແຖນຂອງພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ຂຍາຍບໍ່ຣິເວນກວ້າງ ເກືອບໄປຮອດແຄມທະເລ ອ່າວຕົ່ງແກງ, ອີງຕາມ ແຜນທີ່ ໄດອຽດ (1) ຈະເຫັນລາວກາຍ ແລະລ້ຽຊອນ ຫລືເມືອງຊ້ອນ ຢູ່ເຫນືອຣາໂນຍ ຂຶ້ນໄປ)

ພຣະເຈົ້າຂຸນລ່ ເມື່ອໄດ້ຂຶ້ນສເວີຍຣາຊ ແທນພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມແລ້ວ ກ່ໄດ້ສເດັດໄປຢຽ້ມຢາມ ປະເທສຈີນ ໃນຣັຊການຂອງພຣະເຈົ້າຖ່ງມິງຕີ້, ຣັຊການທ ີ 6 ຂອງຣາຊວົງສ໌ຖ່ງ ໃນປີ ຄ.ສ.750 ນັ້ນເອງ,ຢູ່ທີ່ແຂວງຫູຫນານ ພຣະອົງຄ໌ຖືກເຈົ້າຄອງນະຄອຣຫູຫນານ ດຸ່ນ່ນປະນາທ ພ່ກັບຄືນນາ ພຣະອົງຄ໌ ນິຄວາມຄຽດແຄ້ນທີ່ສຸດ ຈ່ງຍົກກອງທັບໃຫ່ ເຂ້ົາບຸກໂຈມຕີຈີນ ຍຶດດິນແດນ ໄດ້ເຖິງ 32 ຕົວເມືອງ. ຈີນ ເອງ ກ່ໄດ້ພຍາຍາມບຸກນ່ານເຈົ້າຕອບໂຕ້ ຄືນຫລາຍເທ່ື ແຕ່ບ່ສ່ຳເຣັດ.

ກ່ອນຣາຊວົງສ໌ຖ່ງຂອງຈີນ ຈະເສ່ືອມ ແລະສລາຍຕົວໄປນັ້ນ ຍ້ອນການສ້ຣາສດຣ໌ (ໃຫ້ອ່ານວ່າ ຣາດ) ບ້ງຫລວງໃນວົງຣາຊການ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ເວລານັ້ນ ພວກທິເບຕ ເຊ່ົງຄ່ອຍໆມີກ່ຳລ້ງທັບ ເຂ້ັມແຂງຂ້ຶນ ຈ່ງສວຍໂອກາສ ຍົກກ່ຳລ້ງທັບເຂ້ົາຕີກອງທັບຣາຊວົງສ໌ຖ່ງ ແຕກສລາຍ ອ່ານາຈ ຂອງພວກຖ່ງທາງດ້ານເອເຊັຽກາງ ຈ່ງພ້ງທະລາຍລ້ງຫມົດ.ເວລານ ີ້ ນ່ານເຈ ົ້ າ ໃນສມັຍຂຸນລ່ ເຊ່ົງມີສັນພັນທະພາພກັບທິເບຕ ຢ່ງແຫນ້ນແຟ້ນກ່ໄດ້ໂອກາສ ຍົກທັບເຂ້ົາບຸກຕີອີກດ້ານນ ຶ່ງ ຍຶດ ເອົາດິນແດນປະເທສຈີນໄດ ້ ໃນດ ້ ານຕ ້ າວ ັ ນຕົກ ຄ ື ໄດ ້ ເຂຕນ ິ ນ ິ ທ ິ ນເສສວນ ທ ້ ງຫມ ົ ດ ໃນ ພ.ສ.1294 ຫລ ື ຄ.ສ.751 ແຫ ່ ງສມ ັ ຍຂ ອ ງພ ຣ ະເຈ ົ ້ າ ຂ ຸ ນລ ່ (ໂກະລ ່ ຝ ງ) ພ ຣ ະເຈ ົ ້ າ ຂ ຸ ນລ ່ ໄ ດ ້ ຣ ັ ບ ກ ານ ຂ ນ ານ ນ ານ ວ ່ າ ເປ ັ ນ ຜ ູ ່ ຍ ິ ່ ງ ໃ ຫ ່ ຽ ທ ່ າ ງ ພ າ ຄ ຕ າ ວ ັ ນ ອ ອ ກ ຫ ລ ື ທ ີ ່ ຈ ີ ນ ເ ອ ີ ້ ນ ວ ່ າ ຕ ຸ ງ ຕ ີ ້ ແ ລ ະ ພ ຣ ະ ເ ຈ ົ ້ າ ແ ຜ ່ ນ ດ ິ ນ ທ ິ ເ ບ ຕ ຊ ົ ງ ຂ ນ ານ ພ ຣ ະ ນ ານ ຂ ອ ງ ຂ ຸ ນ ລ ່ ວ ່ າ ພ ຣ ะ ເ ຈ ົ ້ າ ນ ອ ງ (**Younger Brother**)

ໃນຣັຊການຂອງພຣະເຈົ້າຂຸນລ່ ນ ີ້ ອານາຈັກຣ໌ຫນ່ານເຈ ົ້ າ ແບ ່ ງອ ອ ກ ເ ປ ັ ນ 2 ພ າ ຄ (2) ຄ ື

(1) ພາຄນາມອ້ຍອ້ຍຫນູ ແມ ່ ນດ ິ ນ ແ ດ ນ ເ ຂ ຕ ສ ິ ບ ສ ອ ງ ຈ ຸ ໄ ທ ທ ້ ງ ຫ ມ ົ ດ ຕ ອ ນ ນ ັ ້ ນ ຍ ັ ງ ບ ່ ມ ີ ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໍ ໄດອຽດ ແຫ ່ ງ ວ ອ ຽ ດ ນ ານ ຂ ຍ າ ຍ ໄ ປ ຮ ອ ດ ເ ຂ ຕ ນ ັ ້ ນ ມ ິ ແ ຕ ່ ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໍ ຈ ານ ປ າ ທ ີ ່ ຕ ັ ້ ງ ແ ຄ ມ ທ ະ ເ ລ .

(2) ພ າ ຄ ເ ມ ື ອ ງ ຊ ະ ວ າ ຫ ລ ື ເ ມ ື ອ ງ ຊ ້ ອ ຕ ່ ໍ ໄ ປ ຮ ອ ດ ເ ມ ື ອ ງ ພ ວ ນ ຂ ອ ງ ຂ ຸ ນ ເ ຈ ັ ດ ເ ຈ ົ ້ ອ ງ (ຕ ່ ໃ ສ ່ ເ ຂ ຕ ປ ົ ກ ຄ ອ ງ ຂ ອ ງ ອ ານ າ ຈ ັ ກ ຣ ໍ ອ ຽ ງ ຈ ັ ນ ຫ ນ ໍ - ອ ຽ ງ ຄ ໍ າ ຂ ອ ງ ຫ ້ ວ ຄ ໍ າ ບ າ ງ . . . . ຜ ູ ້ ຂ ຽ ນ)

---

(1) Melvelle Bell Grosvenor,The People of Mainland of Southeast Asia, National Geographic magazine, Washington D.C 1971

(2) ຄໍາຈັນທ ໍ ປະດິຕ "ປະວັຕິສາສາຕຣ ໍ ການທູຕລາວ" ໃນອະນຸສອຣນ ໍ ສົມເດັຈພຣະສັງຄະຣາຊລາວ ປີ 2528 ໜ ້ າ 52-53

ຣັຊການພຣະເຈົ້າຂຸນລໍ ນັ້ນ ສົງຄາມກັບຈີນ ຍັງມີຂຶ້ນອີກຄັ້ງໃຫມ່ ຈະເຫັນໃນບັນທຶກຂອງຈີນ ກ່າວໄວ້ວ່າ ໃນປີ ຄ.ສ. 754 ຄື ຈີນ ໄດ້ຍົກກຳລັງເຂົ້າບຸກຕີນ່ານເຈົ້າອີກ ແຕ່ກໍ່ໄດ້ຖືກຕີ ໃຫ້ຖອຍກັບຄືນໄປ ໂດຍທັນທີ. ໃນສົງຄາມຄັ້ງນີ້ ທະຫານຈີນ ໄດ້ຖືກຂ້າຕາຍ ເປັນຈຳນວນມາກ (1)

ພຣະເຈົ້າຂຸນລໍ ສວັຣຄົຕລ່ວງ ຄ.ສ.779 ມີພຣະຣາຊໂອຣົສ ຄົນທີ 1 ຂຶ້ນຄອງຣາຊແທນພຣະນາມວ່າ ອີເມົາຊຶນ (ອ້າຍເມືອງຊະວາ) ຫລື ຂຸນເມືອງຊອ້ນ ຫລືຂຸນເມືອງຊະວາ(ປຣານີ ສີຣິທອຣ ວ່າ ອ້າຍໂໝຊອ້ນ...ສັນນິຕຖານວ່າ ແມ່ນ ຂຸນເມືອງຊະວາ ນັ້ນເອງ..ຜູ້ຂຽນ) ແລະເວລານີ້ ໄດ້ມີການສົງຄາມກັບຈີນອີກຄັ້ງນຶ່ງ ແຕໃນທີ່ສຸດ ກໍ່ມີສັນຍານິຕພາພກັນຂຶ້ນ ຈົນຮອດປີ ຄ.ສ.794 ພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຍົກກຳລັງໂຈມຕີປະເທສທິເບຕ ແລະຍຶດເມືອງຕ່າງໆໄດ້ 16 ຫົວເມືອງ ແລະຍຶດຊັພຍສິນ ຂອງ ປະເທສໄດ້ ເປັນຈຳນວນມາກຫລາຍ.

ໃນປີ 828 ພຣະເຈົ້າພິນໂຍ (ປົງຍູ) ຫລານຂອງພຣະເຈົ້າອ້າຍເມືອງຊົ (826–859) ໄດ້ຍົກທັບບຸກໂຈມຕີ ປະເທສຈີນອີກ ປະສົບຄວາມສຳເຣັດຢ່າງໃຫຽ່ຫລວງ ຄືສາມາຕຍຶດໄດ້ເມືອງ ຊົ ຈ ຍົງຈ ແລະກົງຈ ແລະຖືກຈີນຕີຖອຍກັບຄືນ ແຕ່ກໍ່ຍຶດໄດ້ພົລເມືອງຈຳນວນຫລາຍ ແລະໄດ້ນັກ ປຣາຊ໌ແລະນັກວິຊາການມາກຫລາຍ ເຊິ່ງຕໍ່ມາ ກໍ່ສາມາຕຖ໌ພັທທະນາອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ໃນ ການສົ່ງເສີມດ້ານການຊ່າງ ການທໍ່ໄຫມ ແລະສິລປະກັມ ຣວມທັງວັນນະກັມ ຕ່າງໆອີກດ້ວຍ.

ໃນ ຄ.ສ. 858 ຫລື ພ.ສ. 1401 ອານາຈັກຣ໌ນ່ານເຈົ້າ ຍົກທັບເຂົ້າໂຈມຕີວຽດນາມ ທີ່ເມືອງຕົ້ງ ແກ ໄດ້ສຳເຣັດ ໂດຍຍຶດໄດ້ຊັພຍ໌ສິນຂອງພຣະຣາຊວັງ ເປັນຈຳນວນມາກຫລາຍ.

(ຕໍ່ໄປ ຈະຂໍ່ໃຊ້ ປີ ຄ.ສ. ເປັນຫລັກ)

****

ໂອຣົສຂອງພຣະເຈົ້າພິນໂຍ ພຣະນາມວ່າ ເຈົ້າຫລວງ (**Tsui Lung**) ເມື່ອໄດ້ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕແທນພຣະຣາຊປິດາ ໄດ້ຊົງປະກາສພຣະອົງຄ໌ເອງ ເປັນຈັກກະພັຕ ເທົ່ຽມກັບຈີນ ເປັນຄັ້ງທຳ ອິດ ໃນປີ ຄ.ສ.859 ການກະທຳນີ້ ພາໃຫ້ຈີນມີຄວາມຂັດເຄືອງໃຈທີ່ສຸດ ເພາະແຕ່ໃດໆມາ ລາວ ບໍ່ເຄີຍມີຕຳແໜ່ງນີ້ ໃຊ້ ຄື ບໍ່ເຄີຍປະກາສຕົວກະສັຕຣິຍ໌ ເປັນຈັກພັຕເທົ່ຽມຈີນ ຈັກເທື່ອເລີຍ, ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າສວົ່ນສົ່ງ (**Suentsong**) ຈັກກະພັຕທີ 16 ແຫ່ງຣາຊວົ່ງສ໌ຖັງ ຈີນຈົ່ງສແດງຄວາມ ບໍ່ດີໃຈ ແລະບໍ່ຍອມສົ່ງທູຕມາຮ່ວມ ໃນພິທີພຣະບໍຣົມສົພ ຂອງພຣະເຈົ້າພິນໂຍ ແຕ່ຢ່າງໃດ.

ປີ ຄ.ສ.863 ນ່ານເຈົ້າຍຶດເອົາປະເທສອານາມ (ແກວເທົ່ຽ) ໄດ້ສຳເຣັດ ແລະສາມາຕຖ໌ປົກຄອງມາໄດ້ ເປັນເວລາ 3 ປີ ແຕ່ໃນເວລາຕໍ່ມາ ກໍ່ຖືກວຽດນາມ ກອບກູ້ຄືນໄດ້.

---

(1) W.A.R Wood, History of Siam, Chiangmai 1924 Page 33-34

ອານາຈັກຣ໌ມ່ານເຈົ້າຖືກຍຶດຄອງ ແລະຖືກຍຶດເອົາເປັນຂອງຈີນ ຢ່າງສົມບູຣນ໌ ໃນຍຸຄຣາຊວົງສ໌ ຫຍວນ ສມັຍຈັກກະພັຕກຸໄບລຂ່ານ ແຕ່ປີ 1253 ເປັນຕົ້ນມາ.

ຂຸນລໍ ກັບການປົກຄອງ ເມືອງຊົວ ຫລືຊະວາ ແລະຣາຊວົງສ໌ເດີມ ຂອງເມືອງຊະວາ

****

ມະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ໃນສມັຍຕອນຕົ້ນ ຫລັງຈາກການຍຶດອຳນາຈໄດ້ ຈາກພວກຂອມ ກັນຣາງ ໃນປີ ຄ.ສ.739 (ຕຳນານບາງສະບັບວ່າ 748....(1) ເປັນຕົ້ນມາ ກໍດຳເນີນການປົກຄອງ ສືບໆມາ ພວກເຮົາບໍ່ມີບັນທຶກເລີຍວ່າ ພຣະເຈົ້າຂຸນລໍ ດຳເນີນການປົກຄອງເມືອງຊົວ ດວ້ຍພຣະ ອົງຄ໌ເອງ ຫລືວ່າ ພຣະອົງຄ໌ປົກຄອງ ທັງເມືອງແຖມ ແລະເມືອງຊະວາ ພ້ອມໆກັນ ຫລັງຈາກຂຸນ ບູລົມ (ພົງສາວະດານເມືອງພວນ ກ່າວເຖິງຊື່ຂຸນບູລົມ ວ່າ ຂຸນບໍລິນິວ....ຜູ້ຂຽນ)

ແລະຊື່ທີ່ວ່າ ພຣະເຈົ້າໂກວະລໍ ຝຽ ນັ້ນ ນັກປະວັຕິສາສຕຣ ໂດຍສ່ວນຫລາຍ ເຊື່ອວ່າເປັນຊື່ດຽວ ກັບຊື່ເຈົ້າຂຸນລໍ. ການຫຽບສຽງ "ໂກວະລໍຝຽ" ໄດ້ມີຄວາມສົມໃຈ ຈາກນັກປະວັຕິສາສຕຣ໌ຫລາຍໆ ທ່ານ ສຣຸບໄດ້ຄວາມຫມາຍດຽວກັນ ວ່າ"ເຈົ້າຂຸນລໍ " ແລະອີກ ກໍ່ຍາກຈະມີຄວາມແນ່ໃຈ ຕື່ມວ່າ ສຽງຄຳວ່າ ໂກວະ (ແປວ່າປະເທສ) ອາຈເປັນ"ໂຂວະ" ຫລືຂຸນ **ກໍເຈົ້າຜຸ້ຄອງປະເທສ** ໄປກໍ່ໄດ້. ສ່ວນຄຳ ທີ່ວ່າ "ເຝຽ" ຫລື ຟຽ ຟົ ຍັງບໍ່ເຫັນມີທ່ານຜູ້ໃດ ຫຽບສຽງເອົາໄວ້ເທື່ອ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຊື່ທີ່ວ່າ ອິເມົາຊຸນ ຫລືອິໂມໂຊນ ໂອຣົສຂອງຂຸນອ້າຍລໍ ແຫ່ງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ຍຸຄຕົ້ນ ອາຈຫມາຍເຖິງອ້າຍເມືອງຊົວ ນັ້ນກໍ່ໄດ້ ເຊິ່ງເປັນໂອຣົສຄົນທີ 1 ຂອງຂຸນອ້າຍລໍ ຢູ່ແລ້ວ ແລະຫາກອິເມົາ ຊຸນ ຫມາຍ ຂຸນອ້າຍເມືອງຊົວ ແທ້ແລ້ວ, ໂກວະລໍເຝຽ ໃນສຽງຈີນ ກໍ່ຍ່ອມໄດ້ແກ່ ເຈົ້າຂຸນອ້າຍລໍ ນັ້ນເອງ.

ການຕັ້ງຊື່ໄປຕາມຫົວເມືອງທີ່ຕົນປົກຄອງ ເຊັ່ນນີ້ ກໍ່ບໍ່ຕ່າງຈາກທີ່ລ້ານຊ້າງສມັຍກ່ອນ ຕັ້ງຊື່ຜູ້ ນຳບ້ານເມືອງ ຕາມຊື່ຂອງເມືອງ ເຊັ່ນ ຫມື່ນກະບອງ,ຫມື່ນຈັນທນ໌ ຫມື່ນປາກຫວ້ຍຫລວງ ແຕ່ ຕົວເພີ່ນເອງ ກໍ່ຍັງຢູ່ຫລວງພຣະບາງ ນັ້ນເອງ ແລະກະສັຕຣິຍ໌ສຍາມ ຕັ້ງຊື່ຕຳແໜ່ງໂອຣົສຂອງຕົນ ໄປຕາມຊື່ເມືອງ ເຊັ່ນ ກົມຫລວງສົງຂລາ ກົມຫລວງພິສນຸໂລກ ກົມຫລວງຊຸມພອຣ ເປັນຕົ້ນ ແຕ່ ຕົວທ່ານເອງ ກໍ່ຍັງປະກອບຣາຊການ ຢູ່ບາງກອກ ປະຈຳ, ບໍ່ໄດ້ໄປນັ່ງປົກຄອງຢູ່ເມືອງແຫ່ງນັ້ນ ແຕ່ປະການໃດເລີຍ.

(1) ຕຳນານ ກ່ຽວກັບການຕັ້ງອານາຈັກຣ໌ຫນອງແສ ເຫັນວ່າ ມີຄວາມເຫັນແຕກຕ່າງກັນ ບາງທ່ານວ່າ ຕັ້ງ

ຂຶ້ນ ໃນປີ ພ.ສ.1161 ກົງກັບ ຄ.ສ.618 ໂດຍການນ່າຂອງພຣະເຈົ້າສີນໂລ. ແລະເຫັນວ່າເວລານັ້ນຍັງບໍ່ທັນນິຍົມ ຕັ້ງຊື່ວ່າ ຂຸນ ຫລືພຣະຍາ ຫລືພຣະເຈົ້າ ແຕ່ຢ່າງໃດ ພຽງແຕ່ຕັ້ງຊື່ວ່າ " ເຈົ້າ" ຄື ເຈົ້າລ່ຽວ ຫລື ຈຽວລ່ຽວ.

ເວລາໃນການສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຣ໋ຫນອງແສ ຫລືນ່ານເຈົ້າພາຍໃຕ້ການນ່າຂອງພຣະເຈົ້າສີນຸໂລ ນັ້ນ ນາຍ ທົວ ວິຊັຍຂັທຄະ ແລະປຣານີ ສີຣິທອຣ ມີຄວາມເຫັນຄືກັນວ່າ ຕັ້ງຂຶ້ນ ແມ່ນປີພ.ສ.1161 ກົງກັບ ຄ.ສ.618.

ສ່ອນທ່ານສາສຕຣາຈານຣຍ໌ ຈາຣຸບຸຕ ເຮືອງສຸວັນ ວ່າໃນ ປີ ພ.ສ.1191 ຫລືຄ.ສ.648 ໂດຍການນ່າຂອງຂຸນ ເມືອງ ແລະອົງຄ໌ທີ 2 ຄົນຕ່ໍມາ ກໍ່ແມ່ນຂຸນເມືອງຄ່ຳຕົກ (ຫນ້ຳກາຕົກ= ຂຸນເມືອງຄ່ຳໂຕ)

ແລະການຂຶ້ນຄອງຣາຊ ຂອງຂຸນບູຣົມ ນັ້ນ ບາງຕ່ຳນານວ່າ ປີ ຄ.ສ.728 ຈົ່ງກົງກັບ ພ.ສ.1171 ບາງຕ່ຳນານ ວ່າ ຄ.ສ.712 ຫລື ພ.ສ.1155 ສ່ວນປີ ສວັຣຄົຕ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ນັກປະວັຕສາສຕຣ໋ສ່ວນຫລາຍ ຮັບຮູ້ວ່າ ໃນປີ ຄ.ສ.750 ເຊ່ືົ່ອກົງກັບ ພ.ສ.1293 ສະນັ້ນ ຂຸນບູຣົມ ຈົ່ງຢູ່ໃນຣາຊສົມບັຕ ເປັນເວລາ 22 ປີ ຫລື 38 ປີ (?) ແລະ ຄາດວ່າ ເຈົ້າຂຸນລໍ ລ້ຽນາຍົດຫລວງພຣະບາງ ຫລືເມືອງຊະວາ ນັ້ນ ຈົ່ງຕ້ອງແມ່ນເວລາກ່ອນຫນ້ານັ້ນ ເພາະ ອາສັຍເຫຕທີ່ພຣະເຈົ້າຂຸນບູລົມ ແຕ່ງລ້ຽນາ ດ້ວຍພຣະອົງຄ໌ເອງ ເຊ່ືົ່ອສັນນິຕຖານວ່າ ຈະຕ້ອງລ້ຽນາຍ່າງຊ້ຳ ກ່ອນພຣະເຈົ້າຂຸນບູຣົມ ສວັຣຄົຕ ຄືກ່ອນປີ ຄ.ສ.750, ແຕ່ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມສັກຣາຊກ່ຽວກັບເຣ໋ືອງນີ້ ບໍ່ໄດ້ກົງກັນ.

– *ອຸທັຍ ເທພສິທາ ໃນປະວັຕສາມເປັນມາຂອງໄທຍ-ລາວ* ກ່າວວ່າ ປີ ພ.ສ.1292 ຫລື ຄ.ສ.749 ສ່ວນ ນາຍທົວ ວິຊັຍຂັທຄະ ໃນບົທຂຽນ "ຈາກລ້ານນາ ເຖິງນ່ານເຈົ້າ" ກ່າວວ່າໃນ ພ.ສ.1280 ຫລື ຄ.ສ.737,

– *ສາສຕຣາຈານຣຍ ທ່ານຈາຣຸບຸຕ ເຮືອງສຸວັນ ຈາກປະວັຕບາງເຣ໋ືອງກ່ຽວກັບພາຄອີສານ* ວ່າ ຂຸນບູຣົມ ຂຶ້ນ ຄອງຣາຊໃນປີ ພ.ສ.1272 ຫລື ຄ.ສ.729 ແລະຊົງສ້າງເມືອງແຖງ ໃຫ້ເປັນເມືອງຫລວງ ໃນປີ ພ.ສ.1274 ຫລື ຄ.ສ.731 ແຕ່ ມີບາງຕ່ຳນານວ່າ ໃນປີ ຄ.ສ.728 ຈົ່ງກົງກັບ ຄ.ສ.1171 ບາງຕ່ຳນານວ່າ ຄ.ສ.712 ຫລື ພ.ສ.1155

– *ສ່ຳຣັບທ່ານເຈົ້າຄຸນ ພຣະທັມມະຣາຊານຸວັຕ ເຈົ້າຄນະແຂວງນະຄອຣພະນົມ* ກ່າວໄວ້ ໃນປະວັຕ ແລະຕ່ຳ ນານ 4 ເຣ໋ືອງ ວ່າຢູ່ຣະຫວ່າງປີ ພ.ສ.1200 – ພ.ສ.1300 ຄືດວ່າ ເປັນການຄາດຄະເນ ເປັນວົງກວ້ຳງໄປໂພດ.

ສະນັ້ນ ໃນຫນ້ຳສືຫ໋ົວນີ້ ຂ້ຳພະເຈົ້າ ຈົ່ງຂໍ່ຖືເອົ້ຳປີສ້ຳງຕັ້ງ ອານາຈັກຣ໋ລ້ານຊ້ຳ ແມ່ນປີ ພ.ສ.1280 ເຊ່ືົ່ອກົງກັບ ຄ.ສ.739 ແລະສ້ຳງອານາຈັກຣ໋ນ່ານເຈົ້ຳ ແມ່ນປີ ຄ.ສ. 618 ກົງກັບ ພ.ສ.1161.

ສະນັ້ນ ໃນເຈົ້າຂຸນລໍ ຍຶດນະຄອຣ ຫລວງພຣະບາງ ໃນປີ ຄ.ສ. 739 ພາໃຫ້ອານາຈັກຣ໋ນ່ານເຈົ້ຳ ຂຍາຍຕົ໋ອລ້ຽໄປ ຮອດດິນແດນຝ້ຳງແມ່ນ້ຳຂອງ ຟ່ານຕາອັນອອກ. ສ່ວນດ້ານອື່ນ ທີ່ຢູ່ໃກ້ນ່ານເຈົ້ຳກໍ່ ຄ້ຽສົມທົບເຂ້ຳກັນ ເປັນດິນແດນ ໃນເຂຕການປົກຄອງ ຂອງນ່ານເຈົ້ຳເຊັ່ນດຽວກັນ ແລະພຣະເຈົ້ຳຂຸນລໍ ອາຈປະທັບຢູ່ທີ່ເມືອງຊະວາ ແລະອາຈກັບຄືນ ມາເມືອງແຖງ ເພ່ືົ່ອຈັດການບ້ຳນເມືອງຫລັງຈາກຂຸນບູຣົມ ໄດ້ຊ້ຳງສວັຣຄົຕ ໃນປີ ຄ.ສ.750 ນັ້ນ.

ໃນຖານະເປັນອ້າຍກົກ ເຊິ່ງເປັນທັມນຽມສືບກັນມາ ປະເທສຊາຕບ້ານເມືອງ ຢູ່ໃນອຳນາຈ ຂອງພະຣາຊບິດາ ນັ້ນ ໃນເມື່ອພຣະບິດາສວັຣຄົຕລົງ ກໍ່ຕ້ອງແມ່ນຜູ້ລຸກກົກ ເປັນຜູ້ຮັບຣາຊສົມບັຕ ແທນ. ສະນັ້ນ ຈຶ່ງເຊື່ອວ່າ ເວລາພຣະເຈົ້າຂຸນບູຣົມ ສວັຣຄົຕ ໃນປີ ຄ.ສ.750 ແລ້ວ ຍອມເປັນໄປ ໄດ້ ທີ່ເຈົ້າຂຸນອ້າຍລ່ ຈະໄດ້ນັ່ງເມືອງຫ້າງສອງແຫ່ງ ຄືຫ້າລ້ານຊ້າງ ແລະມ່ານເຈົ້າ ໄປພ້ອມກັນ ຫ້ານີ້ ກໍ່ໃນເມື່ອພົ້ງສາວະດາຣມ່ານເຈົ້າ ຍັງໄດ້ກ່າວເຖິງການເຄື່ອນໄຫວ ການປົກຄອງສືບຕໍ່ຂຸນ ບຣົມ ຕໍ່ລົງມາອີກ ຈົນຮອດ ຄ.ສ.778 ຈຶ່ງສວັຣຄົຕ. ດັ່ງນັ້ນເອງ ເມືອງຊະວາ ຈຶ່ງອາຈແມ່ນໂອຣົສ ຂອງຂຸນລ່ຜູ້ໃດຜູ້ນຶ່ງ ຫລືຈະແມ່ນຂຸນເມືອງຊ໋ວ ຫລື ອີເນົ່າຊຶ ຫລືນີອ່ານາຕຍ໋ຜູ້ສ່ຳຄັນ ດ່ຳເນີນ ການປົກຄອງແທນ.

ເຊື້ອວົງສ໌ ທີ່ປົກຄອງເມືອງຊ໋ວ ນາກ່ອນຂຸນລ່ ແມ່ນພວກຂອມກັນຣາງ ເຊິ່ງມີຜູ້ກ່ຳອ່ຳນາຈສືບ ວົງສ໌ກັນມາ ຕັ້ງແຕ່ຍຸຄປະຖົມປ໋ຣານ (Premitive Aged) ຕາມລ່ຳດັບ ດັ່ງນີ້ ຄື:

(ກ) ເຊື້ອວົງສ ຂອງຍັກຂ ນັນທາ ມີລູກສາວ ຊື່ວ່າ ນາງກາງຣີ ຫລື ນາງເມຣີ

(1) ທ້າວພຸທທະເສນ ຫລືຣິສເສນ ໄດ້ກັບນາງກາງຣີ (ນາງຍັກຂ໋ ໃນນິທານນາງ ສິບສອງ (1+2) ໃນການສ່ວາຍອ້າງເຊີນເທວະດາ ນາຣ່ວມຟ້ງທັມ ມະຫາຊາຕ ຂອງມະຄອຣ ຫລວງພຣະບາງ ຍັງໄດ້ອ້າງເຊີນເຖິງເທພເຈົ້າແຫ່ງພູທ້ວ ພູນາງ ເຊັ່ນວ່າ..ຜາຕົດແກ້ ຕ້ານາຍ ເຮືອງສະພູ ຈອມເພັຊຣ໋ ຢູ ແຄມນະທີ ມີທ້ຽບ ນາງກາງຣີ ນອນແທບທ້ວ ຢູ່ດ່ານ ດ້ວ ປ້ຈສິມ ເສົາທັກຂິນ ຫລັກຫມັ້ນທ້າຍຂັນ ແລະຊຽງແມນ....ຯລຯ

(2) ທ້ວສີພີ ເມັຽຊ໋ ນາງພິໄສ

(3) ອ້າຍຊະເລິກເກິກ ເມັຽຊ໋ ນາງເອື້ອຍຊະລົມຟ້າ

(4) ອ້າຍເຈັດໄຫ ເມັຽຊ໋ ນາງເກົ້າໃຫ່ຽ ປາກກວ້າງຫູຣິ

(ຂ) ວົງສ໌ ພຣະຍານາຄ ແລະຈັນທະພານິຊ

(1) ພຣະຍາງູເຫລືອມ

(2) ຈັນທະພານິຊ ຫລືພໍ່ຄ້າຈາກເມືອງວຽງຈັນທ໌ (2)

ຫລັງຈາກນັ້ນຕ່ມາ ກໍ່ແມ່ນລູກຫລານຂອງພວກເຂົາ ດ່ຳເນີນການປົກຄອງ ເປັນລ່ຳດັບມາ

---

(1) ນາງທີ ນິທານນາງສິບສອງ ໃນ 50 ຊາຕນັ້ນ ເກີດຢູ່ເມືອງຫລວງພຣະບາງນີ້ ກໍ່ໄດ້ ຫລືອາຈເປັນນິທານພື້ນເມືອງຂອງຫລວງພຣະ ບາງ ຫລື ຄັມພີຣ໋ 50 ຊາຕ ພາສາປາລິ ນັ້ນ ອາຈແຕ່ງຂຶ້ນຢູ່ຫລວງພຣະບາງນີ້ກໍ່ໄດ້ ຈຶ່ງຂຍາຍໄປຊຽງໃຫມ່ ແລະສຍາມ ໃນທີ່ສຸດ.
(2) ຕຳນານນີ້ ອາຈເປັນໄປຕາມຫລັກຖານທ່ຶວ່າ ນະຄອຣຣ໋ວຽງຈັນທ໌ ເກີດມີຂຶ້ນ ກ່ອນຫລວງພຣະບາງແທ້.
(3) ພົ້ງສາວະດາຣ ສະບັບພຣະຣາຊທັຕຖະເລຂາ ສົມເດັ້ຈພຣະເຈົ້າສຣິສວ່າງວົງສ໌ ປີ 1926 ວ່າຍັງມີຮູບນາງກາງຣິ ຢູ່ຝັ່ງແຄມຂອງ ໂດຍ ແມ່ນເຈົ້າຣັສສີ ຫາກເຮັດຫມາຍໄວ້ .... ພຣະຣາຊພົ້ງສາວະດາຣ (ຫນ້າ 2)

ຈົນມາຮອດຍຸຄສມັຍຂອມ ເຂົ້າມາປົກຄອງ ຕ່ຈາກເຊື້ອສາຍຈັນທະພານິຊ. ວົງສ໌ຂເມຣ ຫລືວົງສ໌ຂອມ ນີ້ ມີການສືບຕ່ອ່ານາຈປົກຄອງເມືອງຊົວ ລົງມາຕາມລ່ຳດັບດ່ັງນີ້ ຄື:

(1) ຊຸນຊົວ ຫລື ຊຸນຊະວາ (ຂຶ້ນກັບອານາຈັກຣ໌ຂອມຟູນັນ ຫລືເຈນລະ ຫລືອານາຈັກຣ໌ສຣິໂຄຕບອງ...ຜູ້ຂຽນ)

(2) ຊຸນຍີ່ບາ ໂອຣົສ ຂອງຊຸນຊົວ

(3) ຊຸນວິຣິຍາ ໂອຣົສຂອງຊຸນຍີ່ບາ

(4) ຊຸນກັນຣາງ ໂອຣົສຂອງຊຸນວິຣິຍາ

(5) ຊຸນລົກລິງ ໂອຣົສຂອງຊຸນກັນຣາງ

(6) ຊຸນຣະວັງ ໂອຣົສຂອງຊຸນລົກລິງ

(7) ຊຸນຍີ່ພົງ ໂອຣົສຂອງຊຸນ ຣະວັງ.

ເຣ້ືອງທ້ັງຫມົດນີ້ ແມ່ນມາຈາກພົງສາວະດານລ້ານຊ້າງ ແລະຕ່ານານຊຸນບູລົມ ຂອງລາວ ອາຈເກີດຈາກການເລ່ົາສືບໆກັນມາ ໃນຮູບເປັນນິທານປະຈ່ຳຫ້ວ້ງຖ່ິນຂອງສມັຍນ້ັນເອງ ຈົນເຖ່ິງ ມີການຂ້ີດຂຽນລົງໃນໃບລານ ເຊ່ືອກັນວ່ຳ ຄ້ັງແຣກຂຽນຂ້ຶນໃນສມັຍພຣະຍາສາມແສນໄທ ນ້ີເອງ.

ມາຮອດປ ີ ຄ.ສ.747 ເຈ້ົາຊຸນລ ່ ໄດ ້ຍົກກ ່ ຳລ ້ ັງລົງມາ ຍ ຶ ດເອ ົ ້ ຳເມ ື ອງຊະວ ຳ ຈ ຳ ກມ ື ຂອງຊຸນຍ ີ ່ ພ ົ ງ ໄດ ້ ສ ຳ ເຣ ັ ດ. ກ ່ ຳລ ້ ັງທ ັ ບຂອງຊຸນລ ່ ຈ ຳ ກເມ ື ອງແຖນ ທ ີ ່ ຍ ົ ກລ ົ ງມ ຳ ນ ້ ັ ນ ໄດ ້ ຜ ່ ຳ ນມ ຳ ທ ຳ ງ ນ ້ ຳ ອ ູ ແລະມ ຳ ພ ັ ກພ ິ ລ ຢ ູ ່ ທ ີ ່ ຜ ຳ ຕ ່ ົ ງ ແລະສ ິ ບອ ູ ່ ທ ີ ່ ນ ັ ້ ນກ ່ ອ ນ ຈ ົ ່ ງເຂ ົ ້ ຳ ຕ ິ ເອ ົ ້ ຳເມ ື ອງຊ ົ ວ.ຕ ຳ ມຕ ່ ຳ ນ ຳ ນ ກ ຳ ວ ກ ັ ນວ ຳ ພ ວ ກ ຊຸ ນ ຍ ີ ່ ພ ົ ງ ແລະພ ່ ໍ ເຂ ົ ຳ ປ ູ ່ ເຂ ົ ຳ ກ ່ ຳ ພ ຳ ກ ັ ນຕ ່ ໍ ສ ູ ້ ກ ັ ບກ ຳ ລ ້ ັ ງຂອງລ ຳ ວ ຫ ມ ອ ງ ແ ສ ຢ ຳ ງ ສ ຸ ດ ຄ ວ ຳ ມ ສ ຳ ມ ຳ ຕ ຖ ໍ ແລະໃນທ ີ ່ ສ ຸ ດ ກ ່ ຳ ພ ຳ ກ ັ ນພ ຳ ຍ ຫ ນ ີ ຂ ຶ ້ ນ ໄ ປ ທ ຳ ງ ເ ມ ື ອ ງ ວ ຽ ງ ພ ູ ຄ ຳ (ປ ັ ຈ ຈ ຸ ບ ັ ນ ຫ ລ ວ ງ ນ ້ ຳ ທ ຳ) ເ ວ ລ ຳ ນ ັ ້ ນ ຄ ົ ງ ຍ ັ ງ ມ ີ ເ ຊ ື ້ ອ ສ ຳ ຍ ຂ ອ ງ ຂ ອ ມ ເ ກ ົ ່ ຳ ຢ ູ ່ ກ ່ ຳ ເ ປ ັ ນ ໄ ດ ້ . ຄ ັ ນ ມ ຳ ຣ ອ ດ ສ ມ ັ ຍ ຟ ຳ ງ ຸ ່ ມ ກ ່ ຳ ເ ຄ ີ ຍ ກ ຳ ວ ເ ຖ ົ ຳ ຊ ົ ນ ເ ຜ ົ ຳ ລ ຳ ວ ເ ຫ ົ ຳ ກ ຸ ່ ມ ນ ີ ້ ຢ ູ ່ ໂ ດ ຍ ເ ອ ີ ້ ນ ວ ຳ " ພ ວ ກ ຂ ້ ຳ ເ ກ ົ ່ ຳ " ແ ລ ະ ພ ວ ກ ຂ ້ ຳ ເ ກ ົ ່ ຳ ນ ີ ້ ຍ ັ ງ ເ ຄ ີ ຍ ລ ຸ ກ ຂ ຶ ້ ນ ທ ຳ ກ ຳ ຣ ຮ ະ ບ ົ ດ ຕ ່ ໍ ປ ະ ເ ທ ສ ລ ຳ ວ ມ ຳ ໃ ນ ບ ຳ ງ ຄ ັ ້ ງ ຄ ີ ກ ັ ນ .

ແລະໃນຕ ຳ ນ ຳ ນ ກ ່ ຳ ຍ ັ ້ ງ ຍ ືນ ວ ຳ ກ ຳ ຣ ຂ ນ ຳ ນ ນ ຳ ນ ຂ ອ ງ ໂ ອ ຣ ົ ສ ເ ຈ ົ ້ ຳ ຊ ຸ ນ ລ ່ ກ ່ ຳ ຂ ນ ຳ ນ ຊ ື ່ (ຕ ັ ້ ງ ຊ ື ່) ໃ ຫ ັ ້ ເ ປ ັ ນ ກ ຽ ຕ ແ ກ ່ ຊ ຸ ນ ຊ ົ ວ ຫ ລ ຊ ຸ ນ ຊ ະ ວ ຳ ຂ ອ ງ ວ ົ ງ ສ ໌ ຂ ອ ມ ນ ັ ້ ນ ເ ອ ງ . ຫ ລ ັ ງ ຈ ຳ ກ ຍ ຸ ຄ ຊ ຸ ນ ຊ ະ ວ ຳ ແ ລ ້ ວ ກ ່ ຳ ສ ຶ ບ ຕ ລ ວ ນ ມ ຳ ຣ ອ ດ ຊ ຸ ນ ຊ ະ ວ ຳ ລ ຳ ວ ຕ ຳ ມ ລ ່ ຳ ດ ັ ບ ລ ົ ງ ໄ ປ ຈ ົ ນ ຣ ອ ດ ພ ຣ ະ ຍ ຳ ສ ຸ ວ ັ ນ ມ ະ ຄ ຳ ພ ົ ງ ອ ົ ງ ຄ ໌ ເ ປ ັ ນ ປ ູ ່ ຂ ອ ງ ພ ຣ ະ ຍ ຳ ຟ ຳ ງ ຸ ່ ມ ເ ຊ ົ ່ ຳ ຈ ະ ກ ຳ ວ ່ ຕ ່ ໍ ໄ ປ ໃ ນ ຂ ້ ຳ ງ ໜ ້ ຳ .

ลาวลาวมาจากหนองแส หลี่ยู่กับที่ในดินแดน แหลมทอง ตามความเชื่อแบบสยาม

****

เอกสารกินสีลปากอร เรื่องน่าฉ้มหอ้างสแดงประวัติสาสตร์ชาติไทย พิพิทพันท์สะถามแห่งชาต พระมะครอร เชิงจัดพิมพ์เนื่องในงานสมโพช กุงรัตนะโกสินท์ ครบ 200 ปี โดยกล่าวว่า (1)

ฉ้มชาติไทย นอกจาก จะอาสัยยู่ในประเทสไทย์แล้ว ยังมีแหล่งที่ยู่กะจัดกะจายกันออกไป เป้นบริเวนกว้างขวาง นับแต่พาคใต้ของประเทสจีนแถบมิมหิมยุมม่าน กวางสี กวางตุง ตลอดจ้มในประเทสพะม่า ลาว วรดนาม และรัตถ์อัสสัม ในอิมเดีย. การสึกสา เรื่องถิ่มกำเมิด ของคิมไทย์ ที่นักวิชาการ ได้สึกสาไว้นั้น สามาถสรุบได้ เป้น 5 ทิสดิ ดอ้ยกัน คือ:

(1) คิมไทย์ มีถิ่มกำเมิด แถบมิมหิมเสสวน บริเวนธาบลุ่มแม่น้ำเยางฉิกยง คือ ที่พาคกางของประเทสจีน ปัจจุบัน แล้วคอ่ยๆอิพยิพลิ้วมาทางใต้.

(2) คิมไทย์ มีถิ่มกำเมิด ยู่พูอัลไต ทางทิสตาวันติกสยงเหนือ ของจีน ติดกับชาย แดน ของประเทสรัดเซีย แล้วคอ่ยๆอิพยิพลิ้วมาทางใต้.

(3) คิมไทย์ มีถิ่มกำเมิดกะจัดกะจาย ในบริเวนกว้างขวาง นับแต่ตอมใต้ ของประเทสจีน บริเวนมิมหิม ยุมม่าน กวางสี กวางตุง ตลอดจ้มบริเวนทางตอมเหนือของเอเซีย ตาวันออกสยงใต้ แถบแหลมทอง รวมทั้งดินแดนอัสสัม ของอิมเดีย.

(4) คิมไทย์ มีถิ่มกำเมิด ยู่ในประเทสไทย์ ปัจจุบัน.

(5) ถิ่มเดิมของไทย์ ยู่บริเวนคาบมะหาสมุทมะลายู และหมู่เกาะต่างๆ แล้วคอ่ยๆ อิพยิพขึ้นไปทางเหนือ.

สมมุตติถาน ใน 5 ข้อนี้ นักปราชญ์ฝายไทย สรุบเอาข้อที่ 3 เป้นจุดหมัก สอ่มสมมุตติถาน ข้อที่ 4 นั้น ยังต้องอาสัยหลักถามพิสูจน์กันต่ไป. สำรับข้อที่ 1 และ ที่ 2 ที่เคียเชื่อกันมา ในประวัติสาสตร์ แต่กอ่นนั้น ถือว่าได้ตกไปแล้ว.

สำรับคิมลาวพวกเรา คงจะแก้ไขได้ยาก ที่จะหลีกความเป้นมา ที่ว่า ลาวมาจากเมืองแถน (เมืองแถง=ดรมบรมฟู) จากเมืองเทิง ลิ้วมาเมืองล่ม เอ้นไว้ แต่จะมีหลักถามใหม่ ที่มาปรมความเชื่อในข้อที่ว่า เมืองแถน ตั้งยู่ใสแท้ นั้นเอง.

---

(1) นายหิว อิชุยอัทถะ ในเรื่อง " จากลำบบา เถิงบ่านเจ้า " จากอะนุสอธน์พระธาชุพิทีเปิกธาชานุสาวะธิย์ 3 กะสัตธิย์ที่ชุรงใหม่ พ.ศ.2527-28 หมำ 152

ເຫຕຜົລທີ່ເຊື່ອວ່າ ຊົນຊາຕລາວ ມາຈາກອານາຈັກຣ໌ຫມອງແສ ນັ້ນ ຂໍ່ອ້າງອີງເຖິງ ຫລັກຖານຫລາຍຢ່າງ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້ ຄື:

(1) ເຣື້ອງໂອ້ນໂດ້ນຊາ: ພວກເຮົາເມື່ອຄາວຍັງນ້ອຍ ຈະພາກັນຂີ່ໂອນໂດ້ນຊາ ພໍ່ແມ່ພາເວົ້າ ຄໍາເຊົ້ງໂອ້ນໂດນຊາ ຕ່າງກັນນາແຕ່ປາງໃດ ບໍ່ຊາບ ວ່າ

ໂອ້ນໂດ້ນຊາ ອີຕາປັດປຸ່ນ ໄຫເມືອງລຸ່ມ ເຂົ້າໄດ້ກິນແຕງ ໄຫເມືອງແຖງ ເຂົ້າໄດ້ຄ້ອທນາກ ຄ້ອທນາກແລ້ວ ລ້ຽງງົວ ລ້ຽງຄວາຍ ຄວາຍເຮົາເສັ້ງພໍ່ແມ່ເຮົາດ່າ ປົບເຂົ້າປ່າ ເຫັນນົກແຈນແວນ ແຈນແວນ ເອີ ເຫັນຄວາຍ ຂວຍບໍ່....

ລາວມາຈາກເມືອງແຖນ (ເມືອງແຖງ) ທິສເຫນືອ ຈີ່ງ ລົງມາສູ່ເມືອງລຸ່ມ ຄືທິສໃຕ້. ແລະຄົນ ລາວ ນິຍົມຮຽກເມືອງໄທຍ ເຊ່ງຢູ່ໃຕ້ລົງໄປ ເອີ້ນວ່າ ເມືອງໄທຍ ເມືອງລ່າງ ແລະໄດ້ເອີ້ນ ເບື້ອງ ເຫນືອວ່າ ຂ້າງບົນ. ຄື ເບື້ອງເທິງ ເອີ້ນ "ເຫນືອ" ເບື້ອງລຸ່ມ ເອີ້ນ" ໃຕ້ " ເຊັ່ນຄໍາວ່າ ພາຍບົນອາ ກາສ ແລະຄໍາວ່າ ປະຖະພີໃຕ້ຕ່ໍາ ນັ້ນເອງ.

ຄົນລາວນັ້ນ ປົ່ນຫນ້າເມືອເຫນືອ ຈີ່ງບອກທິສທາງ ຄື ທິສເບື້ອງຊ້າຍແມ່ນທິສຕາວັນຕົກ ທິສ ເບື້ອງຂວາ ແມ່ນທິສຕາວັນອອກ ໃຫ້ເບິ່ງຕາມຄໍາສູຕຂວັນ ຂອງຄົນລາວ ກ່າວໄວ້ດັ່ງນີ້

..... ເທວະດາອັນຮັກສາວ່ໍຣະພຸທທະສາສນາ ອາຣາມະເຂຕ ບ້ານເມືອງລາວລ້ານຊ້າງ ທີ່ນີ້ ເປັນເຄ້ົາ ຕາບຕ່ໍເທ້ົາທາງໃຕ້ ແມ່ນຫລ່ີຜີ ທາງເຫນືອ ແມ່ນຜາໄດ ຜາດ່າງ ຂ້າງຊ້າຍ ແມ່ນສຣີ ອະຍຸທຍາ ຂ້າງຂວາ ແດນແກວເປັນເຂຕ (ທີ່ກໍານົດເຂຕແດນ ຣອດຫລ່ີຜີ ຫມາຍເຖິງສມັຍ ຟ້າງຸ່ມ ຫລ້ືສາມແສນໄທ)

ສະນັ້ນ ຝັ່ງລາວ ຈີ່ງແມ່ນຝັ່ງຂວາ ຝັ່ງໄທຍ ຫລ້ືທາງອີສານຂອງໄທຍ ກ່ໍເປັນຝັ່ງຊ້າຍ.ນີ້ ກ່ໍເພາະ ລາວ ຢ້ືນກໍານົດທິສ ແມ່ນຫັນຫນ້າຂ້ຶ້ນເຫນືອ ບ່ໍແມ່ນຫັນຫນ້າລົງໃຕ້ ຄືກັບພວກສຍາມ (ເຫນືອ= ເທິງ. ໃຕ້=ຕ່ໍາ).

(2) ນິທານເຣື້ອງເຄືອເຂົາກາດ ທີ່ເປັນເຄືອທີ່ພາດກ່າຍ ຣະຫວ່າງເມືອງແຖນ ແລະເມືອງລ່ມ ຫລ້ືເມືອງມະນຸສ ທ່ໍາອິດແມ່ນຫມາຍເຖິງຄວາມສັນພັນ໌ກັນ ຣະຫວ່າງຊາວເມືອງແຖນ ແລະລາວ ເມືອງຊົວ ທີ່ນີ້ນາໂດຍປົກຕິ ພ່ານທາງເຄືອເຂົາກາດ ອາຈຫມາຍເຖິງຮ່ອມພູຮ່ອມພາ ຫລ້ືຫມາຍ ເຖິງເສັ້ນທາງເດີນທີ່ເຄີຍໄປມາຫາສູ່ກັນ ຕາມປົກຕິ ກ່ໍໄດ້.

ສ່ິງທີ່ຫນ້າສັງເກຕ ກ່ໍຄື ເຄືອເຂົາກາດ ແມ່ນກ່າຍລົງມາຈາກເມືອງເທິງ ຫລ້ືເມືອງແຖນ ລົງ

ມາຫາເມືອງລຸ່ມ ຄືເມືອງຊະວາ ນັ້ນເອງ. ເມື່ອງຈາກຄ່າວ່າ ແຖມ ແມນ ຫລື ໄທ ນັ້ນ ຄົນລາວແປ ວ່າ ຟ້າ ຄັນເມື່ອຄົນລາວ ນິຍົມໃຊ້ພາສາປາລີ ແລ້ວ ຈຶ່ງນ່າເອົາຄ່າວ່າ "ເທວະດາ" ເອົາມາໃຊ້ ແທນຊື່ຂອງຟ້າ ໃນພາສາລາວ.

ສະນັ້ນ ເຣື້ອງເທພນິຍາຍ ກໍ່ຄົງຈະເກີດຂຶ້ນໃນຕອນນີ້. ເມື່ອບ້ານເມືອງຕົກຢູ່ໃນສະພາພບໍ່ນ ປ່ອນ ທາງການເມືອງ ແລະການສົງຄາມ ຫນັກຂຶ້ນ ທາງເມືອງລຸ່ມ ຕິດຕໍ່ກັບເມືອງເທິງບໍ່ໄດ້ສະ ດວກ ຈຶ່ງຍັງເຫລືອຄ້າງຢູ່ໃນຄວາມຊົງຈຳ ແຕ່ອະດີຕແສນໄກ ສະເພາະຊື່ຄ່າວ່າ ແຖມ ທີ່ຕົນເຂົ້າ ໃຈຕາມຄະຕິໃຫມ່ ທາງພຸທທະສາສນາ ທີ່ຫມາຍເຖິງເທວະດາ ເຊັ່ນນັ້ນ ຈຶ່ງຄຶດວ່າ ພວກຕົນເອງ ມາຈາກເມືອງແຖມ ກໍ່ຄື ມາຈາກສວັຣຄ ຂອງພຸທທະສາສນາ ນັ້ນເອງ. ນິທານຕ່າງໆ ເກີດຂຶ້ນ ໃນຣະຫວ່າງນີ້ ເປັນສ່ວນຫລາຍ.

ສະນັ້ນ ຄ່າວ່າ ລາວຈາກເມືອງແຖມ ຂອງອານາຈັກຣ໌ແຖມຟ້າ ນັ້ນ ກໍ່ຫມາຍຄືວ່າ ຊົນຊາຕ ລາວ ມາຈາກເມືອງແຖມ-ສວັຣຄ ນັ້ນເອງ ທັງນີ້ ເພາະອ້າຍລາວ ໄດ້ປະກາສຕົນເອງເປັນໄທ ເປັນ ໄທ ຫລືແຖມຫລືແມນ ມາແຕ່ສມັຍກ້ອີສຣະພາພຈາກຈີນ ຍຸຄມະຄອຣເພງ້າຍຫລືຍຸຄອານາຈັກຣ໌ ແຖມ ແລ້ວ. ນີ້ ກໍ່ແມ່ນເທຕຜິລນຶ່ງ ທີ່ວ່າ ຊົນຊາຕລາວລົງມາຈາກດົນແດນພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຄວາມເຊື່ອທີ່ວ່າ ລາວມາຈາກແຖມຟ້າ ນັ້ນ ເປັນຄວາມເຊື່ອປະຈຳຊາຕລາວມາ ດົນ. ຄວາມຈິງ ຈາກໄລຍະເວລາອັນແສນນານ ນັບແຕ່ສມັຍຂຸນລໍ ຈົນມາຮອດສມັຍຟ້າງຸ່ມ ຄືນັບ ຈາກ ຄ.ສ.750 ຈົນເຖິງ 1353 ໃຊ້ເວລາເຖິງ 600 ກວ່າປີ ເລີຍພາໃຫ້ຄວາມເຊື່ອທີ່ວ່າ ພວກຕົນ ມາ ຈາກອານາຈັກຣ໌ແຖມຟ້າ ນັ້ນ ມາກາຍເປັນສາສນາປະຈຳຊາຕ ຂອງຄົນລາວໄປເລີຍ ຈົນພາໃຫ້ມີ ພິທີບູຊາຜີໄທ້ຜີແຖມກັນຕ່ໆມາ ແລະມາປະກາສລົ້ມເລີກເປັນທາງການ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າໂພທິສາ ຣະຣາຊ (ຄ.ສ.1520-1550) ແຕ່ກໍ່ຍັງມີພິທີບວງສວງ ແບບບໍ່ເປັນທາງການຢູ່ຕ່ມາ ຣອດປັຈຈຸບັນ.

ຄອບຄົວຜູ້ຂຽນ ຜູ້ເປັນພໍ່ເຖົ້າ ແລະລູງ ແມ່ນຄົນລາວເມືອງອຸບົລ ປ້າຂອງຜູ້ຂຽນ ນັບຖືຜີຟ້າ ຈຳເປັນຕ້ອງລ້ຽງຄວາງ ໃນທຸກໆເດືອນສາມເພັ້ງ ເວລາລ້ຽງຄວາງນັ້ນ ລູກລ້ຽງທ້ັງຫລາຍ ກໍ່ພາກັນ ໄປຊຸມແຊວ ຟ້ອນລຳ ຕົກອງກິນເຫລົ້າຕລອດທ້ັງວັນ ຜີຟ້າເຂົ້າມາຖືຜູ້ໃດ (ເຂົ້າເອີ້ນຜີກະໄທ) ຜູ້ ນັ້ນ ຈະລຸກຂຶ້ນຟ້ອນດາບ ແລະໃຊ້ດາບຟັນໃສ່ກັບຄໍເຈົ້າຂອງເອງ ເປັນຕາຢ້ານທີ່ສຸດ.

(3) ເຣື້ອງຫມອງກະແສແສນຍ່ານ ຖືກຮັບຮູ້ ໃນຫມູ່ຊົນຊາຕອ້ຍລາວ ພວກລື້ ພວກ້ຽວ ໄທໃຫ່ຽ ລາວລ້ານນາ ໂດຍສະເພາະ ຈະເຫັນໄດ້ ຈາກນິທານອຸຣ້ງຄະທາຕ. ເຣື້ອງພາແດງ-ນາງ ໄອ່ ປະວັຕເມືອງສຸວັນນະໂຄມຄຳ. ຕົ້ນກຳເນີດຂອງອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ ຄື ກ່ຽວກັບພຣະຍາມາຄ

ຈາກຫນອງກະແສ ທີ່ເກີດຈົ່ອາທ ຜິດຖຽງກັນ ຈົ່ງຖືກພຣະອິນທ ຂັບໄລ່ລົງມາສູ່ພາຄໃຕ້ ຂອງຈີນ ຈົນມາຮອດດິນແດນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ. ພຣະຍານາຄທີ່ນີ້ຊື່ວ່າ ສຸທໂທນາຄຣາຊ ແລະ ມະຫຸຕະນາຄ ຣາຊ ເປັນທີ່ຮັບຮູ້ກັນດີ ໃນຫມູ່ຄົນລາວ ທັງລາວລ້ານນາ ແລະລ້ານຊ້າງ ແລະທັງພວກລາວລື້ ທີ່ ຢູ່ສິບສອງພັນນາ ທີ່ເມືອງຊຽງຮຸ່ງ.

ແລະກ່າວກັນວ່າ ພຣະຍານາຄເຫລົ່ານີ້ເອງ ໄດ້ບຸແຜ່ນດິນລົງມາ ຈົນເປັນຄອງນ້ຳ ລົງມາຈາກ ຫນອງແສ ພາໃຫ້ເກີດເປັນແມ່ນ້ຳສາຍຕ່າງໆ ຄືແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນ້ຳອູ ແມ່ນ້ຳເຊືອງ ແມ່ນ້ຳນ່ານ ແມ່ນ້ຳເງືອກງູ (ແມ່ນ້ຳງຶ່ມ) ฯลฯ ແລ້ວ ກໍ່ໄຫລລົງສູ່ທະເລ.

ພົງສາວະດານ ເມືອງສຸວັນນະໂคມຄຳ ໄດ້ກ່າວເຖິງພຣະຍານາຄ 2 ຕົວ ຄື ສຣີສັຕນາຄຣາຊ ຕົວ ນຶ່ງ ເທຕ່ວານີ້ບໍ່ຣິວາຣເຖິງ 7 ໂກຕ ແລະອີກຕົວນຶ່ງ ນາມວ່າ ມະຫຸຕນາຄະຣາຊ ອີກຕຳນານນຶ່ງວ່າ ສຸຕຕະນາຄ.ທ້າວສອງພຣະນານາຄ ນີ້ ເປັນເຈົ້າເປັນໃຫຍ່ໃນຫນອງກະແສ ໄດ້ພາກັນຂຸດກົ່ນແມ່ນ້ຳ ຫວ້ຍຮ່ອງລົງມາ ຈາກປັນຈະມະຫາມະທີທີ 4 (ແມ່ນ້ຳ ມະຫິ)ໃຫ້ໄຫລຫລັ່ງທົ່ວເທເປັນກະແສລົງ ມາ.ສາຍນຶ່ງ ແມ່ນຫນອງກະແສຫລວງ ອີກສາຍນຶ່ງ ແມ່ນຫນອງກະແສນ້ອຍ ເປັນຕົ້ນ ฯลฯ

ເຊິ່ງສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ພວກລ້ານນາ ແລະລ້ານຊ້າງ ແລະພວກເຊື້ອສາຍລາວ ທາງດິນແດນ ພາຄໃຕ້ ຂອງປະເທສຈີນ ຮັບຮູ້ເທນືອນກັນ ກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາຂອງຊາຕຕົນ ໃນຄວາມເປັນ ອັນດຽວກັນ ໂດຍອີງໃສ່ເຣື້ອງຫນອງແສ ແລະເຣື້ອງພຣະຍານາຄ ນີ້ເອງ.

(4) ບັນດາຊົນຊາຕຕ່າງໆ ເຊັ່ນຈຽດນາມ ພະມ້າ ໄທໃຫຽ ລາວລ້ານນາ ແລະລ້ານຊ້າງ ຮັບ ຮູ້ຕົນເອງວ່າ ພວກຕົນ ອົພຍົພລົງມາຈາກພາຄເທນືອ ບ່ແມ່ນຢູ່ກັບທີ່ດິນແດນແຫລມທອງ ຄືກັບ ພວກສຍາມ.

(5) ການສູ້ຣົບຍາດແຍ່ງດິນແດນ ຣະຫວ່າງພວກແຖມ ແມນ ແລະພວກເຈົ້າຖຶ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນ ນາຕລອດ ແຕ່ສມັຍຕອນຕົ້ນພຸທທະສັຕວັສ ໂດຍສະເພາະ ຢູ່ໃນເຂຕລ້ານນາ ກໍ່ມີການສູ້ຣົບກັນ ຢ່າງຮ້າຍແຮງ ຣະຫວ່າງພວກລາວ ກັບພວກມອນເຈົ້າຖິ່ນ ສແດງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ພວກຕ່າງຖິ່ນ ຄືອ້າຍ ລາວ ທີ່ເປັນຝ່າຍບຸກລຸກຈາກທາງເທນືອ ສູ້ກັບພວກເຈົ້າຖິ່ນ ຄື ພວກຂອມ ແລະມອນ.

ເຊັ່ນນິທານພື້ນເມືອງ ເຣື້ອງຟ້າແດດສູງຍາງ ກໍ່ແມ່ນການສູ້ຣົບກັນຂຶ້ນ ຣະຫວ່າງພຣະຍາຊຽງ ໂສມ ເຈົ້າຖິ່ນ (ເມືອງຟ້າແດດ ຢູ່ໃນແຂວງການລະສິນ) ກັບພວກແມນ ທີ່ມາຈາກເຂຕພາຄເທນືອ ຂອງດິນແດນດ່ງກ່າວ.

- ນິທານເຣື້ອງຫນ້າພາກໄກກະດົ້ນ ກໍ່ເວົ້າການຕໍ່ສູ ຣະຫວ່າງພຣະຍາແຖມ ຄືເທພເຈົ້າທີ່ຊົນ ຊາຕລາວ ນັບຖື ກັບພຣະອິນທ ເຊິ່ງເປັນເທພເຈົ້າຂອງພຸທທະສາສນາ ທີ່ງພວກຂອມພູມັນ ນັບຖື ກັນຢູ່ ໃນສມັຍສ້າງອຸຣັງຄະທາຕ (ພຣະທາຕພະນົມ).

ເຖິງເສັ້ນທາງເດີນຂອງທ້າວສິລປ໌ຊັຍ ທີ່ລົງໄປຕໍ່ສູ້ນ່າເອົາອາຄົມາງສຸມນທາ ຈາກຍັກຂ໌ກຸມພັນທ໌ ແລະສັນນິຕຖານວ່າ ພາພກາຣຕ່ໍສູ້ໃນວັນນະຄະດີເຣ້ືອງສ້ັງຂ໌ສິລປ໌ຊັຍນ້ີ ແມ່ນກາຣຕ່ໍສູ້ ຣະຫວ່າງ ຊົນຊາຕລາວ ກັບຊົນຊາຕເຈ້ົາຖ່ົນ ໃນເຂຕລາວພາຄໃຕ້ ແລະໃນທ່ີນ້ີ ຄົງຈະຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕ ຈາມນ້ັນເອງ. ແລະ ຈະເຫັນໄດ້ ຕ່ົນອີກວ່າ ກາຣສ້ົງຄາມຣະຫວ່າງລູກທ້າວທ້ັງຫ້ົກ ກັບລູກຂອງ ທ້າວສິລປ໌ຊັຍ ເຊ່ົງໄດ້ກ່າວເຖິງຊົນຊາຕ ທ່ີເຂ້ົາຮ່ວມສ້ົງຄາມ ຄ່ືສ່ໍາຣັບຂ້ົາງຝ່າຍລູກທ້າວທ້ັງຫ້ົກ

(ກ) ຂ້ົາງຝ່າຍລູກຂອງທ້າວສິລປ໌ຊັຍ ມ່ີຊົນຊາຕຕ່ົາງໆ ເຂ້ົາຮ່ວມສ້ົງຄາມ ຄ່ືດ້ັງ ຄ່ໍາກອນ ກ່ໍາວ່ໍາ...

+ ກ່ໍາຝ່າຍຫ້ໍ ພຣະຍາໃຫ່ຽຫ້ົວຂອງ ກ່ໍ່ມາ (ພຣະເຈ້ົາກຸ້ງຈ່ີນ)
ພູຊັຍທ້າວ ສເວ່ີຍຣາຊ ເມ່ືອງພະໂຄ ກ່ໍ່ມາ (ເປກູ-ພະມ້ົາ)
ພຣະບາທທ້ົວ ສເວ່ີຍຣາຊ ເມ່ືອງທະວ່ົາຍ ກ່ໍ່ມາ (ທະວ່ົາຍ=ນອນ)
ພຣະບາທທ້ົວ ສເວ່ີຍຣາຊ ສ່ົາວັຕຖ ກ່ໍ່ມາ (ສ່ົາວັຕຖ=ຕອງອູ=ພະມ້ົາ)
+ ແມ່ນວ່ົາ ສຸຈັນນະພູມຫ້ົອງ ເມ່ືອງລ່ົາວ ຍ ິສ ຍ ິ່ງ ກ່ໍ່ມາ
ຂ່ໍເຊ ິນ ເຈ້ົາລ້ົານຊ້ົາງ ມ່ົາພ້ອມຊ ່ອ ຍ ມ ື ?ລ?

(ຂ) ຂ້ົາງຝ່າຍລູກ ຂອງທ້າວທ້ັງຫ້ົກ ຂ ຶ້ນກັບນະຄອຣຈ່ໍາປ່ົາ ທ ີ່ຕ ິດຕ ່ໍ ກັບປະເທສ ຈ່ົາມ ມ ີພວກຊ ົນເຜ ່ົາຕ ່ົາງໆ ເຂ ້ົາຮ ່ວມຣ ົບ ຄ ື:

+ ແມ່ນວ່ົາ ພ່ົາງພ່ົາຍເ ບ ື ້ອງ ດ ອ ຍ ກ ອ ງ ດ ອ ມ ດ ູ ກ ່ໍ ດ ິ
ເ ຂ ົ ່ າ ກ ່ໍ ລ ົ ງ ຊ ່ ອ ຍ ເ ຈ ້ ົ ່ າ ເ ມ ື ອ ງ ນ ້ ັ ມ ບ ່ ໍ ຫ ລ ່ ໍ
ແ ມ ່ ນ ວ ່ ົ ່ າ ທ ຸ ກ ນ ະ ຄ ອ ຣ ກ ່ ໍ ້ ່ ໍ ພ ະ ນ ອ ງ ຖ ອ ງ ຖ ະ ຫ ນ ຸ ນ ຣ າ ຊ
ເ ມ ື ອ ງ ຝ ່ ່ ໍ ຍ ຊ ້ ັ ນ ຣ ະ ແ ດ ດ ົ ້ ວ ໂ ຄ ບ ຕ ້ ົ ່ ງ
+ ຝ ົ ່ ງ ຫ ນ ູ ຕ ຸ ນ ພ ວ ນ ພ ອ ້ ນ ທ ້ ົ ່ ງ ປ ະ ເ ລ ົ ່ ? ລ ະ ອ ້ ? ຖ ່ ໍ ນ
ສ ະ ຫ ລ ້ ົ ່ ງ ພ ່ ໍ ່ ? ພ ອ ້ ນ ລ ົ ່ ງ ສ ອ ້ ຍ ສ ່ ູ ເ ມ ື ອ ງ (ສ ອ ້ ຍ=ຊ ່ ອ ຍ)
ພ ຕ ນ ພ ອ ້ ນ ພ ຕ ົ ່ ? ເ ກ ົ ້ ? ນ ? ?
ຈ ະ ຣ ? ຍ ? ? ?

ເຖິງເສັ້ນທາງເດີນຂອງທ້າວສິລປ໌ຊັຍ ທີ່ລົງໄປຕໍ່ສູ້ນ້ຳເອົາອາຄົມາງສຸມນທາ ຈາກຍັກຂ໌ກຸມພັນທ໌ ແລະສັນນິຕຖານວ່າ ພາພການຕໍ່ສູ້ໃນວັນນະຄະດີເຣື້ອງສ້ຽຂ໌ສິລປ໌ຊັຍນີ້ ແມ່ນການຕໍ່ສູ້ ຣະຫວ່າງ ຊົນຊາຕລາວ ກັບຊົນຊາຕເຈົ້າຖິ່ນ ໃນເຂຕລາວພາຄໃຕ້ ແລະໃນທີ່ນີ້ ຄົງຈະຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕ ຈາມນັ້ນເອງ. ແລະ ຈະເຫັນໄດ້ ຕື່ນອີກວ່າ ການສົງຄາມຣະຫວ່າງລູກທ້າວທ້າວຫົກ ກັບລູກຂອງ ທ້າວສິລປ໌ຊັຍ ເຊິ່ງໄດ້ກ່າວເຖິງຊົນຊາຕ ທີ່ເຂົ້າຮ່ວມສົງຄາມ ຄືສຳຣັບຂ້າງຝ່າຍລູກທ້າວທ້າວ

(ກ) ຂ້າງຝ່າຍລູກຂອງທ້າວສິລປ໌ຊັຍ ມີຊົນຊາຕຕ່າງໆ ເຂົ້າຮ່ວມສົງຄ້ານ ຄືດັ່ງ ຄຳກອນ ກ່າວວ່າ...

+ ກ້ຳຝ່າຍຫ້ ພຣະຍາໃຫຽ່ຫ້ວຂອງ ກ່ຳນາ (ພຣະເຈົ້າກຸງຈີນ)
ພູຊັຍທ້ວ ສເວັຍຣາຊ ເມືອງພະໂຄ ກ່ຳນາ (ເປກູ-ພະມ້າ)
ພຣະບາທທ້ວ ສເວັຍຣາຊ ເມືອງທະວາຍ ກ່ຳນາ (ທະວາຍ=ມອນ)
ພຣະບາທທ້ວ ສເວັຍຣາຊ ສາວັຕຖີ ກ່ຳນາ (ສາວັຕຖີ=ຕອງອູ=ພະມ້າ)
+ ແມ່ນວ່າ ສຸວັນນະພູມຫ້ອງ ເມືອງລາວ ຍິສຍ໋ງ ກ່ຳນາ
ຂ່ເຊີນ ເຈົ້າລ້ານຊ້າງ ນາພ້ັນຊ່ອຍນີ ฯลฯ

(ຂ) ຂ້າງຝ່າຍລູກ ຂອງທ້າວທ້າວຫົກ ຂຶ້ນກັບນະຄຣຈ່ຳປາ ທີ່ຕິດຕໍ່ກັບປະເທສ ຈາມ ມີພວກຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ເຂົ້າຮ່ວມຣົບ ຄື:

+ ແມ່ນວ່າ ພາງພາຍເບ້ືອງ ດອຍກອງ ດອນດູ ກ່ຳດີ
ເຂົ້ານ້ຳ ລ້ຽຊ່ອຍເຈ້ົ້າ ເມືອງນັ້ນ ບ່ຫລ່ໍ
ແມ່ນວ່າ ທຸກນະຄອຣກ້ຳ ພະນອງ ຖອງ ຖະຫນຸນຣາຊ
ເມືອງຝ່າຍຊ້ັ້ນ ຣະແດ ດ້ວ ໂຄບເຕ້ັ
+ ຝູງຫມູ ຕູ້ມພວນພ້ັ້ນ ຫ້ັ້ງປະເລ້ົ ລະວ້ ຖິ່ນ
ສະຫລ້ັ້ງພ່ຳພ້ັ້ນ ລ້ຽສ້ັ້ຍ ສ່ເມືອງ (ສ້ັ້ຍ=ຊ່ອຍ)
ພູຕູ້ມ ພ້ັ້ນ ພູເຕ້ົ ເກ້ົ້ານາກ
ຈະຣາຍ ພ່ຳພ້ັ້ນ ນາເຂ້ົ້າຊ່ອຍໄຣ ฯลฯ

ເຖິງແມ່ນວັນນະດີເຣື້ອງສ້ຽຂ໌ສິລປ໌ ເປັ້ນນິທານກ່ຽວກັບພຣະໂພທິສັຕ ໃນຈິນຕະນາການ ຂອງຄົນໂບຣານ ແລະຂອງຄົນລາວ ແຕ່ ກ່ຳນີສິ່ງທີ່ພາໃຫ້ສ້ັ້ງເກຕ ແລະສ່ຳຄ້ັນຫລາຍກ່ວ່ານ ຫນ່ ກ່ຳ ຄື ການແຕ່ງວັນນະຄະດີ ຂອງເຈ້ົ້ານ ຫ້ັ້ງຕ້ົ້ນນິທານ ຢູ່ທ່ີເມືອງເບ້ັ້ງຈານ ເຊ່ິງຫມ່ານ

ເຖິງມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ນັ້ນເອງ ທີ່ເພີ່ນນຳເອົາຊື່ມະຄອຣຫລວງ ຂອງ ພຣະລັກສ໌ພຣະຣາມ ໃນ ນິທານປະວັຕິສາສຕຣ໌ ຂອງອິນເດັຽໂບຣານ ນາໃຫ້ເປັນຊື່ ຂອງມະຄອຣວຽງຈັນທນ໌ ແລະ ໃນເນື້ອ ເຣື້ອງ ຂອງນິທານທ້າວສິລປ໌ໄຊ ກ່ກ່າວເຖິງມະຄອຣຈຳປາສັກ ແລະໄດ້ພັຣນາ ກຽ່ວກັບລັກສນະ ພູຄົນໄວ້ວ່າ "ເຂົານັ້ນ ທຽວຄົນແທ້ ທຽວຜິ ໄດ້ດ້ຽ ຮູ້ພາຄພື້ນ ເມືອງເຖົ້າຍ່າລາຍ"

ຄ່າວ່າ "ເມືອງເຖົ້າຍ່າລາຍ " ກ່ຄື ແຂວງຍ່າລາຍກອນຕຸມ ເຊິ່ງແຕ່ກ່ອນເປັນເຂຕອຳນາຈຂອງ ພວກຈາມປາ ແລະຕ່ນາ ກ່ນາຕົກເປັນຂອງລາວ ໃນປະມານສມັຍ ພຣະເຈົ້າວິຊຸລຣາຊ. ຄັນຕ່ນາ ຮອດສມັຍຝຣັ່ງເສສ ກ່ຖືກມອບ ໃຫ້ຂຶ້ນໄປທາງອານາຈັກຣ໌ໂກແຊງຊຶມ ຂອງຝຣັ່ງ ໃນປີ 1906.

ເຂຕແດນຈຳປາມະຄອຣ ໃນຫນັງສືສິລປ໌ໄຊ ແລະໃນການຣັບຮູ້ຂອງທ້າວປາງຄຳ ພູ້ແຕ່ງ ຫນັງສືນັ້ນ ຄົງຈະເຂົ້າໃຈແຈ່ມແຈ້ງດີວ່າ ເປັນດິນແດນເຂຕຍາດແຍ່ງ ຣະຫວ່າງຊົນຊາຕລາວ ກັບຊົນຊາຕຈາມ ນາແຕ່ກ່ອນຫນ້າ ນັ້ນແລ້ວ ເພາະ ອານາເຂຕຈຳປາສັກ ກັບແດນຈາມ ໃນ ອຽດນາມໃຕ້ ເປັນພື້ນທີ່ຕິດຕ່ກັນ. ເຖົ້າແກ່ພວກຄົນລາວ ທາງເຂຕພາຄໃຕ້ ເມື່ອເວົ້າເຖິງຈຳປາ ສັກ ມັກຈະມີນິທານເລົ່າແບບຄືກັບເປັນຄວາມຊົງຈຳ ອັນແສນນານວ່າ ເມືອງຈຳປາສັກ ນັ້ນ ແທ້ຈິງ ກ່ແມ່ນເມືອງຈາມປະ ຫລືເມືອງທີ່ຄົນຈາມ ຖິ້ມສັກ ເອົາໄວ້ ເຊິ່ງສັກໃນທີ່ນີ້ ຫມາຍເຖິງ ຫີບຫ່ ເຄື່ອງບັນຈຸສິ່ງຂອງແບກໃສ່ບ່າ ນັ້ນເອງ ເພາະເຣື້ອງຂອງພຣະຍາກາມະທາ ທີ່ວັຕພູຈຳ ປາສັກ ນັ້ນ ພວກເຖົ້າແກ່ຄົນລາວຮູ້ດີ ວ່າ ບ່ແມ່ນຄົນຊາຕລາວ ແຕ່ ເປັນຄົນຊາຕຈາມ.

ອາສັຍຂໍ້ສັນນິຕຖານ ແລະຄວາມຄຶດເຫັນທີ່ກ່າວມານີ້ ໃນເມື່ອນຳໄປສົມທົບໃສ່ຂໍ້ສັນນິຕຖານ ອື່ນໆ ກ່ພໍຈະສຣຸບກັນໄດ້ຄັກແນ່ວ່າ ເຣື້ອງຂອງທ້າວສິລປ໌ໄຊ ຄົງຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕລາວ ເຊິ່ງ ຂຍາຍອຳນາຈ ລົງໄປຈາກພາຄເຫນືອ ເຂົ້າສູ່ດິນແດນພາຄໃຕ້ຕາມລ່ຳດັບ ເຊິ່ງຍ່ອມແຕກຕ່າງ ຈາກພວກຊົນຊາຕສຍາມ ແລະຂອມຫລືຈາມ ໃນເຜ່ົາມອນ-ຂແມ (Mon-Kmer) ທີ່ມີຖິ່ນຖານ ຢູ່ໃນເຂຕນີ້ນານກ່ອນ ດ້ງທີ່ນັກປຣາຊ໌ຝ່າຍໄທຍ໌ ຕັ້ງຂໍ້ສົມມຸຕຕິຖານເອົາໄວ້ ນັ້ນເອງ.

****

****

(3) ຂອມ ແລະມອນແຫ່ງດິນແດນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນ້ຳເຈົ້າພະຍາກ່ອນສມັຍຊຸນລ່

****

ເນື່ອງຈາກຕ່ານານຕ່າງໆຂອງລາວ ຖືກພວກສຍາມເຜົ່າຖິ້ມ ເກືອບຫມົດ ສະນັ້ນອາມາຈັກຣ໌ ສຣິໂຄຕະບອງ ຫລືອາມາຈັກຣ໌ພະນົມ (ຈີນເອີ້ນ Funan) ສ່ຳຣັບບັນທຶກຝ່າຍລາວ ຈຶ່ງມີນ້ອຍ ພົບ ເຫັນແຕ່ໃນຕ່ານານອຸຣັງຄະທາຕ ຫລືພື້ນເມືອງນະຄອຣພະນົມ ກ່ອວເຖິງພຣະຍານັນທະເສນແລະ ນອກນັ້ນກ່ມີກ່ອວເປັນນິທານອີງປະວັຕສາສຕຣ໌ ເຊັ່ນເຣື້ອງຂອງພຣະຍາສຣິໂຄຕະບອງ ຂ້ອຂ້າງ ກ່ອວເປັນນິທານປະຈ່ຳປະຣາຫລາຍກວ່ ເຊິ່ງຈະຖືເອົາເປັນສາຣະຫລາຍບ່ໄດ້. ແຕ່ ທີ່ພວກເຮົາ ສາມາຕຖ່ຳມາ ຕິຣາຄາໄດ້ ກ່ແມ່ນການຍາດອ່ຳນາຈກັນ ຣະຫວ່າງຊົນຊາຕລາວ ກັບຂອມເຈນ ລະ ທີ່ເຊື່ອກັນວ່າ ມີເມືອງຫລວງຢູ່ບ່ຣິເວນເມືອງເກ່ົາທ່າແຂກ ເວລານີ້. ເຫຕການນີ້ ເກີດຂຶ້ນ ຕອ້ງແມ່ນຫລັງການສ້າງເມືອງວຽງຈັນທນ ຂອງພຣະຍາຈັນທນ໋ອ່ອຍລ່ອຍ ຫລາຍຣ້ອຍປີ ຫລື ຄົງຈະແມ່ນຫລັງຈາກພຣະຍາສຸມິຕຕະທັມມະວົງສາ ຫລືຊັຍວ໋ຣະມັນທີ 7.

ຄວາມມີອ່ຳນາຈ ແລະມີຊື່ສຽງໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ລາວ ກ່ອນສມັຍລ້ານຊ້າງນັ້ນ ກ່ເປັນທີ່ຍອມ ຮັບກັນທົ່ວໄປ ຄືອາມາຈັກຣ໌ສຣິໂຄຕະບອງ ເຖິງແມ່ນຈະມີຫລັກຖານທີ່ເຫລືອຢູ່ ບ່ຫລາຍກ່ຕາມ

ຈາກປະວັຕິສາສຕຣ໌ ເອເຊັ່ຽຕາວັນອອກສຽງໃຕ້. ທ່ານ D.G.E Hall ອາຈາຣຍ໌ສອນປະວັຕິ ສາສຕຣ໌ ຂອງມະຫາວິທຍາລັຍລອນດອນ ຂຽນໄວ້ວ່າ (1) ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.517 ແລະ ຄ.ສ. 539 ພຣະເຈົ້າຣຸທຣະວ໋ຣະມັນ ຜູ້ສ້ົງຫາຣບິດາແລະຍຶດອ່ຳນາຈ ຕ່ມາໄດ້ສ່ົງຄນະທູຕໄປຢ້ຽມຢາມປະ ເທສຈີນ ແລະເມື່ອພຣະອົງຄ໌ສວັຣຄຕນັ້ນ ເຊິ່ງຢູ່ໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.550 ຈຶ່ງມີຂະບວນການໃຫມ່ ເກີດຂຶ້ນ ຢູ່ໃນດິນແດນແມ່ນ້ຳຂອງຕອນກາງ (Middle Mekong) ທ້ັງນີ້ແມ່ນໂດຍການ່ຳຂອງ ພວກອາຍນອງ 2 ຄົນ ຄ ພະວ໋ຣະມັນ ແລະຈິຕຣະເສນາ(Bhavavoraman & Chitrasena)ໂດຍ ອົງໃສ່ສະຖານະການຄ້ົງນີ້ ອາມາຈັກຣ໌ພະນົມ. ຈຶ່ງຖືກໂຄ່ນລົ້ມລ້ົງໄປ ຄນະທູຕຂອງພຣະເຈົ້າຣຸທ ຣະວ໋ຣະມັນ (Rudhravoraman) ທີ່ຜ່ານ້ົກບັນທຶກຢູ່ໃນຈີນ ຄ້ັງນັ້ນ ແມ່ນ ຄ.ສ.539 ເຫັນເປັນຄ້ັງສຸດ ທ້າຍ ໃນເວລາທີ່ອາມາຈັກຣ໌ຟູນັນ ດ່ຳຣົງຄວາມເປັນເອກຣາຊຢູ່.

ອາມາຈັກຣ໌ຟູນັນ ມີອ່ຳນາຈຍິ່ງໃຫ່ ໂດຍກະສັຕຣິຍ໌ຟູນັນ ຖືກຈີນບັນທຶກໃຫ້ກ່ຽຕໄວ້ຢ່າງສູງສ້ົງວ່າ (General of Pacific South, King of Funan" ຊຸນພົລ ດິນແດນພາຄໃຕ້ທີ່ສັນຕິສຸຂ.ກະສັຕຣິຍ໌ແຫ່ງ ຟູນັນ"

ຄ້ັນນາຣອດສັຕວັສຫລັງຕ່ມາ ເຫັນໃນບັນທຶກປະວັຕິສາສຕຣ໌ໃຫມ່ ຂອງຣາຊວົງສ໌ຖັງ ຜ່ານ້ົກມີ

---

(1) Daniel G.E. Hall, History of Southeast Asia, University of London 1969 Page 30-31

ຣາຊທູຕຂອງຟູນັນ ໄປຍັງນຍາມຣາຊສໍານັກຈີນອີກ ເທື່ອນຶ່ງ.ບັນທຶກນັ້ນ ກ່າວວ່າ ຟູນັນຄັ້ງນີ້ ມີຊື່ ມະຄອຣຫລວງ ຊື່ວ່າ ວະຍາທະປຸຣະ ຫລືເມືອງຂອງກະສັຕຣິຍ໌ນາຍພານ (City of Hunter) ແລະ ວ່າ ມະຄອຣຫລວງເກົ່າຂອງຟູນັນ ໄດ້ຖືກຍຶດອໍານາຈໄປແລ້ວ ໂດຍພວກເຈນລະ ແລະຕົວຂອງກະ ສັຕຣິຍ໌ຟູນັນເອງ ກໍ່ໄດ້ຖືກບັງຄັບໃຫ້ອົພຍົພຖອຍລົງໄປຢູ່ເຂຕພາຄໃຕ້ (ຄືຂເມຣບັຈຈຸບັນ...ຜູ້ຂຽນ) ນັ້ນຄົງຫມາຍຄວາມວ່າ ບັນທຶກຕອນນີ້ ກ່າວເຖິງເວລາທີ່ອາມາຈັກຣ໌ສຣີໂຄຕະບອງ ແຍກອອກ ເປັນ 2 ປະເທສ ໃນຊື່ໃຫມ່ ວ່າ ເຈນລະ ຄືເຈນລະບົກ ຍັງຢູ່ເຂຕທ່າແຂກ ບໍຣິເວນປາກເຊບັ້ງໄຟ ຫລືຢູ່ເຂຕວັຕພູຈໍາປາສັກ (?) ແລະເຈນລະນ້ໍາ ຢູ່ທີ່ອ້ອມກໍຣ໌ບໍເຣີຍ ໃກ້ກັບອ້ອມກໍຣ໌ນັຕ ໃນຂເມຣ.

ຄໍາວ່າ ອາມາຈັກຣໂພທນ໌ ທີ່ຈີນບັນທຶກໄວ້ ໃນພົງສາວະດານຫລາຍຄັ້ງນັ້ນ ຫມາຍເຖິງອາ ມາຈັກຣ໌ພະນົມ ທີ່ພາກິກຂຶ້ນໃນປະວັຕິສາສຕຣ໌ ໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.ທີ 1 ເຖິງທີ 7 ຂຍາຍອໍານາຈ ຂຶ້ນໄປຈົນເຖິງອ່າວຕົ້ງແກ ຈຸລະນີພຣົມທັຕ ຣະຫວ່າງສມັຍນ່ານເຈົ້າ ຍຸຄຕົ້ນ. ອາມາຈັກຣ໌ຟູນັນ ຂຍາຍເຂຕແດນຕາມເຂຕລຸ່ມແມ່ນ້ໍາຂອງຕອນກາງ ຕັ້ງແຕ່ເມືອງສຸວັນນະໂຄມຄໍາລົງໄປຈົນຮອດ ອ່າວກັມເຣມ ໃນອຽດນາມໃຕ້ ແລະຕໍ່ລົງມາ ກວມເອົາດິນແດນແມ່ນ້ໍາເຈົ້າພຣະຍາທັງຫມົດ ຈົນ ຮອດນະຄອຣສຣີທັມມະຣາຊ ຄືພາຄໃຕ້ຂອງໄທຍ໌ ປັຈຈຸບັນ.

ຫນັງສືປະວັຕິສາສຕຣ໌ຊາຕໄທຍ໌ ຂອງພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫາມີ (ບົທສຣຸບຂໍ້ຄວາມ) ກ່າວໄວ້ ຕອນນຶ່ງ ວ່າ (1). " ເມືອງສຸວັນນະພູມ (ນະຄອຣປະຖົມ) ຊາວອິນເດັຽ ສ້າງແຕ່ກ່ອນພຸທທະກາລ ພົລເມືອງເດີມເປັນມອນ ປະມານ ພ.ສ.500 (ຫລື ກ່ອນ ຄ.ສ.43 ປີ) ໄທຍ໌ອົພຍົພລົງມາເປັນພົລ ເມືອງ ຄັນມາຣອດ ພ.ສ.700-800 ເມືອງສຸວັນນະພູມ ເສັຽແກ່ອາມາຈັກຣ໌ຟູນັນ ແລະມາຣອດ ພ. ສ. 1093 ກໍ່ມາກາຍເປັນເມືອງຂຶ້ນ ຂອງເຈນລະ ແລ້ວກໍ່ກາຍເປັນເມືອງຣ້າງ ເພາະ ກາຣພັນແປ ທາງກາຣເມືອງ ຣະຫວ່າງຟູນັນ ກັບເຈນລະ ທ້າວສຣິສິທທິຊັຍ ພຣົມເທພ ຈຶ່ງໄດ້ມາສ້າງນະຄອຣ ຊັຍສຣິ ຂຶ້ນ ຄົນໄທຍ໌ ຈຶ່ງກາຍເປັນພົລເມືອງແຫ່ງນີ້ ປະມານ ພ.ສ.1133 ແລ້ວໄທຍ໌ ກໍ່ກູ້ເອກຣາຊ ບ່ຂຶ້ນກັບເຈນລະອີກ ແລະປຽນເອີ້ນຊື່ເມືອງໃຫມ່ວ່າ "ທະວາຣາວະດີ " ແລະອາມາຈັກຣ໌ທະວາຣາ ວະດີ ນີ້ (2) ມາຣອດ ພ.ສ.1400 ກໍ່ຖືກເຈນລະ ຕີແຕກຍ່ອຍຍັບ ກາຍເປັນເມືອງຣ້າງໄປ."

ປະວັຕິສາສຕຣ໌ຊາຕໄທຍ໌ ຂອງພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫາມີ ທີ່ຂຽນສິ່ງໃດ ກໍ່ລາກເຂົ້າເປັນໄທຍ໌ ໄປຈົນຫມົດ(ເຊັ່ນ ອິນທະປັຕຖະນະຄອຣ-ສຣີໂຄຕະບອງ ໄປຣານກໍ່ວ່າເປັນຂອງໄທຍ...ຜູ້ຂຽນ) ແຕ່ກໍ່ມີຂໍ້ມູລ ທີ່ຄວນສຶກສາ ຢູ່ເຊັ່ນຄື ກ່ຽວກັບອາມາຈັກຣ໌ເຈນລະ ທີ່ກ່າວເຖິງວ່າ ອໍານາຈອາມາຈັກຣ໌ເຈນລະ ກວມໄປຮອດນະຄອຣປະຖົມ ກໍ່ຄື ທີ່ວ່າອາມາ ຈັກຣ໌ທະວາຣາວະດີ ຂອງພວກມອນ.

---

(1) ພຣະບໍຣິຫາຣເທພຫາມີ ຈາກປະວັຕຊາຕໄທຍ໌ ພິມພ໌ ເມື່ອ ປີ ພ.ສ.2541

(2) ພົງສາວະດານເກົ່າແກ່ຂອງໄທຍ໌ ບາງສ່ວນ ໂດຍສະເພາະພົງສາວະດານລາຍພຣະຫັຕຖ໌ ເອົາແນ່ຫລາຍບ່ໄດ້ ເຊັ່ນກ່ຽວ ກັບກາຣເຂົ້າຄວບຄຸມໂຄຣາຊ ຂອງໄທຍ໌ ສມັຍສຣິອະຍຸທຍາ ມີຈຸດອ່ອນຫລາຍ. Dr.Charles F. Kayes ຂຽນອ້າງໄວ້ ໃນ The Origins of Muong Suvannaphum and Muong Roi-et...the University of Washington 1972 P. 11.

ເຣື້ອງອາມາຈັກຣ໌ ຟູນັນ ແລະເຈນລະ ທີ່ພຣະບໍຣິຫາຣກ່າວເຖິງໃນປະຈັຕິສາສຕຣ໌ ສະບັບນີ້ ຈະ
ແມ່ນຟູນັນ ໃນຊື່ສຣີໂຄຕະບອງ ແຂວງຄຳມ່ວນ ຂອງລາວ (ຄືອາມາຈັກຣ໌ໂຄຕບູຣ ຫລື ພະນົມ)
ແລະເຈນລະບົກ(Upper Zenla) ຫລືຫມາຍເຖິງເຈນລະນ້ຳ (Lower Zenla) ຕອນທີ່ເຈນລະແຕກ
ກັນແລ້ວ ຄຳຕອບທີ່ອາຈເປັນໄປໄດ້ ເຮົາຈະຮູ້ໄດ້ຈາກການທຽບສັກຣາຊ ຄືຫາກຫມາຍເຖິງ ພ.ສ.
700-800 ກໍ່ຕົກໃນຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.157 ເຖິງ 257 ຄືຢູ່ໃນສມັຍສາມກົກ ຂອງຈີນ (ຄ.ສ.220-265)
ສມັຍນີ້ ພວກມອນ ກຳລັງມີອຳນາຈຢູ່ ຈະຖືວ່າ ໄທຍ ມີຊື່ໃນດິນແດນແຖບນັ້ນ ແລະ ນາເສັ້ຽເອກ
ຣາຊ ແລະວ່າກູ້ເອກຣາຊຄືນໃຫມ່ ນັ້ນ ກໍ່ເປັນອັນເຊື່ອຖືໄດ້ຍາກ ເວັ້ນໄວ້ແຕ່ຈະບອກວ່າ ໄທຍໃນຊື່
ທີ່ກ່າວເຖິງ ແມ່ນຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕມອນ ແລະຂອມ ຫລືອາຈເປັນພວກສຍາມ ໃນຊື່ຂອມ ຫລື
ມອນເອງ ໂດຍກົງ ນັ້ນ ກໍ່ຈະເປັນໄປໄດ້ຢູ່.

ໃນປີ ຄ.ສ.550 ນັ້ນ ສົມທົບຂໍ້ຂຽນຂອງທ່ານ ດີ ຈີ ອີ ຮອລລ໌ ທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ທີ່ວ່າ ໄທຍກາຍ
ເປັນເມືອງຂຶ້ນ ອາມາຈັກຣ໌ເຈນລະ ນັ້ນ ກໍ່ສາມາຕຖືກ່າວໄດ້ວ່າ ອາມາຈັກຣ໌ເຈນລະ ອັນທີ່ກ່າວເຖິງ
ຫມາຍເຖິງເຈນລະ ທີ່ຍັງບໍ່ທັນແຕກແຍກກັນ ເຊິ່ງມີດິນແດນ ແລະເມືອງຫລວງຕັ້ງຢູ່ ບໍຣິເວນລຸ່ມ
ແມ່ນ້ຳຂອງຕອນກາງ ກໍ່ຄືເມືອງສຣີໂຄຕະບອງ ໃນພິ້ງສາວະດານຝ່າຍລາວ ມີໃນນິທານອຸຣັງຄະ
ທາຕ ພົ້ນນະຄອຣພະນົມ ປະວັຕພຣະທາຕພູເພັກ ພຣະທາຕເຊິ້ງຊຸມ ພຣະທາຕນາຣາຍນເຈ້ງເວງ
ແລະ ພຣະທາຕອີ່ງຮັ້ງ ຢູ່ແຂວງສຸວັນນະເຂຕ ນັ້ນເອງ. ປະວັຕພຣະທາຕ ເຫລົ່ານີ້ ລວ້ນກ່າວເຖິງ
ບ້ານເມືອງ ທີ່ມີມາກ່ອນສມັຍປະຣິນິພພານ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າທັ້ງນັ້ນ. ແທ້ຈິງ ຄວາມເປັນບ້ານ
ເມືອງຂອງດິນແດນແຖບພາຄອີສານຂອງໄທຍ ກໍ່ຄືດິນແດນທີ່ຂຶ້ນກັບປະເທສລ້ານຊ້າງ ນັ້ນໄດ້ມີ
ມາແຕ່ກ່ອນພຸທທະກາລແທ້ ແລະກໍ່ນາຕົກເປັນຂອງລາວ ຢ່າງຊ້າ ກໍ່ແມ່ນໃນສມັຍສົງຄາມ ຟ້າ
ແດດ ສູຍາ ແລະເມືອງຟ້າແດດນີ້ ເປັນບ້ານເມືອງມາກ່ອນເມືອງຣອ້ຍເອັດປະຕູ ແລະໄດ້ສາບ
ສູນຍ໌ໄປ ຄົງຈະເນື່ອງມາຈາກການສົງຄາມ ຣະຫວ່າງຟູນັນ ແລະເຈນລະ ຫລື ຣະຫວ່າງເຈນລະ
ກັບເຈນລະ ເອງ ຕລອດເຖິງພວກແມນ ຫລືລາວ ສູ້ກັບພວກຂອມ ຫລືມອນ ໃນສມັຍຟ້າແດດ
ຫລື ໃນສມັຍເມືອງຫນອງຫານ ຕາມນິທານຟ້າແດງ-ນາງໄອ່ ນັ້ນກໍ່ໄດ້.

ຢູ່ທີ່ຕົວເມືອງສາກົລນະຄອຣ(1) ໄດ້ມີພຣະເຈດີຍ໌ (ພຣະທາຕ)ອີ່ງຄ໌ນຶ່ງ ໄດ້ແກ່ພຣະທາຕເຊິ້ງຊຸມ
ແລະອີກແຫ່ງນຶ່ງ ແມ່ນພຣະທາຕພູເພັກ ຕັ້ງຢູ່ຣະຫວ່າງຫລັກກິໂລແມຕ ທີ 21 ຫ່າງຈາກຕົວ
ເມືອງສາກົລນະຄອຣ ໄປທາງແຂວງອຸດອຣ ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ກໍ່ມີພຣະທາຕນາຣາຍນ໌ເຈ້ງເວງ ທີ່ຕັ້ງຢູ່

(1) ພຣະທັມມະຣາຊານຸວັຕ (ເຈ້ຳຄນະແຂວງນະຄອຣພະນົມ) ໃນໂອກາສສລອງອາຍຸ ຄົບ 80 ປີ ພ.ສ.2530 ຫນ້າ 46-56

ເຈົ້ານະຄອຣຫນອງຫານຫລວງ ແລະມີເຣື້ອງກ່ຽວຂ້ອງກັບພຣະພຸທທະເຈົ້າ ທີ່ກ່າວວ່າ ໄດ້ສເດັຈ ນາລຽບໂລກ ກ່ອນຈະສເດັດເຂົ້າສູ່ພຣະປະຣິນິພພານ ທີ່ເມືອງກຸສິນາຣາ ປະເທສອິນເດັຽ.

ໃນຕໍານານອ້າງຄ່າຂຶ້ນຕົ້ນ ເປັນພາສາປາລີ ກ່າວວ່າ ອິມັສມິງ ປັລລັງກະປັພພະເຕ ພຸທ ເທນະ ປະຕິຕຖິຕັງ ສັນນິສິນນັນຈະ ສຸວັນນະພິງຄາເຣນະ ຣັນຍາ ຖາປິຕັງ. ແປວ່າ ທີ່ດອຍ ບັນລັງກ໌ແຫ່ງນີ້ ທັງເປັນດອຍແທ່ນປະທັບ ແລະເປັນທີ່ປະທັບນັ່ງ ຂອງພຣະພຸທທະເຈົ້າ ເຊິ່ງພຣະ ຍາສຸວັນນະພິງຄາຣ ໄດ້ຊົງສ້າງໄວ້.

ຄວາມຈິງແລ້ວ ພຣະທາຕເຫລ່ານີ້ ກ່າວກັນວ່າ ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃນສມັຍຂອມຟູນັນ ເພາະພຣະຍາ ສຸວັນນະພິງຄາຣ ເມືອງຫນອງຫານຫລວງ ແລະພຣະຍາຄໍາແດງ ເມືອງຫນອງຫານນ້ອຍ (ຢູ່ທີ່ ເມືອງ ກຸມພະວາປີ ຂ.ອຸດອຣ) ຕ່າງກໍ່ມີບັນທຶກວ່າ ເປັນຄົນຂອມ ດ້ວຍມີເນື້ອຄວາມ ຢູ່ໃນຕໍານານ ກ່າວໄວ້ວ່າ...."

ສມັຍນຶ່ງ ພຣະຍາຂອມຢູ່ອິນທະປັຕຖະນະຄອຣ (ອ້າງກໍຣວັຕ) ໄດ້ແຕ່ງໃຫ້ຣາຊນັດດາ (ຫລານ) ນໍາໄພ່ພົລຂຶ້ນມາສ້າງເມືອງຂຶ້ນທີ່ແຄມຫນອງຫານຫລວງ ຕັ້ງຊື່ວ່າ ເມືອງຫນອງຫານຫລວງ..... ...ຢູ່ຕໍ່ມາ ຂຸນຂອມ ມີໂອຣົສອົງຄ໌ນຶ່ງ ພຣະນາມວ່າ ເຈົ້າສຸຣະອຸທກະກຸມາຣເປັນຜູ້ມີຣິທມາກ ພໍອາຍຸ 15 ປີ ພຣະຣາຊບິດາ ກໍ່ສວັຣຄົຕ ເສນາອໍາມາຕຍ໌ທັງຫລາຍ ຈຶ່ງອັງເຊີນສຸຣະອຸທກະກຸມາຣ ໃຫ້ຂຶ້ນ ສເວັຍຣາຊສົມບັຕ. ຄັນໄດ້ຂຶ້ນສເວັຍເມືອງແລ້ວ ພຣະເຈົ້າສຸຣະອຸທະກະກຸມາຣ ຈຶ່ງສເດັດສໍາຣວດ ດິນແດນຂອງຕົນ ໄດ້ພົບວ່າ ດິນແດນໃນແມ່ນໍ້າມູລ ພຣະເຈົ້າອິນທະປັຕຖະ ຜູ້ເປັນພຣະເຈົ້າປູ່ ຂອງພຣະອົງຄ໌ ໄດ້ຊົງມອບໃຫ້ທະນະມູລນາຄ ເປັນຜູ້ປົກປັກຮັກສາ ພຣະເຈົ້າສຸຣະອຸທະກະກຸມາຣ ຈຶ່ງຄຽດແລະຊົງຕໍານິພຣະເຈົ້າປູ່ວ່າ ບໍ່ສົມຄວນຈະມອບໃຫ້ສັຕເດັຽຣັຈສານ ເປັນຜູ້ຮັກສາເຂຕ ແດນ ຈຶ່ງຖອດດາບພຣະຄັນຊັຍ ກວັດແກວ່ງແລ່ນໄປບົນຫນ້ານໍ້າ ທ້າທາຍຂຸເຂັນພຣະຍານາຄ ເລີຍເກີດຕໍ່ສູ້ກັນຂຶ້ນດວ້ຍຣິທ ຈົນທັງສອງຝ່າຍອິດເມື່ອຍ ແລະເລີກລາກັນໄປເອງ ພຣະເຈົ້າສຸຣະ ອຸທກະກຸມາຣ ຈຶ່ງສເດັດກັບ ນະຄອຣຫລວງຫານຫລວງ ແລ້ວຂັ້ນຕໍ່ມາ ຈຶ່ງເກີດສົງຄາມໃຫ່ຽກັນ ຂຶ້ນ ກັບພວກຜູງນາຄ ເຮັດໃຫ້ເມືອງຫນອງຫານຫລົ່ນ ໃນທີ່ສຸດ.

ພົ້ນເມືອງກ່ຽວກັບເຣື້ອງຫນອງຫານນີ້ ຕ່າງຈາກເຣື້ອງພ້າແດງ-ນາງໄອ່ ຈຶ່ງຢາກກ່າວຂໍ້ສຣຸບ ລົງໃນ 2 ຂໍ້ໃຫ່ຽ ຄື:

(1) ເມືອງຫນອງຫານ ແລະພຣະເຈດີຍ໌ຕ່າງໆ ທີ່ກ່າວເຖິງ ໃນເບື້ອງເທິງນີ້ ສແດງໃຫ້ເຫັນ ວ່າ ເປັນດິນແດນຖິ່ນປົກຄອງ ຂອງພວກຂອມ ແທ້ຈິງ. ແນ່ນອນ ກໍ່ຄົງຈະແນ່ນສມັຍອານາຈັກຣ໌ ຟູນັນ (ສັຕວັສທີ 1 ເຖິງສັຕວັສທີ 7 ຂອງ ຄ.ສ) ນັ້ນເອງ.

(2) ທີ່ກ່າວເຖິງ ທະນະມູລນາຄ ທີ່ປົກຄອງເຂຕແມ່ນໍ້າມູລ ນັ້ນ ອາຈຫມາຍເຖິງຊົນຊາຕລາວ

ນັ້ນເອງ ເພາະ ຄົນລາວ ຖືນາຄ ເປັນສັນຍະລັກສນ ປະຈຳຊາຕຂອງຕົນ ນາແຕ່ໂບຣານກາລ.

ຕາມບັນທຶກປະວັຕິສາສຕຣ (1) ຂອງທ່ານ ເດວິດ ເຄ.ໄວແອດ (David K.Wyatt) ກ່າວວ່າ ໃນຣະຫວ່າງສັຕວັສທີ 11 ແລະທີ 12 ນັ້ນ ພວກຂອມໄດ້ກໍ່ສ້າງພື້ນຖານພົລເມືອງຂເມຣ ສ່ວນໃຫ່ຽ ຈຳກັດຢູ່ໃນພື້ນທີ່ ຄືດິນແດນຂເມຣໃນປັຈຈຸບັນ (ຫລັງຟູນັນ....ຟູ່ຂຽນ)ແລະຢູ່ໃນເຂຕແມ່ນ້ຳຂອງ ຕອນລ່າງ ແລະເຫນືອຂຶ້ນມາຈົນຮອດແຂວງສຸວັນນະເຂຕ(ລາວພາຄໃຕ້) ຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳຊີແລະ ເຫນືອຂຶ້ນໄປເຖິງເມືອງຮ້ອຍເອັດ ແລະຕ່ໃສ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳມູລ ຈົນຮອດເຂຕເມືອງໂຄຣາຊ ຈົນລົ້ງມາ ຮອດພາຄເຫນືອແລະພາຄຕາວັນອອກ ຂອງເມືອງບາງກອກ ໃນປັຈຈຸບັນ.

ເຊ່ັ່ນພວກເຮົາຈະພົບເຫັນ ກ່ໍຄືພົລເມືອງ ຂອງມອນ ອານາຈັກຣ໋ທະວາຣາວະດີ ເຊ່ິງມີພື້ນທີ່ຍຶດ ຄອງ ໂດຍສ່ວນໃຫ່ຽ ແມ່ນທາງພາຄຕາວັນຕົກ ໃນທີ່ຣາບລຸ່ມ ແລະທີ່ຣາບຕອນເທ່ິງ ຂອງແມ່ນ້ຳ ປ່ິງ (ນ້ຳແມ່ຣະມ່ິງ) ກ່ໍຄ ເຂຕລ່ຳພູນ ແລະຊຽງໃຫມ່ ແລ້ວຂຍາຍຕ່ວຂຶ້ນມາທາງທ່ິສຕາວັນອອກ ຈົນຮອດພາຄອ່ິສານ ຂອງໄທຍ໌ປັຈຈຸບັນ ແລະໃນຣະຫວ່າງນ່ີ ພົລເມືອງທ້ັງຫນ່ົດ ກ່ໍຖ່ືກຖ່ືມເປັນ ຄົນຂອມ ແລະພວກລາວ ໄປພ້ອມກັນ. ເພາະເວລານ້ັນ ພວກລາວ ກ່ຳລ້ັງຂຍາຍຕ່ວເຂ້ົ້ามา ແຊກ ຊ້ັນຢູ່ທ່ົວໄປ ໃນຊຸມຊ່ົນຂອງພວກຂອມ ຫລາຍຂຶ້ນແລ້ວ.

ໃນອ່ິກຕອນນ່ຶງ ທ່ານ ເດວິດ ກ່າວໄວ້ຕອນນ່ຶງ ວ່ຳ:

Ourside the core of the Angorian kingdom, the main provincial centers of the empire seem to have been at Thatphanom, Sakonnakorn and Saifong in the central Mekong valley; Phimai in the Korat region; Lopburi, Suphanburi, Nakornsaisi and Ratburi (and perhaps also Phetburi) in the lower Chaopraya River; and Phitsanulok, Sawankhalok and Sukhothai/ Satsanalai in the northern sector of Thailand,s central Plain.

ຢູ່ນອກສູນຍ໌ກາງປົກຄອງ ຂອງມະຫາອານາຈັກຣ໋ຂອມ ອ້ົງກ໋ຣ໋ວ໊ຕ ຜາ໋ກ໋ຕວ່ າ ໄດ້ມ່ີສູນຍ໌ກາງປົກຄອງ ສ່ວນພູມ່ີພາຄ ຂອງ ອານາຈັກຣ໋ຂອມ ຢູ່ຫລາຍແຫ່ ງ ເຊ່ັ່ນ ຢູ່ທາ໋ຕພະນ່ົມ (ນະຄຣ໋ຣພະນ່ົມ) ສາ໋ກ໋ລນະຄຣ໋ຣ, ແລະເມືອງຊາຍຟອງ (ຢູ່ໃຕ້ນະຄຣ໋ຣວຽງຈັນຫນ ໍ ປະມານ 14 ຫລັກ) ອັນເປັນພ້ົນທ່ີຢູ່ໃນທ່ີຣາບລຸ່ມແມ່ນ້ຳ ຂອງ, ຣວມທ້ັງເມືອງພ່ິມາຍ ໃນເຂຕໂຄຣາຊ, ລ໊ພບຸຣ໋ິ, ສຸພ໊ນບຸຣ໋ິ,ນະຄຣ໋ຣຊ໊ຍສ໋ຣ໋ິ,ແລະຣ໋າຊບຸຣ໋ິ (ບາງທ່ີ ກ່ໍຈະຣວມທ້ັງເພ໊ຊຣ໋ບຸຣ໋ິ) ເຊ່ິງຢູ່ໃນພ້ົນທ່ີຂອງລຸ່ມແມ່ນ້ຳເຈ້ົ້າພະຍາແລະຕ່ໄປເຖິງແຂວງພ່ິສນຸໂລກ, ສ໋ວ໊ຣ໋ຄະ ໂລກ, ແລະສຸໂຂທ໊ຍ/ສ໋ຣ໋ິສ໊ຊນ້ຳລ໊ຍ ຢູ່ໃນພາຄສ່ວນຕອນເຫນ ິ ອ ຂອງພາຄກາງຂອງໄທຍ໌ສຍາມ ນ້ັນເອງ.

ອ່ິກຕອນນ່ຶງ ທ່ານເດວິດ ຂຽນໄວ້ວ່ າ....." Particularly from the reign of Jayavoraman VII (1181-1219), but certainly dating back much further, the Angkorain empire was held together by a network of communications and institutions that much have effected the regoin they reached, ... Traces of it are found both between Phimai and Angkor and between That Phanom and Saifong (Southern area of Vientiane about 14-16 Kilometres)

(1) David K. Wyatt, Thailand, A short story, Ithaca New York, 1983 Page 26-27

ໂດຍສະເພາະ ໃນສມັຍພຣະເຈົ້າຊັຍວໍຣະມັນທີ 7 (ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1181?-1219) ຫລືກ່ອນຫນ້ານັ້ນ ອີກດົນ ເຊິ່ງມະຫາອານາຈັກຣ໌ຈັກໍຣວັຕ ໄດ້ຮວມສູນຍ໌ເອົາກາຣປົກຄອງທ້ອງຖິ່ນ ດວ້ຍວິທີກາຣຂຍາຍຕາ ນ່າງຄົມນາຄົມ ແລະສະຖາບັນຄວາມເຊື່ອຖືຕ່າງໆ ທີ່ພາໃຫ້ເກີດຜົລສະທ້ອນຄືຫລາຍ ຕໍ່ຊຸມຊົນ ທີພວກຂອມ ເຂ້ົາໄປເຖິງ. ຣ່ອງຮອຍຂອງເຣ້ືອງທີ່ກ່າວນີ້ ກໍ່ພົບເຫັນໄດ້ ທີ່ເມືອງພິມາຍ ແລະອັງກໍຣວັຕເອງ ແລະຣະ ຫວ່າງນະຄອຣພະນົມແລະເມືອງຊາຍຝອງ....ໆລໆ

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຕາມຂໍ້ຂຽນຂອງທ່ານ ດີ ຈີ ອີ ຮອລ ແຈ້ງໃຫ້ຮູ້ວ່າ ໃນຣະຫວ່າງປີ ຄ.ສ.357 ອັນ ເປັນທີ່ຣັບຮູ້ກັນວ່າ ແມ່ນສມັຍຂອງກະສັຕຣິຍ໌ຂອມອິ່ງຄ໌ນຶ່ງ ທີ່ເຂ້ົາໃຈກັນ ແມ່ນອິ່ງ ທີ່ມີພຣະນາມ ວ່າຈັນທັນ(Chandan) ແລະຫາກເປັນເຊ່ັນນັ້ນ ກໍ່ຕ້ອງມາຈາກອິນໂດເມເຊັຽ (Indo-Scythian) ແລະ ສມັຍກະສັຕຣິຍ໌ອິ່ງຄ໌ນີ້ ໄດ້ມີກາຣພົວພັນທ໌ ແລະຣັບອິທທິພົລຈາກອິຣ່ານ ເຊິ່ງມີຫລັກຖານ ທີ່ພາ ກົຕເຫັນຢູ່ໃນສິລປະກັນ ແລະຮູບປັ້ນ ຂອງຂອມ ແລະໂອກາສຕໍ່ມາ ຫລັງຈາກຂອມເອົາຊນະຟູນັນ ໄດ້ແລ້ວ ກໍ່ມີອານາຈັກຣ໌ໃຫມ່ ຕັ້ງຂຶ້ນໂດຍມີຊື່ວ່າ ກັມພຸຊາ...ຈາກບັນທຶກພົງສາວະດານ ໃນສມັຍ ຣາຊວົງສ໌ຫລຽງຂອງຈີນ ຢັ້ງຢືນໄວ້ວ່າ ຜູ້ທີ່ໄດ້ອໍານາຈຕໍ່ມາຈາກກະສັຕຣິຍ໌ ຈັນທັນ ແມ່ນພຣາຫ໌ມ ຜູ້ນຶ່ງ ທີ່ມາຈາກອິນເດັຽ ມີນາມວ່າ ໂກມທັນຍະ (Kiao-chen-ju) ຜູ້ທີ່ຖືກກ່າວເຖິງວ່າ ໄດ້ຣັບພອຣ ຈາກເທພເຈ້ົາໃຫ້ມາປົກຄອງຊາວຟູນັນ. ໃນບັນທຶກນັ້ນ ກ່າວວ່າ ພຣາຫ໌ມ ໂກມທັນຍະ ໄດ້ຣັບກາຣ ຕ້ອນຣັບເປັນຢ່າງດີຍິ່ງ ຈາກປະຊາຊົນ ,ທ້ອງຖິ່ນ ແລະໄດ້ຖືກຍົກຍ້ອງຂຶ້ນເປັນກະສັຕຣິຍ໌ ຂອງ ພວກເຂົາ.

(ໂກມດົນຍ໌ ກ່າວກັນວ່າ ມາຈາກອິນໂດເມເຊັຽ ໄດ້ອະພິເສກກັບເຈ້ົາຍິງຊາວພ້ືນເມືອງນາມວ່າ ໂສມະ ທິດາພຣະຍານາຄ ແລະນໍາເອົາວັທທະນະທັມອິນເດັຽເຂ້ົາມາປະຕິບັຕ ຢູ່ໃນດິນແດນເຂຕ ນີ້ ເປັນຄ້ັງແຣກແລະຈາກຄວາມເປັນມາ ດັ່ງກ່າວນີ້ ພາໃຫ້ຂເມຣພາກົຕຂຶ້ນເປັນຄືກັບເທພນິຍາຍ ໂດຍເຊ່ືອກັນວ່າ ປະຊາຊົນຊາວຂເມຣ ເກີດມາຈາກ "ຫ້ວກັມບຸ-ສວະຍັມພຸ" ຈ່ຶງໄດ້ຊ່ືວ່າ ກັມພຸ ຊາ ຫລືກັມບຸຊາ (ຊາ ແປວ່າເກີດ)....ຜູ້ຂຽນ)

..... ໃນຕອນນຶ່ງ ທ່ານ ດີ ຈີ ອີ ຮອລ ຂຽນໄວ້ວ່າ ....." No date is assigned to the reign of this second Kaundinya, but one of his successors, with a name which may stand for Streshthavara-man, is reported to have sent an embassy to the Emperor Wen (424-453). The Early Sung history mentions further embassies in 434, 435 and 438 and says that this king refused to help the Lin-yi in an attack on Tongking.

ພວກເຮົາ ບ່ໄດ້ຮູ້ຈັກແນ່ນອນ ກ່ຽວກັບລັນຊ້ັນຄອງຣາຊ ຂອງກະສັຕຣິຍ໌ ໂກມທັນຍະ ອ່ິງຄ໌ທີ 2, ແຕ່ວ່າກະສັຕຣິຍ໌ ຜູ້ທ່ີມາສເວ້ັຍຣາຊຄົນຕ່ໍມາ ເຫັນຜາກົຕພຣະນາມວ່າ ເສຕຖາວໍຣະມັນ ເຊ່ິງມີບັນທຶກວ່າ ໄດ້ເຄ້ັຍສ່ົງທູຕ ໄປຢ້ຽມຢາມ ຣາຊສໍານັກຈີນ ໃນສມັຍຂອງຈັກຣ໌ພັຕ ເວນ (424-453) ແລະເວລາເລ່ີມຕ້ົນ ຂອງຣາຊວົງສ໌ ຊ້ົງ (**Sung Dynasty**) ເຫັນໄດ້ມີບັນທຶກກ່າວເຖິງວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ຂອມອ່ິງຄ໌ນ້ີ ໄດ້ສ່ົງທູຕໄປຢ້ຽມຢາມຈີນ ໃນປີ ຄ.ສ.434,435, ແລະ 438 ແລະບັນທຶກຍັງກ່າວອີກວ່າ ກະສັຕຣິຍ໌ອ່ິງຄ໌ນ້ີ ປະຕິເສທປະເທສຈາມປາ ທ່ີຂໍໃຫ້ຊ່ວຍຕ້ໍານຽນ-ຕົງແກງ ອີກດວ້ຍ.

ສຣຸບແລ້ວ ອາມາຈັກຣ໌ມະນຸສ ຫລືຫ້ວເມືອງຊຸມຊົນ ຢູ່ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ແມ່ນ້ຳຊີ ແມ່ນ້ຳມູລ ກ່ອນສມັຍຂຸນລໍ ຈະເຫັນພາກິຕແມ່ນອນ ມີຊື່ຕ່າງໆ ແລະຕັ້ງຢູ່ກະແຈກກະຈາຍ ທີ່ພໍກຳນົດໄດ້ ມີດັ່ງນີ້ ຄື:

(1) ອາມາຈັກຣ໌ມອນທະວາຣາວະດີ ໂດຍມີເມືອງຫລວງທາງພາຄເຫນືອ ຢູ່ທີ່ສຸວັນນະໂຄມຄຳ ຄົນະຄອຣຊຽງແສນ ໂບຣານ ແລະມີເມືອງສູນຍ໌ກາງ ຢູ່ລົພບຸຣີ ຫລືເມືອງລະໂວ.

(2) ອາມາຈັກຣ໌ສຣີໂຄຕະບອງ (ໂຄຕຣະປຸຣະ) ຢູ່ທີ່ປາກນ້ຳເຊປັ້ງໄຟ ແຂວງທ່າແຂກ-ຄຳມ່ວນ ແລະຕ່ມາ ກໍ່ແມ່ນນະຄຸກຂະນະຄອຣ ຢູ່ເຫນືອນະຄອຣພະນົມ ປັຈຈຸບັນ ຫລື ທີ່ຈົນເອີ້ນວ່າ ອາມາ ຈັກຣ໌ໂພທນ່ຳ ຫລືຟູນັນ ແລະມີເມືອງລູກຫລວງ ຢູ່ທີ່ຊາຍຟອງ,ສາກົລນະຄອຣ,ພິມາຍ, ບາງສມັຍ ກໍ່ກວມໄປເຖິງ ສຸພັນບຸຣີ,ນະຄອຣໄຊສຣີ,ຣາຊບຸຣີ ລົພບຸຣີ ພິສນຸໂລກ,ສວັຣຄະໂລກ ແລະສຸໂຂທັຍ-ສຣີສັຊນາລັຍ.

(3) ອາມາຈັກຣ໌ຣອ້ຍເອັດປະຕູ ໂດຍມີເມືອງສາເກຕ ຄືເມືອງຣອ້ຍເອັດ ໃນປັຈຈຸບັນ ເປັນເມືອງຫລວງ. ກ່ອນຫນ້ານັ້ນ ຄົງແມ່ນອາມາຈັກຣ໌ຟ້າແດດ (ຢູ່ແຂວງກາລະສິນທ໌ ປັຈຈຸບັນ) ມີອິທທິພົລສງ ມາກ່ອນ.

(4) ເມືອງຈຳປາກະນະຄອຣ ໄດ້ແກ່ນະຄອຣຈຳປາສັກ ໃນປັຈຈຸບັນ ເຊິ່ງແຕ່ກ່ອນຂຶ້ນກັບຈາມ ແລະຕ່ມາ ກໍ່ຕົກເປັນຂອງຟູນັນ ແລ້ວສືບຕ່ມາເຖິງເຈນລະ ແລະຂອມອ້ຳກໍ່ຣ໌ວັຕ ໃນບັ້ນປາຍ.

(5) ນະຄອຣວຽງຈັນທນ໌-ວຽງຄຳ ຂອງທ້ ວ ຄຳບາງ ແລະບຸຣີຈັນທນ໌ອ່ວຍລ ວ ຍ ໂດຍຂຶ້ນກັບ ເມືອງຊາຍຟອງ ຫລືເມືອງຊັຍວ່ຣະນັນ ອັນເປັນເມືອງລູກຫລວງ ຂອງພຣະຍາສຸມິຕຕະທັມວົງສາ ທີ່ເມືອງສຣີໂຄຕະບອງ.

(6) ອາມາຈັກຣ໌ພວນ ຂອງຂຸນເຈັດເຈ໊ອງ ທີ່ເປັນພຣະອະນຸຊາ ຂອງທ້ ວ ຂຸນລໍ ເອງ.

ໃນບັ້ນດາເມືອງ ຫລືນະຄອຣເຫລ່ານີ້ ໄດ້ມີຄົນລາວ ເຂ້ົ າມາຕັ້ງຊີວິຕສັບປົນ ຢູ່ເປັນສ່ວນ ຕັ້ງ ຫລາຍແຕ່ສມັຍກ່ອນພຸທທະສັກຣາຊ ພະສົມປົນເປກັບຄົນເຈ້ົ າຖິ່ນເດີມ ຄືພວກຟູນັນ,ເຈນລະ ແລະ ຕ່ມາຈົ່ງແມ່ນພວກຂອມ ຈົນມາຮອດສມັຍຟ້ ງ ຸ່ມ ອາມາຈັກຣ໌ຕ່າງໆ ທີ່ກ່ າ ວມານ ີ້ ຢູ່ທາງດ ້ ານລຸ່ມ ແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນ້ຳມູລ ແລະແມ່ນ້ຳຊີ ຈົ່ງໄດ ້ ຖ ືກຫ ້ ອມໂຮມ ເຂ ້ ົ າຢ ູ່ ໃນດ ິ ນແດນດຽວກ ັ ນ ຄ ື ອ າ ມາ ຈັກຣ໌ລ ້ ານຊ ້ າ ງ ຂອງພວກເຮ ົ າ ເຊ ິ ່ ງ ຈ ະ ໄ ດ ້ ກ ່ າ ວ ເ ປ ັ ນ ລ າ ຍ ລ ະ ອ ຽ ດ ໃ ນ ຕ ອ ນ ຕ ່ ໄ ປ.

****

ເຊື້ອວົງສ໌ ຂອງເຈົ້າຊຸມລ໋ ທີ່ປົກຄອງ ເມືອງຊະວາ ຫລືຊຽງດົງຊຽງທອງ

****

ເມືອງຊົວ ຫລືເມືອງຊະວາ ມາປ່ຽນຊື່ເປັນ "ຊຽງດົງຊຽງທອງ" ດົນປານໃດ ບໍ່ມີຫລັກຖານ ບອກໄວ້ແນ່ນອນ ແຕ່ສັນນິຕຖານວ່າ ມີນາກ່ອນສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈົ່ງບໍ່ໄດ້ມີບັນທຶກອັນໃດວ່າ ໃນ ເມື່ອພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຍົກທັບຂຶ້ນມາຈາກຂແມຣ ແລະມາຕີຍຶດເອົາເມືອງຊົວ ນັ້ນ ໄດ້ມີການ ປ່ຽນຊື່ເມືອງໃຫມ່ປະການໃດ ກ່ົງກັນຂ້ານ ພຣະອົງຄ໌ຂຶ້ນມາ ແມ່ນໄດ້ປຣາພດາພິເສກ ເປັນເຈົ້າ ຊຽງດົງຊຽງທອງ ຕາມຊື່ເດີມ.

ຈົ່ງເຂົ້າໃຈວ່າ ຊື່ເມືອງຊົວ ຄົງຈະແມ່ນຊື່ ທີ່ມີນາແຕ່ສມັຍຂອມ ຄັນພາຍຫລັງຕໍ່ມາ ເມື່ອລາວ ເຂົ້າມາປົກຄອງແລ້ວ ຈົ່ງປ່ຽນຊື່ເປັນ ຊຽງດົງຊຽງທອງ ແຕ່ເມື່ອອົ່ງຕາມນິທານຂຸນບູຣົມ (1) ກໍ່ໄດ້ຄວາມວ່າ ຊື່ເມືອງຊຽງດົງຊຽງທອງ ເປັນຊື່ທີ່ມາແຕ່ສມັຍຂຸນລ໋ ຍຶດເອົາຈາກຂອມກັນຣາ ແຕ່ໃນປີ ຄ.ສ.739 (ພ.ສ.1282) ເປັນຕົ້ນມາ ແລະຊື່ເມືອງລ້ານຊ້າງ ຫລືປະເທສລ້ານຊ້າງ ນັ້ນ ກໍ່ວ່າ ເລີ້ມມາໃນສມັຍດຽວກັນ.

ພົງສາວະດານພຣະຣາຊທັຕຖະເລຂາ ຂອງພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕ ສຣິ ສວ່າງວົງສ໌ ຊົງກ່າວໄວ້ວ່າ (1).... ບັດນີ້ ເຈົ້າຣັສສີ 2 ພີ່ນ້ອງ ຈົ່ງສ້າງເມືອງລ້ານຊະວາ ເປັນປະຖົມ ຂຶ້ນທີ່ນັ້ນ ເຈົ້າຣັສສີ ນາຕັ້ງເສົາທັກຂິນຂຶ້ນ ຊື່ວ່າ ຫລັກຫມັ້ນ ໄວ້ທາງຕາເວັນອອກ ຫລັກຖວ້ນສອງ ປັກໄວ້ທີ່ນາໄຮ່ດຽວ ຄືທີ່ວັດວິຊຸລ ດຽວນີ້ ຫລັກຖວ້ນສາມ ປັກໄວ້ ທີ່ສົບຫວ້ຍໂຮບ ແລ້ວໃສ່ຊື່ເມືອງ ວ່າ ເມືອງຊຽງດົງຊຽງທອງ ດວ້ຍນິມິຕເອົາຊື່ນ້ຳດົງ ແລະຕົ້ນໄມ້ທອງ ນາເປັນນິມິຕຕັ້ງຊື່ ນັ້ນ.

ນັບແຕ່ຂຸນລ໋ ຂຶ້ນປົກຄອງເມືອງຊົວ ນັ້ນແລ້ວ ບໍ່ມີປະວັຕແນ່ນອນວ່າ ພຣະອົງຄ໌ປະຈຳຢູ່ໃນ ເມືອງລ້ານຊ້າງ ຫລືວ່າ ທຽວໄປທຽວມາ ຫລືວ່າ ໄດ້ຊົງແຕ່ງໃຫ້ຜູ້ໃດຜູ້ນຶ່ງ ຫລືໂອຣົສຄົນໃດ ຄົນ ນຶ່ງ ນາດຳເນີນການປົກຄອງແທນ. ຄວາມຈົ່ງແລ້ວ ເມືອງຊົວ ຫລື ນະຄອຣຫລວງພຣະບາງ ນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ຢູ່ຫ່າງໄກຈາກນະຄອຣຫລວງຂອງນ່ານເຈົ້າ ຫລາຍປານໃດ ຄືຈາກເມືອງແຖ(ດຽວບຽນຟູ) ນາເຖິງຫລວງພຣະບາງ ອາສັຍການເດີນທາງດວ້ຍຊ້າງ ໃນສມັຍນັ້ນ ໃຊ້ເວລາ ຢ່າງຊ້າ ກໍ່ຄົງບໍ່ ເກີນ 3 ວັນ. ສະນັ້ນ ການໄປນາຫາສູ່ ກ່ຽວກັບການປະສານງານ ດ້ານປົກຄອງ ຣະຫວ່າງ 2 ຕົວ ເມືອງນັ້ນ ຈົ່ງບໍ່ເປັນສິ່ງຫຽ້ງຍາກຫລາຍປານໃດ. ຫລັງຈາກພຣະເຈົ້າຂຸນບູຣົມ (ບູລົມ) ສວັຣຄົຕ

---

(1) ນິທານຂຸນບູຣົມຣາຊາ ຈາກປະຊຸມພົງສາວະດານ ພາຄທີ 70 ຂອງຄຸຣຸສະພາໄທຍ໌ ປີ 2512 ຫນ້າ 1-2

(2) ພົງສາວະດານພຣະຣາຊທັຕຖະເລຂາ ພຣະເຈົ້າສຣິສວ່າງວົງສ໌ ປີ 1926 ກະຊວງສຶກສາທິການ ພິມພ໌ 1967 ຫນ້າ 1

ໃນປີ ຄ.ສ.750 ນັ້ນແລ້ວ ໃນຖານະເປັນພຣະຣາຊໂອຣົສອົງຄ໌ໃຫຽ ຍ່ອມຈະຕ້ອງໄດ້ຈັດການປົກຄອງບ້ານເມືອງ ແທນພຣະຣາຊບິດາ ເຊິ່ງການທີ່ພຣະເຈົ້າຂຸນລໍ ຈະມາປະທັບຢູ່ ເມືອງຊົວ ຫລື ຫລວງພຣະບາງ ຫລືຈະປະທັບຢູ່ເມືອງແຖນ (ເມືອງແຖງ-ດຽນບຽນຟູ) ນັ້ນ ຍ່ອມບໍ່ເປັນສິ່ງ ລຳບາກແຕ່ປະການໃດ.

ພຣະເຈົ້າຂຸນລໍ ມີພຣະຊົນມາຍຸ 23 ປີ ທີ່ມາໄດ້ປົກຄອງເມືອງລ້ານຊ້າງ ແລະພຣະເຈົ້າຂຸນລໍ ໄດ້ມານັ່ງແທ່ນເງິນ ແທ່ນຄຳ ຈົ່ງຕັ້ງຊື່ບ້ານເມືອງ ຂອງຕົນ ຄື ອັນທີ່ເອີ້ນວ່າ ເມືອງລ້ານຊ້າງ ນັ້ນ ເພາະຢູ່ດ້ານເຫນືອ ເພິ່ນຖືເອົາພູຊ້າງນອຍ ເປັນນິມິຕ ແລະດ້ານໃຕ້ ເພິ່ນຖືເອົາພູຊ້າງຫລວງ ເປັນ ນິມິຕ. ເອົາງອມຫມື່ນຫລວງເທົ່າ (ໄປຣອດ) ສົບໂຣບ ເປັນຫາງນາຄ ແລະເອົາສົບຄາມນ້ຳຂອງ ກ້ຳເຫນືອ ເປັນຫົວນາຄ ຈົ່ງໄດ້ຊື່ວ່າ ເມືອງສຣີສັຕນາຄ (1)

ເຊື້ອເຜົ່າເຫລົ່າກໍ່ ຂອງເຈົ້າຂຸນລໍ ທີ່ສືບຕໍ່ກັນລົງມາ ຕາມລຳດັບ ໃນເມືອງລ້ານຊ້າງນີ້ ມີ ຊື່ເປັນຂຸນ ຖືເອົາຕາມຊື່ ຂອງຂຸນລໍ ມີ 16 ຂຸນ ແລະເອີ້ນຊື່ຫ້ວ ມີຈຳນວນ 6 ຫ້ວ ແລ້ວຕໍ່ມາ ກໍ່ ຕັ້ງຊື່ເປັນພຣະຍາ ຄືດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

(1) ຂຸນຊະວາ ທີ່ຕັ້ງຊື່ ໃຫ້ເປັນກຽແກ່ຊື່ຂຸນ ໃນອຳນາຈຂອມເກົ່າ ຄື ຂຸນກັນຣາງ.
(2) ຂຸນຊະວາລາວ ໂອຣົສຂອງຂຸນຊະວາ
(3) ຂຸນສູງ ໂອຣົສຂອງຂຸນຊະວາລາວ
(4) ຂຸນເລັດ ໂອຣົສຂອງຂຸນສູງ
(5) ຂຸນຄຸມ ໂອຣົສຂອງຂຸນສູງ
(6) ຂຸນຄົບ ໂອຣົສຂອງຂຸນຄຸມ
(7) ຂຸນຄົບ ໂອຣົສຂອງຂຸນຄົບ
(8) ຂຸນຄ່ ໂອຣົສຂອງຂຸນຄົບ
(9) ຂຸນຄາມ ໂອຣົສຂອງຂຸນຄ່
(10) ຂຸນແພງ ໂອຣົສຂອງຂຸນຄາມ
(11) ຂຸນເພັ້ງ ໂອຣົສຂອງຂຸນແພງ
(12) ຂຸນເພົ້າ ໂອຣົສຂອງຂຸນແພງ

---

(1) ຕຳນານຫລາຍສະບັບ ກ່າວກັນວ່າ ທີ່ໄດ້ຊື່ ເມືອງສຣີສັຕນາຄະນະຫຸຕ ກໍ່ເພາະເອີ້ນຊື່ ຕາມຊື່ ຂອງພຣະຍານາຄ ທີ່ບຸແພ່ນດິນລົງມາ ຈາກຫນອງແສ ທີ່ຊື່ວ່າ ນະຫຸຕະນາຄຣາຊ ນັ້ນເອງ ແລະກໍ່ນາຕິຄວາມຫມາຍ ໃສ່ຈຳນວນຊ້າງທີ່ມີຢູ່ໃນດິນແດນແຫ່ງນີ້ ເລີຍແປກັນວ່າ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ຄື ດິນແດນແຫ່ງນີ້ ມີຊ້າງ ເປັນ ຈຳນວນລ້ານ ນັ້ນເອງ.

(13) ຂຸນພິ ໂອຣົສຂອງຂຸນເພິ
(14) ຂຸນຄໍາ ໂອຣົສຂອງຂຸນພິ
(15) ຂຸນຮຸ່ງ ໂອຣົສຂອງຂຸນຄໍາ

ໂຮມທັ້ງເຈົ້າຂຸນລໍ ຈຶ່ງກາຍເປັນຈໍານວນ 16 ຂຸນ ຫລັງຈາກນັ້ນ ທາງການຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ກໍ່ພາກັນປົດພຣະເຈົ້າຂຸນຮຸ່ງ ຈຶ່ງຍົກທ້າວແທນໂມ ຂຶ້ນແທນ ປະຕິຮູບການປົກຄອງໃຫມ່ໂດຍແປງຕໍ່າແມ່ງຂຸນ ໃຫ້ເປັນ "ທ້າວ" ເຫຕການນ໌ ທີ່ພາໃຫ້ມີການປະຕິຮູບນັ້ນ ຄົງເນື່ອງມາຈາກລ້ານຊ້າງ ໄດ້ທໍາສົງຄາມກັບອານາຈັກຣ໌ລ້ານນາ(1) ໃນສມັຍຂອງລາວກວດ ຄ.ສ.1053–1080....(ລາວກວດ ເປັນ ໂອຣົສຂອງລາວສົມ) ຣາຊການນັບແຕ່ການປະຕິຮູບນັ້ນ ໄດ້ສືບຕໍ່ວົງສ໌ກະສັຕຣິຍ໌ ກັນມາໄດ້ 6 ທ້າວ ຄື:

(1) ທ້າວແທ່ນໂມ ໂອຣົສຂອງຂຸນຮຸ່ງ
(2) ທ້າວຍຸງ ໂອຣົສຂອງທ້າວແທ່ນໂມ
(3) ທ້າວເຍົາ ໂອຣົສຂອງທ້າວຍຸງ
(4) ທ້າວພິນ ໂອຣົສຂອງທ້າວເຍົາ
(5) ທ້າວພາດ ໂອຣົສຂອງທ້າວພິນ (6) ທ້າວຫວ່າງ ໂອຣົສຂອງທ້າວພາດ

(ພຣະຍາລັງ ຂຶ້ນຄອງຣາຊ ຄ.ສ.1269 ສະນັ້ນ ຣັຊສມັຍຂອງທ້າວຫວ່າງ ຕົກຢູ່ໃນຣະຫວ່າງ ຫລັງ ຄ.ສ.1200 ເຖິງ ຄ.ສ. 1269 ?)

(1) ພຣະຍາລັງ (ຫລືພຣະຍາລັງທິຣາຊ) ຂຶ້ນຄອງຣາຊສົມບັຕ ໃນປີ ຄ.ສ.1269 ເຖິງ ປີ ຄ.ສ.1316 ເຊິ່ງຢູ່ໃນຣັຊສມັຍຂອງກຸໄບລຂ່ານ ຂຍາຍອໍານາຈພໍດີ (ຣາຊວົງສ໌ຫຍວນ 1271–1368)

ຄົງຈະມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງກັບເຫຕການນ໌ທາງການເມືອງ ໃນປະເທສອ້ມແອ້ມ ພຣະຍາລັງຈຶ່ງຖືກປົດຕໍ່າແມ່ງ ດ້ວຍອ້າງເຫຕຜົລວ່າ ອ່ອນແອ ບໍ່ຊອບດ້ວຍຈາຣີຕປະເພນີ ແລະໄປຖືກັກຕົວໄວ້ຢູ່ສົບຮູ ແລະບັງຄັບໃຫ້ເປັນພົລເມືອງສາມັນ.

ເວລານີ້ ປະເທສລ້ານຊ້າງ ໂດຍການນໍາຂອງພຣະຍາສຸວັນນະຄໍາຜົງ ຈຶ່ງປຣົມແປງນະໂຍບາຍການປົກຄອງໃຫມ່ເສັຽໃຫມ່ ຄືຕໍ່າແມ່ງກະສັຕຣິຍ໌ ຖືກປຣົມແປງ ຈາກ" ທ້າວ" ມາເປັນ "ພຣະຍາ"

(2) ພຣະຍາສຸວັນນະຄໍາຜົງ ໂອຣົສພຣະຍາລັງ ຄົນທັ້ງຫລາຍມັກເອີ້ນວ່າເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ. ຣັຊການເຈົ້າຟ້າຫລວງໂງ່ມ ແລະເຈົ້າຟ້າງຸ້ວ ເລີ້ມຈາກປີ ຄ.ສ.1316 ເຖິງ 1353 ປະເທສລາມຊ້າງ ຈຶ່ງມາໄດ້ແກ່ ພຣະຍາຟ້າຫລ້າທ່ໍຣະນີ ມະຫາຣາຊ (ພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມະຫາຣາຊ)

ຕໍ່ມາ ຈຶ່ງຖືຣະບົບການປົກຄອງແບບຂອມ ມາໝະສົມ ຣຽກກະສັຕຣິຍ໌ວ່າ "ພຣະເຈົ້າແຜ່ນດິນ"

(1) ພຣະທັມມະທາຊາມຸອັຕ ປຸະມອນປຸະອັຕ-ຕໍ່ານານ ບຸາງເຣ້ອງ. ເນື່ອງໃນງານສລອງຄົບຣອບອາຍຸ 80 ພ.ສ.2530 ຫນ້າ 155-58

(ພາພ ທີ 1)

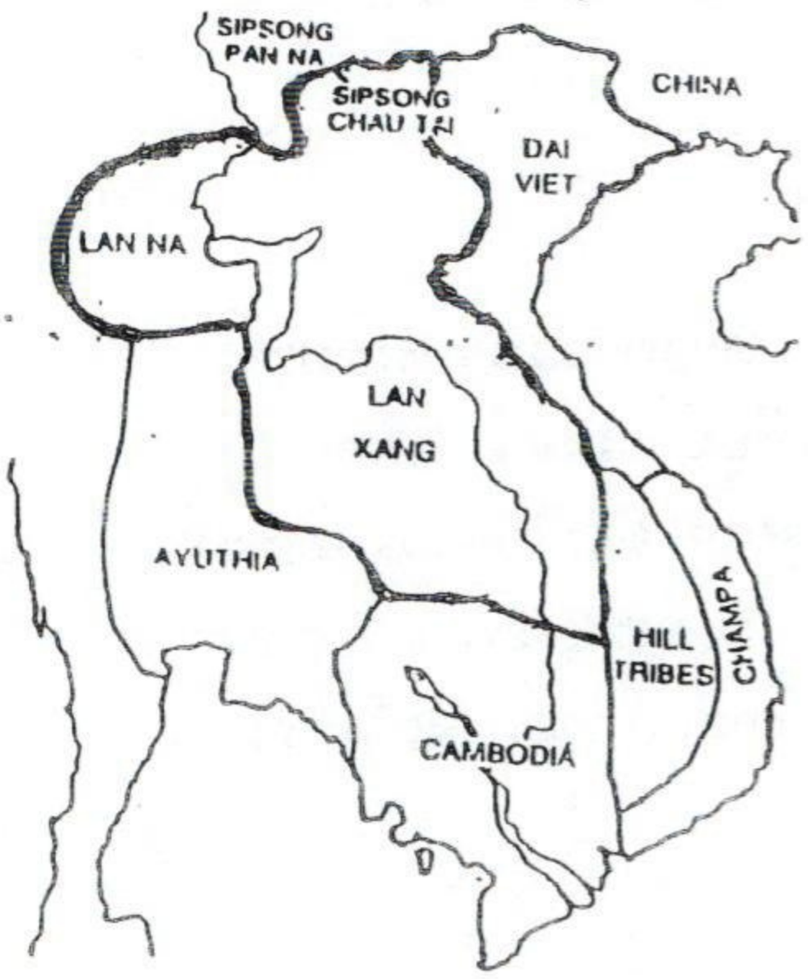

(c) Kingdom of Lan Xang: Mid Fourteenth Century

(ພາພທີ 2)

(d) Division of Lan Xang: Early Eighteenth Century

ພາພຕໍ່ໄປນີ້ ແມ່ນແຜນທີ່ລາວ ທີ່ສະແດງ ເຖິງການວັທທະນາການທາງການເມືອງ ແລະ ການປົກຄອງ ນາຕາມລຳດັບ ຄື ຈາກຍຸຄສັມຍຟ້າງຸ່ມແລະເສດຖາທິຣາຊ ໃນສັຕວັສທີ 14 (ເບິ່ງພາພທີ 1) ແລ້ວນາກໍ່ກແບ່ງແຍກແຊກແຊງຈາກຕາງຊາຕ ໃນສັຕວັສທີ 18 ປີ ຄ.ສ. 1707 ກໍ່ແຕກກັນອອກເປັນ 3 ລ້ານຊ້າງ (ເບິ່ງພາພທີ 2) ແລະຕໍ່ນາອີກ 72 ປີ ກໍ່ຕົກເປັນ ຫົວເມືອງຂຶ້ນສຍາມ ໃນປີ 1779 (ຮູບພາພ ທີ 3) ແລະຮອດປັຈຈຸບັນ ປະເທສລາວ ຂອງ ເຮົາ ເປັນແນວໃດ ໃຫ້ເບິ່ງຮູບແຜນທີ່ ທີ 4.

(ພາພທີ 3)

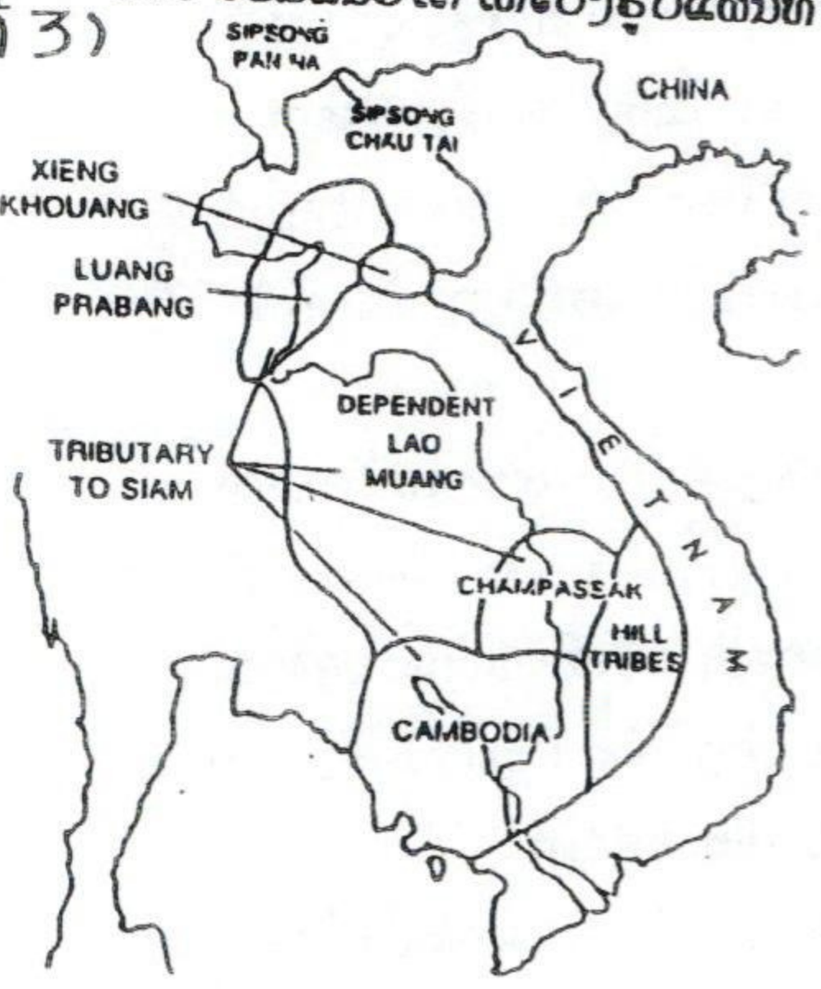

(e) Expansion of Siam: Mid Nineteenth Century

(ພາພທີ 4)

(f) French Indochina: Twentieth Century

INDOCHINA: HISTORICAL DEVELOPMENT *(continued)*

ໃນແຜນທີ:

ຢູ່ທີ່ນີ້ ຈະພົບເຫັນ ອານາຈັກຣ່ວັນຊ້າງ ໃນສມັຍຟ້າງຸ່ມ-ສາມແສນໄທ ເປັນເຂຕ
ແດນກວ້າງໃຫ່ຽ

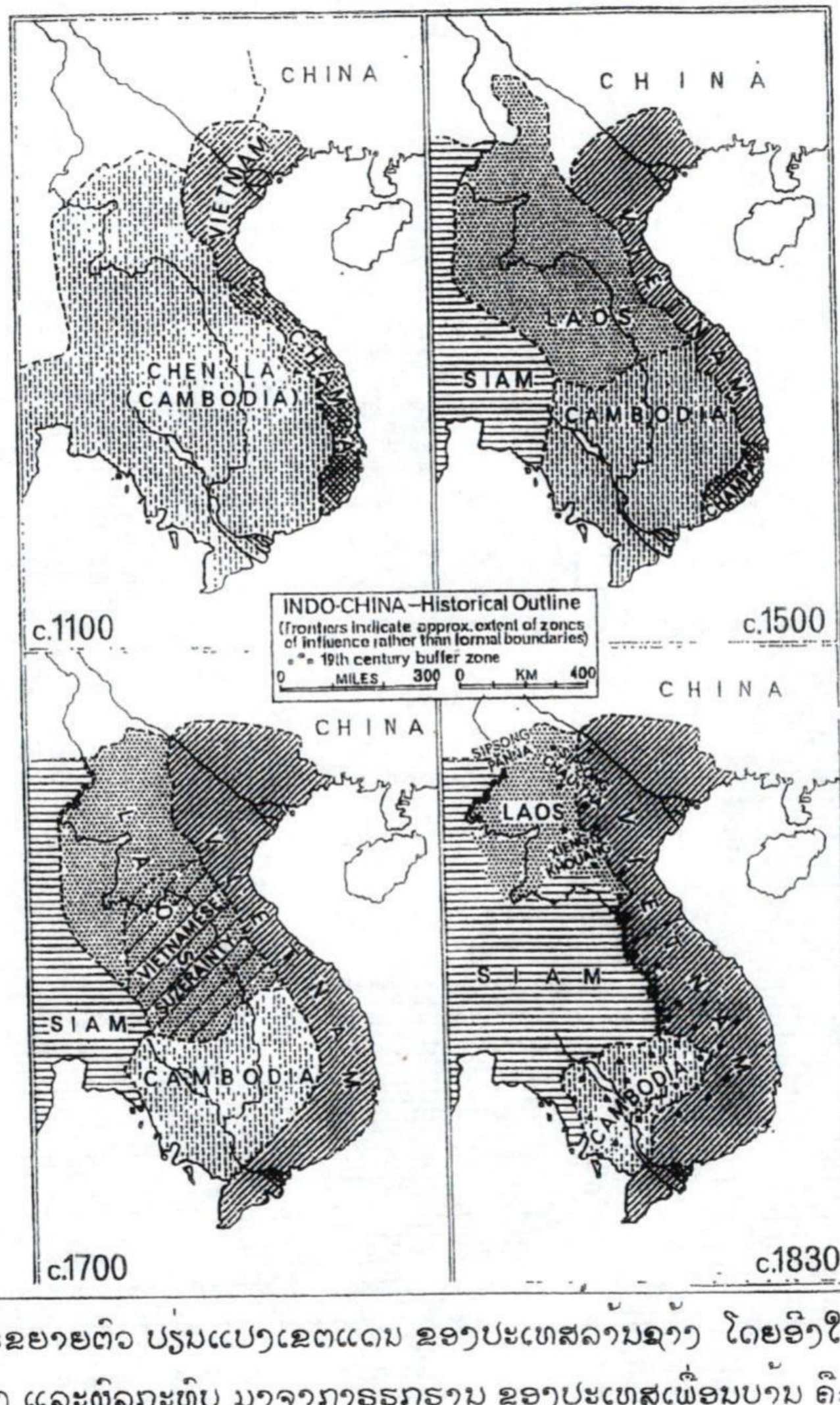

ແຜນທີ່ນີ້: ແມ່ນການຂຍາຍຕົວ ປ່ຽນແປງເຂດແດນ ຂອງປະເທສລ້ານຊ້າງ ໂດຍອີງໃສ່ ເຫຕການນ໋ບ້ານເມືອງ ແລະຜົລກະທົບ ມາຈາກການຮຸກຮານ ຂອງປະເທສເພື່ອນບ້ານ ຄື:

(1) ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1100 ດິນແດນເຫລົ່ານີ້ ຂຶ້ນຢູ່ໃນອ່ານາຈຂອງຂອມ ທ້າຫນ໋ດ.

(2) ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1500 ດິນແດນເຂຕຕ່າງໆເຫລ່ານີ້ ຂຶ້ນຢູ່ໃນອ່ານາຈ ຂອງປະເທສ ລ້ານຊ້າງ.

(3) ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1700 ແກວ ໄດ້ແຜ່ອ່ານາຈນາທາງອານານຈັກຣ໋ລ້ານຊ້າງວຽງຈັນທນ໋ ໂດຍແກວ ປະກາສວ່າລາວຂຶ້ນ໋ກ່ານ໋ແກວ (ສນ໋ຍກະສັຕຣິຍ໋ ນິນຫ໋ນ໋ງ).

(4) ຣະຫວ່າງ ຄ.ສ.1630 ຫລ໋ງຈາກໄທຍ໋ຮຸກຮານແລ້ວ ແກວກ໋ບໄທຍ໋ ກ໋ຍາດ໋ນ໋ກ໋ນລາວ

ฉบพาก ๑

24/7

ห้ามจำหน่าย

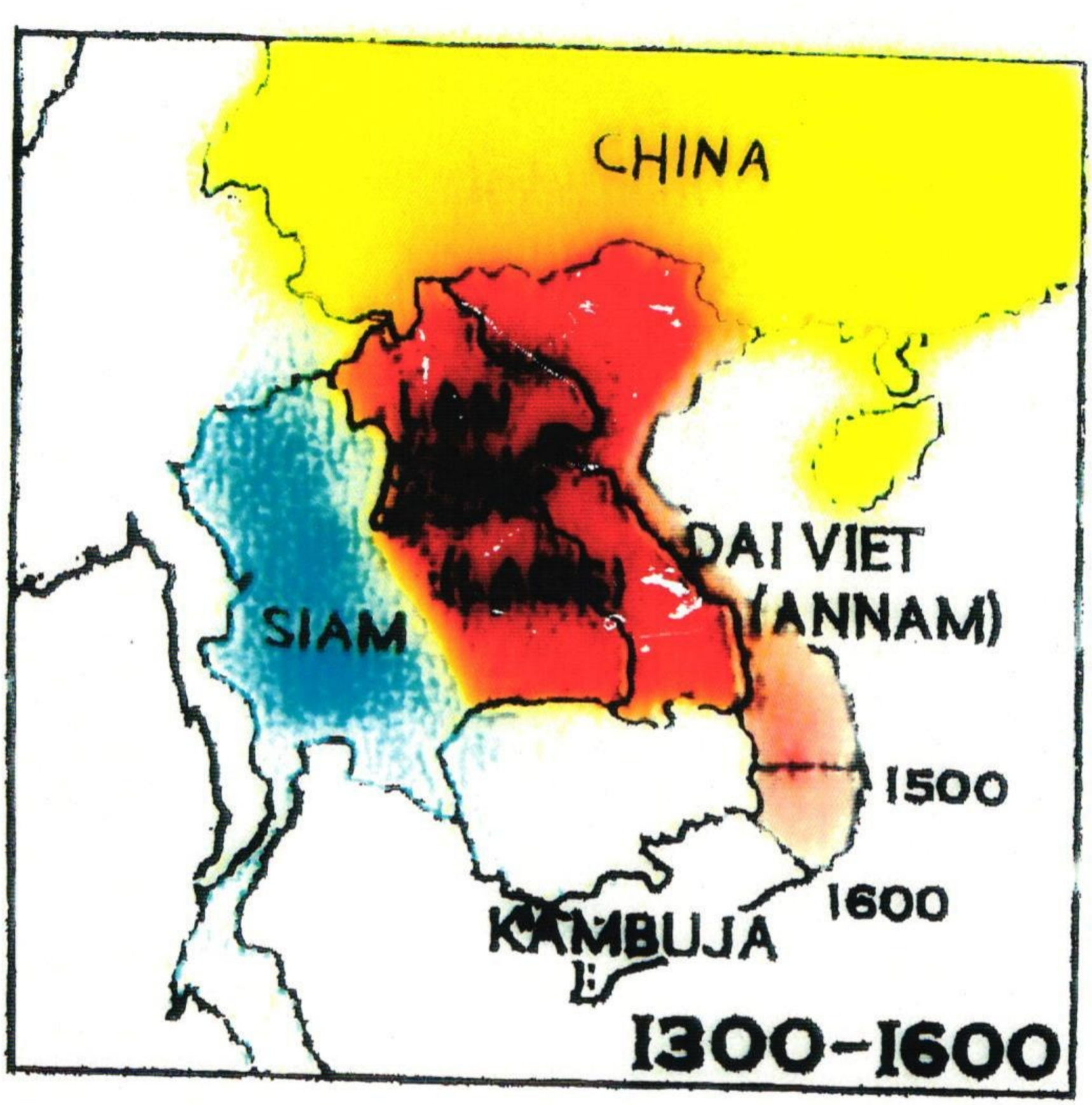

ແຜນທີ່ປະເທສລ້ານຊ້າງສມັຍພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ມຫາຣາຊ

ຈາກໜັ ''National Geopgaphy , May 1980''